

HESPERIA
LIBROS

Pl. José Antonio, 10 - ZARAGOZA

Filología

41777

K.00001533272

F.A. 042

R. 41777

CA 21⁴²

JOHAN: KIRCHMANNI
Lubecensis
DE

FUNERIBUS ROMANORVM

Libri Quatuor

*Sancti Joseph de Cum Lettera De Quatuor
Abawaca*

APPENDICE. 1744

Accessit &

FUNUS PARASITICUM
NICOLAI RIGALTI.

Editio Correctior.

De his libris & D. Ludovici Sontagae de Paris Car

LUBECÆ,

Sumptibus MARTINI JANOVII

ANNO M. DC. XXXVII.

UNED

De his libris & D. Ludovici Sontagae de Paris Car

JOHANNES ALBRECHTUS
LIEBIG
DE

FUNERIBUS

ROMANORVM

Libri Quintus

APPENDICE

Adm. C.

FINIS PARASTICVM

NICOLAUS KIGALT

Edno Correction

LUBBE

Compositum in Art. J. J. J. J.

ANNO M. DC. XXXII

MAGNIFICIS, NOBILIBUS,
ET AMPLISSIMIS VIRIS,

D. ALEXANDRO LUNEBURGIO.

D. LAURENTIO MOLLERO,
J. U. D.

D. JOHANNI FINHAGIO.

D. HENRICO COLERO.

Consulibus,

D. HIERONYMO SCHABELIO,
J. U. D.

D. OTHONI TANCKIO, J. U. D.

Syndicis,

D. JOACHIMO WIBBEKINGIO.

D. THOMÆ A WICKEDEN.

D. HIERONYMO LUNEBURGIO.

D. HENRICO BROMSIO.

D. GEORGIO PAWLS.

D. PAULO KIRCHRINGIO.

D. ALEXANDRO LUNEBURGIO.

D. BERNHARDO WEDEMHOFFIO.

D. HARTWICO A STITEN.

D. THOMÆ STORNINGIO.

D. ADRIANO MOLLERO.

D. JOHANNI PETERSEN.

D. GEORGIO A LENGERKEN.

D. FRANCISCO PRUNSTERO.

Senatoribus

REIPUB. LUBECENSIS

*Dominis & Amicis Suis
honorandis*

S. P. D.

MAGNI-

MAGNIFICI, NOBILES,
ET AMPLISSIMI VIRI.

NUnquam putavi
fore, cum librum
hunc ante viginti, &
quod excurrit, annos
publici juris facerem,
ut illi denuo excuden-
do fecundas curas ad-
hibiturus essem. Neq;
enim verosimile mihi
videbatur, quosdam
inventum iri, qui Mor-

tualibus hisce mercan-
dis pecuniam impen-
dere, aut iis legendis a-
liquid succifivi tempo-
ris impertiri vellent. Et
post illud tēpus, ea ne-
gotiorū moles me in-
vasit, ut iis recensendis
& sub incudē revocan-
dis minus otii mihi fue-
rit, quàm quod auribus
scalpendis tribui solet.
Sed tamen cum præ-
ter

ter opinionem meam
acciderit, ut libro hoc
per literatum orbē di-
stracto, ab aliquot jam
annis exemplaria in Bi-
bliopolarum officinis
apparere defierint, gra-
tificandum amicis cē-
sui, qui se hujus legendi
defiderio teneri nō ob-
scure mihi ostenderūt.
Quâ in re cum non dif-
ficilē se mihi Typogra-
phus

phus præberet, sum-
mâ ope annixus sum,
ut nō solùm quantum
maximè fieri posset,
priori editione meli-
or & emendatior pro-
diret, sed & auctario
quodam locupletatus.
Nam & mantissæ vi-
cem capita quædam
adjeci ab hoc argumē-
to non aliena; & ut to-
tam funebrem pom-
pam

pam paucis pagellis
Lectori repræsentarē,
visum mihi fuit illis ad-
dere CL. V. Nicolai
Rigaltij *Funus Parasiticum*,
cujus exemplar vir a-
micissimus, tanquam
monumentum & pi-
gnus amoris, mihi Lu-
tetia discedenti dona-
bat. Cui autem hunc
librum offerrem, non
diu mihi deliberandū

§ §

fuit,

fuit, nisi voluiffem il-
lud genus hominum
imitari, qui mera ace-
dia ægri procul inve-
ftigant ea, quæ domi
habent præfto. Vobis
femel hic liber dedi-
catus fuit, vel potius
antecefforibus veftris.
Nam ex iis, qui tum
temporis ad Reipub.
hujus gubernacula fe-
debant, cum liber. hic
pri-

primùm vulgaretur.,
vostres hodiè tantum
superstites estis, atque
utinam diu sitis! tu Ma-
gnifice D. ALEXAN-
DER LUNEBURGI
inclytæ hujus Reipub.
Princeps, Patriæq; Pa-
ter laudatissime & te.
cum duo illustria Cu-
riæ lumina D. JOACHI-
MUS WIBBEKINGIUS
octogenario jam ma.
jor

JOR & THOMAS à WICKEDEN, auctoritate & prudentia gravissimi Senatores: ceteros fati iniquitas abstulit, ex quibus tamen honoris causa nomino egregium illud Consulatum par & veteribus comparandum, D. JACOBUM BORDINGUM & D. HENRICUM BROKESIUM, quorum

rum virtutes & præ-
clara in hanc Rempub.
merita nulla unquam
ætas obliterabit. Hisi-
gitur & Antecessoribus
vestris cum hunc li-
brum olim inscripse-
rim & quidem eo tem-
pore, cum vix dum
in Amplissimum ordi-
nem Professorum A-
cademiæ Rostochien-
sis allectus de transfe-
rendo

rendo huc domicilio
ne per somnium qui-
dem cogitarem, flagi-
tium certè me admis-
surum putavi, si nunc
alios illi patronos cir-
cumspicerem, postquã
duodecimum jam an-
num in hac Urbe ago
& docendæ & regen-
dæ juventuti litera-
rum studiis operatæ,
honestâ conditione à
Vobis

Vobis præfectus & be-
nignè habitus. Qua-
propter quem librum
Vobis quasi infantem
& recens in lucem edi-
tum anno ab hinc vi-
gesimo suscipiendum
detuli, eundem nunc
pueritiæ annos egres-
sum & nisi animi fallor,
doctissimis quibusque
hujus seculi viris non
improbaturum, denuo
honesto

fisto & quæ antiqua
Votorum formula est
LUBENS MERITO-
QUE DONO DICO-
QUE. Tibi quoque
Amplissime D. HEN-
RICE COLERE i-
stam Consulatus di-
gnitatem, in qua te
muper præclara tua
Virtus & accurata non
Juris solum publici pri-
vatiq; , sed & omnis
hone-

honestæ & disciplinæ
variarumque lingua-
rum cognitio collo-
cavit, per hanc oc-
casionem gratulor,
Deumque rogo, ut
eam gloriæ suæ ad-
ministram, & tibi
Reique publicæ ju-
beat esse salutarem.

Valete, *Magnifici, Nobiles*
& *Amplissimi Domini*, & li-
brum hunc, in cuius
§ § vestri-

vestibulo clarissima
nomina vestra præ-
scripta cernitis, tan-
quam tesseram meæ
erga Vos observan-
tiæ, æquis animis ac-
cipite, meque por-
rò Vobis commenda-
tum habete. Dabam
LUBECÆ Natali
meo quinquagesimo,
qui erat XV. Kalen-
darum Februarij an-
ni

ni post Christum na-
tum clō Io cXXV.

*Amplissima Dignitatis
Vestrae*

Studiosissimus

JOHANNES KIRCH-
MANNUS.

PRÆFATIO

*Magnificis Nobilibus & Amplif-
simis*

CONSULIBUS AC SENA-
TORIBUS URBIS
LUBECÆ

Dominis suis honorandis
L. M. D. D.

JOHAN. KIRCHMANNVS

ROMANÆ antiquitatis atque
adeo ipsius Græcæ, ex qua illa
maximam partem videtur de-
rivata, quantus sit fructus, quan-
taque utilitas, non ignorare possunt ii, qui
modò cum Musis, id est, cum humanitate
& doctrina habeant aliquod commercium.
Nam ut mittam, quod proprium huic sci-
entiæ & insitum est, faciem præferre vete-
rum scriptis, unde non solum utriusque lin-
guæ copiam, sed & omnem civilem pru-
dentiam hauriunt melioris literaturæ can-
didati: hoc quanti existimandum est, quod
frustra quis in superiorum disciplinarum
aliqua excellere se posse speret, qui antiqui-
tatis præsidio sit destitutus? De Jurispru-
dentia

dentia extra omnem controversiam est, eam & ornamentum & adjumentum & lumen sumere à ritibus priscis : An verò horum cognitio etiam Theologo necessaria sit, video nonnullos dubitare ; sed, quod verè dixerim, sine causa. Nam etsi quidem in eo accuratam antiquitatis peritiam requiri non affirmo : permulta tamen in sacris literis esse, quorum seria ac penitior intelligentia à ceremoniis ac moribus antiquis dependeat, tam certum est, quàm nivem algere. Nihil jam dico de illis majorum gentium S. Patribus, quos constat crebro ad sui seculi ritus olim desitos alluisse, & plurima ex remotissima antiquitate descripsisse, quæ ad evellendam ex animis hominum impiam superstitionem ac cultum veræ religionis inducendum facerent. Qui verò sacra illa monumenta non à limine, quod dicitur, ac vestibulo salutare, sed in eorum adyta longè sese penetrare cupit sacrarum literarum studiosus, eum certè oportet animum afferre non vulgari antiquitatis notitia præparatum, nisi unâ & eadem opera velit, ut Plautus ait,

—— piscari in aëre.

Venari autem rete jaculo in medio mari.

Hæc ita se habere, res clamat ipsa. Quæ magis mirum est, reperiri nonnullos adeo insulos & ridiculos, ut hoc studii genus non modò non laudare, sed & vitiligare soleant idque juventuti de manibus excutere omnibus machinis omnique contentione conentur, dummodò patrocinium aliquod ignorantiaæ suæ prætendant. Est enim ita ferè comparatum, ut qui se solos sapere existimant & aliis omnibus aditum ad doctrinaæ laudem obstructum cupiunt, simul atq; posito cum conscientia sua calculo, relictos se in eruditionis stadio animadvertunt ab iis, qui per latissimos humaniorum literarum campos inoffenso pede ad candidam calcem cucurrerunt, protinus invidiam concipiant & tanquam inutilia & non magni momenti reprehendere sustineant, quæ ipsi vel ob ingenii tarditatem consequi non potuerunt, vel præoptum honorumque studio neglexerunt. Sed horum sermones ego semper præterfluere sivi, nec unquam adduci hætenus potui, ut ita me severiori disciplinaæ addixerim, ut

non respectum semper habuerim ad hæc antiquitatis studia & reliquas , quæ humanitatis nomine censentur artes : sine quibus neminem posse videbam ad sublime eruditionis fastigium pervenire. Hoc autem institutum dum plusculos annos teneo , & in copulanda cum elegantioribus Musis sacra Theologia diutius me occupo , animum tandem adjeci periculum facere , ecquid tantum literarii thesauri assidua lectione à me comportatum esset, quo publicam rem juvare & aliquam gratiam à studiosa juventute inire possem. Excipienti igitur mihi diligentius Adversaria nostra , & ex varia materiarum , quas undiquaque congesse-ram, silva feligenti unam, in qua ingenium meum experirer , forte fortuna occurrit farrago quædam de Funeribus Romanorum , quam penè puer ex veterum scriptis in proprios usus sine ullo ordine confarcinaram. Aurem quidem mihi vellebat hortabaturque veterum consuetudo , Censores priscos imitarer, & ut illi in lustro condendo aut vectigalibus locandis fausti omnis gratia à bono nomine solebant auspicari : sic ego ex lætiore aliqua materia fa-

mæ nascentis primordia peterem. Sed cum
 & ista olim fuisse recorderer, quando gen-
 tilis superstitio latissimè regnabat : & argu-
 mentum hoc à nemine hæctenus ita per-
 tractatum esse intelligerem, ut quidem res
 ipsa postulabat, non autem indignum mi-
 hi videretur, cui & manum & mentem se-
 riò quis admoveret ; cœpi id extemplo sub
 incudem revocare, in capita disponere,
 locupletare & nihil denique intermittere
 omnium, quæ ad colligendas hæc infimæ
 vetustatis reliquias nimium quantum di-
 ffectas dispersasq; pertinere videbatur. In-
 terea accidit, ut in terram Galliam Italasq;
 oras iter mihi occipiendum esset : ubi cum
 nonnullis viris doctis, quibus utraque hæc
 regio, etsi olim quidem magis abundavit,
 etiam nunc ad invidiam cæteræ Europæ
 instructa est, hanc operam nostram osten-
 derem, illique eam non inanem aut super-
 vacuam nobis sumptam judicarent, hortan-
 renturque ne diutiùs intra privatos parie-
 tes continerem : facere tandem non po-
 tui, quin iam feliciter absoluta ferè trien-
 nali nostra peregrinatione hæc, cuicuiusmo-
 di sint, in luce publica repræsentarem, par-
 tim

tim expungendi nominis mei gratia apud
 eos, quibus id jam pridem promisssem :
 partim verò ne viderer tantorum homi-
 num auctoritatem, quæ mihi rationis instar
 esse poterat, superciliosè sprevisse. Cur autè
 Vobis potissimùm, Viri Magnifici Nobiles
 & Amplissimi, has studiorum meorum pri-
 mitias oblatum ire, & futuræ famæ velut
 vadum sub vestri nominis auspicio tenta-
 re, vel ut propriè loquar, percontari mihi
 visum, in promptu sunt causæ & multæ sa-
 tis & graves. Nam præterquam quod fas esse
 existimavi, ut Vobis otii illius literarii, quo
 complures jam annos perfruo, rationem
 aliquando, tanquam Reipub. vestræ civis,
 redderem : volui etiam hac nuncupatione
 omnem ingrati animi notam à me amoli-
 ri, & meam erga Vos devotionem ac pieta-
 tem publicè testari. Denique verò lucem
 quoq; aliquam huic libello fœnerari cona-
 tus sum à claritate & luce vestra : qui ad
 clavum sedetis ejus Reipublicæ, cujus vix
 natæ & in libertatem assertæ tantus repen-
 tè splendor effulsit, ut non solùm Germa-
 niæ universitas eam ex Liberarum civita-
 tum omni numero dignam judicarit, quæ

P R Æ F A T I O .

inclitam illam Urbium eximiarum, qua
 columnis hujus præpotentis imperii ac-
 censetur, quadrigam constitueret: Verùm
 etiam ipsæ fœderatæ civitates omnes tam
 Ansatice quàm Vandalicæ quæ appellan-
 tur, fascis suos illi submiserint, & velut Re-
 ginam aliquam sint amplexæ. Atque hanc
 dignitatem majores vestri jam ab annis
 circiter quadringentis tam fortiter & stre-
 nuè defenderunt ac tutati sunt, ut cum po-
 tentissimis regibus interdum armis expe-
 riri & opes, fortunas, sanguinem, vitam
 denique profunderè maluerint, dummodò
 ne commissâ sibi Respubl. quid detrimenti
 caperet. Quo etiam factum, ut patria no-
 stra paulatim ad id culmen ascenderit, ut
 hodieq; (absit fascino) in primariarum
 Europæ urbium lustro censerî mereatur:
 imò verò cum multis de principatu con-
 tendere ausit, sive ædificiorum incredibi-
 lem & ad cælum exaggeratam altitudi-
 nem, sive viarum symmetriam, sive onera-
 riarum navium, quarum magnitudo in ex-
 teris quoq; nationibus prædicari solet, infi-
 nitam copiam spectare quis velit: nam de
 Legibus taceo, quas sapientissimè æquissi-
 mèque

nèque descriptas esse nullum dubium est,
 cum pleræque omnes ad Balthicum hunc
 Oceanum Resp. non solum iis tanquam
 norma & regula utantur; sed etiam ad ve-
 strum iudicium non raro provocare sole-
 ant & civium suorum lites ac controver-
 sias tam à Vobis decidi malint, quam à
 Principibus, quibus sunt subjectæ. Sed quo
 me ducit jucunda Patriæ commemoratio?
 cuius laudes ne culpa ingenii deterere vi-
 dear, finem faciam, si prius Vos, Magnifici
 Nobiles & Amplissimi viri, etiam atq; etiam
 rogavero, ut hoc, quicquid est, libelli in-
 gratum vobis accidere ne patiamini, me-
 que adversus malevolos veteratores, quo-
 rum nimis quam ferax hoc seculum, auto-
 ritate & patrocinio vestro tuendum defen-
 dendumque suscipiatis. Valete. Ro-
 stochii, Idibus Augusti, Anno
 cIo. lo. cIIII.

VOTA DOCTORUM

HIERONYMUS MERCU-
RIALIS JOHANNI KIRCH-
MANNO de Funeribus Ro-
manorum, scri-
benti:

CUM viderim cogitationes tuas de ritu
 sepeliendorum cadaverum Romano-
 rum, easq; dignissimas judicem, ut à cunctis
 legantur, ne differas in ipsis edendis etiam
 atque etiam te hortor: præterquam enim
 quod omnes eruditos juvabis, tibi quoque
 æternum nomen comparabis. Vale. Pisis
 die 21. Januarii, Anno 1602.

RADULPHUS FORNERIUS GUL. F.
 Antecessor Aurelius.

*FVnera dum scribis veterum, Kirchmanne, Quiritum,
 Luce beans ritus tam longa nocte sepultos,
 Hac te funeribus subducunt funera, jamq;
 Conciliant nullo perituram tempore famam.*

Lulit ex tempore Aurelius 9. Cal.
 Febr. Au. 1601.

RÆ-

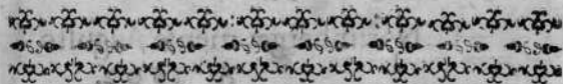

R E M Y N D V S M A S S A C V S D.

F Unera quæ multis urnas tumulosq; dedere
 Illa tibi interitum, subripientq; necem.
 Nam de Funeribus semper tua scripta manebunt :
 Hinc de funeribus funera nulla tibi.

Aurelijs Idib. Ianuar. Ann.

1601.

G E O R G I U S R E M U S J C. J U D I C I I
 Norici Assessor.

E X p e r s f u n e r i s o b t i g i s s e n o m e n
 P i s c i s R o m u l i d i s f a t e m u r o m n e s :
 H o s d u m t u m o d o , F a n e p e r p o l i t e ,
 L a u d a s à p i e t a t e , q u a m s u p r e m a m
 F u n c t u m c o r p o r i b u s d e d e r e , s u a v e s
 Q u e i s c l a u s e r e o c u l o s , r o g o q , l o t a
 R i t è c o m p o s u e r e ; c o n c i n e n t e
 B u x o f u n e r e à q , t i b i à q :
 P e r m i x t i s & o d o r i b u s , b e a t u m
 A l l a t i s p r o c u l I n s u l i s & I n d i s

Excus-

VOTA DOCTORUM

*Excussere; pium hoc boni putabant :
Urnis cum cinerem ossuariisq;
Tandem repposuere, quos quieti
Æterna voluere consecratos.
Hos dum multiplices sacrosq; ritus
Nunc charta exigis eruditiove,
(Quod nemo hæctenus explicavit) arte,
Magno iudicio, labore multo,
Tibi ex Funeribus tuis videmus
Expers funeris obtigisse nomen.*

Norimbergæ, mense Augusto
An. 1602.

CUNRADVS RITTERSHVSIVS
J. C. & Antecessor No-
ricus.

FUnereos ritus, prisca & solemnia mortis
Dum tu vivaci condis, Kirchmanne, papyro,
Et veterum illustras nitida face nubila scripta,
Ipsa tibi æternam reparabunt Funera vitam :
Effugiensq; rogos ardentes inclyta Fama
In Sophiæ regno plaudet fulgentibus alis.

Altorphij mense Septembr.
An. 1602.

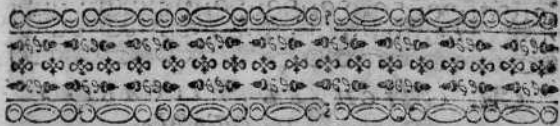
VIRORUM.

JANUS GRUTERUS J.C.

CVM tibi pompa sepulchralis, Kirchmanne, decentis
A capite ad calcem sit celebrata libro,
Quem Musa lustrare oculis, quem Gratia posset,
Nec Genius fugiat parte fovere sinus:
Haud trutinâ Libutina tuum pensaverit aqua
Officium, ipsa tibi ni velit esse cliens:
Et sic te chartarumq; tuas defendere, contra
Morborumq; dolos, mortiferumq; nefas.
Vi quoq; cum tenuem fueris mutatus in umbram.
Vsq; tuis chartis vita sit usq; tibi.

Heidelbergæ x v. Martii

An. 1604.

BALTHASAR CAMINÆVS D.

Funeribus lucem Romanis Teuto novellam
Vis inferre, situm & demere codicibus.
Sic est: hunc geminum sed dum te ferre laborem
Censes, bis gemino fungeris egregie.
Namque simul temet bene clara in luce reponis,
Expers & nomen funeris esse facis:
Et studiis juvenum quoque consulis, ut tibi nemo
Non cupide clarum plaudat utraque manu.
Perge ita: sic levius GULIELMI patria fatum
Sufferet, & JANUS tu Charisi alter eris.

Francofurti ad Oderam fl. An.

cl. l. c. l. v. ix.

Agustii,

VOTA DOCTORUM

DAVID HOESCHELIUS.

Τὴ κρύψαι γαίῃ σὺν νεκροῖς, εἰδέν' ἐρῶν πῆς,
ὣν ἂν Ῥωμαίοις τοῖς πάλαι ὄσασα χεῖρ;
Τὴ δὲ λαβῶν δέλτον Ναομάνου, καί ῥα μαθεῖται:
κείνους τὴ δάπτειν ὅς σάφαι χεῖρ' ἔστρεψες,

Augustæ Vindelicorum i x. Kal. Junij

Anno 1602.

M. MICHAEL PICCARTVS
Francus, Professor No-
vicus.

SI qua fides Veterum scriptis, KIRCHMAN-
NE, Syrorum

Funere merfa suo sese ipsa refeminat ales,
Et vitam de morte trahit: Tu rectius illa
De virtute tua atq; aliorum Funere vitam
Cum Fama ducis, divinamq; ingenii vim
In succum vertens, omni sine parte pericli,
Quacunq; Aonides & earum præses Apollo
Cum sacra Charitum triga fixere Tropæum
Extendis, Kirchmanne, tuæ pomæria laudis.

Altorphij Anno Domini Co
mense Octobr.

ARNOLDUS CLAPMARIUS
Professor Noricus.

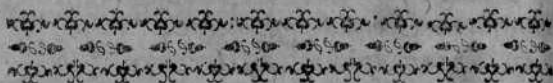
KIrchmanne, rei lux magna literaria
Men' obsecras praconium libri tui
Pleni ingenj & recondita pleni nota?
Funesta res & ominosa pernegat.
An tu putas Apollini & DIs ceteris
Negotium esse cum sepulchretis tuis?
Fremit Camæna, insurgit Æsculapius
Insensus hostis atq; prædo funerum,
Mihiq; dum tot cerno busta, tot rogos
Et tot recordor scæva mortualia,
Sensim cadentes frigus artus occupat.
Adeone cordi sunt tibi ista Funera?
Quid? Morta si annis post tibi labentibus
Manum inferat, lugubre quis carmen canet?
Nam tu labore macæ funebri tuo
Omnem supra nunc te erigis panegyrim.
Cur ergo me praconium tui obsecras?
Quo Præfica, quo funerum tibicines
Dignas negant se posse canere nanias.
Non ille, cujus os Venus saliverat

VOTA DOCTORUM

Melle atq; cœlesti sale, atq; sesamo
Guilielmus, heu immite raptus funere, &
Famosa factus mortis atræ infamia,
Si vivat, atq; utinam ille vivat! hoc queat,
Non ipsa par erit Lubeca tuæ
Saxonicarum gloria & caput rerum.

Altorfij Noricorum

An. 1602.

CL. Viro

Dn. JOHANNI KIRCHMANNO

Pœtesos & humaniorum literarum in inclyta
Rostochiensî Academia Professore quondam
Publico, nunc Scholæ patriæ in Imperiali et libera Re-
pub. Lubecensi Rectori dignissimo suum *de Roma-*
norum Funeribus librum iterum
publicanti.

CUm tot sustineas patrij tantoq; labores
Gymnasii Kirchmanne, decus prælustre
Lubeca

Præsidiumq; Urbis, sub quo tolerare magistro
Discendi grave gaudet onus formanda Juven-
tus,

Ingenium mirata fidemq; docentis & artem.

Id est

Id tamen impensè navus, præstantibus ausis
 Dissimilem ne te lux arguat, ulla, laboras.
 Vidimus, ut nuper jucunda lucis in auras
 Aureus, atq; adamante nitens, rutiloq; Pyropo
 Prodierit partus, nulli parcente labori
 Te duce cum scitum est, ut fulvi circulus auri
 Ambierit digitos meritis & honore poten-
 tum,

Moribus antiquis cum res Romana Virisq;
 Staret adhuc : nunc actorum meminisse labo-
 rum

Te jurat, atq; operi supremam imponere Cu-
 ram

Funereo, à multis retrò labentibus annis
 Cujus primitias & libamenta dedisti,
 Cum terras alio lustrares sole calentes,
 Et Campos ubi Roma fuit, tumulosq; Latinos,
 Plurimus ingenii sublimis spiritus in queis
 Errat adhuc, pulchrisq; anima exhalata sub-
 orsis.

Perge adeo patriam factis insignibus urbem
 Illustrare, quod est nati ad sublimia Civis,
 Tuq; tuâ patriâ, te rursus & illa fruatur,
 Non speciem rerum sectari nata vel umbram,
 Nec verum ficto decus in splendore reponens,
 Sed solida bonitatis amans, dulciq; parata,

JUDICIA CLARORUM

*Si sit opus, Vitam pro libertate pacisci.
Hinc meritis tibi surget honos, tibi Funera
famam
Perpetuam, pulchramq; dabunt post funera
Vitam.*

HENRICUS VAGETIUS Hamburgensis
F. Lunæburgi Anno 1625.
Mense Januario.

JUDICIA CLARORUM VIRORUM.

JOHANNES MATTHÆUS
VVACKHER à VVackenfels
S.C. Majestati à Consiliis Im-
perialibus aulicis.

K^{hd} *Amica* tua statim legi, ut ex proximis
nundinis huc allata fuerunt. Et legi
verò & probavi inventionem, judicium,
stylum. &c. Pragæ 21. Martij Anno 1605.

ISAACIUS CASABONUS.

DE Mortualibus tuis quid sentiam, dice-
rem nisi effecisses, ne liberum mihi
esset

esset de eo pronunciare. Non enim possum eum librum non ferre in cœlum laudibus, quo libro meæ laudes & quidem immeritæ tot locis attinguntur. &c. *Bretone-ria septimo ab Urbe lapide, huc enim migrare nos coëgit grassans per Urbem pestilentia, iv. Kal. Sept. Anno 1606.*

DANIEL HEINSIUS

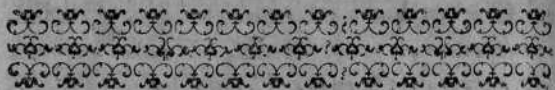
SCaligero nostro quantum placuerit opus tuum non facile dixerim. Laudat enim καὶ τὴν ἀφέλειαν in scribendo, καὶ τὴν ἀκριβείαν in persequendis singulis, quibus nullum volumen par futurum putabamus omnes. Maçte ingenio, maçte hoc judicio! &c. Lugduni Batavor. v. Novemb. clb. lccv.

JOHANNES WOVVERIUS

Centur. 1. Epist. 54.

FUneralia tua vidi vel potius basio excepi. Nihil dabo auribus, verè me cepit simplex & inornata Venus & ratio differendi in affectata. Sæpius in hac scena siparium expande: juvabit te clamor, sed in equestribus

bus concitatus. &c. Ex arce Wandesbeck
Non. Februarij clō. lxxv.

JULIUS CÆSAR CAPACIUS
Neapolitanæ Urbi à Secretis
Libro Secundo Elo-
giorum.

*N*ulla de re differentes doctos viros libentius audiui, quàm de Gentium funeribus; nihil enim in tota Antiquitate curiosius existimavi. De Humatione multa ignorabam. De Combustione in varias ferebar opiniones. Verebar ut à Græcis uterq; mos destuxerit, vel à trium Philosophorum dogmatibus. Nam Heraclitus Combustionem proposuit, quòd omnia ex igne constare dicebat; Thales humationem, ut corpora humore resolverentur, ex quo omnia procreari arbitrabatur, & Democritus in melle servada affirmabat, quæ sic reviviscere pollebatur. Ignorabam an Romani ex Græcis exemplum sumpserint; nec constabat quo pacto in-

rogum

rogam cadaver cum lecto collocatum combure-
 batur, quo pacto legerentur ossa, servarentur
 cineres; nescio quid de lino Asbestino, vel In-
 dico in mentem venerat, quo comburi corpora
 pleriq; tam verè affirmabant, ut vel etiam cre-
 didissent navibus onerariis opus fuisse, ut com-
 portaretur ad tot corpora comburenda, multaq;
 alia ad quæ ediscenda multorum annorum us-
 suram contuliffem. Cum ecce tibi eruditum o-
 pus, à JOHANNÉ KIRCHMANNÓ LUBE-
 CENSÍ elaboratum accepimus, qui fortasse a-
 spernatur Porcachi exiles in ea materie labores
 (sed plurimi faciendos, quòd primus in arenam
 descendit) uberius absolvit, quæ ille jejunus
 inchoavit. Nihil est, quod amplius desideres.
 Ex optimis quibusq; Latinis, Græcisq; Auctori-
 bus, effossis cæmentis, nobilissimum sepulcro-
 rum edificium condidit. Habes itaque indiæti-
 va, tacita, vulgaria, plebeia, translætita, cen-
 soria, triumphalia funera, oscula, lotionem,
 uncturam, vestitum, coronas, lectum, concla-
 mationem, elationem, cantus, tubas, tibias,
 nania, ludos, imagines, pheretra, lacerationes,
 convivias, crines, digitos abscissos, insignia, ora-
 tiones. pyras, decursionem, mactationem, sepul-
 crorum loca, munera, odores, δῶρα, ψυχαιωγίας,
 Leges,

JUDICIA CLARORUM VIRORUM.

*Leges, Praeficam, urnas, pacis precationem, ossi-
legia, religionem, violationis poenam, parent-
tationes, Feralia, Novemdialia, Denicalia,
victimas, mensas, aras, inferias, unguenta,
vel xois, Arferiam aquam, vel Arferial, aut
Adferial, ut in Glossis, quam Graeci χθόνια λυτὰ
dixere, vinum, lac, & sanguinem, flores, te-
nias, silicernia, Manes, ferales cibos, cuncta
prætereà, qua cum in libris, aut in lapidibus
legeris, in Nomismatibus inspexeris, in eorum
notitia cupiditatem te impellere posse videban-
tur. Brevi scies. Callebis optimè; & multa, qua
in Poëtis præsertim legendis præterieras,
diligentiùs cum hac lectione
animadvertes.*

JOHAN. KIRCHMANNI.

DE FUNERIBUS
Romanorum.

LIBER PRIMUS

CAPIT I.

Humatio & Combustio precipua sepeliendi generã. Vivamq; Gracis, à quibus Romani plerosq; ritus accepere, fuisse in usu monstratur. Combustionis fabulosum initium ad Herculem refertur. Philosophorum de utraq; discordes sententia. Combustionis causa nonnulla.

UNEBRES Romanorum ritus pro mea virili explicaturus, & quicquid hujus argumenti vel ipsemet veterum scripta per-
volutando observavi, vel nostro seculo notatum ab aliis est, quod memoriam meam non fugiat, *συλλήθω* atq; uno velut fasce complexurus, operæ precium existimavi, prius quàm seriò spatium hoc ingrediari, paulisper ante carceres consistere & paucis indicare, quodnam sepulturæ genus in urbe domina, quæ τῆς οὐρανίου Ἰππομῆ non immeritò dicta est, usitatum fue-

rit. Notum est enim omnibus qui *mythos* *plasmata* & *historiam* primoribus tantum labris gustarunt, varia fuisse olim & penè innumera apud diversos populos sepeliendorum mortuorum servata discrimina: De quibus fortassean alibi erit uberior dicendi locus. Inter illa autem duo potissimum familiam ducunt, ac literis monumentisque autorum sunt famosissima, *Humatio* nimirum & *Combustio*, quarum utraq; Romanis in usu fuisse reperio & quidem ad exemplum Græcorum ac imprimis Atheniensium, à quibus plerasq; non solum leges, sed & ritus ac ceremonias acceperunt. Hos enim, ut paulò altius exordiar, jam inde à Cecropis primi ipsorum regis tempestate, mortuos suos terrâ condidisse, Cicero auctor est 2. de leg. *Nam & Athenis jam illis more à Cecrope, ut ajunt, permansit hoc jus terrâ humandi.* Atq; Cecropem hunc Athenis in Minervio terra mandatum ex Antiocho refert Arnobius lib. vi. advers. gent. Huic rei etiam indicio est catum illud & prudens Solonis factum, qui Salamina optimo jure ab Atheniensibus occupatam probaturus, effossis sepulchris ex cadaverum.

πρὸς δυσμαὶς dicam an ἀνατολαὶς βλέπων πο-
 fitura id demonstravit, ut memoriæ prodi-
 tum à Plutarcho, Laertio & Æliano: quo-
 rum pugnancia super hac re loca alibi con-
 cilio. Et ut plurima alia testimonia præ-
 teream, inter inferioris ævi scriptores hu-
 mationis Græcanicæ meminit Petronius
 in Satyrico de matronâ Ephesinâ loquens.
 & Phlegon Trallianus πρὸς θαυμασίων καὶ μα-
 κροβίων: quos infrâ laudo.

Sed & igne solebant Græci mortuos
 comburere: cujus ritus initium ad Hercu-
 lem referunt, à quo Argeus Licymnii F. hoc
 modo sit sepultus. Historia, sive fabulam
 appellare malumus, sic habet: Mos erat
 Trojæ, ut quotannis virginum tempesta-
 rû aliqua ceto devorâda objiceretur: quòd
 aliter iram Deorum, quos Laomedon rex
 offenderat, placari non posse, è cortinâ ef-
 fet responsum. Sorte igitur ductâ Hefione
 ipsius Laomedontis filia cruento huic sa-
 crificio destinatur: stabat infelix virgo jam
 scopulo alligata, & mortem præsentaneam
 expectabat, cum fortè illac transiens Her-
 cules liberaturû se filiam Laomedonti pol-
 licetur, sed ea lege, ut, quos ipsum habere

constabat, equos divino seminio ortos in præmium sibi donet. Accipit conditionem Laomedon; sed monstro occiso, filiaq; liberata promissis stare recusat. Ea re indignatus Hercules Ilium expugnare & acceptam injuriam ulcisci cogitat: cumq; exercitum colligeret, etiam Argeum familiaré suum à Lycymnio patre petit; quo abnuente, quòd jam antè alterum filium Eonum bello Lacedæmonico amisisset, Hercules jurejurando se de reducèdo Argeo obstringit. Profectus igitur ad Ilium, cum Argeus in acie cecidisset, comburi ipsum curavit, ac ossa ejus & cineres ad patrem remisit, hoc modo fidem suam se liberasse & perjurii crimen effugisse arbitratus. Sed placet ipsa Scholiastæ verba, unde pleraq; hæc, licet non ἀπολεξεί, desumimus, hic adscribere: Sic autè ille ex Androne vetere historico ad Homericæ Iliad. α. ἡδὲ αἰθία ἔκαίεσθαι τὰ σώματα παρ' Ἐκκοισιν αὐτῆ. Πρῶτον Φασίν, ἔταος ἐπέφη Ἀργεῖος ὁ Λικυμνίε δι' ἀνάγκην ὑπ' Ἡρακλέους, Συναγαγὼν ἦδ' ἑρατεῖαν ἑπὶ Ἴλιον Ἡρακλῆος, διατὸ τὸ Λαιομέδοντα τὸ ἔχει σὺνταξίν ποιῆσαι αὐτῷ σώζαντι ἔκητος πῶν θυγατέρα αὐτῆ Ἡσιόνην, καὶ μὴ δύναιτο ἔς ἵππους, ἔς ὑπαγόμενον αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ποσούτης δ' ἐργασίας, ἐξήτητ' ἔχ' τὸν Ἀργεὸς ὡσπερ οἰκειον.

Δικυμνίς δὲ Φασὶ ἔπαίρος Ἀργεία Φοβημένη, ὅτι καὶ
 τὸ πρότερον αὐτῆ ἡν ὀνόμαϊ Ἡωνὸν Ἰοπέην εἰς Λα-
 κεδάιμονα, μετ' Ἡρακλέους ἀπέβαλεν, καὶ μὴ δίδόν-
 τῳ, Ἡρακλῆς ἄμοσεν ἀπάξεν πάλιν αὐτὸν. Τότε δ'
 ἐν συμπεσοῦς Ἀργείῳ τῆς ἔβρις τελευτῆς, διαπορη-
 θεὶς ὁ Ἡρακλῆς πῶς ἀνδραθηροῖσι τὸ ὄφειον, ἔκαυσεν
 αὐτὸν. Καὶ πρῶτον Φασὶ ἔτον πτωχότης Ἰππικῆς τυ-
 χεῖν. ἢ ἰσθρία παρ' Ἀνδραγῶν.

Plura adhanc rem petes, si operæ tibi est,
 ab Eustathio Iliad. α. Quicquid autem sit,
 five Herculem five alium habeat auctorem
 Crematio, hoc constat, Troicis tempori-
 bus illam apud Græcos fuisse usitatissimã,
 si modo fides habenda ipsorum Poëtis, quo-
 rum testimonia cuivis sunt in promptu.
 Meminit & Thucydides lib. II. ubi de pe-
 ste, quæ suâ ætate Athenas infecerat, sic lo-
 quitur inter alia: Ἐπὶ πυρρῆς γὰρ ἀποτομῆς φθα-
 σωπιτες τῆς νοσήσωπιτας, οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸ ἑαυτῶν νε-
 κρὸν ἐφῆπιον: οἱ δὲ καιομένης ἀλλε ἀνώθεν ἐπιβα-
 λόντες ὃν φέροισεν ἀπίεσων, &c. Quem locum
 Lucretius ita reddidit lib. VI.

*Namq; suos consanguineos aliena regorum
 Insuper exstructa ingenti clamore locabant,
 Subdebantq; faces multo cum sanguine sepe
 Rixantes potius, quàm corpora desererentur.*

Scholias tes quoq; Thucydidis lib. eo. ad
 hæc verba: οἱ Ἀθλωαῖοι τῷ παλαιοῦ νομῶ χρώμενοι,

disertè notavit: τὸ πάτερον νόμον πληρῆντες ὡς εἰ
 τῆς τῶν Ἀθιωαίων ἑφῆς: δηλονότι καύουσι τὰ
 σώματα: ἔτι δὲ τὸν νόμον Ἀθιωαίοις καὶ πᾶσι
 Ἑλλήσιν. Et, quod maximè huc facit, Silius
 Italicus ac Lucianus, dum diversos genti-
 um in sepeliendis mortuis ritus enumerāt,
 Græcis Cremationem uno ore uterq; tri-
 buunt: hic quidem de Luctu: ὁ μὲν Ἑλλῶ ἐ-
 καύσεν: ὁ δὲ πέρος ἐθαψεν. *Nam Græcus exurit,
 Persa defodit, &c.* Ille verò lib. XIII.

*Cecropida ob patriam Mavortis sorte peremptos
 Decrevit simul communibus urere flammis.*

Ex dictis igitur liquet & Combustionis
 & Humationis morem apud Græcos obti-
 nuisse, nec introducto uno exolevisse alte-
 rum, sed remansisse utrumq; , aliis hūc, aliis
 istum usurpantibus pro cujusq; arbitrio, o-
 pinor, & voluntate. Cujus rei supernume-
 rarium testem facio Platonem, apud quem
 Socrates venenum haustus sic loquitur
 in Phædone: ἵνα κείτων ῥᾶον φέρῃ καὶ μὴ ὄρων μᾶ-
 τὸ σώμα ἢ καυόμενον ἢ κατερυπτόμενον ἀθανάτην ὑ-
 πὲρ ἐμῶ, ὡς δεινὰ ἀπὸ παχόμενον. Hoc est, *Ut
 Crito facilius ferat ἢ videns corpus meum aut
 comburi aut humo mandari, meam vicem mi-
 nimè indignetur, quasi acerba quedam passus
 fuerim.* Arguunt idipsum non obscure ve-
 terum

terum Philosophorum de utroque sepul-
 cræ genere discordes sententiæ, quas Servi-
 us annotavit in lib. XI. *Æreid.* *Heraclitus*
qui omnia vult ex igne constare, dicit debere
corpora, in ignem resolvi. Thales verò qui
confirmat omnia ex humore procreari, dicit
obruenda corpora, ut possint humore resolvi.
 Heracliti autem dogma amplexus & Hera-
 clides Ponticus teste Varrone *Et T. Phis.*
Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui
præcepit ut comburerent, quàm Democritus,
qui, ut in melle servarent: quem si vulgus
secutus esset, peream si centum denariis cali-
cem mulsi emere possemus. Neque tamen,
 adeò insipienter Democritus, cum in spem
 reviviscendi hoc modo cadavera asservan-
 da docuerit, ut patet ex lib. V II. cap. LV. *Non*
 Plinii his verbis eum irridentis: *Similis* *recedo*
de asservandis corporibus hominum & re- *ven-ten*
viviscendis promissa à Democrito vanitas,
qui non revixit ipse. Sed ut ad Heracliti
 dogma redeamus, Cremationem adstru-
 entis, id multi etiam ex postgenitis am-
 plexi sunt, existimantes animam non ni-
 si hoc modo à corporis sordibus purgari &
 ad suam naturam reverti posse. *Scho-*
liastes

liastes Homeri Iliad. α. τὸ παλαιὸν τὰ σώματα,
τῶν θνησκόντων πρότερον ἐκαίετο. Διὸ τὸ ἀπέλθαι
γίγνεται. εἰθ' ἔτως ἐδέχθητο ὑπὸ γλῶ. Servius III.
Æneid. Romani contrà faciebant comburen-
tes cadavera, ut statim anima in generalita-
tem, id est, in suam rediret naturam. Respe-
xit hac Ovidius I. Trist. El. 4.

*Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido desoret ossa rogo:*

Quàm subeant animo meritorum oblivia nostro, &c.

Et Silius Italicus lib. X. in funere Pauli,

*Hac Lybys: Atq; recens crepitantibus undiq; flammis
Æthereas anima exultans evasit in auras.*

Concludam hoc caput eleganti loco Quin-
tiliani, qui mirè ad hanc rem facit: is vero
declamatione X. sic ait: *Vana ergò sapien-
tes persuasione frustrati, qui constare homines
& perfici corporis alimentis animaq; dixerūt,
corpus caducum, fragile, terrenum, ut sicca
humidis, calida frigidis, resoluta astrictis pu-
gnarent, partim aut doloribus affici, aut novis-
simis annis & senectute dissolvi. Animam ve-
rò flammei vigoris impetum perennitatemq;
non ex nostro igne sumentem, sed quo sydera
volant, & quò sacri torquentur axes, inde ve-
nire, unde omnium rerum auctorem parentem-
que spiritum ducimus, nec interire nec solvi,
nec*

*nec ullo mortalitatis affici fato : Sed quoties
humani pectoris carcerem effregerit, & exone-
rata membris mortalibus levi se igne lustrave-
rit, petere sedes inter astra. Vide Eustath,
in Iliad. ω. Synesium de Infomniis,*

CAP. II.

*Romanos ad exemplum Græcorum & humasse & com-
bussisse mortuos. Plinius leviter reprehensus quod Comb-
ustionem non esse veteris instituti dixerit. Ejus antiquitas
ostensa & creber usus. Usurpatam quoq; à Germanis &
Gallis : improbatam verò à Persis ac Aegyptiis & quare ?
Iustinus fortassean correctus. Non esse sublatam ab Anto-
nino : Sed Christiana religionis politia invalescente pau-
latim desisse.*

SED in viam revertamur, à qua longius-
culè præter opinionem aberravimus: o-
stensuri Romanos ad exemplum Græciæ tam
cremasse quàm terrâ condidisse mortuorum
cadavera. De Græcis autem, quantum res
postulare videbatur, peregrinamus. Ad Roma-
nos igitur jam stylum convertamus, quos
utrumq; hunc ritum usurpasse disertè Pli-
nius scribit lib. v II, cap. L I V. *Ipsium cre-
mari, inquit, apud antiquos non fuit veteris
instituti, terrâ condebantur. At postquam
longinquis bellis obrutos erui cognovère (nota
causam)*

causam) tunc institutum. Et tamen multa familiae priscos servavere ritus: Sicut in Cornelia nemo ante Syllam Dictatorem traditur crematus: Idq. voluisse, veritum talionem eruto C. Marii cadavere. Et ante ipsum Cicero lib. II. de Legibus. Ac mihi quidem antiquissimum sepulturae genus id fuisse videtur, quo apud Xenophontem Cyrus utitur. Redditur enim terra corpus & ita locatum ac situm, quasi operimento matris obducitur. Eodemque ritu in eo sepulchro, non procul à fontis arâ regem nostrum Numam conditum esse accepimus: gentemque Corneliam usque ad memoriam nostram hâc sepulturâ scimus usam. C. Marii sitas reliquias apud Anienem dissipari jussit Sylla victor acerbioro odio incitatus, quàm sit àm sapiens fuisset, quàm fuit vehemens. Quod haud scio an timens, ne suo posset corpori accidere, primus è patriciis Cornelius igne voluit cremari. Hic nequeo fatis mirari Plinium, qui ipsum cremari affirmat non esse veteris instituti. Atqui, ut Virgilium ac Ovidium præteream, quorum ille cremandorum cadaverum ritus in Italiâ etiam

etiam ante urbis conditum meminit libr. xi. Æneid : hic verò sub ipso nascentis Reipub. exordio Remum hoc modo sepultum tradit libr. iv. Fastor. Sed ut hos mittam, quibus fortean per Anticipationem ista esse dicta, posset quis objicere : ille ipse Plinius suo se gladio jugulat, dum libr. xiiii. cap. xii. rogum vino aspergi à Numa rege vetitum scribit. Sed & Plutarchus author est, eundem Numam testamento cavisse, ne corpus suum post mortem combureretur. Πυρὶ μὴ inquit : σκεῖδουσιν ἢ νεκρὸν, αὐτὰ κωλύουσιν ὡς λέγεται. Δύο δὲ ποιησάμενοι λιθίνας σύρας, ὑπὸ τὸν Ἰάνικλον ἔθηκαν. τὴν μὲν ἐπέθεν ἔχουσιν τὸ σῶμα, τὴν δὲ ἐπέθεν τὰς ἱεραῖς βίβλας. id est, *Corpus crematum non est, quod ipse [ut fertur] prohibuerit, duas autem lapideas arcas confecere & sub Ianiculo posuerunt : in quarum alterâ corpus ejus condebatur, in alterâ libri sacrorum.* Hujus verò rei causam Numa non habuisset, nisi jam tùm uterque ritus & terrâ obruendi & igne cremandi Romæ obtinuisset. Et, ut exempla alia deessent, quorum tamen inopia nobis non est, ex in-
terdi-

terdicto legis 12. tabul. de non sepeliendis
neve urendis in urbe mortuis, quod diximus
 clarius est

Quàm solis radii esse olim, cum sudum est solet.

Antiquissima itaq; Combustio & quidem
 ab eo frequens, ut ferè sola quasi regnum
 obtinuerit: unde Tacitus lib. XVI. Annal.
 de Poppæa: *Corpus non igni abolitum ut Ro-*
manus mos. Et Laertius in Pyrrhone: *Ægy-*
ptij quoq; condientes sepeliunt corpora, Roma-
ni verò incendentes. Nec pluribus opus in
 re tam manifestâ. Unum hoc addo, *αὐτὸν ἐν*
παροῦσιν, Gallis etiam & Germanis nostris a-
 lijsq; septemtrionalibus populis hanc NE-
 κροκυσίαν fuisse usurpatam, ut legimus apud
 Cæsarem lib. VI. bell. Gall. Tacitum in Ger-
 man. & Eustath. Iliad. 8. E contrario au-
 tem improbatam Ægyptiis & Persis, quo-
 rum illi ignem existimarūt esse animatam
 belluam, quæ quicquid nanciscitur, devo-
 ret ac consumat: ubi verò exsaturata sit, si-
 mul cum eo, quod devorârit, moriatur: Hi
 vero ignem pro DEO colebant, ac venera-
 bantur: & ideo humana corpora DEO con-
 sumenda objicere, nefas censebât. Sed pla-
 cet ipsius Herodoti verba adscribere ex III.

Musa:

Musâ: ubi de Persis sic loquitur: *Περσαι γὰρ θεὸν νομίζουσιν εἶναι τὸ πῦρ: τὸ ὧν κατὰκαίειν τὰς νεκρὰς, ἕδαμῶς ἐν νόμῳ ἕδετέροισί ἐστι, πέρσῃσι μὲν δὲ ὅπερ εἰρηται, θεῷ ἕδικαμον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπων.* De Aegyptijs verò hoc modo:

Αἰγυπτιοῖσι δὲ νενομίσαι πῦρ θεῖον εἶναι ἐμφυχον: πάντα δὲ αὐτὸ κατεφθίειν, τέπερ αἰὶ λάβῃ. πληθοὺν δὲ αὐτὸ τῆς βοῆς, σιωποθνήσκῃν τῷ κατεφθιομένῳ.

Magos etiam ἀνόσιον ἡγεῖσθαι πνεὶ θάπτειν *nefas existimare igne sepelire* notavit Laërtius in

Proœmio. Hos secutus Pythagoras, qui &

ipse cadavera *κατὰκαίειν ἕκ εἰς, μάλοισ ἀπολάθῃς:*

Et rationem subjungit Jamblichus, quia

μηδενὸς τῶν θεῶν τὸ θνητὸν μετὰ λαμβάνειν ἐθέλησε:

nullius rei divina mortalem quempiam parti-

cipem fieri voluit. Sed hîc mihi in men-

tē venit Justinî locus, quem ab omni men-

do purum, nec ullâ exscriptoris manu in-

quinatum, vix adducor ut credam. Scri-

bjt is lib. XIX. Legatos à Dario Persarum,

rege Carthaginem venisse, afferentes edi-

ctum, *quo mortuorum corpora cremare potius,*

quàm terrâ obruere à rege juebantur. Quod

edictum cum patrio Persarum ritu pugna-

re, ex superioribus constat. Suspicebar igitur,

duo ista verba *τὸ cremare & τὸ terra ob-*

ruere sede suâ esse sollicitata, atq; hoc qui-

dem

dem primo, illud autem postremo loco re poni debere: quæ transpositio cum veteri Persarum consuetudine ad amissum planè convenit, nec aliena est à ritu ipsorum Carthaginensium, quibus Cremationem cadaverum etiam ante istius Darii ætatem in usu fuisse legimus. Et potuerunt quidem illi jussu Persæ aliquantisper à Crematione abstinuisse, ad quam tamè, ut fuit illorum ingenium, paulò post redierunt. Sed de hac re viderint doctiores & imprimis tu, amplissime Bongarsi, cujus acerrimo limatissimoq; judicio non solum hanc in Justinũ tuum [cur enim non ita appellem, cui tu princeps vitam & lucem dedisti?] suspicionem: verùm adeo totam nostram de mortualibus hisce ceremoniis commémationem submittimus. Ad *νεκροταφείαν* jam revertimur, quæ quando desita sit, fateor me juxtà cum ignarissimis scire. Nam ab Antoninis illam esse abrogatam, ut quidam volunt, neq; fictum, neq; scriptum, neq; pictum usquam memini legere. Longè aliamens Jul. Capitolini, cujus locus corruptus forte an illos in errorem induxit, ut infra videbimus. Macrobius, quidem disertè scribit,

scribit, morem illum suo jam tempore plane exolevisse, lib. VII. cap. VII. *Deinde licet urendi corpora defunctorum usus nostro seculo nullus sit: lectio tamen docet, &c.* Vixit autem ille sub Theodosio juniore: quod omnibus notum. Sed cum de hac re nihil, quod sciam, ab antiquis scriptoribus literarum monumentis consignatum sit, ἀνομιφισβήτως ita existimamus, politiam religionis Christianæ ritum hunc gentilem paulatim sustulisse, strenuè laborantibus in eo sanctis Patribus, ut ex Tertulliani scriptis passim videre est. Quod cum Paganus illis vitio verteret apud Minurium Felicem his verbis: *Inde videlicet & execrantur rogos & damnant ignium sepulturam.* Sic responsum huic criminationi ab Octavio: *Nec (ut creditis) ullum damnum sepulture timemus: sed & veterem & meliorem consuetudinem humandi frequentamus.*

CAP. III.

*Infantes & Fulguritos cremari fas non fuisse. Suggrindarium. De fulguritorum humatione varia scitu divina. Ravardi & Fruterij interpretatio Legis Numa reje-
ctâ. Supra genua tollere quid sit ex sententia Casauboni, Græcos τὰς ἀνόχους non combussisse.*

VERUM

VERUM hic præterire non debeo, religionem antiquitus fuisse Infantes & Fulguros igni cremare. De Infantibus Plinius lib. VII. cap. XVI. *Hominem prius quàm genito dente cremari, mos gentium non est.* Unde lux Juvenali Satyr. XV.

*Natura imperio gemimus, cum funus adulta
Virginis occurrit, vel terrâ clauditur infans,
Et minor igne rogi.*

Locus autem autem, ubi infantes hujusmodi sepeliebantur, dictus fuit *Suggrundarium*. Fulgentius Placiades: *Suggrundaria antiqui dicebant sepulchra infantium, qui necdum XL. dies impleverant, quæ nec Busta dici poterant, quia ossa, quæ comburerentur non erant, nec tanta cadaveris immanitas, quâ locus tumesceret.* Utitur eo Rutilius Geminus Astyanacte: *Melius suggrundarium quæreret, quàm sepulchrum.*

De Fulguro quoque idem Plinius lib. II. cap. LIV. *Hominem ita exanimatum cremari fas non est: condi terrâ religio tradit.* Et Tertullianus: *Qui de cælo tangitur salvus est, ut nullo igne cinerescat.* Sepultos autem fuisse eo ipso in loco, ubi fulmen eos occiderat, discimus ex Artemidoro lib. II. cap. VIII. ἔ γὰρ οἱ κρηνοὺς θέρτες μετὰ διεντυ, ἀπὸ ὀπῶ

αὐτὸν ὑπὸ τῆς πύρας καὶ ἀλυφθῶσιν, ἐνλαῦθα θάπτονται.
Fulguriti non transferuntur in alium locum,
sed ubicunq; fulmine occupati, ibi & sepeliuntur. Quo pertinet Scholastica illa lex Quintilianī Declam. CCLXIV. *Quo quis loco fulmine ictus fuerit, eodem sepeliatur.* Excipio tamen locum publicum: nam quos intra urbem fulgur exanimasset, pura in templo, theatro, circo, via, &c. eos alibi humatos, si quis ambigat, me indice clarissimum exemplum reperiet apud Festum: *Statua est, inquit ille, ludij ejus, qui quondam fulmine ictus in circo, sepultus est in Janiculo.* Atq; hinc etiam de reliquis locis facile est judicare. Humati quidem igitur οἱ κεραινοπολῆγες: sed, quod notandum, sine ullis iustis, & funerum solemnibus, prohibitis cascâ lege Numæ Pompilij, quam recitat Festus in voce *Occisum*. Ea, ut Lipsius emendavit, sic habet: *SEI HOMINEM FULMINIS OCCISIT EM SUPRA GENNA NETOLLITO. HOMO SEI FULMINE OCCISUS ESIT. EI IUSTA FIERI NULLA OPORTETO.* *Fulminis* antiqui nominandi casu dicebant pro Fulmen, ut *Vulturis* pro

Vultur Ennius : & *Oscinis* pro Oscen Cicer. testibus Prisciano & Carisio Lips. lib. i. Epist. Quæstion. xi. Paulò aliter legit doctissimus Fruterius in Epistolâ quadam ad Muretum, quam, si operæ tibi, vide. Variis enim lectionibus paginas implere non est nostri instituti. Satius fuerit in Legis ipsius interpretatione aliquanto diutius immorari. Rævardus, quem, si benè memini, Lipsius vocat magnum Belgicæ Pappianum, existimat *κεφάλαια* *ῥεῖνας* velut sceleratos & impios unco tractos fuisse, non capulo elatos. qui verò capulo efferebantur, eos non capulo humeris imposito ferri solitos : sed in eam altitudinem à terra capulo levatos, ut supra genua duntaxat tollerentur. Vide ejus verba cap. xxii. ad Leg. xii. tab. Cui non absimile est Fruterii interpretamentum, sed cum leviori lapsu conjunctum. Nam tantum hoc dicit, se putare *Supra genua tollere* esse ad sepulturam tradere. Theod. Marsilius ad *Perium efferre* explicat, quod idem est. Sed addit Fruterius, videri sibi morem olim fuisse, qui etiam nunc in quibusdam Galliæ partibus est [vidi ipse Aureliis non semel]

femel] ut testibus quibusdam vel lineis mantilibus feretro circumvolutis, earumque extremitatibus manui obvolutis, funus ultra genu sustollerent, sicque in locum communem Mettiâ porta transferrent. Atque hæ sunt Rævardi & Fru-terii super lege hac opiniones; quibus refutandis tempus non libenter tero: satis est, si dixerò eas esse planè *ἀνεπιμαρτύρητες*, nec in ullo veteri scriptore hujusmodi elationis volam aut vestigium extare. Contra verò mortuos humeris fuisse elatos, vel sexcentis testibus tam facilè confirmare possum.

— *quàm pìrum volpes comest.*

Verùm omnis error ex phrasi *Supra genua tollere* non rectè intellectâ pullulasse mihi videtur. De hac igitur incomparabilis viri, quo quidem, cum viveret, in Gallia Sol doctiorem nullum illucebat alterum, Isaacii Casoboni sententiam argutam Jupiter! & meo iudicio, opinor etiam aliorum, verissimam placet adscribere. Cum enim illas doctiorum nostri ævi super Numæ lege explicationes & meas ab iis dissensiones ad ejus tribunal

afferrem, ac pro nostrâ amicitia rogarem, ut serio de hac lite cognoscerete. ertiq; aliquid concluderet, ac signaret, ut Jurisconf. dicunt, responsum, in hunc sensum vir humanissimus ad me perscripsit : id loquendi genus *Supra genua tollere* sibi quoq; persæpè negocium fecisse : Jam verò se ita censere, φράσιν esse ἀπὸ μέγας ἔ παντός, hoc est, παύσης τῆς κείνῃ venρὸν ὀσίας καὶ κηδείας, Propriè enim *Supra genua tollere* ijs convenisse, qui sedentes cruribus tibiisque porrectis supra genua positum corpus exanime mundabant, lavabant, unguebant. Quæ cura vel muliercularum ut plurimum fuit, vel pollictorum, ut alibi monstramus. Hanc conjecturam confirmant antiquæ statuæ, quæ passim locorum conspiciuntur. Mulieres sunt impositum genibus habentes **CHRISTI** ἔ σωτῆρ^{ος} corpus cruci detractum, idq; nudum, πρὸς τὸ ἐν ταφιάζειν αὐτῶν. Qui hujusmodi imagines viderunt, non quærent amplius quid sit *Supra genua tollere*. Mihi certè non tam docere ut intelligamus, quàm manu ducere videntur, ut quid ista Numæ verba propriè denotent, penè contractemus. Et confirmat hanc

con-

conjecturam Dionysius Alexandrinus, cujus verba ceremonias in Christianorum funeribus usitatas accuratè recensentis extant apud Euseb. lib. VII. cap. XVII. *Sanctorum corpora*, inquit ille, *manibus erectis supinusq; excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadavera, decenter ornare, illis adhærescere, amicè complecti, lavare accuratè & linteo funebri involvere non gravati sunt.* Est igitur ἀναντιρρήτως mens Legis, non licere τὸ νομιζόμενα ποιεῖν *justa facere* illi, quem fulmen occidisset. Non repugno, si quis in duo capita velit partiri; unum de non persolvendis τῷ κεραυνοβλήτῳ justis & parentalibus; alterum de negando illi funeris honore, τὸ πρὸς θεμῖς ἐστὶ θανάτων. Funeris honore, inquit: non, ut Turnebus vult lib. XVI. Advers. cap. XII. omni omnino sepulturâ. Humabantur enim, ut suprâ ostendimus: Et quidem Aruspicum curâ ad funebre hoc officium accedente, ut divinus Scaliger notavit ex Seneca lib. I. De Clementia cap. VII. *Ecquis regum erit tutus, cujus non membra Aruspices colligant? Quod si Diis placabiles & aequi delicta potentium non statim*

fulminibus prosequuntur, &c. Quin imò, si Cornuto Persii glossatori fidem arbitrari velimus, non, ut alii, terrâ defodiebantur, sed in planicie terræ humabantur, tellure nempe adgestâ: Sic enim ille ad hunc versum:

Triste jaces lucis evitandumq; bidental
Jaces, inquit, quia fulminati supra terram positi mandantur sepultura. Interdum tamen & super terram intra bidentalis conceptum relictos, ut spectarentur, observavit Th. Marsilius ex Plutarcho Sympos. Prob. 11. lib. 1 v. *Τῶν ὑπὸ κεραυνῶ ἀλαφροτέρων ἀσπίτων τὰ σώματα Ἀγορεύει. Πολλοὶ γὰρ ἔτε καί σπεύσιν καὶ τὸ ἐπιπέσειν, ἀλλ' ἕως τοῦ εἰσφραξάντες ὡς τὸ ὑπερῆκεν νεκρῶ ἀσπίτων, hoc est, Fulmine ictorum corpora non putiscunt. Multi enim neque tremant ea, neque terrâ obruunt, sed sinunt ita jacere, sepientes illum locum, ut spectaculo sint mortui isti non putiscentes. Nam septa fuisse loca cælo tacta, alii annotarunt, quorum scrinia non compilo. Habeo quidem plura de fulguritis, sed non sunt hujus loci. Hæc autem sufficiunt ad ostendendum humatos fuisse, quos fulgur tetigisset, non combustos: ob quod tota hæc disputatio fuit*

fuit instituta. Jam velut ἐπιμετρον adme-
 tiar adhuc quendam ritum Græcorum, qui
 & ipsi nefas esse duxerunt, cremare eos,
 qui sibimet mortem intulissent. autor
 Philostratus in Heroicis: ἔθαψαν δὲ αὐτὸν
 (Αἴαντα) κατὰ θεύματα εἰς τὴν γλῆν τὸ σῶμα, ἐξη-
 γυμῶντα Κάλχαντος, ὡς εἶχ' ὅσπον πνεὶ Ἰαπίεσσιν οἱ
 εἰαυτῶν δόπιχτείναντες: h. e. Sepelierunt autem
 Ajacem corpus ejus in terram ponentes, cum
 Calchas censuisset, fas non esse, eis igne combu-
 ri, qui se ipsi interfecissent. Hinc & apud
 Statium libr. III. Thebaid. Rex Theba-
 norum Mæonem, qui se ipsum è vitâ sustu-
 lerat

— vetat igne rari, pacemq; sepulchri
 Impius ignavis ne quicquam manibus arceat.

C A P. IV.

In funeribus habita ratio AEtatis, Facultatum, Di-
 gnitatis ac Ultima voluntatis defuncti. Funera duobus ge-
 nerum Indictiva & Tacita. Indictivæ funebres formula so-
 lemnis. Publici funeris honos à Senatu decerni solitus.
 Usurpatus quoq; à Græcis & Massiliensibus. Inter publica
 funera præcipuum Censorium. Funus Tacitum alio no-
 mine Vulgare, Plobeium, Commune, Translativum,
 fortean & Simpludearium. Funera acerba & immatura
 qua?

VENIO nunc ad Funerum discrimina,
 quæ, sicut hodieque fit, ex diversâ

sepeliendorum Ætate, Facultatibus, Dignitate & Voluntate ultimâ oriebantur. Horum enim quatuor in Funerationibus habitam rationem reperio.

Ac de Ætate planum est ex Tacito lib. XIII. Annal. de morte Britannici: *Festinationem exequiarum edicto Casar defendit, id à majoribus institutum referens, subtrahere oculis acerba funera, neq; laudationibus aut pompâ detinere.* Idem affirmat Plutarchus Consol. ad uxorem: Τοῖς γὰρ αὐτῶν νεκροῖς ἀποθανόντων, inquit, ἕτε χοὰς ἐπιφέρουσιν, ἔτ' ἄλλα δρῶσι περὶ αὐτὰ, οἷα εἰκὸς ὑπὲρ θανόντων ποιεῖν τις ἄλλος: ἔ γ' ἔμετι γῆς ἔδεν, ἕτε τῶν περὶ γλῶσσῶν αὐτοῖς. ἐδ' αὐτὰ περὶ ταφῆς καὶ μνήμης καὶ προσέσεως νεκρῶν φιλοχωρεῖσι καὶ ὠρακᾶθλου τι τοῖς σώμασιν, hoc est: *Veteres neq; infantibus pueris inferias ferebant, neq; cetera faciebant, quæ par est facere alios pro mortuis: nondum enim his terra communicata est, neq; eorum quicquam, quæ terrâ nascuntur: neq; sepulchra extruebant, neq; monumenta ac collocationem mortuorum amabant, neq; corporibus assidebant.* Allusit huc Ausonius in Parentalibus Epigrammat. X.

*In gremio in proavi funus commune locatus,
Invidiam tumuli ne paterere tui.*

Sic

Sic apud Græcos hoc quoq; ætatis discrimen observatum innuit Euripides in Alcestide, ubi Apollinem sic loquentem inducit:

Καὶν γὰρ ὄληται, πλοσίους τὰ Φήσεται.

Si anus moriatur, splendidius sepelietur.

Sed & ad Facultates respiciebant, pro reputa atq; opibus unicuiq; funus facientes. Ulpianus lib. xiv. § vi. D. De Religios. *Sumptus funeris arbitrantur pro facultatibus vel dignitate defuncti.* Quemadmodum igitur leges jubebant exquisitas mortuo diviti exsequias ducendas esse, unde idem Ulpianus lib. xiv. § ix. D. eod. disertè inquit: *Judicem, qui de eâ æquitate cognoscit, interdum sumptum omnino non debere admittere modicum factum, si fortè in contumeliam hominis locupletis modicus factus sit:* Ita etiam è contrario non permittebant, pauperum Funera majoribus expensis duci, quàm facultates ipsorum ferrent. Id quod etiam suo exemplo docere voluit M. Porcius Cato, quem funus mortui filii in Praturâ tenuissimo, ut valuit, nam pauper erat, sumptu fecisse, autor est Epitomator Livii lib. XLVIII.

Sæpissimè tamen etiam Dignitatis &

meritorum habebatur ratio. Non enim facile committebant Romani, ut quis summis honoribus defunctus & optimè de Republ. meritus propter inopiam vili sepulturâ afficeretur: Ideoq; aliquamultos ex collatitiâ stipe splendidissimè funeratos legimus: ut Valerium Publicolam regum exactorem teste Livio lib. I. III. *In Consulis domum plebes quadrantes ut funere ampliore efferretur, jactasse fertur.* & Plutarcho in ejus vitâ: ὁ δὲ δημὸς ὡς περ ἐδεν εἰς ζῶντα τῶν ἀξίων πεποιηκῶς, ἀλλὰ πᾶσι οὐφείλων χάριαν, ἐψηφίσατο δημοσίᾳ ταφῆναι τὸ σῶμα, καὶ τετρατημόριον ἕκαστο. *Ἐπι ληΐσσειστίωσεν.* Adde & Ammian. Marcellinum lib. XI. V. *Hinc ex collatitiâ stipe Valerius humatur ille Publicola.* Mitto Apulejum, qui Apolog. I. & hujus & Menenii Agrippæ, qui populum Senatui reconciliavit, *funus ob tenues opes à populo Romano collatis sextantibus adornatum scribit.* Et ante illum Seneca ad Albinam cap. X. *Menenius Agrippa, qui inter patres & plebem publicæ gratiæ sequester fuit, ære collato funeratus est.* Vide sis & Dionys. Halicar. lib. VI. & Livium lib. II. In eadem classe & Q. Fabius Maximus, teste Valerio Maxim.

Maximo lib. v. cap. ii. *Magnum grati populi specimen in Q. Fabio Max. enituit. Nam cum quinque consulatibus salutariter Reipubl. administratis decessisset, certatim as contulit, quo major ac speciosior ejus funeris pompa duceretur.* Idem tradit auctor de viris illustrib. cap. xxxii. De Scipione simile narrat Plinius lib. xxvii. cap. iiii. *Nec erat in bonis funeris impensa. Asses ergo contulit populus & funus elocavit.* Pertinet huc vetus Inscriptio Neapolitana in domo quondam Petri Lupi:

M. VINICIO. P. F.

POST MORTEM

MUNICIPES SUI

ÆRE COLLATO

PIETATIS CAUSA

POSUERUNT.

Symphosius interpres historiæ Apollonii Tyrii: *Pro meritis fabricant loculum ex ære collato & scripserunt: DII. MANES. CIVES. TARSIE. VIRGINI. PRO BENEFICIIS. PATRIS. EIUS. SEPULCHRUM. EX. ÆRE. COLLATO. POSUERUNT.*

Deniq;

Deniq; Ultimam voluntatem etiam & suprema morientium judicia attendebant, quorum erat funus mortuis curare. Sic Pomponius Atticus *elatus est in lecticulâ, ut ipse præscriperat, sine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maximâ vulgi frequentia, ut ait Cor. Nepos in ejus vitâ.* Annæum Senecam quoque *sine ullo funeris solemnium crematum* tradit Tacitus lib. xv. *nimirum ita codicillis præscriperat, cum etiam tam prædives & præpotens supremis suis consuleret.* Et de Othone Imp. Suetonius: *Et celeviter & parvo cultu, nam ita præceperat, funeratus est.* Ex quibus locis & hoc apparet, solitos Romanos plerunque modum & rationem funeris sui hæredibus præscribere: quod longâ exemplorum serie demonstrare nihil est necesse: ex multis tamen pauca hæc affero. Augustum Cæsarem *mandata de funere suo uno volumine complexum esse*, Suetonius cap. ult. & Dio lib. lxxi. scribunt. Julium Frontinum quoq; *vetuisse omnino monumentum sibi fieri* additis his verbis: *Impensa monumenti supervacua est, memoria nostri durabit, si vitam meruimus*, legimus apud Plinium lib. ix.

Ep. XIX. qui etiam alibi scriptum reliquit Cæcilium Isidorum testamento suo funerari se jussisse H. S. XI. M. Atq; hæc sunt quatuor ista, quorum vel unius vel plurimum in qualibet Funeracione habitam esse rationem diximus.

His diligenter consideratis, reperio Funera fuisse duum generum: Indictiva & Tacita. Indictivum funus erat, teste Festo, *ad quod per præconem populus evocabatur*, ab Indicendo dictum, quâ voce in hoc significatu veteres usi. Suetonius in Cæsare: *Funere indicto, rogi constructus est in campo Martio.* Utitur & Cicero, quamquam per translationem, in oratione pro Domo suâ ad Pontifices: *Qui etiam de me ipso cum tua rogatione funere elatam Rempublicam esse dicerent, tamen id funus etsi miserum atque acerbum fuisset, jure indictum esse dicebant: quod de me cive ac de Republic. bene merito tulisses, funestum funus te indixisse Reipubl. quod salvis auspicijs tulisses, jure egisse dicebant.* Et de Provinciis Consularibus. *Itaq; vir summâ autoritate, summa eloquentiâ dixit graviter, easum illum meum funus esse Reipublicæ, sed funus justum & indictum.*

Sole-

Solemnia autem hujus Indictionis verba fuere ejusmodi: *OLLUS QUIRIS LETHO DATUS EST. L. TITIO EXEQVIAS IRE, CUI COMMODUM EST, JAM TEMPUS EST. OLLUS EX AEDIBUS EFFERTUR*, ut jam olim observavit illustris Scaliger ex Terentio & Varrone: quorum ille in Phormion. Act. v. Sc. ult. *Exsequias Chremeti, quibus est commodum, ite, hem tempus est.* Hic vero lib. iv. de Ling. Lat. *Aedes, inquit, ab aditu, quod plano pede adibant. Itaque ex aedibus efferrī Indictivo funere præco etiam eos dicit, qui è tabernis efferruntur.* Et lib. iv. *Alterum apparet in Funeribus Indictivis, quum dicitur, Ollus letho datus est.* Id quod etiam Festus notavit, qui, quantum ex literarum vestigiis conjectare licet, in voce *Quirites* scripserat, *Quiris etiam singulari numero à nonnullis usurpari: indicioque esse præconis vocem, qui in Funeribus Indictivis prædicabat: Ollus Quiris letho datus est.* Hoc igitur, ut dixi, modo populus per præconem publicitus evocabatur ad Funera Indictiva, quæ amplissima fuisse, & præter alium sumptuosum apparatus

ratum quoq; ludis celebrata discimus ex eodem Festo : *Indictiva* inquit ille , *sunt quibus adhibentur non ludi modò , sed etiam desultores , quæ sunt amplissima.* Et ex Cicer. lib. II. de Leg. *Reliqua sunt in more , Funus ut indicatur , si quid ludorum.* Huc pertinet Funus Publicum , quod nunc idem cum Indictivo fuisse existimo , nunc tantum ejus partem. Idem est , cum omnem amplioris ac splendidioris funeris apparatus denotat , quo ditiores potissimum ac primores civitatis sepeliebantur. de hoc Apulejus capiendus lib. II. *Metamorph.* *Ecce jam ad ultimum de fletu atq; conclamatus processerat mortuus , ritusq; patrio unus de optimatibus pompâ funeris publici ductabatur per forum.* Pars autem est , cum vel justitium indicitur , ac publicus luctus , vel sumptus fiunt è publico. Utrunq; quidem publicitus per præconem fuisse indictum arbitror : sed alterum non nisi decreto Senatus , alterum verò etiam privata interdum Domini funeris autoritate , puta , si quid ludorum , quos ditiores plerique post mortem suam

suam sibi fieri testamento solebant cavere. Atqui hos omnes publicis impensis funeratos aut ob eorum mortem justitium indici solitum, non fit mihi verosimile; qui scio hujusmodi funere efferri, habitum semper fuisse pro eximio aliquo honore, quem Senatus aut Imperatores viris illustribus & benè de se aut Repub. meritis solebant discernere. Id quod δημοσία ταφὴ ἡμεῖν, vel δημοσία θάψιν, ἢ *publico funere honorare* Scriptores appellant. Tributus is honor Siphaci quondam opulentissimo Numidiæ regi, quem teste Valerio Max. lib. v. c. i. *captivum in custodia Tiburi mortuum, publico funere senatus censuit efferendum, ut vita dono honorem sepulturae adjiceret.* Et Persæ, qui cum, teste eodem, post Pauli Æmilii triumphum Albæ, in quâ custodia causâ relegatus erat, decessisset, Senatus quaestorem misit, qui eum publico funere efferendum curaret. Xiphilinus de Tiberio καὶ δημοσίας τάφης ἔτυχε καὶ ἐπαγήθη ὑπὸ τῆς γαίης. Suetonius in Vitellio cap. 3. *Defunctum Senatus publico funere honoravit.* Dio de Sphæro Cæsaris Augusti paedagogo & liberto lib. XLIIY. Σφαῖρον ὁ Καῖσαρ πααιδαγωγὸν τε καὶ ἐξελθόντα αὐτὸν ἡρώμενον δημοσία

Δημοσία ἔταψε. Et de L. Pisone Urbis præ-
 fectō, quem Tiberius publico funere ho-
 notavit, idem Dio lib. LVIII. τόν τε Πίσωνα
 τὸν πολίανρον τελειώσωντα δημοσία ταφῆ ἐπέμυσεν,
 ὅπερ πρὸ καὶ αἰπλοῖς ἔχασεῖτο. Hinc illa veteris
 monumenti verba: *HUIC DRCURIO-
 NES. FUNUS. PUBLICUM. STATU-
 AM. EQVESTREM. CLYPEUM. AR-
 GENTEUM. LOCUM. SEPULTURÆ.
 DECREVERUNT.* Sed nec fœminæ il-
 lustres hujus Funeris expertes fuère. Atti-
 am Cæsaris matrem δημοσία ταφῆ πρὸ κεισιν
 scribit Dio lib. XLVII. De Livia Xiphili-
 nus in Tiberio: ἔ μιν ἔδεν ἔς ἡμελὴ ἀπὸ τῆ αὐτῆ,
 πολλὴ δημοσίας ἐκφορῆς καὶ εἰπόνων, ἐτέρων τε τίνων
 ἔδενὸς ἀξίαν, ἐνεμῆν. *Nullos honores illi tribuit
 præter funus publicum & imagines, aliaque
 nonnulla non magni momenti.* Nec dubium,
 quin multò plures hoc Funere sint elatæ:
 quarum nomina mihi jam memoria non
 suggerit. Hoc insuper addo, apud Græcos
 quoq; honorem publici funeris obtinuisse,
 Laertius de Democrito libr. IX. τελειώ-
 σωντα αὐτὸν, δημοσία ταφῆ βιώσωντα ὑπὲρ τὰ
 ἑκατὸν ἔτη. hoc est, *vitâ functum publicè se-
 pulturn esse cum vixisset ultra centum annos.*

Pausanias in Arcadicis de Gryllo : Φαίνον-
 ται δὲ οἱ Μαντινῆες Γρύλλον μὲν δημοσίᾳ τεταφῆσθαι αὐτὸς,
 καὶ ἐνδεῶς ἔπεσεν ἀναδείψας εἰκόνα Ἰππὶ σήλης ἀνδρὸς
 αἰεὶς τῶν συμμάχων, hoc est, *Quin apparet*
Mantinenses Gryllum publicè sepelivisse, &
quo loco cecidit, statuam ei posuisse ac dicasse
super Cippum viri sociorum fortissimi. Et
apud Mafsilienses Græcorum coloniam,
ut conijcere est ex Justini libr. XLIII. Au-
diverunt urbem Romanam à Gallis captam
incensamq;. *Quamobrem nunciatum domi*
Publico Funere Mafsilienses prosecuti
sunt.

Sed ad Romanos revertamur : apud
 quos Publicorum Funerum varia fuerunt
 genera, puta pro diversitate honorum aut
 Magistratum, quos defunctus olim ges-
 serat, ut sunt : Prætoria, Consularia, Cen-
 soria, Triumphalia : quemadmodum non
 obscure indicare videtur Polybius libr. VI.
 Ubi autem præclarus aliquis ex domesticis
 obiit, instituunt funeris apparatus, & cir-
 cumfusi qui similes magnitudine & statura
 videntur, vestes capiunt : si Consul vel Prætor
 fuit, purpura prætextas : si Censor, purpure-
 as : si Triumphalis, auro inæxtas. Postre-
 ma

ma verba Græcè sic habent : εἰάν μὲν ὑπατο-
 και στρατηγός ἢ γενναῖος , ἀειπορφύρεος (intelli-
 ge εὐθῆτας λαμβάνουσι) εἰάν δὲ ἡμιητής , πορφυ-
 ρεῖ. εἰάν δὲ καὶ πεδευαμβολικός , ἀλαχρούσος.
 Ex quibus verbis videmus distinctum fu-
 isse Censorium Funus à Triumphali , &
 hoc dignius : quod fortassean Polybii qui-
 dem temporibus ita fuit : sed sub Impe-
 ratoribus videtur confusum cum Censo-
 rio , ut rectè monuit antiquitatis promus
 condus Justus Lipsius. Omnia enim or-
 namenta , quæ Triumphali tribuit Poly-
 bius, reperire est in isto. Vide Xiphilinum
 in Severo. Deinde nemo Latinorum
 Triumphale nominat , nisi fortè Seneca,
 qui in Consolat. ad Martiam cap. iii. Dru-
 so *funus triumpho simillimum fuisse ductum*
 affirmat. Deniq; Censorio funere tanquam
 dignissimo elati non solum viri illustres &
 quib. summum honorem delatú ibant , ut
 Lucil. Largus omnium Cæsari Tiberio tri-
 stium lætorumq; socius. de quo Tacit. lib.
 v. Annal. *Ita quanquam homini novo Censo-
 rium funus , effigiem apud forum Augusti pu-
 blicâ pecuniâ Patres decrevère.* Et Ælius La-
 mia Urbi præfectus teste eodem libr. vi.

Extremo anni mors Ælij Lamie funere Censorio celebrata: Verùm etiam ipsi Principes, ut Claudius autore Tacito libr. XII. Decretum Claudio Censorium funus & mox Consécratio. Item, Pertinax imperator, de quo Capitolinus: Funus imaginarium ei & Censorium ductum est & ab ipso Severo funebri laudatione honoratus est. Dignissimum igitur Censorium Funus, & quemadmodum inter Magistratus honoratissima Censura, eaq; κρηφι τῆς ἑμαῖς ἀπίσης καὶ τροπον τῆς τῆς πολιτείας ἀπίσης ἐπιτελείωσις, ut Plutarchus vocat in Catone maiore: sic inter Funera etiam illud primo loco. Spartianus in Ælio vero: Funus Imperatorium vocavit: in Opilio Macrino Regium, quæ appellationes isti seculo magis conveniebant.

Tantum de Funere Indictivo: cui Tacitum opposui, quod fiebat sine pompa, sine designatore, sine ludis, præcone & indictione. Seneca lib. I. De Tranquillitate. cap. I. *Vis tu nunc id agere, ne te posteritaceant? Morti natus es: minus molestiarum habet Funus Tacitum.* Ovid. l. I. Fast. Eleg. 3.

*Quocunq; aspiceres, lætus gemitusq; sonabant,
Formaq; non Taciti funeris instar erat.*

Alio

Alio nomine appellatur Funus Vulgare :
 Capitolinus in M. Antonino Philosopho :
*Tantaq̄, clementia fuit , ut & sumptu publico
 vulgaria funera juberet fieri.* Item Funus
 Commune : Aufonius Parentalibus :

Tu gremio in proavi funus commune locatus.

Etiam Plebejum Funus : Propertius lib. II.
 Eleg. XI V.

— adsint

Plebeij parva funeris exequia,

Item Funus Translatitium. Suetonius
 Nerone cap. XXXII. de morte Britannici :
*Postero die raptim inter maximos imbres
 translatitio extulit funere.* Hujus generis fu-
 isse videntur etiam Simpludiaria, de quibus
 Festus : *Simpludiaria funera sunt, quibus ad-
 hibentur duntaxat ludij corbitoresq̄, quidam
 ea dixerunt esse, quibus neutrum genus inter-
 esset ludiorum.* Vjde Scalig. ad Festum &
 libr. I. Aufon. Lect. cap. XXIIX.

Porro ad Tacita Funera pertinent
 etiam Acerba, hoc est, eorum qui intra
 tyrocinii diem & ante sumptam togam
 virilem moriebantur. Senec. Epist. CXXIII.
*Quantulum enim à funere absunt & quidem
 Acerbo, qui ad faces & cereos vivunt ?* Idem

libr. i. de Tranquil. cap. xi. *immaturas exequias* vocat. Et Juvenalis Sat. ii.

*Non pramaturi cineres, non Funus Acerbum
Luxuria, sed morte magis metuenda senectus.*

Quamquam Julianus Archiepiscopus Toleranus Acerba ab Immaturis hoc modo distinguit, ut illa sint Infantum duntaxat, hæc verò Juvenum. Sic enim libr. i. *ἠρωστικῶν* vel de origine humane mortis cap. 51. *Tria sunt genera mortis, Acerba, Immatura, Naturalis. Acerba infantum: Immatura juvenum: Naturalis senum.* Græcis *Ἄωποι θάνατοι* vel *ὀμφρακίας νεκροί* dicuntur. Larvata Funera quid sint, alibi ostendemus.

210

C A P. V.

De osculo qua dabantur non solum morientibus, sed etiam jam jam in rogam ponendus. Causa hujus ritus investigata. Animam in primo ore, labris tenere. Anni morientibus detracti.

Sed jam tempus, ut in rem præsentem veniamus. Ordiam igitur ab ipso capite & quod ait Aristophanes *ἀπὸ τῶν βαλθιδῶν*. Cú jam omnis vitæ spes in ægro decollasse, & anima in summo quasi ore versari videretur, jam jam è corporis hospitio emi-

gratu-

gratura, amici & sanguine proximi, qui aderant, morientem solebant osculari, & corpus ejus amplecti, donec animam exharet. Cujus moris nihil apud scriptores frequentius. Seneca de Brevitate vitæ: *Cæsar patruus meus Drusum intima Germanie recludentem & gentes ferocissimas Romano imperio subjicientem in complexu & osculis suis amisit.* Aufonius Parentalibus carmine XXIII.

Illa manus inter genetricis & oscula patris

Occidit, Hispanâ tum regione procul.

Sic Augustum Cæsarem in osculis Livie defecisse, autor Suetonius in ejus vita, cap. XI. Nec opus est pluribus in re adeo manifestâ, & pueris etiam septuennibus notâ. At quâ de causâ Romani morientes osculati sunt? An quemadmodum peregrè abeunt, sic etiam morientes osculo dimitte-
 tendos censuerunt? mortem enim ad vivandam *πῶς δυσφημίαι*, antiqui *Abitionem* dixere, ut multi notarunt. An verò ex-
 euntem animam hoc modo excipere & in se transferre voluerunt? quod fieri posse, veteres muliebriter existimarunt. Cicero in Verrina V. *Matresq; misera per-*
C 4 nocta-

noctabant ad ostium carceris, ab extremo complexu liberum exclusæ, quæ nihil aliud orabant, nisi ut filiorum extremum halitum excipere sibi liceret. Virgil. I v. Æneid.

— *date, vulnera lymphis
Abluam, & extremus si quis super halitus errat,
Ore legam.*

Albinovanus in Epicedio de Liviâ:

*Sospite te saltem moriar Nero: tu mea condas
Lumina, & excipias hanc animam ore pio.*

Et paulò antè Liviam deplorat, quod ipsi non licuerit, ut Senecæ verba usurpem, consolatione ad Martiam: cap. 2. filii oscula gratumque extremi sermonem oris haurire:

*Non animam, inquit, apposito fugientem excepit hiatus,
Nec traxit scissas per tua membra comas.*

Putabant enim antiqui animam à corpore discessuram per os tanquam januam aliquam exire: atq; ideo *Animam in primo ore vel labris tenere* dicebant de iis, qui in mortis confinio. Seneca Epist. xxx. *Non dubitare autem se, quin senilis anima in primis labris esset, nec magna vi abstraheretur à corpore.* Et in Hercule furente versu 1310. *Verba sunt Antigonæ ad Herculem:*

hanc

— hanc animam levem

Fessamq; senio, nec minus quassam malis

In ore primo teneo.

Utitur & Cyprianus Sermo: De Cœna, cuius aureola, & omnibus, qui Christiani audimus, memoriter ediscenda, animoq; penitus infigenda sententia hæc est: *Sed in eodem articulo temporis, cum jam anima festinet ad exitum & egrediens ad labia exspirantis emerferit, pœnitentiam clementissimi DEI benignitas non aspernatur, nec seruum est, quod verum, nec irremissibile, quod voluntarium: & quacunq; necessitas cogat ad pœnitentiam: nec quantitas criminis, nec brevitatis temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas (si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mutatio) excludit à venia: sed in amplitudine sinus sui mater charitas prodigos suscipit revertentes, & volit nolit Novatus hæreticus, omni tempore Dei gratia recipit pœnitentes.*

Non autem de morituris solum genus illud dicendi usurpatum: sed & iis, qui se invicem animitus osculabantur. Aristænetus libr. II. Epistol. VII. de osculis, quæ amantes invicem mutabant: *ἐγὼ δὲ μὴ ἔσμι-*

C 5

ματῶ

ματῶν ἢ καρδία. ἡ δὲ ψυχὴ τῶν θνητῶν, hoc est, *tunc cor proximum ori, proximaque anima juncua sua.* Et libr. eod. Epistol. XIX. ἔ μόνον εἰρωαίρμύζοντες: ἀλλὰ καὶ φιλήμασι ὀπισθωάπροντες πρὸς ψυχὰς. Τὸ γὰρ τὸ Φίλημα δυνάται καὶ τὰ ἐστὶν ὁ βελόμη. Σπῆδον αἱ ψυχὴ ἀπὸ τῶν σμμάτων πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὰ χεῖλη συναντῶσιν. Καὶ ἡ μίξις αὐτῆ γλυκεία γίνεται τῶν ψυχῶν, hoc est. *Non aëmotis solum pectoribus, sed juncta per oscula ipsis etiam animis. hoc enim osculum potest, hoc petit. Festinant invicem ad sese anima per ora, concurruntque circum labias: fitque ibi coitus animarum dulcissimus.* Allusit huc Plauto carmine in Agathonem, quod est apud Laërtium & A. Gellium, libr. XIX. cap. XI.

Τὴν ψυχὴν ἀγάθωνά φιλῶν ὅππὶ χεῖλεσιν εἶχον,
ἤλθε γὰρ ὁ τλήμων ὡς ἀβέβησα μύθη.

Quod alius apud Aul. Gellium & Macrobi-
um libr. II. cap. II. in plures versiculos li-
centius liberius quæ sic vertit:

Dum semihulco savio

Meum puellum savior

Dulcemque florem spiritus

Duc ex aperto tramite

Ant

*Anima tunc agra & saucia
Cucurrit ad labias mihi, &c.*

Huc pertinet & illud Lucilii Satyra

XX.

Eduxitq; oillis animam in primoribus labris.

Sed quando hic de osculis agitur, morneo veteres oscula fixisse non solum moribundis, & adhuc in viciniâ mortis versantibus; sed etiam jamjam in rogam ponendis, ut patet ex Propertii libr. 2. Eleg. Non tot Achæm, ubi sic ait:

*Osculaq; in gelidis pones suprema labellis,
Cum dabitur Syrio munere plenus unyx.*

Et Tibullus lib. 1. Eleg. 1.

*Elebis & arfuro positum me Delia lecto
Tristibus & lachrymis oscula mixta dabis.*

Porro annulos quoq; morientibus detrahi solitos discimus à Plinio, qui libr. XXXIII, cap. 1. circa finem: *Gravatis somno, inquit, aut morientibus religione quadam annuli detrahuntur.* Exemplum in Tiberio, cui deficienti annulum extractum, quem mox resipiscens requisiverit, testis est Suetonius in ejus vita cap. LXXIII. Nec enim audiendi, qui Tiberium id mutandi hæredis causa fecisse censent. Nam
etf

etsi quidem veterum consuetudo erat annuli traditione hæredem & successorem designare, quemadmodum Alex. Magn. ἐπεδὴ τὸ ζῆν ἀπέγνω ἐμελόμην ὁ δακτύλιον ἔδωκε Περδίκκᾳ teste Dio. Siculo. Er vide plura apud Valer. Max. lib. vii. extremo: Hic tamen annulorum traditio id efficere non potuit exstante scilicet testamento. Ex hoc more intelligendus Æl. Spartianus, qui annuli spontaneum de digito casum, inter signa mortis Hadriano Imp. oblata retulit: *Signa mortis, inquit, hæc habuit: Annulus in quo imago ipsius sculpta erat, sponte de digito delapsus est.* Fortè autem ideò detrahebantur annuli, ne in pollinctorum manus pervenirent. Nam post redditos iterum digito & unà cum cadavere combustos, non obscure indicat Propertius lib. iv. Elegia: Sunt aliquid, &c.

Et solitum digito beryllon adederat ignis.

C A P. VI.

Oculi morientibus clausi. καθαιρεῖν, σωμαρμόττειν, συγκλείειν ἔς ὀφθαλμούς, condere, formare, operire, comprimere oculos. *Lex Mænia explicata apud Varronem.* Καταμαύειν pro mori. *In causas huius ritus inquisitum.* Pupillas morituris albescere.

Progredior ad ritum oculos mortuo claudendi Græcis, pariter ac Romanis familiarem: quod illi καθαιρῆν, σιωαρμόθειν, συγκλείν τὰς ὀφθαλμούς ἢ ἐλεφασα; hi verò *condere, formare, operire, premere, comprimere oculos vel lumina* dicebant, ut ex plurimis autorum locis apparet, quorum nonnulla hic adscribam, & quidem eo ordine, ut uxores viris & contrà viros uxoribus, parentes liberis & vice versâ liberos parentibus, amicos denique & cognatos amicis & cognatis suis hoc officium præstitisse demonstrem.

Uxores maritis oculos condidisse clarum est ex Homero, qui in Necya fingit Agamemnonem querentem de officio hoc ab uxore sua Clytemnestra neglecto: Verba ejus ad Ulysssem hæc sunt:

— ἄδὲ μοι ἔτλη ἴον ἵπερ εἰς αἶδλαο
 χέρσι καὶ ὀφθαλμοῖς ἐλέειν σιωῆ σομ' ἐρεῖσαι, hoc est,
*Neque mihi eunti ad Plutonis domos voluit
 manibus oculos comprimere, neque os compone-
 re, id est, malas hiantes & ἐκ Ἰσθαδασμῶ
 deformatas corrigere. Idem Homerus
 Odyss. α.*

ἔδ' ἀλοχῶ πυλῦδ' ἔχει φρων πλιυελόπης
 Κάρυσ' ἐν λεχέεσσι φίλον πόσιν, ὡς ἐπέοικεν,
 Ὀφθαλμὸς καθελήσκει π' ἢ γέρας ἐστὶ θανόντων.

Ovidius libr. IV. Trist. Eleg. III. ad Con-
 jugem :

*Supremaq; die notam spectantia cælum
 Texissent digiti lumina nostra tui.*

Maritos autem uxoribus supremum
 hoc officium exhibuisse, testatur Ariadne
 apud Ovidium in Epistola ad Thesea :

*Ergo nec lachrymas matris moritura videbo?
 Nec mea qui digiti lumina conat, erit?*

De parentibus qui liberis oculos o-
 peruerunt, elegans locus est Homeri Iliad.
 A. ubi Ulysses Soccum interficiens sic lo-
 quitur :

Ἀδελεί', ἢ μὲν σοίγε πατήρ ἔχ' ἴπνια μητήρ
 ὄσσε καθαρῆσσι θανόντων περ.

hoc est, *Ab miser, non quidem tibi pater ὅ
 honoranda mater oculos claudent mortuo.*
 Hinc Polynices ad matrem apud Euripi-
 dem Phœnissis :

Συνάρμοσον ἢ βλέφαροι μετῆ σῆ χειρὶ
 Μᾶτερ, πῆσι δ' αὐτὸς ὀμμάτων ὄπι.

hoc est, interp. J. Gulielmio :

*Iam claudere mater oculos mihi manu tua
 Simul oculis ἔχ' ipsius imponit manum.*

Lucanus lib. 3. de Argo jam animã agente:

Ille ca-

*Ille caput labens & iam languentia colla
 Viso patre levat : vox fauces nulla solvas
 Prosequitur : tacite tantum petit oscula vultu
 Invitatq; patris claudenda ad lumina dextram.*

Ovidius lib. III. Amor. Eleg. VIII.

*Hic certe manibus fugientes pressit ocellos
 Mater & in cineres ultima dona dedit.*

Mater Euryali apud Vergil. ix. Æneid.

*Hæc terra ignota canibus data præda Latinis
 Alitibusq; jaces : nec te tua funera mater
 Produxi pressivè oculos, nec vulnera lavi.*

Quid de liberis dicam ? à quibus ut hoc officium sibi contingeret, parentibus unice erat in votis. Tale votum Penelope apud Nafonem in Epistola ad Ulyssæm de Telemacho loquentis :

*Dij precor hoc subeant, ut, euntibus ordine factis,
 Ille meos oculos comprimat, ille meos.*

Optat id ipsum Livia apud Albinovanum :

*Sospite te saltim moriar, Nero : tu mea cordas
 Lumina & excipias hanc animam ore pio.*

*Atq; utinam Drasi manus altera & altera fratris
 Formarent oculos comprimere, nq; meos.*

Mento apud Senecam lib. ix. Controvers.

cap. IV. *Ita oculos meos filij manus operiant,
 ut ego inter liberos meos fortior steti.* Varius Maximus lib. II. cap. I. de muliere Asiana : *Cum jam visceribus rigorem
 cordi imminere esset locuta, filiarum manus
 ad su-*

ad supremum opprimendorum oculorum officium advocavit. Penelope Epist. 1. ad Ulyssem!

Respice Laërten ut jam sua lumina condas.

Extremum fati suslinet ille diem.

Meminit hujus ritus & Polyxena matrem consolans sollicitam de filii Polydori salute apud Euripidem Hecuba :

Ζῆ καὶ Πανέσης ὄμμα συγκλείσει τὸ σὸν.

Commodum hîc mihi in mentem venit legis Mœniæ, qua interdium hoc officio defungi filiis interdictum fuisse quidam existimant. Extat ea apud Varronem in Geminis : *Contrà lex Mœnia est in pietate, ne filij patribus luci claro sigillent oculos*, hoc est, Claudant & quasi obsigillent. Nonnulli ita interpretati sunt, quasi caveatur, ne filii morituris patribus oculos occludant : sed ut id faciant propinqui & necessarii. Alii filiis id quidem licuisse arbitrati, sed velarium fuisse obductum, aut clausas fenestras, ne assistentes viderent oculos morientis. Neutrum placet. Potius assentior cl. v. Antonio Augustino Tarraconensi Archiepiscopo, existimanti dictum id per translationem esse, videlicet ne parentum

rentum mortem maturent, iisq; spiritum adhuc ducentibus oculos operirent. Verum ne longius abeam, Fratrem quoque fratri oculos compressisse videre est ex Epicedio Pedonis sæpius iam laudato:

Lumina caruleu jam jamq; natantia morte

Lumina fraternas jam subitura manus.

Adhunc ritum procul dubio respexit Bion apud Laërtium libr. iv. qui *Ὀυκ εὐλογεῖται εἰς ἅδην ὁδὸν κατεμύοντας γένεσθαι ἀπίεσαι.* *Facilem esse dicebat ad inferos viam: clausis enim oculis illuc ire.* Itaque etiam κατεμύον pro mori veteres usurpabant, *Ὀφημισμῶ χάειν.* Lucianus; καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχομεν παρ' αὐτῶν, ἵνα ὁ γέρον μόνον καταμύσῃ. Morientibus igitur clausi oculi. Nam nefas esse Romani existimabant eos supremum ab homine spectari. Plinius disertè lib. xi. cap. xxxvii. *Morientibus oculos operire, rursusq; in rogo patefacere, Quiritium magno ritu sacrum est: ita more condito, ut neq; ab homine supremum spectari fas sit, & cælo non ostendi nefas.* For- tèt etiam eo ipso indicare voluerunt, mortem ferè somnum quendam esse aut somno quàm simillimum: Vel cavere ne horror aliquis circumstantibus oboriatur,

D

cum

cum terribile appareat apertis oculis à mortuo velut conspici : Vel etiam gratificari ipsis morientibus , quibus maximæ curæ esse solet, ut membris decenter compositis è vita migrent. Sic enim Augustus Cæsar eo die qui supremus ipsi illuxit , *petito speculo capillum sibi comi ac malas labantes corrigi præcepit* , teste Suetonio , cap. xic. Hinc *formare oculos* dixit suprâ Albinovanus. De ritu autem corrigendi & dirigendi distorta mortuorum membra, quod Græci *κατεργάζειν* & *ἐκτείνειν* dicebant, vide Casaubonum lib. ii. Animadvers. Suetonianarum , & Petrum Victorium libr. x. Var. Lect. capit. xx. Notandum hic etiam , quod Physici tradunt , pupillas solere morituris albescere. Servius in illud Virgilii :

Dat somnos adimitq; & lumina morte resignat.

Physici dicunt pupillas , quas in oculis videmus , morituros ante triduum non habere : quibus non visis est summa desperatio. Idem alibi ad hunc versum : Ut senior letho cæcæ lumina solvit ; notat : Physicam rem dicit.

dicit: dicuntur enim pupilla mortis tempore albescere. Quomodo autem pupilla diffundatur, ut desinat apparere, medici docent, cum *ἡ Εποχίστων ὀφθαλμῶν* disputant. Vegetius lib. II. artis veterinariæ, cap. XVI. *Cum accidit suffusio, oculus videtur incolumis, nullis lachrymis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit injuriam, sed uno tantum declaratur indicio, quod cum pupilla ipsius imaginem tuam tanquam in speculo videre non potes.* Capitolinus in Pertinace: *Signa interitus hac fuerunt: Ea die qua occisus est, negabant in oculis ejus pupillas cum imaginibus, quas reddunt spectantibus, visas.*

C A P. VII.

De lotione & unctura mortuorum. Plinij *παρόρημα* de unguentis. *Causa hujus unktionis que exsequias precebat, indicata.*

PEregi de *Morientibus* & in mortis quasi vicinia constitutis: sequitur jam quid *Mortuis* factum & ante *Funerationem* & in *Funeratione* & post *Funerationem*. In hac tria enim summa capita omnem hanc funebrem materiam divisimus, de singulis,

ut quidem noster captus est , subtiliter
esturi & partitè.

Ac *Ante Funeracionem* omnium primò
Lotio occurrit & *Vnctura*. Nam simul quis
animam efflasset , corpus ejus statim lava-
ri solebat & ungi , hoc quoque ritu prisce
Græciæ, ut sunt pleriq; alii , cum Romanis
communi. De lotione clarum ex Euripi-
de, apud quem Phœnissis Creon Jocasten
accerfit, ut filium suum mortuum lavet :

ἐγὼ δ' ἤκω μετ' ἐπέθλων

Ἀδελφὴν Λοκάσιω, ὅπως

ἄσση, πρὸς θεῶν δ' ἐκέθ' ὄντα πᾶσιδ' ἐμὸν

hoc est , interpr. J. Gultelmio :

Ipse ad sororem eo Jocastam, ut abluat.

Cadaver illa filij atq; colloset.

Et in eadem Tragedia circa finem Anti-
gone à Creonte petit, ut sibi fratrem lava-
re liceat :

Συδ' αἰδοῖ νεκρῷ λυτὰ πειθασθῆν μ' ἔω.

At tu abluam saltè concedere mortuum.

Apulejus lib. viii. *Metamorph.* Tunc pro-
perè familiares , misera Charites accuratissi-
mè corpus ablutum unita sepultura ibidem
marito perpetuam conjugem reddidère. Apud
Dardanenses autem quàm solemnis hu-
jusmo-

iusmodi Lotio fuerit audiamus ex Æliano
 qui libr. IV. Variæ histor. cap. I. ὅτι Δαρδα-
 νεῖς, inquit, οὐκ ἔπαυον τῆς ἰατρικῆς ἀκρίβειας ἀ-
 εδοῦν μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἑαυτῶν βίαν, ἐξ αἰδίων καὶ
 γαμύνης ἢ ἀποθανόντας. *Dardanenses et Illyrios*
ter tantum lavari audio per universam vi-
tam, & post partum, & cum neptias ini-
rent, & post mortem. Sed & in primitiva
 Ecclesia receptam fuisse lotionem, appa-
 ret ex IX. cap. Actuum, ubi Tabitham vita
 functam confestim lotam fuisse, manife-
 stè legimus. Meminit ejus moris etiam
 Tertullianus, qui inde jocum captavit in
 Apol. c. XLII. *Non labor diluculo Saturna-*
libus, ne & noctem & diem perdam. Attamen
labor honesta hora, & salubri, quæ mihi & co-
lorem & sanguinem servet. Rigere & palle-
re post lavacrum mortuus possum. Cujus loci
 hæc est sententia interprete Desid. Heral-
 do: Nolo ex lavacro matutino rigorem &
 pallorem mihi contrahere: satis mihi est,
 quod mortuus rigere & pallere debeo post
 lavacrum, quo mortui procurantur. Nam
 fieri nequit, ne ii qui diluculo lavantur pal-
 leant & de sanguine amittant.

Non autem lota solum, sed unguento-

rum usu invalescente etiam ungi cœperunt mortuorum cadavera, sive ea terræ mandanda essent, sive igni comburenda. De cujusmodi unctura intelligendus Plinius Secundus libr. v. Epist. xvi. *Non possum exprimere verbis, quantum animo vulnus acceperim, quum audiivi, Fundanum ipsum præcipientem, quod in vestes, margaritas, gemmas fuerat irrogaturus, hoc in thura & unguenta & odores impenderetur.* Apulejus Apol. 1. *Etsi thus & castiam & myrrham, cæterasquè id genus odores funeri tantum emptos arbitreris, cum & medicamento parentur & sacrificio.* Macer libr. 1. ad Leg. x x. Hæreditatum: *Funeris sumptus accipitur quicquid corporis causa, velut unguentorum, erogatum est.* Alludit hunc ritum Martialis, lepidum hinc dicterium trahens in hominem, qui convivas affatim exterius, sed non interius perfuderat:

*Unguentum fateor bonum dedisti
Convivis, here, sed nihil scidisti.
Res salsa est, benè olere & esurire;
Qui non cœnat, & ungitur Fabulle,
Is vero mihi mortuus videtur.*

Sed omnium disertissimè Plinius libr. XIII. hist. naturalis cap. 1. *Postea voluptas ejus (unguentum intelligit) à nostris quoque inter laudatissima atque etiam honestissima vita bona admissa est : Honorq; is & ad de-functos pertinere cœpit.* Sed ut hoc obiter moneam, duplex eo loci magni istius viri *περὸς ἑμὰ* : Unum quod ignorata dicit Iliacis temporibus unguenta : Alterum à Persis primum ab Alexandro Magno devictis usum eorum ad Romanos Græcosque transiisse. Verba ejus hæc sunt : *Unguenta Iliacis temporibus non erant nec thure supplicabatur. Et mox : Persarum esse debet gentis unguentum. Illi madent eo & accersita commendationis ingluvie natum virus extinguunt. Primum quod equidem inveniam, castris Darij regis expugnatis in reliquo ejus apparatu Alexander cepit scrinium unguentorum.* De primo audiamus judicium viri eruditissimi & τῶν ἰατρῶν ἡγεμῶν Hier. Mercurialis in libro de Decoratione cap. ult. *Quo tempore, inquit ille inventa fuerint unguenta, invenio Plinium lib. XIII. esse deceptum, qui scripsit tempore Trojano non fuisse unguenta : cum tamen*

Homerus mentionem faciat unguentorum & Homero antiquior Moses. Ac Mosis quidem loca de funeratione Jacobi & Josephi cuius sunt in promptu. De Homero autem jam pridem Athenæus monuit libr. xv. *ὁ δ' ὁμηροῦ τὴν μὲν χρῆσιν οἴδε τῶν μύρων, ἔλαια δ' αὐτὰ καλεῖ μετ' Ἐπιθέτων. ὀροσάεντι δ' ἐχρίσεν ἔλαιον. καὶ ἡ ἀφροδίτη αὐτῷ ἔκτορος νεκρὸν, ῥοδάεντι χρίσεν ἔλαιον ἀμβροσίῳ.* *Unguenta & Homerus novit, sed μύρον nomen haud novit, ἔλαια nominans cum Epitheti adjectione.* Sed hujus ἀμαρτήματι μνημονικῆ excusationem fortean meretur Plinius sacrarum literarum ignarus: Quandoquidem Homeri etiam loca per ἀπόληψιν accipi possent; verum alterum illud multo gravius est, vix tanto viro dignum. Nam longè ante Darium devictum [quod accidit circa olympida c xii. vel annum ab urbis conditu c c c xxi.] unguenta Romanis fuis fuisse cognita, ab iisq; usurpata in hac ipsa funeratione, scire poterat vel ex xii. *servilem uncturam* prohibentibus: quam legem Romano scriptori in mentem non venisse, nequeo equidem satis mirari. Mitto, Anacreontem quoq; , quem circa olympida l x v. vixisse ple-

pleriq; asserunt , hujus feralis unktionis meminisse. Sic enim ille in Odis:

Τί τε δει λίθον μυρίζεις; Tumultū quid est, quod ungas ?

Τί δε γη χέειν μάταια, Vel humo quod ehibenda,

Εμὲ μάλλον, ὡς ἐπὶ ζῶ Peritura dona fundas ?

Μύρασον ῥοδοῖς δε κρᾶζες Potius manente vita

Πίκασον. hoc est inter- Roseas meo corollas

pret. H. Steph. Capiti ferasq; odores.

Verum hæc nimis generaliter ita à nobis dicuntur, plures enim feralium hujusmodi unktionum differentia, de quibus singillatim suo loco. Nam nunc tantum unguentatos fuisse mortuos non multò post efflatam animam, nimirum ante exsequias & collocationem erat ostendendum: id quod planum est ex Persio Sat. III. funus alicujus divitis depingente:

— tandemq; beatus alto

Compositus lecto crassisq; lutatus amomū, &c.

Et Apulejo libr. I V. Florid. ubi hominem describit qui jam in rogam erat exportandus: Jam miseri illius membra omnia aromatis perspersa, jam os ipsius unguine odore delibutum, jam eum pollinctum, jam cæna paratum (contemplatus enim diligentissimè) quibusdam signis animadvertit, &c. Ac causa hujus unktionis erat, ut fœtor à corpore

mortuo arceretur. Monuit Lucianus de luctu: Μετὰ ταῦτα δὲ λίαν ἰσχυρῶς αἰσῶν, ὡς ἐχ' ἰκανῆς τῆς κατὰ λίμνης λυγρῶν εἶναι τοῖς ἐκεῖ, καὶ μύρω τῶ κακίστῳ χρίσαντες τὸ σῶμα πρὸς δυσωδίαν ἤδη βιαζομένων. Qua fini etiam Acerram mortuo appositam existimo. Festus: *Acerra ara qua ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebantur.*

CAP. VIII.

Unctura feralis usurpata etiam à Iudeis & Christianis. Ejus origo ab Aegyptiis, quorum ritus nonnulli indicantur. Vsi veteres in condiendis corporibus mortuorum, Sale, Nitro, Cedro, Asphalta, Melle, Cerâ, Myrrha, Balsamis. Gypsa, Calce.

NEC verò Romani solum: sed & pleræque omnes gentes humaniores, hunc ritum ungenti usurparunt. De aliis taceo: apud Judæos uncturam obtinuisse, videre est ex Joanne Evangelista, qui cap. xix. corpus Salvatoris nostri aromatis delibutum narrat καθὼς ἔθ' ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. Vel, ut Nonnus ait:

Ὡς νόμῳ Ἑβραίοις Πιτύμβια Ἱέρμα φυλάσσειν.

Et ex Matthæo cap. xxvi. ubi Christus

Mariz

Mariæ peccatricis, à qua ungebatur, pietatem laudans: ἔργον, inquit, καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμὲ. Βαλῆσαι γὰρ αὐτῇ τὸ μύρον τῆτο Ἰησοῦ σώματος μετὰ πένθος τὸ ἐπιτεφιάσαι με ἐποίησεν. *Opus bonum operata est erga me. Quod enim hac unguentum hoc misit super corpus meum ad sepeliendum me fecit.* Nec fallit in eo Tacitus, quamvis rerum Judaicarum imperitus. nam & hic scriptum reliquit, *Judeos corpora condere quàm cremare è more Ægyptio.* Transiit is mos deinde & ad Christianos, quod ex S. Patrum scriptis discimus, qui sapissimè eum tangunt. Tertullianus Apologet. cap. XLII. *Thura planè non emimus. Si Arabiæ queruntur, sciant Sabæi pluris & carius suas merces Christianis sepeliendis profligari, quàm Dijs fumigandis.* Idem de Resurrectione carnis: *Proinde enim & corpora medicata condimentis sepultura mausoleis & monumentis sequestrantur.* Et in De Idolatria loquens de aromatibus: *Etiam hominibus, inquit, ad pigmenta medicinalia, nobis quoq; insuper ad solatia sepultura usui sunt.* Clemens Alexand. lib. II, Pædag. cap. VIII. *Nimia unguentorum unctioes justa quæ fiunt, mortuis potiùs, quàm fami-*

familiarem vitæ consuetudinem redolent. Minucius Felix Octavia inter crimina Christianis objecta: *Non floribus caput nectitis, non corpus odoribus honestatis: reservatis unguenta funeribus.* Rectè autem Tacitus institutj hujus originem ad Ægyptios retulit, ex quorum ritu Josephus pollinctoribus suis in mandatis dedit, ut patrem Jacobum vitâ functum aromatibus condirent. Et paulò post Josephus ipse simili ritu ab Ægyptiis sepultus legitur Genesi extremâ. At qua ratione & modo Ægyptii corpora mortuorum condierint, multis narrat Herodotus lib. II. & Diodorus Siculus libr. II. cap. V. quorum loca longum foret huc transcribere. Hoc tantum addo, quosdam ex Ægyptiis huic morem habuisse, ut mortuos suos unctos & ita conditos ne facilè putrescerent, domi secum servarint. Cicero I. Tusc. *Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi servant.* Pomp. Mela. lib. I. c. IX. de Ægyptiis loquens: *Mortuos nec cremare nec fodere fas putant: verùm arte medicatos intra penetralia collocant.* Sextus Philosophus libr. III. Pyrrhon. hypothef. cap. XXIV. *Ægyptii intestina extrahentes*

condiunt defunctos & secum super terram habent. Imò etiam mensis adhibebant, tanquam convivas; unde Silius Italicus libr.

XII.

— — — *Ægyptia tellus*

Claudit odorato post funus stantia saxo

Corpora & à mensis exanguem haud separat umbram.

Cujus consuetudinis oculatum testem advo-
co Lucianum in De luctu: ταχερόν δ' ὁ
Αιγυπτίος. ἔτι μὲν τοι, λέγω δὲ ἰδῶν, ξηραίνεις τὸ
νεκρὸν σύνδαισιον καὶ συμπίτιον ἐπιήκοστο. Sed

quod amplius est, interdum etiam parent-
tum aut amicorum cadavera hoc modo
medicata creditoribus pignoris loco de-
ponebant, teste eodem Luciano dicto li-

bro: Πολλάνης δ' καὶ δεομήτῳ χρηματῶν ἀνδρῶν
Αιγυπτίῳ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν, ἐνέχυρον ἢ ὁ ἀδελφὸς
ἢ ὁ πατὴρ ἤμεμβροτος ἐν καιρῷ. Qui verò pignus

illud non solveret, eum maxima manebat
infamia ac privatio sepulturæ. Diodor.

Siculus libr. I. νόμιμον δ' ἐστὶ παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ δι-
δόναι τὰ σῶματ' αὐτῶν πεπλοτηκότων γονέων εἰς ὑ-
ποθήκην: Τοῖς δὲ μὴ λύσαι μὲν οὐκ ὄντος τε μέγιστον αἰ-
κολοῦσθαι καὶ μὴ τὴν πεπλοτῶν ἐξήρησις τείφης.

Cæterum usos reperio veteres in con-
diendis, mortuis & putredine abigenda
potissimum Sale, Nitro, Cedro, Asphal-
to,

ro, Melle, Cerâ, Myrrha, Balsamis, Gypso, Calce.

Casul. De Sale Plinius libr. xxxi. cap. ix. *Salis*, inquit, *natura est per se ignea & inimica ignibus fugiens eos, omnia erodens, corpora verò astringens, siccans, alligans: defuncta etiam à putrescendo vindicans, ut durent ita per secula.* Et Eunapius salita martyrum corpora irridet De vitis Philosop. Ædesio.

Salinis Nitrum etiam, teste Herodoto libr. ii. carnes ita tabefacit, ut mortui tantum cutis & ossa relinquantur. τὰς σάρκας τὸ νίτρον καὶ τήκη. Καὶ δὴ λείπεται ἔνεκρῶ τὸ δέρμα μόνον καὶ τὰ ὀστέα.

Zedro. De Cedro Scholiastes Nicandri Θελακῆς: ἡ κεδρὸς σὺν νεκρῶς ἀσπίτης πιεῖ τὸ νοτερόν καὶ τὸ ῥόσθηθὲν ἐξωθῆσαι, ὅθεν καὶ νεκρῶν ζωῆν ἔνιοι αὐτῷ ἐκάλουν. Plinius libr. xxiv. capit. v. *Cedrus magna, quam Cedrelatem vocant, dat picem, que Cedria vocatur. Defuncta corpora incorrupta ævis servat, viventia corrumpit; mirâ differentiâ, cum vitam auferat. spirantibus, defunctis pro vita sit. Huic Cedriæ inesse vim, ξηραίνειν καὶ ἀσπίθας φυλάττειν τὰ τεθνεῶτα μόρια.* Galenus scribit lib. 7.

simp. medicament. quam Dioscorid. φυ-
 λακκίω τῶν νεκρῶν σαμάτων appellavit libr. i.
 de Cedro.

Asphaltum autem, hoc est, bitumine,
 quod in mari Sodomæorum legitur, Ægy-
 ptios usos tradit Strabo lib. xv i. *Plin. lib. 5. cap. 150*

Maximè verò ob hanc virtutem Mel
 commendatur, de quo Plinius libr. xxii. *16. 20.*
 cap. xxiv. *Mellis quidem ipsius natura talis*
est, ut putrescere corpora non sinat, jucundo
sapore, atq; non aspero, aliâ quam salis natura.
 Atq; ideo Democritum mortuos in melle
 servandos statuisse, autor Varro, cujus te-
 stimonium supra laudavimus. Babylonios
 hoc ritu cadavera sua condiisse, memo-
 riæ prodidit Herodotus libr. i. Alexandrum
 Magnum quoq; hoc modo conditum
 præter plerosque historicos etiam Statius
 libr. iii. Syl. in Propemptico Metii Celeris
 indicat:

Duc & ad Emathios manes, ubi belliger urbis

Conditor Hybleo perfusus nectare durat.

Idipsum de Hippocentauro, qui Claudio
 Cæsari allatus fuit ex Ægypto, narrat Pli-
 nius dicto loco, & Athenæus lib. ii. Age-
 sipolin quoque Spartiaten, cùm è Mace-
 donia

donia cum exercitu rediret, in vicinis Olynthi oppidi locis gravi morbo correptum, mortuumque septima die in melle conditum Lacedæmonem esse reportatum, atq; regia sepultura ornatum, autor est Xenophon libr. v. de rebus gestis Græcorum.

Ab hoc ritu non multum abit Persarum consuetudo, qui Cerâ mortuos oblinebant. Herodotus lib. i. *κατὰ κηρώσωντες δὴ αἰὶν τὸ νεκρὸν Πέρσαι, γῆ κρύπτουσι.* Quod ipsum & Cicero affirmat. i. Tuscu. *Persæ jam cera circumlitos conduunt, ut quàm maxime permaneant diuturna corpora.* Et Strabo lib. xv. *Θάπτουσι δὲ κηρῶ περιπλασάσωντες τὰ σώματα.* Idipsum Scythis tribuit Herodo. lib. iv. De Agefilao sic loquitur Æmilius Probus: *Ibi eum amici, quò Spartam facilius proferre posset, quod mel non habebant, cerâ circumfuderunt, atq; ita domum retulerunt.*

Myrrha etiam corpora mortuorum condita fuisse, ne putrescerent, tradit Philo Carpathiorum Episcopus in Cantica. Meminit & Prudentius in Cathem. hymno de defunctis:

*Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est,
Aspersaq; myrrha Sabæo
Corpus medicamine servat.*

De Balsamis Corippus lib. III. de funere Justiniani Imperatoris :

*Thura Sabæa cremant, fragrantia mella locatis
Infundunt pateris & odoro balsama succo,
Centum alia species, unguentaq; mira feruntur
Tempus in æternum sacrum servantia corpus.*

Inscriptio Hispanica: MATER. AD. LUCTUM. ET. GEMITUM. RELICTA. EUM. LACHRIMIS. ET. OROBALSAMO. VDUM. HOC. SEPULCHRO. CONDIDIT. vide Arnob. lib. v.

Gypso Æthiopes induxisse suos mortuos jam arefactos, autor Herodot. lib. III.

Calcis quoq; usum huic fini non ineptum fuisse existimat amplissimus Vuelferus. Nam sive caro tabefacienda, calcis vivæ mordax & caustica vis est, teste Dioscoride lib. v. cap. xci. sive cadavera alioquin exsiccanda, Galenus tradit calcem sæpius aqua lotam valde ficcare, absque ulla mordacitate, lib IX. de simp. medic. facultat. Sic S. Afræ corpus ab Embricone Episcopo repertum quondam candidissimo

cemento obductum fuisse, memoriæ proditum est : Et corpus D. Thomæ Apostoli ferè eodem modo conditum Melianore in Coromandelio littore sub Joanne III. Lusitanix rege inventum esse, autor Maffejus in Indicis libr. VIII. scilicet immista calci & arenæ candidissima specie ossa : apposita lanceæ cuspide & viatorii baculi frusto atque vase fictili.

C A P. IX.

Lotio mulierum fuit : unctura Pollinctorum. De Libitinariis & Venere Libitina. In hujus templo tæ ædificatis erant venalia. Servij Regis institutum, de conjiciendo nummo in avarium Veneris Libitina. Funus locare. Depollinctoribus. Servilis unctura apud Tullium quid?

NIMIS fortè diu peregrinati sumus ; ad Romanos remigrandum est : apud quos lota & uncta fuisse defunctorum corpora satis jam superque demonstratum est. Hujus verò muneris curam ad mulieres pertinuisse, Muretus libr. III. Var. Lect. cap. XIX. probat hoc versu Ennii :

Tarquiniij corpus bona foemina lavit & unxit.

Dicebantur hæ mulieres proprio nomine

mine

mine Funeræ. Servius ad illud Virgil. IX.
Æneid. Nec te tua funera mater, Produxi,
&c. id est, Funerea. inquit. Apud majores
Funeras dicebant eas, ad quas funus perti-
net, ut Sororem, Matrem. Nam Præfæ
sunt planctus principes, non doloris. Sed &
apud Athenienses sequiorem sexum mor-
tuos lavisse, clarum ex Platonis Phædone,
ubi Socrates venenum bibiturus sic loqui-
tur: Δοκεῖ γὰρ ἤδη βέλπον εἶναι λεσιμέμων πᾶν τὸ
Φάρμακον, καὶ μὴ πράγματι ταῖς γυναιξὶ παρέχειν
νεκρὸν λῆειν hoc est, Nam mihi quidem con-
sultius videtur, me prius lavari, quàm bi-
bam venenum, nec mulieribus negotium fa-
cessere, ut mortuum lavent. Nec apud
Christianos hic mos desit. Nam mulier-
culas potissimum cadavera martyrum cu-
rasse, ipsarumque studium in hoc pietatis
officio præcipuè enituisse cùm alibi videre
est, tùm in Actis SS. Tharaci, Probi & An-
dronici, quæ Baronius in II. Annal. Tomo
edidit. Dicit ibi Maximus Præses: Putas
quia mulierculæ aliquæ corpus tuum habent
aromatibus vel unguentis condire iniquissi-
me? nam de hoc est cogitatio, ut reliquias tu-
as perdam. Et paucis interjectis: Nonne

sic te perdam, & sicut antea pradixi, & reliquias tuas, ne muliercula in lintheamine corpus tuum involvant & unguentis & odoribus adornent? Sed, sceleste, jubebo te comburi, & cineres hosce in ventum dispergam. Verum enimverò tenuioris quidem fortunæ homines fortean à fœminis ablui & ungi tantum soliti: nam ditiores plerumque ad hanc rem advocabant, qui cum cura & arte quadam mortuorum cadavera unguentis & odoribus oblinerent. Erat enim Romæ, ut hoc semel dicam, certum quoddam hominum genus, quod funebribus ejusmodi ministeriis obeundis victum quæritabat; Eos generali nomine Libitinarios vocabant à Libitina, quam *Ἡρισκοποιὸν τῶν νεκρῶν* *ἢ* *Ἐπιταφιαστὴν ὀρίων θεὸν ἔστω.* id est, *Deam præsidem eorum, quæ defunctis justa sunt,* Plutarchus appellat in Numa. Unde & pro ipsa morte usurpat Horatius libr. III. Oda XXX. *Multaq; pars mei Vitabit Libitinam.* Et lib. II. Epist. I. *Miraturq; nihil nisi quod Libitina sacravit,* de Poëtis, qui maximè sacri post mortem. Et pro lectulo, in quo mortui efferebantur, Sidonius libr. II. Ep. VIII. *Sed cum Libitinam ipsam flentes*

flentes omnes externi quoque prensitarent, remorarentur, oscularentur, sacerdotum propinquorumque manibus excepta perpetuis sedibus dormienti similior illata est. Item pro ipso ferali hoc officio, quo Libitinarum fungebantur. Valer. Max. libr. v. cap. 11. qui tunc Libitinam exercebant. Denique pro quicquid ad curandum funus necessarium. Livius lib. XL. Pestilentia in agris forisq; & conciliabulis & in urbe tanta erat, ut Libitina tunc vix sufficeret. In Libitinæ enim templo venalia erant, quæcunq; ad sepulturam pertinebant. Plutarchus in Causis: Ἀγὼ ἢ τὰ περὶ τὰς ταφὰς πιπράσκουσιν ἐν τῷ περὶ τῆς Λιβιτίνης; νομίζοντες ἀφροδίτων εἶναι τὴν Λιβιτίνην. Quid causa est, quod in ade Libitinæ, quæ ad sepulturam pertinent, vendere consueverunt? Libitinam nihil aliud nisi Venere esse existimantes. Quo videtur respexisse & Phædrus libr. IV. Fabul. LXXVII. in Avarum:

*Qui circumcidis omnem impensam funeris
Libitina ne quid de tuo faciat, lucrum.*

Sed audiamus à Plutarcho causas: Πότερον, inquit ille, καὶ ἔτι Νημῆ τῆ βασιλέως φιλοσοφημάτων ἐν ἐστίν, ὅπως μανθάνωσι μὴ δυσχεραίνεν τὰ ποιῶν.

παιῶτα, μηδὲ Φλόγην ὡς μiasμόν; ἢ μάλλον Ἐπό-
 μησίς ἐστι ἔ Φθαίτων εἶναι τὸ γνήσιον; ὡς μιᾶς Θεᾶς
 τοῖς γνέσθε καὶ τοῖς τελευτῶν Ἐπισημοσύνης. Καὶ γὰρ
 ἐν Δελφοῖς Ἀφροδίτης Ἐπιτυμβίας ἀγαλμαῖόν ἐστι
 πρὸς ὃ ὄντ' ἀποιοχορμῶν ἐπι τὰς χοαῖς ἀνακαλῶν-
 ται. hoc est, *An hoc unum ex Numa Pom-
 pilij institutis fuisse putandum est, ut discant
 homines talia non aspernari, nec tanquam rem
 pollutam aut sceleratam fugere? An verò ea
 re homines fragilitatis humanae admoneri pu-
 tant, quod una & eadem Dea principium
 & finem vitæ in potestate habeat: quippe
 qua ingredientibus vitam vel decedentibus
 præsideat? Nam Delphis quoque Veneris Epi-
 tymbiæ est imaguncula, ad quam evocant eo-
 rum manes, quibus libant.*

Et quando hic semel in Libitinæ men-
 tionem incidimus, non possum insigne
 institutum Servii Tullii Roman. regis præ-
 terire, qui ut sciret numerum nascenti-
 um, denascentium, virorum, adinve-
 nit, uti propinqui nata prole certum ali-
 quem nummum in ærarium Junonis Lu-
 cinæ inferrent: iidem aliquo mortuo in
 Veneris Libitinæ; & sumente quoquam
 virilem togam, in Juventutis, teste Dio-
 nyfio

nysio Halicarnassæo libr. IV. Ἀρχαιολογ.
 cujus hæc sunt verba: Βυλόμενοι καὶ τῶν ἐν αἰσθ
 Δρατριβότων πὸ πλῆθος εἰδένασι τῶν τε γνησιμῶν
 καὶ ἀπογνησμένων καὶ τῶν εἰς ἀνδρας ἐγγραφομέ-
 νων, ἕταξεν ὅσον ἔδει νομίματα καὶ φέρον ὑπὲρ
 ἐκάστω πρὸς προσήκοντας, εἰς μὲν τῆς Βιληθίας
 θησαυρὸν, ἢ Ῥωμαῖοι καλῶσι ἢ εἰς Φωσφόρον, ὑ-
 πὲρ τῶν γνησιμῶν, εἰς δὲ τῆς Αφροδίτης ἐν ἄλλοι
 καθιδρυμένον, ἢ πρὸς σαγορβύκισι Λιβιτινίω, ὑπὲρ
 τῶν ἀπογνησμένων, εἰς δὲ τῆς Νεότητος ὑπὲρ τῶν εἰς
 ἀνδρας ἀρχομένων σιωτελεῖν; ἐξ ὧν ἡμετέρε Δραγνώ-
 στασι καὶ ἕταξεν ἐνιαυτῶν, ὅσοιτε οἱ σύμπαντες
 ἦσαν καὶ πίνες ἐξ αὐτῶν τῆς κρατὸς τιμον ἡλικίαν εἶχον.
 Locum totum adscripsi, et si illud de num-
 mo in ærarium Veneris Libitinæ inferen-
 do, tantum ad nostrum propositum faci-
 at: qui ritus, ut & reliqui planè exolevis-
 se videtur, nec aliquod ejus vestigium in
 ullo scriptore me legere memini. Vero-
 simile tamen est Libitinarios numerum
 morientium observasse, quod ut credam,
 me pervincit Suetonius in Nerone c. xciii.
*Pestilentia unius autumnus, quâ triginta fune-
 rum millia in rationem Libitinæ venerunt.*
 Nimirum hoc genus hominum nō solūm
 quicquid ad exsequiarum apparatus re-
 quirebatur vendere: sed & operam suam
 E 4 fune-

funerum curatoribus solebat elocare; cuius ritus insigne testimonium est apud Valerium Maximum lib. v. cap. ii. *M. Cornuto Praetore funus Hirtij & Pansa jussu Senatus locante, qui tunc Libitinam exercebant, tum rerum suarum usum, tum ministerium gratuitum polliciti sunt, quia ij pro Republ. dimicantes occiderant; perseverantiq; postulatione extuderunt, ut exsequiarum apparatus sestertio nummo, ipsis praebentibus, addiceretur: quorum laudem adjecta lege conditio auget magis, quam extenuat, quoniam quidem questum contempserunt, nulli alij rei, quam questui viventes. Quo loci notanda phrasibus Funus locare, de iis qui certo aliquo pretio cum Libitinariis solebant contrahere, ut omnem funeris apparatus suis sumptibus praestarent. Utuntur ea & alii. Plinius libr. vi. cap. l.ii. *Roma quoq; Corfidium matertera sua maritum funere locato revixisse, & locatorem funeris ab eo elatum. Seneca de Tranquillitate, cap. xi. Dum illi haeres publicum funus esurienti locat. Et Epist. ic. Quam multi cum maxime funus locatur: quam multi cum vitalia erunt: quam multi post luctum tuum lugent.**

Atque

Atque hinc lucem capit Plautus in Aulularia Sc. *Nimum libenter*, &c. ubi Euclio sic loquitur :

— *Tum tu quidem optimum est
Loca efferendum, nam jam credo mortuus est*
Verum etsi hi homines perquam necessario in Republ. ministerioungebantur; inter viles tamen habitos opinor propter fordidum & turpe genus vitæ: quandoquidem nulli alii rei vivebant, quam quæstui, quem absq; plurimorum morte facere non poterant. Seneca libr. vi. de Beneficiis, cap. xxxviii. *Antu Aruntium & Aterium & ceteros, qui captandorum testamentorum artem professi sunt, non putas eadem habere, qua & Designatores & Libitinarios vota, & Illi quorum mortes optent, nesciunt: hi familiarissimum quemq; ex quo propter amicitiam spei plurimum est, mori cupiunt.* Et paulò ante narrat, Demadem Athenis damnasse eum, qui necessaria funeribus venditabat, cum probasset, magnum lucrum optasse, quod contingere illi sine multorum morte non poterat. Huiusmodi igitur Libitinarii: quos credo dominos fuisse feralium horum officiorum,

& in familia sua habuisse Pollinētores, Vespillones, Ustōres & alios huius farinae, de quo singillatim dicemus suo loco. Jam de Pollinētoribus clarum ex Ulpiano l. v. D. De Inst. action. *Si Libitinarium, quos Græcè νεκροφάγας vocant, servum Pollinēto-rem habuerit, isq; mortuum spoliaverit, &c.* Horum autem erat mortuos ungere, unde & dictos illos putat Fulgentius *quasi pollutorum Vnctores*, hoc est, *cadaverum Curatores*. Servius ad libr. ix. Æneid. à polline, quo mortuis os oblinebant, ne livor appareret extincti. Turnebus libr. xxix. Advers. capit. xxxi. à pelle unghenda, quasi pellis unctores: quem non audio. Magis arridet, quod clarissimus vir Fr. Junius adfert in Notis ad Tertullianum, Pollinēto-rem dici à verbo *Polincio*, vel ut alii volunt *Polinceo*: ac potius ut Glossarium à *Polingo* *περίεργον νεκρὸν, σπρωπλοκῶν, ἐν τῷ φιάζῳ, poliens ungo.* *Polire* autem curare est & colere: ut apud Nonium *Polire* agros dicebat Ennius pro colere. De quo Turneb. libr. xxix. Advers. c. xx. Glossarium vetus *Pollinētor ἐν τῷ φιάζῳ*. Item *Pollinētor νεκροφάγος, νεκρούσμος*, Lexicon Græcolati-

colatinum : *Ταειχ' ἄνεκρον*, *Polingo*. Hanc Etymologiam confirmat Prologus Pænuli Plautinæ:

Eorum alter vivit, alter est mortuus:

Propterea apud vos dico confidentius

Quia mihi pollinctor dixit, qui cum pollinxerat.

Pollinctores igitur mortuos ungebant, unde patet Sidonium improprie Pollinctorem dixisse pro Ustore lib. III. Epist. XIII. *Enimvero illa sordidior est, atq; deformior, cadavere rogali quod facibus admotis semicombustum, moxq; sidente strue torrium devolutum, reddere pyra jam fastidiosus pollinctor exhorret.* Quanquam cum in eadem familia fuerint, vero non est absimile, ussisse illos etiam non raro & exportasse mortuum, quem antea pollinxerant, & unum hominem forte duo interdum munia functum esse. Sed Pollinctorum crebra fit mentio apud bonos scriptores. Apulejus in Hermagora : *Pollinctor ejus funeridum unctionem parat.* Varro *Ἐπιφωρισμός*: *Itaq; si plures dies inter medici discessum & adventum pollinctoris interfuerunt.* Arnobius huc respexit lib. I. advers. gentes *Vnus fuit è nobis, qui redire in corpora jam dudum ani-*

*animas præcipiebat efflatas? prodire ab aggeribus conditos? & post diem funeris tertium pollinctorum velaminibus expediri? Et jocum inde captavit Parasitus Plautinus Afitaria Sc: Ain' tu. ubi Demænetum visa uxore ejusque minis auditis metu esse exanimatum, & penè mortuum significaturus exclamat: *Ecquis currit pollinctorem accersere?**

Atque hæc de Pollinctura, quam legibus XII. tab. vetitam plerique existimant. Sic enim *servilem uncturam* apud Cicero-
nem I. de Legib: interpretatur Turnebus, Ursinus, Marcilius, alii. Quanquam ne quid dissimulem, vero propius mihi videtur Decemviros voluisse, ne servis honor iste tribueretur. Quam explicationem confirmat lex Solonis, quæ servos *ξηραλοιφῶν* vetabat. Plutarchus in ejus vita primori: *Νόμον ἔγραψε διαγορεύοντα δῆλον μὴ ξηραλοιφῶν μηδὲ παιδερασεῖν.*

С А Р И Т X.

De Mortuorum vestitu: qui in vulgo civium erat Toga. Pauperes non elati in albis vestibus. Ditiorem toga varia, pro conditione mortuorum. Honestissima autem purpurea, cujus & Lacedamone usus. Dalmatica, Colo-

Colobium. In *fœmina quoq; vestium discrimen. Cura veterum in conficienda sibi funebri veste. Vivos, instante jam morte, splendidè sese vestire solitos, aliquot exemplis probatum.*

VERUM jam reliquos ritus breviter attexemus. Nam postquam hæc, quæ diximus, peregissent, vestibus etiam mortuorum corpora induebant. Ennius in Ctesiphone apud Macrobi. libr. v. i. cap. ii.

Neq; terram iniicere, neq; cruenta

Convestire mihi corpora licuit,

Neq; misera lavere lacryma salsum sanguinem.

Apulejus libr. x. Metam. *Atq; ut erat adhuc feralibus amiculis obstrictus atq; obditus portatur ad iudicium puer. Quem morem, ut plerosque alios, falsè deridet Lucianus de Luctu, alludens veterum superstitionem existimantium mortuos in inferis rigere ab que vestibus & frigore confici:*
Λαμπρῶς ἀμφίεσσαντες, ἵνα μὴ ριγῶεν δηλονότι παρὰ τὴν ὁδὸν, μηδὲ γυμνοὶ βλέπουντο τῷ Κερβέρῳ.
 hoc est, *Splendidè vestientes ne algeant per viam, nevé nudi conspiciantur à Cerbero.*

Quo pertinet & illud Herodoti Musa v.

Εφη ἡ Μέλισσα Ἰπφαιεΐσα ἔτε κατερέει ἐν τῷ κέετι
 χώρῳ ἡ Πύρακα Ἰσηκη. Ριγῶντε γῶ καὶ εἶναι γυμνῶ-
 τῶν γῶ οἱ συγκαταθεῖε ἱματίων ὄφελθῆναι εἶναι εἰδέν,
 ἔκα-

ἐκατάκουστρον. Sed hæc erant Græculorum deliria: Nam Romani, ut ex sequentibus patebit, aliovorsum respexerunt, vestibus involventes mortuos: quorum communem per totam adeò Italiam amictum fuisse Togam, docuit nos Juvenalis Satyra III.

*Pars magna Italia, si verum admittimus, in qua
Nemo togam sumit nisi mortuus.*

Et Martialis libr. IX. Epigr. LVIII.

Et pallens toga mortui tribulis.

Apulejus lib. I. Florid. Nam illic quoq; videbat hominem praesidere, hominem depugnare, togam quoq; parari & voto & funeri: item palliocadavera operiri & Philosophos. Ad quem locum Colvius: Toga voto paratur cum virilis sumitur: funeri, cum eâ cadaver involvitur. Hinc lucem capit Paulus Jurisconsultus in L. XIX. D. De in rem verso: Filiusfamilias togam emit, mortuo deinde eo pater ignorans & putans suam esse, dedicavit eam in funus ejus. Nam togam in funus alicujus dedicare, nihil aliud est, quàm in id eam dare, ut eâ mortuus involvatur.

Ceterùm toga illa fuit varia pro conditione-

ditione eorum, quibus funus fiebat. Nam in vulgo civium & Tacito funere, vulgarem Togam, quæ alba erat, usurpatam existimo. Et de hac capiendus Plutarchus in Problem. qui inter alias causas, cur foeminae in lectu utantur albis vestibus, etiam hanc ponit, quod ipse mortuus sit huiusce modi veste indutus: πὸ σῶμα, inquit, ἔπεθνηκέν τ' ἀμφιεννύσσι λευκῶν. Et Artemidorus lib. II. cap. III. Ἄνθρωπος ἐν τῷ λευκῷ ἔχων ἱμάτια θανάτου προσηγορεύεται, ἀλλὰ τὸ σὺν ἀποθανόντων ἐν λευκῶν ἐκφέρεσθαι. hoc est, *Viro agrotanti albas habere vestes mortem denotat. Propterea quod mortui in albis vestibus efferuntur.* Agnosco hunc ritum & in Græcis. Homerus Iliad. Σ. de Patrocli funere:

Ἐν λεχέεσσι ἧθ' ἔντες ἱανῶν λιπὴ κάλυψαν,

Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. κατὰ περθε ἧ φάρεϊ λευκῶν.

In lectum autem imponentes linteo subtili texerunt,

Ad pedes à capite: desuper autem alba veste.

Pauperes tamen & tenuioris fortunæ homines non videntur elati in albis, momente eodem Artemidoro: οἶδ' αὖ ἧ ἐγὼ, inquit ille loco laudato, πολλὰς καὶ πένητας καὶ δούλους καὶ δεσμώτας νοσῶντας, οἱ καὶ μέλανα δοκῶντες ἔχων ἱμάτια, ἀπέθανον. ἢ γὰρ εἰς τῆς μὴ ἐν λευκῶν ἀλλὰ τῷ ἀπορίαν ἐκκρημιοθήσασθαι. hoc est,

Νοῦν

Novi ego multos & pauperes & servos & vinctos agrotantes, qui etiam cum viderentur sibi nigra habere vestimenta mortui sunt. Verosimile enim erat hos non in albis propter inopiam efferendos esse. Atqui hos vilibus pannis fuisse involutos existimo, monitus ab Eusebio in Chronicis: Cassius Severus Orator egregius vigesimo quinto exsulij sui anno summâ inopiâ moritur, vix panno vrenda contectus. Sic Phylomachum heluonem ἐν τεύχε καλαίνης περιβύδῳ frusto Pellica chlena tectum leviter & solum dicis causa, ait Posidippus apud Athenæum lib. x. ut extremâ ejus paupertatem significaret. Nam τεύχῃ est frustum vestis laceræ, ῥαίη. De hujus igitur fortis hominibus intelligenda Artemidori verba lib. i. cap. x. οἱ λοιποὶ θνήσκοντες ἐχισμύοις ἐνελεῖνται ῥαίησιν, ὡς τὰ βρέφη, καὶ χαμαὶ πτείνται. Nam aliàs cadavera in honestissima veste efferri mos erat. Valer. Maximus lib. i v. cap. v. *Vt fratrem germanum esse cognovit, multum ac diu convitio Deos ob donum impia victoria insectatus, propè castra transtulit & pretiosa veste opertum rogo imposuit.* Lactantius lib. ii. cap. iv. *Pari enim ratione defunctorum cor-*

pora odoribus & pretiosis vestibus illita ac convoluta humi condant, quæ Deos honorant. Hieronymus in vita Paulæ: *Cur mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus.* Suetonius in Nerone cap. L. *Funeratus est impensa ducentorum millium stragulis albis auro intextis, quib. usus Kal. Januarij fuerat.* Hinc qui publicè magistratum gesserant, vel bello honorem sibi quæsierant, induebantur vestibus, quæ harum rerum indices essent: unde Polybius expressè magistratibus togam prætextam, Censoribus purpuream, Triumphalibus auro intextam tribuit lib. VI. cujus verba supra posuimus. Testatur id ipsum Livius lib. XXXIV. *Purpura viri utemur: prætextati in magistratibus, in sacerdotiis, nec id ut vivi solum habeamus insigne, sed etiam ut cum eo crememur mortui.*

Et hæc causa est cur Marcus Antonius, postquam Marci Bruti corpus liberto suo sepeliendum tradidisset, quo honoratiùs cremaretur, injici ei suum plaudamentum, τὸ φαινικίδω, jussisset, teste Val. Max. lib. V. cap. I. Et Appiano Εμφυλ. δ. Fortè huc Eutychianus Pontifex etiam respexit,

F

qui

qui autore Damaso, constituit, *ut quicumq;*
fideliū martyrem sepeliret, sine Dalmatica
aut Colobio purpurato nullatenus sepeliret.
 Est enim Dalmatica, ut explicat Isidorus
 lib. xix. Orig. cap. xxii. *tunica sacerdoti-*
lis candida cum clavis & purpura; sive, cum
duabus lineis, ut Ammaliarius de Eccles. of-
 fic. lib. ii. c. xxi. & Albinus de divin. offi-
 cius. Quæ quod manicata sit, crucis speciem
 aliquo modo referre videtur, hisdem auto-
 rib. Colobium, vestem sine manicis esse ait
 Albin. idem significat Isidor. & innuit Ser-
 vius in Virgilio ix. Æneid. *Et tunica mani-*
cas. Jac. Cujacius lib. xii. observ. c. xxxix.
 annotavit Acronem Horatii interpretem
 Latum clavum, Purpuram, quæ in Sena-
 torum pectore extenditur, & Colobium
 pro re una eademq; accipere.

Non autem Romæ solū: sed & La-
 cedemone honestiores *ἐν πορφύρα* elatos le-
 gimus. Quod generaliter factum absq;
 ullo discrimine docere videtur Plutarchus
 Νομιμ. Λακων. de Lycurgo loquens: *Σιωπαίτην*
δὲ ἔδεν ἐπέτεψεν, ἀλλ' ἐν φοινικίδι καὶ φύλλοις ἑ-
λαίας γέντας, πὶ σῶμα πεισέμεν κατ' ἴσον ἀπαντα
 hoc est, *Ne quid unà cum cadaveribus sepe-*
lirent,

livent, mandavit, præter puniceam vestem & olivæ folia, in quibus æquè omnes cadavera ipsa componerent. Distinguit tamen disertè Ælianus libr. x. Var. histor. cap. vi. & vult eos solos, quorum virtus inter ceteros enituerat, *ὄσῳ τελέως ἀεισδύσωτες ἐν φοινικίδι τριφύωι*: Mediocris autem fortitudinis homines ramis oleæ & aliis frondibus decoratos: οἰδὲ καλῶς ἀγωνισάμενοι, inquit, καὶ δόξανόντες, πολλοῖς ἀνεδέοντο καὶ κλάδοις ἑτέροις ἐδὲ ἐπαίνων ἤγοντο. οἰδὲ τελέως ἀεισδύσωτες καὶ φοινικίδι αὐτοῖς ἐπιβληθείσης ἐνδόξως ἐδέξαντο. Sed ad Romanos revertamur: apud quos illud vestium discrimen non in viris tantum fuit observatum: sed & in matronis. Quorum enim filii magistratus curules gessissent, eas in honoratiore veste elatas, patet ex Propertio lib. i v. Eleg. ult.

Et tamen emerui generosos vestis honores.

Ceterum veteribus tanta semper cura fuit vestium funebrium, ut eas plerumque in vita sibi & suis conficerent: ut videre est apud Virgilium lib. ix. qui matrem Euryali sic querentem introducit:

— Nec te tua funera mater
 Produxi pressivè oculos, nec vulnera lavi:
 Vestis tegens, tibi quam noctes festina diesq;
 Urgebam, & telâ curas solabar aniles.

Sic Penelope ad Procos apud Homer. Odyf. β.

Κῆροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἵππει Ἰάνε δῖος ἰδυασὼς
 Μῆμεν' ἐπὶ γάμοι τ' ἐμὸν γάμον, εἰζόκε Φᾶρ
 Εκτελέσω (μὴ μοι μετὰ μῶλια νήμασ' ὀληται)
 Δαέρη ἤρωϊ τᾶφίον; εἰ ὅτε κέν μιν
 Μοῖρ' ὀλοῦ κατέλῃσι τᾶν ηλεγέος Ἰωνάπιο.
 Μῆ τις μοι κ' δῆμον Αχαιῶδων νεμεσῆσῃ
 Αἴ κεν ἄτερ αἰείρεσ κείται πολλὰ κλεαπίσας. hoc est.
 Iuvenges mei Proci postquam mortuus est diuinus Vlysses
 Sustinete urgentes meas nuptias. donec linteum
 Perfecero (ne mihi fila vana pereant)
 Laerti Heroi pollinctum, quando tandem ipsum
 Fatum malum prehenderit aspera moris.
 Ne aliqua me in populo mulierum Grecarum culper,
 Siquidam absq. tegumento jacuerit multa possidens.

Ex hoc ritu mortuos splendide vestiendi procul dubio ortum, ut etiam vivi in mortem, quam sibi jamjam subeundam videbant, pretiosissimis vestibus sese exornarent, viri pariter ac mulieres. Cujus rei nonnulla exempla, quæ quidem jam mihi in mentem venerint, placet adducere. Ac fœminarum chorum mihi ducat Alcestis, quæ pro marito sese morti dare non recusat. Sic enim de illa Servus apud Euripidem in Tragœdia cognomine:

Ἐπεὶ γὰρ ἡσθεθ' ἡμέραν πῦν κνελαν
 Ἠκασαν, ἰδῶσι πῦν τᾶμοις λακὸν χρῶσα

Ελέσαί. ἐκ δ' ἐλέσα κεδρίων δόμων
 Εσθλῶ, κρομόν' ὄππεπῶς ἠσκήσατο.

Sequitur hanc Olympias magnanima illa Alexandri M. mater, de cujus animi constantia in perferenda morte Justinus lib. xiv. his verbis: *Sed Olympias ubi obstinatos venire ad se armatos vidit, veste regali duabus ancillis innixa ultrò obviam procedit. Quid jam Cleopatram commemorem? de qua Florus lib. i v. Vbi servari se triumpho videt, incautorum nata custodiam in Mausoleum [sepulcra regum sic vocant] se recepit, ubi maximo, ut solebat, induta cultu in differto odoribus solio, juxta suum se collocavit Antonium, admotis ad venas serpentibus, sic morte quasi somno soluta est.* De viris autem insigne exemplum habemus in Romanis Patribus, cum Galli duce Brenno urbem cepissent. Livius libr. v. *Roma interim satis jam omnibus, ut in tali re ad tuendam arcem compositis, turba Seniorum domos regressa adventum hostium obstinato ad mortem animo expectabat. Qui eorum curules gesserant magistratus, ut in fortuna honorumque, aut virtutis insignibus morerentur, qua augustissima vestis est, thessas ducentibus*

triumphantibusvè, eâ vestiti medio adium eburneis sellis sedere. Et Varo Quintilio apud Paterculum, lib. II. *Varus autem Libertii, quem id facere coegerat, manu cum se insignibus honorum velasset, jugulatus est.* Sic Philoclem Atheniensem, lotum & splendida sumptâ læna se jugulandum præbuisse refert Plutarchus in Lyfandro: *Λυσάνμενος καὶ λαβὼν χλαμίδα λαμπρὰν πρῶτον ἐπιτύσφαγγὴν ἤγειτο.* Eadem de causa etiam Apollodorus videtur Socrati jamjam venenum bibituro pallium & pretiosam vestem attulisse, teste Æliano lib. I. Var. cap. XVI. & Diog. Laertio in ejus vita. quorum loca non exscribo. Nec verò prætereundum militares etiam viros in aciem ad extremum discrimen euntes, hunc morem usurpasse: unde Artabazus apud Q. Curtium lib. V. *Nos verò, inquit, pretiosissimis vestium induti, armisq; quanto maximo cultu possumus adornati, regem in aciem sequemur.*

C A P. XI.

De Coronis mortuorum. Lex XII. tab. explicata ex sensu Ful. Ursini. Lectus, quo cadaver efferebatur, covollis & floribus sparsus. A Græcis hunc ritum ortum videri. A prisca Christianis is repudiatus.

SED ne quid præteream, si quis virtute
 sibi coronam aliquam peperisset, eâ-
 dem etiam mortuus solebat condecorari:
 idq; ex permisso legis XII. tabul. quæ extat
 apud Plinium, libr. XXI. cap. III. & Cice-
 ronem II. de legib. quorum loca non pos-
 sum quin hîc adscribam. Plinius in vul-
 gatis editionibus sic habet: *Semper auto-
 ritas [de coronis loquitur] vel ludicro qua-
 sitarum fuit. namq; ad certamina in circum-
 per ludos & ipsi descendebant, & servos suos
 equosq; mittebant. Inde illa XII. tab. lex
 Qui coronam parit, ipse pecuniave ejus virtu-
 tis ergo arguitur: quam servi equiq; meruis-
 sent, pecunia partam lege dici nemo dubita-
 vit. Quis ergo honos? ut ipsi mortuo paren-
 tibusq; ejus dum intus positus esset forisq; ferre-
 tur, sine fraude esset imposita. Ciceronis ver-
 ba hæc sunt: Illa jam significatio est laudis,
 ornamenta ad mortuos pertinere, quod coro-
 nam virtute partam & ei qui perperisset &
 ejus parenti sine fraude esse Lex impositam ju-
 bet. Sed opinor non ingratum fuerit bene-
 volo lectori, si integram legem uti est ab
 Ursino emendata hic adposuero. Ea verò
 sic habet: *QUI. CORONAM. PARET.**

IPSUS. PEGUNIÆVE. EIUS. VIRTU-
 TISVE. DIDITOR. IPSEI QVE. MOR-
 TVO. PARENTALIEUS. & IUS. QVVM.
 ENTVS. POSITOS. EST. QVOMQVE
 FORIS. EXFERTOR. IMPOSITA. SE.
 FRAVDED. ESTOD. Quæ lex plurimo-
 rum ingenia mirè torfit : sed nihil aliud
 voluisse videtur, quàm ut, qui coronam
 ludis adeptus esset, præterquam quod ejus
 nomen ludis peractis publice à præcone
 omnibus audientibus pronunciatur [sive
 equo sive quadrigis victoriam consequutus
 fuisset] eidem etiam mortuo corona vir-
 tute acquisita sine fraude imponeretur
 non tantùm illis septem diebus quib. in-
 tus, id est, domi positus esset : sed eo etiam
 die, quo cum pompa & ornatu in forum ad
 Rostra efferretur, ut explicat Cl. v. Fulvius
 Ursinus in Notis ad Leg. & Sen. consulta.
 Non solùm autem corpus defuncti : sed &
 lectum quo efferebatur [quemadmodum
 & bustum & tumulum, ut infra ostende-
 mus] corollis ac floribus solebant ornare :
 sive ut hac florum sparsione in memoriam
 sibi revocarent ævi hujus brevitatem &
 quæ spectatissimè floreât celerrimè marcescere.

ut ait Plin. lib. XXI. c. I. sive ut defunctis animabus honorem habitum irent. Nam has αἰθερων βολεὰς receptas in eos, quos honore volebant affectos quosq; benevolentia prosequerentur, maximus Lipsius ad XIV. Taciti jam olim annotavit ex Livio, Capitolino, Ovidio, Herodiano & Virgilio: quibus & hoc addendum instituto nostro apprimè serviens, quod in funere Scipionis factum tradit Plinius lib. XXI. c. III.

Asses ergò contulii populus ac funus locavit, quaq; præferebatur, flores è prospectu omni sparsit. Et in funere filiae Virginii, Hali-
 carnassæus lib. XI. Εξεπίδλων ἦδ' ἐκ τῶν οἰκιῶν
 γυναικῆς τε καὶ παρθενῶν τὸ παῖδος ἄποδυσρόμματα, αἰ
 μὲν αἴθη καὶ τεφάνης βάπτισμα ἢ τῆς κλίνης, αἰδὲ
 τελαμῶνας ἢ μίτρας, αἰδὲ αἰθέρματ' ἀκόμης παρ-
 θενικῶν, καὶ πικρῆς καὶ πλοκαμῶν ἄποκρησῶματα
 βοσρύχης ἀνδρῶν τε συχνῶν λαμβάνοντες ἐκ τῶν πλε-
 σίων ἐργαστηρίων, τὰ μὲν ὠνῆ, τὰ δὲ χείρη, σινεπε-
 κέσμαν πῖς περσφόροις δωρήματα τῶν ἐκνημιδίων.
 hoc est, *Quare adibus exsiliabant & mulie-
 res & virgines, casum illum lugentes, atque
 alia flores & coronas in lectum jaciebant, alia
 fascias aut zonas, alia vittas virginalis coma,
 nonnullæ etiam detonsos crinium tortorum*
 Ε 5 *cincin-*

cincinnos : & multi viri ex proximis officinis capientes alia pretio persoluto , alia gratis funus , quod efferebatur , donis convenientibus simul ornabant. Idipsum de Bruti funere narrat libr. v. Τὸ δὲ βρέτε σώμα ἀεθμῶσι μετὰ ποδῶν ἐπαίγωντε καὶ διακρύων εἰς τὴν ῥάβδον ἀπεκόμιζον οἱ καθ' ἑσθῆσι τῶν ἰππέων σέφαισι κεκασμημένον ἀελαίοις. Pertinet huc , quod de Corvi exsequiis memorat Plinius libr. x. cap. XLIII. *Funus innumeris aliti celebratum exsequiis, constratum lectum super Æthiopum duorum humeros præcedente tibicine & coronis omnium generum, ad rogam usq̄, qui constructus dextra via Appiæ ad secundum lapidem in campo Rediculi appellato, fuit. Videtur autem hic ritus à Græcis originem traxisse: de quibus Scholiastes Euripidis in Phœnissis: Εἰώθει σέφειν τὸ νεκρὸν.* Et hac ipsa Tragoedia Creon rex de non sepeliendo Polynice ejusmodi edictum proponit :

Ὁς ἂν νεκρὸν τοιοῦτ' ἢ κατὰ σέφων

ἢ γῆ καλύπτων, θάνατον αἰταῖα δ' ἄξειται. hoc est

Hunc mortuum qui quis corollis induet

Τerra q̄, operiet, morte mulctator mala.

Sic Hercules Μαυρόμυθος ab inferis redux apud eundem Poëtam liberos suos quibus

bus Lycus mortem intulerat, funebri ritu coronatos cernens, in hæc verba erumpit:

— ἢ χρῆμα; τί κεν ὄρα πρὸς δωμαίτων
 Στοιχοῖσι νεκρῶν κρᾶτος ἐξέσεμμένα:

Quid hoc rei? video liberos meos ante domum coronatos capita mortuorum ritu. Tetigit hoc institutum coronatos efferendi mortuos etiam Aristophanes ἐκκλησιαζέσας. Ita enim induxit virum uxorem increpantem, quod cum noctu in lectulo dormientem reliquisset, tanquam cadaver:

ὦ χυ καὶ ἄλι τοῦσ' ὡσπερὶ πρὸς κείμνον
 μένον ἐχ' ἐφ' αὐνώσας' εἶδ' Ἰπιδεῖσα λήκυθον.

Addidit enim nihil desiderari potuisse, ne plenam speciem ejus rei redderet, nisi quod coronam capiti ipsius non imposuerat, neq; lecythum prope collocarat, uti interpretatus est P. Victorius libr. II. Var. Lect. VII. Et ne solos Poëtas tantum advocem, testatur idem etiam Cicero in orat. pro Flacco: *Vellem tantum habere otij, ut possem recitare psephismata Smyræorum, quæ fecerunt in Castricium mortuum; primum ut in oppidum introferretur, quod aliis non conceditur: deinde, ut ferrent,*

ferrent Ephēbi: postremò ut imponeretur aurea corona mortuo. Ac Chion in Epistola ad Platonem: Σημαίνῃ γάρ μοι καὶ ἰεσοὶ καὶ οἰανίσματα καὶ πᾶσα ἀπλῶς ματεία θανάσιον καὶ περὶ θάσων τι πῶ πρᾶξιν. Ἐθεασάμην ᾧ καὶ αὐτὸς ἐνεργεσθῆν ἢ καὶ ὄνειρον. ἔδοξε γὰρ μοι γυνὴ θεῖόν τι χεῖμα κάλλος καὶ μεγεθὺς ἀναθεῖν με κρητῶ καὶ τιμνίας, ἢ μὲν μικρὸν ἄποδείξει ἢ μνήμα πῶκαθῆς, καὶ εἰπῶν: ἐπέδλῃ κέκμηκας ὡ χιον, ἴδι εἰς τυχί τὸ μνήμα ἀναπαυσάμην. Quæ verba Joannes Caselius Germaniæ nostræ in hisce literis præcipuum ornamentum Latinè sic extulit: *Mortē enim mihi & victima & auguria & omnis denique divinatio prænunciat, sic tamen ubi ipsam negocium confecero. Conspexi autem visionem manifestiorem quàm in somno appareat. Mulier enim mihi quæpiam divina prorsus specie & statua redimere me corona ex oleastro & vittis videbatur, ac paulò post monumentum quoddam ostendere affabrè factum, mequè sic affari: Quoniam, Chion, laboribus defessus es, ingrediere hoc monumentum, & quietem cape. Ex quo ritū intelligendus Artemidorus libro v. cap. XLIX. Τοῖς θανάσινοι ἐλαίας σικεραφῆρασι. Cum mortuis simul coronas ex oleastro effertunt.*

Coronasse autem veteres etiam suos mortuos, ut significarent ex victoria seculi ἀόχλητον ἀμειλιαν innuit Clemens Alexandrinus libr. 2. *γραμματ. cap. 8. Αοχλήτης δὲ ἀμειλιανός ἐστι θάνατος ὁ σύμβολον. τῆς καὶ τοῦ νεκρῶς καὶ ἐπιφανῶσιν.* *Aturba & negotio remota securitatis signum est corona. quare ea & mortuos coronant.* Atqui hunc ritum coronandi mortuos prisca illi Christiani, qui nihil prorsus sibi commune esse cum paganis volebant, à moribus suis omninò repudiarunt, crebroquè in eum invehuntur S. Patres. Tertullianus de corona militis: *Quid tam indignum DEO, quàm quod indignum Idolo? quid autem tam dignum Idolo, quàm quod & mortuo? Nam & mortuorum est ita coronari, vel quoniam & ipsi Idola statim & habitu & cultu consecrationis, quæ apud nos secunda Idololatria est.* Minutius Felix in Octavio: *Sane quod caput non coromus ignoscite: auram boni floris naribus ducere, non occipitio capillis vè solemus haurire. Nec mortuos coronamus: ego vos in hoc magis miror: quemadmodum tribuatis exanimi aut non sentienti coronam. cum & beatus non egeat, & miser non gaudeat floribus, &c.* Concludam.

dam hoc caput versibus veteris Poëtæ, qui hanc coronationem, ut & unctiōnem cadaverum gentibus usitatam mirificè interpretatur, quasi scilicet significet convivium, sive, ut Græci vocabant *συμπόσιον*, ad quæ defunctus proficisceretur. Unguentis enim delibutos coronatosq; ea celebrasse, nulli non notum est, qui veterum scripta tantum inspexerit. Addit etiam libamina & inferias mortuis tanquam Diis offerri, ac bona ab ipsis, qui jam *μακαρίζονται* & sint & vocentur, peti. Versus ejus conservavit nobis scriptor Anthologii *ἐναρέτη πένυ καὶ ζέμοντες παύσης παιδολέσεως*. [Johannem Stobæum dico, de cujus opere *τετραβιβλω* sic sensit Svidas] in Sermone cui tit. fecit *Σύγκρασις ξωῆς καὶ θανάτου*. mirum autem in modum corruptos, & non uno in loco depravatos Cl. Ritthersius, cui pro indicio *μινύτρα* hæc solvo lubens merito, sic emendavit in Lectionibus sacris :

Καὶ μινύτρα πένυ Πλάτων ἀν' ἀνομιάζετο
 Εἰ μὴ τὰ βέλπυ' ἔλαχεν; ἐν δὲ σοὶ φράσαι,
 Ὅσω τὰ κάτω κρείττω σὺν ὧν ὁ ζῶς ἔχει
 Ὅταν γὰρ ἰσαῖς ἔταλάττω τὸ πλέον
 Κάτω βαδίζεις, πῶς ἢ κερὸν πρὸς τὴν Δία.
 Ὅ μὴ γὰρ ἔτιως ἀν' ποτ' ἔσεφανω μέγιστοι

Πρὸ κείμην' ἄνθρωπ', εἰδὲ κατακρησισθῆναι
 εἰ μὴ καταβάντας δ' ἰδέωσιν πίνην ἕδρ.
 Διὰ τῶν γὰρ τοι καὶ καλῶνται μακάριοι.
 Πᾶν γὰρ λέγει τις, ὁ μακαρίτης οἰχεται.
 Κατέδραθεν δ' ἰδὲ αἶμάν, ὅτ' ἐκ ἀνιάσεται.
 Καὶ θυομένη δ' αὐτοῖσι τοῖς ἐναγίσμασιν,
 Ὡσπερ θεοῖσι, καὶ χοῶσ' γε χόομεν.
 Αἰτῆμεν αὐτοῦ δὲ δ' ἀνιέναι τ' ἀγαθὰ.

C A P I T U M XII.

De collocatione : ejus causa indicata. Cura cognationis id munus. Collocati mortui ad domus vestibulum. Custos collocationi appositus : Pueri muscas abigentes. Collocati vel humi vel in alto lecto: pedibus ad jannam versis. Desperati qui? Mos desperatos ad jannas collocandi à quibus ortus videatur.

SEquitur jam Collocatio mortui. Glossæ : Collocatio εἰδ.Ⓞ νεκρῶ. Græci προθεσιν vocant : quibus ipsis etiam nihil hoc ritu frequentius. Socrates apud Platonem in Phædone : Μηδὲ λέγει, inquit, ἐν τῇ ταφῇ, ὡς ἢ προπιθεται Σωκράτης ἢ ἐκφέρει ἢ καταγύπται. Ne in ipso funere dixeris collocari Socratem aut efferrī, aut terrâ obrui. Et lex Attica apud Demosthenem in Macartatum : Τὸν ἀποθάνοντα προπιθεῖν ἔγδον ὅπως αὐτὸν βέλῃται. Mortuum collocato in adibus, ut voluerit. scilicet Domi-

Dominus funeris. Lucianus de iuctu:
 μετὰ ταῦτα ἢ λίσσυντες αὐτοῦ καὶ μύρω τῷ καλλιῶ
 χρίσυντες τὸ σῶμα καὶ σεφανώσυντες τοῖς ὠρχείοις
 αὐθεσι περιπέθενται. Deinde lotos eos unguen-
 toq. optimo delibutos ἔ' tempestivis floribus
 coronatos collocant. Causam hujus ritus no-
 bis Jul. Pollux indicavit lib. i ix. cap. i.
 Καὶ αἱ περιπέσεις ἢ ἀφ' ἧς τὸ ἐγγίνοντο, ὡς ὠρχίτο ὁ νε-
 κρὸς μὴ βιαίως πέπονθε, Et verò collocationes
 idcirco fiebant, ut cerneretur mortuus, ecqua
 ei vis allata. Sed placet hîc nihil ceremo-
 niarum præterire, quibus in collocatione
 utebantur.

Primò propinquorum fuit hoc mu-
 nus, ut parentum, fratrum aut certè hære-
 dum. Unde Hecuba Eurepidæa accepto
 nuncio de nece Polyxenæ sic alloquitur
 ancillam in tragœdia cognomine:

Συδ' αὐ λαβῆσαι τευχῶν ἀρχαῖα λάτρι
 Βάψασ' ἐνεγκε δειῦρο ποντίας αἰλός
 Ὡς παῖδα λάτροις τοῖς πανυσαίοις ἐμίλι
 Νυμφλιώτ' ἀνυμφον, παρθενοῖτ' ἀπαρθενον
 Λέσω περιθῶμαιθ' ὡς μὲν ἀξίαν.

Et apud eundem Poëtam in Alcestide Ad-
 metus mortem obiturus patrem mori pro
 se recusantem his verbis reprehendit:

Τοί γ' οὖν Φυλάων παῖδας ἐκέλ' ἀν' Φθάνοις,
 οἱ γηροβοσκήσασσι καὶ θανόντες σε
 ἐεισελεύσσι καὶ περὶ θήσοντι νεκρὸν.

Hinc Dio libr. LIIIX. Tiberium perstrin-
 git, quod Liviam ἐπενοσῆσαν ἐπεσκέψατο ἕτε-
 ροθάνῳσι αὐτὸς παρέθετο. *Negs agrotantem
 viserat, negs mortuam ipse collocaverat.* Et
 Lysias de cæde Eratosth. ut insolens notat,
 quod triginta tyranni κλισίον μιθωσάμενοι
 πρῆθεντο αὐτῷ: *conduxere lectulum in eòs com-
 posuere illum.* Nam ut rectè Marcilius ad-
 dit, caræ cognationis hæ partes, non extra-
 nei aut judicis.

Secundò collocationi præfinjtus cer-
 tus locus. Solebant enim coronatum, ve-
 stitum, lotum & unctum mortui hominis
 cadaver ex penitiore ædium loco produce-
 re ac in vestibulo collocare ad ipsum li-
 men, h. e. ἐν προναπίῳ. unde & προναπίεις οἱ θαν-
 νόντες mortui dicuntur Euripidi Alcestid.
 ἤδη προναπίης ἐστὶ καὶ ψυχὸρράγει. Quo allusit i-
 dem in Troadibus Hecubam sic loquen-
 tem inducens:

Τῷ γ' αἰ τλάμων, πῶς πῦρ γαῖας
 Δελάσω γεαῦς, ὡς κηφίω, αἰ
 Δελαία νεκρῶ μορφῶ
 Νεκύων ἀμύθηναὶ τῷ γ' αἰ προθύροις, h. e.

Cui & ubi ego vetula serviam, quæ sum debilis & infirma, similis mortuo cadaveri, quod ad ostium positum est. Clarissimum autem hujus consuetudinis vestigium in Suetonii Augusto, cujus mortui corpus à Bovillis equester ordo suscepit, urbiq; intulit atq; in vestibulo domus collocavit. Item in Æneide Virgilio lib. IX.

— *recipitq; ad limina gressum*

Corpus ubi exanimi positum Pallantio Acestes

Servabat senior.

Quo loci notandum, quod tertium est, custodem quoque collocationi appositum: cujus & Apulejus meminit I I. *Metamorph.* *Si qui mortuum servare vellet, de pretio liceretur.* Id forte an factum, ne injuria defuncto cadaveri fieret ab inimico vel creditore. At in Principum funeribus pueri lectulum solebant circumstare, qui mortuo ventulum facientes muscas abigerent, ut est in L. V. Cod. De Latina libert. *Sed & qui in lectulo stantes cadaver ventulare videntur, si hoc ex voluntate fiat, vel testatoris vel hæredis, fiant illi cives Romani.* Dio vel potius Xiphilinus lib. 74. de funere vel consecratione Pertinacis: *In*

eo lecto posita erat. *statua Pertinacis cerea ornata triumphali, à qua puer egregia forma, ita ut si dormiret Pertinax, pennis pavonis muscas abigebat.*

Quartò vel humi mortuos colloca-
bant, vel in alto lecto: quorum hoc ex
Persio mox discas: illud jam ex Artemi-
doro lib. i. cap. de Nativitate: οἱ λοιπὸν ἴσκιον-
τες ἐγχορμῆσις ἐνελθόντων ῥάκεσι καὶ χαμαὶ πίνοντων
Et Valerio Maximo lib. i. cap. VIII. *Ali-
quid admirationis civitati nostræ Acilij etiam
Aviolæ rogus attulit, qui à medicis & à dome-
sticis mortuus creditus, cum aliquamdiu humi
jacuisset, elatus, &c.*

Denique servabant etiam, ut mortuus
foras spectaret, & facie pedibusq; esset ad
ianuam versis. Nam ut ait Plinius lib. VII.
cap. VIII. *Ritu naturæ capite hominem gigni-
mos est, pedibus efferri.* Atq; hunc situm e-
legantè Persius describit Satyr. III.

— tandemq; bestulus alto
Compositus lecto, crassisq; lutatus amomis
In portam rigidos calces extendit.

Homerus etiam clarè in funere Patrocli
Iliad. XII.

Ὅς μοι ἐν κλισίῃ δεδαγμῆς ὄξει χαλκῶ
Κεῖται ἀνὰ πρὸ θυρον τετραμῆς. hoc est.

*Qui mihi in tabernaculo confossus acuto ere
 jacet ad vestibulum conversus. Ubi interpres:
 εἰς τὸ πρὸ θυροῦ, inquit, βλέπων. Τοῦτο γὰρ τὸ ῥή-
 μα τῆς τῶν νεκρῶν προθέσεως.* Ab hoc ritu cla-
 rissimus Lipsius lucem dat Senecæ Epist.
 XII. *Quis est inquam iste decrepitus & me-
 ritò ad ostium admotus? Foràs enim spectat.*
 Nam cum ludere vellet, & in officium ho-
 minis, erat enim hostiarius, & in senium,
 quasi jam in extrema tegula staret semi-
 mortuus, ideò ipsum meritò ad januam
 collocatum affirmat, ad huc ipsum mortui
 corporis situm non obscure respiciens.
 Quanquam etiam mihi probabilis visa est
 explicatio nobilissimi juvenis Francisci
 Duzæ, qui in Notis Lucillianis putat allu-
 fuisse Senecá ad morem, quo decrepiti ac de-
 sperati ante januam collocabantur, ut vel
 ibi animam exhalarent, vel à transeunti-
 bus fortè curarentur. In quàm rem planissi-
 mè Isidor lib. x. Etim. *Desperatus vulgò
 vocatur malus ac perditus, nec jam ullius pro-
 speræ spei. dicitur a. per similitudinem agro-
 rum, qui affecti & sine spe deponuntur. Con-
 suetudo autem erat apud veteres, ut desperati
 ante januas collocarentur, vel ut extremum*

Spiri-

spiritum redderent terra, vel ut possent à transfuentibus fortè curari, qui aliquando simili laboraverant morbo. quæ totidem verbis sunt apud Servium in xii. Æneid. Nam ut Festus ait: Decrepitus est desperatus creperâ jam vitâ. Jos. Schaliger. sumptam metaphoram censer à lucerna vel candela, quæ ultimum expirans crepitum edere solet. Hoc enim est Decrepere, ut apud Persiû Destertere. Decrepitus à veterib. Græciæ magistris exponitur ὑπέργρηθ, τετυμβωμῆθ, ἐφθός, γέρονταχυθάνασθ. Aritu verò isto nō multum discrepat ille, cui Max. Tyrius meminit & à quo medicinam ortam vel certè plurimum adjutâ asserit. Verba ejus in oratione

x i. οὐκ εἶπεν Ἰππικῆς hæc sunt: Φασὶ γ' ἔξ Ἰατρικῆς Ὀρεοῦ τὸ ἀρχαῖον ᾧδι. Κομιζόντες οἱ οἰκεῖοι τ' κάμνοντα εἰς τ' ἀγῶν πλὴν ἐν τριβῇ, κατεπίθεντο. ἐφιστάμενοι δὲ οἱ ἀνθρώποι καὶ ἀνερωτῶντες τὸ αἶλγος ὅτι τὸ αὐτὸ, ξυμπεσὸν ἐπέτα ᾠνατο ἢ ἐδωδῆ ἢ πίνε, ἢ καύσαι, ἢ τεμῶν ἢ διψήσας, παρεπίθεντο ἕκαστοι τῶντα τῶ κάμνοντι οἱ πεπονθότες πρῶτον καὶ ὠφελήμενοι, ἢ δὲ ὁμοίότης ἔπαθες σιωαθροῖσαι (αὐτῶν τ' ὠφελήμαθ) μνήμῳ ἢ κατ' ὀλίγον ἐν ἑξὶ Ἰππικῆς ἐποίησε τόπαν. hoc est, *Medicina vetustissimum inventum his initiis ortum constans fama est. Eum qui vexaretur à morbo, domestici exportantes,*

Medic
y ornu

in frequentissimo vico statuebant, ut à transeuntibus visus, de qualitatibus morbi rogaretur. Ita qui tulerat depuleratq; similem morbum aut incisionibus, aut tolerantia sitis, aut cauterijs aut medicamentis sumptis, prodito remedio laborantem iuvabat. Similitudo igitur morbi remediorum colligens memoriam, summam ejus, quod ex ijs hominum congressibus acceperat, scientiam fecit.

Ceterum mos hic collocandi desperatos ante januas vel ab Assyriis videtur petitus, ut docet Strabo lib. XVI. Τὰς δ' ἀρρώστους εἰς τὰς τριόδους ἐκλήθοντες πυνθάνονται τῶν περὶ οὐρανῶν, εἴ τις ἢ ἔχει λέγαν ἢ παῖδας αἰκῶν. ἔδειξέ τε ἐστὶν ἕτοιμα κακὸς τῶν περὶ οὐρανῶν, ὡς ἐκ ἐντυχῶν εἴη φρονεῖ σπιθήλιον ὑποπίθεται. vide & Herodotum *Musa prima*. vel ab Ægyptiis, ut tradit idem Strabo lib. III. ubi hanc consuetudinem etiam Hispanis observatam scribit: Τὰς δ' ἀρρώστους, αἰτ, ὡς περ Αἰγυπτῖοι πὸ παλαιὸν, προσφέουσι εἰς τὰς οὐδὰς, τοῖς πεπελεγμένοις ἢ παῖδας ὑποθήκης χείρ.

Similis ferè consuetudo Iberorum, qui parvulos, de quorum vita despondebant animum, ostiatim circumtulisse memorantur & remedia à similia passis quæsiuisse.

fe. Rufinus Histor. Eccles. libr. i. cap. x. *Mos apud eos esse dicitur [nempe apud Iberos] ut cum parvulus exoret, circumferatur à matre per singulas domos, quo scilicet, si quis experti aliquid remedij noverit, conferat laboranti.* Vide Socratem libr. i. histo. Eccles. cap. xx. & Theodoretum libr. i. hist. Eccl. c. xxiv.

CAPUT XIII.

De conclamatione ejusq; causis. Exempla quorundam vite redditorum, quam videbantur reliquisse. Conclamati. Liber Heraclidis & c. à πύρ.

PÆné præterieram, clamorem quoque ab iis, qui in re præsentis erant, fuisse excitatum: Eo scilicet fine, ut vel exeuntem animam retardarent, vel in corpore adhuc delitescentem expergefacerent. Priorem causam à Propertio didici, apud quem lib. iv. Cynthia sic canit:

At mihi non oculos quisquam inclamavit euntes,

Vnum impetrassem te revocante diem.

Et Ovid. lib. iii. Trist. Eleg. iii.

Nec mandata dabo: nec cum clamore supremo

Labentes oculos claudet amica manus?

Alteram mihi suppeditavit Servius ad libr. vi. Æneid. Plinius in naturali historia dicit

hanc esse causam, ut mortui & calida abluantur & per intervalla conclamentur, quòd solet plerunque vitalis spiritus exclusus putari & homines fallere. Deniq; refert quendam suppositum pyræ adhibitis ignibus erectum esse, nec potuisse liberari. Unde & servabantur cadavera octo diebus & calida abluabantur, & post ultimam conclamationem comburebantur. Plus igitur vice simplici conclamatum fuisse, non obscure hinc liquet: Quamquam quoties id factum sit, non habeo certò affirmare. Quod autem inibi scribit doctissimus Grammaticus Plinii testimonio usus, quosdam in ipsis funeribus revixisse, id neq; alii autores annotare neglexerunt. Manilius libr. ix. Astronomic.

Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris. Et ipse Plinius libro xii. cap. Lii. ubi fortean oculos habuit Servius, cum ista parùm bona fide exscriberet: Varro quoque autor est, vigintiviris agros dividentibus Capuæ, quendam qui efferretur feretor, domum remeasse pedibus. Romæ quoq; Corfidium matertera suæ maritum funere locato revixisse & locatorem funeris ab eo elatum. De Acilio Aviola, quem Plinius insigni exemplo elatum.

tum in rogo revixisse tradidit, & quia subveniri non potuit, vivum exustum, vide Valerium Maximum, lib. I. cap. VII. Nar-
 rat & Plutarchus quendam, cum ab alto super collum decidisset, nullo accepto vulnere, casu extinctum esse: ac cum jam tri-
 duanus ad sepulturam efferetur, subito corroboratum, ad sese rediisse, & incredi-
 bilem deinceps vitæ mutationem institu-
 isse: Verba ejus in De serâ Numinis vindictâ hæc sunt:

Καὶ δὴ τρόπον ἴνα μετ' ἑπολιῶ
 χρόνου αὐτῶ σωέπεσε. Κατενεχθεὶς γὰρ ἐξ ὑψους ἰνός
 εἰς τράχηλον ἑγχομῆς τραύματ', εἰ μὲν ὡληγῆς
 μόνον, ἐξέθανε: καὶ τριταῖ' ἢ ὅλη ὡς εἰς τὰ φάσ
 ἀνιέγχε, ταχὺ δὲ ῥωσθεὶς καὶ παρ' αὐτῶ γρόμε-
 ν' ἀπὸ πύνα τοῦ βίε μεταβολῶ ἐποίησεν.

Similem historiam memorat & Apulejus, lib. VI. Florid. cujus locus, etsi quidem longiusculus est, dignissimus tamen mihi propter elegantiam videtur, ut hic totus adscribatur. *Asclepiades*, inquit ille, cum fortè in civitatem sese reciperet, & rure suo suburbano rediret; aspexit in pomeriis civitatis funus ingens locatum, plurimos homines ingenti multitudi-
 ne, qui exsequias venerant, circumstare, omnes tristissimos & obsoletissimos vestitu.

Propius accessit, ut etiam cognosceret, more ingenij humani, quisnam esset? quoniam percontanti nemo responderat: at verò ut ipse aliquid in illo ex arte reprehenderet, certè quidem jacenti homini ac prope deposito Fatum attulit. Jam miseri illius membra omnia aromatis perspersa, jam os ipsius unguine odoro delibutum, jam cum pollinctum, jam caena paratum, contemplatus enim diligentissimè, quibusdam signis animadvertit. Etiam atq; etiam pertractavit corpus hominis, & invenit in illo vitam latentem. Confestim exclamavit vivere hominem. Procul ergo facces abigerent, procul ignes amolirentur, rogam demolirentur, caenam feralem à tumultu ad mensam reserrent. Murmur interea exortum, partim medico credendum dicere, partim etiam irridere medicinam. Postremò propinquis etiam hominibus invitis, quòd ne jam ipsi hereditatem habebant, an quòd adhuc fidem illi non habebant; agrè tamen & difficulter Asclepiades impetravit brevem mortuo dilationem. Atq; ita vespillonum manibus exortum, velut ab inferis, postliminio domum retulit, confestimque spiritum recreavit, confestimq; animam in corporis lati-

latibulis delitescentem quibusdam medicamentis provocavit. Huc pertinet etiam quod Cor. Celsus scribit: Si certa futura mortis indicia sunt, quomodo interdū à medicis deserti convalescunt, quosdamquē fama prodiderit, in ipsis funeribus revixisse? Quin etiam vir jure magni nominis Democritus, ne finita quidem vita satis certas esse notas proposuit, quibus medici credidissent: adeò illud non reliquit, ut certa aliqua signa futura mortis essent. Intelligit Celsus volumen, quod Democritus scripserat *Ἐπι ἀπνῶν*, hoc est, de exanimi muliere, quæ post septem dies revixit. Alii Heraclidi tribuunt, non Democrito. Plinius libr. VII. cap. LII. Huc pertinet nobile illud apud Græcos volumen Heraclidis, septem diebus scæminæ exanimis ad vitam revocatæ. Laërtius in præfat. καὶ ὅτι περὶ Φησὶν Ἡρακλείδης ὁ Πονηκὸς ἐν τῇ *Ἐπι τῆς ἀπνῶν*. Galenus: *Ἐπι πεπρωτότων τόπων* lib. VI. Γέγραπται ἔν τῷ βιβλίῳ, Ἀπνῶν Ἡρακλείδου. Vide Hier. Mercurialem lib. IV. Var. Lect. cap. XIV. Scaligerum ad lib. IV. Manilii. Casaubonum ad Diogen. De Johanne Duns Scoto quoque scholastico illo subtilissimo, memoriæ proditum est, illum

cum

scoto. cum in ecstasi incidisset, ipsi peculiarem ob acutissimas meditationes, diutiusquæ ea detineretur, à discipulis pro mortuo elatum sepultumque esse Coloniae, Anno M. CCCVIII.

Ex his igitur patet, interdum animam, quæ exiisse putabatur, in corporis latibulis solitam adhuc delitescere, nonnullosq; vitæ redditos, quam videbantur reliquisse. Videbantur inquam: Nam efficere, ut efflatæ jamdudum animæ in corpora redeant, solæ divinæ virtutis est, nec ejus rei nisi septem tantum exempla præter illud insignis τὸς κρυβίς sacrarum literarum monumentis sunt consignata, ut observavit Cedrenus in vita Tiberii. Ne igitur semivivi adhuc, & in quibus aliquid esset vitæ latentis, pro mortuis sepulturæ traderentur, consuetudinem hanc ciendi clamorem introducere. Unde etiam ortum, ut conclamati dicerentur, in quibus nulla spes reviviscendi: quos sæpissimè alludunt autores. Seneca de Tranquillitate animi, capit. XI. *Toties in vicinia mea conclamatum est.* Ausonius in Genethliaco ad Nepotem: *ομιλλή*

*Adnuito, ut reducem fatorum à sine senectam
Sophas agam, festumq; diem dubitataq; cernam
Sidera, deposito propè conclamatus in ævo.*

Et Lucanus libr. II. Pharfaliæ:

— — sic funere primo
Attonita tacuere domus, quum corpora nondum
Conclamata jacent: nec mater crine soluto
Exigit ad se vos famularum brachia planctus.

Afferam adhuc Apuleij locum, ut mendo purgem, quod nimis quam diu ipsi insedit, non animadvertete id vel oculatissimo Colvio: verba ejus in De Philosophia hæc sunt: *Vt optimi medici conclamatis desperatisq; corporibus non adhibent medentes manus, ne nihil profutura ratio doloribus spatia promulget.* Scribo curatio doloris spatia prom. Quin vera sit hæc correctio non ambiget, quisquis sententiam & verba Apuleij pervidebit. Et nisi fallor doctissimus Rittershusius noster hunc locum sic alicubi emendavit.

C A P. XIV.

Indicia domus funesta: Picea & Cupressus: Causa indicata, cur hæc potissimum arbores funebri huic signo adhibita. Græcorum similis ritus. ἀποδείκναι, γὰρ ἔσται.

SED ut tandem ritus ante funerationem usurpari solitos absolvamus, appone-

ponebantur etiam foribus indicia quædam, quibus funesta esse illa domus, in qua mortuus erat, cognosceretur: *ne quis imprudens funestam domum, rem divinam facturus, introëat, & quasi attaminatus suscepta peragere non possit*, ut ait Servius. Hac fini Piceam ac Cupressum Romanos usurpasse reperio. De Picea autor Plinius lib. xvi. cap. x. *Picea montes amat atque frigora: feralis arbor & funebri indicio ad fores posita ac regis virens.* De Cupresso etiam idem Plinius lib. xvi. cap. xxxiii. *Diti sacra & ideo funebri signo ad domos posita.* Ubi causam nota unam, quia Diti sacra. Adde & aliam, quia succisa non regerminat. Servius, qui pronuper ex bibliotheca clarissimi Danielis, amici nostri prodiit, ad lib. 4. *Æneid. Romani moris fuit propter ceremonias sacrarum, quibus populus Romanus obstrictus erat, ut potissimum Cupressus, quæ excisa renasci non solet, in vestibulo poneretur: ne quis imprudens, &c.* Utamq; causam habes apud Festum: *Cupressus*, ait ille, *mortuorum domibus ponebatur ideò, quia hujus generis arbor excisa non renascitur: Sicut ex mortuo jam nihil sperandum*

dum est. quam ob causam in tutela Ditis patris esse putatur. Eadem omnino igitur ratio fuit de Piceâ, quæ ipsa etiam reflecto vertice intermoritur; & non sola Pinus, quemadmodum ille apud Herodotum libr. vi. affirmabat, interpretans verba Cræsi minitantis omnes Lampfacenos *πίπ & τέρον εκτελειψειν, instar pinus excindere.* Quod *πίπος μένη δειδρέων πάντων εκυπεϊσα, βλασόν εδινά μετή, αλλα πεινωλέθρως εξαπόκινται.* hoc est, *pinus sola ex omnibus arboribus excisa nullam sobolem remittit, sed & prorsus emoritur.* Atque hæ sunt causæ quibus Romani naturam arborum ejusmodi propriò intuitu, illas funebri signo ad domos funestas proponendù censuerunt.

Græci verò, ut fuit ingenium illorum hominum, magis ad fabulas originem hujus ritus devolvunt. Nam Asclepiades ex ea causa Cupressum lugubrem habitam, *Domus in celis?* vel luctibus consecratam prodidit, quod Boream Celtarum regem commemorant primùm in amissæ filix Cyparissæ tumulo consecuisse novum genus hujus arboris. Cassianus Bassus lib. 11. *γεωπονικῶν* vel de Agriculturâ, refert ad lugubrem casum Cyparissarum Eteoclis filiarum, quæ cum in

sole-

solemni Dearum tripudio in puteum prolapsæ interiissent, miserta flebilem sortem Tellus plantas proceritate puellis similes (uti fabulantur) produxit, desiderium quoddam earum & monumentum rei in arborum illis cognominum aspectu volens extare. Hæc ad verbum exscripsi ex lib. i. Animadvers. Hadrian. Junii, cap. xx. nam ipsum autorem Græcum, videre mihi non contigit. Nec defuerunt, qui ad tristem eventum Cyparissi cujusdam referunt: Cujus fabulã recitat Ovidius in Metamorph. & Servius ad lib. iii. Æneid. *Cyparissus Telephi filius fuit, amatus ab Apolline, vel ut alij, à Sylvano. qui cum elassatus est sub quadam arbore somnum caperet, subito strepitu excitatus, cervum, quem in delicijs habebat, feram credens, per ignorantiam misso telo occidisset, cum fletu nimio & abstinentia cibi ac potionis tabesceret, à misericordia Deorum in arborem Cupressum conversus est, aptam & sacram lachrymis & luctibus. Alij hunc Cyparissum Cretensem puerum pulcherrimum & castissimum fuisse, quem quidam ab Apolline, nonnulli à Zephyro amatum volüt, qui cum castitatem suam incorruptã tenere cuperet, relicta Cretã*

ad Oron-

ad Orontem fluvium & montem Cassum dicitur pervenisse : atque ibi in Cypressum arborem commutatus, quæ arbor ideò mortuis consecratur, quòd semel cæsa nescit renasci. Hactenò Servius. Picea igitur & Cupressus cur funestarum ædium signa fuerint, vidimus. De Cupresso autè operæ est monere, quod divinus Scaliger notavit, non adeo vetustum, nec tam frequentem ejus usum in funeribus videri. Non vetustum, quòd peregrina arbor fuerit, & serò Romanam advecta, non multò ante ætatem Catonis, vide Plinium lib. xvi. cap. xxxiii. Non frequentè, quòd pauci initiò in agris aut intra urbanas villas eam arborem instituerint. Atq; ideo divitum tantùm non omnium ædibus funestis illam propositam verosimile est, conjecturam hanc confirmante Lucano :

Et non plebeios luctus testata Cupressus.

Sed quando hic de indiciis ædibus defunctorum apposis dicere cœpimus, non possum quin similem Græcorum consuetudinem attingam. Nam hi quoque ad fores privatarum ædium, tantisper dum illæ funestæ essent, & dū *αἰετοῦ* fieret ejus, qui obierat, vas magnum statuebant, aquâ

H lustra

lustrali plenum, quæ esset è domo non funestà allata: qua aqua sese quisque exiens aspergebat, qui exequias venerat. Id erat vas figlinum & ἀρδάνιον propriè nuncupabatur, autore Polluce lib. ix. Docet id ipsú Suidas; Ἀρδάνιον, inquit, κερραμίσ γάστρα. ὅθεν τὸ θρέμμα αὐτῆς πίνει, καὶ εἴρη τὸ ἀρδάνιον ἀρδάνιον. ἐπίθετο δὲ καὶ πρὸ τῆς ἵμερος τῶν τελεσθῆναι τῶν τοῖς εἰσιῶσι ἐξίστην, ἵνα εἰρήραινεν. Aristophani dicitur ὄστρακον: καὶ τὸ ἀρδάνιον τὸ ὄστρακον πρὸ τῆς ἵμερος. Hesychio γάστρα duob. locis. Eodem etiam spectabát capilli de ipsiº defuncti capite secti, qui foribus appendi solebant. Hinc chori pars apud Euripidè in Alcestride, non procul à principio:

πυλῶν πέρασθαι δὲ εἰς ὄρω

πηγαῖον, ὡς νομίζετον

γε, χέρσιβ', ἐπὶ φθιτῶν πύλαις:

χαίρα γ' εἰς ἐπὶ πρὸς ἵμερον τομαῖον.

οἱ δὲ νεκρῶν πένθει πίνει, hoc est.

Non video ante portam, ut lex est, fontana lavacra pro mortuis in porta.

Nulla coma precisa est in vestibulo: qua accidunt in lectu mortuorum.

ut observavit eruditissimus & omni laude major Isac. Casaubonus in Commentario ad Theophrastum.

FINIS LIBRI PRIMIDE
Funeribus Romanorum.

JOHAN. KIRCHMANNI

DE FUNERIBUS
Romanorum.

LIBER SECUNDUS.

De Elatione. Efferre, Foras ferre, Exportare, ἐκ-
νομίζειν. ὠδονομίζειν. ἐκφέρειν. νεκρομυιδῆ. ἐκφορᾶ.
Fünus ducere, exsequias ducere. Ducere absolute.
Quot dies à morte ad Elationem intercesserint. Super eâ
re hesitatio quadam.

HActenus quo ritu mortuorum cor-
pora ante Funerationem curata
sint, dictum est; sequitur jam quid
In ipsa Funeratione actum: Cujus duo capi-
ta facio, *Elationem & Sepulturam.* In qui-
bus quid notandum breviter explicabi-
mus, sed, quod semper præfamur, cum hac
exceptione ἢ ἀδάσκειν, ἀπὸ νεκρῶν ἐξέρχεται,

Elationem appello mortui hominis ad
sepulturam exportationem. Nam, ut Do-
natus in Andr. Terentii monuit, *Efferrè*
proprie cadavera mortuorum dicuntur. Cu-
jus verbi frequentissima est apud classicos
autores usurpatio, Horatius lib. 11, Satyr. v.

— Anus improba Thebis

Ex testamento sic est elata.

Martialis lib. VIII. Epigram. XLIII. *Esfert uxores, &c.* Cicero II. Orator. *Cum casu in eadem causa funere efferreretur anus Junia.* Plautus Mostellaria sc. Perii; *Vidi efferrī mortuum.* Petronius de matrona Ephesina: *Hac ergo cum virū extulisset, &c.* Sed ferreā sanè manu opus esset ad exscribendum omnia hujus generis loca. Plautus simplex *Ferre* pro eodem usurpavit, additâ voce *Foràs.* Est enim *Efferre* nihil aliud quàm *foras ferre.* In Aulularia Sc. *Velim te.*

Qua cras veniat, perendie foràs feratur soror.

Ad quam faciem & Theocritus Idyll. xv. ἔξα φέρειν dixit, cujus verba alibi pono. Eodem tamen sensu vocem *Exportare* usurpata reperio. Donatus ad Andriam Terent. *Effertur,* inquit, ἐκφέρεται *Græcum est: quod vitans Virgilius ne diceret Effertur, inquit:*

— Tum corpora luce carentium

Exportant tectū & tristia funera ducunt.

Græcis *Elatio* est ἐκφορὰ vel ἐκκομιδὴ. Suid. *Εκφέρεται. λέγεσθαι ἢ ἐκκομίζεται.* Ælianus libro VIII: Var. hist. cap. IV. *πολιάρχον φασιν ἢ ἀδελφῶν εἰς τοσούτων παρελθεῖν τρυφῆς, ὡς ἔχει*

καὶ κωίας καὶ ἀλεκτρυόνας ἐκείνας, οἷς ἔχαιρον, ἐκκομίζεν ἄστοιανόντας δημοσίᾳ. Καὶ ἔπι τῶν ἐκφορῶν αὐτῶν παρεκάλει σὺν Φίλων. Scholiastes Æ-

schyli in ἐπι' Ἐπιθήκαις ad hunc locum ἄλιμον εἶναι δ' ἐκφορῶν Φίλων ὑπο ponit tria similis juncturæ verba ad rationem sepulture per-

tinentia: Εκφορῶν, inquit, ἐκκομιδῆς σημεῖωσιν ὅτι τὸ συγκομίζεν ἔκκομιζεν καὶ ἀνακομίζεν ἔπι νεκρῶν λέγει. καὶ συγκομιδῆ μὲν λέγεται ἢ πρὸς τὸ τάφον πᾶσιν ἔπιμέλεια. Εκκομιδῆ, ἢ πρὸς τὸ τάφον ἀπαγωγῆ. Ανακομιδῆ, ἢ ἐκ τάφου εἰς τάφον μετάθεσις. Heracl.

Pont. πρὸς πολιτείων c. de Locrensisibus: πρὸς

αὐτοῖς ὁδύρεσθαι σὺν ἐσὶν ἔπι τοῖς τελευτήσασιν: αἰτῆ ἐπιθάψαν ἐκκομίσωσιν, ἀωχῶνται. hoc est, apud

hos luctu mortuos prosequi vetitum est. Sed postquam elatum est funus, convivia agitant.

Eunapius eodem pacto etiam πρὸς ἀκομίσωσιν usurpavit in Jamblichō: Ἀλλὴν ὁδὸν πορεύομεθα. Νεκρὸς γὰρ ἐν τελευτῇ ἐναγχῶ πρὸς ἀκομίσωσιν.

His igitur verbis ἢ ἐκφορῶν Elatio denotatur: quam etiam Funeris ductionem rectè interpretari possumus. Nam Funus ducere eodem planè significato veteres dicebant.

Juvenalis Satyr. 1.

Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

Et Propertius, lib. 11. Eleg. 1.

*Vna meos quondam pradata est femina sensus,
Ex hac ducentur funera nostra domo.*

Item *Exsequias ducere.* Funus enim istis locis nihil aliud quàm exsequiæ & funerals pompa, ut notum notatumq; aliis est. Plinius de Arria Pœti uxore: *Huic [filio] illa ita funus procuravit, ita duxit exsequias, ut ignoraret maritus.* Quintilianus declamat. x. *Satiare misera, satiare saltem memoria diei illius, quo exsequias duximus.* Imò etiam *Ducere* absolutè. Persius Satyr. II.

— *Nerio jam tertia ducitur uxor.*

Ut rectè legit Sèrvius ad IV. Georg. & rationem addit: *Nam ducere, inquit, propriè funerum est.* At pace Servii dixerim, non Funerum modò, sed & nuptiarum: quod quoq; pueri sciunt. Virgilius Pharmaceut.

Morse novus incide faces, tibi ducitur uxor.

Et cur non idem verbum commune habeant, quæ plurimos ritus? ut pompam, faces, lectum, coronas, unguenta, alia: quod ipsum etiam Artemidorus attigit, libr. I I. cap. LIV. *Καί γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέραις συμβαίνει τῶτε γαμῆνι καὶ τῶ ἄποθνήσκοντι, ὅιον ἐστὶν ἀπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. καὶ σέφανοι, καὶ ἀρρώματα, καὶ μύρα, &c.* Sed me in verbis diu-

diutius morari pudet pigetq; : ut igitur aliquando ad rem ipsam accedamus, in Elatione hæc quatuor considero: Diem, Tempus, Personas & Locum.

DIEM cum dico, intelligo numerum dierum, qui à morte ad *ἐκφορῶν* intercedebant : hoc est, quoto post efflatam animam die funus ad sepulturam sit elatum. Servius lib. v. *Æneid.* ad hæc verba : *Præterea si nona dies, &c.* disertè tradit mortuos domi ipsos septem dies fuisse servatos & octavo demum ad rogam elatos. *Sciendum*, inquit, *quia apud majores ubi quis fuisset extinctus ad domum suam referebatur : unde est : Sedibus hunc refer ante suis. Et illic erat septem diebus : Octavo incendebatur : Nono sepeliebatur.* Tot igitur dies à morte ad elationem intercessere, si modò fides habenda Servio, causam insuper alibi hanc afferenti, ne fortean nimium festinando sepulturæ traderetur, qui animam nondum omnino exspirasset. Quanquam verisimilior multò mihi hæc videtur, ut funus interea temporis adornari, & quæ ad exsequiarum pompam requirebantur, apparari ritè possent. Nam publica tantum,

& Indictiva funera totidem postulasse dies videntur: Non autem Tacita vel Acerba, in quibus plerunq̄e omnia raptim & *ἄπιστος μὲν* fiebant: nec ideò tot dierum spatium opus. Suetonius de funere Othonis: *Et celeriter & parvo cultu, (nam ita praeceperat) funeratus.* Cicero pro Cluentio: *Eo ipso die puer cum hora undecima in publico valens visus esset, ante noctem mortuus, & postridiè ante lucem combustus est.* Et sunt alia, quæ clarè evincunt, non septem semper dies mortuos, antequam efferrentur, domi esse servatos: ut ferè mihi suspicari subeat, vix habitam certi alicujus diei rationem, atq; in eodem populo, urbe eadem non eundem semper morem obtinuisse. Sed de hac re doctiores viderint, ad quorum judicia lubens provoco. Neque tamen existimandum est, funus defuncto vel celerius vel tardius fieri solitum, ob creditorum improbitatem: quam Severi Imp. edictò graviter coërcitam, ut alias legestaceam, jam pridem Jurisconsulti monuerunt, quorum scrinia non compilo: nisi quod moneo exolevisse videri istas leges tempore Ambrosii, qui cap. x. in *Tobiana*

biam de hujusmodi creditoribus conqueritur his verbis: *Quoties vidi à sceneratoribus teneri defunctos pro pignore & negari tumultum, dum scenus exposcitur! Quibus ego acquiescens dixi: Tenete reum vestrum, & ne vobis possit elabi, domum ducite, claudite in cubili vestro, carnificibus duriores: quoniam quem vos tenetis, carcer non suscipit, exactor absolvit.*

C A P. II.

Noctu elata antiquitus omnia Funera: at insequenti tempore Vulgaria tantum & Acerba. Mos Atheniensium ante lucem efferendi funera, praesertim Acerba. Ημέρες ἀπρᾶν. De Hora Elationis quaesitum. Iuliani Imp. Lex contra diurnas Elationes. Causa hujus Noctu elationis indicata.

SEQUITUR jam Elationis TEMPUS: quod antiquissimis temporibus nocturnum fuisse, testatur Servius ad libr. XI. Æneid. hæc verba: de more vetusto. *Quia antea inquam, per noctem cadavera proferebantur cum faculis.* Et audiamus causam. Donatus Andr. Terentii: *Funus est pompa exequiarum, dictum à funalibus.* Etenim noctu efferebantur propter sacrorum celebrationem

diurnam, Magis plenè Servius dicto libro ad verba, *Rapuere faces: Sed apud Romanos moris fuit, ut noctibus* [in vulgatis libris *noctites* est, monstrum verbi] *efferrerentur ad funalia: unde etiam Funus dictum est, quia in religiosa civitate cavebant* (nota causam) *ne aut magistratibus occurrerent, aut sacerdotibus, quorum oculos nolebant alieno funere violari. Inde etiam qui funeri præerant, à vespera primùm Vesperones dicebantur, deinde Vespillones dicti videntur. Atq; hic mos etsi in Indictivis quidem Funeribus desiit: mansisse tamen videtur in vulgari- bus ac Translatitiis, ut patet ex Festo, qui parùm à Servio dissentiens, Vespillones inde dictos putat, quia vespertino tempore eos efferrunt, qui funebri pompâ duci propter inopiam nequeunt. Quomodo Tullium Regem elatû, autor Dionys, Halicarnassæus lib. iv.*

Ἀλλ' ἡ γυνὴ τοῦ Τυλλίου σὺν ὀλίγοις περὶ τῶν Φίλων Ταρκυνίων θυγάτηρ ἔσα ἔπρωτος βασιλέως, νυκτὸς ἐκκομίζει τὸ σῶμα τῆς πόλεως, ὡς τῶν ἄπειτονχόντων ἡνὸς, h. e. *Sed Tullij uxor, Tarquinij Prisci Regis filia prosequentibus paucis quibusdam amicis, noctu ex urbe ipsum, ut hominis privati & plebeij funus extulit. Et de Acerbis funeri-*

bus

bus disertim id testatur Servius dicto libro : *Et magis moris Romani, ut impuberes noctu efferrentur ad fâces, ne funere immatura sobolis domus funestaretur, quod præcipuè accidebat in eorum, qui in magistratu erant, filijs. Ideò Virgilius Pallantis corpus facit excipi facibus, quia acerbum funus.* Ex quo ritu sceleri suo mantellum quæsit Nero, cum fratrem Britannicum, quâ nocte veneno sustulerat, eâdem ipsâ cremandum curasset. *Nox eadem, inquit Tacitus lib. XIII. Annal. necem Britannici & rogam conjunxit. Et post paulò : Festinationem exsequiarum edicto Cesar defendit, id à majoribus institutum referens, subtrahere oculis acerba funera, neque laudationibus aut pompâ detinere.* Videtur autem hæc consuetudo orta ab Atheniensibus, qui & ipsi vitâ functos ante Solis exortum efferebant, idq; ex lege Solonis, quam recitat Demosthenes in oratione *Ἐπὲρ ἀγνὸς κλήρα. ἐκφέρειν δὲ, inquit, λοιπὸν ὄντα τῆ ὑπεραία, ἢ ἂν περὶ θῶνται πρὶν ἥλιον ἐξέχειν.* Cicero Demetrium Phalereum ejus ritus autorem facit II. de legib. *Fuit hic vir, ut scitis, non solum eruditissimus, sed etiam civis è Republ. maximè, tuendaquè*
civi-

civitatis peritissimus. Iste igitur sumptum minuit non solum pœna, sed etiam tempore, ante lucem enim jussit efferri. De Juvenibus verò, qui acerba morte perierant, ante lucem efferendis Eustathius his verbis : *Φασὶ γὰρ οὐδὲ πρὸς τὰς νέκρας ἀμα ἡμέρας ἐξωσίειν τὰ Φηοὶ παροήκοντες, ὡς μὴ ἀνεκτὸν ὄν ἡλίῳ θεοδιδῶσαι πρὸς τὸν κακόν. Διὸ καὶ ἐλέγετο ἀρπάζειν αὐτοὺς ἡμέρας.* Quæ verba doctissimus Muretus libr. xiii. cap. ii. ita circumloquitur ; Apud majores qui Juvenes immaturam, ut videbantur, mortem obierant, albescente cœlo ante Solis exortum à propinquis efferri solebant ; quod nefas opinarentur, tanti mali tantæque calamitatis spectatorem ac testem esse Solem. Atq; eam ob causam dies ipsa eos auferre ac rapere dicebatur ; quòd ut primùm dies apparere cœperat, auferebantur. Ideo etiam boni ominis gratia *ἡμέρας ἀρπαγῶν* vocabant hujusmodi matutinam funeris elatione, ut refert Heraclides in De Allegat. Homer. haud longulè à fine : *ἦν δὲ πελαγὸν ἔθ' ἡ τὰ σώματα τῶν καμόντων, ἐπειδὴν ἀναπαύσῃ ἔβρις, μητε νύτωρ ἐκκαμίζειν, μήθ' ὄψαν ὑπὲρ γῆς τὸ μεσημβρινὸν ἐπιτείνηται θάλασσαν, ἀλλὰ πρὸς βαθυὸν ὄρθρον ἀπύροισ ἡλὶς ἀκτίσιν ἀνίον* *καί τις*

καὶ αἱ πρὸς τῶν τελευτῶν, πῶς ὄρθριον ἐκκομιδῶν
 ἐπὶ φήμεν ἩΜΕΡΑΣ ΑΡΠΑΓΗΝ, ὡς σὺν
 ὁπιοῦνται, ἀλλὰ δι' ἐρωτικῶν ἑπιθυμιῶν ἀνηρ-
 πασμῶν, hoc est, *Mos erat antiquis defun-*
ctorum corpora neq̄ noctu neq̄ circa meridi-
em efferrī, sed primo diluculo oriente Sole, nec
dum ignitos mittente radios. Itaq̄, generoso
quoriam & famoso Juvene mortuo, matutinam
funeris elationem fausti ominis gratia D I E I
R A P T U M appellabant, tanquam non ex spi-
rasset, sed amoris desiderio raptus esset. Ad
hanc veterum consuetudinem respectans
 MARO, qui infantes cum mortui sunt, eos
 diem ipsam abstulisse dicit: lib. vi. *Æneid.*

Continuo audita voces, vagitus & ingens
Infantumq̄, anima flentes in limine primo,
Quos dulcis vita exsortes & ab ubere raptos
Abstulit atra dies & funere merfit acerbo.

Allusit & Theocritus Idyll. xv. de Adonide.

Αὐτὴν δ' αἶμας νιν αἶμα δρόσω ἀθρόω ἔξω
 Οἰσδμῶν ποτὶ κύματ', h. e.

Sub auroram verò nos illam, dum ros est, fre-
quentes foràs feremus ad fluctus.

Et Callimachus libr. iii. Antho. cap. xxiii.

Ἡῶοι Μενάλιπρον ἐτάπτομν, ἡελίξ δ' ἐβ
 Διομῶν βασιλῶ κατ' Ἰανέ παρθενικῆ.

Et plura passim exempla reperies apud
 Homerum, qui sæpè hunc ritum tangit.

Verum, ut diximus, apud Romanos, [vulgaria funera excipio] consuetudo hæc defixa est, & diurno tempore mortuos efferri solitos innumera clamant.

De Horâ nihil certi habeo affirmare: si tamen hariolari mihi liceat, crediderim primis diei horis funera duci cœpisse. Nâ Syllam, cui horâ nonâ ductæ exsequiæ, ut tardiusculè elatum, notat Plutarchus in eius vitâ. τῆς ἡμέρας σαυνεφῆς ἔωθεν ἕστης, ὕδαρ ἐκ ἕραν ἁρεσδοκῶντες, ἐννάτης ἤραν μόλις ὤρας ἔνεκρον. hoc est, *Ceterum cum ab aurora dies iste nubilus fuisset, pluviaq; expectarentur, nonâ demum horâ funus elatum est.* Pertinet huc inscriptio Romana:

L. CÆCILIUS. L. L. SYRVS
NATVS. MENSE. MAIO
HORA. NOCTIS. VI.
DIE. MERCVRII.

VIX. ANN. VI. DIES. XXXIII.
MORTVVS. EST. III. K. IULIAS
HORA. X.

ELATVS. EST. HORA. IIII.
FREQVENTIA. MAXIMA.

Ceterum diurnam elationem abrogare & nocturnam illam priscam reducere voluit

voluit Julianus Imperator, cujus constitutio in veter. codice Theodos. tit. xvii. de sepulch. violat. Leg. v. talis extat: *Efferrī cognovimus cadavera mortuorum per confertam populi frequentiam. Qui enim dies benè auspicatus à funere, aut quomodo ad Deos & templa venietur? Ideoq; quoniam & dolor in exsequiis secretum amat, & dum functis nihil interest, utrum per noctes aut dies efferrantur, liberari convenit populi totius aspectus, ut dolor esse in funeribus, non pompa exsequiarum nec ostentatio videatur.*

CAPUT III.

Funera ad faces & cereos elata. Funeris etymon. Faces hæc cujuscumque fuerint. Cereorum usus potissimum in Funeribus Acerbis. Parentalia annua facibus honorata. Christiani quoq; cum facibus extulere mortuos, ritu hodièq; usitato, & quare?

AB hoc more efferendi mortuos noctu, permansit postea consuetudo, ut in omnibus Funeribus, etiam quæ interdum ducebantur, faces, candelæ, funalia & cerei adhiberentur. Servius lib. vi. Æneid. *Per noctem autem urebantur. unde permansit ut mortuos faces antecendant.* Hinc Virgilius in funere Pallantis:

— *Lucet via longo*

Ordine flammarum & latè discriminat agros.

Perfius Satyr. III. *Hinc tuba, candela, &c.*

Tacitus lib. III. Annal. *Dies quo reliquiae tumulo Augusti inferebantur, modò per silentium vastus, modò ploratibus inquires. Plena urbis itinera, collucentes per campum Martis faces.* Respexit ad has faces Plutarchus lib.

An seni Respub. capeffenda sit: ὁ δὲ τὴν ἐμβεβιωκῆσαι πολιτικαῖς πράξεσι καὶ διηγωνισμῶν, σὺν ἑῶν Ἰππὶ τῷ δάδα καὶ τῷ κερωνίδα ἔβρις περιελθεῖν, αἰδ' ἀνακαλημῶν καὶ κελύων ὡσπερ ἐξ ὁδοῦ μακροῦς μεταβαλέσθαι, παντάπασιν ἀγνώμων καὶ μηδὲν ἐκείνῳ περιποικὸς ἐστίν. *Quem locum non rectè intellexit interpres.*

Et quia facum etiam in nuptiis usus erat, sæpissimè huc alludunt autores. Propertius lib. I V. Eleg. ult.

Viximus insignes inter utramq; facem.

Apuleius libr. II. Florid. de Philemone: *Comædiam ejus prius ad funebrem facem, quàm ad nuptialem pervenisse.* Calpurnius Flaccus declam. XXVIII. *Facem nubenti filiae præferam, an rogam jacentis accendam?* Ovidius Epistol. Cydippes ad Acontium:

Et face pro thalami fax mihi mortis adest.

Martialis lib. VIIII. Epigr. XLIII.

Effert

*Effert uxores Fabius, Chrystilla maritos,
Funereamq; tori quassat uterq; facem.*

Meleager :

Αἰδ' αὐτῆ καὶ Φέγλ' ἔδαδ' ἄχυν ὠδὸν πασι
Πάσῃ, καὶ φθιμῶν ἔρθεν ἔφαινον ὀδόν.

Silius Italicus lib. 11.

*Ast Ithacus vero sicca pro morte loquacem
Affecit letho, tedaq; ad funera versa.*

D. Ambrosius in De viduitate : *vel cum accensis funalibus mox ducitur , nonne pompæ funebris exsequias magis putat , quàm thalamum præparari ?* Ex quibus omnibus liquèdò apparet, frequentissimum fuisse facularum funebrium usum , ut non sine ratione Funus à funibus accensis feretro præferri solitis dictum plerique Grammatici existimârint. Donatus Andria Terentii : *Funus est pompa exsequiarum : dictum à funalibus.* Servius in xi. Æneid. *Funera alijs à funalibus, candelis sero vel cerâ circumdati dicta censent, quòd his prælucentibus noctu efferrentur mortui.* Isidorus etiam libr. xx. Etymolog. cap. x. & lib. xi. cap. ii. *Funus dictum à funibus accensis , quos ante feretrum papyris cerâ circumdati ferebant.* Ubi quod Isidorus ait funes papyro circumdatos, habet à Plinio , qui candelas ejusmodi fune-

bres è scirpis factas affirmat l. b. xvi. cap. xxxix. *Nec in fruticum, nec in veprium cauliumvè, neque in herbarum aut alio ullo, quàm suo genere numerentur jure scirpi fragiles palustresq; ad tegulam tegetesq;: è quibus detractò cortice candela luminibus & funeribus serviunt.* Cortex ille nihil aliud quàm similitudo Ægyptiæ papyri, quâ utebantur fortasse homines tenuiores. Tale facis genus, licet in diverso usu, invenies apud Antipatrum lib. vi. Antholog. c. x.

Δαυπάδα κηροχίτωνα, κρόνη πυφίρεα λυχνον

Σχοίνω καὶ λεπῆ σφυγγόμυρον παπύρω.

Verùm hîc notandum, Acerba potissimum funera ad cereos efferri solita, facib. tamen immixtis, quod clariss. Lipsius ad Tacitum tribus hîc Senecæ locis monstravit, Epist. cxxxi. *Isti mihi verò defunctorum loco sunt: quantulum enim à funere absunt & quidem acerbo, qui ad faces & cereos vivunt?* Et de Tranquillit. c. xi. *Toties in vicinia mea conclamatum est; toties præter limen immaturas exsequias sax cereusq; præcessit.* Et de brevitate vitæ cap. ult. *At mihi hercule istorum funera tanquam minimum vixerint, ad faces cereosq; ducenda sunt.*

Non

Non autem in ipsis solum exsequiis : sed & in parentalibus annuis facularum usus erat. Sueton. Augusto c. iic. *Hujus Masgabæ ante annum defuncti tumulum cum ex triclinio animadvertisset magna turba multisq; luminibus frequentari, versum compositum ex tempore clarè pronunciauit :*

Κῆρυξ ἢ πῆμβον εἰσορῶ πύρρην.

Conversusq; ad Thrasyllum Tiberij comitem contra accubantem & ignarum rei, interrogavit, cujusnam Poetæ putaret esse : quo hesitanti, subjecit alium :

Ὁ γὰρ Φάεσσι μάσγάβαν πρῶμῆμοι.

Et Ovidius II. Fasto. de nuptiis mense Februarii non celebrandis propter parentalia :

*Conde tuas Hymenæe faces & ab ignibus atris
Aufer, habent alias inæsta sepulchra faces.*

Atq; hunc ritum cum facibus efferendis funera, retinuit etiam prisca Ecclesia, respiciens tamen ad alium finem, quem D. Chrysostomus annotavit Homil. IIII. ad Hebr. his verbis : εἰπέ γάρ μοι, ἡ βελοντὴ αἱ λαμπάδες αἱ Φαιδραὶ ; ἔχ' ὡς ἀθλητῆς αἰσῶν (σῶν τεθνηκότων ἢ νεκρῶν) ἀπὸ πέμπεμοι ; Vult dicere Theologus, lampades in exsequiis Christianorum ideo accendi & funeri præportari, ut

significant, defunctos deduci tanquam Athletas quosdam, qui devicto seculo ad supremum illum *βεβάρτω* ac designatorem pergant, coronas ac præmia accepturi strenuè pugnatarum pugnarum: ut annotavit CL. V. Cunn. Rittershusius amicissimus nostri in Lectionibus suis sacris nondum editis. Fit autem mentio cereorum funebrium etiam in exsequiis Justiniani Imp. apud Corippum lib. III.

— *Nec pura moratus*

*Augustus, nutu tolli sublime feretrum
Imperat, & tota populus processit ab aulâ:
Mæstasq; funereas accendunt agmina ceras.*

C A P. IV.

Funera olim cum cantu elata apud plerasq; omnes gentes. Causa hujus ritus investigata. Siticines qui Tubarum usus in funeribus. Milites ad tubam sepulti.

SED jam ad PERSONAS transeo, quæ Relationi interfuere, ac primò de iis agendum, qui lectum funebrem præcesserunt. ut erant Siticines, Præficæ, Ludii & Histriones, Liberti orcini, Prælatores lectorum, imaginum & quicumq; pompæ inseriebant; De quibus singillatim dispiciem⁹.

Et

Et primò quidem antequam de Siticinibus & Præficis agamus, notandum plerasque gentes cum cantu mortuos suos extulisse; ut autor Macrobius l.ii. Som. Scip. cap. iiii. *Mortuos quoq̄, inquit, ad sepulturam persequi oportere cum cantu, plurimarum gentium vel regionum instituta sanxerunt: persuasione hac, quâ post corpus anime ad originem dulcedinis Musicæ, id est, ad cælum redire credantur.* Sed hæc causa Platonicum dogma redolet: audiamus aliam ex historia fabulari, quam Hyginus recitat c. CLXXIV. hoc sensu: A Tyrreno Herculis F. institutum, ut cum sepelirentur mortui, populus sono conchæ pertusæ convocarentur, & cerneret jam non Tyrreni comites *αὐθρονοφάγειν* ut antè: sed sepelire: *Quod exemplum hodie Romani observant & cum aliquis decedit, tubicines cantant & amici convocantur, testandi gratiâ eum neq̄ veneno neq̄ ferro periisse.* Unde Tacito lux lib. iiii. ubi ait in funere Germanici requisitam à populo nœniam. Aculeus ille populi est in Tiberium, quo non insciente Germanicus necatus veneno; ut observavit Theod. Marcilius, qui ex

physicis hanc etiam adfert causam, ut cantu aberrent paulisper animi à luctu : de qua, ut verbis parcam, consulendus Alexander Probl. LXXIIX. lib. I. Sed hæc ratio apud alias quidem gentes valuit : non puto apud Romanos, quos luctui accendendo potissimum cantu usos libenter nobis largietur, qui auctorum loca, quæ mox laudabimus, diligenter consideraverit. Fortasse etiam spectra hujusmodi cantibus voluerunt abigere : quâ fini olim, si quis è vita excessisset, æra campanasque pulsatas, per vetus Theocriti Scholiastes annotat : quòd is sonus credebatur esse *καταρῆς ἢ ἀπειλαστῆς τῶν μiasμάτων* hoc est, *avertere spectra & demonum ludibria*, monente Had. Junio lib. III. Animadvert. cap. XI. Verum enim verò quaquà de causa Romani cantum in funeribus usurparint, nolo hîc anxie jam inquirere : satis est scire, morem hunc certò apud illos obtinuisse. Quod ne pluribus probem, affero Lucani testimonium libr. VIII. ubi in Apostrophâ ad Fortunam dicit, Pompeium non petere ambitiosas exsequias, nec *ut resonent tristi cantu fœra*, vers. 734. Et Ciceronis in Milonia

niana affirmantis, iram Deorum Clodii factilibus istam iniecisse amentiam, ut sine cantu, sine exsequiis, sine lamentis, sine laudationibus, sine funere oblitus cruore & luto, ambureretur etiam abjectus.

Erant autem lugubris ac lamentabilis huius cantus artifices duum generum: *Siticines* & *Præfica*. Hæ assâ voce munus suum peragebant, illi instrumentis. De *Siticinibus* Agellius libr. xx. cap. 11. Nos autem inquit, in *Capitonis Atteij conjectaneis* invenimus, *Siticines* appellatos, qui apud *Sitos* canere soliti essent, hoc est, vita functos & sepultos. Eosquè habuisse proprium genus tubæ, quâ canerent, à ceterorum *Tibicinum* proprietate differens: quos *Sicinistas* vulgus dicit: qui rectius locuti sunt, *Sicinnistas* litera *N* geminata dixerunt, &c. Hos iterum facio duplices: *Tubicines* & *Tibicines*. Nam & tubarum & tibiærum frequens fuit in Funeribus usus. Ad tubam Funera fuisse elata *καμπαγγόσιος*, ut cum Græcis dicam, mihi testes sunt. *Persius Satyr. III. Hinc tuba, candelæ.* Ubi *Cornutus*: quia sepultura tubis apud antiquos celebrabatur. Ut *Virgilius XI. Æneid.*

It cælo clamorq; virum clangorq; tubarum.
Ad quem versum Servius: *Ante enim, in-*
quit, mortui ad tubam deducebantur.

Propert. lib. II. Eleg. VII.

Ab mea tum quales caneret tibi Cynthia somnos

Tibia, funesta tristior illa tuba.

Et libro eodem, Eleg. VIII. amoliens hanc
pompani:

Nec tuba sit facti vana querela mei.

Ovidius Epistolâ Medæ ad Jasonem:

Tibiaq; effundit socialia carmina nobis,

At mihi funesta flebiliora tuba.

Hinc & Epicteto in Altercatione, *tuba, fu-*
neris deploratio. Petronius allusit hunc ri-
tum in Satyrico: *Narrabo tibi adolescens,*
Paralysin cave. Nunquam agrum tam ma-
gno periculo vidi, medius fidius jam peristi.
Quod si idem frigus genua manusq; tentave-
rit, licet ad tubicines mittas. Sic Artemido-
rus lib. I. ca. LIX. de iis, qui in somno tu-
bâ canere visi, id tale somnium, inquit, æ-
grotantes tollit. Cur verò tuba mortem
præsignificet, ejus rei subtilem addit inter-
pretationem, quòd illa ex ossibus facta no-
tet te in cineres & ossa iturum, ita enim
mox subjungit: *σύνκειται γὰρ (ἢ σάλπιγξ) ἐξ*
ὀστέων καὶ χαλκῆ. *Composita est enim tuba ex*
osse

offe & are. Potuiffet & hanc addere, quod nimirum funera quædam elata fint ad tubam. Vide Appianum lib. I. in funere Syllæ. Propertium lib. IV. Eleg. ult. Pertinet huc insignis & jucundiffima historiola Plutarchi de Pica, quæ tubicinum horum, fonos funebres eleganter imitata: Ubi præter hunc ritum notanda etiam tubicinum hujusmodi atq; adeo totius funebris pompæ *Tristis* five statio ad Græcoftasin: quod alibi non facilè reperias. Locum Plutarchi ex libro De animal. folertia animi causâ integrum huc adscribam, non quidem Græcum, sed puriffima Latinitate donatum à summo viro P. Victorio lib. IX. Var. Lect. cap. XIV. Narrat ille, Romæ tonsorem quendam, cujus officina prope Græcoftasin erat, picam aluisse, quæ non tantum humana verba ceterarumq; animalium voces: sed Musicorum instrumentorum fonos redderet, nullo cogente, sed ipsam semetipsam exercentem studentemq; nihil à se non expressum effictumq; relinquere. Cum autem fortè illac divitis hominis funus duceretur, in quo multæ tubæ canebant, & ut moris erat, in eo re-

stitissent tubicines illos probatos à multitudi-
tudine, iustosq; canere non parùm temporis
ibi consumpsisse. Post illum autem diem
Picam ita fermone omni sonoq; caruisse,
ut ne vocem quidem suam propriamq;
ederet ad motus animi indicandos ipsi
à naturâ datam. Quod silentium ipsius
admirationem non parvam attulit illis,
qui antea illac transeuntes suspicere soliti
erant loquacitatem ejus avis: Diversiq;
ut ait, causam ejus quærentes varia affer-
rebant. Partim enim suspicabantur tu-
barum clangorem audiendi sensum corru-
pisse, unaq; vocem etiam extinctam esse.
In quo tamen utrosq; falsos deceptosque
fuisse constitit. Neq; enim alterutrum
horum fuerat, sed meditatio, ut intelligi
potuit, & tanquam secessus quidam redi-
tusq; in seipsam partis animæ, quæ imita-
tur. Illa namq; tanquam instrumentum
quoddam instruebat vocem ac præpara-
bat. Repentè enim venit atq; refulsit, ut
inquit, nullam consuetarum vetustarum-
que imitationum, sed tubarum cantus iis-
dem circuitibus, quibus artifices illi usi fu-
erant, edens, ut prosequeretur etiam imi-
tatio-

tationes atq; omnes istorum musicorum ictuum numeros percurreret. Hæc ex Plutarcho. Restat ut milites etiam in castris ad bellicum hoc instrumentum sepultos, attexamus, docti à Tertulliano De coronâ militis: *Mortuus etiam tuba inquietatur æneatoris, qui excitari à tuba Angeli expectat? & cremabitur ex castrensi disciplina Christianus, cui cremari non licuit, cui Christus merita ignis indulgit?*

CAPIT V.

De tibiis funebribus: quarum in omni funere usus, Servius ad minoris ætatis funera illas restringens refutatus. Tibicinum numerus à Decemviris definitus. An Flammî Diali hæcæ tibiis audire licitum. Festus & Agellius super hac re contiliati. Tuba ac Tibia funebres latiores & longiores reliquis. Gingriæ. Siccinum sonus gravior, ejusq; causa. Lydia quoq; harmonia lugubris. Antigenti de vellementa de Siccinibus judicium.

AD tubam igitur mortuos fuisse elatos, ex dictis jam manifestum est: Sed addo mortuos tantum nobiliores. Neq; enim vulgò ea usurpata, sed in funeribus, opinor, Indictivis, scilicet ad populum classico convocandum, uti notavit Lipsius lib. i v. De Milit. Rom. cap. x.

Pergo

Pergo jam ad Tibicines, quos ipsos etiam in funeribus cecinisse reperio: Unde Artemidorus libr. i. *Αυλῆν δὲ πυθικοῖς αὐλοῖς, πέπενθ' ὀσμιαίει.* Et fit τῶν αὐλητῶν mentio etiam in historia sacra apud Matthæum capit. ix. Sic corvum quendam præcedente tibicine Æthiopum humeris elatum, tradit Plinius lib. x cap. xliii.

Sunt autem qui tibias ad puerorum solùm exsequias restringant. Servius in lib. v. *Æneid.* *Sciendum majoris ætatis funera ad tubam solere proferrī, minoris verò ad tibias.* Placides Lactantius in Statium: *Jubet religio, ut majoribus mortuis tubâ, minoribus tibiâ caneretur.* Statius ipse libr. vi. *Thebaid.* id videtur indicare in funere Archemori:

*Tum signum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia, cui teneros suetum producere manes.*

Sed id ubiq; verum esse non arbitror. Suetonium enim in C. Juli Cæs. funere tibiam agnoscere video, cap. lxxxi. Et Senecam in Claudii: *Erat omnium formosissimum Claudii funus, ut scires Deum efferrī, tibicinum, cornicinum, omnisq; generis senatorum tanta turba, tantus conventus, ut etiam*
Clau-

Claudius audire posset. Et Xiphilinum in
 Pertinacis : οἱ μὴ ἔν αἰθοῖσι πρὸς τῆς κλίνης περιεί-
 μω, καὶ λίνες ἐκόπροντο, ἐτέρων παιδιμαίνοντο ἐπαυλῶντων.
 Nisi fortè quis respondeat, Censoria hæc
 fuisse funera, & omni genere instrumen-
 torum musicorum ornata. At posticum
 istud tibi occludit Ovidius, qui lib. v. Trist.
 Eleg. i. fortunam suam extenuans, tibiam
 sibi non tubam convenire dixit :

Interea nostri quid agant nisi triste libelli ?

Tibia funeribus convenit ista meis.

Quapropter omnino ita existimandum
 est, Tubas quidem funeribus duntaxat In-
 dictivis adhibitas, ut diximus : Tibias verò
 funeribus quibuscunque, puta, puerorum,
 senum, divitum, pauperum, plebeio-
 rum, nobilium. Cujus sententiæ nostræ
 fundus est, quòd næniæ ad tibiam cane-
 bantur : Communes autem omnibus fu-
 neribus næniæ fuere. Cum autem nimio
 tibicinum numero funera gravarentur,
 non plures in funere tibicines esse, quàm
 decem, voluerunt Decemviri, ut est apud
 Cicer. 11. de legib. Quod etiam Ovidius
 tangit lib. v. i. Fastor.

Temporibus veterum tibicinis usus avorum

Magnus, & in magno semper honore fuit.

Cantab.

*Cantabat fanus, cantabat tibia ludis,
Cantabat mœstus tibia funeribus,
Dulcis erat mercede labor, tempusq; secutum est
Quod subito grata frangeret artis opes.
Adde quod AEdilis pompâ qui funerus irent
Ariifices solos iusserit esse decem.*

Hujusmodi tibias funebres Flamini Diali audire non licuisse, Festus autor est: *Funebres tibia dicuntur, cum quibus in funere canitur: quas audire Flamini Diali putabant illicitum.* Cui si fides habenda, quid respondebimus ad locum Agellii libr. x. Noct. Attic. capit. xv. ubi inter alias Flaminis Dialis ceremonias etiam hanc ponit: *Locum in quo bustum est, nunquam ingreditur. Mortuum nunquam attingit, funus tamen exsequi non est religio.* Nam si exsequiis interesse nefas non fuit: certè tibias ipsum audivisse erit necesse. An de temporibus diversis locutos Festum & Agellium dicemus? hunc de suorum temporum sentire consuetudine: illum de prisco & vetustate ipsa obsoleto more. Ideo dicere, *putabant*, non *putant*? An verò habitum esse Flaminibus hunc honorem, ut eorum gratiâ tibiæ removerentur, si quando venirent exsequias, quas raro il-

rò illos itasse, vero non est absimile? Quo pacto inter se conciliari posse hæc duo loca, quæ contradictionis speciem habere videntur, speciem inquam, non ἀλλήθιν ἐναντιώσιν, per literas me admonuit eruditissimus Casaubonus Galliæ lumen & quod verè liceat, columnen antiquitatis. Sed hîc mihi in mentem redit, quod ex Noctium scriptore non ita pridem attulimus, *Sitici- nes habuisse proprium genus tubæ, quâ canerent, à ceterorum tubicinum proprietate differens.* Videndum igitur, qua in re tubæ ac tibix funebres à reliquis tubis ac tibiis differrent, & quid diversum Siticines ab aliis tubicinibus tibicinibusvè canerent. Ac rectè quidem mea sententia observavit Hie. Magius, tubas illas ac tibias ceteris latiores & longiores fuisse, quales in antiquorum sepulchris exsculptæ videntur: ipsosque Siticines gravè canere solitos. Longitudinem quidem majorem, quàm in ceteris tubis esset, demonstrat Ovidius libro II. Amorum Eleg. VI. ubi reliquas aves ut Psittaco defuncto eant exsequias hortatur:

Horri-

Glossæ Hefychii: γίγγραι, αὐλοὶ μακροὶ ἐν αἰε
 πρῶτον μαθητῶσιν. ὅπερ ἔτιοι γίγγρον. Fuerunt
 autem Gingriæ vel Gingri tibiæ funebres,
 Phœnicum linguâ, ut est apud Athen. lib.
 4. Dipsosoph. Et Eust. in Homeri Iliad. ̅.
 Latitudinem verò illarum indicat Gale-
 nus lib. 111. De Symptom. causis, eo lo-
 ci ubi de flatibus loquitur, qui in ventre in-
 feriore fieri solent: βομβώδεις δ' εἰσὶν ἕτεροι,
 τοῖς ἐξ ἄρυττων αὐλῶν εἰσικότες, ὁποῖα ἔχουσιν οἱ
 τύμβαυλοι καλέμενοι. Hoc est, *Porro sunt alij*
bombosi, bombis latissimarum tibiæ non ab-
similes, quales habere solent ij, qui τύμβαυλοι,
hoc est, Siticines nominantur: quæ ob materi-
am, ex qua constant, purum sonum reddere
non possunt, & viâ, quâ spiritus transit, lati-
tudo, sonum efficit graviolem. Quod au-
 tem hîc de tibiis dicitur, etiam de tubis
 debere intelligi, nullum est dubium. Ce-
 terùm Siticines graviolem incinere so-
 num consuevisse, clarum ex Statii libr. vi.
 Thebaid. *Cornu grave mugit adunco Tibia.*
 Idipsum & Aristoteles docet libr. v. de ge-
 nerat. animal. ubi in hanc sententiam lo-
 quitur: *Spiritus enim calidus crassitudine sua*
gravitatem efficit vocis. Frigidus præ sua
tenui-

tenuitate contrarium facit, quod vel in tibiis patet: qui enim calido utuntur spiritu, & talem emittunt, qualem Siticines & lamentantes, graviozem sonum inspirant tibijs. Aristoteli igitur crassus infantis aër: Galeno autē instrumenti latitudo est causa gravitatis cantus tibiaram tubarumq; de quo vide plura apud Magium libr. j. Miscellaneor. cap. xiii. Verum etsi quidem, ut ostendimus, in universum gravis sonus feralis lugubrisq; erat: fuisse tamen nihilominus in usu Lydiam harmoniam, acutam & stridulam, videre est ex Plutarcho in De Musica, ubi Platonem affirmat deprecari Lydiam harmoniam, quæ acuta, vehemens & stridens sit, aptaq; complorationibus: *Primaq;* ait Plutarchus, *eius constitutio lugubris quædam res traditur fuisse, ac primum Olympum funebre tibia carmen in funere Pythonis Lydio ritu cecinisse, in primo Musica scripsit Aristoxenus.* Verba Plutarchi hæc sunt:

Τοιγάρτοι Πλάτων ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πολιτείας δυσχεραίνει τῇ ποιαύτῃ μουσικῇ. πῶ γὰρ Λυδίων ἀρμονίαν περαιτεῖται, ὅπτιθδειον πρὸς θρῆνων, ἢ καὶ πῶ πρώτῳ σύσειν αὐτῆς Φασὶ θρῆνωδὴ πινὰ γλυέσθαι. Ολυμπὶν γὰρ πρῶτον Ἀριστοξένῳ, ἐν τῷ

πρώτῳ τῆς μουσικῆς, Ἐπὶ τῷ Πύθωνί φησιν Ἐπικη-
 δρον αὐλῆσιν λυδίσι. Vide eundem in Politic.
 Apuleius lib. 1 v. Miles. *Jam feralium nupti-*
arum miserrima virgini choragium struitur.
Iam tade lumen atra fuliginis cinerem arces-
sunt, & sonus tibia zygiae mutatur in queru-
lum Lydij modum, cantusq; letus hymenai lu-
gubri ululatu & puella nuptura deterget la-
crymas ipso flammeo. Quid igitur diversum
 ab aliis tibicinibus cecinerint Sicicines,
 hinc liquet: quibus addendum & hoc, non
 videri illos admodum in musicâ arte ex-
 celluisse: idq; inde facilè colligas, quòd
 Antigenides insignis tibicen indignissimè
 tulerit, hosce monumentarios ceraulas in
 tibicinum numero censerì, teste Apulejo
 lib. 1. Florid. *Is igitur cum esset in tibicinio*
apprimè nobilis, nihil equè se laborare & a-
nimo angì & mente dicebat, quàm quòd mo-
umentarij ceraula tibicines dicerentur.
 Quod autem hîc de Antigenidâ Apuleius:
 id ipsum de Ismeniâ refert. Dion Chryso-
 stomus orat. 49. ἔφη δὲ πρὸς τῶν ὀλιγωπέτερον
 φιλοσόφων ἢ Φάουλων, ἢ Ἰσμελιων τῆτε μαλιτα ἀγα-
 νακτεῖν, πὸ καλεῖσθαι αὐλητῆς οὐδὲ τυμβαύλας. ἢ
 παντελῶς. οἷον δὲ ὅν ἐμοὶ δοκεῖ. ἢ ἄβλαπτοσι ἢ
 δὲν

ὅτι τοὺς βαῦλαι οὐτὸ νεκρῶν, κ' εἰνοχλῶσι. hoc est. *Dixit autem ante haec tempora Philosophorum quidā non malus, Ismeniam ob hoc maximè indignari solitum, quod Siticines appellarentur tibiae. At nequaquam res est indignatione digna, ut mihi quidem videtur: nihil enim mortuis detrimenti afferunt Siticines, neque illis sunt molesti.*

CAP. VI.

De Praeficis, à quibus Nenia cantata ad tibiā. Nenia sine vox Phrygia quasitum. Phryges ac Mysi pompis funebribus ad luctum ciendum voce barbara plurimum olim adhibiti. Horum inventum funebri tibia. Ab ijs Carēs accepere. Lessus vel Lausus quid? Ἰαλέμω, ἰηλεμίζων, ἰηλεμίσιον, τὸ Ἰαλεμῶδη, ἰαλέμω ψυχρότερον. Nenia nugarum plena. Praeficarum vicem in Christianorū exsequiis fuisse Psaltrias, qua hymnos & psalmos canebant. Causa, cur Psalmi cantarentur, indicata ex Ioan. Chrysof.

SEquuntur Praeficæ, h. e. mulieres quæ pretio conductæ ad tibiae hasce funebres canebant lamentabile aliquod & inconditum carmen ad deplorandum ac collaudandum mortuum apprimè accommodatum. Festus Praeficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant ceteris plangendi modum. Glossar. Praefica, ἡ πρὸς τὴν κλίβανον ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπιουμένη. Ἐπιλωφιδὸς ἐπὶ ἐκφορᾷ. Unde Lucillius Satyr xxii.

— mercede qua

*Conducta flet alieno in funere Præfica,
Multò & capillos scindunt & clamant magis.*

Quod imitatus Horatius ait :

*Vt que conductæ plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo.*

Nævius in Freto :

*Hæc quidem herclè opinor Præfica est, nam mortuos
collaudat.*

Plautus in Frivolaria :

Superabog, omnes argutando Præficas.

Idem in Truculento, Sc. Ne expectetis :

*Facile sibi facunditatem virtus arguta invenit,
Sine virtute argutum civem mihi habeam pro præficâ,
Quæ alios collaudare absentes, sese verò non potest.*

Has intellexit Staius in Epicedio Patris :

*Vt Pharios alia fictâ pietate dolores
Mygdoniosq; colunt, & non sua funera plorant.*

Et D. Chrysoſtomus Homil. XIII. in E-
pist. Pauli ubi κατὰ γέλασον τῶν θρηνωδῶν γυναί-

κῶν ἑσμὸν vocavit. De iis elegans Apolo-
gus Æſopi in πλάσιω, quem non possum,
quin totum hîc apponam : Πλάσιω δύο θυ-
γατέρας ἔχων, τῆς μιᾶς ἄποθωνύσης, θρηνύσας ἐμι-
θώζατο, τῆς ἑτέρας παιδὸς λεγύσης, ὡς ἀθλια ἡ-
μεῖς, αἴγε αὐταῖ, ὧν ἐστὶ τὸ πένθος, θρηνεῖν ὅσα ἴσμεν,
αἱ ἢ μὴ προσήκησιν ἔτω σφοδρῶς κέπλον. ἢ μήτηρ
ἔφη : μὴ θάυμαζε τέκνον ; εἰ αὐτῆ ἔτω θρηνῶσιν. ἢ πῶ
ἦδ ἀρνεῖται τῶτο ποιῶσιν. hoc est. *Dives duas ha-*
bens filias, altera mortua, præficas conduxit :

quintus

quum verò altera dixisset, ut nos misera ipse, ad quas luctus pertinet, lamentari nescimus: hæc verò non necessaria sic vehementer plangunt; mater ait: Ne mirare filia, si hæc ita lamentantur, nam nummorum gratia id agunt. Carmen autem illud à mulierculis hujusmodi ad tibias cantari solitum, peculiari nomine *Nenia* dicebatur. quod plerique Grammatici annotarunt. Festus: *Nenia* est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Nonius: *Nenia* ineptum & inconditum carmen, quod adducta pretio mulier, quæ *Præfica* diceretur, ijs, quibus propinqui non essent [imò verò etiam quibus essent, o Noni] mortuis exhiberet. Cicero idem dicit lib. II. Leg. *Honoratorum virorum laudes in concione memoranto, easque etiam ad cantus ad tibicinem prosequuntor, cui nomen Nenia: quo vocabulo etiam Græci cantus lugubres nominant.* Quintilianus lib. I I X. cap. II. *Tertius hinc est diversus translationis modus, cum res communis pluribus in uno aliquo habet nomen eximium, ut carmen funebre, propriè Nenia;* Porphyrio ad Horatium Epod. XVII. *Nenia propriè carmen est, quod mortuis cantabatur.* Diomedes

Grammaticus : *Apud Romanos id carmen, quod cum lamentatione extremum atque ultimum mortuo adcanitur, Nenia dicitur.*

Glossarium : Veniæ ὕμνοι Ἰπὶ τῶν νεκρῶν.

Quo loci *Nenia* legendum rectè me monuit doctissimus mihiq; amicissimus Frider. Lindenbruchius, cum Lutetiae Parisiorum fortè fortuna in sermonem de huiusce meae Funeribus incidissemus. Idem Glossarium :

Nenia, Ἰπὶ ἀφ' ὧδ' ἡ. Jul. Pollux

Phrygiam esse vocem existimat : πὲρ ἧ Νηνί-
στον, inquit, ἐστὶ μὲν Φρύγιον. ἰπὶ τῶν ἀξ' ἧ αὐτῆς μνη-
μονῶν. Unde Νηνειζέσθαι πὲρ θρῆνων.

Scaliger autem ab Hebræa manasse censet in Notis ad Festum : à quo, etsi non nostrum est dissentire, constat tamen Phrygas ob vocem asperam, & luctui ciendo valde idoneam, olim sæpe pompis funebribus fuisse adhibitos, uti & Mysos : Unde Æschylus in Persis :

Καὶ σερν' ἀρχαῖε καὶ τιβοῦ πὲρ μύστον.

Ad quem locum Scholiastes : οἱ γὰρ μύσοι καὶ οἱ Φρύγες μάλιστα εἰσὶ θρῆνητικοί. Imò verò

Phrygibus tiliarum funebrium inventionem ascribit Statius libr. vi, in exsequiis Archemori :

Tum signum luctus cornu grave mugit adunco
 Tibia, cui teneros suetus traducere manes,
 Lege Phrygium moesta. Pelopem monstrasse ferebant
 Exsequiale sacrum, carmenq; minoribus umbis
 Utile, quæ geminis Niobe consumpta pharetris
 Squallida b'ffenas Sipylon di' duxerat urnas.

Cui ad stipulatur & ipse Pollux, à Phrygi-
 bus hisce tibiaram funebrium usum etiam
 Cares accepisse asserens libro III. Δέξεται
 δὲ καὶ Φρύγαις εὐρεῖν αὐλὸν θρηνητικὸν, ὃ κεχεῖται
 σὺν Κάρις παρ' ἐκείνων λαβόντας. Θρῆνωδες γὰρ τὸ
 αὐλημα καλεῖται. Et quæ Caricum illud me-
 los ad tibiā canebant mulieres καεῖνας
 dicebantur: Hesychius: καεῖνας θρῆνωδοὶ
 μῆσι καὶ αἱ σὺν νεκρῶς τῷ θρῆνω πῶδραπέμπεσαι πρὸς
 τὰ φῶς, καὶ τὸ κήδη. παρελαμβάνοντο ἢ αἱ σὺν Κά-
 ριαις γυναικες. Plura si cupis, adi Pet. Fabr.
 libr. III, Semestr. cap. II, & Erasmi in Pro-
 ver. Καεική μῆσι. Quare non omnino ab-
 surdum fuerit existimare Neniam esse
 Phrygiam vocem. Latini veteres *Lessum*
 vel *Lausum* appellarunt. Cujus vocis si-
 gnificationem priscos Grammaticos non
 rectè percepisse, legimus apud Ciceronem
 lib. II. de Leg. Turnebus vocem esse ficti-
 tiam per ὀνομασποποίησιν censet. Quid si *Laus-*
us à Græco κλαῦσις descenderet? licet enim

& nobis interdum nugari. Vide Lipsium in Epist. Quæstionib. *Lessus* est apud Plautum Truculento :

— *Sultus es,*

Qui facta infecta facere verbis postules :

Thetis quoq; etiam lamentando lessum fecit filio.

Quasi dicat ; Lamentis gemituq; & fœmineo ululatu filium deflevit Thetis, & tamen suis illa lachrymis, quod factum erat, infectum reddere non potuit. Græci ἰάλεμον vocant. Suidas : ἰάλεμον ἢ ἰάλεμον, ὡδὴ θρῆνη κή, ὁ ὅτι τοῖς ἀπολωλόσιν αἰνίαν φέρων. Athenæus lib. xiv. autor est ἰάλεμον sic ἐν πένθεσι cani solitum, ὡς ὑμῆλαιον ἐν γάμοις. Utitur eo Oppianus libr. ii. Cynaget. ubi de Elephantis mortem præscientibus sic canit :

Οὐκ ἄρα τοι μένοισιν ἐν ὀρνίθεσσι ξῆσαι
Κύκνοι μαντιπόλοι γόν ὕστατον αἰείδοντες,
Ἀλλὰ καὶ ἐν θήρεσσι ἐὼ θανάτοιο τελευτῶν
Φροσάμενοι πῶδε φύλον ἰήλεμον ἐντιώσσι.

Quæ verba clarissimus Ritterhusius noster ita reddidit :

Non ergo solis in avibus sunt

Cygni vates luctum ultimum canentes :

Sed etiam inter feras suum obitus finem

Animadvertentes hoc genus, lessum faciunt.

Hinc ἰηλεμίζειν Hefychius θρῆνεῖν, flere exponit.

nit. Et *ἰνλεμίσρια*, ploratrix, quæ lugubria in defunctos canit, præfica. Et τὰ *ἰνλεμώδη* Suidas τὰ *ψυχρὰ καὶ ἐθενὸς ἀξία*, frigida & nullius pretij interpretatur. Unde etiam paræmia: *ἰαλέμυ ψυχρότερο* de re inepta & frigida. Vide Zenobium & Suidam. Nugis enim & ineptijs erant plenissima, quæ à præficis in laudem mortuorum canebantur: Unde Plautus in *Asinar.* Sc. Agendum.

Hæc non sunt nugæ, non enim mortualia. Quò alludit Agellius libr. xviii. cap. vii. Philosophos perstringens, ut loquaces & inanum verborum funditores, præficisq; similes, quæ in mortuos neniam argutam & nugacem canebant. Verba ejus hæc sunt: *Vos Philosophi mera estis, ut Cato ait, mortuaria glossaria. Namq; colligitis lexicidia, res tetras & inanes & frivolas, tanquam mulierum voces præficarum.* Tantum de Neniis, & à quibus hæc ad tibias cani solebant, Præficis; quam appellationem non diutiùs, quàm ad bellum usq; Punicum durasse, Varro scribit libr. iv. de vita pop. Rom. *Ibi à muliere, quæ optima voce esset, Pergama laudari: deinde Neniam cantari solitam ad*

tibias & fides eorum, qui ludis Troicis curstassent. Hac mulier olim vocitata fuit Præfica, usq; ad secundum Pœnicum bellum,

Porro apud Christianos Præficarum loco olim Psaltriæ substitutæ, quæ hymnos canebant. Meminit Justinianus Novell.

LIX. τῶν γυναικῶν τῆς κλίτης ἡ γαμελιῶν ἔψαλλον. Et D. Hieronymus in Epithaphio Paulæ testis est, Christianos in funere & exsequiis suorum cecinisse *Alleluja*, quæ vox est gratulantis, non lugentis. Corippus lib. 3. de exsequiis Justiniani Imp.

Omnis in exsequias sexus convenit & ætas.

Quis memorare potest tanta miracula pompa?

Hinc Levitarum venerabilis ordo canentum.

Virginis tonat inde chorus: vox æthera pulsat.

Victor Uticensis lib. de persecut. Vandalarum in Africa: *Quis verò sustineat atq; possit sine lachrymis recordari, dum præciperet nostrorum corpora defunctorum sine solemnitate hymnorum cum silentio ad sepulcrum perducere?* Hoc autem sine Psalmos hymnosq; cantabant, ut gratias Deo agerent, quod eum, qui è vita excessit, jam à laboribus liberaverit, quod metu mortis exemptum apud se habeat, immarcessibili ornaturus coronâ: Hymni enim & Psalmodiæ sunt

latan-

lertantium. Quod ne quis à nobis fictum excogitatumque putet, D. Chrysoſtomum laudo auctorem ac magiſtrum, cujus verba, indice & interprete optimo Rittershuſio noſtro, hæc ſunt Homil. iv. ad Hebræos: εἰπέ γάρ μοι, ἡ βέλονται οἱ ὕμνοι; ἔχι τὸ θεὸν δοξάζοντων καὶ ἀχαριστῶν, οἳ λοιπὸν ἐσεφάνωσεν τὸ ἀπέλθόντα, ὅτι τῶν πόνων ἀπήλλαξεν, ὅτι τῆς θλιβείας ἐκβαλὼν ἔχει παρ' ἑαυτῶ; ἔδρα τῆτο ὕμνοι; ἔδρα τῆτο ψαλμωδία; πάντα γὰρ πάντα χαυρόντων ἐστὶ. Nec dubitat ibidem ſanctus ille orator affirmare, Deum ipſum iſta ἑπιτέχισεν (ſic enim loquitur) hoc eſt, iſtiusmodi quaſi munimenta humanorum animorum extruxiſſe ad evertendam illam perversam conſuetudinem plangendi & inſolabiliter lugendi mortuos.

CAP. VII.

De Ludis & Scurris, qui funeribus Indictivis admitti. Liberos novos lectum domini præceſſiſſe, probatur teſtimonio Juſtiniani Imp. Livij & Appiani. Excuffa Dionyſii Halicar. verba, qua ſecus aſſerere videbantur. Plures lectos uni funeri prælatos: in iuq; fortaſſean collocatas imagines, qua in funeribus ſolebant circumferri. Dionis Caſſij, qui imagines reſatorum in Deos ab hac pompa eximit, auctoritas in dubium vocata. Damnatorum, imagines fractas nec latas fuiſſe in exſequiis. Simulacra etiam de victarum genti-

gentium & capta ab hostibus spolia lectum mortui antea-
ta. Præcessisse quoq; Lictores cum fascibus & insignibus ho-
nerum, sed inversis.

AC ne quid ineptiarum intermittere-
tur, Ludios quoq; & histriones in fu-
neribus Indictivis lectum mortui præces-
sisse invenio apud Dionysium Halicar. lib.
VII. ἤδλον ἢ καὶ ἐν αἰνδρῶν ἑπισημῶν ἑταῖρῶν ἀμα-
ταῖς αἰδέαις πομπαῖς προηγμενῆς τῆς κλίνης σὺν
σαυραταῖς χορῆς κινεμενῆς πλὴν σικίννῳ ὄρχησιν,
μάλισται δὲ ἐν τοῖς τῶν ἑδαιμόνων κήδεσι. hoc est.
*Quin etiam in illustrium virorum funeribus
præter alias pompas vidi & Satyricos choros,
qui lectulum precedebant, & sicinnem salta-
tionem saltabant: præcipuè verò in fortuna-
torum virorum funeribus. Atq; hoc loco
etiam colloco scurras & mimos, qui exse-
quiis interdum solebant adhiberi: ut pa-
ret ex Suetonio in Vespasiano capit. XIX.
Sed in funere Pavo archimimus personam ejus
ferens, imitansq; ut est mos, facta & dicta vi-
vi, interrogatis palàm procuratoribus, quanti
funus & pompa constaret, ut audiit HS.
centies, exclamavit, centum sibi sestertia da-
rent, ac se vel in Tiberim projicerent. Vi-
dendus idem scriptor in Tiberio cap. LVII.*

Ex

Ex hac enim consuetudine Scurra iste, de quo ibi agitur, funeri videtur admotus, licet id Suetonius *Δεξιόρηδων* non dicit. De Libertis orcinis sive charonianis disertè Justinianus Imperator loquitur, illos pileatos lectum sui domini præcessisse, Cod. De Lat. Libert. *Qui Domini funus pileati antecedunt, si hoc ex voluntate fiat vel testatoris vel heredis, fiant illico cives Romani.* Quem ritum Livius lib. xx xviii. respiciens scribit Q. Terentium Culleonem, adeo amicum Corneliae familiae fuisse, ut pileatus, sicut in triumpho ierat, in funere quoq; ante lectum [Scipionis] ierit. Erat autem à Scipione hic Terentius servitio exemptus: Ideoq; ipsum omni vita, ut dignum erat, libertatis auctorem coluit, teste eodem Livio lib. xxx. in fine. Huc accedit, quod Appianus Alexandr. Mithridatico, de Prusia memoriae proditum reliquit: *Πέρσεως δ' αλόντῳ*, inquit, *ἀπὴν πρὸς τοῖς Ῥωμαίων στρατηγῶν εἰμὰ τε Ῥωμαίων ἀμπεχόμενῳ*, ὁ καλεῖται τήβεννον, καὶ ὑποδήματα ἔχων ἰταλικόν, πῶ κεφαλῶν ἐξυρημῶν, πῶ πικρίων. Et addit: *ὡς τὸ πρῶτον περὶ τῶν ἐν Δαδῆκαις ἐλθεῖν τῶν Ῥωμαίων.*

Ambitiosam hanc procerum Rom. consue-

suetudinem perstringit Diony. lib. IIX. his
 verbis : ἐγὼ γ' ἔν' ἑπίταμαι ἵνας ἀπασί τοῖς δέλοις
 συγκεχωρηκότας εἶναι ἐλθεῖν μετὰ τὰς ἑαυτῶν
 πελοπίας , ἵνα χρῆσι καλῶντι νεκροὶ καὶ πολλοὶ ταῖς
 κλίνας αὐτῶν ἐκκεμιζομένης ᾧ δὲ καλεθῶσι τὰς πύ-
 λαις ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχοντες. h. est. *Equidem*
scio quosdam, qui testamento omnes suos servos
manumiserunt, ut post mortem boni audirent,
et multi lectulos eorum ferales prosequerentur
pileati. Quo loco sunt, qui libertos hosce
 lectum patroni sui proximè fuisse secutos
 affirmare non dubitant, contra clarissi-
 mam Livii, Appiani & ipsius Justiniani
 auctoritatem. Atqui ego cur ita senti-
 rent, causæ nihil video. Nam ex Diony-
 sii verbis, irent præ an ponè sequerentur,
 cognosci liquido non potest. Propriè
 ᾧ δὲ καλεθῆναι est honoris causâ latus tegere
 alicui : ponitur & pro Sequi è vestigio.
 Sed in genere Prosequi significat, quod a-
 lia voce προπέμπειν dicitur Græci. Sic quod
 ait Capitolinus, *Verum Marcus Imp- Capri-*
am usq. prosequutus est, possis Græcè dicere,
 τῷ Ουρηῶ μάρκου μέχρι Καπυῆς παρεμβεθῆσε.
 Hac notione apud Dionysium capiebat
 noster Casaubonus, cum ipsius sententiam
 super

super hunc locum exquirerem. Veniebat etiam mihi in mentem ita existimare, reliquos quidem lectulos, qui solebant interdum funeribus præferri, fuisse subsecutos hosce libertos: at verò antecessisse lectum, quo mortuus ferebatur. ita ut inter lectulos imaginum & lectum ipsius defuncti irent hi Charonitæ. Dixit enim Dionysius non ἡ κλίνη, sed τῆς κλίνης ἐκκομιζομένης. Nam plures lectos uni mortuū esse prælatos, notissimum est: etsi id lege xii. tab. esset prohibitum, quæ extat apud Cicer. ii. leg. *Plusa. fœnera. unci. nci. facito. neive. plusis. lectos. endoferto.* Sic, ut Servius autor est, in funere Marcelli Augustus sexcentos lectos præferri iussit: Et Sylla sex millia habuit. Et apud Tacitum, libr. xvi. *Largitur in servos quantum aderat pecuniæ, & si qua asportari possent, sibi quemque deducere, tres modò lectulos ad suprema retineri jubet.* At cui usui fuisse hos lectos putabimus? Credo, ut paternæ maternæq; gentis imagines in iis collocarentur. Has enim funeribus nobilium adhibitas, testis Porphyrio ad illud Horatii: *Funus atque imagines ducunt triumphales.* Ubi sic ait intepres

In funere nobilissimis quibusq; solebant præferri imagines majorum, quod observari videmus in funeribus principum. Crebrò hujus ritus meminere autores. Cicero II. Orat. Brute quid sedes? quid illam anum patri nunciare vis tuo? quid illis omnibus, quorum imagines duci vides? quid majoribus tuis? Valerius Max. libr. VIII. c. xv. Africanus imaginem in cella Jovis opt. max. positam habet: quæ quotiescunq; funus aliquod Corneliæ genti celebrandum est, inde petitur. Epitoma Livii XLVIII. de Lepido: Præcipit filiis, lecto se strato sine linteis, sine purpura efferrent: imaginum specie, non sumptibus nobilitari maximorum virorum funera solere. Tacitus lib. III. Annal. tradit lectum Juniaë viginti clarissimarum familiarum imagines antelatas fuisse. Idem libr. IV. de funere Drusi: Circumfusas lecto Claudiorum Liviorumq; imagines, defletum in foro, laudatum pro rostris. Ubi Guichardus circumfixas legit, lectis fuisse affixas istas imagines exitimans: quod non probo. Agnoscit has in funere Liviaë etiam Dio lib. LIX. Propertius hanc pompam detestatur:

Nec mea tunc longà spatietur imagine pompâ.

Neq;

Neq; in Germanici funere eas prælatas, autor Tacitus lib. II. *Funus sine imaginibus & pompa per laudes & memoriam virtutum ejus celebre fuit.*

Erant autem hæ imagines nihil aliud, quam expressa corporis effigies humerorum tenus, è cerâ, consolationis ergò asservatæ. Nam ut Lactantius ait lib. II. de falsa Relig. cap. II. *omnino fingendarum similitudinum ratio idcirco ab omnibus inventa est, ut posset eorum memoria retineri, qui vel morte subtracti vel absentia fuerunt separati.* Hujusmodi imaginibus atria sua nobiles Romani exornabant, collocando eas ordinè in ligneis quibusdam thecis vel armariis, unde exsequiarum tempore depromebantur, ut colligere est ex Plinio lib. XXXV. cap. II. *Expressi cerâ vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, qua comitarentur gentilitia funera: semperque defuncto aliquo, totus aderat familia ejus, qui unquam fuerat, populus.* In Principum tamen funeribus non solum gentilitiæ, sed quorumlibet magnorum virorum ac virtute præstantium imagines prælatæ: ut in funere Augusti Dio lib. LVI. *Καὶ μετὰ ταῦτα*

(εἰκόνας scilicet) αὐτῶν τῶν παλαιότερων αὐτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἄλλων συγγενῶν τῶν τεθνηκότων (πλὴν δὲ Καίσαρος, ὅς ἐστιν ἡρώας ἐσεγγεγρασμένος) αὐτῶν τῶν ἄλλων Ρωμαίων τῶν καθ' ὅπως πρώτιστα πάντων, ἀπὸ αὐτῶν δὲ Ρωμαίων ἀρξάμενοι, ἐφέροντο. Καί τις καὶ δὲ Πομπηίας τοῦ μεγάλου εἰκὼν ὤφθη, &c. Idem factum in aliis exsequiis. Quod verò hic Dio dicit, Cæsaris imaginem in funere Augusti ideo non fuisse conspectam, quoniam is in Deorum numerum adscriptus, id antè etiam lib. XLVII. tradiderat, ubi Triumphorum super hac re edictum recitat his verbis: πρὸς ἣ τέτοις ἀπεῖπον μὲν, μηδεμίαν εἰκόνα αὐτῶν, καθάπερ θεῶν ἵν' ὡς ἀληθεῶς ὄντων, ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἐκφοραῖς πέμπεσθαι. Atq; de Augusti imagine simile Senatus decretum memorat lib. LVI ταῦτά τε, inquit αὐτῶ ἐψηφίσθη, καὶ ὅπως μήτ' εἰκὼν αὐτῶ ἐν ἐκφορᾷ ἵν' ὡς πομπεύη. Ceterum super fide Dionis valde ambigit Lipsius in Epistolicis lib. IV. Ep. III. primum quod ea res ab aliis non sit tradita, ne à Tacito quidem, qui tamen huiusmodi sententias adulatione eximias non facile solet præterire. Deinde quod Æneæ ac Romuli etiam imagines, licet & ipsi in Deorum numerum relati fuerint, funebri pompæ ornandæ adhibiti sint, ut Tacitus indi-

indicat in funere Drusi lib. IV. *Funus imaginum pompâ maximè illustre fuit, cum origo Juliae gentis Aeneas, omnesq; Albanorum reges, & conditor urbis Romulus, post Sabina nobilitas, Atta Clausus ceteraq; Claudiorum effigies longo ordine spectarentur.* Sed ego hanc litem non fecero meam. Illud scio, si quis turpi & immani crimine damnatus esset, ejus imaginem damnari & frangi solitam, nec in exsequiis ferri. Unde Juvenalis Satyr. VIII.

Frangendâ miseram funestat imagine gentem.

Tacitus lib. II. Annal. *Cotta Messalinus ne imago Libonis exsequias posterorum comitaretur censuit.* Sic Bruti & Cassij imagines abolitas, docet Tacitus in fine lib. III. Annal. *Viginti clarissimarum familiarum imagines antelatae sunt; Manlij, Quintij aliq; ejus nobilitatis nomina: sed præfulgebant Cassius atq; Brutus hoc ipso, quòd effigies illorum non visebantur.* Quot igitur majorum imagines, totidem videntur lectuli funeribus prælati, ita ut suus cuilibet imagini lectulus esset, in quo portabatur. Quamquam interdum non in hujusmodi lectis, sed in oblongis perticis vel hastis imagines

has fuisse latas, ut fercula triumphorum solebant, non ineptè quis existimaverit, præeunte nobis ad hanc conjecturam Silio, qui lib. x. de funere Pauli sic ait :

*Non conjunx nativè aderant, non juncta propinquo,
Sanguine tuba vitæm: aut celsis de more feretris
Præcedens prisca exsequias decorabat imago.*

Porro non imagines solum, sed & simulachra gentium urbiumq; subactarum, & nomina sub titulis hostium victorum ipsaq; spolia ab hostibus capta præferri & exhiberi solebant in funeribus Imperatorum. Dionysius Halicar. lib. 11 x. de funere Coriolani: *Ἐπίδ' αὖν ἢ πάντᾳ ἤυτρεπέσο, θέντες ἔπι σρωμνῆς δ' ἡρεπέσας τῆς ἡσημένης κρομμῶ, πλὴν κρομμῶ τοιαυτῶν ἔχοντᾳ ἐσθῆτα, καὶ περὶ τῆς κλίνης αὐτῆς φέροσσι κελύσσαντες λαφυροῦτε καὶ σκεδρα καὶ σεφάνης, καὶ μνήμας, ὧν εἶλε πόλεων, ἤρθαντο πλὴν κλίνῃ οἱ λαμπεροῦσσι τῶν νέων ἐν τοῖς καὶ πόλεμους ἐργοῖς.*

Tacitus de funebri pompa Augusti: *Tunc consultatum de honoribus ex quibus maxime insignes visi, ut portâ triumphali duceretur funus: Gallus Asinius, ut legum latarum tituli, victarum ab eo gentium vocabula anteferrentur.* Quod etiam factum esse autor Dio

libr. LV I. *πάτε ἔθνη πάνθ' ὅσα προσεκλήσαστο ἑπιχρησίας ἑφίσιν ὡς ἕκαστα ἀπεικασμῆος ἐπέμψθη.*

Omnes

*Omnesq; nationes, quas subegisset, cum suo ipsa-
sum cultu efficta cernebantur.* Idipsum de

Pertinacis funere narrat idem autor libr.

LXXIV. παρῆλθον μετὰ τῶν τὰ ἔθνη πάντων τὰ
ὑπὸν ἑν εἰκόσι χαλκαῖς ἑπιχωρείως σφίσιν ἐσταλ-
μῆα. *Transferunt deinde nationes omnes*

*subjecta imperio Romano in statu aeneis, sic
ornatis, ut est cujusq; gentis patria consuetu-
do.* Intellexit hoc Lucanus libr. VIII. de

funere Pompeij, quem non petere dicit,

Praferat ut veteres feralis pompa triumphos.

Et allusit Virgilius libr. XI. in funere Pal-
lantis:

Multaq; praeterea Laurentis premia pugnae

Aggerat & longo pradam iubet ordine duci.

Nec multo post:

Indutosq; iubet truncoe hostilibus armis

Ipsos ferre duces, inimicaq; nomina figi.

Quin imò lictores cum fascibus, aliaque
insignia magistratuum, quos olim gesse-
runt, praecessisse, Polybius tradidit, libr. VI.

αὐτοὶ μὲν ἐν ἑφ' ἀρμάτων εἶσι προέχοντι. ῥαβδοὶ
δὲ καὶ πελέκεις καὶ ἄλλα τὰ τῶν ἀρχαῖς εἰσθότα συμ-
ποδρακείοντι, προηγῆντι, κατὰ πλὴν ἀξίαν ἕκαστω τῆς
ζῆλῆσιν κατὰ τὸν βίον ἐν τῇ πολιτείᾳ προαγωγῆς.

hoc est, *Isti igitur curru sic incedunt. Fas-
ces verò & secures ac reliqua printipatibus
consueta, secundum dignitatem cujusq; pra-*

cedunt, qua, dum in vivis esset, in Rep. emittit.

Et notandum, fasces hosce verti solitos, ut discimus ex Tacito libr. III. Annal. de funere Germanici: *Igitur tribunorum centurionumq; humeris cineres portabantur: precedebant incompta signa, versi fasces. Quem morem tetigisse videtur Virgilius dicto loco:*

— *tum mœsta phalanx, Teucricq; sequuntur.*

Tyrreniq; duces & versis Arcades armis.

Ubi Servius: *Lugentium more, inquit, micronem hastæ, non cuspidem contra terram tenentes: scuta autem invertentes non propter numina illic depicta, ne eorum simulacra cadaveris polluerentur aspectu, ut nonnullis frustra placet. Nam lugentium mos est prioris habitus immutatio. Albinovanus in funere Drusi:*

Quos primum vidi fasces in funere vidi,

Et vidi versos indiciumq; mali.

Stattius v. I. Thebaid.

— *versis ducunt insignibus ipsi*

Græuigena reges.

C A P. VIII.

Funera humeris elata, & à quibus. Vespillones, Sandapilones, Barginnæ, Sandapilarii, Lecticarii in Ecclesiâ Constantinopolitana, ἡγομῶται.

QVI Funebrem lectum præcesserint, jam vidimus: Sequitur de iis, qui *funus extulerunt*. Quod officium plerumq; à proximis hæredibus fuisse obitum, indicat Servius in lib. v i. *Æneid. Deserendi feretrum propinquioribus virilis sexus dabatur munus.* Horatius lib. i i. Satyr. v.

— *cadaver*

Vnctum oleo largo nudis humeris tulit hæres. Hinc Qu. Metellum Macedonicum à quatuor filiis illatum rogo, uno Prætoris, tribus consularibus, duobus triumphalibus, altero Censorio, testatur Plinius libro v i i. cap. x l i v. & Valer. Maximus libr. v i i, de Felicitate. Et Plutarchus de fortuna Romanor.

Nonnunquam etiam Servi manumificadaver Domini sui portabant, si non anteirent: Unde Persius Satyr. i i i.

— *at illum*

Hesterni capite induto subière Quirites.

Interdum verò imperatores aliiq; præclarè de Republ. meritì à magistratu vel Senatoribus, vel patritiis efferebantur. Nam Coriolanum *οἱ λαμπρότατοι τῶν νέων ἐν τοῖς κατὰ πόλεμους ἔργοις* extulerunt, teste Dio-

L 4

nyfic

nyfio lib. viii. Et C. Julii Cæsaris lectum pro rostris in forum magistratus & honoribus functi detulerunt, ut annotavit Suetonius in ejus vita. Sic Augusti corpus ad rogam humeris Senatorum ferendum, conclamasse Patres autor est Tacitus lib. i. Annal. Imò verò quidam cum ex populo, tum exteris etiam Romæ commorantibus non contenti erant vulgari more funus prosequi, sed propenso in defunctum amore & observantiâ, suis humeris lectum efferebant: quod in funere Æmilii Pauli contigisse, narvat Plutarchus in ejus vita: ὅσοι γὰρ κατὰ τύχην παρέστησαν Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Μακεδόνων, οἱ μὲν ἰσχυροὶ τῆ σώματι καὶ νέοι, ἀγελαβόντες τὸ λέχεσθαι ἐπέδρασαν καὶ παρενομιζον. οἱ δὲ πρεσβύτεροι σωτηροὶ ἐγένοντο, ἀνακαλεσθέντες τὸν Λιμύλιον ἀεργέτην καὶ σωτήρα τῶν πατρῴων, hoc est, Quotquot fortè eo tempore Romæ fuerunt Hispani, Ligures, Macedones, ex his juvenes quibus corpore erant valido, feretrum subierunt: majores natu verò prosecuti sunt, Servatorem & Patrem patriæ Paullum appellantes. Sic Trebiius, qui in ædilitate populo assibus frumentum præstiterat, supremo die populi humeris in rogam portatus est, ut scriptum reliquit Plini-

Plinius lib. xviii. cap. iiii. Et Cn. Pompe-
jum non optare,

Vt Romana suum gestent pia colla parentem.

canit Lucanus lib. viii. Juvenalis Satyr.
x. de infelicitate Priami :

Incolumi Troia Priamus venisset ad umbras.

Affarici magnis solemnibus Hectoris funus

Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter

Iliadum lacrimas, &c.

Ex quibus locis abundè constat, humeris
elata fuisse funera, non autem eo modo, ut
Rævardus & Fruterius existimarunt, quo-
rum opinionem alibi posuimus.

Quod si verò mortuus tenuioris erat
fortunæ, vel populo invisus, eum à Vespil-
lonibus exportari solitum legimus. De Do-
mitiano Imperatore Suetonius cap. xvii.
*Cadaver ejus populari sandapila per Vespillo-
nes exportatum. Cui astipulatur & Eutro-
pius lib. vii. Funus ejus cum ingenti dedecore
per vespillones exportatum & ignobiliter se-
pultum.* Sic de Heliod. Sycophanta Am-
mianus Marcellin. lib. xxix. *Funus ejus
per vespillones elatum, &c.* Hinc Festus; *Ve-
spa & Vespillones dicuntur, qui funerandis
corporibus officium gerunt, non à minutis illis
volucris, sed quia vespertino tempore eos*

L s.

esse

esserunt, qui funebri pompâ duci propter inopiam nequeunt.

Variè autem hæc vox scribitur. Alii cum simplice liquida; ut Isidor. in Glossis: *Vespillones fossarij, qui mortuos sepeliunt, bajuli.* Nonnulli verò Vispillo, ut Lexicon Græcolatinum vetus: *Νεγοθαίπης, Vespillo, Libitinarius.* Sunt etiam qui Bispellones vel Bispelliones scribunt: Glossar. vetus: *Bispelliones, Νεγοθαίπαι, νεπιά, Bispillo, Νεγοφόρος.* In qua scriptione diversam originem putat eruditissimus Fr. Junius ad Tertul. de Pall. c. iv. nempe à binis pallijs, quod scilicet lugubres vestes suis superinducerent. Quid est quæso curiosè ingeniosum esse, si hoc non est? nec enim nescire potuit, vir doctiss. literarum B&V. vicinitatem, & sæpè, imò ferè semper unam pro alterâ usurpari. Rectius igitur meo quidem animo Servius, qui hosce homines à *vespera* primùm *Vesperones*, & deinde *Vespillones* dictos censet. Verùm de his minutis Grammaticorum *ταΐδες* viderint.

Dicuntur etiam *Sandapelones*, ut in Glossar. *Sandapelo, Νεγοθαίπης.* Sidonius *Sandapilarios* vocat lib. ii. Epistol. viii. qua

voce

voce non Sandapilarum fabros, sed bajulos intelligit. Appellarunt etiam *Barginnas*: Glossarium vetus, *Barginna*, $\nu\epsilon\kappa\epsilon\phi\omicron\sigma\omicron\sigma\omicron\varsigma$, $\beta\alpha\rho\beta\alpha\rho\omicron\varsigma$, $\nu\epsilon\gamma\phi\acute{\alpha}\nu\eta\omicron\iota\varsigma$ $\beta\alpha\rho\beta\acute{\alpha}\rho\omicron\varsigma$. Sic enim distinctè legendum in Glos. hoc sensu, ut sit Vespillo Barginna, ut sit Barbarus Barginna, ut insuper sit Barbarorum acclamatio Barginna; quod cum bonâ veniâ Jac. Cujacij dictum velim, qui in Novel. 3. malè combinat.

Sed hic Christianorum quoq; consuetudinem breviter subijciemus. Ac in Ecclesia Constantinopolitana erant *Lecticarij* à Constantino Magno primùm instituti, qui gratuitam exportandis mortuis operam præstarent, dicti alio nomine $\kappa\omicron\pi\iota\alpha\tau\acute{\alpha}\iota$ à laborando. Hi ex mille & centum officinis annuos habebant redditus, unde funerum sumptus fierent, ut est in Novella Justiniani XLIII. & LIX. & in Novell. Leonis XII. Non autem dubium, quin idem vel certè non absimilis ritus in Romana Ecclesia obtinuerit. Sæpissimè tamen homines pietate & vitæ sanctimoniâ celebres ab ipsis Episcopis & Sacerdotibus ad sepulturam elatos constat. De Paulæ

matris funere D. Hieronymus in Epistola ad Eustochium: *Ex hinc non ululatus, non planctus, ut inter seculi homines fieri solet, sed psalmorum linguis diversis examina concrepabant. Translata est Episcoporum manibus & cervicem feretro subijcientibus, cum alij Pontifices lampades cereosq; praeferrent, alij choros psallentium ducerent, &c.* Sic cadaver B. Fulgentii per Sacerdotes deportatum, legitur in ejus vita: *Manè verò postquam multitudo maxima populorum de locis finitimis ad exsequias venit, Sacerdotum manibus ad Ecclesiam civitatis, quae Secunda dicitur, ubi etiam reliquias Apostolorum constituerat, deportatus, sortitus est honorabile monumentum.* De Filinatiâ quoq; matrona honestissima sic loquitur Sidonius Apollinaris libr. II. Epistol. VIII. *Hanc tamen, si quis haut incassum honor cadaveribus impenditur, non Vespillonum Sandapilariorumq; ministeria ominosa tumulavere: sed cum Libitinam ipsam flentes omnes exteri quoq; prensitarent, remorarentur, exoscularentur, sacerdotum propinquorumque manibus excepta, perpetuis sedibus dormienti similior illata est.* Possem plura addere: sed quid opus multis exemplis,

in re tam manifesta & extra omnem controversiam positâ?

CAP. IX.

De Pheretro. Isidori in ejus Etymologiâ investigandâ ridiculum acumen. Latura, Latus. Capulum eodem significato. Capularis senex, σοφὸν λω. Pheretrorum discrimen pro qualitate defunctorum. Lectica elati honestiores: Sandapilâ viles & servi. A quot personis ea gestata. Funerâ interdum apertè elata, interdum tectè. Larvata Funera quæ?

Quemadmodum igitur pro diversitate defunctorum alii atque alii fuerunt Νεχροφοροί: ita etiam diversa fuisse Νεχροφορεῖα observo. Dicebantur ea Ἰνικῶς *Feretra*, sive Græcum mavis, *Pheretra*: utrumque à ferendo, quod vel pueri intelligunt. Sed audiamus acumen Isidori libr. xviii. orig. c. ix. *Pharetra*, inquit ille, *sagittarum theca à ferendo jacula dicta, sicut & Pheretrum, ubi funus ducitur: quæ ideò Etymologiam communem habent, quia Pharetra mortem, Pheretrum mortuum portat.* En cor Zenodoti, en jecur Cratetis! Frustra laurum mordeo, ita mihi præcordia saliunt ad risum. Pheretrum autem latinè *Laturam* dixeris. Glossar. Græcolatinum: *Latura*, Φέγετρον. Festi mutilator: *Latitaverunt*,

Cato posuit, pro sapè tulerunt. Sic *Latus* proferetro videtur usurpasse Apul. lib. 2. *Metam.* *Pompa funeris publici ductabatur per forum, occurrit ad latus quidam mæstus in lacrymis, genialem canitiem revellens senex.* ut observavit C. L. V. Jan. Gruterus amicus noster libr. v. i. *Suspici.* cap. 8. Eodem significatu & *Capulum* usurpari invenio, sic dictum, non, quod supra capita hominum feratur, ut itidem nimis acutè nugatur *Isidor.* libr. x x. orig. cap. x i. Sed ab eo quod corpus capiat, teste *Servio* in x i. *Ænei.* Cui adstipulatur *Nonius*: *Capulum dicitur quicquid aliquam rem intra se capit.* Ubi tamen illud postea ad sepulcrum ipsum accommodat. *Festus*: *Capulum, inquit, & manubrium gladij vocatur, & id, quo mortui esseruntur, utrumq; è capiendo dictum.* Utitur *Lucillius Satyra* 11.

*Quem cum vidissent Hortensius Posthumiusq;
Ceteri item in capulo non esse aliumq; cubare.*

Hinc descendit vox *Capularis*, quæ senem jam morti contiguum significat, teste *Fulgentio* de *Prisco* ferm. Unde *Plautus* in *Milite Sc.* *Cohibete*:

— itan' ego tibi videor oppidò *Acheronticus,*
Tam

Tam Capularis ? hoc est : jamjam in Proserpinæ peculio connumerandus. Et Artemona anus maritum suum Demænetum vocat *Capuli decus* Afinariâ Sc. Ain' tu. Græcis Σορέλλιω dicitur, qui τὸν ἑπεροι πίδα ἐν τῇ σορῶ ἔχει, hoc est, *alterum pedem in sepulchro habet*. Hesych, Σορέλλιω, σιῶμα ἀπὸ τῆς χειρὸς εἰς τὸν γέροντα.

Erant igitur, quod dicere inceperamus, Pheretrorum duo potissimum genera : Lectica & Sandapila. Ac Lecticis quidem vel Lectis ditiores & nobiliores efferebantur : Græci τὴν κλίβω & τὴν λέχη vocant. Hesychius : Λέχη, ἐφ' οἷς τὸν νεκρὸν κησμεθισιν. Dionysius Halicar. lib. IIII. Lucretiæ cadaver efferri facit ἐπὶ κλίβης μέλασιν ἀμφότοις ἐστρωμένης, *in lectica nigris vestibus instrata*. Nepos in vita Attici : *Elatu est in lecticula, ut ipse prescriperat, sine ulla pompa funeris*. Tacitus libro III. hist. *Simul ferebatur lecticula parvus filius velut in pompam funebrem*. Dionysius libro VIII. de funere Coriolani : ἤσαντο τὴν κλίβω οἱ λαμπρότατοι τῶν νέων, &c. Plutarchus in Numa : οἷτε πατρίκιοι τὴν λέχη ἀεθίμενοι. Seneca libr. VI. Controvers.

vers. VI. *Versa sunt in exsequias nuptia, genialisque lectus mutatus in funebrem*: Eodem sensu & *Torum* accipio apud Ovidium lib. VI. *Metamorph. fab. III.*

— *stabant cum vestibus atris*

Ante toros fratrum demisso crine sorores.

Sic Tacitus II. *Vbi illa veterum instituta? prepositam toro effigiem, meditata ad memoriã virtutis carmina & laudationes & lacrymas?* Propertius lib. II.

Nec mihi cum fulcro sternatur lectus eburno,

Nec sit in Attalico mors mea nixa toro.

Mortui igitur ditiores *Lectica*: At vero pauperiores & vilioris fortunæ homines *Sandapila* efferebantur. Fulgentius de Prisco serm. *Sandapilam antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum, id est, loculum non in quo nobilium corpora, sed in quo plebeiorum atque damnatorum [addo etiam populo inuisorum] cadavera portabantur.* Glossarium: *Sandapila, νεκροφορέιον.* Juvenalis Satyr. VIII. *Inter carnifices & fabros Sandapilarum.* Quo loci fabri *Sandapilarum* sunt, quos Græci *Σοροπιῆς* appellant, teste Polluce lib. X. c. XXXI. Item *Σοροπηῆς*, qui *Sandapilas* compingunt: quæ vox est apud Nicarchum l. II. Antholog.

Καὶ πᾶσιν μίαν νύξ, ἐν Φάρμακον, εἰς σοροπηγὴς.

Domitiani cadaver populari Sandapilâ exportatum scribit Suetonius cap. xvii. Hanc opinor intellexit Horatius lib. i. Satyr. viii. vilem arcam appellans : Et Lucanus libro viii. de Pompeio :

*Da vilem Magno plebeji funeris arcam,
Qua lacerum corpus siccos effundat in ignes.*

Martialis Orcinianam spondam dixit Epigr. v. libr. x.

Orcinianâ qui feruntur in spondâ.

Ac tale feretrorum discrimen etiã apud Massilienses observatum fuisse, testatur Valerius Maxim. lib. ii. cap. vi. *Dua etiã ante portas eorum arcæ jacent : altera, quâ liberorum, altera quâ servorum corpora ad sepulturam plastro devehuntur.*

Sed penè præterieram, certum quoque Vespillonum numerum uni Sandapilæ fuisse adhibitum : quod ex Appiano Alexand. didici, qui libr. iiii. ἐμφυλ. de Icilio proscripto sic loquitur : Ἰκέλιϑ δὲ ἐκλαθόμενϑ τῆς μεγάλου φρονϑ ἐλαθρεϊότητϑ, νεκρὸν σώμα ἐκκομιζόμενον ὑποσῆς, πῆς φέρουσιν παυέβασαζε τὸ λέχϑ. ἰδόντων δὲ τῶν φρερέντων τὰς πύλας, ὅτι πλέονάζουσιν οἱ νεκροφόροι παρὰ τὸ σῶηθερ ἐνὶ ἀνδρῖ, καὶ οὐ μὴ φέροντα εἰς ὑπονο-

ἔτων, τὸ δὲ λέχῳ ἐρδνωμένων, μὴ νεκρὸν πρὸς ὑποκρίνοιτο, οἱ νεκροφόροι τὸν Ικέλιον ἤλεγχον ἐχόμενότεχνον σφίσιν ὄντα, ἐρωσθέντα τὲ οἱ σφαγεῖς ἀπέκλειναν. hoc est, Icilius verò pristina magnanimitatis & ingenuitatis immemor, cadaveri quod efferebatur, subjecit humeros, atq; ita cum aliis bajulabat sandapilam. Portæ custodes conspicati uni mortuo Vespillones solito plures adhibitos, nihil de ipsis suspicando, tantum scrutati sunt, ne quis vivus efferreretur pro mortuo. Sed cum Icilius argueretur à sociis, quòd non esset Libitinaris, agnitus & interfectus est. Ac clarissimus Lipsius in Electis annotavit, Sandapilam à quatuor tantum fuisse portatam, fretus autoritate Martialis, qui libr. v i i. Epigramm. Lxxv. ait:

*Quatuor inscripti portabant vile cadaver,
Accipit infelix qualia mille rogus.*

Leeticam verò à sex, interdum ab octo vel pluribus. Unde etiam Leëtica hexaphoros & octophoros dicta. Idem Martialis lib. ii. in Zoilum Epig. xxci.

*Luxior hexaphoris tua sit leëtica licebit:
Dum tamen hæc tua sit, Zoile, Sandapila.*

Idem libro vi.

*Invidiosa tibi quàm sit leëtica requiris?
Non debes ferri mortuus hexaphoro.*

Quali

Quasi diceret : Tàm indignè homines ferunt te juvenem & egenum ferri lecticâ, cui sex homines subjuncti sunt, ut id vix passuri in mortuo videantur.

Sandapilis igitur & Lecticis mortuorum corpora efferri solita, hinc constat : sed quod moneo, interdum apertis, interdum verò tectis. Nam qui sua morte obierant, vel facie erant non planè deformi, illorum cadavera honestissimis vestibus induta & lectis quàm splendidè ornatis imposita, palàm ferebantur, ita ut unusquisq; defuncti faciem, & ex vestibus ornatuque sexum facile posset cognoscere. Cujus moris, qui hodieque in Italia & Gallia Narbonensi durat, pleni sunt omnes libri. Non rarò etiam faciem solebant fucare, præsertim fœminarum & puellarum, ut mortuæ apparerent venustiores. Id constat ex eo, quod de Britannico tradit Dio in vita Neronis : Τὸν δὲ Βρεταννικόν, Φαρμάκῳ δολοφονήσας ὁ Νέρων, ἐπεὶ δὴ πελιδνὸς ὑπὸ τῷ Φαρμάκῳ ἐγλήθη γύψῳ ἐχρίσεν. ὑπεὶς δὲ Διὰ τῆς ἀγορῆς αὐτῆ ἀγομῆς πολὺς, ὑχρᾶς ἐπὶ ἕσπε τῆς γύψῳ, ἔππεσάν, πῖσαν αὐτῷ ἀπέκλυσεν, ὡς πε τὸ δεινὸν μὴ μόνον ἀκχέσθαι, ἀλλὰ καὶ ὀρθῶς.

Quibus verbis dicit, Britannici corpus

gypso oblitum à Nerone fuisse, ne livor appareret è veneno : sed pluviam coortam eluisse gypsum , dum cadaver per forum effertur ; omniumque oculis scelus subieciſſe. Eadem & Zonaras : à quibus tamen dissentit Tacitus , noctu elatum Britannicum afferens lib. XIII. *Nox eadem Britannici necem & rogam conjunxit.* Quid opus igitur gypso ? cum nox hæc omnia operire & tegere potuiſſet. Quod ſi autem cadavera ita erant affecta, ut propter deformitatem vel aliam cauſam honeſtè populo oſtendi & oculis vulgi palàm exponi non poſſent , veſtibus ſic involvebantur tegebanturque, ne cognoſcerentur. Quomodo Scipionem Africanum elatum autor eſt Vell. Paterculus libr. II. *De tanti viri morte nulla habita eſt quaſtio : ejuſque corpus velato capite elatum eſt.* Repertus enim fuerat manè in lectulo mortuus , ita ut quædam elifarum faucium in cervice reperirentur notæ.

Interdum verò etiam tectis lecticis huiusmodi Funera elata exiſtimo , motus autoritate Dionis Caſſii, qui autor eſt, Sext. Condianum ut ſecondemnatum iri intellexit,

Iexit, equum conscendisse, ex eoq; paulò
 post consultò lapsum mortem simulasse,
 & tum arietem pro ejus corpore elatum
 combustumque esse; quæ postrema ver-
 ba Græcè sic sonant: Καὶ ἄθεὸς ὡς καὶ ὠδύ-
 ρημα τελευτήσων ἐς οἴκημα ἐκσπίδου. Καὶ αὐ-
 τὸς μὲν ἀφανὴς ἐγένετο. Κριῖ δὲ σῶμα ἐς λάγνα-
 να αὐτ' αὐτῆ ἐμβληθὲν ἐκαύθη. Hic mihi
 subit suspicari Larvis quoque interdum
 faciem ruinâ ædium detritam vel alio ca-
 su mutilam velari solitam; cujusmodi fu-
 nera *Larvata* fuisse dicta observavit Vir
 clarissimus Philippus Camerarius magni
 illius Joachimi F. libr. i. *Meditat. histor.*
 cap. xcvi. Et clarum id ex Epitaphio ve-
 teri duorum conjugali prima nuptiarum
 nocte in toro conjugali ruina ædium op-
 pressorum, cujus ultima verba hæc sunt:
 CARI PARENTES NEC LVCTV
 NEC LACHRIMIS MISERA AG
 LARVATA NOSTRA DEFLEA-
 TIS FVNERA, NE REDDATIS
 INFELICIORA, &c.

CAP. X.

*Funus prosequendi officium quibus phrasibus denota-
 tum. Vitis datum ignoto homini iussisse exsequias. Athenis
 quoque id lege prohibitum. Proximorum erant præcipuè hæ*

partes, *Fœminas & Virgines quoque in funus prodisse.*
Apud Christianos hunc morem improbatum à sanctis Patri-
bus. Equi in magnatum exsequiis.

Pergimus ad eos, qui funus profèquuti sunt.
 Quod officium Romani *Sequi, Profèqui,*
Exsequi, Comitare funus, & Ire, venire exse-
quias dicebant. Terentius τῶ *Sequi* utitur
 in *Andriâ*:

Funus interim

Procedit: sequimur; ad sepulcrum venimus.

Eodem sensu etiam *Profèqui* usurpatur:
 quod verbum ad omnes pompas est ac-
 commodatissimum. Seneca *Epistol.*
xx x. Bassus noster videbatur mihi profèqui
se & componere & vivere tanquam super-
stes. Apulejus *libr. viii. Metamorphos.*
Funus verò toto feralem pompam profèquente
populo, deducitur ad sepulturam. Respon-
 det autem huic voci Græca *περὲμπειν &*
ἐκπέμπειν & ἐκπέμπειν. *Æschylus in*
ἐπι ἐπι θηβ.

πῶς θολήσω μήτε σε κλέειν
μήτε περὲμπειν ἐπὶ τύμβῳ.

Et paulò post:

ἡμεῖς μὲν ἡμεῖς καὶ σὺν τῷ θυμῷ.
αἰδὲ περὲμπεῖν.

Plutarchus in *Numa*: *οἵ τε πατέριχοι τὸ λέχθ*

αἰδ.

είργαμοι ή συμπυρόντεςοι τών θεών ίερείς ή τώ δα-
πειμποντες.

Euripides:

Τόνδ' αὖ θευόντα ή πότων πεπαιμφοον
Χαίροντας δ' Οημυντας εκπέμπειν δόμου.

Ubi τὸ εκπέμπειν Cicero *exsequi* interpreta-
tur in 1. Tuscul. quæst.

*At qui labores morte finisset graves
Omnes amicos laude & latitia exsequi.*

Sic *Comitare funus* est apud Ovidium
lib. 1. de Ponto Eleg. x.

Funera non potui comitare nec ungerè corpus.

Sed & *Ire* simpliciter eodem modo ac-
cipitur, quemadmodum etiam *Ire* vel *Ve-
nire exsequias*. Terentius in *Andria*: *Effer-
tur, imus*. Virgilius 11. *Æneid*.

*Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis
Hanc patriam peperere suo, decorate supremis
Muneribus.*

Quem locum imitatus videtur Silius Itali-
cus libr. xv. *Punicor*. ubi occiso Marcello
Hannibal sic loquitur:

*Marcellum abstulimus Latio: deponere forsan
Gens Italum tandem arma velit: vos ite superba
Exsequias animæ & cœneram donate supremi
Muneris officio.*

Apulejus lib. 111. *Florid*. *Proin quoniam Poë-
ta optimus personam vitæ deposuerit: recta*

M 4

de au-

de auditorio ejus exsequias eundum. Idem lib. IV. Aspexit in pomariis civitatis funus ingens locatum, plurimos homines ingenti multitudine, qui exsequias venerant, circumstare, omnes tristissimos & obsoletissimos vestitu. Terentius Phormione: Exsequias Chremeti, quibus est commodum, ite: hem tempus est.

Ovidus lib. II. Amor. Eleg. VI.

Psittacus Eois imitatrix ales ab Indis

Occidit: exsequias ito frequenter aves.

Sed ne verba nos diutius teneant; ad rem accedamus.

Indictiva igitur Funera quod attinet, notandum si defunctus benè de omni Repub. fuisset meritus, tum ad ejus exsequias non solum cognatos & amicos: verum etiam totam adeò civitatem confluisse, præconis voce & tuba ad id evocatam. Aderant magistratus, Senatores, equites atq; adeò omnis populus, ut hac ratione suam erga defunctum benevolentiam testarentur, & si fieri posset, de dolore luctuq; superstitum liberorum propinquorumve in se transferrent particulam, vel aliorum animis solatii aliquid quasi aspergerent. Livius lib.

lib. XXIV. de Hierone: *Funus fit Regium, magis amore civium & caritate, quàm curâ suorum celebre.* Exempla alia passim occurrunt. Imò Sacerdotes quoq; interdum ivisse exsequias legimus: ut in funere Numæ, teste Plutarcho. At in reliquis Funeribus pauci comparebant præter cognatos. Vitio enim ferè dabatur, ignoti hominis exsequias ire. Seneca innuit De Tranquillitate vitæ cap. XII. *Quorundam quasi ad incendium currentium misereberis: usq; eo impellunt obvios & se aliosq; precipitant: cum interim cucurrerint aut salutaturi aliquem non resalutaturum, aut fanus innoti hominis prosequunturi, aut iudicium sæpè litigantis.* Et Athenis lege erat prohibitum in aliorum funus accedere. Cicero II. de Leg. *Sublata etiam erat celebritas virorum ac mulierum, quò lamentatio minueretur.* Habet enim luctum concursus hominum: quocirca Pittacus omninè accedere quenquam vetat in funus aliorum. Amici igitur & cognati præcipuè ibi conspiciantur, horum enim propria funeris cura: quod & Aristoteles monuit libr. IV. *Ethic. cap. εἰς τὰ κήδη δὲ μάλιστα οἰονταί Δεῖν*

ἐν συγγενῆς ἀπαντᾷν. *In funera quoq; cognatos potissimum prodire oportere arbitrantur.*

Et non obscure tangit Dionysius Halicarnassæus libr. xi. de Virginio loquens: ὁ δὲ

πλὴν μὲν ἀληθῆ πρὸς Ἀντώνιον αἰτίαν ἀποκρυψάμενος, ἀναγκάει δὲ ἑνὸς συγγενῆς σκεψάμενος πεπυδοτη θάνατον, ἔπλὴν ἐκτρομιδῶν τε καὶ τρυφῶν αὐτὸν ἔδει ποιῆσαι κατὰ τὸν νόμον, ἀφίεται. hoc est.

Virginus verò cum veram causam Antoniam celasset, & se cujusdam cognati necessarij mortem audisse simularet, cujus funus & sepultura sibi ex lege esset curanda, dimissus est.

Hinc Plinius libr. xxxv. cap. ii. *Semper defuncto aliquo totus aderat familia ejus, qui unquam fuerat, populus. Cicero pro Quintio: Si funus id habendum sit, quò non amici conveniunt ad exsequias cokonestandas, sed bonorum emptores, ut carnifices, ad reliquias vite lacerandas & distrabendas.*

Solebant autem morientes interdum amicos suos vel liberos legato aliquo invitare, ut exsequias sibi venirent. Valens in L. Si tibi D. De Legat. iii. *Si tibi & ei, qui ex tribus liberis meis in funus meum venerit, centum aureos legavero.* Mæ-

cianus

cianus etiam sub hac conditione, *si ad exsequias funeris mei venerit*, Legata quandoque data ostendit, in L. conditionum, quæ D. De Condic. & dem. Atq; hæc forsitan intelligenda sunt de amicis & liberis qui peregrè aberant, vel alibi habebant domicilium.

Non autem viri solùm : sed & Fœminæ funus prosequerantur, unâq; innuptæ filiæ cum reliquis cognatis mulieribus, ut patet, ex Plutarchi Problem. ubi causas investigat, cur filiæ aperto capite & solutis crinibus prodeant in funus. Locum ipsum inferiùs laudamus : Similem verò ritum etiam apud Athenienses usitatum fuisse, testatur præter alios Terentius in Andria, cum inquit :

Effertur, imus : interea inter mulieres

Qua ibi aderant, fortè unam adspicio adolescentulam

Formâ. Sos. bonâ fortasse.

Idipsum manifestè significavit Lyfias in defensione, quam scripsit Eratostheni, qui adulterum domi deprehensum occiderat. Affirmat enim ille, interitum matris originem fuisse omnium suorum malorum : quòd uxor, cum in funus processisset, spe-

etata

Etata primò ibi fit à delicato illo adole-
 scente, cum quo postea consuetudinem
 stupri habuit. Inquit autem purus ille scri-
 ptor: ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ ἐπελάττισε, πάντων τῶν
 κακῶν ἀποθανῆσαι αἰτία μοι γνήτηται; ἐπ' ἐκφορῆν
 γὰρ αὐτῆ ἀγκυβήσασα ἢ ἐμὴ γυνή, ὑπὸ τῆς δ' αἰ-
 θρίας ὀφθαλμοῦ, χροῖον ἀναφείρεται. Vide P.
 Victorium libr. 111. Var. Lect. cap. XII.
 Id verò de iis intelligendum est, qui proximo
 sanguinis nexu cohærebant mortuo.
 Nam reliquis in funus prodire, aut domum
 funestam ingredi fas non erat, nisi jam se-
 xagenariis: ut est in lege Solonis apud De-
 mosthenem in Oratione. ὑπερ ἀγῶν κλήρη·
 βαδίζειν δὲ σὺν ἀνδράσιν πρόθεν, ὅταν ἐκφέρωνται.
 Τὰς δὲ γυναῖκας ὀπίσθεν. γυναῖκα δὲ μὴ ἐξεῖναι ἐ-
 σίνααι εἰς τὰ δ' ἀποθανόντος, μηδ' ἀγκυβῆν ἀποθανόν-
 τος, ὅταν εἰς τὰ σήματα ἀγῆται, ἐν τὸς ἐξήκοντα ἐτῶν γεγε-
 κῆαν, πλὴν ὅσων ἐν τὸς ἀνεψιαδῶν εἰσι. At verò apud
 Messenios mulieres in funus prodire pro-
 bro habitum fuit: ut colligere est ex Ælia-
 no lib. v. 1. Var. hist. cap. 3. ubi inhumani-
 tatis accusat Lacedæmonios, quod Messe-
 niorum mulieres bello captas id facere
 coëgerint. Λακεδαιμόνιοι, inquit, Μεσσηνίων
 πρατήσωτες. τῶν μὲν γινόμεθων αἰπέντων ἐν τῆ Μεσ-
 σηνίᾳ τὰ ἡμίση ἐλάμβανον αὐτοὶ καὶ τὰς γυναῖκας
 τὰς

πᾶς ἑλθεῖν εἰς τοὶ πένθη βαδίζουσιν ἢ ἀγκυλῶν, καὶ
 οὐκ ἄλλοτεῖς καὶ μηδὲν σφίσι προσήκοντας νεκρῶς
 κλαίειν. hoc est, *Lacedæmonij Messeniis super-*
ratis omnium quæcunque in Messenia erant
dimidiatam partem sibi ceperant, & mulieres
liberas in funera prodire cœgerunt, & alienos
neque quicquam ad se pertinentes mortuos lu-
gere. Nisi forte, quod malim, de Præfi-
 cis hic locus intelligendus est, quarum vi-
 cem obire à Lacedæmoniis coactæ sint
 mulieres Messeniorum. Sed nec Christia-
 nis mulierib. virginibusq; id fuisse permis-
 sum, ex S. Patrum scriptis apparet. Syne-
 sius Epist. iii. εἰ γὰρ οἶμαι, νομίζω) νυμφὸς τελευτῶν βα-
 δίζειν ἐπ' ἐκφορῶν, non esse moris novam nuptam
 ad funus convenire. D. Chrysostomus ἐπὶ
 τῆς ἱεροσωμῆς libr. i. i. i. Δεῖ δὲ καὶ ἐκφορῶν καὶ παν-
 νυχίδων ἀπεργάζειν: virgines intelligit: οἷδ' ἐγὼ
 οἶδεν ὁ πολυμήχανος ὄφρα ἐκεῖνον καὶ διὰ χρησῶν
 προξέων ἢ αὐτῶν πῶς ἀπεργάζειν τὸν. καὶ χρεὶ τῶ πέρ-
 ρεον πανταχόθεν τειχίζουσι καὶ ὀλιγάκις τοῦ παντὸς
 ἐνιαυτοῦ προβαίνειν τῆς οἰκίας, ὅτ' ἂν ἀπαραίτητοι
 καὶ ἀναγκῶσαι κατεπείγῃσι προφάσεις. hoc est.
 Jam & virgini oportet funebres pompas &
 publica pervigilia interdicta esse. novit enim,
 novit ingeniosissimus serpens ille vel per bona
 suum ipsius virus disseminare. Propterea vir-
 ginem

ginem oportet undecunq; tanquam muro circumseptam esse, ac toto anno perrarò domo egredi: idq; demum cum inexcusabiles & necessaria urgebunt causæ; ut utar versione clarissimi amicissimiq; nostri Davidis Hoeschelii, fugientium Græcarum literarum strenui vindicis, cujus optimis in aureum hunc scriptorem Notis debemus etiam illud ex Synesii Epistola testimonium: id volui, benevole Lector, nescius ne esses.

Non autem homines solùm, sed & equos in Magnatum exsequiis ivisse, qui moshodieq; durat, videre est ex Chrystomo Homil. III. ad populum Antiochenum: *Divite aliquo mortuo, non servos solos & ancillas: sed & equos necessarij sacco amicientes & agasonibus tradentes, ad sepulturam sequi jubent, calamitatis magnitudinem ostentantes & omnes ad misericordiam allicientes.*

C A P. XI.

Habitus & mores lugentium. Lacruma. Planctus & reprotonia. Lacerationes lacertorum & genarum. Ha Solonis legibus & XII. tabul. vetita quidem, sed non sublata. Hadr. Junij in causa hujus legis investiganda lapsus.

JAM verò de habitu & moribus funus prosequentium & in luctu constitutorum, in primis verò eorum, qui defuncto sanguine proximiores, non nihil dicendum esse ordo monet. Re igitur diligenter considerata, quantum quidem mihi libraria suppellectile destituta memoria jam supeditat, invenio cum in aliis luctibus, tum verò etiam in hoc funebri antiquitus præcipuè usitatas fuisse Lacrymas, planctum, & *σπρινοτυπία*, Lacerationis genarum, Querelas & maledicta in Deos, crines passos, scissos, interdum etiam tonsos, ornamenta deposita, cultum & vestes mutatas, & quæ alia sunt hujus generis, de quibus singulis jam distinctè agam & per partes.

Ordiam autem à Lacrymis & fletu, qui adeò notus in funere, ut ferè me pudeat de eo verbum ullum facere. Terentius *Andria: In ignem posita est, fletur.* Ovidius *I. de Ponto Eleg. x.*

Illum ego non aliter flentem mea funera vidi.

Ponendus quàm si frater in igne foret.

Homerus *Odyss. Δ.*

Τὸ το νυ πᾶς γέρας ἔστιν οἱ ζυροῖσι βροτοῖσι
Κεῖραι δ' αἰ τε κόμῳ θαλέειν | ἀπὸ δαίηρου παρειῶν.

Nam q̄

*Namq; hac sola manent miseros solatia mortis
Et tordere comam & lacymris respergere vultus.*

Corippi hac de re locus est, quem adhuc adscribam, ut eum macula liberem, qua laborat: sic enim ille libr. III. de funere Justiniani Imp.

*Funduntur lacryma viru nivis, imbre maderant
Cunctorum vestes, proprioq; in fonte natabant
Mudentes oculi, vultusq; sinusq; rigabant.*

Apagè illud *Mudentes* & *L. Manantes*.

Nec plura addo, in re adeò obviâ ac protritâ, notâq; etiam iis, qui nondum are lavantur.

Rarò autem solæ lacrymæ: sed comites ferè semper habebant Planctum & *σερνοτυπίαν*. Lucianus de luctu: *ὀμωγαὶ δὲ ἐπὶ τέτοις καὶ κακυτὸς γυναικῶν καὶ τῶν πάντων δάκρυα καὶ σέρνα τυπόμενα*. Plutarchus ad Apollonium: *Καὶ ἐν οἷς ἐδυχέραινον σφόδρα μνημασιν ἀνοιμῶζοντες καὶ σερνοτυπίμενοι, λαμπρὰς σιωχίας σιωλοῦσιν μοτὲ μισοργῶν*. Ovidius lib. IX. *Metamorph.* de Thisbe, cum Pyramum proprio gladio confossum vidisset:

*Sed postquam remorata suos agnovit amores,
Perculit indignos claro plangore lacertos,
Et laniata comas, amplexaq; corpus amatum
Vulnera supplevit lacrymis.*

Idem in Epist. Sapphus ad Phaonem:

Postquam se dolor imminuit, mea pectora planxi,

Nec puduit ruptis exululare comis.

Non aliter quàm si nati pia mater adempti

Portet ad extractos corpus inane rogos.

Propertius libr. I I. ad Cynthiam

Tu verò nudum pectus lacerata sequeris.

Nec fueris nomen lassæ vocare meum.

Juvenalis alludit Satyra XII I.

Et majore domus gemitu, majore tumultu

Planguntur nummi quàm funera.

**Arnobius lib. v. adversus Gentes. De Gal-
lis Deum matris: Quid pectoribus applo-
dentes palmas passis cum criminibus Galli? Non-
ne illos referunt in memoriam luctus, quibus
mater turrita cum Adesti lachrymabili pue-
rum prosequuta est ejulatu? Et statim: Et
cur more lugentium cadant pectoribus lacer-
tos, & fortunam imitentur in lamentabili con-
stitutorum sorte.**

**Libanius de Loquacita-
te mulieris: Πέμψατέ με ταχέως εἰς τὴν τελείαν
ἡσυχίαν. ἀναμίξαστε με τοῖς ἀπελθῶσι τοῖς ἀναισθη-
τοῖς. πῶς γὰρ ὄσκι δαίμων, ὅταν ὁ μὲν ἐπὶ κλίνης φέ-
ρηται, κέπῳνται αἱ γυναικες, οἷδὲ προσήκοιτες
ὀλοφύρονται. ὀδὲ τέτων ἀκέραι μηδέν. hoc est.
Damnate me quamprimum perfecta quiete, ef-
ficite ut numerum beatorum fato functorum
sensuquè cassorum augeam. Qui tunc beatu-
lus non essem, cum hoc quidem corpusculum**

in lætica deferretur & mulieres plangerent
 & cognati ac necessarij lugerent : mortuus ve-
 rò nihil horum quicquam audiret. Artemi-
 dorus lib. i. cap. xliii. de mammis : Ποικί-
 κης δὲ καὶ πέρας, μάστιγες δὲ γυναῖξι σημαίνουσι :
 αὐτῶν γὰρ ἐν πέθει καὶ οὗτο μάστιγες λαβῶνται.
 hoc est, *Sapè etiam mamma luctum præfer-
 tim mulieribus significant. Hæ enim in lu-
 ctu etiam mamas dilaniant.* Atque hu-
 jus *επινοητίας* principes erant Præficæ, de
 quibus jam ante diximus. hæ enim mo-
 dum plangendi ceteris dabant, iisque ad
 pectus plangendum ac alias nugas præi-
 bant : accinente etiam tibia funebri. Id
 quod etiam ex Eusebio discimus lib. ix. hist.
 Eccl. cap. viii. *ὅδ' ἐν αἰδοπιθεορεῖν ἢ θρῆνῆς
 μετὰ τῶν σωηθῶν αὐτοῖς αὐλῶν τε καὶ κτύπων.*
 Unde & in Evangelio D. Matthæi cap. xi.
*ἡυλῆσαι ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσαθε, ἐθρῆνῆσαι ὑμῖν
 καὶ οὐκ ἐνθῆσαθε.* De Ægyptiis, quibus pe-
 culiariter hæc stultitia quasi addita, vide
 Herodotum lib. ii.

Non autem lacertos tantum & pecto-
 ra lacerabant : sed etiam genas vultumq;
 ipsum : cujusmodi lacerationes mulieri-
 bus potissimum erant peculiare. Servius

in lib. III. *Aeneid.* Varro dicit mulieres in exsequiis & luctu ideò solitas ora lacerare, ut sanguine ostenso inferis satisfaciant. Et in lib. XII. *Moris fuerat*, ut ante rogos humanus sanguis effunderetur vel captivorum vel gladiatorum. quorum si fortè copia non fuisset, laniantes genas suum effundebant cruorem, ut rogis illa imago restitueretur. Quem morem Atheniensibus suis jam ante Solon: & Romanis Decemviri severè interdixerunt. De Solone Plutarchus testatur in ejus vita: Επέστησε καὶ τοῖς πένθεσι νόμον, ἀπειργονῆσαι τὸ ἀΐακτον καὶ αἰκόλασον, Et mox: Ἀμυχὰς καὶ προμήλων καὶ τὸ θρίωνεῖν πεποιημένα καὶ τὸ κωκίειν αἶμα ἐν τῷ φαιῖς ἐτέρων ἀφείλεν. In Duodecim tab. verò etiam scriptum memorat Cicero II. leg. *MULIERES GENAS NE RADUNT.* Plinius etiam vocem *radendi* retinet lib. XI. cap. XXXVII. *Infra oculos mala homini tantum, quas prisca genas vocabant*, XII. tab. *interdicto radi à feminis eas.* Festus: *Radere g.* interpretatur unguibus scindere vel cruentare: Est enim Festi locus mutilus & tale quid subintelligi debet. Nò igitur audiendus Servius, qui legem hanc ita concipit: *Mulier faciem ne carpito.* Non

enim faciem, sed genas: nec carpito, sed radito vel potius radunto, numero plurimum in Legibus fuisse ex dictis liquet. Solon fortean dixerat, ἀμύσσειν παρειαίς: quod propriè τὸ ξέειν τοῖς ὀνοῦξι. Eustathius ad hunc locum Iliad. α. --- οὐδ' ἐνδοθι θυμὸν ἀμύσει, citat ἀμύσσειν παρειαίς & interpretatur. Apud Lucianum de luctu est ἀμύσσειν τὸ πείσασθαι: ubi etiam τὸ φοινισσομένην παρειαίς meminit. Possis etiam ἀμύσσειν παρειαίς interpretari illud *genas radere*: nam & Homerus ἀμφοδρυφείας παρειαίς lugentium mulierum appellat. Lævorsum autem hanc legem accepit doctissimus alioquin & politissimus Hadrianus Junius in Commentar. De Coma cap. 11. existimans τὸ *radere* hic idem esse quod forficulâ refecare, quemadmodum barbæ solent. Difertè enim dicit ideo veritam hanc muliebrium genarum rasuram, ut ne diuturno radendi usu succrescentibus pilis à natura non datis fœminæ sub ementito virilis oris honore fallerent. Atqui non id Solon, non Decemviri voluere: sed genarum lacerationes intellexere, quæ unguibus fiebant. His enim fœmina solebant mortuo parentare: Et

quanquam de ea re caverint leges : non tamen utiq; fuit observatum. Ovidius testatur lib. III. Trist. Eleg. III.

*Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos,
Non tibi nunc primum lux mea, raptus ero.*

Quo alludit & lib. II. Amor. Eleg. VI. de morte Psittaci :

*Ite pie volucres & plangite pectora pennis,
Et rigido teneras ungue notate genas.*

Ungue notare genas dixit *σίλειν τὰς παρεχίας τῆ ὀνυχα* quomodo etiam loquitur Eleg. V. lib. III. ejusdem lusus :

*Ilia cui placuit quamvis erat horrida vultu,
Ungue notata comas, ungue notata genas.*

Sic Virgil. lib. IV. Æneid. de Anna Dido- nis mortem deplorante :

Unguibus ora soror scedans & pectora pugnis.

Et Petronius Arbiter in Satyr. matronæ Ephesinæ faciem unguibus scedam tribuit. Apud Quintilianum etiam declam. X. fit mentio mulieris, quæ filium lugens sanguinantes ad judices porrigit lacertos, quæ scisso laniatq; vultu, quæ lividis præsertim uberibus, &c. Hinc Artemidorus lib. I. cap.

XXX. *Παρεχίας παρεχίας ἔχειν, ἀχαθὴν πένθι, μάλι-
σα γωαιξί. τὸ δ' ἰχναὶς ἔχθην ἢ ἡλιομεθίας, λύπαις ἢ
πένθος σημαίνῃ. ἰχναὶς μὲν λύπαις, ἡλιομεθίας δ' πέν-
θος. καὶ δ' ἐν τοῖς πένθεσι λαβῶντι τὰς παρεχίας ὁ*

ἄνθρωποι, hoc est. *Genas habere crassas, omnibus bonum est, maximè mulieribus. Verùm graciles & ulceratas tristitiam & luctum significat: illa quidem tristitiam, hæc verò luctum.* Nam in luctibus homines *genas dilaniare solent.* Perstringit hanc muliebrem insaniam D. Basilus Seleuciæ Episcopus elegantissimis verbis dignissimisq; ut hic etiam legantur: *Ναὺ καὶ τῶν ἀδελφῶν κακῶν καὶ τοῦτο τῶν γυναικῶν τὸ νόσημα κερταί, Ἰπιδλεξίν ἐν τοῖς θρῦλοις ποιῆνται καὶ τοῖς κωκυτοῖς αἰωάσασσι βραχίονας, απαρχίτισσιν τεύχας, χαρδύρας ποιῆσσι κατὰ τῶν παρῶν: αἱ μὲν ὑπὸ πένθους, αἰδὲ ὑπὸ Ἰπιδλεξέως, καὶ φιλοπυμίας, αἰδὲ ὑπὸ ἀσωτίας καὶ βραχίονας γομνύσσι Ἰπιδλέσεως τῆς ἀγορῆς.*

CAPIT. XII.

Convitiis & Querelis in Deos. Capilli passim lacertati, pulvere sparsi.

PRæterea nonnulli præ nimia impatientia etiam querelis Deos suos onerabant, eosq; convitiis ferè incessabant, quòd ab illis aspectu charorum suorum essent privati. Unde Silius lib. XIII. de Scipione, cum de morte suorum propinquorum audisset:

— *pietas irata sinister*
Cœlicolus furit atq; odit solatia luctus.

Claudianus in præfat. libr. III. in Eutro-
 pium :

Improbe quid pulsas muliebribus astra quevelis.
Quod tibi sub Cypri littore parva quies.

Statius lib. III. Thebaid.

Primæviq; senes & longo examine matres
Invidiam planxere Deis, miseræq; tumultus
Bina per ingentes stipabant funera portas.

Idem lib. v. Sylvar.

& injustos rabidis pulsare quevelis
Cœlicolas solamen erat.

Ex quo ritu etiam loquitur libr. III. Sylva-
 rum :

Scilicet exhausti Lachesis mihi tempora fati
Te tantum miserata dedit : superiq; potentes
Invidiam timuere tuam.

Neq; intra hos terminos se continuit
 illorum infania : sed etiam Deorum suo-
 rum aras & templa lapidare solebant, sta-
 tuas dejicere, & nescio quid non vindictæ
 loco perpetrare. Clarum id ex Suetonio
 in vita Caligulæ cap. v. *Tamen longè ma-
 jora & firmiora de eo judicia in morte ac post
 mortem extitere. Quo defunctus est die lapi-
 data sunt templa, subversa Deum ara, Lares à
 quibusdam familiares in publicum abjecti,
 partus conjugum expositi.* Quo referen-

dus & Senecæ locus de Vita Beata c. xxvi.
*Nullam mihi injuriam facitis, sicut nec Dis
 quidem hi, qui aras evertunt.* Vide Arria-
 num libr. i i. dissertat. Epictet. cap. xxii.

Ceterum ut omnia ad mœrorem &
 tristitiam essent composita, veteres capil-
 lamento quoq; luctum præ se ferebant. Ac
 in Fœminis quidem crines solutos ac cir-
 cum colla fluitantes observare licet: Imò
 verò etiam in viris, si qui comam alerent.
 Unde Peto Albinovanus in Epicedio Ger-
 manici:

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem

Pallida projecta flere per ora coma.

Sed in fœminis frequentius: quibus ferè
 proprium hoc auctilis capillitii & ad talos
 usq; promissi decus natura indulgit. Aper-
 tè sanè Plutarchus in Problem: testatur
 filias τὰς κόμης λελυμένας solutis crinibus fu-
 nus fuisse prosequitas. Livius lib. i. de fo-
 rore Horatorum: *Solvit crines & flebiliter
 nomine sponsum mortuum appellat.* Ovi-
 dius libr. i i. Fastorum de Lucretia:

— passis sedet illa capillus,

Vt solet ad nati mater itura rogum.

Idem lib. v i. Metamorph. fab. vii. de Phi-
 lomela:

*Mox ubi mens redijt, passos lanata capillos
Lugenti similis, &c.*

Et in Epistola Ariadnes ad Thesea.

*Aspice demissos lugentis more capillos,
Et tunicas lacrymis, sicut ab imbre, graves.*

Ubi *demissos*, id est, in nodum non substri-
ctos, vel non defectos. Sic etiam Tibullus
lib. i. Eleg. i.

*Tu manes ne lada meos, sed parce solutis
Crinibus, & teneris, Delia, parce genis.*

Idem lib. eodem Eleg. III.

*Non soyer Assyrios cineri qua dedat odores,
Et fleat effusis ante sepulcra comis.*

Catullus in Carmine de Nuptijs Pelei &
Thetidis.

*Illius egregias virtutes claraq; facta
Sapè fatebuntur gnatorum in funere matres:
Cum tremulo incanos solvent à vertice crines,
Putridaq; infirmis variabunt pectora palmis.*

Petronius in Satyr. de celebri illâ matro-
nâ Ephesinâ: *Non contenta vulgari more,
funus passis prosequi crinibus, aut nudatum
pectus in conspectu frequentia plangere.* De
Gallicis mulieribus vide Cæsarem lib. VII.
bell. Gallic. De Fadilla autem Herodia-
num lib. i.

Sed & lacerates evulsasque à foeminis
comas videre est apud Curtium libr. x. ubi
Darii mater audita morte Alexandri lace-

ceratis crinibus humi corpus abjecit. Quod & Præficas factitasse ex Lucillii versibus supra memoratis liquet. Atque ab hac ineptia neque viri sibi temperarunt. Cicero III. Tusculanar. *Ex hac opinione sunt illa varia & detestabilia genera lugendi, pedores muliebres, lacerationes genarum, pectoris, capitis percussiones. Hinc ille Agamemnon Homericus & idem Accianus.*

Scindens dolore identidem intonsam comam.

In quo facetum illud Bionis: Perinde stultissimum Regem in luctu capillum sibi evellere, quasi calvitio mæror levaretur. Quippe cum crines in luctu vellere sit cruciatum cruciatui addere, nec enim id citra dolorem fieri queat. Græci πῆλιν τῷ κόμῳ dixerunt. Lucianus de luctu: Πάυσαι πῆλιν τῷ κόμῳ ἔτι πρὸς ὄψιν ἐξ Ἰππολῆς ἀμύσεων. Scholiastes Aristophanis ad Ranas: τὸ ἐν πῆλιν πρὸς τείχεα καὶ κόπῳ ἀμεί μὲν ὡς ἐπὶ τετελευτηκόπων ἀνεογκαίως. Ex quo ritu etiam, post allocutionem & conventiones inter III. viros & Sex. Pompejum habitas, milites utriusque partis in mutua salutatione cum propinquos suos & amicos concidisse intelligerent, lugentium specie, comas suas discerpisse

plisse & lacerasse vestimenta, narrat Dio l. XLVIII. his verbis : Μαθόντες ὅτι τὴν ἀλήθειαν, πρὸς τὴν πείχας ἐσπαρθηπτον, καὶ πρὸς ἐδῆζας πειρήνην. ὀνομασι τε αὐτῶν ἀνεκάλαν, ὡς καὶ ἐπακῆσιν πιδωαμένως καὶ πένθος, ὡς καὶ τότε τελευτάντων, αὐτῆτε πρὸς κειμήτων σφῶν ἐποιῶντο.

Imò verò etiam pulveris cinerumque aspergine capillitium solebant sordidare : ne quid hic silentio præteramus. Facit id apud Homerum Iliad. xlix. Achilles audita Patrocli morte :

Ἀμφοτέρησι ὅτι χερσὶν ἐλῶν κόνιν αἰθαλίεσσαν
χάλατο καὶ κεφαλήσ.

Et Priamus pulvere aspersus Hectoris filii mortem luget, Iliad. ω. Sic Electra Euripidæ πινάσθιν κόμην sordidam ἔσ pulverulentam comam à patris morte ostentat. Hinc Virgilius XII. Æneid.

*Demittunt mentes. it scissa veste Latinus
Conjugis attonitus fati urbeq; ruina,
Canitiem immundo perfusam pulvere turpans.*

Idem x. Æneid.

Canitiem multo deformat pulvere.

Et in Ciri :

— *Clade exterrita tristi*

Intonsos multo deturpat pulvere crines.

Catullus in Car. de Nuptijs Pelei & Thetidis

Caniciem terra atq; infuso pulvere fadans.

Silius Italicus lib. XII. de Campanis :

lugens

— — *lugent iuvenesq; senesq;
Vulgusq; proceresq; gemant : siissaq; capillos
Plangunt ora simul matres Calydonides Oeneus
Pulvere canicem genitor vultusq; seniles
Tædat humi fusus.*

Ex dictis igitur liquet, apud Romanos etiam & Græcos ritum istum capita cineribus aspergendi in luctu fuisse usitatum; non verò tantummodo apud Judæos, quibus hac consuetudine nihil frequentius: ut vel sexcentis testimoniis possem probare, si foret necesse, & non alii ante me monuissent.

C A P. XIII.

Fœminas Græcia in Luctu tonsas, aliquam multis testimonis probatur. Sed non videri id fuisse perpetuum. Viri in luctu & periculis comam nutriebant. Germanorum mos.

SED quando capillata illa occasio sese jam nobis obtulit, non possum, quin utraq; eam manu apprehendam, & quædam adhuc de crinium lugubri tonsura adjiciam tam è Græcis aliarumvè gentium quàm Romanis ritibus desumpta. Cur enim non liceat nobis interdum excurrere, si modò non omninò extra lineas?

De Græcis memoriæ prodidit Plutarchus, morem apud illos obtinuisse, ut viri quidem in luctu comam alerent, mulieres

verò

verò eam tonderent. Verba ejus in Ρωμαϊ-
 κῶϊ hæc sunt: Καὶ ὡς εἴη ἐλήθησαν ὄσαν δυστυχία πε-
 ρυήσεται, κείρανται μὲν αἱ γυναῖκες, κομῶσι δὲ οἱ ἀν-
 δρες. Cujus ritus origo, si Euripidis Scolia-
 stæ fides habenda, talis fuisse videtur:
 Athenienses in Æginam exercitum mise-
 rant, qui occisione perit, deletus ab Ægi-
 netis Laconum subsidio utis, solo relicto
 cladis nuncio, quem interfectorum conju-
 ges circumstipatum fibulis confoderunt;
 ob eam causam S Cto. interdictus fuit fibu-
 larum usus, viriq; comam alere jussi, mu-
 lieres tonderi præter legem naturæ. Ut
 autem de Mulieribus primò dicamus, ijs
 etiam lugubrem tonsuram vel κροχίς περιδί-
 μως assignat idem Plut. in Consol. ad uxor:
 Καὶ ὡς μύρα μὲν ἐνίκη καὶ περὶ φύσεως ἀγαμάχεωδ
 τῆς γυναίξιν, κροχίς δὲ συγχωρεῖν περιδίμω καὶ βα-
 φᾶς εὐδῆτος μελαίνης καὶ καδίστες ἀμόρφω καὶ κα-
 τὰ κλίστες ὀπιπώνης. Accius in Amphithryone
 apud Nonium:

— Sed quamam hæc est

Mulier funesta veste, tonsu lugubri?

Euripides in Alceste:

Πένθος γυναικὸς τῆς δὲ κείνης ὀδύνη λέγω

Κροχᾶ ξυρήκει καὶ μελαμπέτω σολῆ.

Et apud Calabrum Briseis κροχίς μένητο λοκάριος

hoc

hoc est *tonsis crinibus* herum suum luget.
 Quomodo & universam Græciam luxisse
 obitum Alcæi Poëtæ ait Antipater quodam
 Epigrammate :

Ἀπλεκτον χαιτῶν ἐν χροί κειραμύδω. h. e.

Attonso implexo vertice ad usq; cutim.

Sic Suetonius in Caligula narrat, quosdam
 regulos audita Germanici morte *uxorum*
suarum capita rasisse ad indicium maximi
luctus.

Ediverfo tamen Terentius in palliata
 fabula non tonsam, sed promissam comam
 in muliere funebri agnoscit. Sic enim
 apud illum in Heutont. Act. II. Sc. III. loqui-
 tur Syrus :

Texentem telam studiosè ipsam offendimus,

Mediocriter vestitam veste lugubri,

Ejus annus causa, opinor, qua erat mortua :

Capillus passus, prolixus, circum caput

Reiectus negligenter.

Et in Phormione Act. I. Sc. II. virgini ma-
 trem mortuam lamentanti *capillus passus*
 tribuitur. Ac sanè quomodo crines solvere
 comasque lacerare potuissent, quod fœ-
 minas factitasse constat, nisi comam illas
 aluisse & capillos circum caput fluitare si-
 visse affirmemus ?

Viros

Viros autem quod attrinet, & hos quoque in luctu aut periculis constitutos comam nutritivisse, testatur Artemidorus libro I. *ὄνειρα κελικῶν*. cap. xx. ἡδὲ ἀτιμελήτος ἐν συμφοραῖς αὐξεται θριξ. Et cap. xxiii. καὶ μὴ τοι ἄδεις ἐν πωλείσσι πνιγῶν ἢ συμφορῶν πνικαθεσὼς κείρεται ἀπ' οἷς μάλιστα μέλει δ' ἀπειρίας αἰλύπεις τε καὶ ὄσκι λυπόροις. Nec difficile id exemplorum appositione confirmare. Cicero IIII. Verr. *Sordidati maximâ barbâ & capillo Romæ biennium propè fuerunt.* Livius libro XLIII. de Legatis Alexandrinis: *Sordidati barba & capillo promissocum ramis oleæ ingressi curiam, procubuerunt & oratio quàm habitus fuit miserabilior.* C. Julium Cæsarem audita clade Turriana barbam capillumq; submisisse, nec antè demisisse, quàm vindicasset, autor Suetonius in ejus vita cap. LXVII. Idem factitavit Augustus propter cladem Varianam, teste eodem cap. XXIII. De Antonio victo refert hæc Plutarchus: καὶ πόμῃ μὴ ἀτιμελής καὶ βαθυε πύγων μετὰ τὴν ἡττῆν ἐνθὺς ἐπ' αὐτῶν καθέμενος. Sic Caligulam

Imp.

Imp. mortuâ Drusilla mœroris adeo impatientem fuisse, ut noctu ab urbe profugerit, & cum Campaniam transcurrisset, Syracusasque petiisset, rursus inde redierit *barba capilloq; promisso*, tradit idem Suetonius. Macrinum quoq; Antiochiæ barbam nutriisse in signum luctus, memorat Herodianus. libr. v. Et Curium illum, quem Horatius lib. i. *carm. incomptis capillis* nominat, cæsariem suam nunquam totondisse propter Præturæ repulsam, scribit Acro Horatii interpres. Ex eodem ritu apud Siculos quoq; fluens & promissa coma ad renovandam luctus memoriam olim videtur fuisse usitata; ut ex Lycophrone discimus, qui in carmine illo *σκοτεινῶ* sic loquitur de hac Insula:

*κερῆς δ' ἀκροῦ νῶτα καλλιῶν φόβη
μνημιῶ παλαιῶν τημελῶσ' ὄδυρμαίων. H. E.*

Inversa per tergum fluet capitis coma

Doloris antiqui memoriam refrigerans.

Sic ex Germaniæ nostræ populis nonnulli barbam capillosque, si quando cladem aliquam accepissent, solebant submittere, nec ante votivum oris habitum exuere, quàm sese de hostibus ulți essent, Tacit. de morib. Germ. *Alijs Germanorum usurpatum*

rara & privata cuiusq; audientia, apud Cat-
tos in consensum vertit, crimem barbamq; sub-
mittere, nec nisi hoste caso exuere votivum
obligatumq; virtuti oris habitum. De Saxo-
nibus id refert Paul, Warnefrid. lib. II. de
gestis Langob. c. VII. Sex quoq; millia Saxo-
num, qui bello super fuerant, devoverunt se
neque barbam neq; capillos incisuros, nisi se
de hostibus Suevis ultiscerentur. Denique
Reos quoque capillum submittere solitos
planum ex Plinio lib. VII. Epist. XXVII. &
Agellio lib. III. cap. IV.

C A P. XIV.

*De Rasura virorum lugubri. à plerisq; gentibus etiam
usurpatam. Naufragi rasi. Non caput aut genas solum:
sed & supercilia in luctu tonderi solita. Loca scriptorum
modo promissos, modo ramos in luctu crines astruentium in
concordiam reducta. Equi in luctu magno tonsi.*

PROMISSOS in luctu virorum capillos vi-
dimus: reliquum est, ut de Tonsis etiam
dicamus. Nam & hos cum in omni quidem
luctu, tum verò hoc nostro funebri fre-
quentissimos fuisse, innumera scriptorum
loca testantur. Intelligendum autem hoc
de rasura, quâ quis sibi ipse crines amputa-
bat; Nam quibus apud tonsorem multæ
O horæ

horæ transmittabantur, dum decerpitur, si quid proxima nocte succreverit, dum de singulis capillis in consilium itur, dum aut deficiente coma restituitur, aut deficiens hinc inde in frontem compellitur, ut Senecæ verbis utar, illi tantum abest, ut in luctu fuerint constituti, ut etiam omnibus voluptatibus lætitiâq; abundarint. Artemidorus non obscure indicat libr. 1. ονειροκριτικ. cap. xxiii. κείρεσθαι ἢ ὑπὸ κρέως, ἀγαθὸν πᾶσιν Ἰπίσις δηλοῖ. ἐστὶ γὰρ, ὡς εἶπεν, ἁπὸ τῆ καρλιῶαι ἢ καὶ τὸ καρλιῶαι κατὰ παρεξήγησιν συγχέει ἐκδέξασθαι. Dicit à tonfore per somnium tonderi, lætitiæ signum esse, & τὸ κείρεσθαι à verbo καρλιῶαι, quod unius literæ permutatione χαρλιῶαι est, originem trahere. Mox autem subjungit: εἴ τις ἑαυτὸν κείρει, πένθος αἰφνίδιον ἢ συμφορὰν μεγάλων κακῶν ἀνάπλεων σημαίνει. οἷον ἐν πλείστοις γινόμενοι, ἑαυτοῦ ἀνάγκη τὸ κείρεσθαι. Si quis seipsum tondeat, luctum subitaneum aut calamitatem magnis malis refertam significat. Qui enim in talibus versantur, necessario seipsos circumtondent. A quo nihil abit Altrampsyclus in senariis suis onirocriticis:

Τρίχας καρλιῶαι, περὶ αἰμάτων δηλοῖ βλάβαν.

Τρίχας πείρειν ἢ κινδύων φέρει μέγαν.

Quos Hadr. Janius ita reddidit :

Dammum in negotijs coma abrasa indicat.

Discrimen ingens, si cadant crines, notat.

Vel ut Federicus Morellus Professor Regius :

Tonsi capilli, damna rerum detegunt.

Fluxus capillorum periculum edocet.

Sed clarissimè de hoc ritu Herodotus lib.

II. τοῖσι ἀλλοῖσι ἀνδράποισι νόμος ἄμα κήδες κέκαρθαι τὰς κεφαλὰς, ὅσῳ μάλιστα ἰκνέσται.

Apud ceteros homines more receptum est, ut in luctu statim capita radantur, & eorum potissimum, ad quos jure luctus perveniebat. Eadem tradit Athenæus libr. xv.

de coronis: Διαὶ κὲ πρὸς τὰ πένθη τὸν ἀνὴρα ὡς ἀποκείαζομεν. ὁμοιοπαθεῖς γὰρ τῷ κεκμηκότῳ, καλοβῆμεν ἡμᾶς αὐτοὺς τῆτε κερᾶ τῶν περὶ τῶν, καὶ τῆ τῶν σεφάνων ἀφαιρέσει.

Quamobrem in luctu nos contra tanquam eodem dolore tangamur, ac qui affligitur, decurtamus nos & tonsa capillo & detractis coronis.

Tangit & Seneca libr. v. de benef. cap. vi. Si Regem in luce media errantem ad rerum naturam admisisset, usque eò ignarum, ut quo die Solis defectio fuit, regiam clauderet, & filium, quod in luctu ac rebus adversis moris

fuit, tonderet. Quò pertinet & proverbialis locutio: Ξυρεῖν ἐν χροῶ: de qua Paræmiographi: Προιμίαι ἐπὶ τῶν εἰς βάθος ἀπορμήων λεγόμενῃ καὶ Ἰπὶ τῶν Ἰπικινδυῶν πραγμάτων. Et Triclinius apud Sophoclem annotat, pro hoc proverbio, ἐν ξυροῶ ἴσαται τὸ πᾶγμα, dici etiam ξυρεῖ ἐν χροῶ. Utitur Sophocles in Ajace.

Ξυρεῖ γὰρ ἐν χροῶ τὸτο, μὴ χαίρειν πνᾶ.

quasi dicat, summoperè metuendum est, ut non gavisurus sit aliquis ob ea, quæ hic nunciat. De hoc ritu insignis adhuc locus est Artemidori lib. i. cap. x x i i i, ubi disertè affirmat, Rasuræ somnium portendere nautis quidem naufragium: ægrotis verò extremum vitæ discrimen: idque hanc ob causam, quod naufragi & à diuturno morbo se recolligentes radi consueverint, eo periculi magnitudinem aliis testatam facientes. Sic enim ait: Ξυροῦ δὲ δοκεῖν τῷ κεφαλῷ ὄλλει πλέσει διαρρηθῆναι ναυάγιον σημαίνει, καὶ νοσθεσιν εἰς ἐσχάτον ἐλάσσει κίνδυνον. πᾶσι δὲ σὺν ἀποθανεῖν. Ναυαγῆσαντες μὲν γὰρ ἢ ἐκ μεγάλης αὐθέντες νόσθ, ξυροῦνται οἱ ἄνθρωποι, ἢ μὲν οἱ ἀποθανόντες. Rasos autem naufragos fuisse etiam Iuvenalis indicat Satyr. xii.

*Tunc stagnante sinu gaudent ibi vertice raso,
Garrula securi narrare pericula nautæ.*

Et

Et Nonius Marcellus : *Qui liberi fiebant, ea causa calvi erant, quod tempestatem servitutis videbantur effugere, sicut naufragio liberati solent.* De hoc ritu Petronius in Satyrico : *Ergo illi qui sunt, qui nocte ad Lunam radebantur? pessimo medius fidius exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur. Excanduit Lychas hoc sermone turbatus : Et, itane, inquit, capillos aliquis in nave, praececidit et hoc nocte intempesta? attrahite ocyus nocentes in medium, ut sciam quorum capitibus debeat navigium lustrari.* Allusit hunc morem procul dubio Apostolus in Actis cap. xv i t. cum inquit : *εδενός γδ ὑμῶν θριξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται.* Sed non malè me operam collocaturum existimò, si nonnullis exemplis consuetudinem hanc ponendorum in luctu crinium illustravero. Athenienses in feriis Apaturiis subornasse quosdam μέλανα ἱμάτια ἔχοντας καὶ ἐν χροῶ κεκαρμένους pullatos et cute tenus attonfos, ἵνα πρὸς τῶν ἐκκλησιαίων ἤκηθον, ὡς δὴ συγγενεῖς ὄντες τῶν Σοπλωλότων, scribit Xenophon lib. i. ἐξ Ἰωλιῶν. Sic Argivi à Lacedemonijs bello superati

rari in campis Thereaticis lege caverunt, ne quis comam nutriret ante recuperatum pristinae gloriae decus, derelicto priore comam alendi studio, ut memoriae proditum est ab Herodoto libr. I. & Plutarcho in Lyfandro. E diverso autem Lacones tum victores sanxere, ne quis comam tonderet, abrogato more ipsis solemni. Quo alludens apud Platonem Socrates Phædonem tali dictorio perstringit: *Si essem, inquit, qui tu, sacrosanctè juraverim, quod Argivi fecerunt, comam non prius alere, quam expugnatis Simmia & Cebetis rationibus victor extiterim.* Myrmidonas in funere Achillis comam circumtondisse refert Calaber his verbis;

— ἀμφὶ δὲ χαίτας

Μυρμιδόνες κείρατο. —

Sic nunciata Germanici morte Regulos quosdam barbam posuisse ad indicium maximi luctus autor Suetonius in Calig. Et mortuo Attila totum exercitum truncata crinium suorum parte obitum ejus luxisse refert Jornandes in reb. Geticis. Atque hæc est causa, cur Priamus in illa calamitatum & malorum Iliade faciem curetenuis

tenus rasam habuisse legatur. Unde etiam
 πειραμαθίωαι proverbialiter pro obradi usur-
 patum fuit. Hesychius: πειραμαθήσομαι, ξυρή-
 σομαι. ἐπειδὴ τὸ τραγικὸν τῶ πειράμα πειράσασθαι
 ξυρέας ἐστίν.

Apud Ægyptios quoque gentem præ-
 ceteris nationibus superstitioni altissimè
 immerfam, à mortuo Api bove nemo
 non comam radebat, si vel puniceos Ni-
 si cincinnos illa superasset, autor Lucia-
 nus libro: de sacrificiis. & Plinius libr: 8.
 Histor. Natur. De eadem ineptia Julius
 Firmicus libro de errore profanar. relig.
In adyto habent Osiridis sepultum idolum:
hoc annuis luctibus plangunt, radunt capi-
ta, ut miserandum casum Regis sui turpi-
tudine dehonefati defleant capitis. Qui-
 bus similia memorat Plutarchus libro de
 Iside & Osiride. Imò verò, si vel canis
 in quadam domo obiisset, tum totam
 statim familiam radi solitam, scriptum
 reliquit Diodorus Sículus libro 1. αἰπὰ
 μὲν καὶ καθ' ἑὺ μὲν οἰκίαν εὐρεθῆ κύων τελευ-
 τηκῶς, ξυρῶνται πάντες οἰκατ' οἶκον ὄντες ὄλοντο
 σῶμα δὲ ποιῶναι πένθος. *Totum corpus, in-*
quit. Ergo non caput solum & genæ: sed

& supercilia radebantur. Nam has tres potissimum corporis partes in luctu tonderi solitas, expressè scribit Theodoretus quæstionib. in Deuteronom. cap. 17. *πνές μὲν γὰρ τῶν ἀλοφύλων ἐθνῶν τῆς κεφαλῆς ἀπεκείροντο τείχας, ἔκ τούτων προσέφερον τοῖς νεκροῖς. πνές δὲ πρὸς τῶν γενειῶν, ἀλλοι τοῖς τῶν ὀφρύων.* Et de superciliis quidem etiam Artemidorus testatur lib. i. cap. xxvii. *ἔθος γὰρ παλαιὸν ἐπὶ τῆς θεῆς τοῖς οφρύας ψιλοῦσθαι.* *Vetus mos est in luctu supercilia nudari.* Solitos autem hoc factitare Ægyptios, de quibus sermo erat, videre est ex D. Ambrosio, qui lib. vi. Ep. xxxvi. sic ait: *Et cum ipsi capita & supercilia radant, si quando Isidis suscipiunt sacra, si fortè Christianus vir attentior sacrosancta religioni vestem mutaverit, indignum facinus apellant.* Quòd igitur veterum scriptorum monumenta interdum promissam in luctu comam, interdum verò tonsam agnoscant, ex jam dictis opinor satis superque constat.

Non autem adducta ista loca secum, invicem pugnare existimandum est: sed hæc variationis istius causa, quod singulis serè annis immutari soleant affectiones

ctiones hominum & consuetudines in modum æstuarii augescendo simul & decrescendo : ut taceam quòd non solum quælibet natio & gens, sed & privatus quisque ferè peculiare suum studium sectatus sit, ita ut qui comam aut barbam alere solebat, ingruente luctu eam radi curaverit: & contrà, cui capilli tonsi erant, is luctus tempore eos crescere augeriq; permiserit: quod subinnuit Herodotus lib. 11. ubi cum dixisset, reliquas quidem gentes in luctu radi solere, mox addit: αἰγύπτιοι δ' ὑπὸ θανάτου ἀνίστησι τὰς τρίχας αὐξέουσαι, τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ θρώϊῳ, τέως ἐξυρημένοι. id est, *Ægyptij vero in morte suorum sinunt capitis barbæq; pilos crescere, qui antea tonsi fuerant.* Sed clarius indicat id Gregorius I. Pontifex Maximus qui lib. 11. Moral. cap. xvii. ait, morem veterum fuisse, ut quisquis speciem corporis sui capillos nutriendo servaret, eos tempore afflictionis abscinderet: & rursus, qui tranquillitatis tempore capillos abscinderet, eos in ostensione afflictionis nutriret.

Quid? quod non se solum in luctu, sed & equos solebant tondere ad indicium.

maximi mœroris. Id Mardonium fecisse Herodotus: & Alexandrum Magnum in funere Hephæstionis: & Thebanos mortuo Pelopida Plutarchus memoriæ prodiderunt. Sic Admetum Phæreorum Regem in morte uxoris suæ Alcestidis equos tonderi iussisse, memorat Euripides his verbis:

Τέθειπτά τε ζῶγυθε καὶ μονάμπυκας
Πάλλε, σιδήρω τέμνε| αὐχένων φόβλω.

Persas quoq; audita Masistii cæde se ipsos & equos & jumenta totondisse, autor Herodotus lib I x.

C A P. XV.

Ritus imponendi crines super mortui pectus vel ejus sepulcrum Romanis ac Græcis frequentatus.

POteram jam filum hoc de capillis aberrumpere: sed ne alibi iterum cogamur *περιχολογείν*, quæ restant adhuc breviter atrexemus. Evulsos igitur ac tonsos rasosq; in omni quidem luctu crines ex dictis liquidò apparet: At verò in hoc nostro funebri solebant illos mortuis offerre & super ipsorum pectora vel tumulos imponere parentandi gratia. Unde eleganter

Maxi.

Maximus Tyrius orat viii. quæ inscribitur, πρὸς τὸν Σωκράτην ἐρωτικῆ, comam esse dicit τὸ πλεονταῖον δῶρον ἢ δὴ κατασκευασμένον. *Ultimum, quod jam sepulto donari potest, minus.* Crebrò hujus ritus meminere auctores. Dionysius Halic. libr. xi. scribit, Virgines foeminasq; cum funus duceretur filiaë Virginii, in ejus lectum ἀθύρματα κόμης παρθενικὰ ἢ ἀλακάρων βοσρυχας, *vittas virginialis comæ & detonsos crinium tortorum cincinnos* conjecisse. Propertius Libr. j. Eleg. xvii.

*Illæ meo caros donasset funere crines,
Molliter & tenerâ poneret ossa rosâ.*

Petronius in satyr. de Matrona Ephesina: *At illa ignotâ consolatione percussa, laceravit vehementius pectus, ruptosq; crines super pectus jacentis imposuit.* Ovidius libr. ii. Metamorph. de sororibus Narcisci:

— planxere sorores

Naiades & sectos fratri imposuere capillos.

Statius lib. vii. Thebaid.

— tergoq; & pectore fusam

Cæsarium ferro minuit, sectisq; jacentis

Obnubit tenuia ora comis.

Idem lib. v. Sylvar. Epiced. in Patrem:

Exere semirutos subito de pulvere vultus,

Parthenopa, crinemq; afflata mente sepulchri

Pone super tumulum.

Ovidius in Fastis.

*Mixta bibunt molles lacrimis unguenta favilla,
Vertice libatas accipiuntq; comas.*

Et in Epistola Canaces ad Macareum :

*Non mihi te licuit lacrimis perfundere iustus,
In tua non tonsas ferre sepulcra comas.*

Sic Anna apud eundem evulsos è vertice crines Didonis rogo inspergit. Et Chariclæa apud Heliodorum Æthiopicæ historiæ scriptorem, extincto ductori suo Calasiri vulsos capillos libat cum gemitu, dicens: Ἐπιφέρα σοι χοαῖς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων. Helena quoque apud Euripidem in funere ἀκρας ἀπέθριξε τρίχας, *crinium summitates truncavit*, astuté admodum servans anteriores cincinnos intonsos, atque ita dolorem vultu simulans, κόμης ἀπαρχαῖς ad Clytemnestræ urnam offerre se dicitat. Sic Teucer Sophocleus Ajacem sepeliens præcipit filio ejusq; matri una secum capillos offerre,

*Κόμας ἐμαῖς ἔ τῆς δὲ καὶ σαυτῆ τρίχας
Ἰκτέλειον Ἰμοσωρὸν.*

Et in Electra Sophoclis Orestes de Agamemnonis sepulcro sic ait :

*Ἡμεῖς ἢ περὶ τὸ σῆμα, ὡς ἐφίετο,
Λοιβᾶσι πρῶτον καὶ κατὰ τόμοις χλιδαῖς
Ἰπέψαστες.*

Et aliquantò post Electra sic loquitur :

——— σὺ δὲ

Τέμνωσα κροτῶς βοσρύχων ἀκρας φόβας,
 Κ' αἰμῆ Ἰαλίωνης, σμικρὰ μὲν ταδ' αἰλλ' ὁμῶς
 Ἀ' χῶ, δλός αὐτῶ πλὴ δ' ἀλιπαρῆ τέχας.

Orestes Euripidis noctu ad Agamemnonis patris sepulchrum νόμης ἀπὴρξαστο, *comam profectam libavit* : Calanus Gymnosophistarum princeps postremæ pyræ in quâ, jam affectâ ætate mori certus, exuri majorum ritu voluit, cæsariem imposuit, τῶν τεχνῶν ἀπαρξάμενος : ut in Alexandro refert Plutarchus. Hunc ritum procul dubio respexit Socrates apud Platonem in Phædro, his verbis : Σωκράτης κατὰ ψήχας ἔνυ μὲ πλὴ κεφαλίων καὶ ξυμπέχας τὴς ἐπὶ τῷ αὐχένι τέχας (εἰαὶ δὲ ὅποτε τύχοι παίξεν μὲ εἰς τὴς τέχας) αὐελον δὴ ἔφη ἴσως, ὡ φαίδων, ἰαὶς καλαῖς τὴς νόμας ἀπικερῆ. Erat moriturus Socrates : Itaγῆ, inquit Phædon, *contrectans posteriores capitis mei capillos, quibus cum sapissimè ludere solebat, Cras dixit, ὁ Phædon, forsitan hanc pulcrâ comam refecabis.* Ex eodem ritu Agathias lib. III. Anthol. ca. εἰς γιωαῖνας ad tumulum sororis suæ Eugeniæ Musas, Venerem & Themis crines totondisse ait, hoc versu :

Εὐχρίσται κρύπτει χθονὴ νόστις. αἰδ' ἔπι τύμβῳ
 Κείθεντο πλεκάμυς Μῆτα, Θέμις, παφίη.
Eugenie jacet hic, ad cuius busta secarunt
Casariam Musa, & cum Themide alma Venus.

Æschylus ἐν χοῦ Φόροις :

ὄρω τομαῖον πίνδε βόσρυχον τάφῳ.

Seneca in Phædra Act. I. Sc. I.

Placet mihi umbra, capitis exuvias capere
Laceratq; frontis accipe abscessam comam.

Deniq; apud Homerum Iliad. Ψ. negat Achilles lavacro daturum se operam prius quàm rogo imposuerit charissimi Patrocli cadaver, comamq; sibi detonsam. Et paulò post Patrocli manibus parentans : cum duodecim mactasset adolescentes, orco inferias, idem Achilles

Σπὲς ἀπένευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρετο χαίτιον,
 Τὴν ῥὰ Σπέρχειῳ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσιν.
Ante pyram assistens, rutilantem præsecat ultro
Casariam, quam Spercheio nutritiverat amni.

Quod Achillis factum stultè imitabundus exprimere voluit Antoninus Imp. de quo ita scribit Herodianus, quod quum apud Ilium Achillem mentirentur, Festum libertum charissimum mortuum efferri iussit magnifico funere, rogoque exstructo imponi, cui subjecto igni ipse, inquit manu phialam tenens vinumque libans, ven-

tos precabatur; cumque esset raro capillitio & crinem quæreret, ut imponeret ignibus, ridiculus fuit omnibus, nihilominus tamen quos habuit capillos totum dit. Habemus igitur τὸ ὄν: At vero τὸ διοτρεῖς huius ritus declarat Eustathius Homer. Iliad. V. τὸ ἦ κείρεσθαι κέμῳ ἐπι νεκροῖς, inquit, πλάθῃ ἔθυμον ὄν καὶ τοῖς πάλαι, ἡμῶν αὐτὸ λύπῃ τε ἔνδειξις, καθὰ καὶ τὸ πῖλαιον πενήτηκῶς κεφαλῆς τεύχεας.

CAP. XVI.

Filios velatis capitibus, Filias verò apertis funera parentum comitasse, & quarè. Capita velabant Deos veneraturi. Muliebres vestes induere turpe viro habitum. Fœmina antiquitus testâ facie in publicum prodibant non Roma solum: Sed & apud Caledonios, Arabes, Corinthios, aliosq; Græcos. Lacedæmoniorum mos peculiaris. Vixi Roma apertis capitibus incedebant.

SED in viam revertamur; hoc est, ad Romanos, qui peculiarem quendam ritum habebant, ut, si mortuus liberos reliquisset superstites, ex iis filii quidem velatis: Filix verò apertis capitibus in funus prodirent, teste Plutarcho in Ῥωμαϊκοῖς. probl. xiv. Διὰ τὴν inquit, ἑστὴν γονεῖς ἐκκαμίζεσθαι οἱ μὲν ὑοὶ συγκεκαλυμμένους, αἰδὲ θυγατέρες γυμναῖς

γυμναῖς ταῖς κεφαλαῖς καὶ ταῖς κόμαις λελυμέναις?

Et audiamus etiam hujus ritus causas.

Primo inquit: πόπερον ὄν τιμᾶσθαι μὲν ὑπὸ τῶν αἰρρένων δεῖ σὺν πατέρας, ὡς θεοῖς: πενθεῖσθαι δὲ ὑπὸ τῶν θυγατέρων ὡς πεθνηκότας, ἑκατέρω τὸ οἰκείον ὀνόματι Διοπίδης, ἐξ ἀμφοτέρων ἐπίησε τὸ ἀρμότιον;

Quibus verbis respicit Plutarchus ad solemnem Romanorum consuetudinem, qua Deos veneraturi capita solebant velare, cujus ritus & originem & causas aperit Virgilius libr. iii. Æneid. ubi Vates Æneam his præceptis instruit.

Quin ubi transmissa steterint trans aquora classes,

Et posita aris jam vota in littore solves,

Purpureo velare comas adopertus amictu?

Ne qua inter sanctos ignes in honore Deorum

Hostilis facies occurrat & omnia turbet,

Hunc socii morem sacrorum, hunc ipse teneto,

Hac casti maneant in religione nepotes.

Ad quem locum Servius: Sane sciendum est, sacrificantes DIs omnibus, capita velare consuetos ob hoc, ne se inter religionem vagis offerret aliquid obtutibus, excepto tantum Saturno. Vide quæ de hoc ritu annotavit Bar. Briffonius libr. i. Formular. & Stuckius lib. ii. Antiquitat. convival. cap. xii. & Scheckius in Præmessis Epist. x. Pergit autem Plutarchus & subjungit porro è vesti-

gio

gio adhuc aliam causam hujusmodi: ἢ πέν-
 θος μὴ οἰκείον τὸ μὴ σωηθῆς, σωηθέσερον ἢ τοῖς μὴ
 γυναιξίν ἐγκεκαλυμμένας, τοῖς ἢ ἀνδράσιν ἀποκα-
 λυπτοῖς εἰς τὸ δημόσιον περιέναι;

Tria hic observo. Primum, Luctus proprium esse id, quod est insolens & in-
 suetum. Unde Servius x i. Æneid. *Lu-
 gentum mos est prioris habitus immutatio.*
 Cujus sententiæ veritas cum in aliis qui-
 dem multis, tum verò in hoc funebri Ly-
 ciorum ritu apparet. Hos enim autor est
 Valerius Max. libr. ii. cap. vi. *cum illis lu-
 ctus incidere, muliebrem vestem induisse, ut
 deformitate cultus commoti maturius projicere
 stultum mœrorem vellent.* Quid autem de-
 formius unquam in virum cadere potest,
 quàm si vestimentis muliebribus indutus
 in publicum progrediatur? quod Caligula
 Imp. factitasse refert Josephus lib. xix.
 Antiq. Iudaic. cap. i. & Plinius lib. xxxvii.
 c. ii. & Suetonius in ejus vitâ cap. l ii. De
 Commodo Imp. etiâ tradit Lampridius,
 ipsum veste muliebri indutum in theatro
 & amphitheatro sedisse. Sanè constat a-
 pud plerasq; omnes gentes turpe habitum
 muliebres vestes induere: Unde & Cha-

rondas Thuriorum Legislator eos, qui in præliis signa ordinesq; destituisſent, qui ve arma pro patria capere recuſaſſent, tali pæna mulctavit, ut veſtibus muliebribus induti in medio foro ſiſterentur ter quotidie ante omnium ora in ſuggeſto, quò huiusmodi hominum animos ab ea molli- tie & fœminea timiditate ſenſim revoca- ret in audaciam, atq; ut illis mortem præ- ſtaret oppetere, quàm tantam ignominia calamitatem diutius in patria experiri, ut ſcribit Diodorus Siculus lib. 11. Bibliothecæ. Sic apud Zonaram in vita Mauriti- Imp. victo muliebrem veſtem ignominia causa miſſam eſſe legimus. Et Quintili- anus lib. v. cap. ix. veſtem muliebrem po- nit inter ſigna mollis & parum viri. Ut mirum ſanè mihi videatur, cur Zenoni Cittio in mentem venerit jubere *εὐθιζέ τῆ αὐτῆ γυναικὸς αἰδρας καὶ γυναικας.* quamobrem etiam meritò cum ab alijs, tum à Caſſio Sceptio reprehenuſus fuit, autore Laërtio in ejus vita.

Alterum quod in Plutarchi verbis no- tandum dixi, eſt, fœminas olim Romæ ve- lata facie in publicum proceſſiſſe. Tacitus
de

de Poppæâ alioquin impudicâ, lib. XIII. *Rarus, inquit, in publicum egressus, id quod velata parte oris, ne satiaret aspectum, vel quia sic decebat.* Hanc ob causam C. Sulpitius Galba uxorem suam dimisisse scribitur, quod eam aperto capite foris versatam cognoverat, teste Valerio Maxim. lib. VI. cap. III. Fuit autem hæc consuetudo antiquis temporibus usitatissima, & etiam nunc in Galliis durat. Sic Penelopen cum è Gynæceo descenderet in eum locum, ubi proci degabant, genas subtilibus texisse velis, ita ut ipsa cæteros aspicere, ab aliis verò aspicì non posset, narrat Homerus Odyss. XIIIX.

Ἄντ'α παρράων χρομὴν λιπὼ δὲ κρήδεμνα.

Caledonias mulieres, si in alienos viros & potissimum Magistratus inciderent, dimidiam faciei tantum tegere solitas, scribit Plutarchus probl. CLXII. Arabiæ fœminas fuisse semitectas, autor Tertull. in lib. de virginibus velandis. *Arabia fœminæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut uno oculo liberato, contentæ sint dimidiam frui lucem, quam totam faciem prostituere.* Persarum quoque legibus sancitum fuit, ne mulieres extraneis viris inspiciendas se

præberent, ut tradit Josephus libr. 11. Antiq. cap. 19. Corinthios etiam velasse suas virgines legimus apud Tertull. de Virginit. velandis. Hinc D. Hieron. libro ad Demetrianum de Virginit. servanda: *Illam tibi sit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quæ se nesciat esse pulchram, quæ negligit formæ bonum, & procedens ad publicum, non peccius, non colla denudat, nec pallio revoluto cervicem aperit: sed quæ celat faciem, & vix uno oculo, qui via est necessarius, patiente ingreditur.* Appendicis loco adjicio apud Lacedæmonios morem fuisse, ut virgo quidem apertâ facie, nupta verò velatâ in publico versaretur: cujus hanc reddebat rationem Charilus, ὅτι τὰς μὲν νέρας ἀνδρας ἐρεῖν δεῖ, τὰς ἢ γυναικας σώζειν τοὺς ἔχοντας. hoc est. *quoniam virginibus viros sibi querere necessarium sit, mulieribus autem quos compararint, custodire, ut refert Plutarchus in Laconicis.*

Tertium est, viros capitibus apertis incessisse. Quem morem, h. e. τὸ τὰς κεφαλὰς ἀναλύπτης ἔχειν, à priscis Græcis ad Romanos transisse, Eustathius Homeri interpres disertim dicit. Sed de hoc ritu vide
plura

plura apud antiquitatis promum condum
Iustum Lipsi. in De Amphit. cap. xix. & seq.

C A P, XVII.

Insignia magistratus in luctu posita: Annuli mutati, itemq; vestes. Fœmina aurum non gestabant. Lugubria coloris nigri. De sœminarum veste funebri quasitum. Videri eam atram quidem fuisse primis temporib. sed albam sub Imp. Recinia. Græcia mulieres in luctu atrata, Vestes scissa præ luctu nimio.

REstat, ut de ornamentis depositis cultuq; mutato etiam aliquid dicamus. Nam in publico luctu Magistratus atq; ad eò totus populus, quicquid ad ornamenta pertinebat, solebat deponere, ac solitum suum cultum viliori aliquo interdum permutare.

Insignia magistratus in luctu posita, ostendit Tacit. lib. iii. de funere Germanici: Plena urbis itinera, collucentes per campum Martis faces, illic miles cum armis, sine insignibus magistratus, populus per tribus concidisse Rempublicam, nihil spei reliquum clamitabant.

Annulos mutatos videre est ex Suetonio, qui Augusto mortuo quosdam censuisse tradit, exsequiarum die ponendos aureos annulos, ferreosq; sumendos. Quò pertinet Epigram-

gramma C. Cilnii Mecœnatis in Horatiū,
quod est apud Isidorum lib. xix. cap. xxxii.

*Lugens te, mea vita, nec Smaragdos,
Beryllos neq̄, Flacce, nec nitentes
Semper—candida quero margaritas:
Nec quos Thyrica lima perpolivit
Anellos, nec Jaspios lapillos.*

Vestem mutatam quod attinet, autor
Dio lib. xl. Confules tanquam in magno
luctu Senatoria veste posita Senatum in
vestitu equestri congregasse καίπερ, inquit,
καὶ τῶν βελδελικῶν ἐσθῆτα καταθέμενοι, καὶν τῇ
ἰπποδιδάκτω γερουσίᾳ, ὡσπερ ἐπὶ μεγάλῳ ἡνι πένθῳ
συνάγοντες. Et libr. l v. in funere Augusti:
τῆ τε ὑπεραιᾷ βελή ἐχρήσατο, καὶ ἐς αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι
τῶ ἰπποδίδακτῶ ἐκδεδυκότες σωῆλθον, οἱ δ' ἀρχον-
τες τῶ βελδελικῶ, πλὴν τῶν ἰματίων τῶν περὶ
φύρων. *Postridie Senatus habitus est: in eum
reliqui Senatores equestri habitu, magistratus
senatorio, prætextis demptis, venerunt.*

Sed & mulieres solebant ornamenta
sua deponere, nec aurum vel purpuram in
luctu gestare, more tam in Græcia quàm
Romæ usitato, Terentius Heautont.

Mediocriter vestitam veste lugubri,

Eius annis causa, opinor, qua erat mortua.

Sine auro tamen ornata; ita uti qua ornantur sibi.

Livi

Livius lib. xxxiv. *Quid aliud in luctu, quam purpuram atq; aurum deponunt? quid cum eluxerunt, sumunt?* Dionysius Halicarn.

libr. ix. de Agrippa Menenio: ὃν ἄποθανόντα ἡ βελὴ ἐκ τῶν δημοσίων χρηματίων λαμβανέται τῆς ἐκείνου ἑσθμῆς τῆς φαιῆς: αἱ δὲ γυναικες αἱ Ῥωμαίων ἐπιταφίον ἐπέθησαν χρύσειον πορφύραν καὶ χρυσὸν ἄποθανόντα.

Ovidius lib. viii. *Metamorph. de Althæa, cum conspicaretur fratres extinctos:*

*Qua plangore dato mæstus clamoribus urbem
Implet, & aurati mutavit vestibus atras.*

Allusit huc & in *Tristibus*, ubi calamitatis suæ memor omnem à libro suo ornatum removet:

*Nec te purpureo velent vaccinia succo,
Non est conveniens luctibus ille color.*

Ornamentis igitur positis *Lugubria* vel *Mortualia* induebant. Sic enim appellabantur vestes funebres, ut forensia, Cœnatoria. Nævius *Lycurgo* vocat *Mortualia*, vestimenta quæ in luctu sumebantur. *Pallis*, ait, *petagys*, *crocotis*, *malacis*, *mortualibus*. Sed usitatius *Lugubria*: quod sæpissimè apud bonos autores reperias. Ovidius lib. xi. *Metamorph. de Ceyce mortuo & Halcyone in somnis apparente:*

*Surge age da lacrymas : lugubriaq; indue, nec me
Indeploratum sub inania tartara mitte.*

Idem lib. i v. Trist. Eleg. i i.

Illam diem veniet, mea qua lugubria ponam.

Propertius lib. i v. Eleg. ult.

— *Nunquam mater lugubria sumsi.*

Seneca Consolat. ad Helviam. capit. xvi.

*Nostis quasdam, quæ amissis filiis imposita lu-
gubria nunquam exuerunt. Ulpianus D. De
his qui notant. infam. L. viii. Si post le-
gitimum tempus cognovit, Labeo ait, ipsa die
& sumere eam lugubria & deponere. Quin-
tilianus declam. x. At postquam alteram
tertiamq; noctem deserta vanis quaestibus du-
xit, tum tristiora lugubria, tum squallida ma-
gis placuere vestes, tum repetitis sanguina vèrè
placribus jam convalescentes lacerti. Plu-
scula loca hinc adscripti, ut genera dicendi
antiquis usitata Romanæ elegantiae candi-
dati observarent, videlicet, Sumere, Indue-
re, Ponere, Deponere, Exuere lugubria.*

Erant autem hæc lugubria coloris ni-
gri : qui color semper pro luctus indicio
habitus; uti contra albus pro signo lætitiæ.
quod præter innumera ferè testimonia in-
dicat Astrampsyclus duobus hisce senariis
onirocriticis :

Λαχλὺ σολῶ καὶ δ. 1501 ἐν ὕπνῳ φέρειν.

Σπολυὶ Φορεῖν μέλαιναν, ἢ καλὴ θεὰ. h. e.

Omen bonum in somno est amictus candidus,

Gestare amictum atrum, haud bonum spectaculum.

Unde Festus : *Niger lapis in comitio locum funestum significat, ut alij, Romuli morti destinatum.* Salvianus libr. vi. de Providentia : *Nigra est incendio civitas, & tu vultum serenitatis usurpas.* Pericles apud Plutarch. *περὶ τῆς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφρόνως*, eo nomine præcipuè gloriatur, quod ipsius factò nullus unquam civis atram vestem induere coactus sit : Lucem hinc accipit Gregorius Nyssenus lib. *περὶ παρθένιας*; cap. iii. *πῶς τῆως λαμπρῆς ἢ λαχίμονα καὶ περὶ βλεπὸν αἰθρῶς κατὰ μελαίνει πρὸς πρῶτον ἢ συμφροσὶ καὶ περὶ βράχου τῶ πένθει.*

Morem autem hunc gestandi atras vestes in luctu funebri ab Ægyptijs ortum, scribit Servius ad libr. xi. *Æneid.* *Morem lugendi*, inquit, *quidam dicunt Ægyptios invenisse : Eos enim primos Liberum, quem Osirim appellant, à fratre Tyfone per insidias interemptum, atra veste luxisse, inde cæteris gentibus traditum, ut intra annum finiretur luctus.* Ex hoc igitur ritu Juvenalis *Satyra x.*

*Hac data poena diu viventibus, ut renovatâ
Semper clade domus multis in luctibus, inq̄
Perpetuo mœrore & nigra veste senescant.*

Et Cynthia apud Propert, lib. iv. Eleg. Sunt
aliquid:

Deniq; qui nostro curvum te funere vidit?

Atram quis lacrymis incaluisse togam?

Macrob. libr. iii. Satur. capit. xv. de Cras-
so, qui murænam in piscina mortuam atra-
tus, tanquam filiam, luxit. Sic Valerius
Poplicola Φαιῶν ἐσθῆτα λαβὼν Bruto funus
fecit, teste Dionysio Halicarn. libro v.
Et in funere Augusti Tiberius ac Drusus
Φαιῶν πολλῶν, ἢ ἀγοαῖον τρόπον, πεποιημένῳ εἶχον,
hoc est, pullâ veste ad forenses modum pa-
ratâ erant amicti, ut ait Dio lib. lv. In Ger-
manici quoque exsequiis atratam plebem,
trabeatos equites agnoscit Tacitus lib. iij.
ad quem locum quid Lipsius notet, vide.
Sic ad nuncium é Pannonia allatum de o-
bitu M. Antonini Philosophi, confusa luctu
publico urbe, Senatus in curia veste atra ami-
ctibus lacrymans convenit. Allud t huc Cypria-
nus de mortalitate: Contestarer assiduè &
publicè prædicarem fratres nostros non esse lu-
gendos accersitione dominica de seculo libera-
tos, cum sciamus non eos amitti, sed præmitti,

rece-

recedentes precedere, ut proficiscentes & navigantes solent: desiderari eos debere, non plangi, nec accipiendas esse hic atras vestes, &c. Et Martialis ab hac causa lanam fuscam Polentinam *lugentem* nominat libr. XIV. Epigram. 157.

*Non tantum pullo lugentes vellere lanas,
Sed solet & calices hac dare terra suos.*

Pertinet huc vetus inscriptio, quæ est Romæ extra Portam Flaminiam. *Mortuum, me. quoq; funerari. jussi. rebus. lugubrib. quibus.* [*For. legit quas*] *vivos. comparavi. lecto. stragulis. forensi. pænula. nigris. omnibus. &c.* Deniq; huc facit illud Pauli Jurisconsulti lib. I. Recept. Sentent. cap. ult. *Qui luget, abstinere debet à conviviis, ornamentis, & albâ veste.* Nam sicut ater color tristitiæ: sic albus vel candidus lætitiæ indicium. Quamobrem Sidonius Apollinaris acriter eos objurgat, qui suo tempore præpostero ritu ac ordine perverso albatii in funus prodirent: *Nam libenter, inquit lib. V. Epist. VII. incedunt armati ad epulas, albatii ad exsequias, pullati ad nuptias: ostendens eos in tantum moribus & actu confusos, ut apparatus funereum nuptiali, nuptialem*

lem funereo perverso ordine permutarent. Nam qui morem communem temporis illius servabant, non albatī ad exsequias, pullatī ad nuptias; sed albatī ad nuptias, pullatī ad exsequias procedebant, ut albatī nuptiali gaudio, pullatī luctui funereo concordarent, ut loquitur Petr. Arvernus Venerabilis lib. v. Epist. xvi.

Lugentium igitur vestes nigras fuisse hinc constat: Et quidem in viris id semper observare licet, in fœminis verò non item. Nam has priscis tantum temporib. atratas fuisse, docuit me clariss. Lips. ad ii. lib. Annal. Taciti. Hunc enim colorem illis tribuit Dionysius Halicar. lib. viii. *γυναικες Ρωμαίων, ἃ νόμος ἐστὶν αὐταῖς ἐπὶ τοῖς ἰδίοις καὶ ἀναγκαιοῖς ποιεῖν κηδεσθῆναι, ἀποθέμεναι χρυσοῦν καὶ πορφύραν καὶ ἄλλον κόσμον, μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρῶμεναι ἢ ἐνιαύσιον ἐπένησαι χρῶνον.* hoc est: *Romanorum matronæ, ut mos est illis in luctu domestico & necessariorum funeribus, deposito auro & purpura ceteroq; ornatu atratæ ipsum per annum integrum luxerunt.* Apud Suid. incertus scriptor de funere Marcii: *Καὶ αἱ γυναῖκες ἀποθέμεναι χρυσοῦν καὶ ἄλλον κόσμον καὶ μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρῶμεναι καὶ*
πενθῆναι

περὶ ἡρώων ἐναιώσιον ἡρόων. Varro lib. i. de vita
 P. Rom. *Ex quo mulieres in adversis rebus
 ac luctibus cum omnem vestitum delictiorem
 ac luxuriosum postea institutum ponunt, rici-
 nia sumunt.* Cujusmodi autem hæc Ricci-
 nia fuerint, audiamus ex Sex. Pompejo:
*Ricinium, inquit ille, omne vestimentum
 quadratum. Il qui XII. interpretati sunt, esse
 dixerunt virilem togam, quam mulieres ute-
 bantur, prætextam clavo purpureo.* Quem lo-
 cum sanum esse, nec rectè ab aliis muta-
 tum, lubens assentior nupero X I I. tab. in-
 terpreti doctissimo. Nam ita est, ambifor-
 mem hic Ricinij definitionem Festus reci-
 tat: *Illam communem, Recinium esse omne
 vestimentum quadratum.* Hanc propriam,
*Recinium ab Interpretibus legis XII. defini-
 tum virilem togam, quâ mulieres utebantur,*
 puta, in luctu, &c. Erant igitur mulieres
 in luctu Romanico viriliter riciniatæ, sed,
 quod notandum, domi duntaxat & qui-
 dem septem tantùm illos dies, qui fune-
 ris elationem præcedebant. Nam octavo
 die riciniis illis in lectulum feralem im-
 positis, ut, sicut infra monstrabimus, una
 cum mortuo comburentur, *togas sume-
 bant*

bant *pullas*, quibus cum in funtus prodirent. Exquè deinceps vestes in luctu. Varro libro III. de vit. P. Rom. *Vt dum supra terram esset riciniis lugerent: funere ipso, ut pullis pallis amictæ.* Eadem & *toga anthracine* Varroni libr. eodem De vita P. R. cuius loci fragmen habet idem Nonius in Anthracinis. *Propinqua adolescentula etiam Anthracinis, proxima amiculo nigello, capillo demisso sequerentur lectum.* Ex eodem ritu etiam Ovidius libr. VI. Metamorph. de Niobe:

— *stabant cum vestibus atris*
Ante teros fratrum demisso crine sorores,
 Et eodem libro de Progne,

— *velamina Progne*
Deripit ex humeris auro fulgentia lato,
Induiturq; atras vestes.

Et lib. XI. Najades inducit lugentes in carbasis pullis. Carbasia autem, pallia foeminarum, teste Nonio.

Verum sub Imperatoribus, post sericam traductam vestem, & vulgatam Coam, post galbanam, cæruleam, amethystinam, & tot genera colorum reperta, sperni ceptus est, contemniq; color albus, adeo, ut nota & indicium luctus fuerit sexui sequio.

ſequiori eum induiſſe. Inde Herodianus in funere Severi Imper. Αἰγυψιαῖκες λιτὰς εὐθῆ-
 τας λευκὰς ἀμφιεννύμηναι χῆμα παρέχεσι λυπέ-
 μιον. hoc eſt, *Fœmina veſtibus albis exilibus
 induta mœventium ſpeciem præbent.*

Stattius in lacrymis Hetrufci :

*Huc viſitata comam niveoſâ, inſignis amiçtu
 Mitiùs exſequiis ades.*

Aſſignat hic Pietati, ut vides, niveam ve-
 ſtem, quia Dea vel mulier: quanquam Ber-
 nartius putat Poëtam hic non oculos ha-
 buiſſe ad luctum, ſed ad ſolemne Deæ
 cultum, quam non tam ad funus vocet,
 quàm ad concelebrandam ſingularem He-
 trufci pietatem. At Plutarchi locus hæc de
 re clariffimus eſt in Problemat: Διά π, inquit
 λολκα φορεῖσιν ἐν τοῖς πένθεσιν αἰγυψιαῖτες ἱμαθία,
 καὶ λολκὴς κεκερυφάλης; Et vide apud eum
 cauſas.

Nec verò quenquam moveat, quod
 Apulejus atram veſtem fœminæ lugubri
 aſſignat libro III. Miles: *Inter hæc quadam
 mulier, per medium theatrum lacrymoſa &
 flebilis atra veſte contecta, parvulum quen-
 dam ſinu tolerans decurrit.* Et libro VII.
*Mater pueri mortem deplorans fletu &
 lacry.*

lacrymosâ fuscaq; veste contecta. Nam ut rectissimè censet Lipsius, fortè aut priscum ritum in animo habuit, ut solet Apulejus; Aut aliud in provinciis fuit, ubi id gestum; more videlicet Græciæ retento, apud quos in luctu constitutos, viros pariter & mulieres nigras vestes gestasse minimè ambigimus. Euripides in Iphig. Aulid. indicat, ubi moritura matrem monet, ne comam laniet suam ob mortem, suisq; ut renunciet sororibus, ne vestibus nigris corpus eam ob rem contegant.

Μήτ' ἔν γε τὸν σὸν πλόκαμον ἐκτέμης τειχὸς,
Μήτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπέχῃ πέπλους,
Bion in Epitaphio Adonidis:

Λιάζω τ' Ἀδωνιν. ἀπώλετο καλὸς Ἀδώνης
ώλετο καλὸς Ἀδώνης. ἐπιμάζουσιν ἔρωτες
Μηκέτι πορφύρεοις ἐνὶ Φάρεσι κύριε κάθουδε.
Ἔργω δηλαΐα κυανὸσόλε καὶ πλωτῆγῃσον
Σπίνθεα, ἢ λέγε πᾶσιν ἀπώλετο καλὸς Ἀδώνης.

Sic Homerus Thetin futuram filii mortem deplorantem, nigro tectam velo Jovem adire facit, Iliad. ω. Et sunt alia, quæ fœminas Græciæ in luctu atris vestibus usas fuisse declarant. Nam de viris vulgare negocium est. Quo allusit procul dubio Euripides in Alcestide, ubi *Θάνατον* vocat

ἀνάκτω

ἄνακτα τὸν μελάμπεπλον νεκρῶν. Et Moschus in Epitaphio Bionis:

Σεῖο Βίων ἐκλαυσε τᾶχι μόνον αὐτὸς Ἀπόλλων

Καὶ Σάτυροι μύροντο μελαγχλαινόιτε πείηποι.

Sed clarissimè Artemidorus libro III. cap.

III. τὸ δὲ μέλαν ἱμάτιον σωτηρίαν προσημάνει. ἔϋ οἱ ἄποθανόντες, ἀλλὰ οἱ πενθόντες σὺν ἄποθνήσκοντος ταῖς τοῖς χρωμάτων. hac est, *Nigra vestes in somniis salutem protendunt. Non enim mortui, sed qui mortuos lugent, ijs utuntur.*

Alium igitur in luctu, alium extra luctum veteres usurpasse vestitum, nec eadem fuisse doloris & lætitiæ insignia, satis, opinor, manifestè ostendimus. Quem morem etiam ipsis Patriarcharum temporibus obtinuisse observavit D. Augustinus Quæstione cxxix. super Genesin, ad hæc verba: *Et depositis vestimentis viduitatis à se. Hic insinuat, inquit ille, etiam temporibus Patriarcharum certa, & sua fuisse vestimenta viduarum: non utiq; talia, qualia conjugatarum.*

Non autem vestes in luctu tantum mutare, sed etiam scindere solitam priscam illam antiquitatem vel sexcæta testimonia loquuntur. Virgilius lib. XII. *Æneid.*

*Demittunt mentes : it scissâ veste Latinus
Conjugis attonitus fatis, urbisq; ruina.*

Et libro v.

Tum pius AENEAS humeris abscindere vestem.

Silius Italicus lib. XIII. de Scipione audita
morte suorum :

*Huc tristis lacrymas & funera acerba suorum
Fama tulit duris, quanquam non cedere suetus
Pulsato lacerat violenter pectore amictus.*

Stattius Epicedio in Glauciam Melioris :

*Tu modo fusus humi lucem a versaris iniquam :
Nunc torvus pariter vestes & pectora rumpis.*

Idem in Priscillam :

— *tunc flere & scindere vestes*

Et famulus lassare greges & vincere planctus.

Sic post allocutionem & conventiones inter
Triumviros & Sex. Pompejum habitas
utrarumque partium milites, cognita suo-
rum propinquorum morte, τὴν ἐοικῆσθαι τὴν ἑα-

εἰρημνίαν vestimenta lacerarunt, ut tradit

Dio lib. XLVIII. Idem à Cleopatra factum,

cum vulneratum Antonium, statimq; mo-

riturum susciperet ac lugeret, narrat Plu-

tarchus in vita Antonij. Possem hic planè

geminam Hebræorum consuetudinem ad-

ducere, sed cum ea non queat esse non no-

ta iis, qui vel primoribus digitis sacram

historiam attigerunt, nolo diutius in re

prole-

proletariâ immorari : atq; ideo hic de Lu-
ctus indiciiis, lugentiumq; habitu finem fa-
cio, reliqua alio loco additurus.

C A P. XVIII.

*Funera ducta per Forum, collocata pro rostris, ibiq;
laudata. Origo orationum funebrium à Val. Publicola.
Confirmatur Legibus XII. tab. Habebantur orationes ista
à proximis cognatis, vel à magistratibus.*

DE triplici Personarum genere, quæ
exsequiis solebant interesse, jam di-
ximus, reliquum est ut de **L o c o** aliquid
agamus, quem duplicem facio, **Unum**, *Per
quem* funera ducebantur : & alterum *In
quem*. De his, ubi quantum quidem memo-
ria mihi suppeditat, dixero, finis erit huic
libro.

L o c u s autem, *Per quem* Funera,
præcipuè verò Indictiva & publica duce-
bantur, erat Forum. Discimus id ex Dio-
nyfio Halicar : qui libro IV. de funere Ser-
Tullii sic loquitur : θορύβῃ δὲ γενομένῃ πᾶσι
ἐπὶ τῷ πόλιν ὄλλῳ καὶ οἰμωγῆς ἐπὶ τῷ τυχεῖσι θαν-
νάτω δείσας ὁ Ταρκύνιος, εἰ διὰ τῆς αἰγορίας ὁ νε-
κρὸς φέροιτο, ὡς ἐστὶ Ρωμαίοις ἔθος, πᾶντε βασιλεῖον
κροσμὸν ἔχων καὶ ἄλλα ὅσα νόμος ἐπὶ ταῖς ταφαῖς,
μὴ τις εἰς αὐτὸν ὄρημ γένηται τῆ δημοτικῆ, πλὴν ἢ
βεβαίως κρατύασι τῷ ἀρχῆν, σὺν ἑἰασί τῶν νο-
μίμων ἔδεν αὐτῷ id est. *Exorto autem ingenti*

tumultu & ululatu per totam urbem, ob Tullij mortem, veritus Tarquinius, ne si per forum funus duceretur, ut fert Romanorum consuetudo, cum regia pompa & ceteris solemnibus ceremoniis, quæ in funere observari solent, plebs in se impetum faceret, regni potentiâ nondum satis confirmatâ, nullos sepulturae consuetos ritus adhiberi passus est. Vide eundem libr. x i. in funere filiaë Virginii & Plutarchum in Lucullo. Ex hoc ritu Apulejus lib. i i. Metamorph: Ecce jam ad ultimum defletus atq; conclamatus processerat mortuus, ritusq; patrio, utpote unus de optimatibus, pompa funeris publici ductabatur per forum. A lufit & Horatius lib. i. Satyr. vi.

————— at hic si plaustra ducenta,
 Concurrantq; foro: tria funera magna sonabit
 Carnua quod vincatq; iugas.

In Forum igitur funus ductum collocabatur pro Rostris: ubi in defuncti laudam Orationes solebant haberi. Acro vetus Horatii interpretes in Epod: Varro pro Rostris sepulcrum Romuli dixit: ubi etiam in hujus rei memoriam duos leones fuisse erectos constat, unde factum est, ut pro Rostris mortui laudarentur. Cicer. ii. Orator.

Nostra

Nostræ laudationes, quibus in foro utimur, aut testimonij brevitatem habent nudam atq; inornatam, aut scribuntur ad funebrem Orationem. Notandum autem, quod Polybius videtur indicare, eos qui laudandi erant, plerunque pro Rostris erectos fuisse statutos. Sic enim ait ille lib. vi. *Σαυτελευμένης τῆς εκφορᾶς, κρηρίζεται μετὰ τῶν λοιπῶν κόσμῳ πρὸς τὰς καλυμένους Εμβόλους εἰς τὴν ἀγορὰν, ποτε μὲν ἕως ἐναργῆς, σπανίως δὲ κατὰ κεκλιμένῳ.* Quamquam Polybij verba etiam accipere possumus, de simulacris mortuorum cereis, quæ ut à populo conspici possent, machinamentis quibusdam erigebantur. Cujusmodi simulacrum ab Antonio ostensum est populo, super funebri lecto Cæsaris, ea arte factum, ut versatile esset, & omnia ei imposita vulnera mirè ob oculos poneret: autor Appianus.

Origo hujus ritus Romæ quidem Valerio Poplicolæ ascribitur: qui primus Brutum mortuum pro Rostris laudavit. Quod præter Plutarchum testatur etiam Dionysius Halicar. libro v. his verbis: *τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ φαίαν ἐσθῆτα λαβὼν καὶ τὸ βράχε σῶμα πρὸς τοὺς ἐν ἀγορᾷ κειρασμαμένους ἐπὶ σφραμνῆς εὐπρε-*

εὐπεπῆσι, σικυκαλίαι τὸν δῆμον εἰς Ἐκκλησίαν καὶ παρε-
 λθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα τὸν ὄπι πέφριον ἐλεξεν ἐπ' αὐτῷ λό-
 γον. hoc est. *Postero die atratus Bruti cor-
 pus in foro proposuit, splendidè in lecto orna-
 tum, populumque ad concionem convocavit,
 & suggestu conscenso in ejus laudem habuit
 funebrem Orationem. Et sequitur hic porro
 elegans dissertatio, super origine hujus ri-
 tus, quam non possum, quin totam huc ad-
 scribam non quidem Græcam (ignoscant
 φιλέλληες) sed ut Latinitate donata est
 ab Æmilio Porto. Vtrum autem Valerius
 primus hunc morem apud Romanos institue-
 rit, an institutum à regibus secutus fuerit,
 certò affirmare non possum. Quod tamen
 hoc sit Romanorum vetus inventum, in fu-
 nere illustrium virorum, virtutes eorum
 laudari, neque à Græcis primum institutum
 fuerit, ex communis historię scriptis didici,
 quæ tam vetustissimi Poëtæ, quàm celeberrimi
 Historici prodiderunt. Nam certamina
 quidem funebria, in honorem clarorum
 virorum, gymnica & equestria à necessariis
 facta tradunt, ut ab Achille in Patrocli &
 multò antè ab Hercule in Pelopis funere. Hos
 tamen publicè laudatos nulli prodiderunt,
 præter*

præter Athenienses tragicos, qui civitati suæ assentantes, Theseo Argivos sepelienti hoc quoque fabulose attribuerunt. Serò enim Athenienses legitimis funeris ritibus hanc laudationem funebrem addiderunt, sive ab iis, qui ad Artemisium & Salamina & Plateas pro patria occubuerant, initium duxerint, sive etiam à rebus gestis in campis Marathonis. Sed ea quoque, quæ in campis Marathonis sunt gesta, sexdecim annis Bruti funere sunt posteriora, si modo ab his primis laudes in defunctos cæptæ sunt dici. Sed si quis missa facta hac quaestione, quinam primi laudes funebres instituerint, examinare aut scire voluerit, apud utros mos iste melius se habeat, longe prudentius hunc apud hos, quàm apud illos, constitutum reperiet: quia Athenienses videntur eorum causa, qui in bello cæsi sepultura mandantur, orationes funebres instituisse, ex una tantum virtute, quæ in ipsa morte apparuerit, etiam si quis ceteris in rebus fuerit nequam, existimantes viros bonos judicandos. At Romani omnibus viris claris, sive eorum ductu, auspiciisque bella fuissent confecta, sive in reip. administratione & gubernatione, prudentia dedissent consilia, & præclara edidissent

dissent facinora , hunc honorem haberi statuerunt , & non solum iis , qui in bello cecidissent , sed etiam aliis , quemcumq; illi finem vite sortiti fuissent : existimantes ob virtutes totius vite actæ , non solum autem ob gloriosum obitum viris bonis laudes deberi. Hactenus Dionysius. Habebantur autem Orationes hujusmodi ab iis , qui mortuum sanguine proximè accedebant. Polybius dicto loco.

πέραξ ἢ πάντος τῆ δόμου πάντος , ἀναβὰς ἐπὶ τὰς ἐμβόλους , ἀν μὲν ἦος ἐν ἡλικίᾳ ἢ λείπηται ἢ πύχη παρῶν ἔτος : εἰ ἢ μὴ τῶν ἀδελφῶν εἶπε ἀπὸ γεινῶς ὑπάρχει , λέγει ὡς πεπελοῦτή κόπος τὰς ἀρετὰς , & τὰς ἐπιετυγμένας ἐν τῷ ζῶν πλάξῃς. hoc est.

Circumfusa autem populi corona in rostra ascendit filius , si quem puberem reliquerit , qui forte adsit : sin minus , propinquus aliquis , & de mortui virtutibus dicit , rebusque , quas is prosperè gesserit. Unde filius Appii , qui in judicium vocatus , sibi ipse manus violentas intulerat , à magistratu petiit , ut sibi in parentis obitum Orationem habere permitteret , teste Livio libro 11. & Dionysio Halicar. libro 1x. cujus hæc sunt verba.

*περσευχθέντος ἢ τῆ σώματος εἰς τὴν ἀγορῆν , ὁ μὲν ἦος αὐτῆ περσιῶν ποῖς δημάρχους & ποῖς ὑπάτοις , ἡξίξ τὴν νόμιμον ἐκκλησίαν αὐτῆ σιωπα-
 ραγεῖν*

γαυεῖν καὶ κατὰ τὸ ἐν Ἑτῇ Ρωμαίοις ὄντα Ἰπὶ τῆς τα-
 φαις ἀγορᾶ ἔδοξεν τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν λόγον Ἰπὶ τρέψαι
 πρὸς τὸν πατέρα διελθεῖν. hoc est. *Allato autem in
 forum cadavere, filius ejus adiit Tribunos &
 consules, petiitq; ut sibi populum ad concionem
 legitimam convocarent sibiq; in ea more majorum
 & ex populi Rom. consuetudine patrem
 Oratione funebri, qua in viros bonos haberi
 solet, ornare permitterent.* Sic Fabium pro
 rostris filium suum laudasse autor Plutar-
 chus in ejus vitâ: Τῆδὲ Φαβίῳ τὸ ἕν ἄποθανεῖν
 σιωπῆ, καὶ πῶ μὲν συμφορῆν, ὡς ἀνὴρ τε Φρόνιμος
 καὶ πατὴρ χρησὸς, ἠέγεκε μετρίωτατα. τὸ δὲ ἐγκώ-
 μιον, ὃ ταῖς ἐκκομιδαῖς τῶν Ἰπὶφανῶν οἱ πρὸς ἡκούτες
 Ἰπὶπελῶσιν, αὐτὸς εἶπε κατὰ τὰς ἐν ἀγορᾷ, καὶ χεῖρα
 τὸν λόγον ἐξέδωκεν. *Fabius cum hunc filium a-
 misisset, dolorem ut vir prudens & pius pater
 tulit moderatissimè. Orationem, quam ha-
 bent in clarorum virorum funere propinqui,
 ipse in foro dixit, quam postea edidit scriptis
 mandatam.* De Tiberio Suetonius: No-
 vem annos natus defunctum patrem pro rostris
 laudavit. Quod si propinqui deessent, qui
 officium hoc defuncto valerent præstare,
 plerunque viris doctissimis illam provinci-
 am demandatam fuisse reperio. Appia-

nus libr. i. ἐμφυλ. de funere Syllæ. ὡς δ' Ἰπὶ
 Ἡ Βήματος ἔνθα δημηγορεῖσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ περὶ τῆς,
 οὐ μὲν Ἰπὶ τῶ Φίκε λόγους εἶπεν ὁ κροχίσιος εἰπεῖν τῶν
 πότε, ἐπεὶ Φαῦσος ὁ παῖς ὁ Ἡ Σύλλα νεώτατος ἦν ἐπ,
 h. e. *Pro rostris deinde in suggestu posito ca-*
lavere, funebrem orationem habuit vir ejus-
ætatis eloquentissimus, quod Faustus filius non-
dum esset maturus. Plinius libr. ii. Ep. i.
Hujus viri exsequia magnum ornamentum
principi, magnum seculo, magnum etiam foro
*et rostris attulerunt. Laudatus est à Con-
 sule Cornelio Tacito: nam hic supremus felicitati*
ejus cumulus accessit, laudator eloquentissimus.
 Imò verò interdum magistratibus ex Se-
 natusconsulto funebres hæ laudationes
 commendabantur: teste Quintiliano lib.
 iii. institut. cap. ix. Nam et funebres lau-
 dationes pendent frequenter ex publico aliquo
 officio, atq; ex senatus consulto magistratibus
 sæpè mandantur.

C A P. XIX.

Orationes Funebres scæminis quando decreta. In o-
rigine vel causa earum Livii et Dionysii levus dissensus.
Super autoritate Ciceronis, Popilliam Catuli matrem pri-
mo omnium Roma pro rostris laudatam afferentis, hæsita-
tum. De vitiatâ funebris laudationibus historia Cice-
ronis et Livii querela.

Non

NON autem in virorum tantum : sed
 & Mulierum funeribus *Ἐν Ἐπιταφίαις*
 λόγους habitos, idque jussu legis Plutarchus
 me docuit libr. De Virtutib. mulierum :
Λεῖσαι δὲ, inquiens, ὁ Ῥωμαίων δοκεῖ νόμος ἔχειν,
ὡς περ αἰδράσι, καὶ γυναῖξι δημοσίαι μὲν πλὴν τελευτήτων
Ἐν Ἐπιταφίαις λόγοις ἐπαίνους. *Romanam*
legem maximè probo, quæ mulieres itidem,
ut viros publicè post mortem meritis laudib.
affici jubet. Decretus is honos à Senatu fæ-
 minis hac de causa, quòd cum in publico
 deesset aurum, ex quo pacta Gallis merces,
 quæ erat mille pondo auri, redigeretur,
 matronæ omnem suum mundum contu-
 lissent, ut sacro abstineretur, ut autor Li-
 vius lib. v. *Matronis pro auro ad liberandam*
à Gallis Romam collato gratiæ actæ, honosq; ad-
ditus, ut earum sicut virorum post mortem so-
lemnis esset laudatio. Id accidit Anno ab V.
 condita cccclxiii. juxta digonianam suppu-
 tationem. Testatur id ipsum quoq; Plutar-
 chus, quanquam in causa non nihil dif-
 sentit, mundum hunc à mulieribus colla-
 tum dictitans, ad Donarium faciendum,
 quod Delphos mitteretur, post actum
 à Camillo de Vejentibus triumphum,
 circa

circa annum urbis cccclviii. Verba ejus
 in Camilli vita hæc sunt: χρυσίαι δὲ τῷ σώματι ἐν
 τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀρχόντων, ὅθεν ἂν περιθεῖη σκα-
 πῶντων, αἱ γυναῖκες αὐταὶ καθ' αὐταῖς βελόμηναι τὸ
 ὄντα χρυσῶν ἐκάσθη πρὸς τὸ σῶμα χρῆσμον ἐπέδωκεν εἰς
 τὸ αἰνάθημα, καθμῶ χρυσίαι χρυσομήμον ὀκτώ τετρακόντων.
 Καὶ πύλαις μὲν ἡ σύγκλητος Διοδοτῆρα πρὸς πρέ-
 περα, ἐψηφίσαστο μὲν θάνατον, ὡσπερ ἔστι τοῖς ἀνδρά-
 σιν, καὶ γυναῖξιν λέγεσθαι τὸν ἀξίον ἔπαινον. καὶ τὸ τῷ εἰ-
 δημοσίῳ πρῶτον ἐγκωμιάζεισθαι γυναῖκα δημοσίῳ
 τελευτήσασαι, Latinè sic sonant: *Erat autem
 magna in urbe auri inopia. Ibi magistrati-
 bus deliberantibus, qua id ratione confici posset,
 mulieres habito seorsim consilio mundum suum
 omnem aureum contulerunt ad Donarium fa-
 ciendum, fuitque auri pondus talenta octo.
 Quas Senatus pretio persoluto remunerandas
 statuit, ut defunctæ perinde atq; viri in funere
 laudarentur. Antè enim mulierem publicè
 laudari mortuam receptum usu non fuit. Sed
 sive hoc, sive illo tempore Senatus consul-
 tum de muliebri laudatione factum sit, pa-
 rum refert; neque hanc in duobus istis
 autoribus dissensionem valdè miror: hoc
 autem magis mirum, aliquot centum an-
 nis post demum privilegii sui prærogativa
 uti cœpisse mulieres. Nam Popilliam Ca-
 tuli*

ruli matrem primo omnium hoc honore affectam, scribit Cicero lib. II. de Oratore: *In eo quidem genere scio & me & omnes, qui affuerunt, delectatos esse vehementer, cum abs te (Catulum intelligit) est Popillia mater vestra laudata: cui primum mulieri hunc honorem in nostra civitate tributum puto. Quem locum de funebri laudatione, ad unum omnes, quos quidem vidi, interpretes capiunt. At qui credamus, tam longo temporum intervallo post latam legem ignoratam fuisse Romæ eam consuetudinem, nec ab ulla mulierum, quæ tam altos semper spiritus gerebant, usurpatam? Certè ipsum M. Tullium id miratum esse, nullus dubito: ideoq; de Popillia est ab eo annotatum, ceu res observatu digna. Et tamen non audet Cicero affirmare, primam omnium mulierum eam fuisse laudatam, publicè: verùm ita se ait putare, quasi dicat fieri potuisse, ut & aliis olim is honos esset habitus, sed quarum nulla in historiis extaret memoria. Sic Tullium ab ἀπειροτήτων ἀμνημονικῆ nota liberandum, existimabat à me super hoc negotio consultus eruditissimus Casaubonus: quod si cui*
 minus

minus placet, quanquam cur displicere possit non video, aptius quid, meliusq; adferat, si valet, & *Phyllida solus habeto*. Mihi sanè & mente & oculis diu investiganti nihil aliud hactenus occurrit, nisi si dicere velimus, non statim moribus receptum fuisse, quicquid per leges licebat. Illustria exempla in lege Divortii, & illâ alterâ, quæ malum debitorem *μελεισθ'* secare permittebat. Nam etsi quidem ex Romuli instituto & XII. tabulis vir jubere poterat, uxorem suas sibi res habere: *tamen per annos ferme sexcentos ab urbe condita nulla repudium domus sensit*, ut ait Tertullianus in Apologetico, & à Dionysio, Valerio Max. Plutarcho & Agellio memoriæ proditum est. Sed neq; sectio obæratî corporis unquam Romæ usurpata, teste eodem Agellio. XX. cap. I. Quintiliano lib. VII. cap. VI. Tertullianus in Apolog. cap. IV. Eodem igitur modo mulieres quoq; totos trecentos annos ab eo, quod per Senatus consultum sibi licebat, fortasse an abstinerunt, vel reverentia erga viros deterritæ, vel contentæ solo honore, quem sibi à Senatu decretum in tacito sinu gaudebant. Nam
quod

quod non usurparint hoc suum privilegi-
um mulieres, etiam Polybius & Dionysius
Halic. indicant; qui de eo instituto multa
scribentes muliebris laudationis, planè
nullam fecerunt mentionem. Atq; hanc
nostram sententiam vel eo probare pos-
sumus, quod cum jam fœminæ mortuæ,
pro rostris publicè laudari cœptæ essent,
non omnes statim hunc honorem sibi
vendicarint, sed tantum quæ ætate erant
provehctiores. Nam primus Julius Cæsar
morem laudandi juniores introduxit, si
Plutarcho fides habenda, qui in ejus vi-
ta sic scribit: τὸ μὲν ἐν ἑπιγυναιξί πρὸς βυτέ-
ροις λόγους ἑπιταφίαις διεξίεναι πάτεριον τῷ Ρω-
μαίσι. νέαισι δὲ σὺν ὧν ἐν ἔθει. πρῶτος εἶπεν Καί-
σαρ ἑπὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἀποθανόντος, καὶ τοῦ-
το ὑπέγκειν αὐτῷ χάριν πινᾶ καὶ σιωεδημαγωγῆ-
σεν τῷ πᾶσι τοῖσι, αἷς ἡμέρον ἀνδρα καὶ οὐμίμε-
σον ἤδρα ἀγαπᾶν. hoc est. Enimvero ætate pro-
vehctiores mulieres in funere laudari, moris an-
tiqui apud Romanos fuit. Primus Cæsar u-
xorem suam, cum juniores laudari non esset
receptum, mortuam oratione funebri decora-
vit: quo factò animos multitudinis sibi favo-
re obstrinxit, ut tanquam mansuetum placi-
dissi-

disiſimis que moribus virum amarent. Postilla igitur tam νέαι, quàm πρεσβύτεραι funebribus laudationibus ornabantur, uti ab historicis est annotatum. Caligula suam aviam defunctam etiam prætextatus pro rostris laudavit, teste Suetonio cap. x. Et Julia Cesaris F. Cn. Pompeji uxor τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπαίνων ἔπαιξε, ut tradit Dio libr. xxxix. De Livie Augustæ morte Tacitus libr. v. *Funus ejus modicum, testamētum diu irritum fuit. Laudata est pro rostris à Cesare pronēpote, qui mox rerum potitus est.* De Drusillâ Dio libr. lix. Καὶ πλὴν Ἰσοθάνῳ ἵστοῦτε ἐπήνεσε μὲν ὁ ἀνὴρ, δημοσίας δὲ ταφῆς ὁ ἀδελφὸς ἡξίωσε. *Tum mortuum maritus M. Lepidus laudavit: publicum funus frater C. Caligula tribuit.* Mulierum tamen laudatio videtur Cicero ni displicuisse libr. ii. de Leg. ubi de viris tantum hanc legem sanxit: *Honoratorum, inquit, virorum laudes in concione memorantur.* Imo verò in totum de omnibus funebribus laudationibus queritur, vitiatam illis esse temporum historiam: sic enim in Bruto loquitur; *Extant mortuorum laudationes: ipse enim familia sua quasi ornamenta ac monumenta servabant, & ad usum si quis*

quis ejusdem generis occidisset, & ad memori-
 am laudum domesticarum, & ad illustrandam
 nobilitatem suam. Quanquam his laudatio-
 nibus historia rerum nostrarum est facta men-
 dosior: multa enim scripta sunt in eis, quae fa-
 cta non sunt, falsi triumphi, plures consulatus,
 genera etiam falsa & à plebe transitiones, cum
 homines humiliores in alienum ejusdem nomi-
 nis infunderentur genus. Cujusmodi quere-
 lam etiam reperire est apud Livium libr.
 VIII. ubi cum Historicorum Romanorum
 varias discrepantesq; sententias recitasset,
 statim addit: *Nec facile est aut rem rei, aut
 auctoritatem auctori præferre. Vitiata mem-
 oriam funebribus laudationibus reor, falsisq;
 imaginum titulis, dum familia ad se quæq; fa-
 mam rerum gestarum honorumq; fallente men-
 dacio trahit. Inde certè & singulorum gesta
 & publica monumenta rerum confusa: nec
 quisquam æqualis temporibus illis scriptor ex-
 istat, quo satis certo auctore stetur.*

C A P. XX.

Funera elata extra urbem ibiq; sepulta. Mos ille jam
 à primis urbis incunabulis usitatus. Renovatus autem pri-
 mo Legibus XII. tab. Deinde Senatusconsulto. Iterum
 constitutionibus Imp. Adriani, Antonini Pii, Diocletiani,

Et Maximiani. Idem ritus Iudaorum, Atheniensium, Smyrnaeorum, Sicyoniorum, Corinthiorum, Syracusanorum, Καταγῶτες. Porta Libitinenfis qua ?

Consumpta in Foro Oratione, Funus inde commovebatur, deportabaturque IN LOCUM, ubi vel terræ erat mandandum, vel igni comburendum. Erat autem locus iste *extra urbem*. Nam quod Servius in libr. v. *Æneid.* memoriæ prodidit, *moris fuisse apud majores, ut qui mortuus esset, domum suam referretur, & in illa sepeliretur*: id quidem ego apud Latinos fortean obtinuisse concessero, quemadmodum & apud veteres Græcos, de quibus Plato in *Minoe*: οἱ ἢ αὐ ἐκείνων πρῶτοι αὐτῶ καὶ ἔταπον ἐν τῇ οἰκίᾳ σὺν ἀποθανόντες, ἡμεῖς ἢ τῶτων ἰδὲν ποιῶμεν. At verò Romæ sub ipsis urbis incunabulis multò ante latas à Decemviris leges more quodam receptum fuit, ut extra urbem sepelirentur vitâ functi. Probo id exemplo Numæ, quem non in urbe, sed in Janiculo humatum, præter Livium, Plutarchum, Dionysium, & alios, etiam Plinius testatur, qui lib. XIII. cap. XIII. ex Cassii Heminæ libr. IV. *Annal.* refert, *Cn. Terentium Scribam agrum suum in Janiculis*

viculo repastinantem, offendisse arcam, in qua Numa, qui Romæ regnavit, situs fuisset.
 Atqui Janiculum ab Anco Martio primum urbi additum, extra omnem est controversiam. Sed & Servius Tullius extra urbem elatus est ibiq; sepultus, teste Dionysio lib. i v. Præterea P. Valerio Publicolæ, & A. Posthumio Tuberto, qui ad lacum Regillum contra Latinos prosperè pugnavit, virtutis causa sepulchrum in urbe à Senatu esse concessum Cicero tradit i. de Leg. Quale autem illud honoris argumentum, vel virtutis fuisset præmium, si promiscuè omnibus in urbe sepeliri licuisset? Unde planum est etiam ante XII. tab. sepulturæ locum Romæ extra muros fuisse, & qui de hoc amplius dubitat, illum ego jubeo ἀπείν τ' ἀύχνοι ἐν μεσημβρίᾳ.

Ceterum hæc consuetudo aliquoties negligi atq; labefactari cœpit, ut necesse fuerit, crebrò eam novis legibus reduci & quasi redintegrari: Primò quidem à Decemviris: sic enim fuit in XII. tabulis: *Hominem mortuum in urbe ne sepelito, nevé urito,* apud Cicer. ii. de Leg. Mox Senatus consulto quodam, circa annum urbis ccccxc.

consule nimirum Duillio : ut auctor Servi-
 us XI. Æneid. *Ante etiam in civitatibus ho-
 mines sepeliebantur. Quod postea Duillio
 Cos. Senatus prohibuit, & lege cavuit, ne quis
 in urbe sepeliretur.* Et mutata Rep. ab Im-
 peratorib. qui perire hanc consuetudinem
 & intermori non sunt passi, severis illam
 legib. stabilientes. Nam D. Adrianus Imp.
 rescripto pœnam statuit 40. aureorum,
 tam in eos, qui in civitate sepeliunt, quàm
 ipsos magistratus, qui id passi essent: eamq;
 pecuniam fisco inferri & locum publicari
 ac corpus transferri iussit, ut auctor est
 Ulp. lib. 30. ad edictum. De Antonino
 Pio Imp. id ipsum tradit Jul. Capitol. *Intra
 urbes sepeliri mortuos vetuit.* Extat & de re
 eadem Lex Dioclet. & Maximiani Impp.
 Cod. de Relig. & sump. funer. *Mortuorum
 reliquias, ne sanctum municipiorum jus pollua-
 tur, intra civitatem condi, jam pridem veti-
 tum est.*

Verùm post illa tempora Leges hæ
 paulatim exoleverunt, & non solùm taci-
 tâ consuetudine, sed etiam singulari *Ma-
 gis* Imp. Leonis abrogatæ sunt, permis-
 sumq; uniuscujusque arbitrio, sive in urbe

vel-

vellet mortuum sepelire, sive in suburbio, ut patet ex ejus Novel. LIII, quam his verbis concludit: ἔδαμῶς ἐν νόμοις τῆς ἡμῶν πολιτείας συγκαταλέγεσθαι τὸν πὺν νόμον θεσπίζομεν: ἀλλὰ ὡς περ ὑπὸ τῆς σωτηρίας καλῶς ὠφθη καὶ ἀφρονέμεν: ἔτω καὶ ὑπὸ δόγματι ἡμετέρῳ ἕως παρτελῶς ἀφετέμεν. Καὶ πᾶς ὅς ἀνθρώπητι, εἴτε τῶν ἑξωθεν, εἴτε τῆς πόλεως ἐντὸς οὐδὲ τελευτῶντας ἡμῶν τῆ ἄφῃ ἀδελφῶν ἐχέτω παραίειν τὸ βῆλημα.

hoc est, *Ne igitur ullo modo inter civiles hæc Lex recenseatur, sancimus. quin potius, ut à consuetudine rectè contemnitur, sic etiam decreto nostro prorsus reprobat. Quicumq; autem sive extra muros, sive intra civitatem sepelire mortuos volet, perficiendæ voluntatis facultatem habet.*

Priscis igitur temporibus, extra urbem funera fuisse elata sepultaq; hinc constat: Sic Coriolanum in suburbio crematum, notat Dionysius Halicarnas. libr. VIII. Καὶ νομίσαντες εἰς τὸ θεράσειον, ὃ μάλιστα τῷ Ἰππικῶν, ἔτελεισθαι τὴν παρεσθλασμήλιον πύργον, συμπεμπέσης τὸ σῶμα τῆς πόλεως ὅλης μετ' οἰμωγῆς τε καὶ δακρύων. Ovidius lib. III. Trist. III.

Atq; suburbano condita crede solo.

Apulejus libr. IV. Miles: *Pòst hic valesfacto discessimus, & portam civitatis egressi, monu-*

mentum quoddam conspicamur procul à viâ remoto & abdito loco positum.

Quod verò aliqui existimant, elata fuisse funera, per certam aliquam urbis portam, quæ Libitinenfis dicta sit, eo ipso insigniter hallucinantur. Nam Lampridii locum quod attinet, quam ad probandam suam opinionem afferre solent, eum multò aliter interpretantur doctiores. *Galea ejus*, inquit in Commodò, *bis per portam Libitinensem elata est.* Hic non urbis, sed Amphitheatri aliquam portam intelligendam esse, per quam nimirum cadavera interfectorum galeatorum efferebantur, docet expressè Dio, qui de Commodi ludis sic ait: *Καὶ ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τὸ κρέιν αὐτῆς κατὰ τὰς πόλεις, καθ' αἷς τελειῶντες ἐκφέρονται, ἐξεκομιθῆ.* hoc est, *Et quod ultima spectaculorum die Galea ejus per eam portam, qua mortui efferrî solent, elata est.* Solebant enim in arenam una cum reliquo apparatu, etiam Libitinæ instrumenta inferri, ut esset videlicet, quo mortui subitò efferrentur. Ex Quintiliano discimus: *Sonabant clangore ferali tubæ illatisq; Libitinæ toris ducebatur funus ante mortem.* Nec Plinium

nium aliter audies libr. xxxvii. cap. iiii. ubi de gladiatorio munere Neronis: *Arma verò & Libitina totusq; unius diei apparatus è succino.* Vide Lips. libr. ii. Saturn. cap. xxii. & Turnebum libr. xxv. Advers. cap. xvii.

Neq; verò Romani solùm, sed & alii populi consuetudinem, hanc observant.

De Judæis clarum est ex variis historiæ sacræ locis. Lazari sepulcrum fuisse extra Bethaniam: Et Josephi Arimathei extra Hierosolymam testatur D. Johannes in Evangelio suo, hoc quidem cap. xix. illud verò xi. Patet id ipsum ex historia viduæ Naimitanæ Luc. vii. Monumenta etiam illa in quibus domiciliũ habuit Dæmoniacus, extra urbem Gergesenorum fuisse, legimus apud D. Matt. v. cap. Præterea illustre hujus rei testimonium extat in historia passionis & Σωτηριῶς nostri, post cujus resurrectionem, plurimos sanctos, tumulis suis relictis, in sacram urbem ingressos esse & multis apparuisse, narrat D. Matthæus cap. xxvii. Verum hæc omnibus in promptu sunt, cum nemo sit, vel esse de-

beat à pietate adeò alienus, qui se Christianum appellari velit, quin sacram historiam legerit. Quare ex Judæa in Græciam iam proficiscemur: cujus pleræq; nationes ritus hujus adeò tenaces fuerunt, ut ministros etiam tristes hujus muneris, quos *καταγεωγράται* appellabant, urbis domicilio arcuerint, teste Hesychio.

De Atheniensibus testatur Serv. Sulpit. in Ep. ad Cic. lib. iv. Famil. Epist. xii. ubi de Marcello Athenis mortuo sic loquitur: *Ab Atheniensibus locum sepulturæ ut darent intra urbem, impetrare non potui, quòd religione se impediri dicerent: neq; tamen ante id cuiquam concesserant.* Et Livius: lib. xxx. de Philippo Athenienses oppugnante: *Omissâ oppugnatione urbis, diviso rursus cū Philocle exercitu ad vastandos agros profectus, cū priorem populationem sepulcris circa urbem diruendis exercuisset, ne quid inviolatum relinqueret, templa Deum dirimi atq; incendi jussit.*

De Smyrnæis Cicero pro Flacco: *Vellem tantum habere otij, ut possem recitare psephismata Smyrnaeorum, quæ fecerunt in Castritium mortuum, primùm quòd in oppidum introferretur, quòd aliis non conceditur.*

Apud

Apud Sicyonios etiam legem antiquam fuisse, quæ mortuos urbe arcebat, auctor est Plutarchus in Arato: Νόμος δὲ ὄντι Ὀρχαία μηδὲνα θάπτειν τειχῶν ἐντός, ἰαυρῆς πὲρ τῶ νόμου δεισιδαιμονίας προσέστις, ἔπεμψαν εἰς Δελφὸς ὑπὲρ τῶτων ἐρησάμενοι τῷ Πυθίῳ. Hoc est, *Quia verò vetus Lex humari quenquam intra suos muros vetabat, & gravis legi adjuncta erat. Religio, Delphos miserunt ad consulendum super ea re vatem.*

In Delo quoque neminem sepultum auctor Strabo lib. x. Ρηνεία δ' ἐρημον νησιδίον ἐστὶν ἐν πετράσι τῆς Δήλης σαρδίοις, ὅπερ τὰ μνήματα τῆς Δήλῳ ἐστὶν, & γὰρ ἔξερσιν ἐν αὐτῇ τῇ Δήλῳ θάπτειν, εἰδὲ καί σιν νεκρὸν. hoc est, *Rhenea insula est exigua & deserta, intra quartum à Delo stadium, ubi monumenta sunt Deliorum. Nam mortuum in Delo sepelire non fas neq. cremare.*

Sic apud Corinthios similem ritum obtinuisse colligo ex Pausania, qui libr. i i. ait proficiscentibus Corinthum monumenta in itinere cum alia apparuisse, tum ad portam Diogenis Synopenfis Cynici sepulcrum: quod & Laertius tradit libro vi.

De Syracusanis quoque id ipsum non
R 5 obscu-

obscurè tradit Cicero v. Tusc. ubi de indagato à se Archimedis sepulcro ait: *Ego autem cum omnia collustrarem oculis [est enim ad portas Achradinas magna sepulcrorum copia] animadverti columnellam non multum è dumis eminentem.*

C A P. XXI.

Causa indagata, cur extra urbem mortui sepulti. Opinio veterum de contaminatione sacrorum ex aspectu contactu vé rei funesta. Probatum exemplo Flaminum, Sacrificantium, Pontificum, Censorum, Statuarum. Dio refutatus. Sepulcra inauspicata habitata, Deus Viduus qui? Indaeorum & Græcorum ritus similis.

Quæ verò causæ cum Romanis; tum aliis populis protelo fuerunt ad amplectendam & usurpandam hanc consuetudinem? Duæ, si rectè rem consideremus: Una divina & altera civilis. Divina cavebat à pollutione sacrorum publicorum, quæ contaminatum iri existimabant, si intra urbis mœnia mortui sepelirentur, Jul. Paulus lib. ii. Recept. sentent. tit. XXI. *Corpus in civitatem inferri non licet, ne funestentur sacra civitatis, & qui contra ea fecerit, extra ordinem punitur.* Habuerunt eandem causam procul dubio in mente Imp. Diocletianus & Maxim. dum

dum in suo Rescripto , quod paulò antè laudavi , dicunt , *ne sanctum municipiorum jus polluatur.* Erant enim Romani , ut pleræque omnes olim gentes , in ea opinione , ut existimarint , quicquid DIs superis sacrum esset , id vel solo aspectu , aut contactu rei funestæ contaminari. Quam ob causam olim indicia funestis ædibus fuisse apposita , supra monuimus. Ideo etiam Flamini Diali , non licebat *locum in quo bustum erat , ingredi , vel mortuum attingere* , teste Agellio libro x. cap. xv. Imò *nec tibias funebres audire* , teste Festo. Quid ? quod *Flaminica non licebat , neque calceos neque soleas morticinas habere.* Morticinæ autem dicuntur , *quæ de pecudibus suâ sponte mortuis fiebant* , ut scribit Servius in iv. Æneid. Quæ sine dubio à Festo habet , sic enim ille : *Mortuæ pecudis corio calceos aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur , sed aut occisæ alioqui , aut immolatæ : quoniam sua morte extincta omnia funesta sunt.* Ex eodem ritu , si quando Pontifex funebrem haberet orationem , velum ante mortuum expansum legimus , quod oculos ipsius à funere arceret. Seneca

CON-

Consolat. ad Martiam capit. xv. *Tiberius Caesar & quem genuerat, & quem adoptauerat, amisit, ipse tamen pro rostris laudavit filium, stetitq; in conspectu posito corpore, interjecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret. Recenset eundem morem Dio lib. LIV. de Augusto, qui habebat Orationem in funere Agrippæ: sed causam ejus ignorare fatetur, & quam Seneca dedit, refutat. Verba ejus hæc sunt:*

Τόντε λόγον τὸν ἐπ' αὐτῷ εἶπε τῷ ἑταίρῳ πρὸς τὸ νεκρὸν
 τῷ ἑταίρῳ. ὅπερ ἐγὼ μὴ οὐκ οἶδα ἀλλὰ πῶς ἐποίησεν.
 εἰρηπαὶ δὲ ἡμῶς τοῖς μὴ, ὅτι δόχρησθίς ἐμῷ, τοῖς ἡ
 πὲρ τῶν πικρῶν ἐπεσπέν οὐκ ὀρθῶς φρονῶσιν. ἔτε τῷ
 τῷ δόχρησθίς ἀπέειπεν νεκρὸν ὄραν ἔτε τῷ ἡμητῆ,
 πῶς ἂν τὸ τέλος ταῖς ἀπογραφαῖς μέλλῃ ἐπιξείν.

hoc est. *Sed laudationem Agrippæ Augustus recitavit, velo quopiam ante mortuum expanso. Id cui rei factum, mihi non liquet. Tamen alij volunt ideo, quia Pontifex esset: alij quia obiret munera censoris. Neutri rectè, neq; enim Pontifici mortuum adspicere nefas, neq; Censori, nisi cum finem censionis imponit conditq; lustrum. Sed ego juxta cum clariss. Lipsio assentio Senecæ, eumq; de Pontifice vera dicere omnino exiltimo. Suadet hoc Tacitus, apud quem libro I. Annal. Ti-*

berius de Germanico , qui cæsis in clade Variana primum Cenotaphii lapidem posuerat , sic loquitur : *Neg³ Imperatorem auguratu neque vetustiss. ceremoniis pradtum contrectare feralia debuisse.* Et miror equidem , cur Dioni in mentem venerit , hoc negare de Pontifice , cum ipsemet tradat , non licuisse id Censori lustrum condituro. Et alibi morem fuisse ait , ut statuæ Deorum velarentur , aut transferrentur , si quæ in loco positæ , ubi crebra supplicia & cædes. *Claudius* , inquit lib. ult. *delectabatur Gladiatoribus , & præsertim Meridianis.* Ideo plerosque servos , qui dominos sub *Cajo* , aut *Tiberio* calumniati erant , hoc modo perdebat. *Eorumque tantus fuit numerus , ut Augusti statuam , eo loci positam jussisset transferri , ne aut semper aspiceret cædes , aut semper velata esset.* Postrema verba sic habent : *Τοσῶτον δὲ ἐν τῷ πᾶσι θεοῦ τῶν ἐν τῷ κρινῶ θνησκόντων ἐγίνετο , ὥστε καὶ τῆς Αὐγύστης ἀνδριάντα , πὸν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ἰδρυμένην , ἐπέρωσέ ποι μετενέχθῃαι. Ἐδὴ μὴτε ἐφορᾶν αὐτὸν εὖθὺς φόνος νομιζέσθαι , μὴτε αἰεὶ κατὰ κάλυπτεσθαι.*

Ac libro LV. in funere Cæsaris Augusti : *Καὶ μετὰ τῆς τῷ Τιβερίῳ αἰδέας ἐδόθη , ὅτι τῆς νεκρῆς , ὡς ἐξ ὄνδῃ , ἤψατο , καὶ συμπαρέπεμφεν αὐτῆ.*

Tum Tiberio impunitas data quod cadaver
 (prohibitum enim hoc erat) tetigisset ac co-
 mitatus fuisset. Ex quo clarum est, cadaver
 tangere non licuisse. Sed nec funere pol-
 lutis sacrificare fas erat. Servius ad x.
 Æneid. Consuetudo Romana fuit, ut polluti
 funere minimè sacrificarent; Si tamen con-
 tingeret, ut uno eodemque tempore funestare-
 tur quis, & cogeret operam dare sacrificiis,
 elaborabat, ut antè sacra efficeret, quam funus
 agnosceret. Unde etiam Horatius Pulvillus
 in Capitolij dedicatione, cum ab inimicis ejus
 filius nunciaretur extinctus: ut quidam pu-
 tant, falso: ut alij, pro vero, ait: Cadaver sit:
 nec voluit funus agnoscere, donec templa de-
 dicaret. Similem ritum apud Græcos inve-
 nias. Lucianus de Deâ Syria: ἢν μὲν πρὸς αὐ-
 πίων νέκυν ἰδῆται, ἐκείνῳ πῶν ἡμέρῃν εἰς τὸ ἱερόν οὐκ
 ἀπικνέεται. τῆ ἐτέρῃ δὲ καθήρας ἑαυτὸν ἐσέρχεται.
 Euripides Iphigen. in Taur.

Τὰ τῆς θεᾶς δὲ μέμφομαι σοφισμαῶτα.
 ἢ πρὸς βροτῶν μὲν ἢ πρὸς αὐψήται φόνε
 ἢ καὶ λοχείας ἢ νεκρῶν θύγῃ χεροῖν
 βωμῶν ἀπείρχει μυστράων ὡς ἡγυμνίῃ.

Mitto jam, quod inauspicatum omen
 habitum fuit, si quis fortè in sepulcra inci-
 deret.

deret. Livius libr. xxx. *Iussus è nautis unus ascendere in malum, ut specularetur, quam tenerent regionem, cum dixisset, sepulcrum dirutum proram spectare, obominatus: scilicet Hannibal.* Ammianus libr. xxxi. *Ædificiis nullis unquam tecti, sed hæc velut ab usu communi discreta sepulchra declinant.* Minutius Felix Octavio in criminibus, quæ Cæcilius Christianis obijciebat: *Latebrosa & lucifuga natio, in publico muta, in angulis garrula: templa ut busta despiciunt.* Inde est quod Apulejus Apologiâ petit à Mercurio, ut Æmiliano obijciat, *omnia bustorum formidamina, omnia sepulcrorum terriculamenta.* Ex eodem ritue est, quod *Viduus Deus* extra urbem colebatur, teste Cypriano de vanitate Idolorum: *In tantum verò Deorum vocabula apud Romanos finguntur, ut sit apud illos & Viduus Deus, qui anima corpus viduet, qui quasi feralis & funebris intra muros non habetur, sed foris collocatur.* Perstringit autem hanc veterum superstitionem Theodoretus Sermon. viii. *Ἐπεὶ τὸ ἀπὸ κῆς ἐκλιούκ.* de Martyribus: *Μὴ σὺ ὑπολαμβάνετε τὸ πελάζειν τοῖς τάφοις.* Et eodem libro: *Λιθ' ὅτι δὴ μόλυσμα πρὸς μετ' ἀλαχ-
χάγει*

χέειν νομιζετε τὸν ταῖς θήκαις τῶν πεθνεύτων πε-
 λάζοντα ; Ανοίας γὰρ τῶντα καὶ ἀμαθίας ἐχάτης
 Theophrastus etiam in characteribus in-
 ter Δεισιδαιμονίας signa refert, ἔτε Ἰπιβλιῶαι
 μνήμασι, ἔτε Ἰπι νεκρὸν, ἔτε Ἰπι λέχη. h. e. *Sepul-*
crum nullum insistere, ad defunctorum iusta
non accedere. Videntur autem hæc instituta
 ex Judæor legibus promanasse, apud quos
 Sacerdotibus ad mortuos accedere veti-
 tum fuit, ut legimus Levitic. xxi. Unde
 Josias Judæorum rex, cum vellet Idolorum
 templa contra *DEI* legem exstructa, pro-
 phanare, & omnem locis religionem adi-
 mēre, mortuorum ossa in illa intulisse scri-
 bitur lib. ii. Reg. cap. xxiii.

Atque hæc præcipua causa, meo qui-
 dem iudicio, cur mortuos in urbe sepeliri
 non licuerit. Fuit & alia, quòd iniquum
 esse putarunt, ut Cicero ait ii. *Leg. locum*
publicum privata religione obligari. Hinc Ul-
 pianus D. De Relig. & sumpt. funer. *Si in lo-*
cum publicis usibus destinatum intulerit quis
mortuum, Prætor in eum iudicium dat.

Civilis verò causa humationem qui-
 dem in urbe fieri prohibebat, ne aër putre-
 fieret. Isidor. lib. xiv. Orig. c. xi. *Præterea autem*

quisq.

quisq; in domo sua sepeliebatur. Postea vetitum est legibus, ne fœtore ipso corpora viventium contacta inficerentur. Combustionem autem propter ignis periculum, teste Cicero-
ne lib.ii.leg. Quare factum, ut cum mos ille in funere Clodii in superhaberetur, isto igne & ipsa quoq; curia flagrârit, & item Porcia Basilica, quæ erat ei juncta, ambugta sit, quemadmodum autor Asconius.

C A P. XXII.

De Sepulcrorum locis privatis. Fuisse ea in agris vel hortis propter vias publicas. & quare? Græcorum idem ritus. Nomina viarum sepulchris celebrium.

EXTRA urbem mortuos fuisse elatos, ex dictis liquet: At verò jam propiùs aliquantò ad Loca, quæ sepulchris erant destinata, accedemus. Fuisse autem ea duplicia invenio, Privata & Publica. Privata loca erant, quæ unusquisque in suo fundo sepulturæ assignarat. Solebant enim antiqui in agris & hortis sepulchra exstruere: ut videre est ex Livio libro vi. ubi commemorans interrogationes, quibus populares homines Sestius & Licinius primores patrum in concionem productos flagitabant, sic inquit: *Auderentve postulare, ut*
S *singuli*

singuli prope CCC civium possiderent agros : plebejo homini vix ad tectum necessarium aut locum sepulturae suus pateret ager ? Martialis Epigram. XLIII.

Septima iam Phileros tibi conditur uxor in agro :

Plus nulli Phileros quam tibi reddit ager.

Et Appianus lib. I. ἐμφουλ. refert, inter causas, cur legem Agrariam à Gracchis latam recusarint divites, non postremam fuisse, quod iniquum esse ducerent, non solum agris se mulctari, sed & sepulcris majorum fitis in solo hereditario. Sic Caligulae cadaver in hortis Lamianis ambustum, tradit Suetonius cap. LIX. Et de Hadriano refert Jul. Capitolinus in Antonino Pio : *Sed Hadriano apud Bajas mortuo, reliquias ejus Romam pervexit sanctè ac reverenter, atque in hortis Domitia collocavit, etiam repugnantibus cunctis inter divos eum retulit.*

Quod si fundum viae publicae proximum haberent non facile committebant, quin in eâ parte, quæ viam spectabat, sepulcra conderent : idque eo fine, ut viatores mortalitatis admonerentur, teste Varro libro v. de lingua Latina. *Monere à memoriâ dictum, quod is, qui monet, proinde sit*

de sit ac memoria. Sic monumenta, quæ in sepulchris: & ideo secundum viam, quò prætereuntes admoneant, & se fuisse & illos esse mortales. Id verò potissimum fiebat in agris fœcundis. Nam si steriles essent & saxuosi, etiam in ipso eorum meditullio sepulchra extruebant. Sicut Flaccus libro De conditionibus agrorum: *Inspiciendum erit & illud, ne quoniam sepulchra in extremis finibus facere soliti sunt, & cippos ponere, aliquando cippus pro termino errorem faciat. Nam in locis saxuosis & in sterilibus etiam in mediis possessionibus faciunt.* Atque hoc est ex doctrina Platonis, qui nullum in agro fœcundo sepulchrum fieri voluit, ne detrimentum inde caperent vivi: Sic enim ille XI. de Leg. θήκας δ' εἶναι τῶν χωρίων ὅπως μὴ ἐργάσιμα μηδαμῶ, μήτε π μέγα, μήτε π μικρόν μνήμα. ἀ δὲ ἡ χώρα πρὸς τὰ αὐτὸ μόνον φύσει ἔχει, τὰ τῶν τελευτηκότων σώματα μάλιστα ἀλυπῆτως τοῖς ζῶσι δεχομένη κρύπτειν, ταῦτα ἐκπληρῆν, &c. Quæ Cicero in lib. II. de Legib. sic extulit: *Vetatur ex agro culta esse, qui coli possit, ullam partem sumi sepulchro: sed, quæ natura agri tantummodò efficere possit, ut mortuorum corpora sine detrimento vivorum recipiat, ea potissimum compleatur:*

qua autem terra fruges ferre & , ut mater, cibos suppeditare, possit, eam ne quis nobis minuat, néve vivus néve mortuus.

Fuisse autem Sepulcra propter vias *λεωφόρους* & militares, testatur quoque Porphyrio Od. II. in Caniniam: *In aggeribus religiones & sepulcra erant.* Hinc Propertius lib. II. Eleg. I.

*Si te fortè meo ducet via proxima busto,
Esseda calatus siste Britanna iugus.*

Et libro III. Eleg. *Nox media.* deprecatur ejusmodi sepulcrum quod sit secundum celebrem viam positum.

*Di faciant, mea ne terra lotet ossa frequenti,
Qua facit assiduo tramite vulgus iter.
Post mortem tumuli sic infamantur amantum,
Me tegat arboreâ de via terra comâ.
Aut humet ignota cumulus vallatus arena,
Non juvat in mediâ nomen habere viâ.*

Pertinent huc antiquæ inscriptiones, quibus Viatores vel hospites solent compellari: ut, *ASPICE VIATOR. CAVE VIATOR.* & similes. Græcos quoq; juxta vias habuisse sepulcra patet ex isto Leonidæ lib. III. Epigr. titul. VI.

*Τις ποτ' ἄρ' εἶ, τίνοσ' ἄρα παρὰ τριβὸν ὄσεια ταῦτα
Τλήμον' ἐν ἡμιφαιή λάρακι γυμνά μένει;*

Unde & Theocritus Idyll. VII.

Κέπω τὴν μεσάταν ὁδὸν αἶνυμεν. ἔδὲ τὸ σίμα.

Ἀμὴν τῷ Βασιλεὶ κατεφαίνετο. Quod Virgilius in Mœri sic est imitatus.

*Hinc adeo media est nobis via, namque sepulcrum
Incipit apparere Bianoris,*

Ceterum viæ sepulcris nobiles Romæ quidem potissimum hæ fuerunt : Appia, Aurelia, Flaminia, Latina, Lavicana, Laurentina, Ostiensis, Prænestina, Salaria & Tiburtina : fortè & aliæ, sed in quarum mentionem ego nondum incidi.

In *APPIA* via, quam Statius *reginam longarum viarum* appellat, sepultum esse Pomp. Attic. testis Cor. Nepos in ejus vita : *Sepultus est juxta viam Appiam ad quintum lapidem in momento Q. Cæcilij avunculi sui.* Fuit ibi & sepulcrum Severi Imp. teste ÆL. Spartiano in Antonino Getâ : *Illatus est in majorum sepulcra, hoc est, Severi, quod est in Appia via euntibus ad portam dextram.* Gallienum quoque Imp. in hac via nono lapide sepultum, tradit Sex. Aurelius. De Thessalo Medico, sic Plinius lib. xxix. c. l. *Eadem ætas Neronis principatu ad Thessalum transfiliivit, delentem cuncta majorum placita & rabie quadam in omnis ævi medicos*

perorantem: quali prudentiâ ingenioque æstimari vel uno argumento potest, cum monumento suo, quod est Appiâ viâ, Iatronicen se inscripserit. Idem libro x. cap. XLIII. auctor est Corvo funus innumeris celebratum exsequiis, constratum lectum super Æthiopum duorum humeros præcedente tibicine & coronis omnium generum, ad rogam usque, qui constructus dextrâ viæ Appiæ ad secundum lapidem in Campo Rediculi appellato fuit.

In *AURELIA* sepultum Galbam Imp. tradit Suetonius in ejus vitâ. Serò tandem dispensator Argius & hoc & ceterum truncum in privatis ejus hortis Aurelia viâ sepultura dedit. Vide Eutropium lib. VII.

In *FLAMINIA* fuit sepulcrum Glauciæ liberti Melioris teste Martiale libr. VI. Epig. XXVIII.

*Hoc sub marmore Glaucias humatus,
Iuncto Flaminia jacet sepulcro.*

Stattius de eodem lib. II. Sylvar.

— plebs, cuncta nefas & prævia sternerunt,
Agmina, Flaminio qua limite Mulvius agger
Transvehit.

Sepultus hîc & Paris Pantomimus libertus

TUS

rus Neronis, de quo Martialis libr. xi. Epi-
gram. xiv.

*Quisquis Flaminiam teris viator
Noli nobile præterire marmor.*

Meminit & Juvenalis Satyr. i.

— *experiar quid concedatur in illis.*

Quorum Flaminia regitur cinis atq; LATINA

Nam in hac quoque sepulcra fuisse te-
statur idem Juvenalis Satyra, V.

Clivosa veheris dum per monumenta Latina,

Domitianum Imp. hîc à Phyllide nutrice
funeratum, ac combustum, autor Sueto-
nius in ejus vita cap. xvii. In hanc inferri
testamento voluit Sempronius Tucida-
nus, ut patet ex inscriptione: *AVRELIUS,
TUCIDANUS. TOTAM PECUNIAM.
SI. VIA. LAT. OSS. MEIS. RE. MO-
NUMENTVM. SVO. SVMPTV. ÆDI-
FICAVERIT. ABETO. Gallus Favonius
Jocundus filios suos hæredes scripsit. HAC.
TAMEN. CONDITIONE. VT. AB.
VRBE. ROMA. HVC. VENIANT. ET.
OSSA. MEA. INTRA. QVINQUEN-
NIUM. EXPORTENT. E. LVSITA-
NIA. ET. VIA. LATINA. CONDANT.
SEPVLGRO. MARMOREO. ut habet ve-
cus inscriptio.*

In *LAVICANA* via conditum *Didium Julianum* scriptum reliquit *Spartianus* : *Corpus ejus à Severo uxori Manliæ Scantillæ ac filie ad sepulturam est redditum, & in proavi monumento translatum milliaro quinto viâ Lavicana.*

In *LAURENTINA* Augu. Cæsar ancillæ suæ quinq; liberos uno partu enixæ monumentum fieri jussit, autore *Agellio* l. x. c. ii. In hac, (ut recentiores historici scribunt) ante quingentos annos cadaver effosum est, procera statura & ingenti vulnere in medio pectore, quod *Pallantis Evandri F.* fuisse asserunt.

In via *OSTIENSIS* *Divum Paulum* sepultum testatur *Prudentius*.

In *PRÆNESTINA* secundo ab urbe lapide fuit sepulcrum *Q. Attæ Togarum* scriptoris.

De *SALARIA* *Prudentius* lib. i. contra *Symmachum*.

— *Dis manibus illic*

*Marmora sc̄ta lego, quacunq; Latina vetustos
Custodit cineres, densisq; Salaria bustis.*

In hac *Licinii tonsoris & liberti Augusti Cæsaris monumentum est pretiosi operis, ut ait*

ait Cornutus Sat. II. in Persium. *Sepultus viâ Salariâ prope urbem ad lapidem secundum. De hoc homine non invenustum Varronis epigramma fertur :*

Marmoreo Licinus tumulo jacet ; at Cato parvo :

Pompejus nullo : quis putet esse Deos ?

Meminit & Alfenus L. XXVII. D. De Con-
dic. & Demonstr.

Restat TIBURTINA : in qua viâ in-
tra primum lapidem fuisse monumentum
Pallantis Claudii Cæs. liberti splendidum
& arrogantissimo titulo, legimus apud Pli-
nium lib. V. & lib. VI I. Epist. XIX.

C A P. XXIII.

*Locus sepulcri in alieno fundo emptus. Interdum
etiam datus donatusq. : quemadmodum & olla.*

In suo igitur fundo unumquemq. locum
sepulcro assignasse, hinc constat. Quod
si quis proprium agrum vel hortum non
haberet, ubi sepulcrum extrui posset, lo-
cum ab alio sibi pecunia plerunq. solebat
comparare. Quem ritum tangit Ulpia-
nus L. XIV. D. De Relig. & sumpt. *Sed et si
quid in locum fuerit erogatum.* Illustre e-
xemplum habemus in Historia Abrahami,
quem quadringentis siclis argenti locum

monumenti à filiis Hethi mercatum esse, memoriæ prodidit Moses libr. i. cap. xxiii. Pertinent huc antiquæ Inscriptiones, quarum nonnullas hic adscribam.

*Romæ ad clivum Capitolinum in
adib. Lucij Buccabellæ:*

D. M.

C. ASINIO. C. F. PRISCO. VIXIT. AN. XX.
ET ASINIÆ. C. F. JUVENILÆ. VIX. AN.
XXII.

FILIIS. PIISSIMIS. FECERUNT.
C. ASINIUS. CHRYSEROS. ET CINCIA
EUTYCHIS. PARENTES. ET. SIBI. ET. SUIS
LIBERTIS. LIBERTABUS. POSTERISQUE
EORUM. LOCUS. EMPTUS.

A LIBERTIS. ET. LIBERTABUS
JULIÆ. EPIPHANIÆ.

Neapoli:

OPPIA T. F. BASILLA
MATER. INFELICISSIMA.
FECIT. BASSO. FILIO. OPTIMO.
ET PIISSIMO. ET. SIBI. ET

AMAN-

AMANDO. AUG. L. CONIUGI
 LIBERTIS. LIBERTABUSQUE
 BASSI. FILI. MEI. ET. MEIS. ET
 AMANDI. ET. NATIS. NATÆVE
 EORUM. LOCO. EMPTO
 TERRÆ. JUGERIBUS. TRIBUS
 ET ÆDIFICIIS. OMNIBUS
 CIRCUMDATA. MACERIA.

Et alibi:

D. M.

(NELI

TEGEDIÆ. FORTUNATÆ. ET. L. COR-
 FIRMI. VIVI. SIBI. FECERUNT. QUEM
 EMERUNT. HS. CXX.

Et alibi.

OSSA. L. BACCHII. L. F. HEIC. POSITA
 SUNT

AD. LOCUM. QUEM. IPSE. VIVUS. EMIT.

Interdum tamen quorundam ea libe-
 ralitas & indulgentia fuit, ut aliis in suo
 fundo locum assignarint, vel testamento
 legarint, ubi monumentum pro ipsorum
 arbitrio conderetur. Meminit Ulpianus
 L. iv. D. De Relig. & sumpt. funer. *Etiam-
 si in Legatum locum mortuus sit illatus ab he-
 rede.*

Roma

*Romæ ad montem Jordanum in
tabernâ quadam.*

D. M.

SUCCESSO. CÆSARIS. N.
TABELLARIO. CONIUGI
CARISSIMO. VIXIT. AN. XL.
ET VITALIONI. F. ANN. II. M. XI.
DIEB. XXVI. B. M. OL. FORTUNATA
LOCUM. ADSIGNATUM. A. MOSCHO.
PROC. (NOR.

HORTORUM, MAIANORUM. ET LAMIA-

Romæ trans Tiberim.

D. M.

MACARIÆ. HELIODORO. HELIODORÆ.
FILIIS. PISSIMIS. FECERUNT.
M. PETRONIUS. CHESIMUS. ET. ETETE
PARENTES. EX. INDULGENPIA. DOMNI.
ET PATRONI. SYRÆ. MAMERTINI QUI.
LOCUM. DEDIT ET DONAVIT.
ET SIBI. ET. LIBERTIS. LIBERTABUS.
POSTERISQUE. EORUM. H.M.H.N.S.
IN. FRONTE. PED. VIII. IN AGR. PED. VIII.

Romæ in hortis Carpens.

STRUCTURA. CUM. MVNITURA.

SAR-

SARCOPHAGI. VETURI. FELICIS.
 P. P. SUIS. IMPENDIS. FECIT. FE-
 LIX. AUG. LIB. ADIUT. TABUL.
 A. RAT. QUI. SORTITUS. EST IN
 CONTUBERN. SUO. ARRIAM. RU-
 FINAM. QUÆ. FUIT. UXOR. EIUSD,
 FELICIS. LOCUS. CONCESSUS. AB.
 T. ÆL. ASCLEPIODORO.

Ibidem ad D. Ceciliæ trans Tiberim.

D. M. LICINIÆ. HELENÆ
 L. LICINIUS. HERACLA
 FECIT, PATRONÆ. SUÆ
 BENE. MERENTI. PERMISSU
 LICINIÆ. SECUNDILLÆ
 IN FUND. SUO.

*Ibidem ad Forum Piscarium, in ædib.
 Angeli Velarini.*

DIS MANIBUS
 T. CLAUDI. AUG. LIB.
 THALETIS. VINICIANI
 NOMENCLATORIS
 A. CENSIBUS
 THALIUS. ET. JANUARIA.
 LIB. DE. SUO. POSUERUNT.
 LOCO

LOCO. LEGATO. AB.
 JULIO. ALCIDE. COLL. EIUS,
 CUIUS. HERES. FUIT.

*Ibidem ad D. Mariæ cognomento Majoris
 in Exquilis :*

CÆCIA. C. L. EULIMENE.
 C. CÆCIO. C. L. PHILARISTO. VIRO
 SUO ET. SIBI. FECIT.
 D. CORNELIUS. HILARUS. AMICUS.
 LOCUM. OLLARUM. DUARUM. DEDIT.
 DONAVITQUE.

Non autem Locum duntaxat, sed &
 ollas, quibus cineres condebantur, dona-
 tas testantur antiqui Lapides :

Rome in domo Casia :

DIOMEDES. TYRANNI.
 CÆSARIS. SERVI. FRATER
 OLLA. DATA. AB.
 CN. DOMITIO. VERBANO.

Et alibi :

AVILLIA. HILARA.
 OLLA DONATA. AB. L. PORCIO
 LYSIMACHO.

Ibidem in Musejo Carpenfi.

M. VISPANIUS. FULLONI. TEN-
TORI

M. VISPANIUS. EROTI. AURIGA-
TORI.

M. VISPANIUS. MIGNIONI. VIA-
TORI

M. VISPANIUS. QUARTIN. SUCCON-
DITORI.

M. VISPANIUS. RUFINUS. MEDI-
CUS. FACT. VENETÆ. OLL. IV.
D. D.

C A P. XXIV.

De Locus publicus pauperum sepultura destinatis. Puticulæ vel Puticuli. In Exquilis fuisse hac loca monstratur. Culinæ quid? Supplicia sumpta de sceleratis extra portam Selerthin. Carnifex extra urbem habitabat. Rhodiorum Lex de eodem.

Publica verò loca quod attinet, ea rursus erant duplicia. Primò enim quædam pauperum, & vilium mancipiorum funeribus erant destinata, quæ *Puticula* dicebantur, ut Varro effert: vel, ut alii, *Puticuli*. Acro in Horatium: *A puteis fossis ad sepelienda cadavera pauperum, lo-*

cus dictus est Puticuli. Erant hæc non procul ab urbe extra portam Exquilinam, auctor Varro libr. I v. de Ling. Lat. *Extra oppida à puteis Puticula, quod ibi in puteis obruebantur homines. Nisi potius ut Ælius scribit, Puticula, quod putiscebant ibi cadavera projecta: qui locus publicus ultra Exquilias.* Magis signatè Festus, cuius verba mutila & lacera sic restituuntur à doctis: *Puticulos, antiquissimum genus sepultura, appellatos quod ibi in puteis sepelirentur homines. Qualis fuerit locus, quò nunc cadavera projici solent extra portam Exquilinam: quæ quod ibi putescerent, nomen esse factum Puticuli.* Ceterum cum vicinitas horum Puticulorum urbi esset insalubris, Augustus Cæsar aliquot jugera de publico isto & communi plebejorum loco concessit Mecænati, qui hortos ibi colere cœpit. Unde Horat lib. I Satyr. VIII. de Priapo.

*Asi importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatq; novus considerare in hortis:
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conseruus vili portanda locabas in arca.
Hoc misera plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurræ Nomentanoq; nepoti.
Millo pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hæc dabat, heredes monumentum ne sequeretur.*

Nuni

*Nunc licet Exquilis habitare salubribus, atq;
Aggere in aprico spatium: quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.*

Hos hortos intellexit Propertius libr. IV,
Ubi agros novos appellat:

*Disce quid Exquilias hac nocte fugarit aquosas,
Quum vicina novis aura tæcurret agris.*

In hortos igitur parte Exquiliarum conversâ, verosimile est D. Augustum alia quædam loca suburbana inopum sepulturæ destinasse, quæ forte an *Culina* istæ fuerunt, de quibus Agennus Urbicus libr. I. de controvers. agror. ad Jul. Frontinum: *Sunt in suburbanis loca publica inopum destinata funeribus, quæ loca Culinas appellant.*

Nec verò sepeliebantur solum extrâ hanc portam servi & vilia capita: sed & supplicia sumi solita de sceleratis. Tacitus libr. II. Annal. *In P. Martium consules extra portam Exquilinam, cum classicum canere jussissent, more prisco advertère. Facit huc illud Suetonii in Claudio: Civitatem Romanam usurpantes in campo Exquilino securi percussit.* Alludit huc Horatius, anus illas lapidatas in Exquiliis abiciens:

*Vos turba vicatim hinc & hinc saxis petens
Contundet obscenas anus.*

Post insepulta membra different lupi

Et Exquilina alios.

Eandem portam Plautus Metiam appellat, ubi de fervili supplicio loquitur:

*Illum adeo vel videre ardentem te extra portam Metiam
Credo eccestor velle.*

Nam quæ Plauto Metia est, eandem esse cum Exquilina doctissimè censuit magnus ille Lipsius. De hac eadem igitur intelligendum illud Plauti:

— credo ego istoc exemplo tibi

*Esse eundem actutum extra portam, dispersis manibus
Patibulum cum habebis.*

Appellabatur autem Locus iste peculiari nomine *Sestertium*. Commentator Horatii, ut Cruquius eum edidit & Lipsius emendavit: *Exquilinus mons Roma ex septem montibus. hinc Esquilinâ portâ Roma dicitur ad Sestertium, ubi certus erat locus sepulcrorum ad corpora pauperum aut sceleratorum viliumq; comburenda, aut canibus projicienda.* Plutarchus in Galba: τὸν δὲ Γάλβα τοῖς Πατροβίαι καὶ Οὐίτελλίαι δούλοις ἐδώρησατο. Λαβόντες δὲ ἐκεῖνοι καὶ πάντῃ τροπὴν αἰκισμῶν καὶ κατὰ βέλους, ἐρίψαν ἢ σπύλλον ἀπὸ τῶν κοιτῶν καὶ λαζομῶν θανατοδοσῖν. ὃ δὲ τὸ πῶσι Σεπέρλιον καλεῖται. id est, Galbae caput Patrobij & Vitellij servis donarunt. quod illi acceptum omni contumeliam

liarum & ludibriorum genere afficientes, abjecerunt in locum, ubi occidi solent, in quos Caesar jussit animadvertere. Locus Sestertium dicitur. Possidonius in vita D. Cypriani: Et cum pervenisset in locum, qui dicitur Sestertius, quarto ab urbe miliari, expoliavit se birro, & tradidit carnificibus: Dalmaticam verò tradidit Diaconis & stetit in linteis expectans spiculatorem. Et dum ille appropinquasset, jussit suis illi dare viginti aureos.

His addendum, Carnificem quoque ipsam extra portam hanc domicilium habuisse: Plautus:

*Extra portam Metiam currendum est prius,
Lanios inde accersam duos cum tintinnabulis.*

Cicero pro Rabirio perduell. reo: Sed moveretur prius acerbissima morte millies Gracchus, quam in ejus concione carnifex consisteret: quem non modo foro, sed etiam cælo hoc ac spiritu Censoria leges atque urbis domicilio cavere voluerunt. Sed & apud Rhodios lege cautum fuisse, ne carnifex urbem ingrederetur, tradit Dio Chrysostomus Oration. XXXI. παρ' οἷς νόμος ἐστὶ, τὸν δημόσιον μηδέποτε εἰσελθεῖν τὴν πόλιν.

CAP. XXV.

De Locis Sepultura illustrium virorum foeminarumq; destinatis. Publicè ea data in Campo Martio vel Exquilino. Idem mos in Provinciis. Olla publicè data. Athenienses in Ceramico sepeliebant militia pro patria mortuos. Mos Iudaorum in discrimine locorum, quæ sepulchris destinata.

DEinde alia erant Loca Publica, quibus Viri præclarè de Repub. meriti inferbantur. His enim Romani plerunque publicè locum sepulcro assignabant, tanquam singulare virtutis præmium. Cicero ix. Philipp. *Majores nostri statuas multis decreverunt, sepulchra paucis.* Quo pertinet hæc inscriptio Romana, quæ visitur jam infra Capitolium versus forum Trajani :

C. P O B L I C I O . L . F . B I B U L O . Æ D .
 P L . H O N O R I S V I R T U T I S Q U E .
 C A U S A . S E N A T U S C O N S U L T O . P O -
 P U L I Q U E . J U S S U . L O C U S . M O N U -
 M E N T O . Q U O I P S E P O S T E R I Q U E
 E I U S . I N F E R R E N T U R . P U B L I C E
 D A T U S E S T .

Destinabantur autem loca sepulchris virorum celebrium potissimum in campo Mar-

Mar-

Martio: de quo Strabo libr. v. Διόπερ ἱερο-
 πρεπέστερον νομίζαντες τὸν τόπον ἔχον, καὶ τῶν ἑπι-
 φανεστάτων μνημείων ἐν ταῦτα κατεσκεύασαν ἀνδρῶν
 καὶ γυναικῶν. hoc est, Itaque Romani hunc lo-
 cum maximè sacrum & venerabilem rati, il-
 lustrissimorum virorum ac mulierum monu-
 menta ibi collocarunt. De Syllâ ibi sepulto
 Appianus libr. i. ἐμφυλ. τὸ ἢ λέχθη ὑπιδιώτες
 ἀπὸ τῆς βαλῆς ἄνδρες ἔρωσι διεκρέμιζον ἐς τὸ πεδίον
 τὸ Ἀρεῖον, ἐνταῦθα βασιλεῖς θάπτονται μόνοι. hoc est,
 Mox robusti aliquot senatores sublatam in hu-
 meros lecticam transfulerunt in campum
 Martium, ubi solos reges sepelire mos erat.
 Idem testatur Plutarchus in Lucullo &
 Pompeio. De Hirtio & Pansa Consulibus,
 Epitoma Livii cxiix. A. Hirtius, qui post
 victoriam ipsius in inimicorum castris cecide-
 rat, & L. Pansa è vulnere, quod in adverso
 pralio exceperat, defunctus, in Campo Martio
 sepulti sunt. Agrippæ etiam in eo sepulchrû
 fuisse concessum, quantumvis ibi sepultus
 non sit, autor est Dio libr. l v. ubi de Au-
 gusto loquitur: Καὶ αὐτὸν (Agrippam) ἐν τῷ
 ἑαυτοῦ μνημείῳ ἔθαψε, καὶ τοὶ ἴδιον ἐν τῷ Ἀρεῖῳ πεδίῳ
 λαβόντες. Idipsum de Druso memorat Sue-
 tonius in Claudio cap. i. Corpus ejus per
 muni-

municipiorum coloniarumq; primores suscipi-
entibus obviis scribarum decuriis ad urbem de-
vectum, sepultumq; est in Campo Martio.

Non licebat autem cuiquam in cam-
pum hunc inferri sine publico senatus de-
creto, ut notat Dio libr. XLVIII. de M.

Oppio loquens : Καὶ ὁ μὲν ἔτα ξῶντε ὑπὸ ποδῶ
ὀμίλῃ ηζαπίθῃ, καὶ ἀποθανῶν ἔ ποδῶ ὑπερον, εἰς τε τὸ
Λρειον πεδίον ἐκομίσθη. καὶ ἐκεῖ καὶ ἐτάφη, καὶ θεῖς
πρότερον, ἢ ἡ δὴ βελλὴ ἀζανακτῆσα(α τῆ πύσῃ ποδῶ
πλήθους ὡς αὐτὸν σωνδῆ, τὰ ὅσα αὐτῶ, ὡς ἔχ ὀσίως
ἐν τῶ ἱερῶ χωρῆ καίμβουα, ἀνείλετο, πρὸθεῖσαι πῶς
Ποντίφιξι, καίπερ πολλὰς ἀπὸ αὐτῶ καὶ πρότερον
καὶ μὲ πῶτα θείσα(α. hoc est: Non vivus modo
Oppius ita gratis plebi fuit, sed defunctum
etiam paulò post in campo Martio extulerunt,
crematumq; ibi humarunt. Quod plebis stu-
dium erga Oppium omne indignè ferens Sena-
tus, ossa ejus monitu Pontificum, tanquam lo-
co sacro non ritè posita, inde removit, quamvis
ἔ antè ἔ post multos eodem loco sepeliverit.
Quæ controversia etiam olim agitata fue-
rat à Domitio, cum Julia Cæsaris F. Cn.
Pompeji uxor in hoc campo Martio sepul-
ta esset, autore eodem Dione libr. xxxix.
circa finem : Εἰ τῶ τέτω χρόνω γάρ ἡ ἔ Πομπηίε
γυνὴ συζυγίον ἡ τεκῆ(α ἀπέθανε : καὶ αὐτῶ, εἴτε

ἀλλὰ πρὸς ἀρχαίων τῶν τε ἐκείνων, καὶ Ἰ Καίσαρ Φί-
 λων, ἢ καὶ αἰτίας τῶς χαλεποῦσι φελοῦσι τε σιωπῆ-
 ρασαν. ἐπὶ δὲ τὰ χεῖρα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἑσπαιων ἐπυ-
 χε, καὶ ἐν τῷ Ἀρεῖω πεδίῳ ἔθαυαν, καὶ τοὶ Δομιπίς
 ἀντισαμῆς καὶ λέγοντ' αἰθὰ τε καὶ ὅπ' σὸκ ὀσιως
 εἰ τῷ ἱερῷ τόπῳ ἀνδ' ἴν' Ἰψήσιματ' Ἰάπριοντο.
 Indicat illud & Silius Italicus lib. XIII.

*Quantos funeribus vestris gens Italia passim
 Dat gemitus? tumulus vobis censente Senatus
 Matris geminus surgit per gramina campo.*

Interdum verò etiam in Campo Ex-
 quilino locus publicè dabatur, ut colligere
 est ex IX. Philipp. ubi Cicero censet hunc
 honorem publici sepulcri Ser. Sulpitio in
 legatione populi Romani vita functo tri-
 buendum esse; his verbis: *Cum Servius Sul-
 pitius, Qu. F. Lemoniá, Rufus, ita de Repub.
 meritis sit, ut his ornamentis decorari debeat:*
senatum censere atq; ex Republ. existimare,
Ædiles curules edictum, quod de funeribus ha-
beant, Ser. Sulpitij, Qu. F. Lemoniá, Rufi,
funeri mittere: utiq; locum sepulcro in Campo
Esquilino C. Pansa Consul, seu quo alio in loco
videtur, pedes triginta quoq; versus designet,
quo Serv. Sulpitius inferatur. Quod sepulcrũ,
ipsius, liberorum, posterorumq; ejus sit: uti
quod optimo jure sepulcrum publicè datum est.

Sic etiam in provinciis morem istum servatum legimus, ut interdum Locus decreto Decurionum publicè daretur: quod patet ex antiquis Inscriptionibus, ubi hæc literæ L. P. D. D. D. id denotarunt.

*Brundusii in ædibus Diomedis Cast-
niani Medici:*

ΕΥΚΡΑΤΙΔΑΣ ΠΕΙΣΙΔΑΜΟΥ ΡΟ-
ΔΙΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙ-
ΟΣ ΤΟΝΤΟΠΟΝ ΤΗΣ ΒΡΟΥΝΤΕ-
ΣΙΝΩΝ ΒΟΥΛΗΣ ΕΙΣ ΤΑΦΟΝ ΥΠΗ-
ΦΗΣΑΜΕΝΗΣ.

EUCRATIDAS PISIDAMI F. RHODIUS
PHILOSOPHUS, EPICURIUS. L. P. D. D. D.

Canusii.

M. BÆBIO. M. F. Q. N. ARN. SUETRIO
MARCELLO. EQUO. PUBLICO
ÆD. Q. III. VIR. I. D. III. QUINQ. II.
PATRONO. MUNIC. FLAMINI. DIVI
VESPASIANI.

M. BÆBIUS. SUETRIUS. MARCEL-
LUS. ET. SUETRIA. RUFÆ. OPTIMO.
HUIC. DECURIONES. FUNUS. PU-
BLICUM. STATUAM. EQUESTREM.
CLYPEUM. ARGENTEUM. LOCUM.
SEPUL.

SEPULTURÆ. DECREVERUNT UR-
BANI. STATUAM PEDESTREM.

Non autem Locum monimenti tan-
tum : sed & ollas publicè datas invenio.
Testatur vetus Inscriptio , quæ est Romæ
in ædibus Attili Delphinii :

JULIÆ. PLEBEIÆ

IN HONOREM. 5

ALEXANDRI ET DEME-

TRI. CÆSARIS. AUG. L.

EX. DECRETO. DECUR.

OLLA. PUBLICE. DATA. EST.

Geminum planè ritum apud Atheni-
enses usurpatum observo. Hi enim in Ce-
ramico sepeliebant publico sumptu , qui
in bello pro patria cecidissent. Suidas :

Δύο ἦσαν κερήμεγκι Αθλήησι , ὁ μὲν ἐνδον τῆς πό-
λεως , ὁ δὲ ἔξω. ἐνθου καὶ στυ ἐν πολέμῳ περὶ τῆ-
σαντας ἔθαπλον δημοσίᾳ καὶ στυ ἑπιτάφιος ἔλεγον.
ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ ὑστίκεισαν αἱ πόρται. hoc est, Ce-

ramici Athenis duo erant , unus in civitate,
alter extra civitatem. In illo, qui in bello ce-
cidissent, publico sumptu sepeliebantur, fune-
briquè oratione ornabantur : In hoc verò me-
retrices se prostituiebant. Ostendit disertè

Demosthenes ἑπιτάφιος : στυ ἐν τῷ τάφῳ κει-
μήνης

T 5

μήνης

μέγας ἀγαθὸς ἀνδρᾶς ἐν τῷ πολέμῳ γεγενημένος εἶδεν
 ζετῆ πόλει δημοσίᾳ θάπτεν. Et post ea: ὡς μὲν
 ἐν ἡ πόλιν ἀναδύσει πρὸς σὺν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτῶν-
 τας, ἔκπε τῶν αἰσίων ἐστὶν εἶδεν: καὶ μάλιστα ἐκ τῆ νόμου,
 καθ' ὃν ἀρεῖται πὸν ἐρεῖται ἔπι ταῖς δημοσίαις ταφῆς.
 Philostratus libro i. de vita Sophistar. in
 Gorgia: ὁ δὲ ἑπιτάφιον ἔδηλθεν Ἀθήνησιν, εἰρη-
 τεμ μὲν ἑπι τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ πεσῶσιν, ὅς οἱ Ἀθῆνῶσιν
 δημοσίᾳ σὺν ἐπαίνοις ἔθαψαν. Harpocraton:
 σὺν ἐν πολέμῳ τελευτήσαντας ἔθαπον δημοσίᾳ καὶ
 σὺν ἐπιτάφιοις ἔλεγον. Clemens Alexandrinus
 libro v. Stomat. καὶ οἱ παλαιοὶ ἢ τῶν παρ' ἑλλη-
 σι τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων τελευτῆν ἐπαμύσει.
 Publicè igitur laudatos ac in Ceramico se-
 pultos, qui pro patria in bello mortem
 oppetierant, ex his manifestum est. Unde
 apparet, insignem honorem fuisse, quod
 Zenoni locus sepulchri in Ceramico de-
 cretus fuit publico Atheniensium ψηφίσι-
 μασι: quod integrum recitat Laërtius libr.
 vii. in ejus vita; ex quo quæ ad nostrum
 institutum faciunt, hæc sunt: Τύχη τῆ
 εὐχαθῆ δεδόχθαι τῷ δήμῳ, ἐπαίνεσθαι μὲν Ζήνωνος
 Μνασῆς Κιππίου, καὶ τεφάρωσιν χρυσῶ τεφάρω κα-
 τὰ πέννημον, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. οὐκοῦθα
 μῆσθαι διὰ αὐτῶ καὶ τίφον ἑπι τῆ Κεραμεικῆ δημο-
 σία, &c.

Quan-

Quando igitur in hunc sermonem venimus, notandum hujusmodi discrimen locorum sepulcris destinatorum apud Hebræos quoque observatum fuisse. Primò enim erant sepulcra plebejorum & ignobilis vulgi, ut patet ex libro IV. Regum capit. XXIII. de Josia Rege demoliente idola, quæ in templum *DEI* irreperant: *Et efferrit fecit (inquit textus) lucum de domo Domini, foras Ierusalem in convalle Cedron, & combussit eum ibi, & redegit in pulverem, & projecit super sepulcra vulgi.* Jeremiæ capit. XXVI. *Et eduxerunt Vriam de Ægypto, & adduxerunt eum ad Regem Ioacim, & percussit eum gladio, & projecit cadaver ejus in sepulcris vulgi ignobilis.* Mitto, quod & peregrini ac exteri certum sepulcri locum habuere, ut videre est ex Matthæo capit. XXVII. Deinde verò ditiores habuisse propria monumenta in agris vel hortis suis, manifestum est ex historia Passionis nostri Salvatoris, quem tumulatum esse in monumento Josephi Arimathæi, quod erat in ejus horto, testantur Evangelistæ. Denique Regum etiam fuisse peculiaria sepul-

sepulcra, colligimus cum ex aliis, tum verò ex libr. II. Chronicor. cap. XXVI. *Dormivitque Ozias cum patribus suis, & sepeliverunt eum in agro regalium sepulcrorum, eo quod esset leprosus.*

C A P. XXVI.

De Sepulcris quæ in ipsa urbe Roma, quorum illa fuerint investigatum. Græci quoque in foro vel medio urbis viros claros sepeliebant.

SED ut è Græcia Judæaque, quo nos paulò antè blandior ventus compulerat, Romam iterum navigemus, Loca Sepulchrorum ibi extra urbem fuisse hæcenus monstravimus. At verò hîc nobis jam aliquis occurrat, plurima etiam in ipsa urbe Roma sepulchra extitisse. Fateor equidem, & insuper probo auctoritate Prudentii, lib. I. contra Symmachum:

*Et tot templa Deum Roma, quot in urbe sepulcra
Heroum numerare licet: quos fabula manes
Nobilitat, noster populus veneratus adorat.*

Non deest tamen, quod ad hæc respondeamus. Primò enim quis scit, an non antiquissimis temporibus illa fuerint extra urbem, cujus pomœriis aliquoties insequenti ævo prolatis, fieri potuit, ut simul
intra

intra mœnia includerentur ? Sanè præit mihi ad hanc conjecturam Varro libro v. de Ling. Lat. ubi cum dixisset, sepulchrum Accæ Laurentiæ fuisse *in Velabro*, quo *in Novam viam exitur*. Statim subjungit : *Qui uterq; locus extra urbem antiquam fuit, non longè à portâ Romanulâ*. Idem de Argeis sentiendum ; de quibus Festus : *Argei*, inquit, *loca Romæ appellantur, quod in his sepulti essent quidam Argivorum illustres viri*. Deinde quædam ex illis ἀνάμνησις fuerunt monumenta eorum, qui in urbe sepulti erant refrigeratis legibus. Nec enim illorum ossa eruta aut sepulchra destructa post leges funerales renovatas usquam legimus : quemadmodum nec Gallorum, qui post occupatam à se Romam peste mortui, intraq; urbem cremati, Bustorum Gallicorum nomine insignem locum fecêre, de quo Varro libr. i v. Ling. Latina. *Locus ad Busta Gallica, quod Roma recuperata Gallorum ossa, qui possederant urbem, ibi coacervata ac consita*. Meminit & Livius libro v. & xix. Denique in horum numero & Virginum Vestalium, & Virorum clarissimorum sepulchra censeo. Nam his propter

propter præclara in Rempublicam merita: illis verò ob sacram dignitatem interdum sepulcri locum intra urbem datum fuisse, docuit me Servius libr. xi. *Æneid. Imperatores*, inquit, & *Virgines Veste*, quia legibus non tenentur, in civitate habent sepulcra. Denique etiam nocentes *Virgines Veste*, licet vivæ, tamen intra urbem in campo scelerato obruebantur. Ac de Vestalium quidem supplicio videndus Festus, Plutarchus in Numa, & Dionysius Halicarnas. libro ii. De illustribus verò & claris Viris intra urbem sepultis, auctor etiam Cicero libro ii. Leg. *Quid? qui post XII. in urbe sepulti sunt clari viri? M. Credo, Tite*, fuisse aut eos quibus hoc ante legem virtutis causa tributum est, ut *Publicola*, ut *Tuberto*, quod eorum posterit tenuerunt: aut eos, si qui hoc, ut *C. Fabricius*, virtutis causa, soluti legibus consecuti sunt. *Publicolæ* sepulchrum quod attinet, fuisse illud ex Scto non procul à foro prope *Veliam* Dionysius Halicarnas. & Plutarchus memoriæ prodiderunt. Verba Dionysii ex libro v. hæc sunt: ἡμεῖς τοι βελή μαθ' ἔδοξα ὡς εἶχεν αὐτῶ τὰ πρᾶγματ' ἁπλόρως, ἐκ τῶν ἁγίων

Δημοσίων ἐψηφίστωτο χρημάτων ἐπιχορηγηθῆναι
 τοὺς εἰς τὴν ταφὴν διαπάνας, καὶ χωρεῖον εἶναι ἐκαύ-
 θη καὶ ἐτάφη, μόνῳ τῶν μετρίως ἐμὲ γηρομένων ἐ-
 πιφανῶν ἀνδρῶν, ἐν τῇ πόλει σὺν ἐγγυσι τῆς ἀγο-
 ρῆς ἀπέδειξεν ὑπὸ ἐλέως. Hoc est, *At Se-
 natus cognita ingenti ejus egestate, decre-
 vit, ut ex arario sumptus ad ejus funus sup-
 peditarentur, & misericordia motus, locum
 ubi crematus & sepultus est, illi soli ex o-
 mnibus viris illustribus, qui usque ad me-
 am aetatem fuerunt in urbe prope forum
 adsignavit.* Ac miror sanè, cur solum
 Publicolam hoc honore affectum dicat
 Dionysius: cum & Marcus Cicero di-
 cto loco, & Plutarchus in ῥωμαϊκῆς, di-
 fertè annotent, idem jus tributum esse
 etiam C. Fabricio, posterisque eorum:
 qui tamen ab eo usurpando omnino ab-
 stinuerunt, contenti funeribus κομιθεῖσιν
 εἰς ἀγορῆν ὑφ' ἑορτῆς δάδα καιομένην, εἰς αὐτῆς
 αἰρεομένην in forum delatis ardentem facem sub-
 jicere & mox eam auferre. Eadem tra-
 dit in vita Valerii Publicolæ, his verbis:
 ἐτάφη δὲ ἔργῳ τῶν πολιτῶν ψηφισαμένων ἐν τοῖς
 ἔργοις τὴν καλεσμένην Ουελίαν ὡς τε καὶ γῆρας
 παντὶ τῆς ταφῆς μετεῖναι. καὶ δὲ θάψεται
 μὲν

μη εδεις των απο γης. κρισαιτες δε τον νεκρον εκει
 κηφειται, κη δαδα ης ημενην λαβων, οσον εωλιεγ-
 κεν, ετα αναιρει). Μαρτυρομη (εργω το εξηλωαι,
 φειδεσθαι η λιμης, κη τον νεκρον ετως αποκριζουσιν.

*Ex plebiscito hic quoque in urbe sepultus est
 juxta Veliam, , quam vocant: datumque
 totiejus stirpi jus hujus sepulcri. Nunc ta-
 men nemo ex ea familia ibi conditur: sed ca-
 daver eo delatum deponunt. Tum ardentem
 facem quispiam tenens, eam tantum subij-
 cit, mox retrahit: quare jus testatur sibi
 esse, sed abstinere se honore. quo facto mortu-
 um inde tollunt. Sic & Cinciam Claudi-
 amque gentem Romæ in urbe monu-
 menta habuisse legimus. De Cincia Fe-
 stus: Cincia locus Romæ, ubi Cinciorum mo-
 numentum fuit. De Claudia vero Sueto-
 nius in Tiberio: Agrum in super trans Anie-
 nem clientibus, locumque sibi ad sepulturam
 sub capitolio publicè accepit. Trajano Im-
 peratori etiam hunc honorem delatum,
 auctor est Eutropius libr. VIII. Solus omni-
 um Imperatorum intra urbem sepultus est.
 Ossa ejus collocata in urna aurea in foro, quod
 edificavit sibi, columnâ ibi positâ, sunt: cu-
 jus altitudo CXXI. pedes habet. Dicit hi-*
 stori-

storicus in foro Trajanum sepultum. Quæ
 verba in memoriam mihi revocant so-
 lemnem Græcorum ritum, qui & ipsi intra
 urbem, & quidem sæpius in ipso foro, aut
 medio urbis sepelire solebant eos, quibus
 honorem exhibitum vellent. Scholiastes
 Pindari: οἱ οἰκιστὰι ἐν μέσσοις ταῖς πόλεσιν ἐθαψόν-
 το ἐξ ἔθους. Plutarchus in Themistocle: Καὶ
 τάφον μὲν αὐτοῦ λαμπρὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ Μαγνητες ἔχουσι
 Xenophon libr. vii. Ἑλληνικ. de Euphrone à
 Corinthiis sepulto: οἱ μὲν πολῖται αὐτὸν ὡς ἀν-
 δρα ἀγαθὸν κομιζαμένοι ἐθαψάν τε ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ὡς
 ἀρχηγέτην τῆς πόλεως σέβοντες. Thucydidis lib. v.
 Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Βροσίδαυ οἱ ξύμμαχοι πάντες σὺν
 ὄσσοις ἔθαψον ἐν τῇ πόλει πρὸς
 τῆς νῦν ἀγορᾶς ἕως. Sic Thaletem in loco
 Milesii agri vili & contempto sepeliri vo-
 luisse, prædivinantem animo ibi aliquando
 celebre Milesiorum forum futurum, testis
 est Plutarchus in Solone. Ὅμοιον ᾗ, inquit,
 π καὶ θαλίῳ εἰκάσαι λέγασι, κελεῦσαι γὰρ αὐτὸν πνε-
 πόπῃ τῆς Μηλιασίας φάουλῃ καὶ παρορωμένῃ πελοτή-
 ζαντα θείναι περιειπῶν, ὡς ἀγορᾶ ποτὲ τῆτο Μηλιασίῳ
 ἔσται τὸ χωρίον. Et Cato Uticensis fratri suo
 Cœpioni monumentum ex Thasio lapide
 octo talentorum pretio confectum in
 foro Ænensium constituit, auctore eodem

Plutarcho in ejus vita. Mortuus enim Cœpio fuerat Æni, quæ Thraciæ urbs est. De Germanico Tacitus lib.ii. *Corpus antequam cremaretur, nudatum in foro Antiochensium, qui locus sepulturae destinabatur. Atque is est fortè celeberrimus locus, quo Dionem Syracusanum conditum tradit Æmil. Probus: Sic subito misericordia odio successerat, ut eum suo sanguine, si possent, ab Acheronte cuperent redimere. Itaque in urbe celeberrimo loco, elatus publicè sepulcri monumento donatus est.*

CAP. XXVII.

In urbe sepeliebant mortuos Spartani & Tarentini. Templorum origo apud priscos Græcos à sepulcris videtur manasse. Christianorum mos in templis humani funera legibus coercitus.

APUD quas gentes & quibus de causis mortuos intra urbem sepelire fas non fuerit, extra quam si cui honorem habitum irent, hætenus dictum est. Ex hac igitur occasione non possum præterire consuetudinem Spartanorum & Tarentinorum, qui mortuos suos in ipsis urbibus sepeliebant. Ac Spartani quidem id fecere ex instituto Lycurgi, qui hac ratione

tionem juventutem Laconicam ad mortem honorandam, non autem timendam volebat assuefacere: ut auctor est Plutarchus in Laconicis & in Lycurgo his verbis:

Πρωτον μὲν γὰρ αἰνεῖν δεισιδαιμονίαν ἀπασαν, ἐν τῇ πόλει θάπτεν τὰς νεκρὰς, καὶ ὀλησίαν ἔχειν τὰ μνήματα τῶν ἱερῶν σὺν ἐκάλυψε. σωτρίφες ποιεῖν ταῖς τοιαύταις ὄψεις καὶ σωῆθαι τὰς νέκρας, ὡς περὶ τὰ κράτιστα μὴδ' ὀρρωδεῖν τὸν θάνατον, ὡς μιαινοῦντο τὰς ἀψωμένους νεκρῶ σώματος, ἢ ἀφ' ἀπίφρων διελθόντων, ἐπειθεῖν σωθῆναι, ἔδεν εἶασεν.

De Tarentinis verò colligitur ex loco quodam Polybii libro VIII. qui nunc in Excerptis legitur. Docet enim illic, quomodo Tarentum in potestatem Hannibalis venerit, narrans urbis Tarentinorum partem ad ortum Solis vergentem bustorum plenam fuisse, quia ad ea usque tempora Tarentini morem haberent, intra oppidum mortuos condere, obtemperantes veteri cuidam oraculo. Cum enim edita ipsis fors esset, res eorum meliores futuras, si una cum pluribus habitarent, ita illos interpretatos esse id oraculum, existimasseque Rempubl. suam bonam fortunatamque fore, si illos etiam

qui migrarint è vita, intra urbem receperint : quod postea diligenter observarint. Verba Oraculi hæc erant : *Αμεινον καὶ λαιόν ἔσεσθι σφίσι ποιουμένοις τὴν οἰκησιν μετὰ τῶν πλειόνων.* P. Victor libro II. Var. Lect. cap. VII. Imo verò Græcos antiquissimos casco illo ævo in ipsis Deorum templis fanisq; mortuos suos humasse, multis ostendit Arnobius libro VI. advers. Gentes : *Quid? quòd multa ex his templa, quæ tholis sunt aureis & sublimibus elata fastigiis auctorum conscriptionibus comprobatur contegere cineres atque ossa, & functorum esse corporum sepulturas?* Et vide apud eum exempla, quæ à Clemente Alexand. mutuatus est. Eadem habet Theodoretus libro *ἐπιθνηκῆς θεολογίας*. Serm. de Martyribus. Qui tamen auctores templorum originem apud Ethnicos ad Sepulcra potius uno ore referunt : quemadmodum & Valerius Max. libro VIII. cap. XVI. auctor est, Græciam summo consensu locum, in quo Amphiaræus humatus fit, in formam conditionemque templi redegisse, atque inde oracula capi instituisse.

Non possum hic de Christianorum
Cœmi-

Cœmiteriis silere , quæ nescio annon & ipsa plurimis templis originem dederint. Nam præterquam quod in iis corpora suorum sepeliebant , certè persecutionum tempore ibi omnes sacras ceremonias, quæ quidem in templis solent , celebratas, possem hic pluribus monstrare , nisi ab Onuphrio in Appendice ad Platinam ea res jam pridem esset explicata. Erant autem hæc Christianorum Cœmiteria primitus extra urbem, quod notum. At postquam pace Ecclesiæ data templa sua Christiani passim in ipsis urbibus habere cœperunt , etiam Cœmiteria proximo templis loco religiosa quadam affectione constituerunt : Corpora ibi meliùs fortè quietura rati , quemadmodum & de Valerio quodam ossa sua prope templum Æsculapii collocante testatur Inscriptio Hispaniensis: *MORTE. ME. VALERIVM. M. F. AD SEQVENTE. IN. VLT. TERRA. NVLLO. CREDIDI. LOCO. OSSA. NOSTRA. POSSE. MELIVS. ADVIESCERE. QVAM. PROPE. TEMPLVM. ÆSCVLAPII. ITAQVE. EX. TESTAM. AD X. PEDES. A. TEM-*

PLO. VOLO. CONDIER. VOS. NATI. IVCYNDISS. AB VRBE. ROMA. HVC. CONCEDITE. AD. SEPVLCHRVM. NOSTRVM. DEMETVR. DOLOR. PIETATE. VESTRA. ST. MANES. SENTIENT. VOS. MEMORES. NOSTRI. Neque hac vicinitate contenti, in ipsis quoque penetralibus templorum sepeliri maluerunt, fenestram ad id aperientibus Constantino Magno & Honorio Impp. quorum hic Romæ in S. Petri, ille Constantinopoli in porticu templi Apostolorum humatus legitur. Et postillâ mos hic adeo vulgò etiam inualuit, ut legibus fuerit coercendus à Gratiano, Valentiniano & Theodosio Impp. quos ad Pancratium præfect. vrbi super hac re ita rescripsisse testatur Lex II. C. de sacrosanct. Eccles. *Nemo Apostolorum vel Martyrum sedem humanis corporibus existimet concessam.* Et L. ult. IX. C. Theodos. XV II. *Μηδεις εν εκκλησιαις ταφεται νεκρον.* *Nullus in Ecclesia sepeliat mortuum.* Et inter leges Caroli Magni illud caput extat: *Ut nullus deinceps in Ecclesia mortuum sepeliat.* lib. I. cap. CLIX. Idipsum sanxit Consilium Braccarense

rense primum can. xxxvi. *Item placuit ut corpora defunctorum nullo modo intra Basilicam sanctorum sepeliantur, sed si necesse est, de foris circa murum Basilica. Nam si firmissimum hoc privilegium usque nunc retinent Gallia civitates, ut nullo modo intra ambitum murorum cujuslibet defuncti corpus sit humatum, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reverentia obtineri.*

FINIS LIBRI SECUN-
di de funeribus Romano-
rum.

JOHAN. KIRCHMANNI

DE FUNERIBUS
Romanorum.

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

De Sepultura Reliquiarum. Bustum. Ustrina. Rogus. Pyra. Servius sibi ipse non constans. Rogus ex quibus lignis. Pix & Papyrus huic rei adhibita. Legem XII. tab. de non poliendo ascia a rogo in superhabitam videri. Cupressorur Rogi circumdati. Extructi illi in ara formam modò humiles, modò altiores. Leges Rogorum incendium à privati publicisq; adificiis arcetes.

HActenus Elatio: Sequitur jam Sepultura ipsa, quam appello *hominis mortui vel reliquiarum ejus in sepulcrum illationem*. Postquam igitur eo ordine, quo diximus, extra Urbem ventum fuit, si comburendus erat mortuus, Funus rectâ deportabatur in locum cremationi destinatum, qui, si cum sepulcro conjunctus esset, *Bustum*; si verò ab eo separatus, *Ustrina* antiquitus indigitabatur, teste Festo: *Bustum* propriè dicitur locus, in quo mortuus est.

est combustus & sepultus, diciturq; bustum, quasi beneustum. Vbi verò combustus quis tantummodo, alibi verò est sepultus, is ab u-rando Ustrina vocatur. Sed modò Bustum eo, quod sepelitur, sepulcra vocamus. Eadem tradit Servius in xi. Æneid. cuius locum non parcam hîc adscribere, si fortè à gravissimo morbo, in quo cubat, illum liberare possim: Bustum dicitur id quo mortuos combusta e^t ossa, quæ ejus sibi juxta sunt sepulta. Alii dicunt ubi homo combustus est, nisi ibidem humatus fuerit, non esse ibi Bustum, sed Ustrinum. Ita est in Parisiensi editione Ilii Servii, quem clarissimus Petrus Daniel Juridicus Floriacensis, in cujus nupero occasu magnam bonæ literæ jacturam fecerunt, ante paucos annos omnibus doctis acclamantibus in publicum emisit: Quem autem sensum commodum inde extorquere possis non video, nisi si fortè ita legendum sit: Bustum dicitur, in quo mortuus combustus est, ossaq; ejus ibi juxta sunt sepulta. Sed de hac viderint doctiores. nam si quis propiùs ad literarum ductum accesserit, è vestigio nostra delere non recusabimus. Quod verò hîc de Ustrinis dicitur, eas in-

terdum ab ipsis monumentis fuisse sejur-
ctas, id ipsum etiam his duobus lapidibus
Romanis comprobatur, quibus incisum
legimus: HUC. MONUMENTO. USTRIN-
NUM. APPLICARI NON LICET. Item:
AD. HOC. MONIMENTUM. USTRIN-
NUM. APPLICARI. NON. LICET.
Sic Julium Cæsarem alibi combustum &
reliquias ejus alibi conditas, testatur Dio
libr. XLIV. Et Strabo in descriptione
Campi Martii τῆς καὶσπας τῆς Αὐγύστη τόπον di-
versum à Mausoleo notat. Combustus
enim Augustus in Campo Martio, sepultus
autem in Mausoleo, teste Suetonio.

In Ustrinis igitur cadavera tantum
cremabantur: Glossarium vetus: *Vstrina*,
πυρκαϊκὰ. *Vstrina*, καὶσπας νεκρῶν. In Bustis
verò & cremabantur & sepeliebantur. Un-
de etiam *Busta* non rarò pro ipsis sepul-
chris invenias. Lucanus libr. IV. de Cu-
rione:

— *Elyricas en nobile corpus*

Pascit aves, nullo contactus Curio busto.

Et quod Græci τύμβον, Cicero *bustum* vo-
cat II. Leg.

Atq; in hæc loca Funus deportatum,
impo-

imponeretur Rogo vel Pyra: sic enim appellabant struem illam lignorum ad comburendum cadaver paratam. Glossarium: *Rogus*, πυρῆ νεκρῶν. *Rogus πῦρ*. Scholiastes Euripides in Hecuba: πυρῆ τὸ πῦρ τὸ ὄπι νεκρῶ ἀπλόμυρον. Καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ τὸ πῦρ ἀπλεται. Oropianus lib. iv. Alieutic. vers. 557. Ἐνὶ πυρῆοςαν vocat. Pindarus 3. Pyth, τῆχθ ξύλινον appellat. Servius quidem inter Rogum & Pyram discrimen aliquod constituit: sed id à Latinæ linguæ autoribus non observari, notum est vel mediocriter eruditis. Quid? quod idem ille, quem dico, Grammaticus ipse à sese hac eadem in re seorsim sentit. Nam ad iii. Æneid. sic ait: *Apparatus mortuorum finus dici solet: exstructio lignorum, Rogus: subjectio ignis, Pyra: crematio cadaveris, Bustum: Locus, Vstrina: operis constructio, Sepulcrum: nomen inscriptū, Monumentū.* Aliter verò ad xl. Æneid. *Pyra est lignorum congeries: Rogus cum jam ardere cœperit dicitur: Bustū verò jam exustū vocatur.* Quæ loca manifestò inter sese pugnare qui non videt, eū Thamyrâ esse oportet cœciore. Sed minutias hæc mittamus, & materiã formãq: rogorū propiùs contéplemur.

Marc-

Materiam quod attinet, fiebant Rogi ex lignis, quæ ignem facile conciperent nutrissentque : quorum aliquot meminisse Virgilius I v. Æn.

*At Regina, pyrâ penetrâli in sede sub auras
Erectâ ingenti, tadis atque ilice sedâ.*

Et libr. v i.

*Procumbunt picea, sonat ista securibus ilex,
Fraxineaq; traves cuneis & fissile robur
Scinditur, advolvunt ingentes montibus ornos.*

Picem verò adhibitam testatur vetus Inscriptio, cujus ultima verba, quæ nostro instituto serviunt, hæc sunt : **NEC. EX. EORUM. BONIS. PLUS. INVENTUM. EST. QUAM. QUOD. SUFFICERET AD. EMENDAM. PYRAM. ET. PICEM. QUIBUS. CORPORA. CREMARENTUR. ET. PRÆFICA. CONDUCTA. EST. ET. URNA. EMPTA.** Fortè etiam Papyrus ad hanc rem usurpata : ut conijcere est ex Martiale libr. x. Epigr. in Numam :

*Dum levis arsurâ struitur Libitina papyro,
Et myrrham & casiam flebilis uxor emit :
Iam scrobe, iam lecto, iam pullinctore parato,
Herodem scripsit me Numa, conualuit.*

Ligna verò hæc, quæ ad construendum rogam comparabantur, rudia & impoli-

polita esse oportebat. Unde Lex XII. tabularum: *Rogum ascia ne polito*, ut est apud Cicero. II. leg. Erat enim ascia dolabræ genus poliendis & læuigandis lignis aptum. Verum hanc legem exoleuisse, ex Plinio colligimus, qui libr. XXXV. C. VII. pictos fuisse rogos tradit: non autem nisi dedolata & affabrè polita ligna picturis exornari solita fuisse, verosimile est. Verba eius inter alia hæc sunt: *Quoniam & pericula expingimus, ne quis miretur & rogos pingi, iuvatq; pugnatuos ad mortem aut certè eadem speciosè vehi.* Puta navibus, de quibus ipsi sermo.

Præterea Cupressis quoq; pyras cingi solitas, ut fœtorem cadaverum, iucunditate sui odoris comprimerent, autor Varro apud Servium in libr. VI. Æneid; his verbis: *Varro dicit Pyras ideo Cupresso circumdari solitas propter gravem ustrina odorem, ne eo offendatur populi circumstantis corona: quæ tam diu stabat respondens fletibus Præfica, hoc est, planctuum principis, quàm diu consumpto cadavere & collectis cineribus dicebat novissimum verbum ILICET, quod ire licet significat.* Virgilii locus hic est:

*Ingentem struxere pyram, cui frondibus arvis
Intexunt latera, & ferales ante cupressos
Constituunt.*

Silius Italicus lib. x. in funere Paulli:

*At ferale decus, mœstas ad busta cupressos
Funereas tum deinde pyras certamine texunt,
Officium infelix & munus inane peremptis.*

Stattius libr. i v. Thebaid:

*— superat tamen agger in arvis
Pinus, hunc juxta cumulo minor ara profunda
Erigitur Cereri frondes atq; omne cupressus
Intexit plorata latus.*

Eadem opinor de causâ Calanus Indus ex
lignis odoriferis, ut cedro, thyo, cupresso,
myrtho & lauro pyram paravit, in eaque
se ultro combussit, ut tradit Ælianus libr.

v. Var. hist. cap. vi. Εξελέγητο μὲν ἡ πυρὰ ἐν
τῷ καλλίσῳ περὶ τῆς Βαβυλωνίου, καὶ ἐν τῷ
ξύλῳ αὐτῆς καὶ περὶ Λωδίας εὐ μάλιστα Ἰπίλεκτα, κέ-
δρα, καὶ θύα καὶ κυπαρίσσι καὶ μυρσίῃ καὶ δάφνῃ.

Ex eodem ritu & Ovidius libr. iii. Trist.

Eleg. xiii.

*Funeris ara mihi ferali cinēta cupresso
Convenit & structis flamma parata rogis.*

Qui locus etiam Formam rogi expressè
indicat. In aræ enim modum construe-
batur. Servius ad illud Virgilii *Aramq; se-
pulcri.* libr. vi. Æneid. *Pyram dicit, quæ in
modum aræ construi lignis solebat. Nam &
sequitur:*

Congerere arboribus cæloq; educere certant.

Et aram quæ ante sepulcrum fieri consuevit, intelligere non possumus: ut — stant manibus ara: cum nondum facta sit funeratio, quæ præcedit sepulcrum. Herodianus illustrium virorum rogos τετραγώνους ἢ ἰσοπλάτους, hoc est. specie quadrangulâ, & æquis lateribus fuisse asserit, libr. IV. Pertinacis pyram τριβωλον καὶ πυργόειον, autor Xiphilinus in Severo, hoc est, formâ triangulari & instar turris.

Fiebant enim Pyræ pro qualitate personarum modò altiores, modò humiliores. Nam tenuiorum & pauperum rogos humiles fuisse & parvos, videre est apud Lucanum libr. IIX.

*Sic fatus, parvos juvenis procul aspicit ignes
Corpus, vile suis, nullo custode cremantes.*

Unde Ovidius in Ibin.

Et dare plebeio corpus inane rogo.

Contrà verò ditiorum & clarorum virorum sublimes ac superbi. Virg. VI. Æneid. *Ingentem struxere pyram.* Ira Siccio mortuo πνεῦν ὑπερμεγέθη extractam testis Dion. Halicar. libr. II. Et Viriathum Ἐπὶ ὑψηλοτάτης πνεῦς combustum memorat Appianus Ἰβηλικῆ. Silius Italic. de funere Pauli libr. X.

*Sublimem eduxere pyram, mollesq; virenti
Stramine composuere toros.*

De Cæsaris funere Plutarchus: Ἀπὸ τῶν ἐργασίαιων τὰ βᾶθρα καὶ τὰς τεραπέδας ἀνασπῶντες καὶ συγκομίζοντες εἰς τὸ πρῶτον πυρρὴν ἐνήσαν, *ingentem rogam congesserunt.*

Ceterum in extructione Rogorum id fervabant, ne ignis noceret privatis publicisq; ædificiis. Nam utrisque cautum legibus fuit. Privatis quidem domibus cavit Lex XII. tab. teste Cicerone II. Leg. *Dua sunt, inquit, præterea leges de sepulcris: quarum altera privatorum ædificiis, altera ipsis sepulcris cavet. Nam quod rogam bustumve novum vetat propius LX. pedes adjici ad eas alienas, invito domino, incendium videtur arcere.* Unde clarissima lux affulget Pomponio L. Si propius. D. De mortuo infer. *Si propius ædificium alienum intra legitimum modum mortuus illatus sit, postea eum prohibere non poterit ædificij dominus, quò minus alium mortuum eò inferat, vel monumentum ædificet, si ab initio sciente domino hoc fecerit.* Ubi per legitimum modum intellige LX. pedes, qui in XII. tab. præscribitur. De publicis verò ædificijs testatur Dio libr. XLVIII.

tem⁵

temporibus Augusti App. Claudio & C. Norbano Coss. h. e. anno urbis 1000 XVI. edictum fuisse μήτε πῶς καίσι τῶν νεκρῶν πεντε καὶ δέκα ὀπὸ τῆς πόλεως σκεδίων ζέμεσθαι. hoc est, ne mortui intra duo millia passuum ab urbe cremarentur.

C A P. II.

Oculi in rogam positus referati. Pyra incensa à proximis averso vultu. Venti optabantur, ut cadaver citò absumeretur. Denis virorum corporibus tantum singula muliebria fuisse apposita & quare.

IN hujusmodi igitur rogam cadaver funerale collocabatur unâ cum lecto, quem simul cum corpore comburi solitum, testatur Tibullus :

Flevis & arsuero positum me Delia lecto.

Tum iterum [ut oscula repetita mittam, de quibus supra] oculos mortuo referatos ad apertosque fuisse, qui animam efflanti clausi erant, Plinius monet lib. xi. cap. 38. cujus verba alibi posuimus. Quem Quiritum morem allusisse videtur Virgilius lib. i v. Æneid. de Mercurio loquens :

Dat somnos adimitq; & lumina morte resignat.

Ut interpretatur contra Servium Turnebus.

Hoc igitur factō Pyram incendebant, qui mortuo sanguine proximi. Xiphilinus in Severo de ejus funere: τὰ τε δῶρα τὰ στρατιωτικὰ, οἱ ἡ τῶν παρόντων ἔχοντες, εἰς αὐτῷ ἐνέβαλλον καὶ τὸ πῦρ οἱ ἡεῖς ἐνήκαν. h. e. *Conjecere in eum dona militaria, ij, qui tunc habebant: filij ignem accenderunt.* Sic Judacilius hausto veneno hortatus est amicos suos, ut faces subderent, teste Appiano libr. i. ἐμφυλ. Augusti verò Pyram Centuriones incendunt ex Scto. Dio libr. LVI. καὶ τῆς δαΐδας ἐκατόνταρχοι, αἷς περὶ τῆ βελῆ ἐδεδάκη, λαβόντες, ὑψήσαν αὐτῷ. Et rogam Petinacis incendisse Consules autor est Xiphilinus in Severo: εἰθ' ἔταις οἱ ὑπατοὶ πῦρ ἐπ' αὐτῷ ἐνέβαλλον.

Ceterum in rogo incendendo adhibita fuit hæc Ceremonia & cautus, ut id facerent, vultu & capitibus averfis. Virgil. libr. v i. *Æneid.*

Aversi tenuère faces. —

Et causa erat, ut id officium necessitatis esse ostenderent, non voluntatis, monente Servio.

Rogo jam incenso ventos optabant, qui flammam ardentiorē suscitarent alerentque, & ita cadaver rogo impositum
faci-

facilius citiusquè absumeretur. Cinthia apud Propertium libr. i v. Eleg. Sunt ali-
quid :

Cur ventos non ipse regis ingratis petisti?

Plutarchus in funere Syllæ : Τῆς δὲ ἡμέρας
σωνεφοδὸς ἔωσεν ἕσσης, ὕδαρ ἐξ ἕρανῶν προσδοκῶντες,
ἐνάτης ἤραν μόλις ὤρας τὸν νεκρὸν. ἀνέμω δὲ λαμ-
πεῖ κατωγίσωντος εἰς πύργον, καὶ φλόγα ποικίλην
ἐγείραντο, ἔφη τὸ σῶμα συγκομιθεῖν. ὅσον δὲ ἡδὴ
τῆς πυρῆς μαραινομένης, καὶ τοῦ πυρὸς ἀπίοιτο
ἐκχυθῆναι πολὺν ὀμβρὸν καὶ καταχεῖν ἄξει νυκτός.
ὥσε πύργον αἰτῆ δλοκεῖν τὸ σῶμα σωθῆναι πῶ-
ροῦσιν. Hoc est, *Sub Solis exortum, cum ni-
bilus dies esset, & pluvia expectarentur, nona
demum hora funis elatum est. Ibi ventus cum
procella in rogam incubuit, multaquè flamma
excitata corpus cremavit. Vix rogas ab-
sumptus, ignisque sopitus cum ingens effusus
imber usq; ad noctem duravit, ut videatur
fortuna ejus viri etiam sepulcrum præsens ad-
juvuisse. Vide Herodian. libr. i v. Sed id
prius ex Græca superstitione; Homerus in
funere Patrocli. Iliad. V.*

Εἰθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Στὰς ἀπάντα θε πυρῆς δοιοῖς ἤρατ' ἀνέμοισι
βορῆν καὶ Ζεφύρω, καὶ ὑπέχετο ἱερὰ καλλὰ
Πολλὰ δ' ἔσπεύον χερσέω δέπαι λιπαίναντες

Ελθέμεν. ὄφρα ταύχσαι πρὸς φλεγεθόλωτο νεκρὸν
Ἰληΐας. Ὅμοιο κωνημεναι. hoc est.

*Tunc rursus alia cogitavit pedibus valens
divus Achilles,*

*Stans, seorsim à pyra duos orabat ventos,
Boream & Zephyrum, & promittebat sa-
crificia preciosa :*

*Multa etiam libans aureo calice, supplica-
bat,*

*Vt venirent, ut citissimè igne combure-
rent cadaver,*

Lignumq; festinaret ardere.

Hic autem silentio involvendum non est, quod Plutarchus & post eum Macrobius memoriae prodiderunt, morem fuisse antiquitus, ut si quando plura cadavera simul comburenda essent, quod in bellis aut peste fieri solebat, denis virorum corporibus singula muliebria apponerentur. Quod cur factum ex ipsis autoribus audiamus. Sic enim Plutarchus in Symp. quaest. iv. τείπον τοῦτο τὸ ὡεὶ πῶς ταφῆς αἰρεῖ θερμότερα πρὸς Ἰλίαν τῶν ἀρρένων εἶναι. λέγουσι γὰρ ὑπὸ τῶν σκελευσμένων, τὰ μὲν σαρπηδεῖς ὡς ἄρδεν καὶ νεκρὸς ἀνδρῶν, ἕνα γυναῖκας ἑσσωξάτην διαδωδές τε καὶ λιπαρὸν αὐτῶν τῆς σαρκὸς ἐχέουσι, ὥστε ὑπέκκαυμα γίνεσθαι τῶν ἀνδρῶν.

Quem

Quem locum ut plerosq; alios Macrobius libr. VII. Saturnal. cap. VII. sic interpretatur: *Quis ergo dicat frigidas, quas nemo potest negare plenas caloris, quia sanguine plenas sunt? Deinde licet urendi corpora defunctorum usus nostro seculo nullus sit, lectio tamen docet, eo tempore, quo igni dari honor mortuis habebatur, si quando usu venisset, ut plura corpora simul incenderentur, solitos fuisse funerum ministros denis virorum corporibus ad-jicere singula muliebria, & unius adjutu quasi natura flammæ, & ideo celeriter ardentis, cetera flagrabant. Ita nec veteribus calor mulierum habebatur incognitus. Cujus caloris fœminei meminit & Artemidorus libr. II. cap. VIII. ἰδὲν ἔστωσ τὰ σώματα θερμαίνει, ὡς αὐτὸ πῦρ ἐ γυνή. Symmachus tamen apud Macrobius dicto loco contra Horum, cujus ista verba erant, disputans, pinguedini ascribit non calori: *Quod, inquiens, muliebri corpus juvabat ardentem viros, non caloris erat, sed pinguis carnis & oleo similioris.**

CAP. III.

Dacursio funebris circa rogam. ὠειδρῶμῆ. Fiebat illa in sinistram orbem, versis insignibus, interdum

profectu armis. & tuba sonante. Usurpata etiam in parentalibus anni-versariis.

NEC verò Decursio funebris, Græci περδρομὴν vocant, hîc omittenda est, quam in Imperatorum & illustrium virorum funeribus usitatâ fuisse, plurima scriptorum veterum loca vociferantur. Nam Funere in Pyram collocato, milites atque adeo omnes qui exsequias venerant, solemnî ritu rogum ter ambire & hoc modo affectum suum erga defunctum ostendere solebant. — Cujus ritus meminit Homer. Iliad. Ψ.

Οἰδὲ τρεῖς πῶε νεκρὸν εὐτρεχῆς ἤλαισιν ἵππευε
Μυρόμενοι.

Et Apollon. lib. i. Argonautic.

Τρεῖς πῶε χαλκείοις δίχρω τὸ χρεσι δινηθέντες
Τύμβῳ ἐνεκτερέϊζαν.

Et idem libr. v i.

— τρεῖς δὲ αἰμφοῖ σιῶ ἐντεσι δινηθέντες
Εὐκτερέων ἴχοντα χυτῶ ἴππυ γαῖαν ἔθεντο.

Calaber libr. III. in funeratione Achil.

Ἀλλ' ὅτε δὴ πῶε πάγχυ πυρὴν διεθσμήσωτο
Πεζοὶ αἰμ' ἵπω ἕεσι σιῶ ἐντεσιν ἐρρώσωτο
Αἰμοῖ πυρὴν πολὺ δάκρυ.

Virgilius in funere cæсорum Trojanorum
æ præcipuè Pallantis libr. x i.

*Ter circum accensos cinēli fulgentibus armis
Decurrere rogos, ter mœstum funeris ignem
Lustravere in equis ululatusq̄, ore dedere.*

Sed quid sit *Decurrere* docet Livius lib. x. de bello Macedonico his verbis: *Mos erat, lustrationis sacre peractō decurrere exercitum & divisas bifariam acies concurrere ad simulacrum pugna.* Unde Agellius lib. vii. *Vt in decursionibus ludicris, aut simulacris præliorum voluptariis fieri videmus.*

Decursum autem fuisse à militibus sinistro ordine & versis insignibus, indicat Statius lib. v i. Theb.

*Tunc septem numero turbas centenus ubiq̄,
Surgit eques, versis discunt insignibus ipsi
Graingena reges: lustrantq̄, ex more sinistro
Orbe rogam & stantes inclinant pulvere flammam,
Ter curvos egere sinus, illisq̄, telis
Tela sonant: quater horrendum pepulere fragorem
Arma, quater mollem famularum brachia planctum.*

Rectè: *Orbe sinistro.* Nam cursus in lævum luctus erat indicium: ut contra dextratio, vel cursus aut gyros equorum in dextram gratulationem ac læticiam denotabat. Unde & Papinius mox subjungit:

— *hic luctus abolere noviçq̄
Funeris auspiciū vates, quanquam omina sentit
Vera jubet dextro gyro.*

Turneb. lib. XIX. Advers. cap. XXXV.

Imò interdum projectis armis. quod à Lucano habeo, qui lib. VIII. Pompejum ait non optare ambitiosas exsequias, nec

— — totus ut ignem

Projectis mœrens exercitus ambiat armis.

Idq; fiebat tuba fonante. Val. Flaccus lib. III. Argon.

*Indo ter armatos Minyis referentibus orbes
Concussi tremuere rogi, ter inhorruit aether
Luctificum clangente tuba, jecere supremo
Tum clamore facies.*

Et ut constet, quàm solemnis & frequens fuerit hæc decursio, non credo me nugas acturum, si aliquam multis exemplis hunc ritum illustravero. Nam usurpatam illam reperio in funere Augusti: Dio lib. LVI.

ἐπεὶ ἦεις πλὴν πύργων πλὴν ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ ἐνετέθη, πρῶτον μὲν οἱ ἱερεῖς πάντες περὶ ἄλλον αὐτῶν, ἐπέτα δὲ οἷτε ἰπποῖς, οἷτε ἐκ τοῦ τέλους καὶ οἱ αἰῶνι, καὶ τὸ ὄπιθεν ἡκὼν τὸ φρεσικὸν ὠλεόδραμον. *Postquam cada-*

ver rogo impositum in Campo Martio fuit, primum omnes Pontifices id circumierunt, deinde equites, tum Legionarij, reliquiq; milites, & demum qui custodia præfuerant. Et in

funere Syllæ, ut est apud Appian. lib. I. bell. civilium. Item in Drusillæ Dio lib. LX.

Δημοσίας ἦ τῶ φῆς ὁ ἀδελφὸς ἠξίωσε. Καὶ οἷτε δαρυφῶρες

φόροι μετὰ τῶν ἀρχόντων σφῶν καὶ χωεῖς οἱ ἰππεῖς τὸ
 τέλος οἷτε Ὀχρῆς παῖδες τὴν Τροίαν οὐκ ἐπὶ τὸν τῶρον
 αὐτῆς ἐπέλπευσαν. hoc est, *Publicum funus*
Frater tribuit, ac Pratoriani milites cum suo
tribuno ac seorsim equester ordo, seorsim patri-
cij pueri, Troja decursione circum tumulum
ejus obequitârunt. Et in Pertinacis, teste
Xiphilino in Severo: οἱ ἰππεῖς οἱ ἐσθλιώτεροι
καὶ οἱ πεζοὶ οὐκ ἐπὶ τὴν πύργον πολιτικῶς τε ἄμα καὶ ποιη-
τικῶς διεξόδως διελιπόντες διεξῆλθον. Hic confe-
cere milites, equites & pedites circa rogam
cursum urbanos & confictos. Et in Severi ibi-
dem: ἐκ δὲ τῆς πόλεως σῶμα στρατιωτικῶς κροσμηθῆν
ἐπὶ πύργον ἐπέστη, καὶ τῆς τῶν στρατιωτῶν. καὶ τῆς τῶν
παιδῶν ἐπιδρομῆς ἐκμήθη. hoc est, Post hæc cor-
pus ejus militari more effertur à militibus, im-
ponitur ἄρῃ in rogam honestatum milium & fi-
liorum ipsius decursione. Vide & Herodian.
libr. i v. ubi decursio hæc graphicè depin-
gitur: quam etiam apud Pœnos receptam
fuisse ostendit Livius libr. x x v. in morte
Gracchi: Alij ab Hannibale (& ea vulgatio-
sama est) in vestibulo primorum castrorum
rogam exstructum esse: armatum exercitum
decurrisse, cum tripudijs Hispanorum, moti-
bussq; armorum & corporum sua cuique genti
assue-

assuetis. Similem ferè ritum in funere Artillæ describit Jornandes de Rebus Getic. Nec verò in funeratione duntaxat is ritus Decurrendi observatus est : sed & in Anniversariis celebrandis stato die iteratus. Suetonius in Claudio cap. 1. *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit : circa quem deinceps stato die quotannis miles decurreret.* Tacitus libr. II. Annal. de Tiberio Cæsare: *Restituit aram (Drusi) honoriq; patris princeps ipse cum legionibus decurrit.*

CAPUT IV.

Varia animalia ad rogam mactata, ut oves, boves, sues, canes, arvicula, equi, &c. Itemq; homines, ut servi, captivi, fœmina. Gallorum idem mos. India ac Thracia fœminis unicum votum cum marito comburi. Exempla Romanorum, qui pro amore se in defuncti rogam conicere. similis mos apud Aethiopes, Scythas, Herulos.

DUM hæc fiebant, cadaver rogo impositum, sensim à flamma consumebatur : sed quod quis miretur rarò solunt. Cum enim ea fuerit veterum superstitio, ut putârint animas defunctorum sanguine delectari, ideo antiquissimis temporibus varia pecudum & animalium genera ad rogam mactari in eumq; conijci solebant, ac præsertim ea, quæ defunctis carissima fuisse

fuisse constabat : Unde Sophocles in Antigon. sub persona Creontis jubet :

Ἐποκλέα μὲν ὅς πόλεος ὑπὲρ μάχων
 ὄλωλε τῆσδε πᾶν] ἄριστ' ἄσας δορί,
 τάφῳ τε κρύψαι καὶ τὰ πᾶν] αἰφάνισαι
 αἰ τοῖς ἄριστοις ἔρχετα κατὰ νεκροῖς.

Atque is ritus neque Homero fuit incognitus : quandoquidem in funere Patrocli, ovium, boum, equorum & canum mentionem facit, Iliad. ψ.

Πολλὰ δ' ἴφια μῆλα, &c.

Virgilius præter hæc etiam Suum meminit libr. xi.

*Multa boum circa madantur corpora morti,
 Setigerosq; sues, raptasq; ex omnibus agris
 In flammam iugulant pecudes.*

Sic in pyras puerorum interdum aviculas & canes, quibus in vita delectabantur, conjectas fuisse ex Plinio videre est, qui lib. iv. Ep. ii. sic ait : *Habebat puer manulos multos & vinc̄tos & solutos, habebat canes majores minoresque : habebat lusciniās, psittacos, merulas : omnes Regulus circa rogam trucidavit.* Equos cum cadavere combustos significat & Calaber libr. ix.

Ἀργεῖοι καὶ τρώες δόπηκα μῆλ' ἐνὶ χάρμῃ
 Καίον ὁμῶς ἴππισσι.

Neq;

Neq; verò hac fine stetit veterum superstitionis : sed etiam eò crudelitatis pervenit , ut vivi quoque homines, puta captivi vel servi ad rogam illustrium virorum mactarentur. De quo ritu Tertullianus libro de spectaculis : *Nam olim quoniam animas defunctorum humano sanguine propitiari creditum erat , captivos vel malo ingenio servos mercati in exsequiis immolabant.* Homerus in funere Patrocli combustos memorat :

Δώδεκα μὲν τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐόθλ' ἔει.

Bissenos juvenes Trojano è sanguine natos.

Virgil. libr. xi. Æneid.

Vinxerat è post terga manus, quos mitteret umbris Inferias, caso sparsurus sanguine flammis.

Et libr. x.

*Quatuor hic juvenes, totidem quos educat Vfone
Viventes rapit inferias, quos imolet umbris
Captivooq; rogi persundet sanguine flammis.*

Similis etiam Gallorum consuetudo fuit, de qua Cæsar libr. vi. bell. Gall. *Funera sunt pro cultu Gallorum magnifica & sumptuosa, omniaq; quæ vivis cordi fuisse arbitrantur in ignem inferunt, etiam animalia: ac paulò supra hanc memoriam servi & clientes, quos ab ijs dilectos esse constabat, justis confectis funeribus unà cremabantur.*

Per.

Perstringit autem hunc superstitiosum ritum Lucianus *ἐπιπένης*, ubi præter equos & ornamenta vestesque, etiam Concubinas atque pocillatores in rogam conjectos memorat: Πόσοι γὰρ, inquit, καὶ ἵππυς καὶ σπαλακίδας, οἶδε καὶ οἰνοχόυς ὄππικατέσφαξαν, καὶ εἰδητὰ καὶ τὸν αἶλλον κρομμὸν συγκατέφλεξαν ἢ συγκατώρυξαν, ὡς χρῆσομένοις ἐκτὴ καὶ ἀπολαύσασθαι αὐτοῖς καίτοι. Servius libro v. *Æneid.* ad hæc verba: — *famulumne parentis: eadem ferè tradit: Fuit enim hæc majorum consuetudo, hodieq; apud Indos est, ut quoties reges moriebantur, cum his dilecti equi vel servi & una de uxoribus charior circa rogam occisi incenderetur: inter quas de hac erat magna contentio.* Quod verò hîc de Indicis mulieribus loquitur Grammaticus, id etiam alii authores annotare non neglexerunt. Cicero v. *Tuscul.* *Mulieres verò in India, cum est cujusque earum vir mortuus, in certamen judiciumq; veniunt, quam plurimum ille dilexerit. Plures enim singulis solent esse nuptæ. quæ est victrix, ea lata prosequentibus suis unà cum viro in rogam imponitur: illa victa mæsta discedit.* Vide *Diod. Siculum lib. xix.* *Bibleothecæ Hist.* *Propertius lib. 3. Eleg. 7.*

Felix Eois lex funeris una maritis

Quos aurora suis rubra colorat equis.

Namq; ubi mortifero jacta est fax ultima lecte

Vxorum fufis fiat pia turba comis.

Et certamen habent leti, qua viva sequatur

Conjugium, pudor est non licuisse mori.

Ardent victrices & flamma pectora prabent

Imponuntq; suis ora perusta viris.

Ac sorte illud certamen fuisse diremptum
testatur Ælianus libro vii. Var. cap. xix.

Ἐν τῇ Ἰνδοῖς δὲ αἱ γυναῖκες τὸ αὐτὸ πῦρ ἀποθανῶσι
τοῖς ἀνδράσι προσμύθισσι. φιλοπιμπνται ἢ γυναῖκες
πρὸ νεκρῶ τῶ ἀνδρὸς καὶ ἡ κλήρω λαχῶσαι συγκαίεται.

Apud Indos verò eundem ignem cum mortuis
viris uxores audent ingredi. Contendunt au-
tem omnes de viro defuncto mulieres : &
quam fors tetigit, ea simul comburitur. Vide
plura apud Strab. libro xv. Valer Maxi-
mum libr. ii. cap. i. Philonem Judæum in
libr. de Abrahamo. Euseb. libr. vi. præpa-
rat. Evangel. cap. vi. Eundem autem mo-
rem Thracibus quoque assignat Pompon.
Mela. libr. ii. de situ orbis cap. ii. Nec fæ-
minis quidem segnis est animus super mortuo-
rum virorum corpora interfici, simulq; sepe-
liri votum eximium habent : & quia plures
singulis nuptæ sunt, cujus id sit decus apud
judicaturos magno conamine affectant. mori-

bis

bus datur estq; maximè latum , cum in hoc contenditur vincere. In quam sententiam & Solin. cap. xvii. *Vxorum numero se viri jactant, & honoris loco ducunt multiplex conjugium. Quæ femina tenaces sunt pudicitia, defunctorum insiliunt conjugum rogos & quod maximum insigne ducunt castitatis, precipites in flammam eunt.*

Verùm hæc à barbaris potissimùm facta sunt: hoc magis mirum, etiam apud Romanos, qui ignis supplicium τῶν κολαστικῶν τὸ μέγιστον, ut ait Clem. Alexandrinus, aut inter maxima certè tormenta censebant, fuisse nonnullos, qui præ nimio amore, quo defunctos prosequerentur, in rogam se abijcere, atque spontaneo vivicomburio vitam finire non recusarunt. Plinius l. vii. c. xxxvi. *P. Catienus Philotinus patrum adeo dilexit, ut heres omnibus bonis instructus in rogam ejus se jaceret.* Valerius Maxim. l. iv. c. vi. de M. Plaucio: *Cum imperio Senatus classem sociorum sexaginta navium in Asiam reduceret, Tarentumq; appulisset, atque ibi uxor ejus Horestilla, quæ illum prosecuta fuerat, morte depressa decessisset, funerata ea & in rogam posita inter of-*
fici-

ficium unguendi & osculandi districto ferro incubuit. Tacit. lib. II. hist. de funere Othonis: Quidam militum juxta rogam interfecere se, non noxa neque ob metum, sed amulatione decoris & caritate principis. Idem Tacitus libr. XIV. Annal. de morte Agrippinæ. Accenso rogo libertus ejus cognomento Mnester ipse ferro se transegit, incertum caritate in patronum, an metu exilij. De fœminis vero Seneca lib. II. declam. II. Quædam se maritorum rogis ardentibus miscuerunt. Ideò etiam plerumque custodiebantur, ne se rogo præ animi impotentia injicerent. Quintilianus declamat: X. Scitis ipsi, quo exsequiarum die extracta sit, quam diu filium tenuerit allambentibus flammis. Vide Senec. Epist. LXIV.

Sed quia hîc sum, non deero adhuc aliorum populorum similem consuetudinem adscribere. Nam Æthiopas rege mortuo ad ejus rogam se interficere solitos fuisse testatur Diodorus Siculus lib. IV. cap. I. Et Scythas quoque unâ cum dilectis mortuis terrâ se obruisse, auctor D. Hieronymus lib. II. ad Jovinianum, & Theodoretus ser. De Legibus, ubi ait Scythas acceptâ
Chri-

Christianâ religione barbarum hunc morem defuisse : ἔπε Σκύθαι , inquit , τοῖς τετελευτηκόσι συγκατορύπτεισι ζῶντας , ἢς ἠγάπων ἐκεῖνοι. Apud Herulos quoq; uxores maritis mortuis laqueo sese statim juxta sepulcrum solebant induere , nisi infamiæ notam velent subire, teste Procopio l. ii. de bell. Gothico. Sic Abradatâ mortuo non solum ejus uxorem : sed & spadones se iugulasse, tradit Xenophon lib. vii. Cyriped.

Poteram huc etiam congerere Canum exempla , qui in rogam dominorum sese coniecere ultrò , vel ab eorum sepulcris non antè abscedere voluerunt , quàm vitam finissent , nisi res esset nimis proletaria , & verò etiam ad alia properarem. Si quis tamen his non indelectatur, me indice legat de canibus Hieronis & Lysimachi Plinium lib. viii. cap. xl. & Plutarchum de Industriâ animal. & Ælianum libr. vi. de Animal. cap. xxv. De canibus Poli Tragædi & Mentoris & Theodori Psaltæ eundem Ælianum lib. vii. cap. xl. Et de Cane Erigonis lib. vii. cap. xxviii. De Cane Eupolis Comici ac Daphnidis eundem Æl. libr. x. cap. xli. & lib. xi. cap. xiii. De Cane Sabini

Dionem lib. LVIII. Denique de Aquilâ, quæ se in rogam Virginis, à qua fuerat educata, iniecit & simul conflagravit Plinium lib. x. cap. v.

C A P. V.

Dona in rogam coniecta. Munera. dō ex. ἐνταφίαι. qualia fuerunt Vestes, de quibus XI l. tabulis cautum. Item Arma, Odores varii, & denique quicquid carum fuerat adhuc vivis. Dionysius Halicar. & Propertius explicati, Iudaorum ritus in aromatum combustione.

NON autem animata solùm, quæ defunctis carissima fuerant: sed & inanimata pignora cum mortuis simul solebant cremari. Quæ si ab amicis funus prosequentibus in rogam conjicerentur, peculiari nomine *Munera* appellabantur, ut ex aliquam multis veterum locis videre est. Suetonius in Cæsare cap. xxxiii. *Præferentib. munera quia sussepturus dies non videbatur, præceptum est, ut omisso ordine, quibus quisque vellet itineribus urbis, portaret in campum.* Valerius Flaccus libro III. *Argonautic.*

*Et socios lustrate rogos, date debita castis
Munera, qua nostro misisset Cyclops igni.*

Statius lib. III. *Sylvar.*

— Nos non arsurā feremus

*Munera: venturosque tuus darabit in antros
Me monstrante dolor.*

Tibullus libr. II. Eleg. IV.

*Seu veniet tibi mors, neque erit qui lugeat ullus,
Nec qui det maestis munus in exsequias.*

Eodem modo Græcis Δῶρα frequentissime.
Nicarchus:

Ἀλλὰ κέρεαι τῷ τευδί λελεχῳία δῶρα φέρεισαι
Θερμα κατὰ ψυχρῶ δάκρυα χεῖτε τάφῳ.

Et Εντάφια vocat Xiphilinus in Severo. Es δὲ
ταύτην τὰ εντάφια ἐνεβλήθη, καὶ ἡ κλίνη ἐνετέθη.
*In hunc rogam conjectis iis, quæ parentandi
causâ allata fuerant, lectus impositus est.*

Hujus autem generis potissimum erant
Vestimenta. Nam, ut Servius ait libro VI.
Æneid. quoniam sumptuosum erat, & crudele
victimas vel homines interficere, sanguinei co-
loris capta est vestis mortuis injici. Unde
Virgilius in funere Miseni.

*Purpureasque super vestes, velamina nota,
Iniciunt.*

Silius Italicus lib. X. de funere Pauli:

— iamque Hannibal unius

*Sat decoris laudator erat, fulgentia pingui
Murice suspirans inicit velamina, & auro
intextam chlamydem ac supremo affatur honore,*

Lucanus in persona Corneliæ de rogo Pompeji.

*Collegit vestes miseriq; insignia Magni
Armaq; & impressas uero quas fecerat olim
Exuvias, pictasq; togas, velamina summo
Ter conspecta Iovi, funestoq; intulit igni.*

Quem ritum perstringens, ut solet, Lucianus in Nigrino sic ait: οἱ μὲν ἐσθῆτας ἑαυτοῖς κελεύοντες συγκαταφλέγεσθαι, οἱ δὲ ἀποπτῶν παρὰ τὸ βίον πμίων. *Alij vestes, alij aliud quippiam earum rerum, quas olim in delitiis habuerant, eodem rogo secum cremari mandant,*

Verum huic consuetudini XII. tabulæ frenum aliquod injicere voluerunt, vetando ne plures quam tres vestes cum mortuo conderentur comburerenturve. Sic enim rectissime doctissimus Lipsius interpretatur hanc legem, quæ extat apud Ciceronem II. Leg. *Iam cetera de minuendo sumptu translata sunt de Solonis ferè legibus. Extenuato igitur sumptu tribus riciniis & clavis purpureis & decem tibicinibus tollit lamentationem.* Sunt qui putant legem prohibere, ne plures quam tres fœminæ riciniis indutæ in funere essent: manifestissimo errore, quem tollere poterat funebris lex Solonis, quæ in Plutatcho legitur:

Erasm.

ἵαρίζειν ἢ βῆν σὺν εἰασεν, ἔδὲ σιωπῆναι πῶλεον ἱμα-
 τῶν τριῶν. *Nec sedit immolari taurum, aut
 plus tribus palliis in funus imponere. Quæ
 ἱμάτια Soloni, ea Decem viris Ricinia, h. e.
 toga virilis, qua usæ mulieres ante funera-
 tionem, dum domi lugebant. Atque hæc
 ricinia ipso funere viris mortuis injicie-
 bant, ut testificantes, nullam deinceps vi-
 rilem togam domi habituras. Non plus
 igitur tribus riciniis in lectulum feralem
 conjici debere lex voluit. Sed mali mores,
 ut plerunque fieri solet, bonam legem vi-
 cerant. Nam non solum ipsius defuncti
 aut uxoris vestes comburebantur: sed & ij,
 qui mortuum amaverant, sua quoque vesti-
 menta detracta & discissa in rogam projici-
 ebant. Suetonius in Cæsare cap. xxciv.
*Tibicines et scenici artifices vestem, quam ex
 instrumento triumphorum ad presentem usum
 induerant, detractam sibi atq; discissam inje-
 cère flammæ. Et paulò post. Matrona etiam
 pleræq; ornamenta sua, quæ gerebant & libe-
 rorum bullas atq; prætextas. Varro in Cygno
 huc videtur alluisse: Denique si vestimenta
 ei opus sunt, quæ fers, cur conscindis? si non
 opus sunt, cur fers?* Plutarchus quoque Ca-*

tone Minore, in funere Cæpionis, quod ipsi frater Cato fecit, odoramtorum vestiumq; pretiosarum unâ crematarum meminit. Ἄσπι πειθηκότες ἸΚαπίωνος, ἐμπαθέστερον ἔδοξεν ἢ φιλοσοφώτερον ἐνεγκεῖν τὴν συμφορὰν, ἢ μόνον κλαυμοῖς καὶ πειπυύξεσι τῆ νεκρῆ καὶ βαρύτητι λύπης, ἀλλὰ καὶ δαπάνῃ πρὸς τὴν ταφῶν, καὶ πρὸς αὐματείαις θυμιαμάτων καὶ ἱματίων πολυτελῶν συγκατακείνων. hoc est, cum jam fratrem mortuum comperisset, gravius ferre visus est quam philosopho conveniret: non solum enim lamentationibus et plandtu et mæstitia, sed sumptu funeris immodico exquisitisq; vaporibus et pretiosis vestibus corpus cremavit. Sic Tacitus lib. iii. Annal. de funere Germanici: Atq; ubi colonias transgredierentur atrata plebes, trabeati equites, pro opibus loci, vestem, odores aliaq; funerum solennia cremabant. Ex eodem ritu Periantrum in gratiam suæ uxoris mortuæ vestes omnium mulierum Corinthiarum cremasse, memoriæ prodidit Herodotus lib. ε. his verbis: Κήρυγμα ἐποίησατο ἐς τὸ ἡγεῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναικας. αἱ μὲν δὴ ὡς ἐς ἑορτῶν ἦσαν ἡσασμα τῶ καλλίστῳ χρεώμεναι. ὁ δ' ἔποσσεύσας σὺν δορυφόροις ἀπέδυσέ σφεας, πρὸς ὁμοίως τὰς τ' ἐλαθέσθαι καὶ τὰς ἀμφιπέλας. συμφορῆσας ἢ ἐς ὄρυγμα, Μελλίσθαι
 ἔπει.

ἔπευχόμενῳ κατέκαλε. Unde rectè emendavit
 Casaub. locum Laër. in Peria. Ep. ad Pro-
 clem: Καὶ ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς πινὰς ἔπεισε τὰ σὰ θυγα-
 τρι, κατακαύσας αὐτὰ ἐπὶ πασῶν Κορινθιῶν εἵματα.
*Ego jam Manes filia tua Melissæ uxoris meæ
 placavi, eique satisfeci comburendo in grati-
 am ejus vestes omnium mulierum Corinthia-
 rum.* Meminit hujus rei & Plutarchus ad-
 versus Epicurei felicitatem, sed paulò ali-
 ter: tantùm enim hoc dicit, Periandrum
 cum uxore sua omnem mundum mulie-
 brem cremasse, ὡπρὸς ὁ Περίανδρος, αἰτ, τῆ γυν-
 αικὶ ἧ κόσμον οἷς λεομήσῃ καὶ ῥιγῶν λεγῶσθι συγκα-
 τέκαυσεν.

Præter vestes verò etiam arma ac va-
 ria ornamenta, quibus vel defunctus in-
 vita usus fuerat, vel hi, qui funus prosequen-
 bantur, exculti erant, in pyram fuisse con-
 jecta reperio. Seneca in Hercule Oetæo.
 v. 1662.

*Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus
 Mecum per ignes flagret: hoc telum Herculem.*

Tantum sequetur.

Idem in Hercule furente:

————— *Ipsa Lerneis frequens*

Pharetra telis in tuos ibit rogos.

Hinc Elpenor Ulysssem rogat, ut se cum ar-
 mis comburat, lib. v. Odyss.

Ἄλλὰ με κακῆσαι σὺν τέυχεσιν ὅσα μοι εἰσιν.

Virgilius lib. XI. Æneid.

Hinc alii spolia occisis direpta Latinis

Coniiciunt igni, galeas ensesq; decoros,

Frenaq; ferventesq; rotas: pars munera nota,

Ipsorum clypeos & non felicia tela,

Et paulò antè:

Addit equos & tela quibus spoliaverat hostem.

Ad quem locum Servius: *In antiquis disciplinis relatum est, quæ quisq; ornamenta consequutus esset, ut ea mortuum eum condecorarent.* Virgilius lib. VI. Æneid: *decorantque super fulgentibus armis: Ubi Donatus: Fortium virorum cum ipsis funeribus arma apud veteres consumebantur: nec solum hæc, sed & cetera quæ habuissent charissima.* Suetonius in Cæsare cap. xxciv. *Veteranorum militum legionarii arma sua, quibus exculti funus celebrabant, injecere flammæ.*

Quid jam de odoribus loquar, quos acervatim in rogam fuisse conjectos ex innumeris autorum locis videre est. Cicero II. Leg. *sumptuosam resperfusionem* vocat, ac XII. tab. prohibitam asserit. Plinius lib. XII. cap. XVIII. de Arabiâ loquens: *Beatam illam fecit hominum etiam in morte luxuria: quæ DIs intellexerat genita, adhibens urendis*
defun-

defunctis. Periti rerum asseverant, non ferre tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps novissimo Poppæ suæ die concremaverit. Æstimentur postea toto orbe singulis annis tot funera, acervatimq; congesta honori cadaverum, quæ DIs per singulas micæ dantur. Valerius Max. libr. v. cap. i. Caput etiam (Pompeji) plurimis & pretiosissimis odoribus cremandum curavit Cæsar. Propertius hunc luxum deprecans ait libr. ii. Eleg. xiv.

Desit odoriferis ordo mihi lancibus, adsint

Plebeij parva funeris exsequia.

Desertim verò thuris, croci, Myrrhæ, nardi, casia, amomi in rogam conjectorum, mentionem fieri reperio. Vide Apolog. i. Apulei, cujus verba suprâ attulimus. Lucanus libr. v III. de funere Pompeji.

Non pretiosa petit cumulado thure sepulcra

Pompeius, Fortuna, tuus: non pignus ad astra

Vt ferat è membris Eóos fumus odores,

Cynthia apud Propert. libr. i v. Eleg. Sunt aliquid:

Cur nardo flamma non oluere mea?

Stattius libr. ii. Syl. de rogo Glauciæ:

— *quid ego exsequias & prodiga flammis*

Dona loquar? massiq; ardentia funera luxu?

Quòd tibi perpetuo tristis rogam aggere crevit?

Quòd Cilicum flores, quòd munera graminis Indi

Quòdq; Arabes Phariiq; (palam est vidiq;) liquores

*Arsuram lavère comam : cupit omnia ferro
 Prodigus & totos Melior succendere census,
 Desertas exosus opes : Sed non capit ignis
 Invidus, atq; arcta desunt in munera flamma.*

Et eodem libro de Pittaco Melioris :

— *At non inglorius umbris
 Mittitur : Assyrio cineres adolentur amomo,
 Et tennes Arabum respirant germina pluma,
 Sicaniusq; crocis : senio nec fessus inertii
 Scandit odoratos Phanix felicior ignes.*

Et lib. eodem in Epicedio Pileti Ursi :

— *odoriferos exhaustit flamma Sabaos,
 Et Cicilicum messes ; Phariaq; exempta volucris
 Cinnama, & Assyro manantes gramine succos.*

Juvenalis Satyra i v. huc allusit.

*Et matutino sudans Crispinus amomo
 Quantum vix redolent duo funera.*

Virgilius lib. vi. Æneid.

*Aversi tenuère facem : congesta cremantur
 Thuea dona, dapes, fuso crateres olivo.*

Quæ verba Dapes etiam in rogo funebri combustas clarè testantur ; & possem id ipsum etiam pluribus probare , nisi totam hanc rem de cœnis funebribus in alium locum reservarem. Ut igitur semel finiam, quicquid preciosum habebant veteres, aut quæ cara fuisse vivis non ignorabant , ea omnia soliti erant conjicere in rogam ejus , quem honore ibant affectum. Ety-

mologicum : *καὶ καὶ, τὰ Πιχρόμυρα. οἱ δὲ
 δὲ χαίονα*

ἄρχαῖοι ἄπερ εἶχον κάλλιπαι καὶ λιμιάσθητε ἔρραυον
 εἰς στυ νεκρὰς πμῶντες αὐστυ. Ad quem mo-
 rem eleganter lusit Nemesianus Eclogâ
 primâ :

*Felix ô Melibœe vale : tibi frondis odera
 Munera dat lauros carpens ruralis Apollo :
 Dant Fauni quod quicq; valet : de vite racemos,
 De campo culmos, omniq; ex arbore fruges,
 Dat grandæva Palos spumantia cymbia lacte,
 Mella ferunt Nympha : pictas dat Flora coronas,
 Manibus hîc supremus honor. dant carmina Muse.*

Ex his igitur meridiano sole clarius est,
 quid intelligere voluerit Dionysius Halic-
 ear. in Coriolani & Siccii rogum conjecta
 dictitans, quæcunq; in illustrium & bono-
 rum exsequiis offerri solerent. Verba e-
 jus de funere Coriolani lib. viii. hæc sunt:
 ἔπειτα κατὰσφάξαντεςτε αὐτῷ βοσκήματα καὶ τῶν
 αἰδῶν ἀπαρχόμενοι πάντων, ὅσων ἀνθρώποι βασι-
 λεύσιν ἢ στραπῆς ἡγεμόσιν ἴθι πυρᾶς ἀπέρχοντι,
 De Siccio verò sic loquitur lib. xi. Τὸν
 μὲν Σίικιον ἔθαπτον ἐκηχυιδεύτε ποιηζόμενοι λαμ-
 περοπέτῳ, καὶ πυρᾶν νήσαντες ὑπερμεχέθῃ, καὶ τῶν
 αἰδῶν ἀπαρχόμενοι καὶ διώαμιν, ὧν νόμος ἐπ' ἀν-
 θρώσιν ἀγαθῆς εἰς τὴν τελείωσαν πμῶν φέροσθαι.
 Illustrat etiam hæc consuetudo Propertii
 locum, quo Cynthiæ umbra amatorem
 Poëtam obtestatur, rogalibus ignibus da-
 re omnes amatorios de se scriptos versus,
 tan-

tanquam hoc quoque ad suos placandos manes pertineret, his verbis:

*Et quoscunq; meo fecisti nomine versus
Vre mihi: laudes desine habere meas.*

Nec enim Cynthiam mortuam laudes suas omnino suprimi voluisse, ac famæ suæ superstiti ex carmine tanti Poëtæ invalescenti invidisse existimandum est: sed potius ideo ista encomia versibus sibi sacrata uri secum voluit, quia erant gratissima, ad hunc morem procul dubio respiciens.

Volebam hîc capiti huic coronidem imponere: sed ecce commodum mihi in mentem venit non absimilis Judæorum mos, quem nequaquam sicco pede esse prætereundum putavi. Nam apud illos etiam super lectis Regum defunctorum aromata ac unguenta fuisse combusta, citra tamen cadaveris cremationem, discimus ex lib. II. Paralip. cap. XVI. ubi de Asa Rege mortuo sic legimus: *Et sepelierunt eum in sepulcro suo, quod foderat sibi in civitate David. Posueruntq; eum super lectum suum plenum aromatibus & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combusserunt super eum ambitione nimia.* Ad quem locum

locum David Chimchi sic ait: combusserunt super ipso aromata in cinere bona, eumque cinerem super ipsum sparserunt. Ibidem ait, præter aromata comburi etiam solita super regibus suppellectilia. Idque eâ de causa, quantum ad lectos suppellectiliaq; attinet, fieri consuevisse tradit Isaac Abarvanellus Comment. in cap. xxxi. libr. i. Regum, ne in usum cujusquam, qui ex regiâ profapiâ non esset, adsumerentur, atq; hanc exustionem in omnium Regum funere factam esse. Hoc sensu intelligendus Hieremias cap. xxxiv. *Attamen audi verbum Domini, Seditia Rex Juda, Non morieris in gladio, sed in pace morieris, & secundum combustiones patrum tuorum Regum priorum comburent te, &c.* Ubi Chimchi: Comburent te, scilicet ut comburebantur super lectis Regum ipsorum aromata & unguenta aromatibus mixta, ut dictum est in rege Asâ; nostrique Rabbini declarant, has res super ipsis fuisse exustas, scilicet lectos, vestimenta aliaque utensilia: ut annotavit Hier: Magius libr. iii. Miscellan. cap. xi.

CAP. VII.

Rogus vino respergi solitus. De eo Lex Numa apud Plinium explicata. Ossilegium, ejusq; ceremonia ex Tibullo.

SED pergamus reliquas cremationis ceremonias porro adjungere. Corpore igitur, quantum satis erat, ustulato, & ut Ovidii verbis utar lib. 8. Metamorph.

Paulatim caná prunam velante favillâ:
hoc est, postquam jam rogas ferè deflagravit, &

— quodcumq; fuit populabile flammâ
Mulciber abstulerat, ut ait idem Ovidius lib. ix. ad ossa colligenda, quorum cæ partes erant, sese accingebant: rogam & reliquias vino respergentes, ut flammis extinctis ultimum illud munus cinerum ossiumq; colligendorum obire tantò faciliùs possent. Qui mos neque Homero fuit incognitus: ita enim ille Iliad Ψ. in funere Patrocli:

Πρῶτον μὲν καὶ πυρκαϊκῶν σβέσσει ἀϊθροῖσι δίνῳ
Πᾶσαν, ὅπως ἔπεθε πυρὸς μὲν

Meminit & Smyrnæus in descriptione exsequiarum Achillis lib III.

Δὴ ποτὲ πυρκαϊκῶν δίνῳ σβέσσει.

Virgilius lib. v. Æneid.

*Postquam collapsi cineres ac flamma quievit,
Reliquias vino ac bibulam lavere favillam.*

Et Statius ut magis probet amorem Urni,
rogum ejus vino Setino restinctum dicit
lib. II. Syl.

— *nec quod tibi Setia canos
Restinxit cineres.*

Sunt qui consuetudinem hanc vetitam putant per Numæ legem, quam quidem hoc sensu etiam ipse Plinius cepit, lib. XIV. cap. XII. *Numa Regis Postumia lex est, VINO ROGUM NE RESPERGITO: quod subjunxisse illum propter inopiam rei nemo dubitat.* Sed Lipsius lib. III. Antiq. Lect. & Scaliger in Conjectanei ad Varron. legem hanc Numæ *συμπικνω* potius quam *πικνω* & seriam fuisse existimant, cum ex veterum scriptis constet, vino semper rogum respergi solitum. Quo sensu etiam Catullus videtur intellexisse hoc Epigrammate:

*Minister veluti puer Falerni,
Inger mi calices amariores,
Ut Lex Postumia jubet magistræ.*

Allusum igitur ad Voluptuariorum dicteria, qui vivos se male madere vino solebant

bant dicere. quàm servare illud ad exsequias : atq; ideo in conviviiis mentione mortis, vel cranio mortui, ut est in Anthologia: vel larvâ argenteâ, ut apud Petronium, sese invicem ad hilaritatem provocabant. de quo ritu videndus Scaliger lib. ii. Lect. Ausonian. cap. xxv.

Itaque rogo extincto reliquiæ vel ossa colligebantur, quod munus proprio nomine *Ossilegium* dicitur. Glossæ veteres: *Ossilegium*, ὄσολογίον. Diodorus Siculus ὄσολογίαν vocat lib. iv. Μετὰ δὲ πῦρτι οἱ μὲν πρὸ πῦρτος ὄσολογίαν καὶ μηδὲν ὄλωσ ὄσέον δὲ ῥόντες ἐπέλαβον ἢ Ἡρακλῆα πῖς χρησιμοῖς ἀκροβάτως ἐξ ἀνδρῶτων εἰν θεῖς μετεσπῶδι. Hujus ritus plenæ sunt omnes ferè auctorum paginæ & libri. Homerus *Odyss.* Ω. in funere Achillis, non longulè à principio :

ἦ ὦθεν δὴ τοι λέγομεν λείκ' ὅτε Ἀχιλλεύς.

Propertius lib. ii.

Noli nobilibus, noli conferre beatis,

Vix venit extremo qui legat ossa die.

Apuleius lib. iii. Flor. *Rectâ de auditorio exsequias eundum, legenda ejus esse ossa, mox carmina.* Et sensu ambiguo Martialis lib. iv. Epigr. xxxii. de Sosibiano procrastinante in editione librorum à se scriptorum :

*Plena laboratis habeas cum serinia libris,
Emittis quare, Sosibiane, nihil?
Edent heredes, inquis, mea carmina, quando
Tempus erat jam te, Sosibiane, legi.*

Idem lib. v i i i. Epigrammat. de Picente :

*Tres habuit dentes, pariter quos expuit omnes
Ad tumulum Picens dum sedet ipse suum.
Collegitq; sinu fragmenta nouissima fracti
Oris & aggesta contumulauit humo.
Ossa licet quondam defuncti non legat heres,
Hoc sibi jam Picens praestitit officium.*

Sed omnium elegantissimè totam hanc of-
filegii formam omnesque ejus ceremoni-
as nobis depinxit Tibullus. cuius super hac
re versus merentur hic omnes adscribi:
Sic autem loquitur ille lib. i i i. Eleg. ii.

*Ergo ego cum tenuem fuero mutatus in umbram,
Candidaq; ossa super nigra favilla teget.
Ante meum veniat longos incompita capillos,
Et fleat ante meum mœsta Neara rogam.
Sed veniat chara matris comitata dolore,
Mœreat hac genero, lugeat illa viro.
Prefata autè meos manes animamq; rigata
Perfusaq; piis antè liquore manus.
Pars qua sola mei superabit corporis, ossa
Incincta nigra candida veste legant.
Et primum arroso spargant collecta Lyxo.
Mox etiam niveo fundere lacte parent,
Post hac carbassei humorem tollere vintus,
Atq; in marmorea ponere siccâ domo.
Illic quas mittit diues Panchasia merces
Eoq; Arabes diues & Assyria.*

Et nostri memores lacryma fundantur eodem:

Sic ego componi versus in ossa velim.

Benè sit cultissimi Poëtæ manibus, qui tam celebrem ritum ab oblivionis injuriâ vindicare voluit. Quare nos etiâ non possumus, quin aliquantò attentius ejus verba perspiculem, quæ has potissimum ceremonias in ossilegio observari solitas clarè loquuntur:

Primò, Lecta fuisse ossa ab amicis & propinquis, quod & Homerus testatur Iliad. Ω. in funere Hectoris:

ὄσσεια λούκαὶ λέγοντο καὶ σίγητοι δ' ἔταροι π.

Unde Propertius lib. i v. Eleg. i.

Ossaq, legisti non illâ atate legenda

Patru.

Et Seneca lib. ii. de Irâ: *Dignus fuit, cui permetteret à convivio ad ossa filij legenda discedere.* Quò pertinet, quod Plutarchus tradit in Problematib. filios, cùm primùm ossa parentis combusti reperissent, ei gratulatos fuisse & tanquam Deum jam factum consalutasse. Augusti tamen Imperatoris reliquias legerunt primores equestris ordinis, teste Suetonio in ejus vitâ. quanquam Dio auctor est, etiam Liviam huic ossilegio interfuisse.

Deinde lotis antè manibus ossa fuisse lecta asserit: cujus ritus vestigium me alibi legere

legere non memini. hîc autem clarissimis verbis indicatur, quod non videns magnus Tiraquellus immeritò malæ fidei accusavit Genialium dierum scriptorem, qui omisâ autoritate, ut solet, ceremoniæ hujus mentionem facit.

Tertiò, eos, qui reliquias legebant, fuisse incinctos, id est, solutâ fluxâq; veste muliebrem in morem, quod & Suetonius annotavit in Augusto cap. c. *Reliquias legerunt primores equestris ordinis tunicati & discincti, pedibusq; nudis, ac in Mausoleum condiderunt.* Quod autem *pedibus nudis* dicit, id reverentiæ & *ἄπειροσπορίων* fuit indicium. nam in plerisq; religionis & superstitionis ritibus obeundis calceos ponebant, non igitur in reliquiis funebribus usurpatum. Deniq; ossa collecta vino, lacte, aliisque odoribus, imò etiam lacrymis fuisse irrigata, & in linteo ventilari solita, ut exurgeretur humor iste, quo sparsa erant. De quo ritu & Ovidius in Epist. Hypermnestræ ad Lyncum :

Et sepoli lacrymis perfusa fidelibus ossa.

Et in Epitaphio Rusticellæ :

Ne grave sit tumulum, visere, sepe, memento.

Et quicumq; tuus humo, laetatur, ocellis.

P. osinus, inde meos, d'fluat, in cineris.

Inscriptio vetus:

O minam, virgo, potuiffem, premia, miorum,

Roddere, nunc, lacrymas, accide, pro, merito,

Nam, semper, fateor, tacita, te mente, p'obavi,

Detexit, sen us, ultima, flamma meos,

Tu, columen, totum, semper, in, cura, meorum,

Nunc, eris, & luctu, tu, quodq;, causa, mei,

Osioua, infundam, qua, nunquam, vira, vixisti,

**His addo, Funeras mulieres ossa illa saepius
in sinum collegisse, refertur Tibullus lib. II.**

Eleg. III.

Abstineas mors atra precor: non hic mihi mater

Quae legat in maestas ossa perusta sinus.

Et Propertius lib. I.

An poteris sicca mea fata reponere ocellis?

Ossaq; nulla tuo nostrae fovere sinu.

Seneca in Consolat. ad Helviam, cap. II.

**Modo in eundem sinum, ex quo tres nepotes
emiseras, ossa trium nepotum recepisti.**

C A P. VII.

Lex XII. tab. de non legendis homini mortuo ossibus interpretata contra Ke'ardam. Digitus mortuo ab-

scissus, & quare. Sissa militum peregrinorum mortuorum lecta

& in patriam portata. Ψυχαιωγίας religio & ritus. Questio, Quomodo ossa & cineres mortui dignosci potuerint, discussa.

Ossilegium igitur fuit huiusmodi. Ubi tamen notandum, Quiritium non nullos

nullos ossa quædam in condendis cinerib. legisse, eaq; domum reportasse ad ostentationem majoris luctus. Quomodo intelligendam esse legem XII. CL. V. Casaubonus noster me monuit, & ego semper arbitratus sum: aliter quàm Rævardus existimat, qui verba Legis, *Homini mortuo ossa ne legito*, ad membri abscissionem, de qua Festus, astringit, hujusmodi discrimine inter duas has phrases, *Homini mortuo ossa legere*, & *hominis mortui*, constituto, quòd cum ossa hominis, quæ dispersa sunt, & non amplius cohærent, simul colliguntur, tunc hominis ossa legi dicantur: At homini mortuo ossa legi, cum ejus cadaveri ossa aliqua adimuntur, vel membrum abscinditur: quo sensu *vivis ossa legere Medicos* dixerit Seneca. Et *Legere* pro adimere & auferre dixisse veteres, non esse obscurum, si modò consideremus, eum dici *Sacrilegum*, qui adimit & aufert res Deo ritè consecratas: Horatius lib. I. Satyr. III.

Et qui nocturnus Divùm sacra legerit.

Acutè quidem hæc, sed parùm *ἀσίσως*. Aliud enim *Digitum abscindere*, aliud *legere ossa*, etsi res sunt valde affines & ab eadem

causa manantes. Utrumque factitatum, augendo luctui, ut ait Cicero. Erant nempe, qui ante *ex Oegiv* mortuo digitum præciderent, ad quem servatum iusta fierent postmodum, quoties luctum vellent instaurare. Festus: *Membrū abscindi mortuo dicebatur, cum digitus ejus decidebatur, ad quod servatum iusta fierent, reliquo corpore combusto.* Alii verò ossa in reliquiis condendis legebant, domumque ferebant fini eadem. Quæ de Varronis *Excepto*, vel Ciceronis *Rejecto osse* intelligenda existimo. Verum hunc morem legendi ossa XII. tab. sustulerunt, *extra quam si quis foris militiae mortuus fiet.* Tum enim ossa legi permittebant, quod pium sit, reliquias majorum sepulcris inferri. De bellica tamen morte reperio. Senatusconsultum, quo qui militiae obiissent, eo ubi essent loci sepeliri jubentur. Factum id bello Italico, ut est apud Appianum libr. I. bell. civil. *Consulis autem cadavere & aliorum nobilium non paucorum ad sepulturam in urbem relato, tristis visa est populo ejus pompa facies, & diuturnus luctus excitus est tot civium desiderio.* Quapropter Scto. decretum fuit, ut posthac defun-

defunctorum in bello corpora ibi humarentur, ubicunque cecidissent, ne ob eorum conspectum reliqui segniores ad militiam fierent. id decretum mox cognitum est hostes imitati sunt.

Verba Græca hæc sunt: *ῤηπλίη ἡ ἑ σώματῶν καὶ πᾶσῶν ἀλλῶν Ὀπιφανῶν Ὀπι τῶ φιλῶ ἐς Ράμιν ἐνεχθέντων, ἢ τε ὄψις αἰδήης ἡ ὑπάτης καὶ τοσῶν διῆ ἀλλῶν ἀνηρημένων, καὶ πολυήμερον Ὀπι τῶδε πένθῶ ἡ γέρη, καὶ λοιπὸν τοσῶν ἡ βυλὴ τῶν λοιπῶν σκευῶν ἐν τοῖς παλέμοις ἐκείναι περὶ ἀνὸς ἡσπείοι, τοσῶν μὴ τῶν λοιπῶν ἐκ τῆς ὄψεως λοιπῶν τῶν στρατιωτῶν. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ οἱ πολέμοιοι πυθομένη οὐκ ἐψήφισαντο,*

Sed nihilominus tamen obtinuit hic ritus in iis, qui peregrè essent mortui. Unde Ovid. lib. 111. Trist. Eleg. 111.

Ossa tamen facta parvâ referantur in urnâ,

Sic ego non etiam mortuus exiit ero.

Am. Marcell. libr. XIX. *Post incensum corpus ossaq; in argenteam urnam conjecta, qua ad gentem humo mandanda portari statuerat pater.*

Quemadmodum autem sinu ossa legabant: ita etiam urnulam illam ferale reliquias continentem sinu è terra peregrina in patrium solum solebant exportare. Martialis lib. IX. Epigr. XXXI.

*Retulit ossa sinu chari Nigrina mariti,
 Et quæstæ est longas non satis esse vias.
 Cumq; daret sanctam tumulus quibus invidet, urnam,
 Vita sibi est raptæ hu viduata viro.*

Tacitus de funere Germanici lib. II. Agrippina ascendit classem cum cineribus Germanici & liberis: miserantibus cunctis, quod femina nobilitate princeps, pulcherrimo modò matrimonio inter venerantes gratantesq; aspici solita, tunc feræ reliquias sinu ferret.

Ab hoc gentiliū ritu non multum abiit ille alter majorum nostrorum ævo usurpatus, quo corpora peregrè mortuorum, præsertim si fuissent aliquo dignitatis titulo insigniti, crudeliter exenterata frustillatimq; conscissa ignibus imponebantur coquenda, ut ossa à carnum tegumento separata commodè tandem in locum sepulturæ, quem vivi elegerant, perferri possent. Vide Aimoinum de Gest. Franc. lib. V. cap. LV. Quam consuetudinem ut barbaram & Christiano homine indignam sub gravi penâ abrogavit Bonifacius VIII. Pont. Max. ut est in lib. III. Extravag. com. tit. de sepult.

Non prætereundus hic etiam alius veterum ritus, quo fueri peregrè mortuorum

ani-

animas, quando corpora vel cineres non
 licebat, factis sacris magno clamore se-
 cum in patriam revocare: Græcis ψυχα-
 γωγία dicitur. Scholiastes Pindari ad Py-
 thionic. Od. vi. εἴθε ἰὼ τῶν τελευτησάντων ἐπὶ
 ἀλλοδαπῆς, εἰ καὶ μὴ τὰ σώματα εἴη παρ' αὐτοῖς, τὰς
 γὰρ ψυχὰς Διὸς τῶν μυσηρίων ἀνακαλείομαι, καὶ ὡπτερ
 συμπλεύσας εἰς πλὴν πατρίδα Διὰ περαῖσιν. Etymolo-
 gici autor: Εἰώθασι κλαίοντες ἀνακαλείομαι τὰς
 τεθνεώτας.

Ceterum in hae Ψυχαγωγία usurpabant
 ceremoniam, ut ter defunctum nomine
 appellarent. Unde Virgil. vi. Æneid.

*Tunc egomet tumulum Rhæteo in litore inane m
 Constitui & magis manes ter voce vocavi.*

Theocritus Idyllio xiii.

Τεῖς μὲν Ἴλαο ἄυσεν, ὅσον βαθὺς ἤρυχε λαιμὸς,
 Τεῖς δ' ἄρ' ὀπαιὶς ἐπακχῶσεν.

Rectè igitur Heraldus censuit vocem Hy-
 la ter scribendum in illo Virgilii vi. Eccl.

Hic adjungit Hylam nauta quo fonte relictum

Clamassent: ut litius Hyla, Hyla, Hyla omne sonaret.

Allusit fortean hunc ritum Aristophanes
 in Ranis Act. v. Sc. v.

Τεθνηκόσι γὰρ ἔλεγον, ὧ μόχθηρε συ,

Οἷς κ' δὲ τρεῖς λέγοντες ἐξικνέμεθα. Hoc est. ut

Nic. Frischlinus reddidit:

*Quia mortuus loquebatur, fatue, quibus
Si ter dicamus, vix exaudimur tamen.*

Fundus horum omnium Homerus, Odyss. l.

ἔδ' ἄρ' εἰ μοι προτέρω νῆες κίον ἀμφιέλεσσαι
πρὶν πινᾶ τῶν δειλῶν ἐτέρων τρεῖς ἑκάστον αἰῶσιν.
οἱ θάινον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὑποδηϊωθέντες.

*Neque certe mihi ulterius naves procedabant utinque
agitate.*

*Priusquam horum miserorum sociorum ter unumquemque
vocasset.*

Qui perierunt in campo à Ciconibus trucidati.

Ad quem locum Eustathius: Ἔθος δ' ἰὺ φασι,
πρὶς τῶν Ἰππὶ ξένης Διοτρυμέων ψυχὰς ἀνακαλεῖν
τρεῖς σὺν ἑπ' ὠφειλοπομέως, καὶ ἕτως ἀπίεσαι. ὁ
ψυχασογία πρὶ ἰὺ. οἷς τῶν ἀνακαλούντων, Διοκύν-
των κατέγειν ἐκείνης, ἢ μετέγειν εἰς τὴν πατρίδα.

Et vide apud eum plura. Eadem etiam re-
ligione Cenotaphia instituta: de quibus
paulò post dicetur.

Jam ordinem nostrum continuare per-
gamus; ubi prius difficilissimam hanc qua-
estionem explicaverimus, quæ diu multos
viros doctos habuit exercitatos: nimirum,
quomodo cineres & ossa quibus honorem
habitum volebant, dignosci potuerint à
cineribus ex ligno natis, ossibusque ani-
malium, quæ sæpe simul cum cadavere cre-
maban-

mabantur. Sunt, qui tunicas factas existimant è lino quodam Indico, quod exuri minimè potuerit, atque iis operta cremandorum corpora, ut ita illorum favilla ac ossa à reliquis cineribus separarentur. Ad istam opinionem stabilendam abutuntur auctoritate Plinii, qui libro XIX. cap. I. de hoc lino sic loquitur: *Inventum est etiam quod ignibus non absumeretur. Vivum id vocant, ardentèsq; in focis conviviorum ex eo vidimus mappas sordibus exustis splendentes magis, quàm possent aquis. Regum inde funebres tunicae corporis favillam ab reliquo separant cinere.* Sed hos raritas hujus lini & pretium facile refutaverit: ut mittam, quod Plinio non de Romanis sermo, sed iis gentibus, apud quas illud linum nascebatur, quarum Reges tantùm eo sint usi. Nugis etiam similia, quæ alii de Amianto lapide comminiscuntur, cujus sententiæ cum nullum veteris scriptoris testimonium afferant, assensum illis accommodare minimè possum: sed potius cum clarissimo viro Is. Casaubono ita sentio, cadaver cremandum sic in pyra fuisse collocatum; ut cineres & ossa separata

mane-

manerent, neque aut ligni cineribus aut animantium, quæ simul cremabantur, ossibus commiscerentur: atque ita ex situ & colloca- tione cadaveris facultatem fuisse discernendi cineres ac ossa. Cujus opinio- nis fundum habemus Q. Smyrnæum in de- scriptione funeris Achillei, lib. III.

Δὴ τότε πυρκακίῳ ὄνω σβέσαν. οσέα δ' αὐτῶ
 φαίνεται ἄριφροδέως. ἐπεὶ ἔχ' ἐτέροισιν ὁμοίῳ
 ἦν αὐτῶ οἷα γίγαντο αἰτερέῳ. καὶ μὲν αἶμα
 Σιω κείνοις ἐμέμικτο. ἐπεὶ βόες ἦδ' ἐκὼ ἴπποι
 καὶ παῖδες Τρώων μίγδα καὶ μεθύοισι καὶ αἶμα
 Βαίων ἀπ' αἵθε κέοντο πρὸ ἐκκω. ὁ δ' ἐν μέσσοις
 Ριπῆ ὑφ' Ἡφαιστοῖο δεδμημένῳ οἶῳ ἔκειτο.

Hoc igitur modo positi in rogo cadaveris ossa, quæ supererant μετὰ πῦρ & πρὸς μέγεσι colligebantur, & quicquid cinerum inde decuti atque detergeri potuit in urnam conditum existimo. nam aliàs omnes cine- res combusti corporis distingui situ potu- isse ab iis, qui è lignis nascebantur, vero non est simile. Atque de hac quæstione ego ita statuo: Si quis meliora excogitârit, ma- ximam à me gratiam inibit.

C A P. VIII.

De Reliquiarum & Corporis compositione. Compo- nere. Cineres & ossa condita in urnas. Ossuaria. Cineraria.

Venas illas fuisse aureas, argenteas, aneas, marmoreas, fictiles. Corpus conditum in arcam cum omni ornamento funebri. Catum conuendo. Deposita à corporum in sepulcrum apud Athenienses usitata. Laërtij dissensus à Plutarcho & Aëliano.

COLLECTA igitur ad hunc modum. Ossa ac cineres, vinoque & aliis odoribus, interdum & lacrymis perspersa ac irrigata, in monumentum condebant. Dionysius Halicarnasus. libr. viii. Καπετακωαζαίροντες τὰ λείψανα, ἔταπον ἐν τῷ αὐτῷ χερῶ, χώμει πύηνλῳ ἀπὸ πολυχείριας ἐργασθέντι, μνημειόσημον ἐργασάμενοι hoc est, Deinde collectas reliquias in eodem loco humarunt, tumulo excelso super eas multorum manu congesto, monumentoq; insigni instructo. Eadem Suetonius in Augusto cap. c. Frequens autem vox Componendi hoc sensu. Horatius lib. i. Satyr. ix.

Omnes composui, felices.
Propertius libr. ii.

Tu mea compones ossa.
Catullus:

Quem nunc tam longè non inter nos a sepulcris,
Nec prope cognatos composuim cineres.

Tacitus lib. i. hist. Pisonem Verania uxor ac frater Scribonianus composuere. Et Virgilius translataè lib. i. Æneid.

Ante diem clauso componeret vesper Olympo.

Nequaquam tamen cineres & ossa ita nudè componebantur tumulo, sed vasculis quibusdam inclusa, quæ Latini *Urnas* vocabant. De quo ritu Scholiast. Homeri *Iliad.* Δ. οἱ δοχαῖοι, inquit, τὰ σώματα ὅση ἔπαπτον ἐπὶ γλῶσσι μὴ πρότερον ἔκαυσαν, εἴθ' ἕτως πλὴν τέφρῃ σὺ τοῖς ὅσοις ἐχώνυον ἐν ἀγγείῳ πινὶ δασυτέρῃ. Hinc Thallus in Epigrammate, quod extat lib. III. Antolog. tit. εἰς ἀγαθὸς ἀνδρας.

— λείψαναδ' αἶ, αἶ,

Ἐδρακες ἐν βασιῇ καλλιπιδι καλύμενα.

Et Herodianus libro II. Καλλιπὴ φέροντες, ἔδρακον τὰ Σεβήρα λείψανα. Proprio tamen nomine hæ urnulæ *Ossuaria* dicebantur, Græcis ὀσθήκαι vel ὀσδοχεῖα. Vetus Inscriptio; *IULIA. FVSCINIA. OSSVARIVM. VIVA. SIBI. FEGIT.* Meminit hujus vocis & Ulpianus D. De sepulcro violato. leg. II. Et in aliâ inscriptione etiam *Cineraria* dici invenio. Unde & *Cinervarij*, qui cineres & reliquias martyrum honorabant, apud D. Hieronymum in Epist. quadam ad Ripuarium: *Ais Vigilantium os fætidum rursus aperire & putorem purcissimum contra Sanctorum proferre reliquias.*

quias, & nos qui eas suspicimus, appellare Cinerarios & idololatrias, qui mortuorum hominum ossa veneremur.

Ceterum Urnæ hæc pro cuiuscunque conditione & facultatibus erant vel viles vel pretiosæ. Nam virorum illustrium ossa Aureis urnis fuisse condita legimus. Homerus Iliad. ψ.

Κλαίοντες δ' ἐπέροιο ἐνήνεα ὄσέα λαοκὰ
 Ἀπερον ἐς χρυσεῖω φιάλλω. Idem Iliad. Ω.

Moschus Idyll. IV.

Καίκεν ἓνα χρύσειον ἐς ὄσέα κρῶδος ὄν ἀπάντων,
 Λέξαντες κατέθαψαν ὄβι πῶτον γεόμεθα.

Plutarchus in Parall ὑδρίαν vocat χρυσήλατον, in qua Demetrii reliquiæ ad filium sunt relatæ. Æl. Spartianus de Seveto in ejus vita: Corpus ejus à Britannia Romam usque cum magna provincialium reverentiâ susceptum est, quamvis aliqui urnulam auream tantum fuisse dicant Severi reliquias continentem, eandemq; Antoninorum sepulcro illatam. Eutropius de Trajano Imp. libro VIII. Solus omnium Imp. intra urbem sepultus est. ossa ejus collocata in urnâ aureâ in foro, quod edificavit sibi. De urnâ Argenteâ Am. Marcellinus libro XVIII. Post incensum corpus,

corpus, ossaque in argenteam urnam conjecta,
&c. Urnæ aeneæ meminit Virgilius libr. vi.
Æncid.

Ossaq; lecta cado texit Corinaeus abeno.

Sequitur Marmorea Xiphilinus in Severo:

Καὶ μὲν τὸτο τὰ ὅσα ἐς ὑδρίαν Πορφύρεα λίθῃ ἐμβλη-
θέντα, ἐς τε τὴν Ρώμην ἐκαμίσθη, καὶ ἐς τὸ Αντωνι-
νεῖον ἀπετέθη. Λέγουται ὅτι τὴν ὑδρίαν ὀλίγον πρὸ τῆ θα-
νάτου μεταπεμφασθε αὐτὸν καὶ ὄπιψη λαφύσαντα
εἶπεν: χιωρήσεις ἄνδρα, ὃν ἡ οὐκ ἐκμένη σὸκ ἐχώρησεν.

*Ossa in urnam factam ex lapide Porphyretico
conjecta Romam perlata & in Antoniniano
reposita sunt. Fertur Severus hanc urnam pau-
lo antequam decederet à vita jussisse ad se per-
ferri: deinde contrectasse, atq; ita dixisse: Tu
virum capies, quem totus orbis terrarum non
cepit. Denique fictilium urnarum meminit
Propertius lib. ii. Eleg. xii.*

Deinde tibi suppositus cinerem me fecerit ardor,

Accipiat manes parvula testa meos.

Epigram. Crinagori lib. iii. Anthol. tit. vi.

Σὸς δὲ νεκὺς ψαφάρῃ κείσῃτ' ἐν ὄσρακίῃ.

Etymologicum Magnum. Λίθραξ κυρίως

ἢ διὰ λάων, ὃ ἐστὶ λίθων κατασκευασθεῖσα θήκη: ἢ πα-
ρὰ τὸ λίαν νάσασθαι τ' ἐκπέμενον. Atque hoc

modo Reliquiæ cremati cadaveris conde-
bantur.

Funus

Funus verò, quod igni comburendum non erat, statim in arcam vel loculum ad hunc usum ab ipso mortuo, cum adhuc esset in vivis, sive ab heredibus comparatum, locabatur unà cum omni isto ornatu, quo erat per forum domo exportatum. Solitos enim veteres non solum vestes variaque ornamenta in rogam conjicere; sed & cum mortuo in monumentum inferre, discimus ex Lege ult. D. De Auro & Argento. ubi mulier decedens ita scripserat in testamento: *Funerari me arbitrio viri mei volo & inferri mihi quacunque sepultura mea causa feram ex ornamentis, lineas duas ex margaritis & viriolas ex smaragdīs.* Sic Virgines Vestales stupri reas εἰς σπηλιὸν ὑπογυῖω κατασκευασμένον ἀμα τοῖς ἐν ταφείοις νόμοις, in cellam subterraneam unà cum sepulcralib. ornamentis positas, autor Dionysius lib. II.

Commodum hinc mihi in mentem venit Carum consuetudo, quos parvum scutum & galeam, quorum illi inventores extiterunt, cum mortuis defodisse, auctor Thucydides lib. I. Δήλη καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθωαίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ, καὶ τῶν θετικῶν ἀναιρεθεισῶν, ὅσοι ἦσαν τῶν τεθνεότων ἐν τῇ νήσῳ, ὑπὲρ ἡμισυ

Κᾶρες ἐφάνησαν, γηροφέντες τῆπε σκευῇ τῶν ὀπλων
 ξιωπεθαμένοι καὶ τῶ τρόπῳ, ὧν νῦν ἐπιθάπηνται.
*Cum expiaretur ab Atheniensibus hoc bello
 Delus destructis sepulcris eorum, quicunq; in
 eâ insula decessissent, supra dimidium Cares a-
 gniti sunt genere armorum, cum quibus erant
 sepulti.* Et addit ibi Scoliastes: οἱ Κᾶρες πρῶ-
 ται εὗρον τὰς ὀμφαλὰς τῶν ἀσπίδων ἐν τῆς λόφου, τοῖς
 γὰρ λυποθήσκασι συνέθαπτον ἀσπίδιοκιον μικρὸν ἐν λό-
 φον, σημεῖον τῆς εὐρέσεως. Nec plura jam addo
 de iis, quæ cum mortuis solebant recondi.

De positurâ verò cadaverum, ad ortum
 né Solis, an verò ad occasum illa in mo-
 numentis Romani collocarint, nihil certi
 habeo affirmare. At Athenienses mortuos
 suos πρὸς δυσμὰς βλέποντας *ad occasum respici-
 entes* posuisse, tradit Ælianus l. v. Var hist.
 Νόμος καὶ ἔθος Ἀθηναίων, οἱ ἂν ἀπίφω πειτύχη σώ-
 ματι ἀνθρώπου, πάντως ὑπιβάλλει αὐτῶ γλῶ. θάπην
 ἢ πρὸς δυσμὰς βλέποντα. *Est ἕ* hujusmodi lex
apud Athenienses: Si quis in in sepultum ho-
minis cadaver incidat, omnino ei terram in-
jicito, ἔ ita sepelito ut ad occasum spectet. Et
 libro vii. Var. hist. cap. xix. ubi memora-
 bile illud Solonis factum recenset, ar-
 guentis ex cadaverum positu Salamina
 optimo

optimo jure à suis civibus occupatam :
 Αρχαίας γὰρ θήκας ἀνοίξας, ἀπέδειξε πάντας Αθη-
 ναίους πρὸς δύοσι κειμένους κατὰ τὸ πατρῷον αὐτοῖς ἐ-
 ἴθι σὺν ᾧ Μεγαρεῖς ἐκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε τεταμμένους.
 hoc est. *Referatis enim antiquis monumentis,*
ostendit omnes Athenienses versus occasum pa-
trio more jacere : Megarenses verò temerè &
sine discrimine sepultos esse. Idipsum quoque
 refert Plutarchus in Solone. Sed contra-
 rium testatur Diog. Laërtius: difertè enim
 mortuos Athenis ad ortum Solis locatos
 fuisse asserit, eandem historiam tangens
 in Solone: ἐπεισε ᾧ αὐτὸν καὶ πῶς ἐν θράκη χερ-
 ρόνησον προσήλασθαι. ἵνα ᾧ μὴ δονηθῆ βία μόνον,
 ἀλλὰ καὶ δίκη πῶς Σαλαμίνα κελῆσθῆ ἀνασκαφὰς π-
 ναῶν ταφῆς, εἶδειξε αὐτὸν νεκρῶς πρὸς ἀνατολὰς ἐσραμ-
 μένους, ὡς ἔθι ἴθι θάπτειν Αθλωαίοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν
 αὐτὸν ταφῆς πρὸς ἑω βλέποντας, καὶ ἀπὸ τῶν δήμων
 αὐτὸν χρηματισμὸς ἐγκεχρασγυμένους, ὅπερ ἔθι ἴδιον
 Αθλωαίων. *Persuasit Atheniensibus, ut in Thra-*
cia quoque sibi vendicarent Chersonesum. Ac
ne magis vi quàm jure Salamina possidere vi-
derentur, effossis quibusdam tumulis cada-
vera Orientem Solem conversa, qui Athe-
niensibus sepeliendi mos erat, ostendit: sepul-
cra item ipsa ad Orientem posita inscripta-
que ipsis familiarum nomina, quod quidem

proprium Atheniensium fuit. Quid ad hanc tam manifestariam pugnam dicemus? An lapsum in historia Plutarchum, lapsum Ælianum? Minimè verò gentium. Sed potiùs, ut eruditissimus Casaubonus censet, *δυσὶν θάπτειν*, aut fefellit Diogenem memoria, cum Plutarchi locum in animo haberet: itaque factum, ut quod ille Megarensibus, ipse Atheniensibus tribuerit: aut certè alios secutus est auctores, quos non defuisse ex Thucydidis Scholiaste libro I. *συγγραφοῦ*. videre est, ubi annotat, morem fuisse omnibus Græcis *ἐπ' ἀνομοτατὰς ποιεῖν ὁμοίαν τῆν νεκρῶν*: Phœnicibus verò *πρὸς δύσιν*.

His velut *ἑτάμετρον* addo, Cadavera etiam supina in sepulcris fuisse posita, more, ni fallor, hodieque ubique gentium frequentato. Aliter verò Diogenes Cynicus, qui interrogatus à Xeniate, quomodo vellet sepeliri, respondisse dicitur, *εἰς πρὸς ὠπὸν*, *in faciem versus*: Illo autem causam sciscitante, subjunxisse, *ὅτι μετ' ὀλίγου μέλλει πρὸ κάτω ἀνασπρέφουται* quia paulò post inferiora in contrariam partem convertentur. teste Lærtio in ejus vitâ.

CAPUT IX.

*Præfata dicente licet, domuitionem parasse, qui ad-
huc prope bustum durabant. Discessuri aquâ lustrabantur,
Salve & Vale inclamabant, terram levem, quietem, pa-
cem precabantur, ignem supergrediebantur.*

Corpore jam in monumentum collo-
cato, reliquiisque conditis, & omni-
bus solemnî more peractis, pronuntiaba-
tur tandem novissimum verbum, *ILICET*:
quo dicto quilibet domuitionem parabat.
Servius libro VI. *Æneid.* Varro dicit pyras
ideo cupresso circumdari propter gravem u-
strinæ odorem: ne offendatur populi circum-
stantis corona, quæ tam diu stabat, respondens
planctibus Præfata, id est, principis planctu-
um, quàm diu consumpto cadavere & collectis
cineribus diceretur novissimum verbum, *Ili-
cet*, quod ire licet significat. Non tamen
semper omnes, qui exsequias venerant,
tam diu expectasse reperio. Nam quosdam
ultra portam non processisse clarè testatur
Propertius, apud quem Cynthia de suo fu-
nere sic loquitur, lib. IV.

*Si piguit portas ultra procedere, at illud
lussisses, lectum lentius ire meum.*

Imò Imperatores & illustres viri in fu-
neribus suorum ad laudationem tantum;

quæ fiebat in foro, videntur venisse, nec nisi rarissimè interfuisse officio, cum efferrentur è rostris ad bustum extra urbem.

Quapropter ut civile & δημοτικὸν in Tiberio notavit Suetonius cap. xxxii. quòd ad rogam se cum ceteris conferre non spreverit: *Quorundam illustrium, inquit, exsequias usque ad rogam frequentavit.* Sic accipiendum quod de Druso ejus filio observat

Dio: ὁ Δρῦσος τὰ τῆ ὑπατείας προσήκουσα ἐξέλασ τῶ σωάρχων ἐξετέλεσε, καὶ κληρονόμος γε ὑπόπιν κατὰ ληφθεῖς, τὸ σῶμα αὐτῆ σκελετέεσκε. Ubi σκελετέεσκεν significat exsequias usque ad rogam

cum aliis frequentare, ut doctissimè explicat omnis antiquitatis & eruditionis promus condus Isaac. Casaubonus noster libr.

III. Animadvers. in Sueton. Alios autem rogo incenso coniectisque in eum muneribus & decursione peractâ statim abiisse, re-

lictis ad rogam iis, quorum erat ossa legere, Dio me docuit libr. LVI. in funere Augusti:

πραχθέντων δὲ τῶτων οἱ μὲν αἴπιοι ἀπηλάσαν. ἠδὲ δὴ Διὰ κατὰ χώρον πέντε ἡμέρας μὲ τῶν πρώτων ἰππέων μείνασε, τῶτε ὅσα αὐτῆ σκελετέεσκε, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθετο. hoc est. *His peractis* (ita,

incenso rogo & aquila evolante) *reliqui discesse*

scesserunt. Livia autem cum equitum primis
 eo in loco quinq; dies morata, ossa ejus legit, ac
 monumento condidit. Nonnullos tamen et-
 jam usque ad ipsam μάχεσιν τῆς Φλόγης pro-
 pe bustum durasse, videre est ex Dionysio
 Halicarnassæo l. viii. de funere Marcii, ad eu-
 jus rogam inquit tantisper expectasse eos,
 quibus Marcus maximè in amoribus fue-
 rat, dum flamma languescens subsideret:
 παρεμένοντες οἱ μάλιστα ἃ ἄνδρας αἰσπασζόμενοι μετὰ
 μαχέσθωσαν πρὸς Φλόγα.

Quotquot autem tantisper ad rogam
 expectassent, dum collectis conditisq; reli-
 quis funeri finis fieret, eos non antè à lugu-
 bri hoc officio discessisse, quàm aquâ ter ef-
 sent lustrati propter contractam à funere
 pollutionem, Virgilius videtur indicare
 lib. vi. Æneid. de exsequiis Miseni:

Ossa, lecta cado toxit Chorineus aheno,

Idem ter socios pura circumtulit unda,

Spargens rore levi & ramo felicitis olivæ.

Quo quidem loco aspergilli meminit, quod
 è rore marino & oliva felici constat, cum
 tamen potius è lauru fieri solet, Nam, ut
 Festus ait, Laurum omnibus suffionib. adhi-
 beri solitum erat, vel quod medicamento

siccissima sit, vel quod omni tempore viret, ut similiter Resp. vireat. Sed hujus rei causam audiamus à doctissimo Virgiliti Scholiaste, ad hæc verba — ramo felicis olivæ; *Festa arboris, inquit ille, sed moris fuerat, ut de lauro fieret. Sanè dicit Donatus, quòd hoc propter Augustum mutavit. Nam nata erat laurus in palatio eo die, quo natus est Augustus: unde triumphantes coronari consueverant, propter quam rem noluit laurum dicere ad officium lugubre pertinere.*

Sic apud Græcos quoque morem fuisse, ut elato cadavere justisque redditis aqua abluerentur vivi, qui funus duxerant expiationis gratia, testatur Suidas in verbo Καταλύει: Εθος γὰρ ἕν μὲν τὸ ἐκκομιθεῖν τὸ σῶμα, καθάρμῃ χεῖρει, ἀπολύειν δὲ τὸν οἰκίαν τεθνεώτος. Idipsum tradit Scholiastes Aristophanis Nubibus, verbis penè iisdem: Εθος ἕν μὲν τὸ πρὸ ἐκκομιθῆν τὸ νεκρῷ ἀεοδοῦν, τὸν δὲ οἴκῳ καθάρμῃ χεῖρει.

Præterea quoq; *Salve & Vale* compositis solebant inclamare: vel etiam illud *Vale* ter repetere. Virgilius lib. 11.

Sic ô sic positum affati discedite corpus;
 Ubi Servius: *Sensus talis est, Præstate mihi*

vos funebre solatium : hoc est, affamini me, ut dici mortuis solet, Vale, Vale, Vale. Idem Virgilius lib. x i.

*Salve aeternum mihi maxime Palla
Aeternumq; vale.*

Quod imitatus Stadius i i i. Sylvar :

*Salve supremum genitor mitissime patrum
Aeternumq; vale.*

Servius ad Virgilio locum : Varro in libris Logistoricis dicit, Ideo mortuis Salve & vale dici : non quod aut valere aut salvi esse possint, sed quod ab his recedimus eos nusquam visuri. Hinc ortum est, ut etiam maledicti significationem interdum Vale obtineat, ut Terentius : Valeant, qui inter nos discidium volunt, hoc est, ita a nobis recedant, ut nunquam ad nostrum revertantur aspectum. Ergo cum mortuo dicitur VALE, non etymologia consideranda est, sed consuetudo, quod nullis vale dicimus, nisi a quibus recedimus. Eadem ferè habet ad libr. v. Æneid. quo benivolum Lectorem remitto.

Soliti autem ad postremum Vale plerunq; subjungere hæc verba : Nos te ordine, quo natura permiserit, cuncti sequemur, teste eodem Servio in lib. iii. Æneid, ad hæc

verba: *supremum voce ciemus.* Atque hanc clausulam etiam in antiquis Inscriptionibus reperire est. Sic enim in quadam memini me legere: VALE. ET. SALVE. ANIMA. D. OPIÆ. FELICISS. NOS. EO. ORDINE. QUO NATURA. PERMISERIT. TE. SEQUEMUR. VALE MATER. DULCISSIMA.

Tum etiam humato cadaveri vel reliquiis conditis *Terram Levem* precabantur: quo ritu nihil ferè frequentius in veterum scriptis & literatis Lapidibus. quare non malam spero me gratiam initurum ab antiquitatis amantibus, si compluscula hujus formulæ exempla huc congesse- ro, Latina pariter & Græca: nam utrumq; populum his verbis usum reperio. Tibulus lib. II. Eleg. I V.

*Es bene, discedens dicet, placideq; quiescas,
Terraq; secura sit super ossis levis.*

Propert. lib. I. Eleg. XVII.

*Illa meum extremo clamasset pulvere nomen,
Vt mihi non ullo pondere terra foret.*

Martialis libr. VI. Epig. LXIX. de morte Eutychi pueri:

*Quicquid id est, subita quacunq; est causa rapina,
Sis precor & tellus mitis & unda tibi.*

Idem

Idem libro v. Ep. xxxvi. ad Erotium:

*Mellia nec rigidus cespes regas ossa, nec illi
Terra gravis fueris, non fuit illa tibi.*

Cui simile illud Meleagri:

Παρμῆτορ γῆ χαῖρε: εὐ τ' πάρος ἔβαρυν εἰς σὶ
Λυσιγένειω. κ' αὐτὴ νῦν ἐπεχοίς ἀβαρῆς.

Et nota est solemnis illa Inscriptionum
formula, SIT. TIBI. TERRA. LEVIS.
quæ plerunquæ literis hisce initialibus
S. T. T. L. solebat denotari. Suidas: κέφη
γῆ ἔτον καλύπτοι. Euripides Alcestide: — κεφά
σαι.

Χθῶν ἐπίνω πέσοι γυνώαι. Et tritam fuisse
vulgi sermone hanc precationem, demon-
strat Julianus Imperator Epistolâ ad Her-
mogenem Ægypti præfectum: Εκείνω μὲν,
inquiens, ἂν ἐπιδὰ μακαρίτης ἐγλύετο, κέφη γῆ,
καθάπερ λόγος. Huc pertinent antiqua
Epigrammata Lapidibus incisa, cujusmo-
di est illud:

TE. TELLUS. SANCTOSQUE. PRECOR.
PRO CONIUGE. MANES.
VOS. ITE. PLACIDI. TU. LEVIS.
OSSA. TEGAS.

Item illud alterum:

NUNC. VOS. CONTESTOR. MANES.
QUIBUS. OSSA. RELINQUO
TEL.

TELLUS. HUIC. TUMULO. NE. GRA-
VIS. ESSE. VELIS.

Et in quodam lapide Romano :

OPTO. SI. QUA. FIDES. REMANET.
TELLURIS. AMICÆ.

SIT. TIBI. PERPETUO. TERRA.
LEVIS. TUMULO.

*Persius levem cippum dixit Satyr. i. Et Ju-
venalis :*

— *tenuem & sine pondere terram. Sa-
tyr. vii. Hujus loci est lepidum Agathiæ
cavillum in infantem matris utero im-
mortuum :*

Κέφη σοι τελέθει γαστήρ τέκνον ἀντὶ κούρης,
αὐτὴ δὲ σε φέρετ, καὶ χθονὸς ἔχαστέας.

Jocum etiam hinc captavit Martialis libr.
ix. in Epitaphio Philænis ; cui ita terram
levem precatur, ut tanto facilius ossa ejus
à canibus possint erui.

*Sit tibi terra levis, molliq; tegaris arenâ,
Ne tua non possint eruere ossa canes.*

Cui planè geminum est illud Ammiani
lib. ii. Antholog. tit. εἰς πονηρῶς :

Εἶη σοι καὶ γῆς κέφη κούρης οὐκ ἐπὶ Νέαρχε,
ὄφρα σε ρηιδίως ἐξερύσῃσι κύνες.

Orta autem hæc formula à vulgari ve-
terum superstitione, qua credebant, sepul-
tos

ros adhuc incantationibus obnoxios, ideoque ne ea nocerent, tumulo bene precabantur: Quemadmodum igitur amicis & caris suis terram levem optabant: ita contra, quib. malè vellent, iis terram gravem imprecabantur, id est, ut sepulcrum illorum incantaretur, quò scilicet umbra pressa è tumulo evocari non posset. Plinius lib. II. Natural. hist. cap. LXIII. de terrâ: *Cujus numen ultimum jam multis imprecamur irati grave, tanquam nesciamus hanc esse solam, quâ nunquam irascatur homini.* Propertius lib. I. Eleg. x x.

Ossa tibi juro per matris & ossa parentis:

Si fallo, cinis, heu! sit mihi uterq; gravis.

Quod expressum videtur ex ultimo Epig. Callimachi:

Εἶχον δὲ τὸ μικρῶν ὀλίγον βίον, ἔτε τι δεινὸν

Ρέζων, ἔτ' αἰδικῶν εὐθένα γαῖα φίλη.

Μικκυλ. G. εἰ πονηρὸν ἐπήγεσθε, μήτεσθε κέφῃ

Τίγνεσθε μετ' αἴθροι δαίμονες οἱ μ' ἔχετε.

Tibullus lib. I. Eleg.

Iam tua, qui Venerem docuisti vendere primus,

Quisquis es, infelix urgeat ossa lapis.

Alludit huc Martialis libr. XI. Epigr. in Colonom pessimè agrum colentem:

Heredes nolite brevem sepelire colonom:

Nam terra est illi quantulacunnq; gravis.

Quod

Quod si igitur cui incantari contigisset, tum *Terra gravis* dicebatur. Quintilianus declam. x. de sepulcro violato: *Nunc barbaro carmine gravem terram totis noctibus pulsat, & impositum sibi sepulcrum quod non possit evolvere, qua solebat ipsos discutere inferos, umbra miratur.* Iterum: *Queritur solito terram graviolem utique cum sentit venisse noctem, quando umbræ feliciores demittuntur ad matres.* De utroq; autem ritu & gravem & levem terram precandi mortuis elegantissimè Tertullianus de Testimonio animæ cap. iv. *Quid? quod ut sentienti maledicis, si cujus memoriam alicujus offensa morsu facis, terram gravem imprecaris, & cineri penes inferos tormentum: æquè ex bona parte, cui gratiam debes, osibus & cineri ejus refrigerium comprecaris & ut benè requiescat apud inferos cupis.*

Atque hæc postrema verba commodùm mihi in memoriam revocant etiam illam mortuis benè precandi formulam, *Vt benè vel placidè quiescerent, aut molliter jacerent.* Utitur hac Tibullus libr. II. Eleg. ult.

Sic benè sub tenerâ parva quiescat humo

Taci-

Tacitus in vitâ Agricolæ: *Si quis piorum manibus locus, si, ut sapientibus placet, non cum corpore extinguuntur magna anima, placide quiescas.* Inscriptio Prænestina: OSSA. TIBI. BENE. QUIESCANT. Ovidius lib. I. Amor. Eleg. VIII.

— *sæpe rogabis*

Vt mea defuncta molliter ossa cubent.

Idem lib. III. Trist. Eleg. III.

At tibi, qui transis, ne sit grave, qui quis amasti,

Dicere: Nasus molliter ossa cubent.

Et in Epistolâ Didûs ad Æneam:

Et sensu Anchisa molliter ossa cubent.

Virgilius Ecloga ult.

— *ô mihi ium quàm molliter ossa quiescant!*

Idem libr. II. Æneid.

— *placidâ compositi in pace quiescant.*

Non enim quietem tantum: sed & pacem mortuis optabant sensu fere eodem. Valentinianus Novella de Sepulcris: *Pax sepultis* Et Valerius Probus has notas H. R. I. P. interpretatur: *Hic requiescit in pace.*

Sed ut tandem caput hoc absolvamus, Vale jam mortuis dicto, & ut placide quiescant, vel terram levem experiantur optato, domuitionem quisque parabat: in qua
tamen.

tamen hoc solemne usurpatum invenio, ut ignem supergrederentur aquâ corpus aspersi. Festus: *Funus prosequuti redeuntes ignem supergredebantur aquâ aspersi, quod purgationis genus suffitionem vocabant.*

C A P. X.

De Sepulcris. Etymon Sepulcri, itemq; Synonyma. Monumentum. Memoria. Conditivum vel Conditorium. Requitorium. Sedes. Domus. Stabula cadaverum. Thesaurus orcinus. Tumulus. Sarcophagus. Sepulcri appellatio ad os vel ventrem translata.

Quibus ceremoniis mortuus vel reliquæ monumento inferri solerent, vidimus: reliquum est, ut jam ad Sepulcra ipsa accedamus, & *Qui* illa exstruere solerent, ac *Quibus*: tum *Cujusmodi* fuerint & quæ *sepulcrorum Religio*, quantum potest, consideremus, ac chartæ huic breviter illinamus: quæ quidem si non satis accurata & ad unguem elaborata fuerint, at grata tamen fore arbitrariis, qui antiquitatis studio tenentur, non minus, quàm clarorum virorum sepulcra esse solent peregrinantibus: quos mirum in modum ejusmodi monumentis, quæ regum & magnorum hominum cineres ac ossa contegunt, delectari,

etari, præter quotidianam experientiam
 etiam Strabo monet libr. ii. Geograph.
 ὡς ἐπὶ πόλεων ἔστι, ὅπερ εἶπε Δημοσθένης
 ἐπὶ τῷ ὡς ἐπὶ Ολυθῶν, ἃς ἔτω ἠφανίσθη φησίν, ὡς τ'
 εἰ μηδὲ πώποτε ὠκίονησιν γινώσκαι ἂν πινῶ ἐπελθοῖεν.
 Αἱ ὁμῶς καὶ εἰς τὰς τε στυπίας καὶ εἰς ἄλλας ἀφι-
 κνούσας ἀσμενοί, τὰ ἴχνη ποθούσας ἰδεῖν τῶν ἔτω
 διανομοσμενῶν ἔργων, καθάπερ καὶ στυπίας τῶν
 ἐνδόξων ἀνδρῶν. Id est, Hoc enim de multis ur-
 bibus licet pronunciare, quod de Olyntho ἔ-
 vicinis dixit Demosthenes: quas ita ait dele-
 tas esse, ut si quis nunc ad ea loca perveniat,
 is dubitare possit, unquamne ibi fuerit habi-
 tatum. Veruntamen in hujusmodi loca li-
 benter homines proficiscuntur, ipsa vestigia
 tam nobilium operum cupientes videre, sicut
 ἔ sepulcra inclutorum virorum. Exemplo
 sunt C. Julius Cæsar & Octav. Augustus,
 quos Alexandri Magni sepulcrum inspexif-
 se, historici memoriæ prodiderunt. De
 Jul. Cæsare Lucanus libr. x.

Effossum tumultu cupidè descendit in antrum,
 Illic Pellai proles vesana Philippi
 Felix prado jacet terrarum, vindice fato
 Raptus: sacratis totum spargenda per orbem
 Membra viri posuère aadyis, Fortuna pepercit
 Manibus, &c.

De Augusto autem Dio libr. l i. καὶ μὲν τῶν τε

τὸ μὲν ἔλεξάνδρου σῶμα εἶδε καὶ αὐτὸ καὶ προσήψατο, ὡς τε πῖτῃ ρίνος, ὡς Φασὶ θεγενοῦσιναι. hoc est, Deinde corpus Alexandri inspexit, idq; attrectavit, ita ut nasi quoq; (ita enim fertur) particulam aliquam fregerit. Eodem desiderio Ciceronem quoque Archimedis sepulcrum septum undiq; & vestitum vepribus & dumetis indagasse, & Syracusanis, qui id esse omnino negabant, primùm monstrasse legimus libr. v. Tuscul. quæst.

Sed quo dilabor? in viam redeamus, initio factò à re minutissima. hoc est, à Sepulcri Etymologiâ: in qua se mirè torquet Terentii interpres Andria primore, ubi quærit, utrum dicatur *Sepulcrum* κατ' ἀντιφροσιν, quod sine re pulcra sit? an quod ibi sine pulsu sint, id est, mortui? an quod illic anima à vivis sepeliantur, id est, separentur? Tandem autem à sepeliendo dici asseverat, quod est humare vel humo condere. Rectè hoc; omnino enim à supino *Sepultum*, fit *Sepulcrum*, mutata TinC, & inserta R, quemadmodum ab *Ambulatum* fit *Ambulacrum*: à *Fultum*, *Fulcrum*: ab *involutum*, *Involucrum*: à *Lavatam*, *Lavacrum*: à *Simulatum*, *Simulacrum*. Ex quo patet,

tet, cur sine aspiratione vox hæc scribenda sit, reclamantibus nonnullis Lapidibus & ipso Agellio libr. II. Noct. Attic. cap. III. Disertè etiam Servius in III. Georg. *Tria*, inquit, *veteres habebant nomina, in quibus C. literam sequeretur adspiratio, Sepulchrum, Orchus, Pulcher*: è quibus *Pulcher tantum hodie recipit adspirationem*. Unde tamen dissentit Carisius lib. I. *Pulchrum*, inquit, *Varro adspirari debere negat: ne duabus consonantibus media intercedat adspiratio: quod minimè rectum antiquis videbatur. unde & Sepulchrum hodieq; manet, quod sit seorsum à pulchro propter recordationem doloris*. Verum de his minutiis & quisquiliis *αιαρολογοι* viderint: Nos alias sepulcrorum appellationes persequemur.

Ac generaliter quidem *Monumenta* vel *Memoriae*, Græcis *μνημεια* & *μνηματᾶ* dicuntur. De Monumentis Festus: *Monumentum est, quod mortui causa adificatum est: & quicquid ob memoriam alicujus factum est, ut fana, porticus, scripta & carmina*. Magis signatè Florentinus Jurisconsultus lib. VII, *Instit.* *Monumentum generaliter, ait, res est memoriae causa in posterum prodita, in qua si cor-*

pus vel reliquia inferatur, fiet Sepulcrum, &c.
 Cicer. Epist. ad Cæsar. *Secd ego, quæ mo-*
numenti ratio sit, nomine ipso admoneor: ad
memoriam magis spectare debet posteritatis,
quàm ad presentis temporis gratiam. A me-
 moria igitur vel à monendo Monumen-
 tum dicitur: vel ut D. Hadrianus sensit, à
 muniendo, quod muniendi causa fiat, de
 quo etymo paulò post.

Dixi Memorix quoque nomen sepul-
 cris inditum. Nam etsi quidem Cicero
 ait libr. II. de Invent. *Memoria est, per*
quam repetit animus ea, quæ fuerunt: tamen
 etiam externa illa adminicula, quæ hanc
 juvant & excitant, figuratâ locutione in-
 terdum Memorix dictæ. Vetus Inscriptio:
 SERVILIUS. TROILUS. SE. VIVO.
 COMPARAVIT. MEMORIAM. SIBI.
 ET. SUIS. Item. COMPARAVERUNT.
 SIBI. MEMORIAS. DUAS. Unde est in
 Passione Afræ & sociarum: *Et venit nocte*
cum sacerdotibus Dei & tulit corpus ejus, &
posuit secundo milliario de civitate Augusta in
memoriam, quam sibi suisq; construxerat.
 De utraq; voce eleganter Augustinus de
 cura pro mortuis cap. IV. *Non ob aliud*
vel

vel Memoria vel Monumenta dicuntur, ea que insignita fiunt Sepulcra mortuorum, nisi quia eos, qui viventium oculis morte subtracti sunt, ne oblivione etiam cordibus subtrahantur, in memoriam revocant & admonendo faciunt cogitari: Nam & Memoria nomen id apertissimè ostendit, & Monumentum eo quòd moneat mentem, id est, admoneat, nuncupatur. Propter quod & Græci μνημείον vocant, quod nos monumentum seu memoriam appellamus, quoniam lingua eorum, memoria ipsa, quâ meminimus, μνήμη dicitur. His adde, si placet, Isidorum lib. xv. Orig. cap. xi.

Appellantur & Conditiva vel Conditoria. Seneca Epist. l. x. *Qui verò latitant & torpent, sic in domo sunt, quasi in conditivo.* Plinius lib. vii. cap. xvi. de procerissimæ staturæ hominibus sub Augusto, quorum corpora ejus miraculi causa in conditorio Salustianorum asservabantur hortorum. Petronius de Matrona Ephesina loquens: *In conditorium etiam prosequuta est defunctum.* Eadem ferè phrasi & Tertull. de Resurr. carnis cap. xliv. cor nostrum divini thesauri conditorium vocat.

Invenio & Requietorium dici in veteri

Inscriptione : P. SCANTIUS. PHILENTUS. FECIT. SIBI. ET. SCANTIAE. NICE. LIB. REQUIETORIUM. Et in alia : REQUIETORIUM. AMICI. BENE. FACERE. SEMPER. STUDIOsus. FUI. Cui voci respondet illud Lycophronis *ἰνωσθήσειον*. Nam in sepulcris quiescere corpora existimantur : unde Cicero ex veteri quodam Poëta libr. i. Tuscul. quæst.

*Noq; sepulcrum, quod recipiat, habeat partem corporis :
Vbi remissa vitâ corpus requiescat à malis.*

Hinc Cassiodorus libr. vi. Epist. iix. *Defunctorum sacram quietem dicit.*

Aliter etiam *Sedes* vocantur. Virg. vi. *Æneid.*

— quàm sedibus ossa quierunt.

Am. Marcellinus libr. xxii. *Id metuens ne collectis supremis sedes illis extruerentur, ut reliquis.* Vetus inscriptio : HANC. SEDEM. SIBI. VIVI. POSUERUNT. Sic *Apostolorum sedem* invenies L. penult. c. de Sepul. viol. Utitur & Sidonius libr. ii. Epist. iix. & Lex. xl. D. De Relig. & sumpt.

Eadem significatione & *Domus* appellantur. Tibullus libr. iii. Eleg. ii.

Atq; in marmorea ponere sicca domo.

Hinc *Domus aterna* in aliquot Inscriptionibus.

Eadem

Eadem metaphora Tertullianus *Stabulacada verum* dixit de Resurrect. carnis cap. xxxvii. *Nemo jam poterit aliud mortuos interpretari, qui sunt in monumentis, nisi corpora & carnem. quia nec ipsa monumenta aliud, quàm cadaverum stabula.*

Et eleganter Nævius Poëta *Theſaurum orci* vocat apud Agell. lib. i. cap. xxiv. ad quem locum vide Scaligeri Notas ad Fest. in voce *Favissas*.

Mitto jam *Tumuli* vocem vel pueris septuennibus notam in hoc significato. Cicero lib. iii. Tusc. quæst. ex Homero:

Quo magis est æquum tumulis mandare peremptos.

Valer. Maximus de Mausoleo ab Artemisia extracto lib. iv. cap. vi. *Quid de illo inclito tumulo loquere.* Et alia sexcenta.

Non inconcinnè quoq; *Sarcophagi* appellationem huc traduxit antiquitas. Juvenal. Satyr. x. *Sarcophago contentus erit.* Epigramma Antiq. urbis:

Me nunc torquet amor, tibi tristis cura recessit,

Lethæoq; jaces condita sarcophago.

Et in Epistola Liberti ad Ælium Severum: *Rogo Domine permittas mihi in eodem loco in marmoreo Sarcophago ea corpora colligere.*

Item L. Libertis, D. De Alimentis legat.
Et passim alibi.

Originem autem & causam hujus translationis ex Plinio discimus, qui lib. xxxvi. c. xvii. *In Asso Troadis*, ait, *sarcophagus lapis fissili vna scinditur. Corpora defunctorum condita ab eo absorbi constat intra XL. diem, exemptis dentibus.* A quo habet Isidorus lib. xvi. Orig. cap. iv.

Atq; his potissimum nominibus veteres Sepulcra denotasse, memoria mihi jam suggerit: plura fortean inveniet, qui veterum scripta diligenter versat. Unum addo, quod & doctissimum Joan. Meursium annotasse video, Sepulcri vel $\tau\omicron\delta\ \pi\acute{\alpha}\phi\omicron\varsigma$ vocem pro ore vel ventre interdum à bonis autoribus usurpari. Artemidorus lib. i. cap. lxxxii. $\tau\omicron\ \mu\eta\ \alpha\iota\delta\omicron\iota\omicron\upsilon\omicron\ \pi\iota\omicron\sigma\iota\upsilon\ \epsilon\omicron\iota\kappa\epsilon$, $\tau\omicron\delta\ \epsilon\omicron\iota\mu\alpha\ \pi\acute{\alpha}\phi\omicron\varsigma$. $\omicron\sigma\alpha\ \gamma\omicron\ \alpha\upsilon\ \lambda\acute{\alpha}\beta\omicron\iota\ \sigma\omicron\mu\alpha\ \Delta\iota\alpha\phi\omicron\upsilon\sigma\epsilon\iota\varsigma$, $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\ \phi\upsilon\lambda\acute{\alpha}\pi\iota\delta$. Regius vates Psalm. v. $\tau\acute{\alpha}\phi\omicron\varsigma\ \alpha\ \nu\epsilon\omega\gamma\mu\epsilon\iota\ \omicron\ \lambda\acute{\alpha}\rho\upsilon\gamma\epsilon\ \alpha\upsilon\tau\omega\upsilon\upsilon$. Ad quem locum allusum ab Oprato Afro lib. ii. advers. Parmen. *Vnde furori vestro tanta fames innata est, ut guttura vestra sepulcra patentia feceritis? Vnicuiq; sepulcro sufficit unum funus & clauditur. Gutturum vestro honorum*
fune-

funera minimè sufficiunt, & adhuc patet, dum aliquos queritis devorare. Sed etiam pro Ventre accipitur tam bestiarum quàm hominum. Lycophron in Cassandra : v. 413.

Πολλῶν γὰρ ἐν σπλάγχνοισι τυμβῶν τήσεται

Βροθεῖς πολυσιχρῖσι καμπέων γναθοῖς

Νήελθμ⊙ ἔσμός. h. e. interp. Scaligero :

Nam plurimarum ventre funerabitur

Serratidentum fauce camparum abditum

Examem ingens.

Idem vers. 1202.

Τύμβ⊙ γεγώς κένταυρος ὠμόφρων ποροθεῖς.

Ovidius libr. vi. Metamorph. de Tereo, qui Ityn filium comederat, huc allusit :

Flet modè se q̄, vocat bustum miserabile nat̄i.

Valer. Maxim. libr. iv. cap. vi. de Artemisia : *Quid enim aut eos colligas, aut de illo inclyto tumulo loquare, cum ipsa Mausoli vivum ac spirans sepulcrum fieri concupierit, eorum testimonio, qui eam extincti ossa potione aspersa bibisse tradunt.* Quintilianus Declam. vii.

Æstuant adhuc intra pectus sepulcra ventribus nostris cognata viscera. Mar. Anton. l. iv.

τ̄ eis ἑαυτ̄ : ἤ γ̄, inquit, μὴ μόνον ἐν θυμείῳ τῆ πλῆθος τ̄ διαπομπῶν ἔτῳσι σωματέων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομῶν ζώων, ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ἔσ⊙ γὰρ ἀριθμ⊙ καὶ ἀναλίσκεται καὶ

ἔτασι πως θάπτεται ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι.
 Apul' : jus libr.v. Metamorph. *At hic jam tua
 existimatio, utrum sororibus pro tua curâ sol-
 licitis assentiri velis & declinata morte no-
 biscum secura periculi vivere, an sevissima
 bestia sepeliri visceribus.* Huc pertinet & il-
 lud, quod Vultures τῆφοι ἔμφυχοι dicti sunt.
 Unde Hermogenes libro *ἑὶ ἰδέων. cap. ἑλ*
σεμνότητι : *ὦρα δὲ τοῖς ὑποξύλοις τρυποῖσι σοφί-
 σαις, inquit, κῆρυκα ἔροις ἄ: τῆφος τε γ' ἔμ-
 φύχος τὸς γῆρας λέγασιν, ὡππερ εἰσι μάλισται αἰοί.*
 Ennius de Metio Suffetio quadrigis di-
 stracto :

Vulturis in sylvis miserum mandebat hominem :

Heu quàm crudeli condebat membra sepulcro.

Cassiodorus lib.ii. Epist. xix. *Fiat ergo pastus
 p̄ij vulturis, qui necem potuit crudeliter desi-
 derare pastoris. Tali potius sepulchro reci-
 piatur, qui dominum reddidit insepultum.*
 Quemadmodum igitur Venter & Os Se-
 pulcrum appellantur: ita reciprocè Satur-
 nus devorasse filios dictus est, quos extule-
 rat, sepelieratq;. Lactantius lib. i. cap. xiii.
*Sed fictum sanè putemus Saturnum filios de-
 vorasse, modò cum aliqua ratione. num idcirco,
 quod ait vulgus comedisse filios suos eum, qui
 extulerit sepulturaq; mandaverit?*

C A P I T X I.

*Sepulcra quæ sibi ipse solebat extruere: vel etiam
Heredes ultro. Formula Inscriptionum, Vivus fecit. Se vivo
fecit. De suo. De sua pecunia. Sepulcrum D. Hadriani,
hodie Castellum S. Angeli.*

SEd hæc ὡς ἐν παρόδῳ dicta sunt: jam *Quæ*
Sepulcra extruxerint videamus. Sole-
bant autem ea Vivi plerumque ipsimet fi-
bi facere, partim ut haberent certum ho-
spitium, ubi corpus requiesceret, cum pri-
mum mortualis hora advenisset: partim,
ut eo ipso nominis sui memoriam ab obli-
vione vindicarent. Xiphilinus in vita
Traiani: Καὶ ἔστησεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κλονὰ μέ-
γιστον, ἀμα μὲν ἐς τὰ φιλῶ ἑαυτῶ, ἀμα δὲ ἐἰς Θε-
δεῖξιν τῆ κατὰ τὴν ἀγορᾶν ἔργα. In foro suo
columnam maximam collocavit partim sepe-
liendi sui causa, partim ut opus, quod ipse fe-
cerat circa forum, posteris ostenderet. Sene-
ca de brevitate vitæ circa finem: Quidam
verò disponunt etiam illa, quæ ultra vitam
sunt, moles magnas sepulcrorum & operum
publicorum dedicationes. Tertullianus de
testimonio animæ cap. IV. Quis non ho-
die memoriæ post mortem frequentanda ita
studet, ut vel literaturæ operibus vel simplici
laude

*laude morum, vel ipsorum sepulcrorum ambitione nomen suum servet? Sic Augustus Cæsar vivus sibi Mausoleum condidit, de quo Suetonius in ejus vitâ, cap. c. Id opus inter Flaminiam viam ripamq; Tiberis sexto suo consulatu extruxerat. De Hadriano, qui juxta Tiberim sibi monumentum fieri curaverat, iterum Xiphilinus in ejus vitâ: *Ἐπίφη δὲ πρὸς αὐτῶ τῶ ποταμῶ πρὸς τῇ γέφυρᾳ τῇ Αἰλίᾳ. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μνήμα κατασκευάσκειτο. τὸ γὰρ Ἀγυῶν ἐπεπλήρωτο, καὶ ἐκέπυδεῖς ἐν αὐτῶ ἐπέθη. Sepultus est ad flumen juxta pontem Ælium, ubi monumentum fecerat. Nam Augusti Mausoleum plenum erat, in quo nemo amplius sepultus est. Vide & Spartianum in vita Hadriani & Procopium de bello Gothico: qui id extra portam Aureliam ad lapidis jactum à mœnibus abfuisse tradit: hodie mœnibus inclusum à militibus commodè habitatur, & præsidium est summorum Pontificum, qui in illud per porticus ac meatus ex palatio Vaticano commeare tutò possunt, & vulgò *Castellum S. Angeli* appellatur. Pertinet huc elegans Inscriptio, quæ extat in Epigr. antiq. urbis in Regione Arenulæ:**

L. VALERIVS. ZABDE. MERCATOR.
VENALITIARIO.

SEU. STUPOR. HUIC. STUDIO. SIVE. EST.
INSANIA. NOMEN.

OMNIS. AB. HAC. CURA. CURA.
LEVATA. MEA. EST.

MONUMENTUM. APSOLVI. HOC. IM-
PENZA. MEA.

AMICA. TELLUS. UT. DET. HOSPITIUM.
OSSIBUS.

QUOD. OMNES. ROGANT. SED. FELI-
CES. IMPETRANT.

NAM. QUID. EGREGIUM. QUIDVE.
CUPIENDUM. EST. MAGIS.

QUAM. UBI. LUCEM. LIBERTATIS.
ACCEPERIS.

LAPSUM. SENECTÆ. SPIRITUM. IBI.
DEPONERE?

QUOD. INNOCENTIÆ. SIGNUM. EST.
MAXIMUM.

His simile est Epigramma, quod extat lib.
III. Αισολογ. tit. VI.

Τὴν σορὸν, ἡ ἐσορῆς ζῶν Μαΐξιμο ἀπὸς ἑαυτῶ
ἠῆκεν, ὅπως ναίη παυσάμενο βίότη.

Hinc illa in antiquis Inscriptionib. crebra
verba; V. F. id est, *Vivus fecit.* vel V. F. C.
id est, *Vivus faciendum curavit.* vel V. H.
S. F. M.

S. F. M. idest, *Vivus hoc sibi fecit monumentum.* Et illa apud Val. Probum: V. S. P. & V. S. L. M. Quæ sic interpretatur: *Vivus sibi locum monumenti.* In quibusdam invenitur, SE VIVO FECIT. Quod genus loquendi etiam apud Apuleium invenire est lib. xi. *Metamorph. Ad instar Solis me exornato errabam, pro, Ego exornatus.* Exemplis res fiet clarior.

Rome in adib. Atilij Delphinij:

D. M.

L. AIUS. ANICETUS.

FECIT. SIBI. ET. IULIÆ.

PRIMIGENIÆ. CON-

JUGI. CARISSIMÆ.

HIC. CUM. ESSET. ANNORUM

LXV. HOC. SEPULCRUM. VI-

VOS. COMPARAVIT.

Nuceria:

ALLIA. QUIETA.

VIVA. FEC. SIBI. ET

L. AVERELIO. FORTUNATO

CONIUGI.

Reate

Reate in ædib. Petri Silverii

C. IULIO. C. F. LONGINO

DOMO. BOLDINIA

PHILIPPUS. MACEDONIA

VETERANUS. LEG. VIII. AUG.

DEDUCTUS. AB. DIVO. AUGUSTO

VESPASIANO. QUIRIN. REATE

SE. VIVO. FECIT. SIBI

ET IULIÆ. C. L. ELPIDII. CON-

INGI SUE &c.

Cum igitur adhuc in vivis essent, ipsi-
met sibi solebant monumenta extruere &
ita præsumere officia heredum, quos ne-
gligentiùs interdum circa hanc rem versa-
ri videbant. Unde etiam queritur Plinius
libr. vi. Epist. x. Virginii Rufi sepulcrum,
post decimum à morte ejus annum nec-
dum absolutum esse: *Libuit etiam monu-
mentum ejus videre & vidisse pœnituit. Est e-
nim adhuc imperfectum nec difficultas operis
in causa modici ac potius exigui; sed inertia
ejus cui cura mandata est. Subit indignatio
cum miseratione, post decimum mortis annum,
reliquias neglectumque cinerem, sine titu-
lo, sine nomine jacere, cujus memoria orbem
terrarum gloria pervagaretur.* Et statim:

Tam

Tam rara in amicitia fides, tam parata obliuio mortuorum, ut ipsi nobis debeamus etiam conditoria extruere; omnia heredum officia præsumere. Quæ verba mihi in memoriam revocant Inscriptionem Novam, quam & Neostadii in Austria & Uratissaviæ me legere memini in Epitaphio duorum Episcoporum;

*CERTA. DIES NULLI. MORS. CERTA. INCERTA SEQUENTVM.
CVRA. LOCET. TVMVLVM QVÆ
SAPIT IPSE SIBI.*

Quod si morte præventi sepulcrum absolvere non potuissent, heredes perficere solebant; Sueton. in August. xvii. de Antonio & Cleopatra. *Ambobus communem sepulturae honorem tribuit ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussit.* Et patet ex Inscriptione, quæ est in via Ostiensi quarto ab urbe lapide;

D. M.

*M. ANTONII ANTI. LVPI. PR.
PATRICI. AVGVRI. QVÆST. SO-
DAL. TITIL. TRIB.*

MIL.

MIL. LEG. II. ADIUTR. PIÆ. FIDEL.
XVIR. STL. IUD. PRÆF. FER.

LAT. CUIUS. MEMORIA. PER. VIM.
OPPRESSA. IN.

INTEGRUM. SECUNDUM. AMPLISSI-
MI. ORDINIS.

CONSULTUM. RESTITUTA. EST. SE-
PULCRUM. AB. EO. COEPTUM.

CLAUDIÆ. REGILLÆ. UXORI. ET AN-
TIÆ. MARCELLINÆ. FIL.

PIETATIS. SUÆ. ERGA. EUM. TESTI-
FICANDÆ. GRATIA. ET.

NOMINIS. EIUS. IN. PERPETUUM.
CELEBRANDI. PERFECERUNT.

ATFINES.

M. VALERIUS. BRADUA. MAURI-
CUS. PONTIF. ET ANTONIA. VI-

TELLIA.

Q. FABIVS. HONORATUS. T. ANNÆVS.
PLACIDVS.

Nec verò inchoata solum sepulcra he-
redes vel Liberti perficiebant; sed & in-
terdum nova è solo defunctis suo sumptu
propter illorum erga se merita ædifica-
bant. Unde hæ in saxis antiquis formulæ:
DE. SUO. vel DE. SUA. PECUNIA.
B. M. F. quarum pleni sunt omnes literati
Lapides.

Roma ad D. Agnetis;

D. M.

AGRIAE

AGATHAE

POSTIENSIS. THALLUS

TUTOR. SEVIR. AUG. ET

AGRIA. THRYNOS. HEREDES

DE. SUO. FECERUNT

B. ET. SIBI. M.

Roma in hortis Fabiani:

L. CESTIUS. HILARUS. VIXIT. A. XXXV.

APPAIENA. AMABILIS. ET

Q. MINUCIUS. FAUSTUS

POSUERUNT. DE. SUO.

Roma in domo Porciarum.

VENULEIA. P. P. L. PHILEMATIUM

SIBI. ET. VIRO. SUO.

M. PORCIO. M. L. POLLIONI

SCR. LIBR. AED. CUR. LICT. CUR

DE. SUA. PECUNIA. FECIT.

*Roma trans Tiberim in Aedib. Aurelij**Matthaei;*

DIS. MANIB.

M. POPILLI

APOLLONI

C. Lu-

C. LUCILIUS
 SUCCESSUS
 AMICUS. DE. SUO.

Cæsennæ in Burgo.

T. MANILIO. C. F. HOR. RUFÒ
 SEXTILIAE. P. L. DATÆ. VXORI
 SEXTILIAE. P. L. PRIMOGENIAE.
 ANNORUM. XIII.

DELICIUM EORUM

DATA

D. S. P. F. C.

CAPUT XII.

De Sepulcris ex Testamento factis. Heredes scripti sub conditione, ut Monumentum facerent. Item Legata relicta sub conditione eadem. Sumptus in Monum. testamento definiti: itemq; Modus. Vivumq; tamen interdum alterius arbitrio permissum. Lex Antoninorum de sepulcris apud Ital. Capitolinum explicata.

EX dictis patet, interdum ultrò Heredes defunctis monumenta extruisse. Verùm idipsum etiam non rarò testamentis facere jubebantur. unde Lex v. Cod. De Relig. & sumpt. funer. *Militis, inquit, voluntatem, quam circa monumentum sibi faciundum, testamentum expressit, & pater & mater ejus heredes negligere non debent.*

Et lege LXXXVI. D. De Acquir. vel amit-
tend. heredit. Papinianus refert, Filium
morientem codicillis ab herede suo peti-
isse, *ut sibi parentibusq. suis in possessione ma-
tris monumentum extrueret.* Ulpianus Leg.
xviii. De famil. ercisc. *Sed & cum monu-
mentum iussit Testator fieri, familia erciscun-
da agent, ut fiat.* Et in vetustis Lapi-
dibus hæc verba crebro legimus: **TESTA-
MENTO. FIERI. IUSSIT. HEREDES.
FACIUNDUM. CURAVERUNT.** quæ
singularibus hisce literis scribi solita, **T. F. I.
H. F. C.** Val. Probus & Aldus Manucius
monuerunt. Interdum tamen ita scri-
bebant: **H. E. T. F.** hoc est, **HEREDES.
EX. TESTAMENTO. FECERVNT.** vel
brevius: **EX TESTAMENTO.** uti ex his
Inscriptionibus videre est.

Sæpini:

**C. CENTIO. L. L. FIRMO. ET
CENTIÆ. S. P. F. PAULÆ. ET
CENTIÆ. L. L. QUARTÆ
HOC. MONUMENTUM. EX. TESTA-
MENTO SIBI. FIERI. IUSSIT.**

Nepete in Cathedrali Ecclesia:

HERENNIÆ C. F. IUSTÆ.
 M. APISTIUS. M. F. SABINUS. DUUMVIR
 VEIOS. IV. VIR. NEPETE
 UXORI. SANCTISSIMÆ
 ET PIENTISSIMÆ. ET
 DE. SE. OPTIME. MERITÆ
 TESTAMENTO. FIERI
 JUSSIT.

In Lapide Hispaniensi:

Q. FULVIO. Q. F. OPPIA. AED. Q. F.
 OPPIOLA TEST. PONI. IUS. C. AP-
 PIUS. SUPERSTES. CANINIUS. MO-
 NIANUS. H. P. C. hoc est. Testamento
 poni jussit. C. Appius superstes heres ponend-
 um curavit.

Roma propè edes Card. Gambaræ:

D. M.

C. VALERIO. C. F.

CLA. CUPITO

CELETE. MIL. COH.

VI. PR. VII. AURELI

MIL. ANN. VI. VIX

ANN. XXIV.

CC 3

C. QUAR-

C. QUARTIUS. SECUN-
 DUS. MIL. LEG. XIII.
 GEM. FRATRI. B. M.
 ET. NUMISIA. SABI
 CONIUGI. B. M.
 T. P. I. HERED. F. C.

*Roma in adib. Matthæi Porcarij ad
 D. Io. de Pinea.*

C. LIVIUS. C. F.
 IUSTUS

NOVARIA. MIL
 CHO. IV. PR.

Q. LICINI. MILIT
 ANN. XIX.

VIX. ANN. XXXVII.
 H. S. E. T. F. I.

Verona

M. TENATIUS. C. F. NIGER
 SIBI. ET

C. TENATIO. P. F. PATRI
 DOMITIE. C. F. SECUNDE. MATRI

C. TENATIO. C. F. PROBO. FRATRI
 T. F. I.

Quid?

Quid? quod heredes quandoque scribebantur hac conditione, *ut monumentum facerent*. Alfenus L. 44. D. De hered. instit. *Paterfamilias*, inquit, *duos heredes instituerat: eos monumentum facere jusserat in diebus certis*. Ulpianus L. vi. D. De Condition. instit. *Si quis ita institutus sit: si monumentum post mortem testatoris in triduo proximo mortis ejus fecisset.*

Interdum verò Legata relinquebantur his, qui monumentum fecissent: cujusmodi Legatum refert Javolenus Leg. xl. D. De condic. & demonstr. *Deinde ita legaverat: Lucius, Publius, Cornelius ad monumentum edificandum mille heres meus dato*. Sic Ulpianus Leg. x. D. De rebus dubiis: *Si fuerit Legatum relictum ei, qui monumentum fecerit, & plures fecerint*. Vide etiam L. cxii. D. De condic. & demonstr. Ideo in antiquis Lapidib. scriptum: *EX CAUSA LEGATI*. Romæ in Ædib. Casp. Scapucii:

D. M.

M. LIBIO

MUCRONI

C. CAI

C. CAECINNA
 QUINTILIANUS
 AMICO
 BENE. MERENTI
 EX CAUSA LEGATI
 FECIT.

Solebant etiam Testatores interdum sumptus, quos in monumentum suum fieri vellent, nominatim definire: cujus rei frequens mentio apud Jureconsultos. Paulus libro singulari ad L. Falcidiam. D. Lib. xxxv. leg. ii. *Marcellus, inquit, an funeris montimentiq; impensa, quantam testator fieri jussit, in ere alieno deduci debeat, respondit, &c.* Papinianus Leg. xxxi. D. De rebus gestis: *Libertos certam pecuniam accipere testator ad sumptum monumenti voluit. Idem Leg. l. D. De hered. petit. Si defuncto monumentum, conditionis implenda gratia, bonae fidei possessor fecerit: dici potest, quia voluntas defuncti vel in hoc servanda est, utique si probabilem modum faciendi monumenti sumptus vel quantum testator jusserit, non excedat, &c.* Sed clarius id ostendit Alfenus leg. ccii. D. De verb. signif. *Cum in*

testae

testamento scriptum esset, ut heres in funere aut in monumento duntaxat aureos centum consumeret: non licet minus consumere: si amplius vellet, licet: neque ob eam rem contra testamentum facere videtur. Et Scævola leg. x xii. D. De Legat. & Fideicom. iii. Titius de monumento, quod sibi extrui volebat, ita cavit: Corpus meum uxori meæ volo tradi sepeliendum in fundo illo, & monumentum extrui ad quadringentos aureos. Loquuntur idipsum etiam Inscriptiones.

Romæ in adib. Atilii Delphini:

MINUCIA. M. L. HEDONE

SACRORUM

VIXIT. ANNIS. XCVII.

TESTAMENTO. FIERI

JUSSIT. EX. HS. LXX. S. CC.

Romæ ad D. Cesarii prope Pontem

Sixtum:

L. TARQUITIO. L. F.

ETHRUSCO

SULPITIANO

CC §

SCRI-

SCRIBÆ. QUÆSTORIO.

EX. TESTAMENTO

DE. HS. XX.

Reate:

L. CASIENUS. A. F. CLA. EX.
 TESTAMENTO. HS. (cl.) (cl.)
 ARBITRATU. POLLÆ. RUNTIÆ.
 L. F. UXORIS. L. CASIENI. L. L.
 EROTIS. L. CASIENI. L. L. HILA.
 RII.

Et alius Lapis:

C. VALERIUS. C. F. QUÆ.
 BRŒCCIUS. SIBI. C. VALERIO.
 OUF. PATRI. TESTAMENTO. FIE.
 RI. JUSSIT. HS. (cl.) ARBITRA.
 TU. VALERIÆ. C. F. SORORIS. ET.
 M. MARCI.

Ad hanc igitur summam, cuiusmodi illa fuerit, quam Testator præfinierat, Monumentum ab hæredibus erat exstruendum, ut patet ex Leg. c cii. De verb. signif.

Quod si tamen sumptus ille Testatoris facultates excederet, tum voluntatem eius sequi heredes non fuisse coactos, monet

net Ulpianus L. xiv. De Religiosis, cujus verba supra adduximus. vide & L. v. Dig. De hered. petit. Et Leg. xxxvii. D. De Relig. & sumpt. funer.

Sæpe tamen factum, ut heredes pro suo erga defunctum amore & benevolentia, impensis à Testatore præscriptis De Suo aliquid adjicerent; quod ex innumeris ferè Inscriptionibus videre est.

Roma in edib. Massæjorum:

DIS MANIBUS.

Q. LOLLII FELICIS. VIX. ANN. LIIIX.
MENSES. III. DIES. XIIIX.

LOLLIA. JONIS. FILIA. NATURALIS.
IDEM. LIBERTA. PATRI. OPTIM. ET

Q. LOLLIIUS. FELIX. PATRONO
BENE. MERENTI

EX. TESTAMENTO. EIUS. HS. III. M. N.
ET. EX. SUO. AMPLIUS. ADIECTIS

HS. III. CCC. M. N. FECERUNT. ET. SIBI
ET. SUIS. LIBERTIS. LIBERTABUSQUE

POSTERISQUE. EORUM

Roma in hortis D. Petri ad vincula.

L. MARCIO. L.L. THEODORO. ET
FRATRI. EIUS. ET

MAR-

MARTIÆ. L. L. PHILUMINÆ. UXORI
EX TESTAMENTO. HS. (CIC.) (CIC.)
ARBITRAT.

MARCIA. L. L. PHILUMENÆ. UXORIS
RELIQ. PECUNIAM
DE. SUO. ADIECIT
HAVE. TIBI. VALE.

Non autem impensas solùm : sed & modum, ad quem sibi monumentum fieri cupiebant, Testatores in ultimis suis voluntatibus expressisse legimus. Alphenus D. De condic. & Demonstr. L. xxvii. *In testamento quidam scripserat, ut sibi monumentum ad exemplum ejus, quod in via Salaria esset Pub. Septimii Demetrii, fieret : nisi factum esset, heredes magna pecunia mulctare.*

Sæpissimè tamen & sumptus & modum heredis vel alterius arbitrio permittebant. unde Pomponius L. vi. D. De condic. & demonstr. *Qui alicujus arbitrato monumentum facere jussus sit, si is cujus arbitrium est, non vivat, vel adesse non possit aut rei arbitrari nolit, &c.* Javolenus L. xl. D. eodem. *Thermus minor, quorum arbitrato monumentum sibi fieri vellet, testamento scripserat.* Julianus L. xi. D. De condic. causa dicta:

dicta: *Si heres arbitratus liberti certa summa monumentum jussus facere, dederit Liberto pecuniam.* Inscriptio Romana in aedibus Norciarum:

DIS. MANIB. SACRUM
OFILLIA. PYTHUSÆ. TESTAMEN-
TO. FIERI. JUSSIT. ARBITRATU. C.
TALASI. APTI.

Et alia Inscriptio.

L. CALPURNI. RESTITUTI
EX. TESTAMENTO. FACTUM
ARBITR. HEREDUM
CALPURNIA. RESTITUTA.

Roma ad Theatrum Marcelli:

L. APISIUS. C. F. SCAPTIA. CAPI-
TOLINUS. EX. TESTAMENTO. FIE-
RI. JUSSIT. MONUMEN. ARBITRA-
TU. HEREDUM. SUORUM.

ET. SIBI. ET. SUIS.

Hinc Horatius lib. II. Satyr. v.

— *sepulcrum*

Permissum arbitrio sine sordibus extruere.

Non autem Sepulcra solum, sed & quicquid post mortem suam fieri volebant, arbitrio alterius permittere erant soli-

foliti, uti Epulum & hujusmodi quid; idem
Horatius lib. II. Sat. III.

— atq; epulum arbitrio ArrI.

Vide Turneb. lib. XXIX. Advers. cap. III.

Non prætereunda hîc Antoninorum
Imp. Lex, quam ab aliis non rectè intelle-
ctam, nos hoc loco explicaturos supra pro-
misimus. Facit ejus mentionem Capit. in
vita Antonini his verbis: *Tanta pestilentia
fuit, ut vehiculis cadavera sint exportata sar-
racisq;. Tunc autem Antonini leges sepeliendi
sepulcrorumq; acerrimas sanxerunt; quando-
quidem caverunt, ut si quis vellet, fabricaret
sepulcrum; quod hodieq; servatur. Ut est in
libris vulgatis. Quàm lectionem videtur
amplexus Claudius Guichardus, existi-
mans Antoninos voluisse, ne postillâ here-
des ad sepulcrum faciendum ullis legibus
cogerentur, neve fraudi ipsis esset neglecta
in re testatoris voluntas. Id quod probat
Rescripto Alexandri Imp. quem disertè ca-
visse, ne ob neglectam defuncti voluntatem cir-
ca faciendum monumentum bona fisco defe-
rantur, testatur Lex v. Cod. De Relig. &
sumpt. funer. cum quâ planè consentit
Lex v. Cod. De his quib. ut indignis. Sed
ubi*

ubi hinc severitas illa vel acrimonia qua leges Antoninorum præditas fuisse Capitolinus affirmat? Imò verò nihil iis esset humanius, nihil mitius, si hanc interpretationem admiserimus. In aliis editionibus reperi: *Ne uti quis vellet, fabricaret sepulcrum.* quasi hac lege immodici heredum sumptus circa sepulcra coërcerentur, quæ ad certum impensarum modum Antonini redegerint. Ceterùm cum ea tempestate leges hæc latæ sint, quâ catervatim homines moriebantur, incuriam potius heredum castigare voluisse Imperatores, quàm luxum coërcere, verosimile est. Rectè igitur & meo quidem iudicio, planè *ὁ σίχως* locum hunc unius vocis adjectione integrandum censuit eruditissimus Casaubonus: *quandoquidem caverunt, ut si quis succedere vellet, fabricaret sepulcrum.* quemadmodum & in eius nuperrimè editis ad Historiæ Augustæ scriptores Notis doctis Jupiter! & ingeniosis legimus: & ante biennium vir humanissimus ipsemet incorâm mihi significavit, cum Lutetiæ Parisiorum sententiam ejus super hoc difficili & obscuro Capitolini loco exquirerem. Unde jam
clarum.

clarum est, quàm toto cœlo errent, qui abrogatum hac lege cremandi morem existimarunt: cujusmodi sensum hinc nullis fidiculis extorqueri posse, mecum fatebuntur omnes, qui rationem in capite, non in calcaneis gerunt.

C A P. XIII.

Sepulchra quibus extructa, & eorum discrimen. Sepulchra duùm generum: Singularia & Communia. Hac iterum duplicia: Alia Hereditaria, qua & Patria, Avita, Gentilia vel Gentilitia dicuntur: alia Familiaria, In monumentorum Inscriptionibus disertè cautum de personis, qua vel inferri ed deberent, vel excludi.

SED *Quibus* sepulchra fieri solita, & quod illorum discrimen nunc dicam. Non enim omnia unus generis fuere, nec unicuique in quodlibet inferendi jus. Hæc dum accuratius mecum considero, reperi duo fuisse antiquitus Sepulcrorum genera: Unum, quod quis sibi duntaxat vel etiam conjugis suæ fecerat; Alterum, quod sibi, familiæ posterisque suis.

Primi generis Sepulchra nulli omnino heredum vel libertorum patebant. Ideoq; pœna plerunq; vel etiam execratio districtè solita apponi, si quis eo inferretur.

ut videre est ex hac Inscriptione Hispani-
ensi:

L. SILO. SABINUS. BELLO. CONT.
VIRIATUM. CONFOS. MULTI-
TUD. TELOR. AD. L. PLAUT.
PRÆT. DELATUS. HUMERIS.
MIL. HOC. SEPULCHR. E. PECU-
NIA. MEA. MIHI. FECL. IN. QUO.
NEMINEM. VELIM. MECUM. NEC.
SERVUM. NEC. LIBERUM. INFER-
RI. SI. SECUS. FIET. VELIM. OSSA.
QUORUMCUNQ. SEPULCHR. MO-
VERI. SI. PATRIA. LIBERA. ERIT.

Item ex alia:

IN. H. S. LIBERT. SIVE. LIBER. IN-
FERATUR. NEMO. SECUS. QUI. FE-
CERIT. MITEM. ISIDEM. IRATAM.
SENTIAT. ET. SUORUM. OSSA. E-
RUTA. ATQUE. DISPERSA. VIDEAT.

Quo nomine autem hujusmodi Sepulcra
propriè appellata sint, velim doctiores in-
vestigent: me quidem id nescire, libens
fateor. Requietoria, Loca, & Ossuaria, ac
Cineraria huc non pertinent; *Singularia*
fortean vel *Priva* non malè dixerim.

Alterius verò generis Sepulcra, *Communia* vocabantur, de quibus Cicero I. *Officior.* *Magnum est eadem habere monumenta majorum, iisdem uti sacris, sepulcra habere communia.* Justinianus Imp. lib. II. *Institut. tit. De rer. divisione: In communem locum parum invito socio inferre non licet; in commune verò sepulcrum etiam invitis ceteris licet inferre.* Ausonius Epitaph. XXXVII. *De sibi & uxori & gnatis commune sepulcrum Constituit serus Carus ad exsequias.*

Inscriptio Hispaniensis:

VOS. FILII. IN. VIVENTEM. PARENTEM. PIENTISSIMI. IN. MORTUUM. PII. MAGIS. PATERNOS. CINERES. EX. HISPANIA. EXPORTATE. COMMUNIQUE. SEPULCRO. CONDITE. QUO. AVITIS. CINERIBUS. IMMITTI. SACRO. GAUDEANT. ANNIVERSARIO. PARENTARI.

Erant autem *Communia* hæc sepulcra rursus duplicia: alia *Hereditaria*, alia *Familiaria*, sic enim à Jurisconsultis dispersita legimus.

HEREDITARIA, auctoribus Cajo & Ulpia-

Ulpiano, definimus, *qua quis sibi heredibus-
que suis constituit, vel qua paterfamilias jure
hereditario acquisivit.* D. De Rel. & sumpt.
funer. Alio nomine *Sepulcra majorum* vo-
cantur. Quinctil. declamat. xi. *Miser ego
nec ad cadaver accessi, non in sepulcra majo-
rum meis manibus intuli, nec licuit super ipsa
corpora proclamare: Non feci.* Eodem sen-
su etiam *Patria* dicuntur. Terentius in
prolog. Eunuch.

Vnde in patrium monumentum perveneris.

Virgil. libr. x. Æneid.

*Istic nunc metuende jaces, non te optima mater
Condet humi, patrioq; onerabit membra sepulcra.*

Item *Avita*. Ovidius lib. xiii. Metamorph:

*Ac puto funeribus dotabere regia virgo,
Condeturq; tuum monumentis nomen avitis.*

Ac lib. iv. Trist. Eleg. i i i.

Et cinis in tumulo positus jacuisset avito.

Tactaq; nascenti corpus haberet humus.

Item *Gentilia* vel *Gentilitia*. Vell. Patercu-
lus lib. ii. de Vari clade: *Caput ejus abscis-
sum latumq; ad Maroboduum, & ab eo missum
ad Casarem: gentilitij tamen tumuli sepultura
honoratum est.* Sic Neronem gentili Domi-
tiorum monumento conditum refert Sue-
tonius in ejus vitâ cap. l. Hæc intellexit

Valerius Max. libr. IX. cap. De crudelitate. *Quàm porro crudeliter se in Mario præ-tore gessit? quem per ora vulgi ad sepulcrum Lutatia gentis pertractum, non prius vitâ privavit, quàm oculos infelicis erueret.* Et Solinus cap. v. *Quorum reliquia in conditorio Salustianorum videntur.* In hæc igitur Sepulcra Heredes inferendi jus habebant. Ulpianus dicto loco: *Sed in utroq; (intellige tam eo, quod sibi heredibusq; suis quis constituit, quàm quod hereditario jure acquirit, uti rectissimè meo judicio interpretatus est, B. Brissonius lib. II. Select. Antiq. cap. XIV.) heredibus quidem ceterisq; successoribus, qualescunq; essent, sepeliri licebat, & mortuum inferri, etiamsi ex minima parte heredes ex testamento vel ab intestato essent.* Nec heredes modò: sed & bonorum possessores, & ij, quibus libertatis conservandæ causa bona addicta fuerint. unde Ulpianus L. IV. D. De fidei comm. libert. *Is autem cui bona addicta sunt, bonorum possessori adsimulari debet: secundum hoc & jura sepulchrorum poterit habere.* Imò hoc amplius, ut Paulus ait L. XII. ad Senatumconsultum Trebellianum, etiam restituta heredi-

reditate jura sepulcrorum apud heredem remanent. Quin imò & apud eum, cui tanquam indigno hereditas ablata est: Ulpianus id docet L. xxxiii. D. De Relig. *Si quis fuit heres: deinde hereditas ablata sit ei quasi indigno, magis est ut penes eum jura sepulcrorum remaneant.* Liberti verò utriusque sexus idem jus erat, etiamsi hereditate sese abstinerent. Ulpianus dicto loco: *Liberis autem cujuscunq; sexus vel gradus, tam filijs familias, quàm emancipatis idem jus concessum erat, sive heredes existerent, sive sese abstinerent:* Excludebantur autem ab Hereditariis sepulcris Liberti. Idem Ulpianus: *Liberti verò nec sepeliri nec alios inferre poterant, nisi heredes extitissent patrono.* Hæc de Hereditariis:

FAMILIARIA verò Sepulcra erant, *qua quis sibi familieq; sue constituit, ut ait Cajus D. De Relig.* In hæc cognatis, qui heredes non instituti, nullum inferendi jus fuit, ut videre est ex L. iix. C. de Relig. *Jus Familiarium sepulcrorum ad affines, seu proximos cognatos non heredes constitutos minimè pertinet.* Illi verò qui in familia erant, licet heredes non essent, jus infe-

ferendi tamen habebant, quemadmodum & heredes extranei: Utrumq; patet ex L. XI II. C. de Relig. *Jus sepulcri tam Hereditarij quàm Familiaris ad extraneos etiam heredes: Familiaris autem ad familiam, etiamsi nullus ex ea heres sit, non etiam ad alium quenquam, qui heres non est, pertinere potest.* Videatur & L. I V. C. eod.

Ex his igitur facilè colligere possumus, Liberos etiam in Familiaria sepulcra jure inferri potuisse, etiamsi heredes non fuerint. Libertos enim in Patroni familiâ semper numeratos fuisse constat. Etsi autem, ut ex his apparet, manifesti ferè juris fuit, quibusnam in quælibet sepulcra inferendi jus fuerit: nihilominus tamen veteres controversiarum, quæ inde oriri possent, tollendarum causa, expressè solebant cavere de personis, quas vel inferri in suum monumentum, vel ab eo excludi malebant, ut patet ex duabus hisce inscriptionibus antiquis clausulis:

SIBI. ET. CONIUGI. ET. LIBERIS. ET.
LIBERTIS. LIBERTABUSQ. POSTE-
RISQ. EORUM. FECIT.

Ex illâ alterâ:

HOC. MONUMENTUM. HEREDES. NON
SEQUITUR.

Vel aliter: HOC. MONUM. HEREDES.
EXTRANEOS. NON. SEQUITUR.

Sæpissimè enim hæ duæ clausulæ con-
junguntur, & rarò unam sine alterâ in an-
tiquis Lapidibus invenias. Romæ in Hor-
tis Carpens:

DIS. MANIBUS

M. ULPPIUS. AUG. LIB. SYMPHORUS.
FLATURARIUS. AURI. ET. ARGEN-
TI. MONETAR. SIBI. ET. ULPIÆ.
HELPIDI. QUÆ. ET. CLAUDIA. LIB.
ET. UXORI. SUÆ. ULPIÆ. ARSINOË.
FILIÆ. ET. CLAUDIO.

ANTHIOCIANO. FILIO.

HELPIDIS. LIB. SUÆ. FECIT. ET.
LIBERTIS. LIBERTABUSQUE. VIRIUS-
QUE. SEXUS. QUI. EX. FAMILIA. MEI.
ERUNT. RELIQUIARUM. SUARUM. CON-
DENDARUM. CAUSA. ET. POSTERISQUE.
EORUM. QUI. IN. NOMINE. MEO.

PERMANSERINT

EA. CONDICIONE. NE. FIDUCIENT. NE-
VENDANT. NEVE. ALIO. QUO. GENE-

ID. SEPULCRUM. SIVE. MONUMENTUM. EST. ALIENARE. VLLI. POTESTAS. SIT.

H. M. H. N. S.

*Et in via Flaminia, qua ducit ad Pontem
Mulvium:*

DIS. MANIB.

SACR. Q. CORNELIUS. HERMA. ET. CASTA. LAIS. FECERUNT.

SIBI. ET. SUIS. LIB. LIBERTABUS. POSTERISQUE. EORUM.
HOC. MONUMENTUM.

EXTERUM. HEREDEM. NON. SEQUITUR.

Interdum verò etiam *ονοματοκλήδω* in Sepulcrorum cippis denotabant eos, & quibus inferendi jus largirentur, & quibus idipsum denegarent.

Primi generis testimonium est in veteri Inscriptione, quæ est Capuæ ad D. Vincetii:

M. POMPEIUS. APOLLONIUS. SIBI. ET
PONTIÆ. HILARÆ. UXORI.

M. POMPEIO. FELICI. LIB. Q. MA-
SURIQ. ATTICO.

M. POM.

M. POMPEIO. CELERI. LIB. Q. MASURIO FELICI

M. POMPEIO AUCTO LIB. PACTUM MEIÆ CAMPANÆ

INFERRI. HOC. NON. LICET. NISI. QUORUM. NOMINA. SCRIPTA. SUNT. ET. QUIBUS. CAVERO

M. POMPEIO. ITHACO. POMPEIÆ. URBANÆ. ITHACI. LIBERT.

Et Roma infra Capitolium ad D. Mariæ in ara cæli:

C. TERENTIO. C. L. PAMPHILO SACRARIO. POST. ÆDEM, CASTORIS CALPURNIÆ. D. L. SALVIÆ MARIÆ. L. F. RUFÆ

C. TERENTIO. C. L. RUFIONI TERENTIÆ. C. L. POLINI

C. TERENTIUS. C. L. EROS.

IEIS. OMNIBUS. QUI. SUPRA. SCRIPTI. SUNT. ET. SIBI. FACIUNDUM. CURAVIT.

Et alia Inscriptio:

M. VARINIUS. M. F. PHILIPPICUS. OR. DEC. Q. ANN. T. PETRONIÆ. RUFINÆ. ET. VARINIÆ. PHILIPPICÆ FILIÆ. SUÆ. SI. QUIS. IN. EA. ARCA. ALIUM. POSUERIT. Q. Q. SS. DABIT. COLONIÆ. NOSTRÆ. POENÆ. NOMINE.

Alterius verò generis testimonium habemus apud Suet. in Augusto c. ci. *Iulias filiam neptemq̄, si quid his accidisset, vetuit sepulcro suo inferri.* Quod ipsum & Dio libro iv. his verbis: *τὴν Ἰουλιανὴν τὰ φιλῶτα ἐν τῷ αὐτῆς μνημείῳ ἀπιθῆναι ὄρε.* Huc pertinet Lex vel quod D. De Relig. *Exhereditatis autem, nisi specialiter testator justo odio commotus eos vetuerit, humanitatis gratia tantum sepeliri licet.* Et in Romana Inscriptio-
 ne hæc verba legimus: **C O N S E C R A
 R U N T. S I B I. E T. C. C Æ C I L I O. R V.
 F I N O. E T. C. C Æ C I L I O. M A T E R
 N O. E T. L I B E R T I S. L I B E R T A B V S
 Q V E. P O S T E R I S Q V E. E O R V M. E X
 C E P T A. S E C V N D I N A. L I B E R T A.
 I M P I A. A D V E R S V S. C Æ C I L I V M.
 F E L I C E M. P A T R O N V M. S U U M.** Et
 in Lege Prator ait, D. De sepulc. viol. *Si quis in hereditarium sepulcrum inferat, quamvis heres, tamen potest sepulcri violati teneri, si fortè contra voluntatem Testatoris intulit. Licet enim cavere Testatori, Ne quis eo inferatur.*

Nec verò mortuos solùm à sepulcro suo arcebant; sed etiam vivos, si quos ode-
 rant,

rant, ut constat ex Isæi oratione de hereditate Astyphili: ὅτε ἀπέθνησκειν Εὐδυσκράτης ὁ πατὴρ Ἀστυφίλης, ἐπέσηψε τοῖς οἰκείοις μηδένα πατὴρ εἰσεῖν εἰλθεῖν ἢ Θυδρίππας Ἐπί τὸ μνημα πὲρ αὐτοῦ.

Et ex fragmento vetustæ Inscript. LIBERTIS. LIBERTABUSQ. POSTERISQ. FORUM. EXCEPTO. HERMETE. LIBERTO. QUEM. VETO. PROPTER. DELICTA. SUA. ADITUM. AMBITUM. VEL. ULLUM. ACCESSUM. HABEAT. IN. HOC. MONUMENTO.

CAP. XIV.

Sepulcra in certas quasdam partes dispartita. Area sepulcrorum communes. Jus inferendi impetratum ab aliis, πολυάνδριον. Αἰμάντες, itemq; Gemelli uno & eodem sepulcro conditi.

DE Communibus, hoc est, Hereditariis & Familiaribus sepulcris præcedenti capite satis multa diximus: quib. corollarii loco subnectimus, fuisse etiam quædam communia sepulcra, in quæ quidem pluribus inferri jus erat, sed non nisi in certam & peculiarem suam partem. Solebant enim veteres interdum monumenta in duas, tresve aut plures partes dispartire, & cuilibet domino suam assignare, ut videre

est ex plurimis Inscriptionibus, quarum
 aliquas tantum hic adponemus. Romæ
 trans Tyberim ad D. Servatoris.

MARCIA. C. L.

Fecit. Sibi. Et. M

Marcio. Philox.
 Patrono. Idem. Conjugi
 Et. Marcio. Aristoni. Pil.
 Posterisq; Eorum. Hoc
 Monument. In. Front. P. xv.
 In. Agro. Pedes. xv. cujus
 pars, Sinisterior, Introitus.

CURTIA FILIA

Fecit. Sibi. et

Calpurnio. Secundo.
 Conjugi suo. Karis.
 Calpurniæ. Anthidi
 Vernæ. Karis. & Libertis
 Libertab. Q. nost. Posterisq;
 Eorum. Hoc. Monu. in. Front. P. x.
 In. Agr. P. xv. cujus Pars dimid.
 Dexter. Introit.

Alia Romæ ad D. Pauli:

D. M.

Q. Sosius. Felix, fecit

In.

In hoc Monumento,
 partis Dimidiæ
 Quæ sui juris est
 Sibi, & Sosio. Zosimo
 Liberto. suo, benemeritò
 Et, Marcia. Tertiæ
 Conjugi, suæ, &
 Libertis. Libertabusq;
 Posterisq; eorum.

H. M. H. Non. sequitur.

Rome in ædibus Atilij Delphinij :

CURTIA. C. L. PRIAPIS
 Cui. pars. dimidia. hujus
 Monument. concessa. est. ab
 C. Mæcenate. Helio. Sibi, &
 P. Curtio. Sp. F. Col.
 Maximo. Filio, &
 T. Julio. Aug. L. Glyconj
 Et suis *POSTERISQVE* eorum.

Ibidem in iisdem Ædibus :

CURTIA. MV. L.

Europa

Extestamento. HS. (CIC).
 M. Popillius. M. L. Sotericus
 Sibi. et. Libert. Libertab. Posterisq; ejus
 Huius.

Hujus. Monumenti. sive. sepulcrum
est. pars. tertia. est.

D. FIDUSTIVS

D. L. Heraclida

Libertis libertabusq.

Suis. posterisq. eorum

Hujus. Monumenti. sive sepulcrum
est

Pars tertia. D. Fidusti Heraclidæ.

Cominius. L. L. Diogenes. si-

bi. & Libert. Libertabus. Po- In F. P. XIX.

sterisq;. Ejus. Hujus. Monu- In A. P. XVI.

menti. sive. Sepulcrum. est.

Pars. tertia. est.

Interdum verò etiam Areas ante mo-
numentum communes habebant, etsi mo-
numentum commune non esset.

Roma in Hortis Carpens.

M. Cælius. Abascantius

Empto. loco. fecit. sibi. &

suis. posterisq;. eorum

In. Fr. P. XII. In. Ag. P. XII.

Et. Arcam. Ante. Monumentum

Communem. cum. Popilio. Euphenio

IIV. P. XII. In. Ag. P. XII.

Nec

Nec omittendum; quosdam si proprium sepulcrum non haberent, inferendi jus ab aliis petiisse; quod etiam à non planè fordidis & iniquis patronis facile impetrabant. Cujus rei locupletissimum testimonium nobis suppeditat Epistola Ælii Cæsaris Romæ apud Card. Astellanum inventa, & in lapide incisa, quæ sic habet:

ÆLIUS. CÆS.

Duobus. Lib. Sannarij.

Quintiliani salutem.

Cum. petieritis. à me
 Ut. si. cuj. quid. vestrum
 Humanitus. acciderit.
 Is. in. locum. qui est. in
 Fundo. Æschiniano. meo
 Intranibus. à via. parte
 Leva. à. monumento. res
 taceo. per. longitudine
 pedum. C. LXXV. Latitudin:
 à maceria. introrsus
 pedum. xxv. inferatur
 Id. jus. concedere. me
 hac. epistola. notum
 Vobis. facio. Bene. valere
 vos cupio.

Dare

Data XIII. K. Julias in Hortis
Statiliæ. Maximæ

Cejonio. Commodo. &
Civica Pompejano Coss.

Porrò etiam aliud Sepulcrorum Com-
munium genus fuisse videtur, qualia vel
peregrinis vel in bello cæsis struebantur:
Eaque *Polyandria* dicta, vox ipsa indicat.
Suidas: πολυάνδριον. μνήμα. τάφου. τὸ θρυλιέ-
μενον τῶν ἄπολοις ξενοτάφιον. Incertus Auctor
apud ipsum: ὁδε γαιωνᾶς ἐξεχώρει τῆς πόλεως,
καταλιπὼν τὸν πολυάνδριον καὶ πολυτελῆ τάφον, ἔπω-
τεθαμμέων τῶν ἐνοικησέτων. *Ælianus*: Θαψίω-
τες ἢ σὺν νεκρῶς, εἰργάσαντο κρινὸν πολυάνδριον.
Vetus Inscriptio:

FORTISS. MIL. V. ET. XIX.
LEG.

QUORVM. OPERA. FORTITER
VETERA. CASTRA. DEFENSA.
SUNT. POLIANDRION.

Extat & apud Arnob. lib. vi. adversus gen-
tes: *Infinitum est & immensum, quibus quique
in fanis toto sint orbe describere, nec exactam
desiderat curam, polyandria illa Varronis qui-
bus templis contegantur, quasque in se habeant
superlati ponderis moles.*

Pene

Penè hîc præterieram non vulgarem veterum consuetudinem, qua diligenter cavebant, ut conjuges, amicos, & amafios, quos fide & amore inter se mutuô insigni fuisse constabat, post mortem uno eodemque sepulcro conderent. Apulejus libr. viii. *Tunc properè familiares misera Charites accuratissimè corpus ablutum, unâ sepulturâ ibidem marito perpetuam conjugem dedere.* Val. Maximus lib. iv. cap. vi. de M. Plautio, qui uxore Orestillâ funeratâ in gladium incubuit: *Quem amici, sicut erat, togatum & calceatum corpori conjugis junxerunt: ac deinde subjectis facibus, utrumque unâ cremarunt. Quorum ibi factum sepulcrum Tarenti etiamnum conspicitur, quod vocatur* ΤΩΝ ΦΙΛΟΤΥΝΤΩΝ. Ovidius lib. iv. fab. de Thisbe & Priamo:

*His tamen amborum verbis estote rogati
O multum miseri, meus illiusq; parentes,
Ut quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatu eodem.*

Et mox:

Quodq; rogis superest, unâ requiescit in urnâ.

Jason apud Valerium Flaccum lib. v.

*Quod tamen externis unum solamen in oris
Restat, ait, carus humus hac non di videt umbræ,*

*Ossaq, nec tumulo, nec separare conteget urnâ,
Sed simul ut junctis venistis in aequora fatis.*

De Cratete ac Polemone Laertius in vita

Cratetis: Καὶ ἕτως ἀλλήλων ὠφελείτω, ὥστε καὶ
ζῶνται ἢ μόνον τῶν αὐτῶν ἡσίου ὑπιπιδωμάτων, ἀλλὰ
καὶ μέγχι χερδὸν ἀναπνοῆς ἐξωμοιόσθω ἀλλήλοιν. ἔ-
θανόν τε τῆτ αὐτῆς ταφῆς ἐκθινωσείτω. hoc est. Ita

*verò se mutuò juverunt, ut non modò viventes
eadem studia sint secuti, verùm etiam ad ul-
timum ferè respirationem similes inter sese
fuerint, & mortui eodem sepulcro sint conditi.*

Sic Paris & Oenone idem sepulcrum ha-
buerunt. Strabo libr. xiii. Τάφοι τε τοῦ Ἀλεξάν-
δρου δείκνυσθαι φησιν αὐτέθι καὶ Οινώνης, ἡ ἰσορῆσι
γνωαῖκα γεγονένου τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὶν Ἐλένιω ἀρπάσθω.

Et Gemellis hoc factum simul mortuis. A-
gathias in Epigram.

Εἰς δύο ἀδελφῶς ὡδ' ἐπέχει τίφος. ἐν τοῦ ἐπέχου
ἡμαρ καὶ γενεῆς οἱ δύο ἔθανόν τε.

C A P. XV.

*Sepulcra Cuiusmodi fuerint. Mortui nonnulli in ca-
vernis sepulti, vel fossis, quæ interdum lapidibus sterneban-
tur. Alii in subterraneis adificiis concameratis. Horum
descriptio ex Marliano & Fabricio. Ianua sepulcrorum
itemq; Janitores. Mortui loculis conditi in sepulcra subter-
ranea collocabantur. Loculi, Capuli, Arca, Solium.*

SED jam ordo mihi aurem vellit & ad-
monet, ut Cuiusmodi fue. int. vererum.

Sepul-

Sepulcra rudi Minerva delineemus. Quantum igitur ex veterum scriptis observare mihi licuit, reperio antiquissimis temporibus Singularia vel Priva sepulcra nihil aliud fuisse quàm scrobes in terrâ cava-
 tos, quibus infodiebantur potiùs quàm sepeliebantur. Etymologici autor in voce
 Ἡρία : Το πελαγον ἐν πῖς κρηλώμασι τῆ γῆς ἔθαιπτον
 μήτε σιδήρῳ μήτε χαλκῷ κεχορημένοι Ροfid. ῥιωγάδα
 καιπετὸν appellat Epig. quodam in Phyro-
 machum, apud Athenæum libr. x. δεπνοσοφ.
 Talia videntur fuisse Garamantum sepul-
 cra de quib. Sil. Italicus lib. xiii.

*Et qui reclusâ nudos Garamantes arenâ
 Infodiunt. —*

Alii autem fossas hasce vel cavernas lapidibus sternebant: quale sepulcrum Nero mortem instare videns, fieri sibi jube-
 bat, ut est apud Sueton. in ejus vita cap.
 XLIX. *Ut quàm primùm se impendenti-
 bus contumeliis eriperet, scrobem coràm sibi
 fieri imperavit, dimensus ad corporis sui mo-
 dulum: componique simul, si qua inveni-
 rentur, frustra marmoris & aquam simul ac
 ligna conferrî curando mox cadaveri.* Hie-
 ronymus in Epist. quadam ad Innocent:

parte 3. tractat. 7. Ep. 74. Clerici, quibus id officij est, cruentum linteo cadauer obvolvunt, & fossam humum lapidib. construentes ex morte tumulum parant.

At verò communia Sepulcra erant plerunque Subterranea ædificia, arcuato opere extracta, pavementis strata ac parietibus circumsepta, in quæ tanquam in cellas quasdam per gradus aliquot descendebatur, foribus conditorii clausis vel apertis, prout usus requirebat. Quæ ne sine autoritate dixisse videar, singula quibusdam testimoniis comprobabo. Ac primò quidem, Sepulcra fuisse ædificia subterranea, in quæ per gradus erat descendendum, clarissimè Petronius indicat de Matriona Ephesina: *In conditorium etiam profequuta est defunctum, positumq; in hypogæo, Græco more, corpus custodire ac flere totis noctibus diebusque cæpit.* Et mox: *Descendit igitur in conditorium.* Phlegon Trallianus *ἡ εἰς ταύτην καὶ μακροβ. Ἀνοιχθεῖσης ἡ ὑφ' ἡμῶν τῆς καμάρας, εἰς τὴν πάντες οἱ οἰκέοι μεταλλάσσοντες ἐπιθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλινῶν ἐφάνη τὰ σώματα κείμενα, &c.* De concameratione & parietib. loquitur inscriptio Romana, qui visitur

in vinea quadam ad viam Portuensem.
*C. CÆCILIUS, FELIX. ET, CÆCILI-
 LIUS, VRBICUS, LOCUM, ITA, VTI,
 EST, CONCAMERATUM, PARIETI-
 BUS, ET, PILIS, COMPREHENSIS,
 LONGUM, P. VI. LATUM, P. VIIS,
 CONSECRARUNT, SIBI, ET, C. CÆ-
 CILIO, RUFUS & C.*

Januas verò quod attinet, earum me-
 minit idem Petronius in Satyrico, ubi di-
 cit militem istum, qui cruciarios custodie-
 bat, nuptias fecisse cum matrona Ephesi-
 na, *præclusis conditorij foribus: ut quisq; ex
 notis ignotisq; ad monumentum venisset, pu-
 tasset expirasse super corpus viri pudicissimam
 uxorem.* Fl. Vopiscus in Tacito Imp. *Mortis
 omina hæc fuerunt. Patris sepulcrum disruptis
 januis se aperuit.* Albinov. in Epiced.

*Vix posito Agrippa, tumuli bene janua clausa est,
 Perficit officium funeris ecce soror.*

Am. Marcellinus libro XIV. *Et bibliothecis
 sepulcrorum ritu in perpetuum clausis.* Dio de
 monumento Cleopatrarum libro LI. *αι μὲν γὰρ
 θήσασιν αὐτὰς συγκλειθεῖσασιν ἀπὸ τῆς ἐνέτης ἀνορθωθῆναι
 ἐκ μηχάνηματος πινος ἐδωκάντο. janua ejus ita erat
 parata, ut aperiri semel clausa nequiret.* Xi-

philinus in Severo: Καὶ τὸ Ἰ Αλεξάνδρου μνη-
 μείον σκέλευσεν, ἵνα μηδεὶς ἐπὶ μήτε τὸ σῶμα τέτυ-
 ἴδη, μήτε τὰ ἐν ἐκείνοις γεγραμμένα ἀναλέξηται.
Clauset monumentum Alexandri, ne quisquam
corpus ejus videret in posterum. neve ea, qua
in ipso scripta, legeret. D. Matthæus in Euan-
 gelio cap. xxvii. Καὶ ἔθηκεν αὐτὸ (σῶμα Ἰησοῦ) ἐν
 τῷ καινῷ αὐτῆς μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ ἔ-
 πεσκυλλίως λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ Ἰ μνημείῳ, ἀπῆλθεν.
 Et cap. sequenti de Angelo, qui ἀπεκύλισε ἢ
 λίθον ἀπὸ τῆς θύρας.

Videtur autem apud Romanos pecu-
 liare genus hominum in familia Libitina-
 riorum fuisse claudendis & aperiendis se-
 pulcris destinatorum, qui *Ianitores sepulcro-*
rum dicti. Jul. Firmicus: lib. iii. cap. ii. *Inter-*
tio loco Mercurius cum Saturno ab horoscopo
partiliter constitutus, pollinctores facies ac
funerarios mortuorum cadaverum custodes
aut Sepulcrorum janitores.

Sed non abs re fuerit, illorum quoque
 testimonia adducere, qui nostro seculo
 veterum istorum sepulcrorum quantum-
 vis lacerorum αὐτόπαις fuerunt. Marlianus
 libr. iv. Topograph. Urbis Romæ cap. xix.
 de iis sic loquitur: In eodem Campo, Ex-
 quili-

quiliuum intellige , plurima variaque sepulcra effodi vidimus variis exornata marmoribus. Quædam erant concamerata unica testudine, alia duplici concameratione, ut ex superiori in inferius sepulcrum, descensus esset. Erant & pavimenta tessellata vermiculataq; : in parietibus per ambitum loculi, in singulis urnis binæ : extra cameram sepulcri longitudinis latitudinisque inscriptio. Quædam verò sepulcra ex plurib. constabant parietibus parùm invicem distantibus ; in quib. urnæ similiter binæ ferè contiguz modicoq; intervallo ; aliæ binæ & super his totidem ; ita ut ex ordine decedentium urnæ additæ novo includerentur muro. Hæc pauperum, illa divitum sepulcra fuisse opinamur. Hactenus Marlianus. Quibus addenda , quæ Germaniæ lumen & ornamentum Georg. Fabricius scribit in sua Roma cap. xxi. Nos, ait, in agro viæ Appiæ in profundum, sub terra fornicem descendimus plenum loculorum inter se dispositorum ; ex ruina autem parietum verè cognosci ordo loculorum non potuit. Inter Putcolos & Atellam ad utraque viæ silicibus stratæ latera,

plurima sepulcrorum lustravimus monumenta: quorum ædificia partim quadrata sunt, partim rotunda. Inter cetera pulcherrimum est, quod Arcum cellæ nominant. Parietes ejus tetragonum cum laqueari vermiculato, in cuius medio Centauri imago puerum vehentis. Loculi ultra sexaginta, mediæ ampli, fortasse patronorum: laterales contracti, libertorum libertarumque. In loculis urnæ singulæ pluresve dispositæ fuerunt, clausæ exterius tabellis marmoreis, in quibus nomina depositorum de more fuerunt adscripta. Et ut probet Græcorum ac Romanorum rationem condendarum urnarum non admodum diversam fuisse, ita statim subjungit: Testatur Cyriacus Anconitanus, cujus scriptas quasdam chartas evolvi, se Patris in Achaja ad ædem S. Andreae antrum subterraneum ex integro solidoque lapide vidisse miro artificio fabricatum, in quod per gradus sedecim descensus fuerit, quodque sub una testudine ad tetragonos parietes habuerit loculos xiv. in quibus singulis binæ aut ternæ urnæ funerales fuerint locatæ. Hæc Fabricius.

Atque

Atque huiusmodi fuerunt sepulera, in quibus nobilissimi illi Romuli nepotes, tanquam in domiciliis quibusdam habitabant: Sed ut ex dictis liquet, *Loculis* quibusdam vel *capulis* conditi. Sic enim generatim appellabant capsulas illas vel receptacula, quibus vel integra corpora, vel reliquæ asservabantur.

De *Loculo* Plinius lib. vii. cap. ii. ubi de Pyrrhi pollice in dextro pede loquitur, quem cremari cum reliquo corpore non potuisse tradunt, conditumq; loculo in templo. Idem lib. vii. cap. xvi. Et ipsi vidimus in loculis asservatos. Paulus Diaconus in Narsete: Cujus corpus positum in locello plumbeo, cum omnibus ejusdem divitiis Constantinopolim est perlatum.

Eodem significato *Capulum* etiam accipit Nonius: *Capulum* dicitur, quicquid aliquam rem intra se capit. Apul. lib. i v. Metamorph. Monumentum quoddam conspicimus procul à via remoto & abdito loco positum. Ibi capulos carie & vetustate semitectos, quibus inhabitabant pulverei & jam cinerosi mortui. Idem lib. x. Ecce pater suus ipse manibus cooperculo capuli remoto commodum

*discusso mortifero sopore surgentem postliminio
mortis deprehendit filium.* Alludit huc Ter-
tullianus De Resurrect. carnis cap. VII.
*Deus verò animæ suæ umbram, spiritus sui au-
ram, oris sui operam vilissimo alicui commise-
rit capulo & indignè collocando iuque da-
mmaret.*

Speciatim verò ubi corpus integrum
condebatur *Arca* dicta fuit. Petronius
Satyrico: *Secundum hanc orationem jubet
ex arca corpus mariti sui tolli, atque illi, quæ
vacabat, cruci adfigi.* Vide Marcianum
L. XXXIX. De Relig. & sumpt. ac Cajum
L. VII. D. eodem: quorum hic disertè qui-
dem sepulcrum ab arca distinguit; ille ve-
rò mobiles fuisse arcas istas non obscure si-
gnificat.

Sed & *Solium* hac significatione repe-
ries apud Plinium lib. XXXV. cap. XII.
*Quin & defunctos sese multi fictilibus solis
condi maluerunt.* Utitur & Florus lib. IV.
de morte Cleopatæ. Vide Lav. Torren-
tium ad cap. L. Suetonii in Nerone.

C A P. XVI.

*Sepulcrorum amplitudo Athenis prohibita: Roma
non item, ubi modo altiora, modo humiliora pro conditione
desun-*

defuncti ζωῶναι χώννουθῆναι. Statua in sepulcris excitata,
ac Columna: itemq; domuncula Pagæ quid:

Subterranea igitur fuisse veterum sepulcra, ex dictis jam constat. Neque hoc satis. Nam interdum quoq; ita erant comparata, ut modò altiùs, modò humiliùs supra solum extarent.

Silentio enim hic præteriri non debet, amplitudinem & magnificentiam ædificandorum sepulcrorum Athenis quidem, certis legibus fuisse inhibitam; Romæ verò non item. De Atheniensium lege Cicero 11. Leg. *Sed post aliquantò propter has amplitudines sepulcrorum, quas in Ceramico videmus, lege sanctum est, ne quis sepulcrum faceret operosius, quam quod decem homines effecerint triduo: neque id opere tectorio exornari, nec Hermas hos, quos vocant, licebat imponi, &c.* Quod neque Plato in sua Repub. neglexit, cuius de hac re lib. XII. νόμος τῆς ταλῆς λέξῃ ἡ μὴ χωννύσασθαι ἢ ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον ἐν πένθ' ἡμέραις ἄπο τελέμεθον. Διδίνας δὲ ἑπισημαῖα μὴ μείζονα ποιεῖν, ἢ ὅσα δέχεσθαι τὰς ἑπετελοτήκας ἐγκώμια βίαι, μὴ ὡλεῖσθαι τετάρων ἡρωϊκῶν σίχων. hoc est, interprete Cicerone lib. 11. Leg. *Extrui autem vetat sepulcrum*

altiùs,

altius, quàm quod quinq; homines quinque diebus absolverint, nec è lapide excitari plus, nec imponi, quàm quod capiat laudem mortui incisam, ne plus quatuor herois versib. quos Logos appellat Ennius. Quo loci Cicero Sepulcrum extruere interpretatur illud Platonis χῶμα χώνυδς: qua Phrasi etiam Antipater usus lib. i ii. Antholog. tit. eis ἥρωας:

Ἡρώε πειάμα βαγός τάφου, εἰχ' ὅπ. τίς
 Λξιου, αἰδ' ἐχθρῶν χερσὶν ἐχώνυμεθα

Parthenius. Erot. xxvi. Επειὶ ἡ ἴγνα παιδῶν Τελαμωνίου ὄντα, πηλα καὶ πυρόμην Ἰπὶ τῆς ἡϊόνος μέγα χῶμα ἔχουσε. Eodem sensu τάφον ὑψώσαντι usurpat Alcæus lib. iii. Antholog. eis ποιητῆς:

Δοκεῖδ' ἐν νέμει σπειρῶ νέκην Ηοτόδοιο
 Νύμφαι κρηναῖαν ἀδων λῆσαν ἀπὸ σφετέρων
 Καὶ τάφον ὑψώσαντο.

At verò apud Romanos nihil hujusmodi sancitum reperio: unde Javolenus Leg. iv. Dig. Lib. 8. tit 4. *Caveri, ut ad certam altitudinem monumentum edificetur, non potest: quia id quod humani iuris esse desit, servitutem non recipit: sicut nec illa quidem servitus consistere potest, ut certus numerus hominum in uno loco humetur.*

Hinc igitur pro cujusque arbitrio vel
 facul-

facultatib. vel pro affectu erga defunctum sepulcra modò altiora, modò humiliora statuebantur. Vopiscus in Probo: *Pugnavit & singulari certamine contra quendam Aradionem in Africa eundemq; prostravit: & quia fortissimum ac pertinacissimum virum viderat sepulcro ingenti honoravit: quod adhuc extat tumulo usque ad ducentos pedes terra lato per milites, quos otiosos esse nunquam est passus.* De Othonis Imp. sepulcro Tacitus lib. 2. hist. *Othoni sepulcrum exstructum est modicum & mansurum.* Plutarchus de eodè in ejus vita: *Κρύψαντες ἢ τῆ γῆ πᾶ λείψανον ἔ Ο θωνοῦ, ἕτε μεγέθη σήματῶ, ἕτ Ἐπιγραφήσ ὄγκω πόν τάφον ἐποίησιν Ἐπίφθονον. εἶδον δὲ ἐν Βελγίᾳ ἡλωμῶ καὶ μνήμα μέτριον καὶ πῶ Ἐπιγραφῶ ἕτω ἔχουσα, εἰ μετὰ φρασθεῖη, δηλωσά: ΜΑΡΚΟΤ Ο ΘΩΝΟΣ.* Quam sepulcri tenuitatem Vitellius Imp. irrisisse scribitur: Nam, ut ait Suetonius cap. decimo. *Lapidem memoria Othonis inscriptum intuens, dignum eo Mausoleo ait:*

Porro tyrannis humilia fuisse sepulcra statuta, legimus apud Trebell. Pollionem in Triginta Tyrannis, ubi de Victorino Juniore Sexto ait; *Extant deniq; sepul-*

*era circa Agrippinam brevi marmore impres-
sa, humilia. Et in Aureolo Decimo: Hunc
eundem Aureolum Claudius interfecto jam
Gallieno conflictu habito apud eum pontem
interemit, qui nunc pons Aureoli nuncupatur,
atq; illic ut tyrannum sepulchro humiliori do-
navit. Tacitus lib. i. histor. de cæde Gal-
bæ: Galbæ corpus diu neglectum & licentia
tenebrarum plurimis ludibriis vexatum, di-
spensator Argius, è prioribus servis, hu-
mili sepultura in privatis ejus hortis con-
textit.*

Ut autem operosiora essent sepulcra,
etiam Statuas & ingentes columnas in iis
excitatas legimus.

De Statuis testatur Vetus Inscriptio;
LOCVM. SEPVLTVRÆ. ET. STATV-
AM. DECREVIT. ÆMILIA. LUCIA.
MATER. Itemque alia: HIC. SEPVL-
CRVM. CVM. STATVA. POSVIT. SE-
CUNDO. A. CIVITATE. STADIO.
Atque hic mos videri potest à Græcis ma-
nasse. Lycophron:

Ἄγαλμα πῆλας τῶν Ἀμυκλαίων τέφρων.

Pindarus od. x. Nemeonic. ἀγαλμ' αἰδώς
appellat; erant enim hæ statuæ Diis Ma-
nibus

nibus sacræ, quorum summus Pluto. Ita-
 que sepulcra, quæ statuas hujusmodi non
 habebant, *Pagæ* vocabantur teste Isidoro:
Pagæ, memoria sine Idolis.

Columnas verò quod attinet, clarum
 ex Eutropii lib. i i x. de monumento Tro-
 jani: *Solus omnium Ixpp. intra urbem sepul-
 tus est, ossa ejus collocata in urnâ aureâ in fo-
 ro, quod adificavit sibi columna ibi posita, cu-
 jus altitudo c x l. pedes habet.* Ab Ægyptiis
 autem ortus mihi hic mos videtur, de quo-
 rum sepulcris Lucanus lib. 8.

*Cum tibi sacrato Macedo servetur in antro,
 Et regum cineres extructo monte quiescant,
 Cum Ptolemaeorum Mænes, seriemq; pudendam
 Pyramides claudant, indignaq; Mausolea.*

Servius nescio ad quas gentes refert lib. xi.
*Æneid. Apud majores, inquit, nobiles aut
 sub montib. altis, aut in ipsis montibus sepelie-
 bantur. unde natum est, ut super cadavera
 aut Pyramides fierent, aut ingentes colloca-
 rentur columnæ.* Ad quem ritum respexit
 Virgilius dicto loco:

— *suis ingens monte sub alto
 Regi Darcenai terreno ex aggere bustum
 Antiqui Laurentis, opacâq; ilice tectum.*

Quin imò domunculas & ædificia mo-
 numen-

numētis superponi solita disertim indicat
 Lapis vetus: M. AURELIUS. ROMANUS,
 ET. ANTISTIA. CHRYSIME. Uxor.
 EIUS. FECERUNT. SIBI. LIBERTIS.
 SUI. POSTERISQUE. EORUM. MO-
 NUMENTUM. CUM. ÆDIFICIO. SU-
 PERPOSITO. &c. Petronius in Satyrico:
*Cum interim Imperator provincia latrones
 iussit crucibus affigi secundum illam eandem
 casulam, in qua recens cadaver matrona defle-
 bat.*

C A P. XVII.

*Sepulcra sepiri solita. Sepimenta illa fuisse ex humili
 aliqua materia, vel ex silice, vel ex marmore, vel ex ferro.
 Monumenta ipsa alia Lapidea, alia Testacea, alia Marmo-
 rea. Νέκροτομείον.*

SEd neq; hoc omittendum, Veteres ple-
 runque monumenta sua sepire & cir-
 cumvallare solitos; cujusmodi sepimen-
 tum Pausanias libr. II. Eliacor. *ἠεριοκομιδῶν*
 vocat & alibi *πλὴ κρηπίδα*. quemadmodum
 & Dio libr. LI. *πλὴ κρηπίδα ἔκλειε ἡρώα* dixit,
 ubi malè *basin* verti observat doctis. Ca-
 saubonus: cum melius fuerit Græcanicam
 vocem retineri, ut apud Juvenalem & Mar-
 cellinum *Crepidopontis*. Nam *κρηπίς* & *ἑλπίς*
 sunt

sunt *ἡς Ἀξὶ πασῶν*. Intelligit has *κενιδας* Macer Jurisconsultus L. xxxvii. D. De Relig. *monumentum sepulcri* definiens his verbis: *Monumentum autem sepulcri id esse D. Adrianus rescripsit, quod monumenti, id est, causa muniendi ejus loci factum sit, in quo corpus impositum sit.*

Fiebant autem septa hæc partim ex maceria aut humili aliqua materia: Unde Ulpianus L. *ædē sacra* D. De contrahend. empt. *Intra maceriam sepulcrorum loca pura hortis vel cæteris culturis servata, si nihil nominatim venditor exceperit, ad emptorem pertinent.* Suetonius in Nerone cap. xxxii. de morte Britannici: *Deniq; bustum consēpiti nisi humili leviq; materia neglexit.*

Inscriptio vetus, quæ Paduæ:

INFERENDI. IN. AREA. HUMANDI
SEPELIENDIQUE JUS POTESTAS
QUE ESTO. UT. HUIC. AREÆ. QUAM.
EGO. DEFINII. ET. A. FRONTE. MA-
CERIAM. DUXI. ET. TITULUM. PO-
SUI. ULTRA. EAM. AREAM. ET. MA-
CERIAM. IN. FRONTE. IN. AGRO.
VERSUS. LATE. P. X. RETRO. US-

Ff

QUE

QUE. AD. CANABETUM. HUIUS. AREÆ
 CEDET. IN. QUA. PEDATURA. NE-
 QUE. HUMARI. NEQUE. TUMULUM.
 FIERI. V O L O. U T. HABEAT. EA.
 AREA. ET. A. TERGO. ET. A. LATE-
 RE. ACCESSUM. SUUM.

Partim verò ex filice vel saxo aut è
 marmore. Suetonius de sepulcro Neronis
 cap. l. *In eo monumento solium Porphyreticè
 marmoris, superstante Lunensi arà, circum-
 septum est lapide Thasio. Vetus Epigram-
 ma in Caninium:*

Quoad vixsi, vixsere. omnes. inter. meos.

Eundem mi. amorem. præstet. puerilem. senexs.

Monumentum. indicio. est. saxo. septum. Et marmore.

Stattius in Tumulo Priscillæ:

— *tantas venerabile marmor*

Sequit opes.

Virgilius in Culice:

— *tumulus formatum crevit in orbem,*

Quem circum lapidum levi de marmore formæ

Conserit assidua cura memor.

Partim etiam ex ferro munimenta hæc
 fuisse, discimus ex Strabone lib. v. de Mau-
 soleo Augusti: *Ἐν μέσῳ δὲ τῷ πεδίῳ ὁ τῆς καύ-
 σρας αὐτῆς περίβολος, καὶ ἕτερος λίθος λαμπρῶς, κύκλῳ
 μὴ περικείμενον ἔχων στήθεσιν περίφραγμα, ἐν τῷ δὲ
 αἰγείροις κατὰ φύσιν.* *In medio autem campo*
bust

*buſti ejus ambitus ex albo ſaxo in orbem cin-
ctus ferrea ſepe, intus alnis conſitus.*

Nec verò in Sepimentis duntaxat & loricis ſepulcrorum hanc materiaram diverſitatem obſervare licet: ſed & in monumentis ipsis, quorum alia lapidea, alia reſtacea, alia marmorea fuiſſe reperimus.

De *Lapideo* vetus Inſcriptio in agro Vaticano:

PALÆMON. L. L. L. D. F.

GRAMMA. VEICIT. ATQUE RHET.

SIBI. ET. TUBERONIÆ. CONTUBERNALI.

FEMINÆ. OBSEQUENTISSIMÆ.

ATQ. BENEMERENTI

LAPIDEUM. STRUXIT. TUMULUM.

IN. EO. QUIDEM. CADAVERI.

QUIES. ESTO.

ALIO. AUTEM. REVERTITO. ANIMUS.

Cajus Jurisconſultus L. VII. D. De Reli-

gioſ. *Adverſus eum, qui in alterius arcam*

lapideam, in qua adhuc mortuus non erit con-

ditus, mortuum intulerit. Sic noſtrum Σα-

πῆρα etiam ſepultum ἐν μνημείῳ, ὃ τῷ λελατο-

μημῆον ἐκ πέτρης, teſtatur præter alios Evan-

gelistas D. Marcus cap. xv.

Fictitium ſepulcrorum meminit Pli-

nus lib. xxxv. cap. xii. *Quin & defun-
ctos sese multi fictilibus solis condimaluere.*
Et in Epistola Libertı ad Ælium Seve-
rum: *CUM. CORPORA. EORUM. FI-
CTILI. SARCOPHAGO. COMMEN-
DAVERIM.*

*Monumenti testacei meminit Ælius
Imp. in Epist. ad Libert. Ovid. libro ii.
Fastor.*

*Tegula porrectis satis est velata coronis,
Et sparsa fruges parvaq; mica salis.
Inq; mero mollita Ceres, violaq; soluta
Hac habeat mediã testa relicta viã.*

Epigramma Crinagori libr. iii. Antholog.
tit. vi.

Σὸς ἢ νεκὸς ψαφάρῃ κείσῃ ὄν ὀσρακίη.

Hujus generis erant Corinthiorum
monumenta, de quibus Strabo libr. viii.
Πολὺν δὲ χρόνον ἐρήμη μείνασσι ἡ Κόρινθος ἀνελήθη
πάλιν ὑπὸ Καίσαρῳ ἔτεξ ἄλλο τὴν Ὀφείαν, ἐποί-
κας πέμψαντῳ ἔειλε θερμικοῦ γῆρας πλείους. οἱ
τὰ ἐρείπια κινῆσθαι καὶ σὺν τείφῳ σιναυασσάσαν-
τες, ἔειλον ὀσρακίαν πρὸ ματαπλήθῃ, πηλὰ δὲ
καὶ χαλκώματα, θαυμάζοντες δὲ τὴν κατὰ σκελίαν,
εἰδέα τείφον ἀσθενώρητον εἰδῶσι, ὥτε ὀπρήσαντες
τῶν ποιῶτων, καὶ ἄλλοι πλείοι πολλοὶ, Νεκροκορυνθίων
ἐπληρώσαν τὴν Ρωμῆν. ἔτω γὰρ ἐκάλεσεν τὸ ἐκ τῶν
τείφων

τὴν φωνὴν ἀνὰ φθόνον, καὶ μάλιστα τὰ ὄσπρια κινεῖ. hoc est: Corinthus cum diu deserta jacuisset, instaurata est à D. Casare propter loci opportunitatem, missis eò in coloniam libertinis plurimis. Hi cum rudera cæpissent moliri, simul atque sepulcra effodissent, testacea opera plurimæ atq; etiam ærea multa invenerunt, quorum admirati artificium nullum sepulcrum non effoderunt, magnæq; id genus rerum copia potiti, ijsq; magno divenditis, Romam implerunt Necrocorinthijs. sic enim appellabant, quæ è sepulcris erant eruta opera maximè testacea.

Marmorea verò ditiorum erant plerunque & honoratiorum. Servius Sulpit. ad Cicer. Ep. Famil. libr. i v. Posteaq; curavimus, ut iidem Athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Tibullus lib. iii. Eleg. ii.

Atq; in marmore + ponere sicca domo.

Varro in Licinium tonsorem Augusti :

Marmoreo tumulo Licinus jacet : at Cato parvo :

Pompeius nullo : Credimus esse Deos ?

In Epistola Liberti ad Æl. Severum : RO-
GO. DOMINE. PERMITTAS. MIHI.
IN. EODEM, LOCO. IN. MARMOREO.
SARCOPHAGO. QUEM. MIHI. MO-

DO. COMPARAVI. EA. CORPORA.
COLLIGERE.

Roma in adibus Jo. Coritii:

*Rapta sinu matris jacet hic miserabilis infans
Ante novem plenos Luna quàm viveret orbes:
Hanc Pater & mater mœsti flevero jacentem,
Parvaq; marmoreo clauserunt membra sepulcro.*

Et in Testamento militari, quod inscriptum saxo visitur in agro Lusitano:

V. T. A. B. V. R. B. E. R. O. M. A. H. V. C. V. E. N. I. A. N. T. E. T. O. S. S. A. M. E. A. I. N. T. R. A. Q. V. I. N. Q. V. E. N. N. I. U. M. E. X. P. O. R. T. E. N. T. E. L. U. S. I. T. A. N. I. A. E. T. V. I. A. L. A. T. I. N. A. C. O. N. D. A. N. T. S. E. P. U. L. C. R. O. M. A. R. M. V. i. d. e. U. l. p. L. x. i. v. §. i. v. D. D. E. R. e. l. i. g. i. o. s. E. t. S. u. e. t. o. n. i. n. N. e. r. o. n. e. c. a. p. l.

C A P. XVIII.

De variis Simulacris, quibus Sepulcra solebant exornari. Apud Græcos quoq; Emblemata sepulcris insculpta, qua studia defuncti denotarent. Arma aliq; instrumenta sepulcris affixa. Gothorum Strava.

Quid jam de variis illis simulacris dicam, quibus Sepulcra exornari antiquitus solita, non tam ex veterum scriptis, quàm ex ipsis priscorum monumentorum ruderibus colligere est. Qua de re non piget me hic iterum Geor. Fabricii testimonium

nium advocare, qui in Roma sua c. xxi. sic loquitur: In sepulcris, quæ hinc inde per urbem in multis locis occurrunt, varia rerum simulacra sunt exsculpta. *Ludorum curulium*, quale est ante SS. Cosmam & Damianum in foro Romano; & in S. Joan. Laterano, in quo etiam nocentes objiciuntur bestiis, ut in alio quodam ante S. Mariam in via lata. *Equestrium certaminum*, ut in S. Maria in arâ cœli, montis Capitolini. *Pugnarum*, ut in S. Gregor. montis Cælij. *Venerationum*, ut in S. Laurent. in Lucinâ campi Martii. *Triumphorum*, ut ante S. Laurentium in Panisperna montis Viminalis; & Triumpho Venerei, in S. Joanne Laterano. *Sacrificiorum*, ut in S. Maria de Strada, inter Octavii porticum & Capitolium. & in S. Laurentio extra Exquilinam. *Deorum ludentium*, ut Apollinis canentis & Narcisci jaculantis discum, in domo Augustini Maphæi. *Satyrorum* puellæ dormienti insultantium in horto S. Marci. *Amorum* equitantium in domo Columniensium. *Deorum marinorum* in piscium caudas desinentium & vehementium in iis Nymphas tribus in locis, in S. Joanne Paulo in

Cælio, in hortis S. Sabinæ montis Aventi-
 ni, ante S. Thomam in regione Harenulæ,
Plutonis Proserpinam rapientis, in S. Syl-
 vestro prope arcum Domitiani, & ante S.
 Mariam in Cosmodim prope Velabrum.
Ventorum quatuor simulacra in sepulcro
 domus Cæliæ. *Laborum Herculis* in domo
 Sabellorum supra Marcelli theatrum. *Ser-
 vilium suppliciorum*, in quibus alii pede u-
 troq; suspenduntur, aliis cultro secatur col-
 lum, aliis brachium saxo impositum alio
 saxo frangitur, in S. Muria de Ara cœli &
 ante ædem D. Stephani de Cacabo, in re-
 gione Pineæ. In quibusdam sepulcris exscul-
 pta sunt ædificia partim januis apertis, qui-
 bus dicunt animæ æternitatem significari,
 cujusmodi est in palatio Capitolino Triû-
 virum: partim clausis, quibus interitus ejus
 unâ cum corpore notatur: tale in domo
 civis cujusdã regionis Transtyberinæ cer-
 nitur è regione pontis Fabricij. Hæc è mul-
 tis retulisse satis sit, quæ non ita accipi volo
 quasi unius tantum rei effigies expressa sit:
 sed alia multa, quæ oratione depingi in hac
 brevitate nequeunt, spectaculi gratia sunt
 addita, quod ut intelligatur, duobus exem-
 plis

plis declarabo. In sepulcro Sacrificantium in S. Maria de Strada, Mulier in bigis, quæ à Rhinocerotib. trahuntur, vehitur: ipsis animalibus duo juvenes insident & animalia à Faunis naso ducuntur. Præcedit Thuscus fidicen & viri nudi ac mulierculæ, donec ad aram perveniatur, cui fidicen canens adstat, & inter cætera ludicra Faunus cornibus cum hirco concurrit. Item in altero apud Sanct. Sylvestrum, Pluto quadrigis vectus, raptam Proserpinam amplexu tenet exanimi similem: supra quam volitat alatus Cupido, currum præcedit Mercurius alato pileo & caduceo. In altera parte Ceres bigis invehitur, tractis à serpentibus pineâ tædâ, quam sinistra gestat, investigans amissam filiam. Inter hæc ab utraque parte comites Proserpinæ flores collectos gestant, veste ultra pubem sublatâ. A lateribus Hercules est, Leonis exuvio indutus, dextrâ tenens clavam, sinistra anum quandam invadens, cui verbera minitatur.

Possem hîc plura addere, quæ partim à ipse in Galliis & Italia vidi, partim ab aliis sunt jam pridem observata, nisi festinat-

rem. Si quis tamen harum rerum desiderio capitur, adeat Antiquitates Broissardi, qui hujusmodi simulacra ære incisa eleganter ob oculos ponit.

Neque fortean absurdum fuerit existimare, etiam hunc ritum originem suam traxisse à Græcis. Nam hos quoque exornare solitos monumenta sua diversis Emblematicis & signis, quæ plerunque τὴν Ἐπιπέδιον & vitam defuncti denotarent, passim apud scriptores legimus. In Archimedis Mathematici sepulcro positam fuisse Sphæram cum cylindro, auctor est Cicero v. Tusculan. *Ego autem cum omnia collustrarem oculis, animadverti columellam non multum è dumis eminentem: in qua inerat Sphæra figurâ & cylindri.* In Diogenis Cynici Canem tradit Laërtius libro vi. *ἔπεποιθὲν τὴν αὐτῶν κίονα, καὶ ἐπὶ αὐτῶν λίθῳ Παιὶναιῶνα.* Metellum Nepotem Philagri præceptoris sui sepulcro lapideum apposuisse corvum, Plutarchus testatur; quod videns Cicero, in ejus tenuitatem jocatus: *Hoc inquit, sapienter à te factum, πέποιθὲν γὰρ σε μάλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξεν.* Hoc est, *volare magis te docuit, quàm dicere.* in vitâ Ciceron.

eron. De Ariete, qui fuit in sepulcro Ifo-
cratis, vide Plutarchum in X. Rhetor. Al-
lusum huc à Smicrine, qui à quodam in-
terrogatus, quidnam Archippa rerum age-
ret, festivè respondit, eam, ut noctuæ so-
lent, assidere tumulo. Verba Athenæi lib.
XIII. δειπνοσοφ. hæc sunt : Σμικρίνης ἐρωτώ-
μενος ὑπό πινθη, πηράππει Αρχίππων, καλέν-
τως ἔφη : ὡππερ οἱ γλαῦκες, ἐπὶ τὰ φον κἀθήτη.
Qui quidem locus Noctuas crebro tumulis
impositas non obscurè innuit. Interdum,
verò etiam arma & instrumenta, quibus
quis in vita usus fuerat, sepulcris affixa,
Homerus annotavit, apud quem Elpenor
rogat Ulysseni, ut sibi sepulcrum faciat, &
illud remao ornet, quem vivus usurpare so-
litus fuerat :

Ταῦτά τε μοι τελέστω πῆξαι τ' ἄπι τύμβω ἑρετμόν.

Τῶ καὶ ζωὸς ἔρεσον, εἰὼν μετ' ἐμοῖς ἐτάροισι.

Et Virgilius in funere Miseni libr. vi. *Æ-*
neid.

At pius Æneas ingenti mole sepulcrum

Imponit, suaq; arma viro, remumq; tubamq;.

Eundem ritum tangit Seneca lib. iv. Con-
trovers. i v. *Bellum cum esset in civitate,*
vir fortis in acie amissis armis de sepulcra
viri fortis arma sustulit. Fortiter pugna-

vit & reposuit. Premio accepto, accusatur sepulcri violati.

De Exuviis verò hostium, quibus non Romani solùm, sed & Gothi sepulcra sua ornabant, Plac. Lactantius ad libr. xii. Thebaid. Statii: *Exuviis enim hostium extruebatur regibus mortuis pyra, quem ritum Sepulturae hodie quoque barbari servare dicuntur, quem Strabas dicunt linguâ suâ.* Jornandes de Rebus Gothicis hinc lucem capit: *Postquam talibus lamentis est defletus, Stravam super tumulum ejus, quam appellant ipsi, ingenti commessatione celebrant.*

C A P. XIX.

De monumentorum Inscriptionibus. Ἰνγραφή. Titulus. Concipiebantur illa vel prosa oratione vel versu. Solemnia Inscriptionum verba: Dis. Manib. Sacr. Itemq; Memoriae. Nomen defuncti, parentes, patria monumentis inscripta. Hic situs est, Hic jacet.

SED quando eò jam ventum est, ut de Ornamentis Sepulcrorum egerimus: non possum mihi temperare, quin statim etiam de Inscriptionibus subnectam, quæ adeo Sepulcrorum propriæ, ut vix sine iis Monumenti nomen vel Memoriae tueri possint. Unde Servius; *Locus Vstrina dici solet,*

solet, operis constructio, sepulcrum: Inscriptum nomen, Memoria atq; Monumentum. Et rectè Cato apud Ciceronem de Seneclute testatur, se legendis sepulcris in memoriam redire mortuorum. *Nec sepulcra legens, inquit, vereor, quod ajunt, ne memoriam perdam. his enim ipsis legendis redeo in memoriam mortuorum.* Græci ἐπιγραφήν vocant. Artemidorus lib. v. cap. LXXV. *Ἐπιγραφήν ἀνάγει δὸν ἐστὶ πρὸς δόξου δυνάσαντα τυχεύειν.* Latinis Titulus dicitur. Ovidius in Epist. Hypermetestræ ad Lyncum:

Sculptaq; sunt titulo nostra sepulcra brevi.

Martialis Epigr. LXXI. lib. x.

Quicquid lata tuis & sera parentibus optas

Fata, brevem titulum marmoris hujus ama.

Trebellius Pollio in Valerianis: *Mittendum in literas censui, hunc Valerianum circa Mediolanum sepultum, addito titulo, Claudij jussu, Valerianus Imperator.* Et plura sunt hujus generis exempla, quam ut in numerum facile cadant. Nam ita crebræ & frequentes erant apud Roman. hæ monumentorum Inscriptiones, ut etiam puerorum & servorum viliumq; capitum sepulcra titulis exornarentur, quod ex innumeris lapidibus videre est. Parcius iis usi Lacedæmonii,

monii, qui ex Lycurgi instituto non nisi illorum tumulis, qui fortiter in bello occubissent, titulum inscribere solebant. Plutarchus in Lycurgo: *Ἐπιγράψαι ἢ τὸνομα τῶν ψαλῶν ὅτι ἐξῆλθ' τῷ νεκρῷ. πολλῶν αἰδρὸς ἐν πολέμῳ καὶ γυναικὸς τῶν ἱερῶν ἄποθανόντων.*

Hujusmodi verò tituli interdum pro-
sa oratione concipiebantur: interdum au-
tem versibus. Illud probatione non indi-
get: nam pleni talium omnes lapides. Hoc
ex Suetonio constat in vita Claudii cap. 1.
*Nec contentus elogium tumulo ejus versibus à
se compositis insculpsisse.* Propertius de suo
tumulo lib. 1. Eleg. x.

*Et duo sicut versus: qui nunc jacer horrida pulvis,
Unius quondam servus amoris erat.*

Virgil. Ecloga v.

Titulum facite, et tumulo superaddite carmen.

Ovid. lib. xiv. Metam.

Urnaq. AEneia nutrix

Condita marmoreo tumulo breve carmen habebat.

Cicero pro Archia: *Decimus quidem Brutus
summus vir et Imperator, Accii amicissimi
sui carminibus templorum ac monumentorum
aditus exornavit suorum.* Quanquam ut hoc
obiter moneam, etiam Carmina diceban-
tur Inscriptiones oratione metris soluta

conceptæ, ut apud Cicer. in Catone Ma-
jore, cum elogium Attilii Calatini recitaf-
set, statim subjungit. *Notum est totum ejus
carmen incisum sepulcro.*

Solebant autem minio plerumq; tituli
hi signari, ut clariores essent, & à viatori-
bus tantò facilius legi possent. Nam *Mi-
nium in voluminum scriptura usurpatum, cla-
rioresque literas vel in auro vel in marmore
etiam in sepulcris fecisse* disertè scribit Pli-
nius lib. xxxiii. cap. vii.

Nolo hic enormem Inscriptionum
manum advocare, ne vel lectori tædium
pariam, vel mihi ipsi laborem, excu-
bendo ea, quæ & in promptu sunt omnibus &
non unum atq; alterum capitellum, sed ju-
stum volumen desiderant. Pauca tamen
hic attingam, & quidem ea, quæ sepulcris
inscribi solita ex veterum præcipuè scriptis
demonstrari possunt, auctorem secutus
clarissimum Briffonium, cui maximam ho-
rum partem acceptam referimus.

Ac ut rem à capite & *ἀπὸ τοῦ κεφαλῆς* ar-
cessamus, hisce plerunque verbis solebant
Inscriptionum titulos auspiciari: D. M. vel
D. M. S. vel disertim *DIS MANIBVS.*

SACR. Iive jam *sacrum* velis legere, sive *sacris*: utrumque enim reperire est. Prudentius in Symmachum:

Ecce Deo s Manes cur iusciaris haberi?

*Ipsa patrum monumenta probant. Dis MANIBUS illis
Marmor. a secta lego.*

Agellius lib. x. cap. xviii. *Id monumentum
Artemisia cum Dis MANIBUS SACRIS
Mausoli dicaret.* Interdum verò unâ literâ
auctius erat hoc exordium, D. I. M. ut pa-
tet ex Inscriptione, quæ est ad Lyci in
Danubium fluentis ostia:

D. I. M.

IVL. IVSTV.

S. V. A. xxxvi.

AMABILI

S. MATER.

F. C.

Manes enim *Dii superi atq; inferi diceban-
tur*, ut ait Festus. Nonnunquam tamen &
MEMORIÆ solebat præfigi: quam ipsam
etiam vocem innumeris marmoribus in-
scriptam videre est, nec opus huc exempla
coaccervare.

Tandem sequebatur Nomen defuncti,
quod sepulcralibus hisce cippis signari soli-
tum, clarè indicat Propertius lib. ii. Eleg. i.

Quando

*Quandocunq; igitur vitam mea fata reposcent,
Et brevis in exiguo marmore nomen ero.*

Et Virgilius lib. VII. Æneid:

— *offaq; nomen*

Hesperia in magna, si qua est ea gloria, signat.

Ovidius lib. VIII. Metamorph. fab. IV. de sororib. Meleagri:

Affusaq; jacent tumulo: signataq; saxo

Nomina complexa, lacrimas in nomina fundunt,

**Seneca Epist. LX. Qui latitant & torpent,
sic in domo sunt, quomodo in conditivo. Ho-
rum licet in limine ipso nomen marmori inscri-
bas, mortem suam antecesserunt. Hinc argutè**

**Laberius apud Macrobi. libro II. Saturn.
cap. VII.**

Ut hedera serpens vires arboreas necat:

Ita me vetustas amplexu annorum enecat,

S: pulcri similis nil nisi nomen retineo.

**Non autem Nomen tantummodò;
sed & parentes, patria, & familia solebat
interdum adscribi. Callimachus Epi-
gram. XX.**

Τιμονόη τίς δ' εἶσι, μὰ δαίμονας, ἔσ' αὖν ἐπέγνων

Εἰ μὴ Τιμοθέε πατρὸς ἐπλεῖ ὄνομα

Στήλη; καὶ Μήθυμνα τῆ πόλις. —

Hieronymus in vita Paulæ:

Scipio quam genuit, Paula fudère parentes

Gracchorum soboles, Agamemnonis inclita proles,

Hoc jacet in tumulo, Paulam dixère priores.

Eustochii genetrix, Romani prima Senatus.

Pauperiem Christi & Bethlemitica rara secutus.

Laërtius in Solone : Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν
 φως (ἔδειξε) πρὸς ἑα βλέποντας, καὶ ἀπὸ τῶν δῆμων
 τοῦ χρημάτων ἐγκεχαρσγμένως. Theophras-
 tus inter characteres τῆς φιλοφροσύνης refert,
 γνωαὶκὸς πελάτῃσι, ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνήμα,
 τῆτε ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ ἡ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ
 αὐτῆς τῆς γνωαὶκὸς τὸ ὄνομα, ἔπιγράψαι. καὶ προσ-
 ἐπιγράψαι: ὅτι ἔσσι πάντες χρησοὶ ἦσαν. hoc est,
*Si uxor obierit, monumento ejus & mariti &
 patris & matris nomina inscribere, itemq; cu-
 jus ipsa sit. tum hoc elogium in super adjicere,*
 SINGULARI OMNES PROBitate E-
 RANT. Atque huic stultæ veterum ambi-
 tionis circa titulos cipporum ut Plato ob-
 viam iret, in sua Repub. legem hanc inter
 ceteras ferebat, Ne cui liceret tumulo cu-
 jusquam longiorem quatuor versibus he-
 roicis titulum inscribere. libr. xii. de Leg.
 Et Cicer. ii. de leg.

Porro solemnia in hujusmodi titulis
 verba, quibus sepultum ibi aliquem vole-
 bant denotare, hæcerant: **HIC SITUS**
EST. vel. **HIC JACET.** Prior formula le-
 gitur apud Lucill.

*Servus neq; infidus Domino, neq; inutilis cuiquam
Lucilii Columella, hic situs est.*

Et apud Ovidium lib. II. *Metamorph.*

*Corpora dant tumulo, signant quoq; carmine saxum,
Hic situs est Phæton currus auriga paterni.*

Utitur & Autor libri *De viris illustrib.* cap.
XLII. *Positus est apud Lybyssam in arca lapi-
dea, in qua hodieq; inscriptum est, Annibal hic
situs est.* Vide sis & Vopiscum in Probo. Pli-
nium lib. VI. *Epistol.* X. Agellium lib. I. *Noct.*
Attic. cap. XXIV. Posterio^rem formulam
reperire est in Tibullo lib. I. *Eleg.* III.

*Quod si fatales jam nunc explevimus annos,
Fuc lapis inscriptus stet super ossa noſis:
Hic jacet immiti consumptus morte Tibullus
Messalam terrâ dum sequiturq; mari.*

Et in Martiale lib. VI. *Epig.* LI.

*Hoc jacet in tumulo raptus puerilibus annis,
Pantagathus Domini cura dolorq; sui.*

Sic Phocas Grammaticus in Versib. de Vir-
gilio.

Hic Ballista jacet, certo pede perge Viator.

Et in oratione Leonis Imp. moribundi,
quam adducit CL. V. Bonav. Vulcanius No-
tis ad librum Constantini Porphyrogen-
netæ *De Thematibus*, inter alios versus Po-
liticos, etiam hi reperiuntur:

Τῷ πύφῳ Πηγάψατε, Λέων ἐνθάδε κείται
&c.

Sexcenta hujus generis possem addere, si esset tanti. Sed ne caput hoc nimium excresecat, placet hæc talia Inscriptionum solemnita partiri, & reliqua sequenti capiti illinere.

C A P. X X.

Elogia & Res geste monumentis inscripta. Spacium vite, Conjugii. Facere pro Vivere. Sine querela, offensâ & similis formula, Causa item mortis & alia hujus generis.

JAM igitur ordinem nostrum continuare pergamus. Restat enim ut moneamus, etiam Elogia plerunque & res gestas, quibus præclarum sibi nomen pepererant; tumulis inscribi suevissent. Cicero II. de Finib. *Non elogia monumentorum id significant? veluti ad portam, VNO. ORE. CUI. PLVRIMÆ. CONSENTIVNT. GENTES. POPVLI. PRIMARIVM. FVISSE. VIRVM.* Idne consensisse de Calatino plurimas gentes arbitramur. Quod ipsum Elogium totidem verbis repetit in Catone Majore. Alludit huc Virgilius in Culice:

His tumulus super inseritur. tum fronte locatur Eulogium.

Sic Augustum Cæsarem res suas gestas columnis æneis ad sepulcrum suum collocatis

catis insculpi jussisse, autor est Dio lib. LV.
 ἐξέγραψτο ἢ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τὰ ἔργα αἱ ἔπραξε
 πάντα, αἱ καὶ ἐὶ χαλκῆς σήλας ὄρεται τῷ ἠρώῳ αὐτῆς
 καθίστας ἀναγραφήναι ἐκέλευσε. Plutarchus in
 Sylla: Τὸ μὲν ἐν μνημεῖον ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Ἀρεῶς ἐστὶ,
 πρὸ δὲ Ἐπιγράμμα, φασὶν αὐτὸν ὑπογραψάμενον κα-
 ταλιπεῖν, ἔκεφάλαιον ἐστὶν, ὡς ἔτε τῶν φίλων περὶ αὐ-
 τὸν ὄποιων, ἔτε τῶν ἐχθρῶν κακῶς, ὑπερεβάλετο.
 hoc est: Monumentum Sylla in campo Mar-
 tio est. inscriptionem ab ipso ferunt conceptam
 & relictam, cujus hoc caput est, se neq; ab ullo
 amicorum beneficiis, neque ab ullo inimico ma-
 leficiis superatum fuisse. Tale fuit Epitaphi-
 um Virginii Rufi, qui sepulcro suo incidi
 iussit hoc carmen, teste Plinio libro VI.
 Epist. x.

*Hic situs est Rufus, pulso, qui Vindico quondam
 Imperium asseruit non sibi, sed patria.*

Quæ verba Xiphilinus in Nerva sic extulit:
 ἐπιικήσας Βίνδικα, πρὸ κρείττονος ἑχθραυτῶ ἀειποιήσα-
 πο, ἀλλὰ τῆ πατρίδι.

De Censorini monumento ita Tre-
 bell. Pollio in Triginta Tyrannis: *Extat
 ejus sepulcrum, in quo grandibus literis circa
 Bononiam incisi sunt omnes ejus honores, ulti-
 mo tamen versu adscripto, FELIX. AD.
 OMNIA. INFELICISSIMVS. IM-*

PERATOR. De Pallantis Plinius lib. VII.
 Ep. XX. Est via Tiburtina intra primum la-
 pidem (proximè adnotavi) monumentum Pal-
 lantis ita inscriptum : HUIUS SENATUS.
 OB. FIDEM, PIETATEMQUE. ERGA,
 PATRONOS. ORNAMENTA. PRÆ-
 TORIA. DECREVIT. ET. SESTER-
 TIVM. CENTIES. QUINQUAGIES.
 CUIUS. HONORE. CONTENTUS.
 FUIT. Julius Capitolinus de Gordiani se-
 pulcro sic loquitur in ejus vita ; Gordiano
 sepulcrum milites apud Circeum castrum se-
 cerunt, in finibus Persidis, titulum hujusmodi
 addentes & Græcis & Latinis & Persicis, &
 Judaicis & Ægyptiacis literis, ut ab omnibus
 legeretur : DIVO. GORDIANO. VI-
 CTORI. PERSARUM. VICTORI. GO-
 THORVM. VICTORI. SARMATA-
 RVM. DEPULSORI. ROMANARVM.
 SEDITIONVM. VICTORI. GERMA-
 NORVM. SED. NON. VICTORI.
 PHILIPPORVM. Pertinet huc insigne
 Elogium Claudiæ fœminæ, quod Epita-
 phio ejus inscriptum Romæ ad pontem
 Cestium extat, his versibus :

Hospes. quod. deico. paulum est. asta. ac. pellege.
Heic.

*Heic. est. sepulcrum. haut. pulcrum. pulcrai.
fœmina.*

Nomen. parentes. nominarunt. Claudiam.

Suom. maritum. corde. dilexit. suo.

Gnatos. duos. creavit. horum. alterum.

In terra. linoit. alium: sub. terra. locat.

Sermone. lepto. tum. autem. incessu. commo.

Domum. servavit. Lanam fecit. Dixi. Abei.

Solemne quoque erat spatium vitæ eorum, qui tumulis condebantur, exiliter ad calculos revocare, & quot annos, menses, & eò ampliùs quot dies ac horas vixissent, sepulcro inscribere, ut ex innumeris monumentorum Inscriptionibus, quæ in omnium passim manibus versantur, intelligimus. Annorum quidem meminit Seneca Epist. LXXVIII. *Nulla vita est non brevis. Nam si ad naturam respexeris, etiam Nestoris & Statilia brevis est, quæ inscribi monumento suo jussit, ANNIS. SE. NONAGINTA. NOVEN. VIXISSE.* Et Xiphilinus in Adriano de Simili præfecto prætorio, qui vacatione impetrata privatus septem annos egit: *Μόλις τε ἀφθεῖς, ἐν ἀρεῶ ἡσυχῶ ἐπὶ ἀ ἔτη τὰ λοιπὰ ἔ βίς διήγαγε καὶ ἔπιγε τὸ μνήμα αὐτῆ ἔπ ἐπέγραψεν, ὅπ ΣΙΜΙΛΙΣ ΜΕΝ.*

ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ ΒΙΟΥΣ ΜΕΝ.
ΕΤΗ. ΤΟΣΑ. ΖΗΣΑΣ ΔΕ ΕΤΗ ΕΠΤΑ.
h. e. Hic situs est Similis, qui vixit annos
tot, bene autem vixit annos VII.

Præter annos autem Mensium adhuc
fiebatur mentio, ut in hac Inscriptione urnæ
argenteæ, in qua Æmilii Pauli Papiniani
Jurisprudētis præclarissimi cineres con-
ditos fuisse multi dicunt. Ea est apud Hier.
Magium lib. 2. Miscell. cap. II.

ÆMILLO. PAULO. PAPINIANO. PRÆ-
FECTO. PRÆTORIO. IURISCONSULTO.
QUI VIXIT. AN. XXXVI. DIES. X. MEN.
III. PAPINIANUS. HOSTILIUS. EUGENIA.
GRACILII. TURBATO. ORDINE. IN. SENIO.
HEU. PARENTES. FECERUNT.

*Imò 3 Dierum. ut in Inscriptione
Neapolitana.*

IUSTUS. CÆSARIS
FECIT. SIBI. ET
LUCILIAE. PRISCÆ
CONIUGI. KARISSIM
QUÆ. VIX. AN. XX. M. VII. D. XV. &c.

Tale est illud Martialis lib. v. Epigr. de He-
rotione.

*Impletura fuit sexta modo frigora bruma
Vixisset totidem ni minus illa dies.*

Vult

Vult enim dicere Poëta, ipsam vixisse annos v. menses xi. & dies xxv.

Sed & Horas etiam supputatas reperio, ut in hac Inscript:

VALERIA. TROPHIMA. FILIO.
DULCISSIMO. ET. PIENTISSIMO.
ET. FRUGALISSIMO. VIXIT. ANNIS.
XXIX. MENS. VIII. DIEB. XVI. HO-
RIS. VII.

Addebant etiam interdum Matrimonii tempus, ut testatur hæc inscriptio, quæ Mutinæ legitur:

MEMORIÆ. CLA. FEM.
L. PEDUCÆ. JULIANÆ
MORIB. NATAL. AC. PUD. PRISCIS.
INLUSTRIBUSQUE. FEMI. COMPARANDA
QUÆ. VIXIT. ANNOS. XIII. D. XLVII.
CUM. MARITO. FECIT. ME. V. D. XX.
L. NONIUS. VER.

Et Romæ in veteri tabella marmorea ad Aquam Virginem in horto famillæ Bubalorum: VEIANIUS. SUTENIANUS.
LICINIÆ. DEMETRIANÆ. CONIUGI. KARISSIMÆ. CUM. QUA. FECIT.
ANNOS. IX. M. VI. DIES. XXV.

Ubi nota verbum *Facere* interdum pro *uere* usurpari: quo sensu utitur Alfenus D. De statuliberis. L. XIV. *Is servus fugerat, & annum in fuga fecerat.* Epitaphium Petronii Antigenidis:

*Bis. quinos. annos. mensesq; duos, duo soles
In superis feci, tenerè nutritus, amatus.*

Seneca Ep. LXVII. *Quamvis autem paucissimos unà fecerimus dies; tamen multi nobis sermones fuerunt.* Scholiastes Eurip. Hippolyto: ἔθες τοῖς ἐφ' αἰμαλὶ φέγγασιν ἐνιαυτὸν πικρὸν ἐκ τῆς τῶς πατρὸς ἰδέσθαι.

Quod si matrimonium fuisset placidum & tranquillum, neque id silentio præteribant: quo pertinent crebræ istæ clausulæ: *sine querela, sine controversia, sine offensa, sine jurgio, sine discordia, sine macula, & similes, quarum plenissimæ sunt omnes Inscriptiones.* Plinius huc alludit lib. VII. Epist. v. *Grave vulnus Macrinus noster accepit. Amisit uxorem singularis exempli etiam si olim fuisset. Vixit cum hac XXXIX. annis, sine jurgio, sine offensa.*

Romæ ad montem Jordanum.

pag. 664.

D. M.

D. M.

D. JUNIO, PRIMOGENIO,
QUI VIX. ANN. XXXV.

JUNIA. PALLAS. FECIT.
CONIUGI. KARISSIMO
ET. PIENTISSIMO

DE. SE. BENEMERENTI
CUM. QUO. VIXIT. ANNOS
XV. MENSES. VI.

DULCITER. SINE. QUERELA
Verona ad D. Clementis.

D. M.

ATILIAE. MAXIMIANÆ
ANIMÆ. INNOCENTISSIMÆ
CAONIUS. VITALIS
UXORI. INCOMPARABILI,
QUÆ. VIXIT. MECUM
SINE. ULLA. CONTROVERSIA
ANN. XVIII. M. II. D. VIII.
QUÆ. TULIT. SECUM. ANN. XXXXVI.
QUÆ. DUXIT. SECUM,
GLORIAM. ET. HONO. ÆTERNUM.
MEUM. VALE. SOLATIUM.

Nec verò Univiræ castitatis ac pudici-

citiæ

476 DE FUNERIB. ROMANOR.
citiæ suæ argumentum filebant. Unde
Propertius lib. i v. Eleg. ult.

Iungor Paule tuo sic discessura cubili,

In lapide hoc VNI NVPTA fuisse legar.

Martialis Epigr. xxxv i. libr. x. in Epita-
phio nobilis matronæ:

Quinq; dedit pueros, totidem mihi luno puellas

Clauservnt omnes lumina nostra manus.

Contigit & thalami mihi gloria rara, fuitq;

Vna pudicitia mentula nota meæ.

Quo alludens Juvenalis Sat. v i. ait:

Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti

Quinq; per autumnos titulo vos digna mariti.

Huc pertinet elegans & digna lectu In-
scriptio vetus inter Bajas & Anversam de
L. Ascanii Elpiciani conjugæ; Livix Rufinæ
nomen illi fuit. pars inscriptionis saltem
adhibenda causa brevitatis:

Quæ adfecta cineribus conjugis adeo fuit.
ut ad secundum nullo unquam tempore transi-
re voluerit, quamvis diu superviveret. & æ-
tas posceret. & valida natura. virilem quem
semper servavit animum. fidemq; pudicitia
quasi mutare compelleret. Et ne brevem do-
mesticam pugnam credas post maritum Vix.
ann. L. M. ix. &c.

Nec omittendum, quod mortis etiam
causa interdum monumentis adscribeba-
tur. Unde Tibullus lib. i ii, Eleg. ii,

*Sed tristem moris demonstrat littera causam,
Atq; hac in celebri carmina fronte notet:
Lygdamus hic situs est. dolor huic & cura Neara
Conjugis erepta causa perire fuit.*

Ovidius lib. IX. Metamorph.

Novae merere meo, subscribi causa, sepulcro.

Idem in Epist. Phyllidis ad Demophoontē:

Inscribere meo causa invidiosa sepulcro.

Et lib. III. Faustus tumulo Didus carmen incisum fingens:

— tumuliq; in marmore carmen

Hoc breve quod moriens ipsa reliquit, erat.

Præbuit Aeneas & causam mortis & eusem:

Ipsa sua Dido concidit usa manus.

Idem Ovidius de seipso tale Epitaphium monumento suo inscribi mandat lib. III.

Trist. Eleg. I II.

Quosq; legat versus oculo properante viator

Grandibus in tumuli marmore cada notis,

Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum,

Ingenio pereo Naso poeta meo.

Sic Nursini etiam Mutinensi acie interemptorum civium tumulo publicè exstructo adscripserant, PRO LIBERTATE EOS PUBLICE OCCUBUISSE, ut ait Suetonius in Augusto. Quod Dio lib. XLVIII. sic extulit: *ὅτι ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενοι ἐπέλευσαν.* Pertinet huc illa infelicis Monumenti inscriptio, TURBA. SE. MEDICORUM.

PERIS-

PERISSE, quæ extat apud Plinium libr. XXIX. Natur. hist. cap. I. Cui geminum est *δημιωδες* illud, quod Adrianus Imp. moriens exciamasse dicitur: *Πολλοὶ ἰατροὶ βασιλέα ἀπωλεσσω*. teste Xiphilino in ejus vita.

Mitto quòd integra interdum Testamenta sepulcris suis inscribi voluerunt, ut in illo militari Galli Favonii, cujus supra meminimus: Item Legata sub Conditionibus, de quibus alibi.

Unum adhuc addo de Staberio quodam homine avarissimo, quem Horatius lib. II. Satyr. III. memorat tantoperè delectatum esse magnitudine pecuniæ, ut monumento suo heredes inscribere jussisset, *Quantum quisq; ex testamento suo cepisset*, eosque si in aliquo mentiti essent, centum paria gladiatorum populo exhibere, epulum etiam populo ad arbitrium Arij voracissimi hominis parare, & frumentum infinitum dare damnaverit. Hoc enim secundum vetusti commentatoris interpretationem Horatius significat his versibus:

Heredes Staberl summam incidere sepulcro.

Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum

Damnati populo, patria, atq; epulum arbitrio Arrij,

Frumentum quantum meruit Africa,

Et

Et mox:

— — *Quid ergo*

*Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
Heredes voluit:*

Sed hic Inscriptionum pausa esto, neque enim mihi manus ferrea est, quæ sit omnibus hisce lapidibus describendis: & hæc sufficiunt, credo, iis, qui non habent cor plumbeum,

C A P. XXI.

De Sepulcrorum religione. Quo sensu Sepulcra sancta & sacra dicta fuerint. Religiosi loci requisita. Spatium sepulcri definitum. In Fronte pedes tot: in agr, ped. tot. Sepulcri religio incipiebat à gleba iniectione. Ritus ter terram injiciendi fortuito oblatus cadaveribus, apud Roman. & Græcos usurpatus.

Religio Sepulcrorum me iam vocat: de qua nunc dicam paucis, non neglecturus etiam *res & quædam*, quæ mihi hinc tanquam ex arbuscula quadam nascentur.

Locum sepulcri vel potius Sepulcra ipsa esse Religiosa Jurisconsulti tradidère, differentiis inter sacrum, sanctum & religiosum accuratè constitutis: de quibus videndus, ut alios mittam, Aldus Manutius in De Quæsitis per Epistolam. Veteribus tamen interdum & Sancta & Sacra Sepul-

Sepulcra dicta esse reperio. Sanctitatem illis assignat Cicero libr. IV. de Rep. apud Nonium : *Sic Pontificio jure sanctitudo sepulturae.* Et Philip. IX. *Sepulcrorum sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri neque deleri potest. atque ut cetera extinguuntur, sic sepulcra fiunt sanctiora vetustate.* Sacra verò appellat Catullus :

Et Batti veteris sacrum sepulcrum.

Quintilianus declam. X. de re eadem loquens : *Sacratos morte lapides, etiam cineres et ossa religiosè quiescentia fractâ sparsisset urnâ.* De his igitur quid censendum? An ignoratam harum vocum tantis viris differentiam? an verò subtilitatis plus habere hoc discrimen, quàm veritatis. Neutrum horum. omnem nobis scrupulum eximet Festus, qui cum ex sententia Ælii Galli non esse eadem sacrum, sanctum, & religiosum dixisset, statim subjungit hæc verba : *Sed ita portione quadam et temporibus eadem videri posse. si quidam, quod sacrum est, idem lege aut instituto majorum sanctum esse putat, ut violari id sine pœna non possit: idem religiosum quoque esse; quoniam sit aliquid, quod ibi homini facere non liceat; quod si faciat, adversus*

Deo-

Deorum voluntatem videatur facere: similiter de muro & sepulcro deberi observari, ut eadem & sacra & sancta & religiosa fiant, sed quomodo, quod supra expositum est, cum de sacro diximus. Hanc igitur ob causam Sepulcra & sacra & sancta interdum veteribus esse appellata censendum est, non quod revera sint, sed quod esse videantur, similitudine quadam religionis; sicuti homines quoq; similitudine quadam sancti appellantur, non quia revera sint. Sed proprie loquendo Sepulcra Religiosa dicebantur. Festus ex eodem Gallo: Religiosum sepulcrum ubi mortuus sepultus aut humatus sit. Recte; nam antequam corpus esset illatum, locus religiosus non erat: sed illatione tandem fiebat, eâq; legitimâ. Nam, ut est in L. II. C. De Relig. & sumpt. Inuito vel ignorante te ab alio illatum corpus in puram possessionem tuam vel lapidem, locum religiosum facere non potest. Sin autem voluntate tuâ mortuum aliquis in locum tuum intulerit, religiosus iste efficitur. Atq; hoc primò notandum in Sepulcrorum religione.

Secundò, si diversis in locis membra sepulta sint, quod fieri interdum hodieque

solet, non statim omnia illa fiebant religiosa, sed is tantum, ubi quod est principale, conditum est, id est, caput, cujus imago sit, inde cognoscimur. ut loquitur Paulus L. XLIV. D. De Relig. & sumpt. ad quam legem vide Cujac. lib. XXI. Observat. cap. IV.

Tertiò, ut locus fieret religiosus, corpus perpetuæ sepulturæ oportuit esse traditum. Si quis enim eo animo corpus intulerit, quod cogitet inde alio postea transferre, magis quæ temporis gratia deponere, quam quod ibi sepeliret mortuum, & quasi æterna sede dare destinaverit, manebit locus profanus, ut ait Paulus L. XIV. D. eodem.

Denique non tamen totus ille locus, qui sepulturæ destinatus erat, religione tenebatur, sed quatenus corpus humatum est, teste Celso in L. 2. D. eod. Atque ideo ne religio occuparet, totum solum, in quo monumentum erat ædificatum, definiri plerumque solebat modus spatiumque loci religiosi, ut sciretur, quid puri loci relinquere-tur. Ejus rei ergo scribebant: IN. FRONTE. PEDES. TOT. IN. AGRUM. PEDES. TOT. Quâ formulâ nulla est in vetustis Inscriptionibus frequentior. Eam expressit

pressit Horatius Satyr. VIII. lib. I. Sermon:
his versibus:

Pantolabo scurra Nomentanoq; nepoti

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum

Hic dabat.

Ubi vetus interpres, IN FRONTE expli-
cat, *in latitudine*: IN AGRUM, *in longitu-
dinem*.

Ceterum illa Sepulcrorum vel Religio
vel Sactitas incipiebat statim a glebæ inje-
ctione. Cicero libr. II. Leg. *Nam priusquam
in os injecta gleba est, locus ille, ubi crematum
est corpus nihil habet religionis, injecta a gleba
mulis & humatum est & gleba vocatur, ac tum
deniq; multa religiosa jura complectitur. Vide
Varronem lib. IV. de Ling. Latin. qui: Hu-
milior, inquit, mortuus vocabatur & familia
ante jactam glebam, aut os ad lustrandam fa-
miliam exceptum.* Post glebæ igitur inje-
ctionem tandem *Humatus* dicebatur, ac
tum demum sepulcrum fiebat religio-
sum. Qui ritus nescio an fluxerit ab il-
lo altero terram ter plena manu injici-
endi fortuito oblatis cadaveribus, si quan-
do ea legitime sepelire non liceret. Græ-
cis pariter ac Romanis eum usitatum.

reperio. Ælianus libr. v. Var. cap. xliix.

Νόμος γὰρ ἔστι τῆς Ἀπηνῆς, ὅς ἀν' ἀπίστω περιχρῆ-
σάρασι ἀνθρώπων, πάντας ἐπιβάλλειν αὐτῷ γλῶ.

Acron in lib. i. Horat. od. xxliix. In sacris

hoc genus sepulturae tradebatur, ut etsi non ob-

rueretur, manu plenâ ter jacta terra cadaveri

pro sepultura esset. Quintil. declam. v. Igno-

tis cadaveribus humum congerimus, & inse-

pultum quodlibet corpus nulla festinatio tam

rapida transcurrit, ut non quantulocunq; ve-

neretur aggestu. Et declamat. vi. Nobis

(rerum natura) adversus exanimis genuit

non solum miserationem, quæ cogitationi no-

stra subit, sed etiam religionem. Inde ignotis

quoq; corporibus transeuntium viatorum colla-

titia sepultura, inde injecta ab alienis humus.

Alludit fortè huc Valer. Max. lib. v. c. llii. Post obitum nullam Atticæ regionis, quæ ossibus

ejus inijceretur, invenit glebam. Quod au-

tem Romani glebam injicere, id eleganter

Phocylides γαῖαν, Moschion κένιν ἐπιμοιροῦσθαι

dixerunt. Phocylidis versus hic est:

Γαῖαν ἐπιμοιροῦσθαι ἀπὸ τῆς χεῖρας νεκύεσσι.

Moschionis verò Senarii in Physicis Sto-

bæi hi:

— γαῖα δὲ πρὶν ἀσποροῦσθαι.

Ἡδὲ ζυγαλικῆς βροσίνης ποτὸς δέσπο.

Αὐτῇ δ' ἐπυργώσωτο, καὶ πείσκειπέεις
 Ἐξέξαν δίκης, καὶ τ' ἠρετῶμενον,
 Ἐἰς ἡμέροι διάκειταν ἡγάγον βίης
 Κάκ' ἔδλε σὺ θανόντας ὤλεισεν νόμου,
 Τυμβοῖς καλύπτειν καὶ πμοιρῶσται κένιν
 Νεκροῖς ἀθάπτοις, μηδ' ἐν ὀφθαλμοῖς εἶν
 Τῆς περσοθε θοίνης μνημόνδ μαδουασεβές.

Quos versus clarissimus & doctissimus Dan.
 Heynsius in Notis ad Silium Italic. togâ
 donavit hoc modo :

— *terra seminis prius*
Ignara bubus asperum trahentibus
Fugum patebat, turris alta, tecta q̄
Hinc inde celsum prodidere verticem
Asper q̄ vitæ cultus in mores novos
Sese reduxit. Lex cadaverum strues
Terra sacra vit, pulverem q̄ mortuo
Levem dedere, luce non functos suo
Tumulo negarunt, nec remansit ulla de hinc
Voracitatis indicina pristina.

Atque hunc pulverem interdum ab a-
 micis prætereuntibus levi manu officii er-
 gò infundi sibi postulabant. Suavissimus
 Nonnus :

— *αἰδὰ σὺ κέρη*
 Μένον ἐμοὶ φθιμῶν γλυκερῶν πείχουσε κενίω
 Hh 3 Xte

Χειρὲ πῆ πυμάτιω ὀλίγω χάλει, ὄφρα πρὸς εἶπῃ,
 Παρθένοι αἰς ἐλέασε πὼν ἔκταρε.

Quod si quis hujusmodi cadaver aliquod infepultum in via sibi temerè fortuitoq; , ut fit, objectum prætergrederetur, & de glebæ aut pulveris injectione & quidem ter repetitâ gratiam ipsi facere negligeret, fraudem plusquam capitalem, ne piaculum dicam, sibi capitiq; suo accersere censebatur. Scholiastes Sophocl. in Antigona: ὁ ᾧ νεκρὸν ὄρωντες ἀτάκτον, καὶ μὴ ἐναρμησίμμοι κέ-
 νιν, ἐναγεῖς εἶναι ἰδοῦκ'εν. Non obscure id indicat Horatius lib. i. Od. xxviii.

*At tu nauta vaga ne parce malignus arena
 Ossibus & capiti inhumato
 Particulam dare. sic quodcunq; minabitur Eurus
 Fluctibus. Hesperius: Venesina
 Plectantur silva te sospite: multaq; merces,
 Unde potest, tibi desinat aquo
 Ab Iove Neptunoq; sacri custode Tarenti.
 Negligis immeritis nocituram
 Postmodo te natis fraudem committere? fors &
 Debita iura vicesq; superba
 Te maneat ipsum, precibus non linquar inultis
 Teq; piacula nulla resolvent.
 Quanquam festinas, non est mora longa, licebit
 Injuncto ter pulvere curras.*

Sic etiam apud Dionys. Halicarnasseum, metu piaculi populus Horatiam, quam frater interemerat, nec pater sepulcris majorum

rum dignam censebat, terræ injectione sepelivit: libr. III. *Ἀλλὰ οἱ πρεσβύτεροι αὐτῷ ἐπέμψαντες ἐν τῷ διεχρήσθῃ χωρίῳ, λίθους ὑπεφόρανας καὶ γλῶ, ἐκείδασαν ὡς πῶμα ἐρημον κηλομένων.*
 Hoc est, *Sed qui prateribant eam jacentem in eo ipso loco, ubi cæsa fuerat; congestis lapidibus & terrâ, ut cadaver destitutum cura domesticorum, sepeliverunt.*

Verum enim verò ejusmodi piaculum porcæ præcidaneæ poterat expiari teste Festo: at qui sepulcrorum religionem violasset, in eum etiâ pœna gravis erat constituta; de quâ priusquam agamus, placet nonnulla de Sepulcro violato hic inferere, quamvis Jurisconsultorum propria illa materia, quos dicam statim mihi non scripturos confido, quod quædam interdum ex uberrimis illorum agris in nostra horrea converrero.

C A P. XXII.

Sepulcrorum religio violata Monumenti Demolitione, Habitatione dolosa, Illatione illegitima & Alienatione. Sepulcra hostium non sunt religiosa. Libertis legata relicta ut circa monumentum Domini morarentur. Sepulcra pro latibulis usurpata. Meretrices in sepulchris steterunt. De itinere ad Sepulcrum.

SEPulcrorum religio, quæ in magno antiquis honore habita, variis modis violabatur: quorum alii ad monumentum, alii verò ad corpus ipsum pertinebant.

Monumentum violabatur potissimum demolitione, habitatione dolosa, illatione illegitimâ, & denique alienatione.

Demolitionem appello, si quis de sepulcro abstulerit vel saxa, vel marmora, vel columnas aliamve quamcûq; materiam fabricandi gratiâ, ut est in L. i v. Cod. De Sepul. viol. sive de sepulcro lapidem moverit, terram everterit, cespitem evellerit, ornamenta quadam tricliniis aut porticibus intulerit, ut ait L. v. Cod. eodem. sive statuam è monumento evulserit, ut loquitur Ulpianus Leg. ii. D. eodem. Eadem fuere in Legibus Solonis, quarum meminit Cicero libr. ii. de leg. *De Sepulcris autem nihil est apud Solonem amplius, quàm ne quis ea deleat, neve alienum inferat, pœnaq; est, si quis bustum (nam id puto appellari $\tau\upsilon\mu\beta\omicron\nu$) aut monumentum, inquit, aut columnam violarit, dejecerit, fregerit.* Excipiuntur tamen hostium Sepulcra, de quibus Celsus L. i v. D. De sep. viol. *Sepulcra hostium religiosa nobis non sunt: ideoq;*

ideoq; lapides inde sublato in quemlibet usum convertere possumus : nec violati actio competit. Nam aliàs, ut dictum, etiam ipsi lapides erant religiosi. In quam tamen superstitionem veterum religionem lusisse mihi videtur Laterensis, qui Ciceronem dum Plancii in se merita verbis extolleret, arcem facere ex cloaca lapidemq; è sepulcro venerari pro Deo dixerat, ut est in oratione Planciana.

Habitatione autem violabatur Sepulcrum si quis in eo dolo malo habitaverit, aedificiumve aliud quam de sepulcri causa factum sit, habuerit, ut est in Edicto Prætoris apud Ulpian. L. III. D. De sep. viol. Rectè autem addit Prætor: Dolo malo. Nam alioquin Testatores servis vel libertis interdum legata relinquebant eâ conditione, ne à monumento suo recederent. Unde L. LXXI. §. D. De condic. & demonstr. Titio centum relicta sunt ita, ut à monumento meo non recedat. quam tamen conditionem non in ingenuis sed in libertis tantùm locum habere dicit. quod etiam patet ex L. XVIII. §. IV. D. De Aliment. legat. Cibaria per fidei commissum dederat & ita adjecerat, Quos liber-

tos meos, ubi corpus meum positum fuerit, ibi
 eos morari iubeo, ut per absentiam filiarum
 mearum ad Sarcophagum meum, memoriam
 meam quotannis celebrent. Præterea etiam,
 alios nonnunquam sepulcris pro latibulis,
 non autem dolo malo, usos legimus: Nam
 Democritum Philosophum sæpe solitudinis
 causa sepulcra frequentasse, in iisq; noctes
 ac dies commoratum esse, præter Laërtium
 in ejus vita testatur etiam Lucianus in Phi-
 lopseude, his verbis: *Νῆ Δίω δ' ἐγὼ μάλα θω-
 μασὸν ἀνδρα τ' Ἀβδηρόθεν ἐκείνον Δημόκρατον, ὅς ἔτασ
 ἄρσι ἐπέπεισο μηδὲν αἰὼν τε εἶναι συσιῶσαι τοῖστων, ὅσση
 ἐπὶ δὴ καθείρξας ἑαυτὸν εἰς μνήμα, ἔξω πολλῶν ἐπιτύθαι
 διετέλει τραφῶν καὶ σωτήριων καὶ νύκτων ἔμεθ' ἡμέρην*
 Et de Julio Sabino memoriae prodidit Xi-
 philinus in Vespasiano, ipsum aliquot præ-
 liis superatum, rus abiisse & ibi se in sub-
 terraneum sepulcrum, quod prius ipse-
 met incenderat, abdidiisse: in quo ipso
 annos novem delituerit cum uxore, ex
 eaque duos filios procreavit, omnibus il-
 lum jam interiisse opinantibus. Verba
 Græca hæc sunt: *Ἡ Πηθεὺς μάχαις ποῖν ἔφυ-
 γεν εἰσαχρόν πια, καὶ ταῦθα εἰς μνημεῖον ἐπόγειον,
 παρακαταπέσας αὐτῷ, κατέδυ. καὶ οἱ μεμύοντο
 καὶ κείνον ἀπολωλέναι, ὁδὲ ἐκρύφθη τὸ ἐν αὐτῷ ἐνέει
 ἔτι*

ἔτι κατὰ τῆς γυναικὸς, καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς δύο ἀρ-
 ρήνας ἐκύησε. Sic Christianos interdum per-
 secutionum temporibus in sepulcris de-
 lituisse, Chrysoftomus Homil. xl. ad po-
 pulum clarè indicat: *Hi quidem, inqui-*
ens, in monumentis & sepulcris, hi verò in
desertis latitabant. Mulieres tenera & de-
licata continuâ fame detinebantur. Itaque
considera, siqua tunc pretiosi sumptus, si qua,
deliciarum erat delectatio. Subijtne concu-
piscencia unquam mulierem in sepulcro la-
tentem & expectantem ancillulam, ut veni-
at prandium afferens, & ne fortè deprehen-
sa sit trepidantem & in timore tanquam in
fornace jacentem & Atque hi quidem omnes
 absque dolo malo in sepulcris habitabant:
 ideoque Edictum Prætoris ad eos non
 pertinet; uti fortè nec ad scorta ac diobo-
 lares meretrices, quas frequenter in sepul-
 cris stetisse, notat Martialis libro i. Epi-
 gramm. xxxv.

Abcondunt spurcas & monumenta lupas.
 Et lib. iii. Epigr. xci. *bustuarias machas* vocat
 hujusmodi lupas inter busta ac monumen-
 ta penè in proparulo prostantes, uti rectè
 explicat Turnebus lib. xiii. Advers. c. xix.

Sed

Sed & *Illatione illegitimâ sepulcrum poterat violari, videlicet, si quis contra voluntatem testatoris in hereditarium sepulcrum, quamvis heres, inferat, ut ex L. III. D. De sepul. viol.* quam totam supra adduximus, videre est. Item *si quis in alienum sepulcrum mortuum suum alienumve intulerit, ut est in sententiis Pauli, quas ex vetustiss. libro Vesontione ad se perlato refert Cujac. lib. XXI. obser. cap. XIII.* Quare etiam si quis in fundo empto, in quo sepulcrum sit, eò mortuum inferret, sepulcri violati reus erat. Nam etsi quidem nominatim nihil esset exceptum, tamen sepulcrum emptorem fundi non sequebatur, *si modo in id publicum iter transeat, ex L. LIV. D. De Action. Emp. & Venditi.* Sed sæpius fundi venditor controversiæ cavendæ solebat excipere locum sepulcri ad hoc *ut ipse posteriq. ejus illò inferrentur, L. X. D. de Relig. & sumpt.* Atque hic non possum, quin etiam itineris ad sepulcrum meminerim. Nam loco sepulcri excepto, censebatur etiam hoc exceptum inter eumentem & vendentem, *ut ei per fundum sepulturae causa ire liceret, Leg. eadem.* Quanquam non
 raro

rarò legib. quoque prædiorum vendendorum solitum caveri, Pomponius scribit, *ut ad sepulcra, qua in funlis erant, jus eis, aditus, ambitus funeris faciundi causa esset.* L. v. D. De sepulcr. viol. Cujusmodi lex disertis verbis legitur in antiqua Inscript: *HVIC. MONUMENTO. ITVS. ADITVS. AMBITVS. DEBETVR. EX. SENTENTIA. EROTIS. AVG. L. IUDICIS. A. VIA. CAMPANA. PVBLICA. &c.* Fit etiam mentio itineris sepulcro debiti. l. iv. Iter. D. Quemad. servit. amit. & l. xiv. Servit. prædior. D. De Servitut. Hinc Cicero extremam egestatem, in quam filius Sex. Roscii inciderat, indicare volens, ait: *cui de tanto patrimonio prædo iste nefarius ne iter quidem ad sepulcrum patrum reliquisset.* inorat. pro Sex. Rosc. Quod si quis sepulcrum quidem habeat, iter autem ad sepulcrum non habeat & à vicino ire prohibeatur, Antonini Imp. rescripsere, *iter ad sepulcrum peti precario & concedi solere, ut quoties non debetur, impetretur ab eo, qui fundum adjunctum habeat,* teste Vlpian. l. xii. si quis sepulcr. D. De Relig. & sumpt. Et vide ibi plura. Quemadmodum autem itus, aditus, ambi-

ambitus qui sepulcro debetur, non utendo nequaquam amittitur, ut ex dicta l. iv. D. Quemadmod. servit. amitt. videre est: ita etiam longa possessione jus sepulcri non tribui ei, cui jure non competit, Ulpianus tradit l. iv. D. De mort. infer. Et hoc manavit ex XII. tab. quæ forum, id est, vestibulum sepulcri bustumvé usu capi vetabant. teste Tullio II. leg. Quæ verba mihi jam quasi in manus dant quartam violati sepulcri speciem,

Alienationem. Nam ut Gordianus Imp. rescriptit, res religioni destinatas, quin imò jam religionis effectas, scientes qui contigerint, & emere & distrahere non dubitaverint, tametsi jure venditio non subsistat, lasa tamen religionis inciderunt in crimen. Hinc venditionib. plerumque hæc lex addi solita: Si quid sacri, vel religiosi, vel publici est, ejus nihil vanit, ut docet leg. xxii. & lxxii. D. De Contrah. empt. Et Senatusconsulto cautum erat, ut ait Ulpian. l. xii. D. De Relig. & sumpt. ne usus sepulcrorum permutationibus pollueretur, hoc est, ne monumentum vaniret, neque obligaretur, distrahereturve à quoquam, ut loquitur l. i.

C. De Sepul. viol. & L. II. & IX. C. De Relig. & sump. Itemque *ne legarentur*, ut l. XIV. C. De Legat. Quin imò interdum in ipsis monumentorum titulis Alienationem expressè prohibitam legimus. ut in particula hujus Lapidis: *HOC. AVTEM. MONUMENTVM. CVM. ÆDIFICIO. NEQVE. VENIET. NEQVE. DONABITVR. NEQVE. PIGNORI. OBLIGABITVR: SED. NEC. VILLO. MODO. ALIENABITVR. NE DE NOMINE. EXEAT. FAMILIÆ. SVE.*

CAP. XXIII.

Sepulcrorum religio violata corporis monumento jam illati Contrectatione, Mutilatione, Spoliatione & Translatione. De duobus primis modis hic actum. Incantatores cadauera mortuorum amputare soliti. Τυφβάδες. Itemque animas defunctorum ab inferis evocare. Γουτία.

AC Sepulcri quidem ædificium violabatur his modis: qui licet ipsum etiam corpus sepulcro jam illatum attingunt; huic tamen injuria potissimum fiebat, Contrectatione, Mutilatione, Spoliatione, Translatione.

De *Contrectatione* loquitur L. IV. C. Sep. Viol. jubens X. pondo auri fisco inferre eos, *qui corpora sepulta aut reliquias contrectaverint*. Quare etiam in veteribus monumentis reficiendis diligens erat cautio adhibenda, ne corpora contingerentur. Marcianus difertè, L. VII. D. eod. *Corruptum & lapsum monumentum corporibus non contactis licet reficere*. Quod si nudâ cadaveris contrectatione sepulcrorum religio violabatur, quid jam de.

Mutilatione dicemus incantatoribus olim & Magis usitatâ? Nam inter reliqua Magicæ disciplinæ capita, etiam hoc erat, quod cadavera mortuorum amputare, & præsegminibus istis inimicos suos defigere solebant. Quintilianus declam. XV. *Facinus quod dicitur inquietare superos, sidera diris agitare carminibus, tumulos, busta scrutari & amputatis cadaveribus impias in scelus armare manus, fieri non potest, ut auctorem suum non statim primo prodat aspectu*. Apulejus. lib. II. Miles. *Sed oppidò formido cecæ & inevitabiles latebras Magicæ disciplinæ. Nam ne mortuorum quidem sepulcra tuta dicuntur: sed & bustis & rogis reliquæ quadam & cada-*

cadaverum præsegmina ad exitiabiles viventium fortunas pctuntur. Et libr. III. in descriptione Magicæ officinæ: Priusquam apparatus solito instruxit feralem officinam, omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis literatis, & infelicium manium durantibus calvis: defletorum, sepultorum etiam cadaverum expositis multis admodum membris. hic nares & digiti, illic carnosæ clavi pendentium: alibi trucidatorum servatus cruor & extorta dentibus ferarum trunca calvaria. Eundem Magorum ritum tangit Statius libro IV. Thebaid.

*Nostri Cura minor, si non attollere bustis
Corpora, nec plenas antiquis ossibus urnas
Egerere & mixtos celiq; Erebiq; sub unum
Funestare Deos libet, aut exanguia ferro
Ora sequi aut agras functorum carpere fibras.*

Hinc repertæ in Germanici domo hujusmodi reliquiæ suspicionem plebi præbuere illius è medio sublatis per incantationes: ut annotat Tacitus libro II. Annal. Reperiebantur solo ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ, carmina, & devotiones & nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semiusti cineres, ac tabe oblitæ, aliæque maleficia, quibus creditur animas

numinibus infernis sacrari. Nec neglexit Dio: ὅσα γὰρ ἀνθρώπων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ἡῶκει καταρρυγμένα, ἔλασμοι μολίβδινοι ἀεὶ πιασ μετατῆ ὀνόματι θάψαι ἔχοιτες εὐρέθη. Ex hac causa Hefych veneficas hujusmodi τυμβάδας hoc est, bustuarias vocari ait, quod in monumentis sæpe versarentur, & mortuorum cadavera mutilarent: τυμβάδας ἔλεγονταὶ φαρμακίδας, ὑπὸ τῆ ὤξει σὺ πύμβης διατρίβειν, καὶ σὺ νεκρῶς ἀκρωτηριάζεν. Quæ postrema verba simul mihi in mentem revocant alium veterum ritum, quem homicidæ usurpabant, si quam cædem patrassent: nimirum vel aures, vel nasum, vel etiam corporis partem interfecto solebant abscindere, eamq; sub axilla ferre, existimantes, mortuum ita lacerum reddi omnino invalidum ad sese ulciscendum, ut est apud Hefychium & Scholiastem Sophocl. Electrâ, & alios: qui tamen inter se dissentiunt. Sed de hoc ritu copiosè doctissimus Meursius in commentario ad σκοτεινὸν Poëtam. Nos ad Magos revertamur: quos præfectis & amputatis cadaverum membris vivos incantasse diximus.

Sed & ipsas defunctorum animas, ut
qui

quidem vulgo putabant, magno sacrificio-
rum apparatu, ac certis quibusdam cere-
moniis solebant ab inferis ciere, & futura
ab iis exquirere: cujus rei insigne exem-
plum habemus apud Lucanum lib. vi. de
Erichthone Theffala, insigni venefica, quæ
rogatu Cn. Pompeji militem recens occi-
sum in vitam revocavit, ut eventum belli
Pharsalici ex eo cognosceret. Lactantius
hac de re eleganter libro vii. de divino
præm. cap. xiiii. *Falsa est ergo Democriti &
Epicuri & Dicaarchi de animæ dissolutione
sententia: qua profectò non auderent de inte-
ritu animarum Mago aliquò presente differe-
re, qui sciret certis carminibus ciere ab inferis
animas & adesse & præbere se humanis oculis
videndas, & loqui & futura prædicere.* Pru-
dentius libr. i. contra Symmachum, de
Mercurio:

*Murmure nam magico tenues excire figuras,
Aq; sepulcrales scitè incantare favillas,
Vitâ itidem spoliare alios, ars noxia novit.*

Tibullus lib. i. Eleg. ii.

*Hæc cantu finditq; solum, Manasq; sepulcris
Elicit & tepido devocat ossa rogo.*

Propertius lib. iv. Eleg. i.

Vmbra neq; hæc magicis mortua prodit æquicis

Sed omnium clarissimè disertissimeque Tertullianus libr. De Animâ: *Publica*, inquit, *jam literatura est, quæ animas etiam justâ ætate sopitas, etiam probâ morte disjunctas & promptâ humatione disjunctas, evocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur.* Videtur autem sanctissimus Afer Necromantiam voluisse intelligere, vel Goeticam, quam sic dictam ab ejulatibus sive τῶν γόων, quos ad sepulcra exercent, quibus illa cordi, Cedrenus tradit: Γοητεία, inquit, καλεῖται ὁπὸ τῶν γόων καὶ θρηνῶν τῶν πρὸ τοῦ τάφου πρὸς τὰ πικρῶτα Ἰπτηδέουσι γινόμενων. Ad Sepulcra igitur, [in quib. animas plerunq; oberrare vulgo credebatur, teste Lactantio libr. ii. cap. ii. ut sexcentos alios præteream] magica hæc sacrificia fiebant: Quæ etiam causa est, cur hoc hominum genus busta solitum frequentare: quod de Nasamonibus & Celtis memoriæ prodidit Tertullianus De Anima cap. LVII. *Nasamonones*, ait, *propria oracula apud parentum sepulcra mansitando captare*, Heraclides scribit. *Celtas apud virorum fortium busta eadem de causâ abnoctare Nicander affirmat.* Et Erichthonis veneficæ domicilium in sepul-

sepulchralibus fuisse monumentis, auctor
Lucanus lib. vi.

*Illi namq; ne fas urbis submittere testis,
Aut Laribus ferale caput, de sertaq; busta
Incolit & tumulos expulsis occupat umbris.*

Ceterum quam gravis in huiusmodi
magos sepulcrorum violatores poena fue-
rit statuta, videre est ex titulo Cod. De
Maleficis & Mathematicis. Quemadmo-
dum etiam sub Constantio & Juliano
Impp. si qui per monumentum transisse vespere
malevolorum argueretur indicis, ut venefi-
cus, sepulcrorumq; horrores & errantium ibi-
dem animarum ludibria colligens vana, pro-
nunciatus reus capitis interibat, teste Am-
Marcellino lib. 19.

C A P I T U M XIV.

*De Spoliatioe cadaveris. Pecunia aurumq; cum
mortuis conditum: cuius effossoreς Τυμβωρύχοι diceban-
tur. Quæstio, An Thesauros è monumentis auferre lici-
tum, discussa. Cadaverum spoliatores, Sacrilegi, ac
Fures vocati.*

SEquitur jam *Spoliatio cadaveris*, quæ
erat, si quis res cum mortuo conditas
è monumento clam auferret. Non enim
vim suam obtinuit Lex XII. tab. quæ au-
rum addi mortuo vetabat. Extat illa apud

Ciceronem lib II. Leg. *Qua in lege cum esset, Neive aurum addito : quàm humanè excipit altera lex : At quoi auro dentes vinc̄ti sient, im cum ollo sepelire urerève se fraude esto.* Sensus est, non licere aurum cum quocumque mortalium condi, extra quam si quis dentes habeat auro vinc̄tos, tum licere : puta, ne sit opus ut insitii isti dentes cadaveribus detrahantur eximanturvè. Mos enim erat antiquitus, ut edentuli eburneos sibi dentes insererent, eosque auro vinc̄rent ne possent excidere : Unde Lucianus alicubi ; *πῆλ' ἔχει ἐπιλοιπὸς ὀδόντας ἐχέσσης, χρυσίῳ καὶ τῆτις ἐνδεδεμένους,* hoc est, *quæ quatuor modò reliquos dentes haberet, eosq̄ auro vinc̄tos.* Martialis libr. I. Epigr. LXXIII.

*Sic dentata sibi videtur Ægle
Emptis ossibus Indicoq̄ cornu,*

Et alibi sæpe ludit idem auctor in dentes hujusmodi exemptiles : ut lib. V. Epigram. XLIV. de Thaide & Lecania. libr. IX. Epigr. XXXVIII. in Gallam. libr. XIV. Epigram. LIV. libr. XII. Epigr. XXIII. in Læliam. Sed ut dixi, quemadmodum pleraque alia, ita etiam hoc legis Decemviralis caput exolevit,

levit, ac sepulcris illatæ sunt non vestes solum aliaque ornamenta: sed & aurum pecuniaque pro cujuslibet ferè arbitrio ac voluntate. De vestibus quidem supra satis multa diximus:

Jam de pecuniis aureaq; suppellectile pauca: quam partim luxus, partim securitatis gratiâ in monumentis nonnunquam depositam & cum ipsis mortuis tantum non sepultam ex variis autorum locis constat. Terentius in prologo Eunuchi:

— unde esset thesaurus sibi,

Aut unde in patrum monumentum pervenerit.

Ex quo ritu est jocus Plautinus in Pseud. Act. I. Sc. IV.

Ex hoc sepulcro vetera viginti minis

Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.

Ac hujusmodi sepulcris inscribi solitum:

I. M. I. S. T. A. B. S. C. hoc est, *in memoria ista sunt bona abscondita.* Item: I. N. H. C.

M. M. S. P. S. N. F. N. hoc est. *in hoc monumento sunt pecunie sine fine.* ut interpretatur Petrus Diaconus in Notis. Et post illum Manutius. Quanquam malim credere notis istis aliud fuisse significatum, non hoc quod illi affirmant. Neque enim vero simile est veteres tanto animi

stupore fuisse præditos, ut quas à furum injuria tutas opes studiosius condidissent, easdem indice titulo stolidè eorum cupiditati proderent. Non possum hic silentio præterire, quod Elias Vinetus in Epist. xi. Ausonii annotavit, anno à Christo nato clo lo xli. mense Januario Varsii, qui parvus vicus est ad octo millia passum supra Engulismam in Aquitania II. repertam esse in monumento quodam arcam plumbeam, in qua corpus humanum sepultum fuerit, tectum quidem tenui pelliculâ araneæ instar, sed cum lucem accepisset, ea continuo evanuit, solis restantibus ossibus. Cum verò ossa illa & quicquid pulveris in illa arca fuit, diligentius excuteretur, si quid fortè pretiosius lateret, repertum esse nihil, præterquam quâ parte pectoris humani cor locum habet, bracteam ex purissimo auro, quæ perquam tenuis, longior quàm latior & ab altera parte latior, semiducatum Gallicum pendens & non plus eo. Illa autem in teretem formam complicata erat. quæ ubi explicata fuit, in ea hæc impressa fuerunt, quæ scalpturam præ tenuitate ferre non potuerat :

A	E	H	I	O	Υ	Ω
Ω	Υ	O	I	H	E	A
E	H	I	O	Υ	Ω	A
Υ	O	I	H	E	A	Ω
H	I	O	Υ	Ω	A	E
O	I	H	E	A	Ω	Υ
I	O	Υ	Ω	A	E	H

Græcæ vocales sunt septem, totidem repetitæ versibus. In primo eundem ordinem servant, quem in suo Alphabeto retinent. In secundo inversus ordo est. In tertio secunda primi versus litera prima est, quam aliæ deinceps consequuntur. In quarto secundi secunda, prima. In quinto tertia primi versus prima est. In sexto tertia secundi versus prima est. In septimo denique versu primum occupat locum ea litera, quæ in primo & secundo versu quarta invenitur. In hoc ergo quadrato alia notet arcana & divinet Pythagoræus quispiam. Quod me attinet, cum ego hominem jucundo & eleganti ingenio fuisse arbitror: qui eos riserit, qui magnos thesauros secum condi volunt, & memoriam sui nominis immortalem putant se efficere, si epitaphiis & inscriptionibus variis sepulcra exornent: atque ideo bracteolam so-

Iam istam reliquerit, quæ si reperiretur, posteros exerceret, dum quærerent, quid sibi vellent istæ solæ vocales & tot modis replicatæ.

Defossam igitur cum mortuis pecuniam vestesque & alia hujus generis hinc liquet. quarum rerum cupiditate illecti qui sepulcra effodere & eas inde clam tollere non verebanrur, *Τυμβωρύχοι* dicti sunt. Hesy chius : *Τυμβωρύχοι*, λαποδύτης νεκρῶν. Synesius Epist. c XLIII. ἡγῆμαι δ' ἀσεβέστερον σκοπιδανόντων λόγος κλέπειν ἢ θοιμάζειν, ὃ καλεῖται τυμβωρυχεῖν. Sextus Philosophus eum etiam in bonam partem accipi affirmat, lib. contra Mathematicos, cujus verba Latina adscribam, cum Græca non liceat : *Dicitur enim τυμβωρύχος & qui hoc facit ad spoliandos mortuos & qui mortuis fodit sepulcra. sed prior quidem punitur, ut qui hoc agat malâ affectione : secundus verò etiam mercedem accipit suæ operæ & ministerii propter causam, quæ alteri causæ adversatur.* Hoc autem qui facerent, Sepulcri religionem violabant. Phædrus fab. x x v i i.

*Humana effodiens ossa, thesaurum Canis
Invenit, & violavit quia manes Deos,*

Inje-

*Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ religioni penderet.*

Et apud Quintil. declam. ccclxix. sepulcri violati reus, quod arma sustulisset, ita excipit: *Sed quid sustuli? aurum credo aut defossam pecuniam? arma &c.* Hinc etiam Theodoricus Rex apud Cassiodorum libr. iv. Variar. Epist. xlix. Annæ Comiti inquisitionem committit contra presbyterum, qui auro perscrutando cineres mortuorum effoderat. *Dudum, inquit, ad nos multorum suggestionem pervenit, Laurentium presbyterum effossis cineribus funestas divitias inter hominum cadavera perscrutatum: concussionemq; mortuis intulisse, quem oportet viventibus quietam predicare. Non abstinuisse perhibetur tam crudeli contagio piis dicatas consecrationibus manus, aurum execrabili quassisse fertur affectu, quem suam decuisset egentibus dare substantiam, vel sub aequitate collectam. Quod te diligenti examinatione precipimus indagare.* Et jure Pontificio cautum est, non licere sepulcra Judæorum invade-
re vel corrumpere vel obtentu pecuniæ corpora humata effodere, cap. ix. *sicut. De Judæ. & Sarac.* Celebris hoc crimine olim

Galatarum gens, de qua Plutarchus in Pyrrho: οἱ δὲ Γαλάται καὶ αὐτὸν ἀπολοῦντο τῶν χρημάτων οἶτες, ἐπέθεντο τῶν βασιλέων αὐτῶν κεκηδόμενων σὺν τῷ Φίλιππῳ ὀρέσθαι καὶ τὰ μὲν χρημάτων διήρπασαι, τὰ δὲ ὅσα πρὸς ὕβριν διέριψαν. De Carone Uticense etiam nescio quis falsò scripsit cineres eum mortui Cætionis cribrasse, aurum combustum querentem. teste eodem Plutarcho in vita Catonis.

Ceterum si rem paulò diligentius ponderemus, patet pecunias in monumentis abstrusas erui ab iis quibus jus est, posse, nec sepulchri religionem ullo modo violari, modò ne qua cineribus injuria fiat, aut ossa extrahantur. Rectè enim Marcianus L. Julia IV. D. Ad leg. Jul. pecul. *Non sit locus religiosus, ubi thesaurus invenitur. nam etsi in monumento inventus fuerit, non quasi religiosus tollitur. Quod enim sepelire quis prohibetur, id religiosum facere non potest. At pecunia sepeliri non potest; ut & mandatis Principum cavetur.* Et quod hic de pecunia dicitur, etiam de vestibus intelligi debet, præeuntibus nobis eodem Marciano l. CXIII. Servo D. De Leg. I. *Ineptas voluntates defunctorum circa sepulturam,*

(ve-

(veluti vestes aut si qua alia supervacua ut in funus impendantur) non valere, Papinianus libr. III. Responsorum scribit. Et Vlpiano libr. XIV. D. De Rel. g. & sumpt. Non autem oportet ornamenta cum corporibus condi nec quid aliud hujusmodi, quod homines simpliciores faciunt. Et sic Hircanus è Davidis sepulcro tria millia talentorum abstulit: unde Egesippus libr. I. de Excid. urbis Hierosolym. cap. I. Repulit Hircanus auro, quem ferro nequibat, reseratoq; ut Josephus autor est, Davidis sepulcro, tria millia auri talenta eruit. Locus autem Josephi est libr. XIII. Antiq. Judaic. cap. XV. Sed audiamus causas à Theodorico Rege apud Cassiodorum libr. IV. Var. Ep. XXXIV. quâ Dudę Sajoni jus concedit investigandi thesauros, qui in sepulcris reperiri possent; locus est elegantissimus, & dignus ut hic exscribatur. Prudentia mos est, in humanos usus terris abolita talenta revocare, commerciumq; viventium non dicere mortuorum: quia & nobis in fossa pereunt & illis in nulla parte profutura relinquuntur. Metallorum quippe ambitus solatia sunt hominum. Nam ^{divinis} auri vena similis est reliqua terræ, se
 jace-

jaceat : usu crescit ad pretium : quando & apud vivos sepulta sunt, quæ tenacium manibus includuntur. Atq; ideo moderata jussione decernimus, ut ad illum locum, in quo latere plurima suggeruntur, sub publica testificatione convenias : & si aurum, ut dicitur, vel argentum fuerit tua indagazione detectum, compendio publico fideliter vindicabis : ita tamen ut abstineatis à cineribus mortuorum. Ædificia tegant cineres, columnæ vel marmora ornent sepulcra, talenta non teneant, qui vivendi commertia reliquerunt. Aurum enim sepulcris justè detrahitur, ubi dominus non habetur : imò culpæ genus est, inutiliter abditis relinquere mortuorum, unde se vita potest sustentare viventium. Non est enim cupiditas eripere, quæ nullus se dominus ingemiscat amississe. Thesauros igitur in sepulcris abditos impunè posse erui, hinc videre est. Sed addidi, ab iis, qui eruendi jus habebant. Nam absque hoc qui pecuniam è monumento auferret, Sacrilegus audiebat. Vetus Poëta ;

Plutoni sacrum munus ne attingite fures.

Et alibi : *Abite hinc pessimi fures.*

Et in Cod. Theod. lib. v. Proximum sacrilegio

gio crimen dicitur. Appellabantur etiam *Fures*, qui sepulcra spoliarent. In veteri Monument.

*Res ea sacra, miser, noti mea tangere fata,
Sacrilega bustu abstinuere manus.*

C A P. XXV.

De Translatione mortuorum: qua duplex, Licitæ & illicitæ. hæc Sepulcrorum religio violabatur, illâ verò minime. De sepulcris cognoscibant Magistratus loci, Princeps, Collegium Pontificum, Tribunus pleb. Comes privatarum. In patria sepeliri velle, omnibus innatum. Corpora quæ transferuntur in urbem ferri necesse Immunita etiam sunt à vectigalibus. Proverbium καὶ ἀπὸ νεκρῶν Φέσθ.

Restat ut jam de *Translatione* mortuorum agamus: quâ ipsâ quoq; religionem sepulcrorum nonnunquam violari diximus. Græci *ἀνακομιδῶν* vocant. Scholiast. *Æschyli* in septem ad The. *ἀνακομιδῆς*, inquit, ἢ ἐκ τῶν εἰς τὸ φθὸν μεταίεσις. Erat duplex: Licitæ & illicitæ. Hæc, si corpus perpetuæ sepulturæ esset traditum: Illa, si ad tempus alicui loco commendatum.

Perpetuæ sepulturæ tradita vel corpora vel reliquiæ alio transferri non poterant sine sepulcri violatione. *Marcianus* L. 39. D. De Relig. *Divi fratres edicto admonuerunt,*

runt, ne *iusta sepultura traditum, id est, terrâ conditum corpus inquietetur. videtur autem terra conditum, & si in arcula conditum hoc animo sit, ut non alibi transferatur.* Epitaph. AN. CRESTINÆ: NE. QUIS. NOS. INQUIETET. EX. ARCA. NOSTRA. NEQUE. AB. ANTE. ALIAM. PONAT. AUT. COMMUTET. Hinc etiam nonnullis monumentis inscripta legimus hæc verba: PERPETUÆ SECURITATI, ut videre est in Inscriptionibus Augustanis, quas Amplifs. Marcus Welferus, Germaniæ nostræ ornamentum, edidit. Paulus Jurisconsultus *eternam sedem* vocat hujusmodi sepulcra, L. I V. D. De Religios. Et in quibusdam vetustis lapidibus DOMUS ÆTERNA dicitur, ut annotavit Clarissimus Vir Radulphus Fornerius Gul. F. Antecessor Aurelianensis, amicus noster singularis, libr. III. Rer. Quotid. cap. VI. Hujusmodi sepulturæ igitur traditum corpus, ut dixi, transferre aliò non licebat, nisi si iusta causa interveniret, ut erat *incursus fluminis, vel metus ruina*, L. I. C. De Religios. & Paulus lib. I. sentent. apud Cujac. lib. XXI. Observat. cap. XIIII. Et tum translatio sole-

solebat impetrari ab iis, quorum hac de re erat cognitio: puta A magistratu loci d. L. I. C. De Rel. *existimatione rectoris provinciae transferre eas in alium locum poteris.* vel A principe, L. II. D. De cadav. punit. *Nec licet eum inde transferre alicubi & sepelire inconsulto principe.* Et L. XIV. C. De Religios. *Nemo humanum corpus ad alium locum sine Augusti assatibus transferat.* vel A Pontifice: Vetus Inscriptio: RELIQUIÆ. TRAIECTÆ. EIUS. III. NONAS. FEBR. EX. PERMISSU. COLLEGII. PONTIFICUM. FACTO. PIACULO. Plinius lib. X. Epistol. LXXIII. Et sanè aliàs, quæ ad sepulcrorum jura pertinebant, de iis Pontificum erat cognitio. unde Cicero II. Leg. *Sic decretum à Pontificum collegio, non esse jus in loco publico fieri sepulcrum.* videntus & Dio lib. XLIX. de Oppii reliquiis. Postquam verò Augustus Cæsar pontificatum maximum Imperio junxit, ejusq; exemplum reliqui Imperatores secuti sunt, pontificalis hæc cognitio quoq; ad Principes, qui sub Imperatoris nomine rei Romanæ præfuerunt, simul transiit: unde non semel etiam à Jurisconsultis hæc duo con-

junguntur; ut lege VIII. offa. D. De Relig.
 & Sump. ac L. v. Hereditas. D. De petit.
 heredit. Invenio tamen interdum in ea
 re Tribuni pleb. auctoritatem interpositá,
 ut testatur vetus hæc Inscriptio: EUSCHE-
 MUS. CONSOBRINÆ. SAMARIÆ. A-
 TETHUSA. IISDEM. CORPORIBUS.
 TRALATIS. PER M. TRIB. PLEB.
 Item alia: RELIQUIÆ. TRANSLAT. PER-
 MISSU. TRIB. PL. Sed & Comitibus pri-
 vatarum incubisse hanc curam, ne sepul-
 cra violarentur, discimus ex Cassiodoro,
 qui lib. VI. Var. Epist. II X. sic scribit; *De-*
functorum quin etiam sacram quietem aqua-
bilia jura tua conscientia commiserunt: ne
quis vestita marmoribus sepulcra nudaret: ne
quis columnarum decorem irreligiosa temerita-
te præsumeret: ne quis cineres alienos aut lon-
ginitate temporis aut voraci flamma cõsum-
ptos, scelerata perscrutatione detegeret: ne cor-
pus quod semel reliquerat molestias mundanas,
humanas iterum pateretur insidias. Nam etsi
cadavera furta non sentiunt, ab omni pietate
alienus esse dignoscitur, qui aliquid mortuis ab-
rogasse monstratur. Vide quæ tibi commissa
sunt, castitas viventium, & securitas mortuorũ.

Quod

Quod verò corpora iam attinet ad tempus alicui loco commendata, ea liberè transferre erat licitum. Ulpianus ad edictum l. III. D. De sep. viol. *Non perpetua sepultura tradita corpora posse transferri, edicto Divi Severi continetur.* Dioclet. & Max. Imp. L. x C. de Relig. *Si nec dum perpetua sepultura corpus traditum est, translationem ejus facere non prohiberis.* Non tamen hoc sine permisso eorum, quibus permittendi jus erat, fieri licuisse, ut credam, pervincit me libellus, qui super hac re Severo principi oblatum est, his verbis: *Cum ante hos dies conjugem & filium amiserim, & pressus necessitate corpora eorum fictili sarcophago commendaverim, donicum is locus, quem emeram, adificaretur, via Flaminia inter miliare secundum & tertium, euntibus ab urbe parte lavâ, custodia monumenti Flavij, tumulus ante solum Cælij Orcilij: rogo Domine, permittas mihi in eodem loco in marmoreo sarcophago, quem mihi modo comparavi, ea corpora colligere, ut quando & ego esse desiero, pariter cum his ponar.*

Decretum.

Sepulcrum fieri placet. Jumentius Celsus Promagister suscripsit III. Nonas Novembris

*Antio Pollione & Opinio Coss. ordinariis Se-
vero & Sabino Coss.*

Ad hanc Licitam Translationem per-
tinet & illa, qua defunctus reliquiæve ejus
ex peregrinâ terrâ, ubi extremum vitæ diē
clauferat, in patrium monumentum vel
locum quem vivus sibi destinaverat, sole-
bant portari. Erat enim hoc, quod hodieq;
est, plerisq; omnibus innatum, ut in gentis
suæ sepulcro condi optarint. L. Alumnæ
D. De Alimentis leg. *Ab heredibus petierat,
ut si in provincia discessisset, sexaginta Lucio
Titio darentur, ut is corpus ejus curaret in
patriam reportari. & quæ sequuntur. Et-
enim infelicitatis loco habitum, si cui ex-
ternâ in regione mortuo patrii sepulcri
carendum esset. unde Catullus:*

*Quem nunc tam longè non inter nota sepulera,
Nec prope cognatos compositum cineres,
Sed Troia obscæna, Troja infelice sepulchrum
Detinet à nostro terra aliena solo.*

Quin imò pœna fuit apud Abderitas, deco-
ctores in patria non sepelire. Laërtius de
Democrito lib. IX. Νόμος ἦ ὄντος τῆ ἀναλώ-
σις τῶν πλὴν πατρῶων ἕστιν μὴ ἀξιόθιμος τῶ φῆς ἐν τῇ πα-
τριᾷ. Dicti sunt autem à Græcis Ἀπῶφοι,
quibus patrio sepulcro conditi non potuit

contingere. Harpocracion: Από τῶν ἀντι
 ἑαπεσερημῶν τῶν θεολογικῶν τῶν φων. Ne quis
 autem hunc erga patriam, vel avita mo-
 numenta affectum miretur & tantum non
 culpet in Ethnicis, etiam priscus ille Jose-
 phus ossa sua ex Ægypto in Syriam aspor-
 tari iussit, ubi patrem antea sepeliverat, ut
 testatur historia sacra. Sed & cives propin-
 quos suorum civium & propinquorum pe-
 regtè mortuorum ossa ac cineres magno
 desiderio repetisse legimus. Quod de Poë-
 ta Euripide Atheniense apud Macedones
 mortuo, factum legitur: quanquam nihil
 hic impetrare potuerunt Athenienses. Sic
 Æmilii Arborii Rhetoris Constantinopoli
 mortui corpus Imperator Burdegalam
 transferendum curavit: unde Ausonius:

*Illic dives opum, doctusq; ibi Casare honorus
 Occumbis, patribus Magne superstitibus.*

*In patriam sed te sedem ac monumenta tuorum,
 Principis Augusti restituit pietas.*

Et de Sedato Rhetore idem Ausonius:

*Quamvis externa tamen à regione reducit
 Te patria & civem morte obitâ repetit.*

Ado Viennensis quoque autor est Lugdu-
 nenses pio amore sollicitos ossa Justi Epi-
 scopi sui usque Ægypto ad urbem suam
 repor-

reportasse, in Chronico sub Actis Anni
CCCLXXIX.

Sed quia de reliquiis ex loco peregrino in patriam portatis supra etiam cap. vii. satis copiosè egimus: jam ceteras Translationis ceremonias exequemur. Impetrata igitur Translatione, si quidem antea transferre non licuerat, priusquam corpus loco moveretur, sacrificia solemnia reddenda fuisse, tradit Paul. Jurisconsultus i. sentent. apud Cujac. lib. xxi. Obser. c. xiii. Deinde etiam edicto D. Severi mandatum erat, *ne corpora detinerentur aut vexarentur aut prohiberentur per territoria oppidorum transferri.* L. iii. D. de sep. viol. Per territoria dicit: non enim in urbes ferri licuisse ex Sozomeno discimus, qui Amelii reliquias, cum Antiochiam deportarentur, per totam viam jussu Principis intra mœnia civitatum receptas fuisse contra mores Roman. disertè scribit lib. vii. cap. x. λέγεται ὅτι ἀπὸ πάσης τῆς λεωφόρου καὶ βασιλείας πρὸς ταύματα ἐν τῶν τεχνῶν εἰς τὰς πόλεις εἰσεδεχθῆναι τὸ ἴδιον τὸ νενομισμένον Ῥωμαίοις. Quo loci quod ultima hæc verba *more Romano* interpretatur Onuphrius lib. de Cœmiteriis cap. xv. insignem

gnem esse magni viri oscitantiam, norunt qui Græcas literas norunt. Atq; hinc intelligimus, non vulgare genus honoris fuisse, qui delatus Augusto, cuius corpus *Decuriones municipiorum & coloniarum à Nola Bovillas usq; deportarunt noctibus propter anni tempus, cum interdum in basilica cuiusq; oppidi, vel in ædium sacrarum maximâ reponeretur.* teste Sueton. in eius vita.

Quod si verò defuncti corpus in itinere per ipsos vicos vel oppida transvectum fuerit, *nullam tamen pœnam meruisse eos, qui hoc fecerint, Divus Marc. Imp. rescripsit, quamvis talia fieri sine permisso eorum, quibus permittendi jus est, non debeant.* ut ait L. III. D. de sep. viol.

Sed & à vectigalibus immunia erant corpora, quæ aliò transferebantur. ut patet ex Græca constitutione, quam Cujac. lib. xi. Obser. c. xxi. edidit ex lib. LIX. βασιλικῶν his verbis: *ἐν ἑδρῆνι τόπω ἑδρῆν τέλει παρ' ἑδρῆνός περσῖα πρὸς ἑπὲρ τῶν ἀγκυμιζομένων σωματίων παρέχει.* *In nullo quoriam loco vectigal ab aliqua persona pro corporib. ex uno in alium locum translatis præstetur.* Fuisse tamen, qui à mortuis tributum exigent, proverbium indicat,

καὶν δὲν νεκρῶν φέρον, quod est apud Aristot. lib. II. Rhetor. Quanquam & de iis intelligi proverbium potest, qui mortuos venderent, quod Achillem fecisse notat Virgil. lib. I. Æneid.

Exanimumq; auro corpus vendebat Achilles.

Qui etiam hac de causa νεκροπώρας à Lycophrone appellatur. h. e. *mortuorum venditor*. Allusit huc Lactantius lib. III. *Scilicet aurum pendere debet pro mortuo Hectorē.* Vide Homer. Iliad. ω. ut alios mittam. Cicero quoque Verri hoc crimen objicit Actione VII. quòd, cum multos in Sicilia occidisset, cadavera non nisi accepto pretio, patribus & cognatis ad sepulturam redderet. Simile quid de Commodò Antonini F. narrat Lampridius: *Multi sub eo & alienam pœnam & suam salutem pecunia redemerunt. Vendidit etiam suppliciorum diversitates & sepulturas & imminutiones malorum & alios pro aliis occidit.* Videntus de hoc proverbio Autor adagiorum, qui multis super eo declamat.

C A P. XXVI.

Pœna violati Sepulcri Mors, Exilium, Pecunia, Manus amputatio. Temperata ea juxta magnitudinem facti

& rationem Personarum. Sepulcorum violatores divinitus puniti.

Quot modis potissimum Sepulcra violarentur, ex dictis constat. jam pœnam quoque hujus delicti considerabimus. At de Actionibus quidem in Sepulcri violatores Jurisconsulti videantur: nobis scire sat est, agere licuisse in eos, qui violati Sepulcri crimen admisissent. Seneca libr. iv. *Controv. iv. Sepulcri violati sit actio.*

Inter genera verò pœnarum, quibus Sepulcri violatores coerciti, præcipua hæc erant: Mors, Relegatio, Damnatio ad metaltum, Deportatio, Pecunia, Manus-amputatio. Sed ut in plerisque omnibus animadversionibus, ita hic quoque & facti & personarum habitam rationem reperio.

Nam ut à Clericis ordiar, hos perpetua deportatione punitos discimus ex Novella Valentiniani, quæ extat in Cod. Theodos. tit. v. De Sepulcris: *Clericos verò, quos tam divi operis constiterit autores, dignos credimus majore supplicio. Vehementius enim coercendus est, quem peccasse miseris scelus omne gravius facit claritudo personæ. Intolerandum, nimis execrabile, non ferendum, induere no-*

men & titulum sanctitatis & abundare criminibus. Quisquis igitur ex hoc numero sepulcrorum violator extiterit, illico Clerici nomen amittat, & sic stylo proscriptionis additus, perpetua deportatione plectatur. Quamquam mitius cum illis agit Concilium Tolletanum IV. Can. XLV. Si quis clericus in demoliendis sepulcris fuerit deprehensus, quia facinus hoc pro sacrilegio legibus publicis sanguine vindicatur, oportet Canonibus in tali scelere proditum à clericatus ordine submoveri & pœnitentiæ triennio deputari.

Servi autem & tenuioris fortunæ homines puniebantur relegatione vel damnatione ad metallum, si tantum demoliti fuerint sepulcra, ex L. Constantii C. De sep. viol. *Si servus in demoliendis sepulcris fuerit deprehensus, si id sine domini scientia faciat, metallo addicatur: sin verò domini auctoritate vel jussione urgetur, relegatione plectatur. Si verò etiam sepulcra effoderint & extraxerint ipsa corpora, afficiebantur morte. Paulus L. XI. D. de sep. viol. Rei sepulcrorum violatorum, si corpora ipsa extraxerint vel ossa eruerint, humilioris quidem fortunæ summo supplicio afficiuntur. Et Noyella Valentiniani*

in C. Theod. d. loco: *Quisquis igitur sepulcra profunde violator quietis & lucis hostis effoderit, quisquis ex his qualibet aut marmora aut saxa sustulerit, pœna mox habeatur obnoxius. Servos colonosq; in hoc facinore deprehensos duci protinus ad tormenta convenit: s; de sua tantum fuerint temeritate confessi, solvant commissi sanguine suo. si dominos inter supplicia nullo interrogante innexuerint, pariter puniantur. Ingenui quoq; quos similis præsumptio reos fecerit, si fortasse plebeij & nullarum fuerint facultatum, pœnas morte persolvant.*

Honestiores jam quod attinet, etiam illi, ut puto, mulctabantur morte, si armata manu sepulcra spoliassent, latronum more, ex rescripto D. Severi; ut ait Ulpianus Leg. III. §. VII. D. eodem. Si absque armis, vel pœna metalli, ut est in Lege eadem: vel Exilio, ut Lege XI. D. eodem; vel Pecuniâ. Nam etsi quidem Macer Jurisconsultus generatim affirmat, *de sepulcro violato actionem quoque pecuniariam dari.* Leg. IX. D. eodem, ad ditiores tamen id restringendum est verosimile. In pecuniaria verò pœnâ mirè variatum. Ulpianus L. III. §. VIII. eam statuendam ait *ex injuria, qua facta est:*

item

item ex lucro ejus qui violavit: vel ex damno quod contigit; vel ex temeritate ejus qui fecit. h. e. ex eo quod æquum judici videbitur, dum tamen non minoris reum condemnet iudex, quàm in aureos centum sepulcro violato, vel ducentos, sepulcro inhabitato aut inædificato: quæ pœna Edicto Prætoris fuit definita, dicta Leg. III. Constantius autem Imp. sepulcri violatorem xx. pondo auri fisco inferre jubet, ut rectè ex Basilicis legendum putat Cujacius: quam ipsam etiam pœnam statuit in locorum iudices, si hoc vindicare neglexerint, ut est in Leg. II. & IV. Cod. De sepulcr. viol. Idem Imperator etiam sancivit, ut villa, sive domus aut ædificium quodcumq; esset, fisci juribus vindicaretur, in qua domo aliquid reperiretur, quod de sepulcro esset detractum, ut est in Leg. 2. Cod. eodem.

Quid? quod etiam in titulis monumentorum non rarò certam pecuniæ summam pœnæ nomine jubebantur vel arcæ Pontificum vel ærario populi Rom. persolvere, qui quacumq; alienatione sepulcrum contra testatoris voluntatem alienassent, ut ex nonnullis Inscriptionibus videre est, qua-

quarum una hæc est : AUR. MAXIMIANUS.
 AUR. OLYMPIADI FIL. DULCIS-
 SIME. QUÆ. VIX. AN. XXII. M. X. D.
 XXVI. ET. PUBLICIÆ. CARPO-
 DORÆ. EIUS. ET. LIB. LIBERTA-
 BUSQUE. SUI. POSTERISQUE.
 EORUM. F. SI. QUIS. HOC. SE-
 PULCRUM VEL MONUMEN. CUM.
 ÆDIFICIO. UNIVERSO. POST.
 OBITUM MEUM. VENDERE. VEL.
 DONARE. VOLUERIT. VEL. COR-
 PUS ALIENUM INVEHERE VELIT.
 DABIT. POENÆ. NOMINE. ARCÆ.
 PONTIFICUM. HS. C. ET. IS. CUI.
 DONATUM. VEL. VENDITUM FU-
 ERIT. EADEM. POENA. TENEBI-
 TUR. Item alia : C N. TREMELIUS
 TROPHIMUS. FECIT. SIBI. ET.
 FLAVIÆ. PROBÆ. CONIUGI. CUM.
 QUÆ. VIXIT. ANNIS * LIBERTIS.
 LIBERTABUSQUE. POSTERISQUE.
 EORUM. SI. QUIS. AUTEM. HOC.
 VENDERE. VOLUERIT. ARCÆ. PON-
 TIFICUM X. MILLIA. NUMUM.
 INFERET. VEL. SI. QUIS. ALIE-
 NUM. CORPUS. SIC. INTULERIT.

POENAM. SUPRA. SCRIPTAMQUE.
 Item alia : CONIUGI. CARISSIMÆ.
 ET. SIBI. ET. C. MARCIO. VICTO-
 RI. ET. LIBERTIS. LIBERTABUS-
 QUE. SUI. POSTERISQUE. EO-
 RUM. NE. NOMINE. MEO. EXEAT.
 QUOD. SI. QUIS. ID. MONUMEN-
 TUM. PARTEMVE. EIUS. VENDE-
 RE. VEL. DONATIONIS. CAUSA.
 CUI. MANCIPARE. VOLUERIT.
 ALIOVE. QUO. NOMINE. EIUS.
 MONUMENTI. PARTEM. ALIENA-
 RE. TEMPTAVERIT. DARE. DAM-
 NAS. ESTO. ÆRARIO. POPULI. RO-
 HS. XV. M. N. ET. COLLEGIO.
 PONTIFICUM. HS. XV. MN. Et
 hoc amplius bona quoque eorum, qui
 alienassent, Reipubl. addici solita repe-
 rio, ut in hac Inscript. Brundusina. M.
 LOLLIVS. ARPHOCRAS. V. F. S. ET.
 PÆLINÆ. VXORI. V. ET. LIB. LI-
 BERTAB. POST. Q. EORUM. M. S.
 S. E. H. N. S. NEQUE. VLLI. LI-
 QUEBIT. LOCATIONIS. CAUSA.
 IN. ANNIS. CENTUM. QUANDO-
 QUE. TRANSVENDERE. QUOD. SI.
 QUI.

QUI ADVERSUS ID. FECERINT.
EORUM. BONA. PERTINERE. DE-
BEBUNT. AD. REMPUBLICAM. BRUN-
DISINORUM.

Non opinor ἀπεγοδιόνησον fuerit huc ad-
scribere vetustam illam formulam senten-
tiæ Judiciariæ, qua Alfenus Senecio Sub-
præfectus classis primæ Misenatium ad tu-
relam inferi maris ab Augusto constitutæ,
heredes Patulciî Diocletis, qui dirutis se-
pulcris locum religiosum Ætio Abascantio
tanquam purum vendiderant, propter ne-
glectam religionem multat pretio & usu-
ris centesimis duplicibus cum anatocis-
mo, ut ex ea pecunia pauperes milites
classis primæ Misenatium non collato ære
ægroti curentur: locum verò ipsum Rufino
militi emptoris heredi aufert & publicum
facit in usum sepeliendorum militum e-
jusdem classis. Sed placet sententiam ip-
sam integram proponere, ut est in tabel-
la marmorea, quæ Neapoli visitur in ædi-
bus Hadriani Gulielmi:

In. His. Ædificiis. Et Locis

Puris. Adjacentibus. Ædificiis Sive. Is. Locus.
Ager. Est

Æli.

Æli. Rufini. Militis.

Cujus. Se. Possessorem. Esse. Ex. Causa. Emptionis. P. Æli. Abascanti. Patris. Sui. Alfenio. Senecioni. Subpræs. Claß. Pr. Mis. Probavit. Et. Meruit. Sententiam. Quam Iussu. Eiusdem. Senecionis. Subpræs. Huic. Titulo. Proscripsit.

Senecio C. C. C. dixit

Necessariam. Fuisse. Inspectionem. Ædificiorum. Et Loci. De. Quibus. Apud Me. Actum. Est. Reipsa. Manifestatur. Cum Igitur Ædificia. Solo. Puro. Posita. Deprehenderim. Neque ullo Sepulcro. Superposita. Vel. Conjuncta. Apparet. Venditionem. Eorum. Iure. Factam. Ideoq; Ad. Ælium Rufinum. Militem. Ex. Causa. Emptionis. Pertinere. Videtur. Loci. Vero. Sive Agri. Quem Adiacentem Ædificiis Ælius Abascantus. Pater. Rufini. Ab. Heredibus. Patulci. Diocletis. Æque. Mercatus Est. Quum. Habeat. Plurima. Et Dispersis. Locis. Sepulchr. Ius. Per. Venditionem Transferri. Ad. Emptorem. Non. Potuisse. Et Cum. Pater. Rufini. Et Postea. Rufinus. Quamquam. Non. Iure. Facta. Emptione. Semper. In. Possessionem. Fuerint. Nullo. Iure. Eum. Locum. Vindicare. Sibi. Patulcij. Possunt. Planè. Cum.

In.

*In. Re. Prasenti. Inspexerim. Oblituratam.
Adq. Erasum. Patulci Dioc. Nomen. Et Re-
manere. Inscripta Capita. Quedam Expri-
mentia. Hac. Verba. Actius Dioc. Patul.
Dioc.*

F. cum. Fratibus. Qui Nunc. Hic Adfunt.

Vendunt. P. Ælio. Abascanto

Locum. Purum. In. Quo. Nulla. Sepulcra.

Jacta. Superposita. Neq; Conjuncta

Apparent. Lib. Nep. Pronep. Q Et. Reli-

qua. Ob contemptum Famen. Religionis

Rufinus. P. Æli. Abas. F. Agro Privetur.

Fietq; Pub. sepeliendorum Militum

Class. Pr. Mis. In. Usum. Heredes. Vero. Pa-

tul. Dioc. Mulctentur sorte

Vna Cum Anatocismo. Bina. Centesima. V-

suræ. Propter. Neglectam

Religionem. Sepulcrorum. Clam. Dirutorum.

Pauperesq; Milites

Class. Pr. Mis. Donati. Sint. Dum. Egrescunt.

Et Moriuntur. Ne. Ære

Conlato. Curentur. Sepelianturq. Quam. Sen-

tentiam. Sanctam Esse

Omnes. Sciunto. Idque. Totum. Testatur.

Marmor.

Denique Valentinianus Imp. media

parte bonorum mulctavit eos, qui ex honestioribus sepulcrum violassent. dictâ Novellâ: *Splendidiores autem vel dignitatibus noti bonorum suorum medietate mulctati, perpetuâ notentur infamiâ.* Quod verò hic de Infamia addit non mirum: Nam, ut Ulpianus testatur Leg. i. De Sep. Viol. vel sola *Sepulchri violati actio infamiam irrogat.* Et habent eam conjunctam reliquæ pœnæ omnes.

De manuum verò amputatione, quâ hujusmodi violatores sepulcrorum puni- tos diximus, auctorem habemus Harmenopolum, qui lib. vi. tit. v. disertè scribit: *οὐδὲν βεβήσας ἐν τοῖς τάφοις ἐκδιούοντες, χειροκτενείσθαι.* *Car. Qui mortuos in sepulchris exuunt, illis manus amputentur.*

Porro adeo flagitiosum hoc scelus habitum fuit, ut etiam olim inter causas relatum sit, cur uxor à marito divortere posset, si nimirum *sepulcrorum dissolutorem* esse probaverit, ut rescripsere Theodotius & Valentin. Imp. Cod. De repudiis. Leg. viii.

Quin imò ita existimabant, ut ut quis humanam fortè pœnam effugeret, divi-
nam

nam tamen minimè vitari posse. Unde Phocylides :

Μὴ τύμβον φθιμένων σκοπέυξῃς, μηδ' αἰθέρα
Δείξῃς ἠελίῳ, καὶ δαιμόνιον χόλον ὄρησι.

Hinc iratam Isidem vel alios Deos solebant imprecari, qui sepulcrum suum violassent, ut in hac *Inscriptione* : *SECVS. QUI. FECERIT. MITEM. ISIDEM. IRATAM. SENTIAT. ET. SVORVM. OSSA. ERVTA. ATQVE. DISPERSA. VIDEAT.* Sic in sacra etiam historia legimus Regem Moabitarum divinitus punitum, quod non solum τυμβωρύχῳ fuerit : sed ossa etiam Regis Idumæorum cremasset, ac è cineribus calcem fecisset ad incrustandum suum palatium. Amos. c. ii. Et, ut tandem finem faciam, qui in patrios cineres mixissent, h. e. patrium monumentum violassent, eos non aliter quam parricidas furiarum ardentibus tædis perterre-ri atque agitari credebant. Unde Horatius de Arte Poëticæ. in fine :

*Nec satis apparet, cur versus faceret : utrum
Mixerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus, certè furit.*

quasi dicat, Non satis apparet, utrius facinoris admissi causa tam graviter sibi deos

habeat iratos, sepulcri ne violati, an sublatis & loco moti bidentalibus. Nam cum fas non esset mejere in loco religioso, tum multo habebatur sceleratissimum, filium in parentis tumulum immejere. Quare etiam interdum hoc ignominia genus solebant deprecari, ut ex hoc lapide Romano constat:

HOSPES. AD. HUNC. TUMULUM.
 N.E. MEIAS. OSSA. PRECANTVR
 TECTA. HOMINIS.

Quos enim ignominia affectum ibant, ad illorum statuas mejere vel urina solebant inquinare, ut constat ex Juvenali:

Cujus ad effigiem non tantum mejere fas est.

Et Suetonio, qui de Nerone sic scribit cap. LVI. *Religionum usque quaque contemptor, præter unius Dæ Syriae. Hanc mox ita sprevit, ut urinam contaminaret. Sed hæc delicatas aures fortean mordeant. quare pausa hic esto.*

C A P. XXVII.

De Cenotaphiis. Extructa ea vel alibi sepulchris, vel sepultura omnino ex partibus. In prætor cenotaphii indicium apud Athenienses. Pertica Longobardorum in sepulchris. Pythagorei cenotaphia extruebant iis, qui à Philosophia descessissent. Cenotaphia an religiosa?

MONUMENTA igitur, in quæ corpora mortuorum vel reliquiarum inferebantur, hoc est, Sepulcra vidimus: restant jam illa, quæ memoriæ causa fiebant, & Græcis Cenotaphia appellabantur Suidas: Κενοτάφια πιναι ἢ ζαν ἐλισσόμενα. ὡς τύπος νεκρῶ, μὴ ἔχοντα νεκρῶν. Atq; à Græcis illa esse orta, nullum est dubium: quare eorum etiam testimoniis interdum hæc nostra illustrabimus.

Duùm autem generum fuisse observo. Nam vel etiam alibi sepultis extruebantur, vel sepulturæ planè expertibus.

Quæ alibi sepultis, ea honoris tantum, vel memoriæ gratia fiebant; unde etiam *honorarium tumulum* vocat Suetonius, qualem Druso in æstivis castris supremum diem morbo obeunti à militibus prope Rhenum esse excitatū, scribit in Claudio: quanquam corpus ejus ad urbem devedum sepultumq; in Campo Martio. Simile quid de Alexandro tradit Lampridius: *Cenotaphium in Gallia, Romæ sepulcrum amplissimū meruit.* Quo pertinet illud Epigramma Agathiaë lib. iii. Anthol. tit. εἰς γυναικας.

Ναὶ λίτομαι περοδίτα, φίλω κοστάλεξον ἀνηρότη
 Εὐτ' ἂν ἐμίω λείψης τατρίδα θεσσαλίω,

Δ Λ 5

Καὶ θανε

Κάτθανε σὴ Ὁδύσειτις, ἔχει δὲ μιν ἐν χθονὶ πύμβος
 Αἶ, αἶ, Βασσορίης ἐγγύθεν ἠϊόνθ',
 Ἄλλὰ μοι αὐτόθι πύχε λενήελον ἐγγύθι σείο
 Οφρ' ἀναμιμνήσῃ τῆς ποτὲ κκελίδης.

Quæ verò infepultis excitabantur Cenotaphia, religionis causa fiebant. quod existimarent, animas non posse prius quiescere, quam sepulcro essent conditæ. ob quam causam ψυχαγωγία & Κενοτάφια sunt instituta, ut quorum corpora reperiri nusquam possent, iis inanis tumulus extrueretur, ad quem animas mortuorum vocarent: quod sepulcri instar apud Romanos habitum ex Aufonii Parentalibus notum est. in quorum præfatione;

Voce ciere animas, funeris instar habet.

Et mox:

*Ille etiam masti cui defuit urna sepulcri,
 Nomine ter dicto panè sepultus erit.*

Sed de ψυχαγωγία supra satis multa.

Cenotaphia vero erecta iis, quorum reliquæ non faciles erant inventu, multi autores testantur; ut qui in mari perierant. Callimachus libro III. Antholog. cap. εἰς ναυαγῆσαντας:

Νῦν δ' ὁ μὲν εἰν αἰλί πη φέρεται κενός, αἰνπ δ' ἐκείν
 Ουνομα κρη κενεὸν σῆμα παρερχόμεθα.

Item

Item iis, qui militiæ occiderant : cujusmodi Cenotaphium Argivis bello Trojano occisis Corinthi constitutum sua adhuc tempestate extitisse memorat Pausanias in Corinthjaciis: Ταῦνδὲ ἀνδριάντων ἔπερὶ αὐτῶν δέικνυται Δαναῶν μνήμα, καὶ Ἀργείων τάφῳ κενός ὁπίσκει ἐντε τλίω καὶ ὀπίσκει κημιζομένους ἐπέλαβεν ἡ τελευτή. Et apud Xenophontem l. vi. Expedit. Cyri. inane sepulcrum struitur militibus defunctis, quorū reliquiæ non poterant reperiri : ἐνίς ἢ σὺν ἑκ τῶν ὁδῶν στυγερόντες ἔθαψαν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύσαντο κείνους. ἔσθδὲ μὴ δειλοκῶς κενότατον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, ἔπειθ' ἐν μεγάλῳ ἔσεφάνους ἐπέθεσαν. Et in historia Romanâ Varianis legionibus ab Ariminio occisis post sex annos cenotaphium extruxit Germanicus : unde Tacitus l. i. Anna. *Primum extruendo tumulo cespitem Caesar posuit, gratissimo munere in defunctos.*

Quod verò Athenienses attinet, apud illos Cenotaphii indicium habebatur Lignum navale. sic enim cum Lipsio interpretari malo τὸ ἱκρίον apud Marcellinum, quàm cum aliis crucem aut furcam. Verba Marcellini in vita Thucydidi hęc sunt :

ἱκρίον ἐστὶ τὸ πέφικαι καὶ ἐστὶ κενότατον ἢ ἐπὶ γνώσειμα

εἶναι ἑπιχώριον καὶ νόμιμον Ἀτικὸν τῶν ἑπι τοιαύτῃ
 δυσυχία τελευτησάντων καὶ μὴ ἐν Ἀθλίαις ταφέντων.
 Ait quosdam opinari Thucydidem pere-
 grè & in exilio mortuum. Lignum enim
 navale sive Tabulam super sepulcrum ejus
 positam esse. Hoc autem inanis est honorarii
 tumuli patrium signum Atticum haberi in iis,
 qui tali infortunio obiissent, nec Athenis sepul-
 ti essent. Ideo autem navali potissimum Li-
 gno ad hanc rem usi videntur, quòd mari
 ferè ex Attica disceditur.

De Longobardis perticas statuentibus
 in sepulcris suis, si forte qui ex consanguineis peregrè obiissent, testatur Paulus Dia-
 conus lib. v. de Reb. gestis Longobard. cap.
 xxxiv. Ad Perticas autem locus ipse ideo dici-
 tur, quia ibi olim pertica, id est, trabes erectæ
 steterant, quæ ob hanc causam juxta morem
 Longebardorum poni solebant. Si quis enim in
 aliquam partem aut in bello quomodocunq; ex-
 tinctus fuisset, consanguinei ejus intra sepulcra
 sua perticam figebant, in cujus summitate co-
 lumbam ex ligno factam ponebant, quæ illuc
 versa esset, ubi illorum dilectus obiisset: scilicet
 ut sciri posset, in quam partem is, qui defunctus
 fuerat, quiesceret.

Neque verò hîc prætereundus insignis mos Pythagoricorum, quos iis, qui à Philosophia sua defecissent, Cenotaphia tanquam mortuis extruxisse, pater ex Origene libr. I. Celsum: *Ceterùm Pithagorei cenotaphia extruebant iis, qui defecissent à Philosophia reflexo cursu ad idioticam vitam: nec ideo deterior habitus est Pythagoras in docērina & demonstrationibus aut ejus discipuli.* Causam addit Clemens Alexandrinus lib. V. Stromat. *Φασίγ' εἶν' ἰπποαρχον ἢ Πυθαγόρειον αἰτίαν ἔχοντα γράψασθαι, τὰ τοῦ πυθαγόρου σαφῶς, ἐξελαθῆναι τὸ διατριβῆς καὶ σήλην ἐπ' αὐτῷ γυμνάσιον οἷον νεκρῶν, Ἄλλ' ἢ ἐν τῇ βαρβάρῳ φιλοσοφίᾳ νεκρὸς καλῶσι οὐδ' ἐκπεσόντας τῶν δογμάτων καὶ καθυποπέξαντας ἢ ἔν τῶν πᾶσι πῶς ψυχῆς.* Vide & Jamblichum in vita Pythag. & cui hæc accepta ferimus, CL. V. Theodorum Canterum lib. I. Var. Lection. cap. XII.

Sed ad Romanos nostros revertamur, quos Cenotaphia hæc non aliter quàm ipsa sepulcra Inscriptionibus ornasse legimus. Ovidius libr. XI, Metamorph. fab. X. de Ceyce:

— inq̄, sepulcra

*Si non urna, tamen junget nos litera, si non
Osibus ossa meis, at nomen nomine tangam.*

Et modico antè eadem fabulâ :

Et saepe in tumulis sine corpore nomina legi.

Fecerunt idipsum & Græci. Laertius
in Perianthro : Κορίνθιον δὲ ἔστι τὸ Κενοτάφιον
ἐπέγραψαν αὐτῷ πέδον.

Πλάτῃ καὶ σοφίας πρὸς τῶν περὶ αὐτοῦ ἡδε Κορίνθιος

Κολπις ἀγγελοῖς γὰρ Περειάνδρον ἔχει. h. e.

Et Sophia & nummis Perianthrum terra Corinthus.

Clarum littoreo continet alma finu.

Sed hîc quæstio inter Jurisconsultos,
An Cenotaphia etiam fuerint religiosa,
Negat Ulpianus ex rescripto Divorum,
fratrum L. vel quod 6. D. D. Relig. Si
*adhuc monumentum purum est, poterit quis
hoc & vendere & donare: si Cenotaphium
sit, posse hoc venire dicendum est: nec enim esse
hoc religiosum Divi fratres rescripserunt.*
Contrà verò affirmat Marcianus Juriscon-
sultus L. in cautum 6. D. De Divis. rerum:
*Cenotaphium quoq̄, inquit, magis placet
locum esse religiosum, sicut testis in ea re est
Virgilius.* At facile est litem hanc diri-
mere ex iis, quæ jam dicta sunt. Nam Di-
vos Fratres loqui de Cenotaphio, quod ad
nudam tantum memoriam vel honorem
peregrè mortui factum sit, nullum est du-
bium. At Martianus de eo loquitur,
quod

quod sepulcri religione coleretur, & ubi aræ essent excitatæ vocatique Manes. Ad quam etiam Virgilii testimonium advocat, sive jam id desumptum sit ex III. Æneid. ubi Andromachæ anniversaria celebrantur:

*Solemnes tum forte dapæ & tristia donæ
Libabat cineri Andromachæ, manesq; vocabat
Hæcoreum ad tumulum, viridi quem cespitè inanis.
Et geminas, causam lachrymis, sacraverat aras.*

sive ex v. Æneid. de tumulo Palinuri:

*Et statuens tumulum, & tumulo solemnità mittens:
Æternumq; locus Palinuri nomen habebit.*

Vel Deiphobi, Ibidem:

*Tunc egomet tumulum Rhæteo in littore inaxem
Constitui & manes magnâ ter voca vocavi.*

Quod cum non intelligeret Trebonianus, parùm commodè istis Martiani verbis videatur subjunxisse illa Ulpiani ex lib. xxv. ad Edictum: *Sed Divi fratres contrà rescripserunt.* ut ingeniosè existimat legitimæ Jurisprudentiæ singulare decus ac ornamentum Scipio Gentilis Antecessor Noricus amicus noster non ex multis, lib. ii. Parerg. cap. xvi. Nam hæc Cenotaphia sepulchri potiùs, quàm inanis tumuli nomen merentur. Quare etiam Statius *inania busta & vacua sepulcra* vocat lib. xii. Thebaid:

*Quin fugitis dum tuta via est, Lernamq; reversa
Nomina, quod superest, vacuis datis orba sepulcris
Absentemq; animas ad inania busta vocatis.*

Et Ovidius libr. v i. Metamorph. fab. de Progne:

*Induiturq; atras vestes & inane sepulcrum
Constituit, falsisq; piacula Manibus infert,
Et luget non sic lugende fata sororis.*

Quid? quod Christiani quoque maximam religionem hujusmodi Cenotaphiis sanctorum hominum exhibuerunt, sicut ex Theodoreti libr. De Martyrib. cognoscimus & ex hisce Prudentii versibus libr.

DE SEPULCRIS:

*Hoc colunt cives, velut ipsa membra
Cesspes includat suus & paterno
Servet amplectens tumulo beati
Martyris ossa.*

Ex his igitur satis liquet, Cenotaphia quædam non absque ratione religiosa dici posse. Discrimen tamen inter Sepulcrorum & Cenotaphiorum sanctitatem vel religionem idem Scipio Gentilis hoc constituit; quod sepulcrorum quidem sanctitas teste Cicerone, *in ipso solo est, quod nulla vi moveri neq; deleri potest.* Cenotaphiorum verò in ipsa religione & reverentia

vivo-

vivorum, quæ & mutari potest & deleri. Quapropter, qui hoc genus monumenti perpetuò esse religiosum studebant, si operam dare soliti, ut certis temporibus in eo religio renovaretur, quod de Cenetaphio Drusi scriptum est à Suetonio in vita Claudii: *Ceterum exercitus honorarium ei tumulum excitavit: circa quem deinceps statò die quotannis miles decurreret, & Galliarum civitates publicè supplicarent.* quæ ultima verba aram quoq; huic inani tumulo fuisse adjunctam non obscure significant. Huc pertinet antiquus Lapis, qui Ravennæ:

OB. MEMORIAM. PATRIS. SUI.
 DEC. VII. COLLEGII. FABR. M. R.
 HS. M. N. LIBERALITATE. DONAVIT.
 SUB. HAC. CONDITIONE. VT. QUOT-
 ANNIS. ROSAS. AD. MONUMENTUM.
 EIUS. DEFERANT. ET. IBI. EPULENTUR.
 DUNTAXAT. IN. V. IDVS. IVLIAS. QVOD.
 SI. NEGLEXERINT. TUNC. AD. VIII.
 EIUSDEM. COLLEGII. PERTINERE. DE-
 BEBIT. CONDITIONE. SUPRASCRIPTA.

FINIS LIBRI TERTII, DE
 Funeribus Romanorum.

JOHAN. KIRCHMANNI

DE FUNERIBUS
Romanorum.

LIBER QUARTUS.

CAPUT. I.

De diebus, qui parentationibus destinati: ut Feralia, Novendialia, Denicalia. Feraliorum origo, mensis & dies. Græcorum eodem mense Februario eadem consuetudo. Novendialium partitio. Lex Iustiniani de heredibus ante nonum diem non appellandis. Denicalibus quid actum. Exuerra. Everriator. De porca præcidanea. Atro die parentare fas non fuisse. A τὸ ἔγιδες.

AD Exodium jam res perducta est, ac funeris pompa ordoq; visus. Venio igitur ad ea *quæ post funerationem*. Tantum enim aberat, ut eo ipso statim tempore, quo defunctus sepulcro inferebatur, parentationum finis esset, ut etiam adhuc certi quidam dies destinati fuerint, quibus iusta mortuis persolverentur, publicè quidem *Feralia*: privatim verò *Novendiales* & *Denicales* *feria* aliiq; dies parentales.

De Feralibus Festus: Feralia Diis mani-
buis

bus sacrata festa à ferendis epulis, vel à ferendis pecudibus. Varro lib. v. de Lingua Latina. Feralia ab inferiis & ferendo, quod ferunt tunc Epulas ad sepulcrum, quibus jus ibi parentare. Origo horum Æneæ tribuitur teste Ovidio l. l. Fastor.

Hunc morem Æneas pietatis idoneus autor

Attulit in terras, jussu Latine, tuas.

Ille patru Genio solemniter dona ferebat,

Hinc populi ritus edidicere novos.

Ceterum principes omnium Numa rex hunc ritum Romanos docuit, cura ejus Pontifici commissa. Livius lib. i. Cetera quoque omnia publica privataque sacra Pontificis scitis subjecit: ut esset quo consultum plebs veniret: Et statim: Nec caelestes modo ceremonias, sed iusta quoque Funebria, placandosque Manes, ut idem Pontifex edoceret. Aufonius in Præfat. Parental. Titulus libelli est Parentalia. Antiquæ appellationis hic dies, & jam inde ab Numa cognatorum inferiis institutus, nec quicquam sanctius habet reverentia superstitionum, quam ut amissos venerabiliter recordetur.

Erat autem solemnis ac status harum publicarum feriarum mensis Februarius: unde eum κατάρσιον appellat Plutar. in Numas

Dies autem ejusdem mensis decimus

nonus,

nonus, hoc est, XI. ante Kal. Martii, ut videre est cum ex veteri Kalendario Romanum ex II. Fastor. Ovidii, ubi Poëta sic ait:

*Non tamen hoc ultra, quàm quum de mense supersunt
Luciferi quot habent carmina nostra pedes.
Hanc quia Iusta ferunt dixere Feralia lucem,
Ultima placandis Manibus illa dies.*

Atqui Elegiacos versus constare undecim pedibus vel pueris notum est. De eodem mense testatur idipsum Cicero II. Legib. *Februario autem mense, qui tunc extremus anni mensis erat, mortuis parentari voluerunt, quod tamen D. Brutus, ut scriptum à Sisenna est Decembri facere solebat. Cujus ego rei causam cum mecum quærerem, Brutum reperiebam idcirco à more majorum discessisse (Nam Sisennam video causam, curis vetus institutum non servarit, ignorare: Brutum autem majorum institutum temerè neglexisse, mihi non fit verisimile, doctum hominem sanè cujus fuit Accius per familiaris) sed mensem credo extremum anni, ut veteres Februarium, sic hic Decembrem sequebatur. Quem locum ante oculos habuit Plutarchus cum hæc scriberet in Problem. *Ἀγὴ τῶν ἀλλῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ Φεβρουαρίῳ μὲν ποιημάτων χοαίς καὶ ἐναγίῃ**

ἐναγισμὰς τοῖς πεθνηκόσι, ΔέκιμⓄ ΒρῆτⓄ, ὡς Κε-
κέρων ἰσόρηκεν, ἐν τῷ Δεκεμβρίῳ τοῦτο ἔπραττεν.

Quod autem Februario potissimum
mense mortuorum Manibus inferias Ro-
mani dederunt, id à Græcis manasse, prin-
ceps omnium, quos sciam, observavit eru-
ditissimus noster Casaubonus, qui eadem
sacra eodem tempore, in diversis Græco-
rum urbibus celebrari solita, annotat libr.
Animadvers. in Athenæum cap. XIX. De
Atheniensibus testis Hesychius: Μιαρὰ ἡμέ-
ρα, inquit, τοῦ ἈνθεστηριῶνⓄ μὲν ὁ ἀνὰ αἶς πρὸς ψυ-
χὰς τῶν κατοικομενῶν ἀνιέναι ἐδόκειν. Antheste-
rion autem inter menses Atticos Februarii
Romani & Martii partem complectitur.
Sic etiam Apolloniatas eodem mense An-
thesterione solitos τὴ νόμιμα σιωτελεῖν πρὸς τε-
λήσεις scribit Athenæus lib. VIII. δειπνοσοφ.
Atq; hæc quidem feriæ publicè celebraban-
tur in memoriam defunctorum: Privatim
verò *Novemdiales* & *Denicales*.

De Novemdialibus Festus: *Novem-
diales feriæ à numero dierum dictæ sunt.*

Fuere autem Novemdialia duùm ge-
nerum: Una fieri solita ob lapidum im-
brēm, à rege Tullo instituta, de quibus

abundè Livius lib. I. & XXI. in actis anni, ab urbe condita 1033VII. & lib. XXVII. Verùm hæc sunt ab instituto nostro aliena. Nam, ut ex Livii verbis patet & prodigii causa fiebant, & publicè suscipiebantur & novem continuos dies durabant. *Altera* verò Novemdialia, de quibus nos loquimur, erant privatæ alicujus familiæ sacra, quibus defunctis solebant parentare. Glossæ. *Novemdialia*, ἑνωματὶ ἑπταήμερον αἰγυμνασία. August. in Genesin: *Nescio utrū inveniat*ur alicui sanctorū in scripturis celebratum esse luctum novem dies, quod apud Latinos Novemdial appellat.

Dicta autem Novemdialia, non tam quòd novem totos dies celebrarentur, quàm quod nono post mortem die completis ad tumulum solemnibus funeri finis fieret. Porphyrio ad Horatii Epod. XVII. *Novemdiale sacrificium est, quod mortuo fit nonâ die quàm sepultus est.* Donatus in Phormionem Terentianam: *In nuptiis, inquit, septimus dies instaurationem voti habet, ut in funeratione nonus, quo Parentalia concluduntur.* Hinc Apulejus lib. IX. *Metam. Jamq; nono die ritè completis apud tumulum solemnibus.* Alludunt & Poëtæ, ut Virgilius:

*Præterea si nona diem mortalibus alium
Aurora extulerit.*

Ac Statius in funere Archemori libr. v. r.
Thebaid.

*Roscida jam novies cælo dimiseras astra
Lucifer, &c.*

Hinc est, quod Dio scribit Adrianum Cæ-
sarem Plotinâ mortuâ ἑπὶ ἡμέρας ἑνέα μελα-
νειμονῆσαι, h. e. per novem dies atratum fuisse.
Et Justinianus Imperator ex eodem ritu
ὡς τε βέβαιον νόμον tulit, ne cui liceat aut here-
des defuncti, aut parentes, aut liberos, aut
uxorem, aut propinquos, aut alios ejus affi-
nes, aut fidejussores, ante novem dierum
spatium, quibus lugere videtur, convenire,
aut aliquo modo interpellare, aut admoni-
tionem eis aliquam offerre, aut eos in jus
vocare, vel ob æs à defuncto conflatum, vel
ob quamcunq̄ue aliam causam, quæ specia-
liter ad memoratas personas spectet. Ver-
ba legis hæc sunt Novell. cxv. capit. v.

Θεωπίζομεν μηδενὶ παντελῶς ἐξεῖναι ἢ οὐδὲ παιδῶν ἢ
γαμετῶν ἢ συγγενῶν, ἢ ἀλλῶν αὐτῶν προσγενητῶν ἢ ἐγγυ-
ητῶν, πρὸς τῆς τῶν ἑνέα ἡμερῶν πρῶτης, ἐν αἷς
πενθῆν δοκῶσιν, αἰτῆσθαι, ἢ καθ' οἶον δὴ ἕνα τρόπον πικ-
ρονοχλεῖν ἢ ἕνα ὑπόμνησιν αὐτοῖς ἑπιφέρειν ἢ ἐν δι-
καστηρίῳ αὐτοῦ καλεῖν, εἴτε ὀνόματι χρέως ἢ ἄλλοι
τελευτήσῃ κατὰ γομφίον, εἴτε ἀλλῆς οἰασθῆν αἰτίας

χείρ eis τὴ μνημόνῳ τῶν ἰδίων ὁρίωντος ἀπέστανται.
 Vide Harmenopul. libr: v. prompt. jur. ci-
 vil. tit xii. Cujac. Novell. lx.

Denicales ferias quod attinet, de iis Fe-
 stis: *Privata feria* vocantur *sacrorum pro-*
priorum, velut dies natales, operationis, deni-
cales. Hisce feriis familia funere polluta
 certis quibusdam ceremoniis purgabatur.
 Idem Festus; *Denecales feria* celebrantur
cum hominis mortui causa familia purgabatur.
Græci enim νέκρω mortuum dicunt.

Genus autem illud Februi, quo fune-
 sta familia expiabatur, appellabant *Exver-*
ras: de quibus Festus: *Exverra* sunt purga-
 tio domus, ex qua mortuus ad sepulturam esse-
 rebatur (in vulgatis est *ferendus* sensu ma-
 lo) qua fit per *Everriatorem* certo genere sco-
 parum adhibito, ab *extra verrendo* dicta. Erat
 autem *Everriator*, teste eodem Festo, qui
 accepta jure hereditate justa facere defuncto
 debet. qua si non fecerit, aut quid in ea re tur-
 baverit, suo capite luat. Paulò aliter Mari-
 us Victorinus, qui porcã illi contrahi ait,
 quam quotannis immolare teneatur ante
 novarum frugum gustationem. Sic enim
 scribit: *Qui justa defuncto non fecerunt, aut*
in sa.

in faciendo peccaverint, his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari oporteat, antequam novam quasi dapem mereant de segete capere. Præcidaria dicta, quod anteceditur, quam frugem capiant. Hinc igitur constat, quid sit illud apud Ciceron. II. legib. *Quæq; in porca contracta jura sint, monente doctissimo Turnebo libr. xvii. Advers. cap. xx.* Præcidaneam autem porcã vocat Festus, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo justa non fecisset, id est, glebam non in os jecisset, quod mos eis erat facere prius, quam novas fruges gustaret. Itemque Varro libr. III. de Vita pop. Romani: *Qui bumatus non sit, heredi porca præcidanea succidenda Telluri & Cereri, aliter pura familia non est.* Nec verò opus erat, Marium Victorinum tam anxie contendere, Præcidariam dici debere hanc porcã, non Præcidaneam: cum tamen idem sit Præcidaneum & Præcidarium, sicut & Extraneum, Extrarium: Pedaneum, Pedarium. Mortuos hisce feriis residere scribit Cicero II. Legibus: *Nec verò tam Denicales, quæ à nece appellatæ sunt, quia residentur mortui, quam ceterorum cælestium quieti dies Feriæ nominarentur, nisi*

majores eos, qui ex hac vita migrassent, in Deorum numero esse voluissent. Has opinor Hesy chius intellexit : Καθέραι, inquit, πένθης ἡμέραι ἔπι πελοποιήσιν.

Verosimile est etiam membrum illud, quod familiae purgandae causa exceptum fuisse, nec cum reliquo corpore in urnam conditum, supra diximus, his ipsis feriis antiquitus, quamdiu mos iste duravit, terra fuisse obtectum. Ad quam conjecturam, praevit mihi Cicero, qui dicto libro de iisdem feriis agens, sic loquitur : *Neque necesse est edisseri à nobis, quis finis funesta familiae, quod genus sacrificij Lari vervecibus fiat, quemadmodum os resectum terra obtegatur.* Tam religiosè autem hae feriae cultae, ut ne mulos quidem iis jungere licuerit. Columella lib. II. cap. XXII. *Nos apud Pontifices legimus feriis tantum Denicalibus mulos jungere non licere, ceteris licere.* Itemque ut inter causas recenserentur militis excusandi, qui die condicto non adesset. Agellius lib. XVI. cap. IV. *Denique ita concipiebatur jusjurandum, ut adessent, his additis exceptionibus, nisi harunce quae causa erit, Funus familiare, feriaeque Denicales.* Statas autem non fuisse, sed

conferendas in eos dies, quibus nec private ejusdem familiæ feriæ sint, nec ullæ publicæ, testatur Cicero dicto loco. *Eas in eos conferre dies jus, quibus nec ipsius neq; publicæ feriæ sint.* Quæ verba manifesti erroris convincunt eos, qui decimo à morte die ferias hæc celebrari solitas, existimant, atq; ideo à numero denario indigitatas Denicales contra Festum ac ipsum Ciceronem.

Non autem his tantum Feriis, h. e. Feralibus, Novemdialibus & Denicalibus, solebant veteres mortuis parentare, sed etiam aliis diebus idem factitatum, licet observare, tum ex variis locis, tum ex inscriptione Ravennati, quæ ad Cenotaphium Drusi patris v. Idus Julii epulas fuisse celebratas clarè testatur. Id tamen notandum, atro die mortuis parentare, nefas fuisse habitum, ut auctor Macrobius libr. i. Saturn. cap. xvi. *Sed & Fabius Maxim. Servilianus Pont. in libr. 11. negat oportere atro die Parentare: Quia tunc Janum Jovemq; presari necesse est, quos nominare atro die non oportet.* Erant autem *Atri dies* Romanis quibus insignem aliquam cladem acceperant, cujusmodi fuit dies *Alliensis*, quem

Plutarchus in Camillo *ἡμέραν ἑποφείδα* nominat : Et diem quo Julius Cæsar interfectus est, *ἑποφείδα* dixerunt Triumviri Republicæ constituendæ, ut auctor est Dio libr. XLVII. Apud Græcos alia fuit ratio, qui *ἑποφείδας* dicebant dies, quibus defunctis inferias ferebant, teste Suida.

CAP. II.

De inferiis mortuorum. Constabant hæ Liquoribus & Victimis. Quid χοαί? Mortuis oblata Aqua, Lac, Vinum, Sanguis. Adferial. χόνια λειψά. Απονιματά. χέρνιψ. Græcorum ritus in portanda aqua Arferia. Εγχευτρίστρια. Victima mortuis case. Mensa, aræq; in sepulchris erecta. Unguenta sepulchris affusa.

Quibus diebus veteres mortuis iusta instaurarint, ex his jam liquet : Parentatum autem fuisse reperio *Inferiis, Epulis, & Ludis*, quæ tria ubi viderimus, de Luctu non nulla adhuc & Consecratione subjungemus.

INFERIÆ, teste Festo, erant *Sacrificia, quæ Dijs Manibus inferebant*. Suetonius in Calig. c. III. De Germanico : *Si clarorum virorum sepulchra cognosceret, inferias Manibus dabat*. De his intelligenda vetus

In-

Inscriptio ; IN. HOC. MONUMENTO.
 ITUS. ADITUS. AMBITUS. LIBERTIS.
 LIBERTABUSQUE. MEIS. OMNIBUS.
 PATEAT. THUS. ET VINUM (sic enim
 lacunam explet Briffonius) DATO. AD.
 SACRIFICIA. FACIENDA. QUOTIES-
 CUNQUE. OPUS. ERIT. Itemque hæc
 alterius Inscriptionis Rom. verba : ET.
 ITUM. ADITUM. AMBITUM. SACRI-
 FICIIQUE. FACIUNDI. CAUSA. Di-
 ctæ autem Inferiæ ab Inferis, ut Serv. x.
*Æneid. Inferiæ sunt sacra mortuorum ab in-
 feris dictæ. vel ab inferendo, quod mortuo-
 rum umbris inferantur, ut vult Turnebus
 lib. iv. Advers. cap. xxii.*

Constabant autem hæc Sacrificia vel
 Inferiæ *Liquoribus* præcipuè ac *Victimis*.

Inferiæ, quæ liquoribus constabant à Græ-
 cis propriè χοαὶ vocabantur à fundendo.
 Aristoteles de Mundo. Θεῶν τε θυσιῶν καὶ ἡρώων
 δεσποταῖαι καὶ χοαὶ κεκμηθέντων. Quod Apuleius
 ita reddidit : *Diis sacrificatur, Geniis mini-
 stratur, obitis libatione perfunditur.*

Liquores autem, quos mortuis sole-
 bant inferre, erant *Aqua, Vinum, Lac, San-
 guis & Unguentum.*

Aquam cujus in parentalibus hisce sacrificiis usus erat, Latini *Arferiam* vel *Arferial* dixere. Festus: *Arferia aqua, qua inferis libabatur.* Glossæ: *Adferial*, ὕδωρ τὸ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς ἀπενδόμενον. Græci χθόνια λυτρὰ πρὸς τοῖς νεκροῖς ἑπιφερόμενα: ἑπιχομιζέτω ἢ ἐπὶ τὰς τέφρας λυτρὰ Dioscorides:

Ἀλλὰ πρὸς εἰλας με δίδυ χθονί, μηδ' ἐπὶ νεκρῶ
 Λυτρὰ χέης, πέβομαι δεσπόζω καὶ ποταμῆς.

Sophocles in *Electrâ*:

Ἀλλ' ὦ φίλη, τέτων μὲν ὧν ἔχεις χεροῖν
 Τύμβῳ προσέψης μηδέν, εἰ γάρ σοι τέμις.
 Οὐδ' ὅστιον, ἐχθρῶς δὲ πρὸ γυναικὸς ἰσάναι
 Κτερίσματ', εἰδὲ λυτρὰ προσφερεῖν πατρὶ.

Sed & δότονιμαζα dixerunt Attici τὰ εἰς πρὸς τοῖς νεκροῖς γινόμενα. Athenæus sub finem lib. 9. Ἰδίως ἢ καλεῖται παρ' Ἀθηναίοις δότονιμα, ἐπὶ τῶν εἰς πρὸς τοῖς νεκροῖς γινόμενων καὶ ἐπὶ τῶν σπυρῶν ἐναγῶν καθαιρόντων. Clarius Eustathius in *Odyss.* α ἰδίως δέ φασι (Athenæum dicit) καλεῖται ἀπὸ Ἀθηναίων δότονιμα, ἐπὶ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπὶ ἐναγῶν καθαιρόμενων. Appellarunt etiam χέρνιβας, cum tamen χέρνιψ proprie sit τὸ ἑπιχολόμενον χερσὶν ὕδωρ. Æschylus χοηφορ:

Καί γ' ὦ χερσὶ τὰς ἢ χέρνιβας, χοῆς
 Λέγω, καλῶ σὲ πᾶτερ ἐπὶ κτερόντ' ἐμέ
 Φίλοντ' Οἰεσίην, πῶς ἀνάξομεν δόμοις.

Sic

Sic enim rectè, meo iudicio, locum hunc restituit doctissimus Heraldus, à quo pleraque hæc mutuati sumus.

Non possum hic silentio præterire insignem Græcorum ritum, ab eruditissimo Meursio observatum, videlicet Aquam hanc, si vir aut fœmina è vita excessisset, portatam fuisse à mulieribus, quæ peculiari nomine *Εγχυτρίαιαι* dicebantur. Etymologici autor: *Εγχυτρίαιαι αἱ τοῖς χοαῖς τοῖς τετελευτηκόσιν ἔπι φέρονται*. Si verò juvenis quispiam aut virgo, tunc istoc officio puerum genere proximum. Idem Etymologico-graphus: *Ἔθος δ' ἐν καὶ ἀγάμων ἀποθανόντων λυτσοφορεῖν. τῶν δ' ἢ ποιῶν ἐν παῖς ἀρρίων ὁ ἐγγύτατος γένος*. Tradit & idipsum Harpocrat. *Ἔθος δ' ἐν ἢ τῶν ἀγάμων ἀποθανόντων, λυτσοφορεῖν ἢ ἔπι τὸ μνήμα ἐπίκοδοι. τῶν δ' ἢ ποιῶν ἐν παῖς ὑδρίαν ἔχων*.

De *Vino* autem quo in hisce inferiis usi veteres, clarè Festus: *Respersum vinum significat, apud antiquos: quia in sacris Novemdialib. vino mortui sepulcrum spargebatur*. Eratque hoc vinum plerumque merum: eo enim præcipuè utebantur in libationibus, ut jam olim notavit Eustathius. Hinc Virgilius lib. v. *Æneid.*

*Hic duo ritè mero libans Carchesia Baccho
Fundis humi, duo lacte novo, duo sanguine sacro.*

Lucianus in De Luctu : ἢ π ὀμῖν διωατην ἢ ἀ-
κεγοτον Πιχηῖν ἢ νομίζετην κατὰ σοξείον ἀνυτοῖν πρεξῖς
ἡμῶς. Allusit huc & Apuleius lib. i v. Miles.
*Post istum sermonis terminum poculis aureis
memorie defunctorum commilitonum vino
merolibant.*

*Lactis & Sanguinis præter laudatum lo-
cum meminit & iii. Æneid. idem Virgil.*

*Inferimus repido spumantia cymbia lacte,
Sanguinis & sacri pateras.*

Ubi Servius : Ideo lactis & sanguinis mentio
facta est, quia affirmantur animæ lacte & san-
guine delectari. Et paulò post: Benè animam
lacte & sanguine dicit elicitam ad tumultum.
*Lacte namq; nutritur corpus post animæ con-
junctionem, & anima sine sanguine nusquam
est, quo effuso recedit.*

Sanguis verò iste, ut simul ad *Inferias*
victimarum transeamus, sumebatur de ani-
malibus quæ Manibus defunctorum ma-
ctari solita.

Virgilius de parentalibus Anchisæ patri ab
Ænea factis :

*Hoc magis inceptos gen' t'ri instaurat honores
Incertus Geniumne loci, famulumne parentis
Esse putet : cadit quinnis de more bidentes,
Totq; sues, totidem nigrantas terga juvencos.*

Meminit etiam Tacitus lib. III. Annal. de funere Germanici : *Etiam quorum diversa oppida, tamen obvii & victimas, atq; aras Dis Manibus statuentes, lacrymis & conclamationibus dolorem testabantur.* Et libr. II. Histor. propè à fine. *Latum fœdissimo cuiq; apud bonos invidia fuit, quod extructis in campo Martio aris inferias Neroni fecisset. Casa publicè victima cremataq; : facès Augustales subdidere.* De quo Vitellii factò videndus etiam Suetonius in ejus Vita Cap. XI. Similiter Jul. Capitolinus in M. Antonino Philosopho. *Tantum autem honoris Magistris suis detulit, ut imagines eorum aureas in lario haberet, ac sepulcra eorum, aditu, hostiis, floribus semper honoraret.*

Nec pecudum duntaxat : sed & humano sanguine Manibus defunctorum solebant parentare, ut suprâ demonstravimus. Respexit eò Cic. Orat. pro L. Flac. *Quam potestis P. Lentulo, qui vos in complexu liberorum conjugumque vestrarum trucidatos, incendio Patria sepelire conatus est, mactare victimam gratiores, quam si L. Flacci sanguine illius nefarium in vos odium satiaveritis? Litemus igitur Lentulo, parentemus Cethegò,*

&c.

&c. Apulejus lib. viii. Miles. *At ego sepulcrum
mei Lepolemi tuo luminum cruore libabo, &
sanctis manibus ejus istis oculis parentabo.* Sed
quomodo hæc consuetudo, quæ crudelita-
tem quandam præ se ferebat, voluptate a-
dumbrata, ac in funebres ludos conversa
sit, mox dicetur.

Atq; hinc jam manifestum est, qua fini
vel Mensæ in sepulcris ponerentur & Ro-
mano & Græcanico ritu, de quibus Cicero
de Legibus & plæriq; Græci scriptores tra-
didere, vide Scalig. ad Festum. vel Aræ eri-
gerentur, unde Silius Italicus lib. xvi.

*Ipse tenens nunc lacte sacro, nunc plena Lyæo
Pocula, odoriferis aspergens floribus aras,
Tum manes vocat excitos,*

Et in Veteri Inscriptione Romana: P. COR-
NELIA. ANNIA. NE. INDESOLATA.
ORBITATE. SUPERVIVERET. MISE-
RA. VIVAM. ME. VLTRO. IN HANC.
ARAM. CUM. VIRO. CUM. QUO.
VIXI. ANN. XX. SINE. ULLA. DO.
LIB. LIBERTABUSQUE. NO. UT.
QUOTAN. SUPER. ARAM. NO. PLU-
TONI. ET. UXORI. PROSERPINÆ.
OMNIBUSQUE. SACRIFICENT. RO.

SISQUE. EXORNENT. DE. RELIQUO.
 IBI. EPULENTUR. Ovidius libr. VIII.
 Metam.

*Ante sepulcrales infelix astitit aras
 Ex quo reliquias, aivinq; ossa parentis
 Condidimus terra, mœj; atq; sacravimus aras.*

Penè *Unguenta* præterieram, quæ se-
 pulcris affusa in parentationibus paulò an-
 tè dixeram. De iis Propertius lib. III, Eleg.
 Nox media:

*Afferet huc unguenta mihi sortiq; sepulcrum
 Ornabit custos, ad mea busta sedens.*

Ausonius in Epitaph. Carm. xxxvi.

*Spargemero Cineres, & odoro perlue nardo
 Idipes & adde rosis balsama puniceis,
 Perpetuum mihi ver agit lacrimabilis urna,
 Et commutavi secula non obiv.*

Leonides.

*Μὴ μύρα, μὴ στεφάνης λιθίναις σήλαισι χαρίζε
 Μηδὲ τὸ πῦρ φλέξης, εἰς κενὸν ἢ δαπάνη.*

Ζῶντι μοι, εἴπι θέλης, χεῖραι πέφρω ἢ μεθύσκων

Πηλὸν ποιήσεις, καὶ ὁ θανῶν πέπυ. h. e.

*Parce meum unguento cippum, brevisibusq; corollis
 Ornare & nimio me decorare rogo*

Hic frustra insumis vino largire, luto sum

Vina dabunt Cinerem, nec honor inde sito

Anacreon quoque perstringit

Τί σε δὲ λίθοι μυρίζειν,

Τί δε γῆ χεῖρι μάταια,

Εμε μάλλον, ὡς ἐπι ζῶ.

Μυρσινον, ῥοδοις δὲ κρᾶπτ
Πύκασον &c.

CAPIT III.

Sepulcra coronata ac sparsa floribus, inter quos præcipua Rosa: Græci Amarantho, Potheo, Apio, Myrto sepulcra ornabant. Taniarum usus in sepulcris, Christiani antiquissimi morem spargendi sepulcra floribus abhorruere: quem deinde amplexi recentiores.

QUÆ jam laudavi loca indicio sunt, Floribus quoq; & Coronis tumulum spargi solitum: non possum igitur, quin plenè hunc ritum explicem, quàm ulterius progrediar.

De Coronis autem quibus & mortuum ipsum & lectum ejus, cum efferretur, solebant exornare, satis superq; lib. i. diximus: Nunc sepulcra quoque coronata fuisse, ostendemus. Plinius id docet lib. xxi. Cap. iii. *Et jam tunc corona Deorum honos erant, & Larium publicorum, privatorumq; , ac Sepulcrorum & Manium.* Virgilius in Copâ.

Quid Cineri ingrato servas benè olentia ferta?

Anne coronato vis lapide ista regi?

Ovidius lib. ii. Tristium, Eleg. iii.

Tu tamen extincto feralia munera semper

De q; tuis lacrymis humida ferta dato.

Tibullus lib. ii. Eleg. iv.

Atq; aliquis senior veteres veneratus amoves;

Annua constructo ferta dabit tumulo.

De Græcis præter loca adducta , testatur
Euripides Oreste :

Ὡ πέρθεν ἤκεις ἔκλυπται μνήσραυ τάφον
Στέψασα, καὶ σπείρασσιν νεοτέρου χροῖου.

Edylus lib. II. Antholog. εἰς ἰατρῶν.

— ὦ σοροπήγοι

Ἄγην καὶ μίτραυ βράβετε καὶ σφαίροις.

Lucianus Scythâ. Ἐ μέγα τὸ χῶμα, ἔ ἡ σήλη χα-
μαὶ πηλῶ, ἀλλ' ἔσπελαι γέ αἰεὶ. Eadem habet in
ᾧ τῶν Ἰππὶ μισθῶ σιώντων.

Fiebant autem hæ Coronæ ex omni-
genis floribus , ut est apud Sophoclem in
Electrâ.

Ἐπεὶ ἦδ' ἤλθον πατρὸς ἀρχαῖον τάφον,
Θρῶ καλῶν ἔξ ἀκρας νεορρύττου
Πυγῶς γάλακτος, καὶ πεισεφῆ κύκλω
Πάντων ὅσ' ἐσὶν ἀνθέων θήκω πατρὸς. h. e.

Interprete Georgio Ratallero.

*Abs te digressa antiquum, ut accessi ad Patris
Tumulum. repletos lacte rivos conspicor
Fuso recens, variisque bustum flosculis
Hinc inde conspersum undique.*

Atque ideo Ἐρωτες vocabantur proprio no-
mine: Autor Etymologici: Ἐρωτῶ, ὁ σέφανος
ἐκ πάντων ἀνθέων τοῖς νέκυσσι πηλούμενος, ᾧ καὶ πη-
ῶν ἔραρον, πηλῶ γινώ, ὁ ἔραρονισμένῳ τῆς γῆς.

Non verò coronis duntaxat , sed etiam
vagis floribus , & non in coronam coactis

sepulcra exornabantur. Lucianus in Nigrino : Ἐνίοι δὲ καὶ σέφειν πρὸς σήλας ἀνθεσιν mandant, εὐθύθεισ ἐπὶ καὶ τῶν δότιω τελευτήω διακομίζοντες.

Quidam etiam cippos suos floribus coronari jubent, stolidi etiam post mortem manentes.

Herodianus lib. iv. ἐπελθῶν δὲ πάντα τὰ τῆς πόλεως λείψανα, ἤκειν ἐπὶ τῷ Ἀχιλλέως τάφον, σεφάνοισ τε χρυσήσασ καὶ ἀνθεσι πολυτελῶς, καλλιῶν Ἀχιλλέω ἐμιμῆτο. Suetonius in Nerone cap. LVII.

Et tamen non desuerunt, qui per longum tempus vernis aestivisque floribus tumulum ejus ornarent. Et in veteri Epitaphio Irenæ.

SIT, TIBI. TERRA. LEVIS. CINERES. QUOQUE. FLORE. TEGANTVR.

Item in alio Eutichetis Aurigæ:

*Sparge. precor. flores. supra. mea. busta. viator.
Favisti. vivo. forsitam. ipse. mibi.*

Speciatim autem purpureorum florum meminit Virgilius libr. v. Æneid.

Purpureosq; jacit flores ac talia fatur.

Et lib. vi. ejusdem operis:

*Tu Marcellus eris. manibus date lilia plenis.
Purpureos spargam flores animamq; nepotis
His saltem accumulem donis.*

De Liliis etiam testimonium habeo Dioscoridis

coridis libro III. Ανθολ. tit. εἰς ἀνδρας ὄση ὄπι-
σίμας.

Βαλλεθ' ὑπὲρ τύμβου πολίου κρινῶν.

Sed inter omnes flores, quibus veteres se-
pulcra sua accumulabant, principatum
quendam obtinuisse videntur *Rosæ*, quarum
etiam Græci mentionem faciunt. Anacre-
on oda εἰς ῥόδον :

Τοδὲ καὶ νοσῶσιν ἀρκεῖ,

Τοδὲ καὶ νεκροῖς ἀμιώει. h. e.

Medicatur hæc ἔσ' agris,

Defendit hæc sepultos.

Et in Epistola Græcâ Petales ad Simalio-
nem, ubi objectat illa amanti, lacrimis
quidem se ab eo rigari ac perlui, corol-
lisque & rosis, tanquam cariosum ac vie-
tum sepulcrum, consterni; aliis autem
necessariis muneribus prorsus destitui;
ἐγὼ δὲ ἢ τέλαιαινα θρηνῶδὸν ἢ ἔρασιλὴ ἔχω; σεφά-
ντ' αἰ μοι καὶ ῥόδα, ὡσπερ αἰώρω τάφῳ, πέμπει.
Sic enim malo cum viro docto τὰ φρον' αἰώρων
interpretari *sepulcrum exoletum*, quod re-
novare, interpolare & floribus veluti fuea-
re antiqui solebant, quam *intempestivum*
cum aliis, quasi sepulcra tantum eorum, qui
ante diem immatura morte fuissent inter-

cepti, floribus conspergerentur. Romani
verò *Rosarum* adeo fuere studiosi, ut iis post
mortem monumenta sua spargi supremo
iudicio nonnunquam jusserint, legato ad
hanc rem relicto, cui plerumque hæc erat
adnexa conditio, ut in Ravennati Inscr-
ptione legimus: **UT. QUOTANNIS. RO-
SAS. AD. MONUMENTUM. EIUS. DE-
FERANT.** Testatur idipsum Lapis Medio-
lanensis:

PETRONI. IUCUN. VI. VIR.
SENI.

PETRONIA. MIRA. L. F.

PATRONO. QUÆ. HS.

CCCC. LEG. POSSESSORIB.

VICI BERGOMAG. IN HERM.

TUEND. ET. ROSA. QUOTANNIS.

ORNANDUM.

Quo alludit V. CL. Joh. Passeratius in Ro-
sâ: *Manibus est imis Rosa grata & grata se-
pulcris.*

Apud Græcos tamen *Amarantho* po-
tissimum sepulcra spargi solita, auctor Phi-
lostratus in Heroicis, originem ejus refe-
rens ad Thessalos, qui Achillis tumulum
hoc modo coronarint. Præterea *Pothi* can-
didi

didi usum in sepulcris fuisse, tradit Theophrastus lib. vi. φυτικῶν, cuius verba apud Athenæum lib. xiv. hæc sunt: ἔτι δ' ἐστὶ δυτὸς, ὁ μὲν ἔχει τὸ αἶθος ὁμοίον ὑακίνθῳ, ὁ δὲ ἔπειτα ἀχρῆως, ἐκλαίει, ὡς χρῶνται πρὸς τὸν πίκρα. Quem locum Plinius quidem ante oculos habuit, sed paulo aliter sententiam ejus expressit. Sic enim ille lib. xxi. cap. xi. *Two genera hujus: unum cui flos hyacynthi est: alterum candidius, qui ferè nascitur in tumulis.* Sed & Apii coronis sepulcra sua exornabát. *Swidas: Σελίνα εἶφανται πένθειός ἐστι: τὸ γὰρ σέλινον πένθεισι προσήκει. Corona ex apio lugubris est: apium enim luctibus convenit.* Ejus rei locupletissimum testem laudo Plutarchum, qui memoriæ prodidit, Timoleonti contra Carthaginenses pugnaturο obviam factos mulos apium ferentes, idque à militibus pro infelici augurio habitum esse, quod Apii coronis sepulcra ornare receptum sit: unde & proverbium natum *Apio egore*, qui periculose ægrotet. Verba ejus in Timoleonte hæc sunt. *Ἀναβαίνοντι δὲ αὐτῷ πρὸς λόφον, ὃν ὑπερβάλλοντες ἔμελλον κατὰ ψροδίη τὸ κράταμα καὶ τὴν διώσασιν τῶν πολεμίων, ἐμβάλλουσιν ἡμίονοι σέλινα κομίζοντες. καὶ τοῖς σραβιώταις εἰσήλθε*

πανηρόν εἶναι τὸ σημεῖον. ὅπ τὰ μνήματ' αὐτῶν νε-
κρῶν εἰώθαμεν ἑπικῶς σεφανῆν σελίνοις. καὶ πε-
ραιμία περὶ ἐκ τῆς γέρονος, τὸν ἑπισφαλῶς νοσῆντα,
λεισθαί τοῦτον τὸ σελίον. Videatur & Polyx-
nus libr. v. ac Diodorus Siculus in Philip-
po. Invenio & *Myrti* ramos sepulcris im-
positos apud Eurip. *Electra*, ubi inducit
hanc ipsam virginem de ea re querentem,
cum acerbiter inimicorum accusa-
ret, qui ne mortuo quidem Agamemno-
ni paterentur debitos honores haberi,
manesque ejus justis ex more factis pla-
cari:

Ἀσόμενον ὦ δὲ, inquit, τύμβ' ἡπμα-
σμέν'.

Ὅπως ποτ' ἔχοαίς, εἴλε κλάνα μουσίης
Ἐλαβε. πύρα δὲ χέροσ' ἀγλαίσματων.

Vide Plutarchum in Aristide & P. Victo-
rium libro xvi. Var. Lectio. cap. ii. ac
Hieronymum Magium libro ii. Miscell.
cap. xvii.

Romanos verò quod attinet, eos et-
iam laneis coronis vel infulis, quæ *tania* di-
cebantur, sepulcra velare solitos, disci-
mus ex Varrone, qui libro vi. Ling. La-
tin. sic ait: *Insulas dictas apparet in hostiis,*
quod

quod è lana quæ adduntur infula intra hostiarum cornua, velamenta erant. Itaq; cum ad sepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanam. Hunc morem intellexit Afranius Epistola: Publicè hoc incendi rogam: ardet. tæniæ fer. hoc sepulcro sepeli ilicet. Et Cæcilius comicus Androgyno:

Sepulcrum plenum taniarum ita uti assolet.

Quem tamen locum divinus Scaliger Græco potius quàm Romano more interpretatur, ac tæniæ hic intelligit *κενείας* vel fascias quibus mortui involuebantur: iis verò Romanos non usos, quod cadavera comburerent. Ingeniosè quidem ille & *ἀσχις*: Sed tamen Græcos etiam cadavera combussisse & tæniis ac infulis sepulcra sua & urnas velasse scimus. Plutarchus in Philopæmene auctor est, ejus urnam tæniis ac coronis adeo fuisse coopertam, ut vix conspici potuerit. Videre ibi erat, inquit, *αὐτῶ τῆς ὑδρίας, quæ ossa ac cineres Philopæmenis continebat. Ἐπὶ δὲ πλεῖστος τεμνίων τε καὶ σεφάτων μόλις ὀραμέντω.* Frontinus libro 1. cap. 11. Epaminondas Thebanus contristatis militibus, quod ex hasta ejus ornamentum.

insule more dependens ventus ablatum in sepulcrum Lacedæmonis cujusdam depulerat. Nolite, inquit, milites trepidare. Lacedæmonis significatur interitus. Sepulcra enim insulis ornantur.

Atqui hunc gentilium morem coronis ac floribus sepulcra spargendi antiquiores Christiani penitus abhorruerunt, quod inter crimina Christianis objecta à Cæcilio relatum, teste Minucio Felice in Octavio : *Coronas etiam sepulcris denegatis pallidi, trepidi, misericordia digni, sed nostrorum Deorum: Idipsum etiam ex Justino Martyre videre est, qui libro II. Apolog. sic ait : ὅπερ μόνον ἐγκαλεῖν ἡμῖν ἔχετε, ὅτι μὴ σὺν αὐτῶς ὑμῖν σίβομεν θεῶς, μηδὲ τοῖς ἀποθανόνσι χοαῖς καὶ κνίσας καὶ ἐν ταφαῖς σεφαίνεσ, ut legit Meurfius, καὶ θυσίαις φέρομεν. A qua tamen simplicitate postea Christianos recessisse ac variis floribus mortuorum tumulos sparsisse videre est ex D. Hieronymo ad Pammachium : Ceteri mariti super tumulos conjugum spargunt violas, rosas, lilia, purpureosque flores & dolorem pectoris his officiis consolantur. Et Prudentio hymno in Exsequiis defunctorum.*

*Nos tecta fovebimus ossa
 Violis & fronde frequenti
 Titulumq; & frigida saxa
 Liquido spargemus odore.*

CAP. IV.

*Silicernii quintuplex veri verbiū. Sil. Silatum.
 Lucerna in monumentis. Ab Ægyptiis eum morem ortum
 videri. Silicernius pro sena.*

INferias igitur & quæ earum appendix
 erat, Florum, Coronarumque sparsionem
 vidimus. Progredimur jam ad *EPVLAS*,
 quas ipsas etiam plerunque Inferiis fuisse
 adjunctas Inscriptiones superius laudatæ
 loquuntur. Dico plerunque. Non enim
 videntur fuisse ex necessitate justorum, sed
 ex pietate heredum, qui iis abstinebant, si
 fortè defuncto fuissent irati, quòd vel he-
 reditatem legatis & fideicommissis dimi-
 nuisset, vel alio quopiam modo ipsos offen-
 disse. Persius prævit Sat. v i.

— *sed cœnam funeris hæres
 Negliget iratus si rem curta veris, urna
 Ossa inodora dabit.*

Erant autem hæ *EPVLÆ* duūm generum:
 Privatæ & publicæ.

*Privatæ proprio nomine Silicernia ap-
 pella-*

pellabatur: cujus vocis quot Syllabæ sunt, tot etiam reperio veriverbia apud literatores.

Nam primò Fr. Junius in Commentario ad Tertull. Silicernium dici ait, quod filaceum cernitur, vel filaceo colore cœna, quasi Silicesnium *Σιλ* & Sil, Silis, quod pigmenti genus coloris lutei significat, de quo Plinius lib. xxx. cap. xii. & xiiii. Ausonius meminit:

Estne peregrini vox nominis an Latii, Sil?

Ab hac igitur voce omnino Silicernium dici Junius arbitratur, quemadmodum & *Silatium* olim dicebant, teste Festo, pro eo, quod nunc *jentaculum* dicimus. quia jejuni vinum *Sili* conditum antè meridem absorbebant.

Deinde, Glossarium videtur accepisse quasi Seleucernium, id est, sine Lucerna, *ἀλυχρία*: Sic enim in illo legimus *Silicernium* *περὶ εἰσπνον*. *ἀλύχρια* ἢ ἀπλειν ἐν πένθι & *Jeunis*. Cujac. lib. xi. Observ. cap. xxi. Et rationem ejus hanc eruit Scaliger, quod natali die lucernæ accenderentur: mortuali verò id non fieret, optimâ de causa ut τὸ ἀντίπροφον τῆς γνέσεως, καὶ τῆς τελούσης ostenderetur. Sed de hac Etymologia quid sentiam, vix habeo dicere: cum cer-

certò sciam in cippis sepulcrorum semper fuisse suspensas lucernas. cujusmodi fictiles multæ majorum nostrorum ævo ex veteribus monumentis erutæ fuerunt.

Dio in larvali illo convivio Domitiani :

Καὶ πρῶτον μὲν στήλιω ταφῆϊδῃ ἐκάστῳ σφῶν παρέστησε, τότε ὄνομα αὐτῆς ἔχουσαν καὶ λυχνύχον μικρὸν, οἷον ἐν τοῖς μνημείοις κρεμαίννυται. *Ac primum omnium juxta unumquemque columnam collocat,*

factam instar sepulcri, in quâ nomen ejus erat scriptum, pendebatque de eâ lychnuchus parvus, ut assolet in monumentis. Petronius Ar-

biter in Satyrico de Matrôna Ephesina, quæ positum in hypogeo virum afflicta custodiebat. *Assidebat, inquit, agræ fidissimæ ancilla simulque & lacrimas commodabat*

lugenti, & quoties defecerat in monumento lumen renovabat. Sic enim ingeniose hunc locum legendum censuit noster Ritters-

husius Notis ad Phædrum, pro vulgata *com-*
modabat substituens, Latinissimam vocem *com-*
modabat, id est, in gratiam heræ u-

nâ flebat, ut ita ipsius allevaretur dolor. Cujus viri emendationem, quam verissimam esse qui non videt, certè nihil vi-

det; non possum. quin vel amicitia

causa,

causa, quæ mihi cum ipso est, fulciam in super auctoritate Donati, qui Terentianum illud in primore Andria *collacrumat*, interpretatur, *alienis lacrimis suas commodabat.*

Sed ad Lucernas redeo, quas in sepulcris ardere solitas unus Modestinus evicerit, qui l. 44. Mævia D. De manumissis testam. hæc verba recitat ex testamento Mæviæ: *Saccus servus meus & Eutychia & Hirene ancille meæ omnes sub hac conditione liberi sunt, ut monumento meo alternis mensibus lucernam accendant & solemnia mortis peragant.* Masgabæ parentalia multis luminibus celebrata, supra docuimus ex Sueton. in vita Augusti c. xc viii. Ex quo ritu ortum, ut & apud Christianos ad defunctorum, in primis autem Martyrum & sanctorum sepulcra Cerei accenderentur: quam consuetudinem irrisit olim Vigilantius, cujus apud D Hieronymum hæc sunt verba: *Propè ritum gentilium videmus sub prætextu religionis introductum in Ecclesiis, sole adhuc fulgente, moles cereorum accendi, & ubicunq; pulvisculum nescio quod in modico vaseculo pretioso est circumdatum, osculantes adorant.* Magnum honorem præbent hujus-

modi

modi homines beatissimis Martyribus, quos putant de vilissimis Cereolis illustrandos, quos Agnus, qui est in medio throni cum omni fulgore majestatis sue illustrat. Sed omnium primò mos hic ex Ægypto Romam videtur migrasse. Sic enim Herodotus lib. II. ubi de Mycerini regis sepulta filia agit: *Ἰουρήματα δὲ ὄσφι αὐτῆς πικρῶτα καὶ τὰ γίγχοσι αἰνὰ πᾶσαι ἐπέβη. ῥύνη δὲ ἐκείτω πικρῶτα. λυχνὸν δὲ ὄσφακιέται.* Hoc est, Cui singulis diebus omnifarij odores inferuntur, noctibus perpetuò incensa lucerna astat. Quem locum mihi indicavit doctissimus Juvenis Fridericus Lindenbruchius amicus noster. Hinc ergo constat vix esse ut Silicernii ἔτυμον, quod Glossariographo in mentem fuisse dixi, possit subsistere. Audiamus aliud.

Tertiò, Festus à Silice & cerno derivat: *Dictum, inquit, Silicernium, quia cujus nomine ea res instituebatur, is jam Silicem cerneret.* Cœcilius: *Credidi Silicernium ejus me esse esurum.* Quo sensu accepisse etiam video Fulgentium libr. De prisco sermone. *Silicernios dici voluerunt senes incurvos, quasi jam sepulcrorum suorum silices adspicientes.* Unde Cintius Alimetus Histo-
de

de Gorgia Leont. scribit dicens: *Qui dum silicernius sui finē temporis expectaret, etsi mori non potuit, tamen infirmitatibus insultavit.*

Quartò, Alii à verbis Silere & cernere deducunt duplici sensu. Donatus in Terentii Adelpbos. *Silicernium, inquit, Cœna est, quæ inferitur DIs Manibus, vel quod eam silentes cernant umbra, id est, possideant: vel quod qui inferunt cernant, sed non degustent. Nam de his quæ libantur inferis, quisquis ederit aut biberit, sine stabatur.* Quam Etymologiam amplexus μακροίτης Janus Guilielmus civis meus lib. III. Verisimil. cap. XII. qui in veteri glossario pro voce λύχνος legendum existimat λύχνος unius literæ mutatione. οἱ λύχνοι, Hefychio ὀψοφάγοι sunt: iiaderant quidem, sed nihil gustabant.

Denique à Silice & Cenâ originationem hujus vocis deducit Servius in v. Æneid. ad hæc verba: Libavitq; dapes. *Leviter, inquit, gustavit epulas superpositas, quæ Silicernium vocantur, quasi Silicenium, super Silicem positum.* Cœnas enim veteres dicebant & Pœsnas, pro Cenas, Pœnas, teste Festo in Sœsnas. Ab eo Silicesnium & postea Silicernium. Sic Casmina, Carmina:

Vale

Valesius, Valerius, & similia. Quemadmodum igitur Ergastulus dictus, qui in ergastulo maneret: ita Silicernius, qui dignus erat, ut pro eo Silicernium pararetur. Atque hoc esse legitimum ac verum hujus casæ vocis etymon omnino existimo: quod etiam illustri Scaliger reliquis omnibus videtur anteposuisse.

C A P. V.

Epula quibus parentatum mortuis, duum generum: Privata & Publica: Illa iterum duplices: Mortuorum & Vivorum. Dis manibus oblata gustare nefas. Pythagora Symbolum illustratum. Rapere è rogo cœnam. Bultirapi. Quando hæc Epula celebrata. Publicis epulis adjuncta plerumq; viscerationes.

QUàm mirè vox Silicernii ingenia etiam acutissima exercuerit, indicio sunt quinque ejus etyma, quæ ex diversis auctoribus collecta superiori capite proposuimus. Et quanquam illa in speciem sibi pugnare videantur, si quis tamen pensiculatè hæc meditatus fuerit, totum negocium sine labore componet, me fortean non ineptè præeunte. Ita enim existimo, Privatas hæc Epulas sive Silicernia fuisse iterum duplicia: Mortuorum nempe & Vivorum.

Sili-

Silicernia Mortuorum erant, quæ Diis Manibus offerebantur, quæ *cernere silentio* tantum, ut Donatus *ἱερομολογεῖ*, non etiam degustare fas erat parentantes: ab hac causa, ne funestarentur, quod fieri existimabant, si quis quid eorum, quæ Divis Manibus libabantur, furtim involare seu tuburcinari quidpiam in animum induxisset suum. Erant enim veteres in illa opinione, ut putarent animas defunctorum ab inferis excitatas iis vesci & delectari, ut videre est apud Homerum *Odyss. λ.* Disertè Lucianus, *Ἐπισκολιῶσιν* inquit: *ὅτι οἰδία ὡς Πορθμεῦ, π τῶν τε πρὸς ἐν Ἄδης. πεπιςθεῖ κασι ἢ εἶναι τὰς ψυχὰς ἀναπεμπομένης καί τωθεν, ἀφπνεῖν μὲν, ὡς οἰόν τε πᾶσι πεπομένης τὴν κνίοςαν καὶ καπνὸν, πίνειν ἢ αὐτὸ ἢ βόθρῳ τὸ μελίκερον.* Hoc est, *Equidem ignoro, ὁ Porthmeu, quid hac ad eos, qui ad inferos agunt, pertineant. Verum illis persusum est, umbras ab inferis reduces cænare quidem; utcumq; liceat, circum nidorem volitando: bibere autem è foveis mulsum.* Tangit etiam Augustinus & reprehendit Sermone xv. De Sanctis: *Miror cur apud quosdam infideles hodie tam perniciosus error increverit, ut super tumulos defunctorum cibos ἢ vi-*

na conferant, quasi egressæ de corporibus anima carnales cibos requirant. Epula enim & refectioes caro tantum requirit: Spiritus autem & anima ijs non indigent: parare aliquis suis caris dicit, quod ipse devorat, quod præstat ventri, imputat pietati. Atq; hæc causa, cur piaculi loco habitum gustare eam, quæ Dis Manibus essent oblata. Ex quo ritu lucem fœneror obscuro Pythagoræ Symbolo: τὰ πεσόντα μὴ ἀναρῆσθαι, quæ deciderint ne tollas, vel potius, ut alii efferunt, μηδὲ ἄρῃσθαι αὐτὰν ἐν τῆς τραπέζης κατὰ πῆσθαι, hoc est, ne gustes, quæcumq; de mensa deciderint. Nam quicquid inter edendum sub mensam cadebat, id amicis defunctis sacrum putabatur, ut discimus ex Athenæo libr. x. τοῖς ἢ τεπελοτηκῶν φίλων ἀπένεμον τὰ πίπτοντα τῆς τραπέζης ἀπὸ τῶν τραπέζων. h. e. Amicis mortuis cibos dant, qui de mensa deciderant, Et inde opinor ortum, ut Silicernia hæc antiquitus super tumulum relinquerentur, sive etiam comburentur vel in Culinâ: Festus: Culina vocatur locus, in quo Epula in funere comburebatur, Vel in ipso rogo. Unde Virgilius l. vi. Æn.

— Cengesta cremantur

Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo,

O o

Quo

Quo pertinet aliud Tertulliani de Resurrect. carnis. *At ego magis ridebo vulgus, tunc quoq; cum ipsos defunctos atrocissimè comburit, quos postmodum gulosissimè nutrit, iisdem ignibus & promerens & offendens.* Ex hoc igitur fonte videtur manasse genus loquendi *Cænam* è rogo rapere, vel simile aliquid, quo utebantur olim, aut summam mendicitatè alicui imprecaturi, aut exprobraturi diram habendi cupiditatem, sive quod extrema mendicimonia necessitate coacta solerent Silicernia in busticetis vorare: sive quod insigniter rapaces oporteret esse eos, qui à feralib. istis epulis & DIs Manibus sacris non possent sibi temperare, rapaciores nimirum ipsis milvis, quam licet *rapacissimam & famelicam semper alitem: nihil tamen esculenti rapere unquam ex funerum ferculis* tradit Plinius libr. x. cap. x. Hinc Catullus:

*Vxorndè Meni, sape quam in sepulcretis
Vidistis ipso rapere de rogo cænam
Cum de volutum ex igne prosequens panem
A semèraso tunderetur usore.*

Tibullus:

*Ipsa famo stimulante furens, escasq; sepulcris
Quærat, & à sevis ossa relicta lupis.*

Huc refert Turnebus Terentii illud Eunuchō:
Ex

Ex flamma te petere cibum posse arbitror

Si qui lucri causa omnia nefanda subire non verebantur, *Bustirapi*, audiebant, ut notat Janus Guilielmus in *Verisimilibus*. Plautus in *Pseudolo*.

— *Iam ego te differam dictis meis.*

Impudice. BA. *Ita est.* PS. *Scelestè.* BA. *Dicis vera.* PS. *Verbero.*

BA *Quippe mi?* PS *Bustirape.* BA. *Cerè, &c.*

Sed præter hanc *Dæmoniorum cœnam*, ut vocat Tertullianus de *Spectac.* erant adhuc aliæ *Privatæ epulæ*, quas amici & sanguine proximi ad sepulcra carorum suorum solebant inire, absumentes ne dicam abligurientes, quicquid in hisce epulis esset appositum. De his intelligendus Cicero *Orat. pro L. Flacco.* *Sepulcrum L. Catilinæ floribus ornatum, hominum audacissimorum & domesticorum hostium conventu epulisq; celebratum est.* Tertullian. de *Testimonio animæ* cap. IV. *Vocas porrò securos mortuos, si quando extra portam cum obsoniis & mattiis tibi potius parentans ad busta recedis, aut à bustis dilutior redis.* Cæcilius: *Credidi ejus me Silicernium esurum.* Nec aliter Nonius, nisi quod proprietate verbi paulò pressius excussa, *Silicernium* vult esse

convivium funebre, quod unis senibus exhibetur.

Ceterum Ferales hæcæ Cenas virorum, quemadmodum etiam illas mortuorum, & in ipsis Exsequiis, & Novemdialibus & Denicalibus & Feralibus feriis aliisque diebus parentalibus celebrari solitas reperio. In ipsis Exsequiis docet Varro Meleagris: *Funus exsequiati cum lausu ad sepulcrum antiquo more Silicernium confecimus, id est, ἑδῆννον: quo pransi discedentes dicimus aliis alij Vale.* Apulejus libr. i v. Floridor. *Procul igitur faces abigerent, procul ignes immolirentur: canam feralem à tumulto ad mensam referrent.* De Novemdialibus autem epulis Iulius Obsequens: *In sacro Novemdiali cæna Dea posita, à cane adesa, antequam delibaretur.* Quanquam Lipsius ambigit, an id ad sacrum Novemdiale referendum sit, quod solitum fieri post lapidum imbrem. Certè allusum huic à Cotta Messalino apud Tacitum libr. vi. Annal. ubi sic ait: *Exin Cotta Messalinus arguitur pleraq̃. C. Cæsarem quasi in incertæ vinilitatis & cum die natali Augusti inter Sacerdotes epularetur Novemdialem cæ-*

cœnam appellavit. Sensus est: cum natalis Augusti celebraretur, dies lætus vitæq; auctor, videri sibi Cotta ferales eas potius epulas dixit, sive quia ille natus est exitii causa multis: sive quia ante novem fortè dies multi à Tiberio animadversi interfectiq; , ut interpretatur clarissimus Lipsius. Nec abludit Plautus Aulularia:

Coctus ille nundinalis est, in nonum diem

Solet ire coctum.

Id est Feralis, Novemdialisq; , & , qui mortuis tantum parat in cœnam, ut Scaligero, Lipsio, Duzæ, hunc locum interpretantibus præivit Festus: ac ipse Plautus explicat Pseudolo; ubi de Coquo ipsi sermo:

Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit.

Vt esset hic, qui mortuis cœnam coquat.

Nam hic solus illis coquera, quod placeat, potest.

De cœnis Denicalibus ut credam, moveor testimonio Festi: *Silicernium*, inquit ille, erat genus farciminis, cujus esu familia purgatur. Nam Denicalibus familiam purgari solitam supra ostendimus. Feralibus etiam Silicernia ad tumulum celebrata, vide sis apud Ovid. 11. Fastor.

Deniq; Legata interdum relicta, hac conditione, ut ex eorum reditu epulum fi-

cret, à rosis sepulcrum spargeretur, discimus ex Juvenal. Sat. III.

Vnde epulum possis dare centum Pythagoreis.

Loquuntur id ipsum etiam literati lapides plurimi, inter quos unus Torcelli visitur :

LONGIUS. PATRO
CLUS. SECUTUS
PIETATEM. COL
CENT. HORTOS
CUM. ÆDIFICIO
HUIC. SEPUL. JUNC
TO. VIVOS. DONA
VIT. UT. EX. REDI
TU. EOR. LARGIUS
ROSÆ. ET. ESCE
PATRONO. SUO. ET
QUANDOQ. SIBI
PONERENTUR.

Atq; hæc de epulis Privatis.

PUBLICÆ erant, quibus interdum ditiores in defunctorum memoriam publicè solebant populum Rom. excipere. ut in funere Africani Q. Maximus : Cicero pro Muræna ; *Honestus homo & nobilis Q. Turbero cum epulum Q. Maximus Africani patris sui nomine populo daret, &c.* In funere

Syllæ

Syllæ Faustus, F. teste Dione lib. XXXVII.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτι χρόνῳ Φαῦστος ὁ ἑὶ Σύλλης παῖς
αἰγῶνα τε μονομαχίας ἐπὶ τῷ πατρὶ ἐποίησε, καὶ τὸν
δημὸν λαμπρῶς εἴσιασε, τὰ τε λυτὰ καὶ ἔλαιον
προσέτα αὐτοῖς παρέχεεν. hoc est: *Sub idem tem-*

pus Faustus Syllæ F. ludos gladiatorios in hono-
rem patris sui exhibuit, populumq; lauto con-
vivio excepit, iisq; balnea & oleum donavit.

Et in filiæ suæ memoriam C. Julius Cæsar:
Suetonius cap. XXVI. *Munus populo epu-*

lumque pronuntiavit in filiæ memoriam, quod
ante eum nemo. Hujus generis erant etiam

Viscerationes, id est, largitiones illæ, qui-
bus caro multorum animalium populo
publicè distribuebatur. Nam ut Servius

ait in lib. I. & VII. *Æneid. Viscera dici-*
mus non tantum intestina, sed quicquid sub co-

rio est. De his Livius libr. VIII. *Et populo*
visceratio data à M. Flavio in funere matris.

Et lib. XLII. de T. Flaminio, qui munus gla-
diatorium mortis causa patris sui cum *Visce-*
ratione & ludis scenicis dedit quatrividuum.

Plerunq; tamen epulis erant adjunctæ hæ
viscerationes, ut videre est ex Livii lib. 39.

non longè à fine: *P. Licinij funeris causa vi-*
sceratio data & gladiatores LXX. pugnarunt.

Et ludi funebres per triduum facti, post ludos epulum: in quo cum toto foro strata triclinia essent, coegit plerosque tabernacula statuere in foro. Autor de viris illustrib. cap. de Q. Fabio Rutiliano. Mortuo huic tantum eris populi liberalitate congestum, ut inde filius viscurationem & epulas publicè daret. Vide Halicar. libr. v. ἀρχαιολογίας. Huc pertinet etiam Largitio Q. Terentii Culleonis Prætoris, quem in funere Scipionis ad portam Capenam mulsum prosequutis funus dedisse refert Livius lib. 38.

CAP. VI.

De Iudaorum & Græcorum funebribus cœnis. *Ἐιδεῖν, ὡς εἰδενήσθην, πρὸς ὅσον.* Laudes mortui in funebri convivio celebrata. Nomina eorum, qui seipso suspendissent, in parentalibus non vocata. Christianorum cœna funeb. luxuriosa à S. S. Patribus vehementer perstringuntur.

NEC verò apud Romanos solùm: sed etiam alios populos funerales huiusmodi cœnæ celebrabantur.

De Judæis patet ex lib. ii. Reg. cap. iii. vers. xxxv. ubi David populum, qui Abneri exsequias iverat, clara adhuc luce &

Ἐιδεῖν ἵπν ἕρενα ad se venire conspicatus,

con-

conceptis verbis jurasse scribitur : *Hac faciat mihi Deus & hac addat, si ante occasum Solis gustavero panem vel aliud quicquam.* Attingit hunc ritum & Baruch Propheta capit. VI. vers. xxxi. de Sacerdotibus Babylo-
niis loquens : *Rugiant autem clamantes contra DEOS suos, sicut in cœna mortui, ἐν ᾧ εὐδείπνω νεκρῶν.* Referunt huc etiam illud Ezechielis cap. xxiv. vers. xvii. & xxii. *Cibos lugentium non comedes.* Ad sepulcrum etiam latas epulas apud eandem gentem, non obscure indicat Tobias in suprema oratione exhortatoria ad filium cap. iv. *Panem tuum & vinum tuum super sepulturam justi constitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus.* Et Ecclesiastes capit. xxx. vers. xvii. *Tolerabilior est mors ipsa, quam valetudo adversa & morbus perpetuus.* Perinde enim est, ut ferculum splendidum, quod palato egroto proponitur, & cibi positi ad bustum sepulti. Huic simile est illud Socratis apud Stobæum : ὁ τῶν φιλαργύρων βίος ἔοικε νεκρῶν δείπνω. πάντα γὰρ ἔχων, πὸν δὲ φρασησόμενον σὸς ἔχει. Quid? quod publicè etiam populum Judaicum funebri epulo exceptum legimus. Nam Archelaum Herodis F. septem

dies patris sui mortem Hierosolymis luxisse, & funebre epulum populo exhibuisse autor est Joseph. lib. ii. de bello Judaic. ubi paulò post subjungit : hanc epulandi consuetudinem circa luctus perquam multos Judæorum ad inopiam redegisse; quod vulgus necessario adesse coactus sit, & qui neglexisset, habitus pro impio. Ἐθ' ὁ δὲ, inquit, τὸ τοῦ Ἰσραηλίου πολλοῖς, πενίας αἰποῖ, ἀπὸ τὸ πλῆθ. Ἐθ' ἐστὶν, ὅτι ἀνὰ ἀνάγκης, εἰ γὰρ ἄλλοι πρὸς ἐχθροῖς.

Similiter Græci quoq; funebres epulas usurparunt, quas *ἠεῖδειπνα* appellabant. Autor Etymologici : *ἠεῖδειπνον*, ἢ *ἠπὶ τοῖς ἄποθ. νῆσι γλυκερῆ ἐστίασις*. Homerus vero *τέφον* vocat Iliad. φ. in funere Patrocli :

— αὐτὰρ ὁ τοῖσι τέφον μευσεικέα δαῖνον.

Ad quem locum videndus Eustathius. In Hæctoris quoque funere, epuli sepulcralis meminit idem Poëta Iliad. ω.

Χαυτεὶ δ' ἢ τὸ σῆμα πάλιν κίον : αὐτὰρ ἔπειτα

Εὐσυναγεγασμένοι, δαίνωντ' ἐρικυδέα δαῖτα

Δώμασιν ἐν περὶάμοιο, h. e.

Aggesto à tumulo redibant. atq; deinde

Bene collecti convivabantur splendidum convivium

Ædibus in Priami.

Cui non ab simile est illud Hegesandri Poëta, qui apud Athenæum lib. vii. coquum sic loquentem introducit :

ὅταν ἐν πειδείπῳ πυχάνῃ Δρακονῶν.
 ἐπὶν τάχῃ ἔλθουσιν ἐκ τῆς ἐκφορᾶς. h. e.
*Quando forte ministro in funebri cœna
 Cum celerimè ex funere redierint.*

Sic etiam Argonautæ in memoriam Idmonis funebrem cœnam eamq; magnificam tertio post ejus obitum die celebrarunt: ut ait Apollonius lib. ii. Argonaut. vers. 839.

ἡματὰ δὲ τρία πάντα γόνων. ἐτέρῳ δὲ περὶ ἡδὴ
 πέρχουσι μεγαλωσὶ, σιωκπερείζει δὲ λαοὺς
 σὺ τῷ ὀμῆ βασιλῆι Δύκῳ. πάρα δ' αἴσπετα μῆλα,
 ἢ ἴεμις οἰχομήμοισι, ταφῆια λαμοτόμησιν.

Meminit harum epularum etiam Artemidorus lib. iv. ὄνειροκρητ. cap. lxxxiii. Et Lucianus in fine libri de Luctu.

Nec omittendum quod Cicero tradit, in hujusmodi funebrib. conviviiis, quæ à coronatis inibantur, laudes mortui fuisse celebratas. Sic enim ille libr. ii. de legib. *Sequebantur epulæ quas inirent propinqui coronati: apud quas de mortui laude, cum quid veri erat, predicatum: nam mentiri nefas habebatur.* Verum id olim fuit apud priscos Athenienses usitatum: à qua virtute postgeniti tantopere degenerarunt, ut etiam improbos in funebri convivio laudibus ornare instituerint: ut videre est ex vulgari

gari eorum proverbio ; *οὐκ ἐπαινθεῖς ἐδ' ἐν
περδείπῳ*. Id est. *Ne in funebri quidem cœna
laudaveris* : In hominem perditæ impro-
bum , & ne mica quidem laudis dignum.
Vide Erasmus in Adag.

Præter hæc solitos etiam Græcos in
parentalibus vel funebribus hinc epulis o-
mnium clarorum jam vita functorum no-
mina ciere , præter eorum qui sibi ipsi la-
queo mortem conscivissent , auctor Arte-
midorus. libr. i. *ὄνειροκλεπκῶν*. cap. v. *Ἄπομός τε
καὶ φυγὰς γενίμεθ' ἀναρτήσας ἑαυτὸν ἐπελῦθησι ἔ-
βιον, ὡς μηδὲ δόποθανῶν ἔχειν ὄνομα. τῆστις ὅ μόνος
ἐν νεκρῶν δείπνοις ἢ καλεῖσθιν οἱ περσοῖκοντες.*

Antiquissimas igitur gentes olim fune-
bres cœnas agitaſſe hinc conſtat. Quem ri-
tum etiam à veteribus Chriſtianiſ fre-
quentatum , atque adeo pravis moribus
ſubinde ſuccreſcentibus eo intemperantię
denique ventum eſſe, ut plerique ad ſepul-
cra luxuriouſſimè & ad ebrietatem uſque
epularentur ; Auguſtinus indicat ſermone
de Diverſis. XLIII. De Luxuria & Avaritia,
cap. VI. *Tu demis & ſubtrahis gutturi tuo :*
ille fortè cum mortuus fueris calicem ſuper te
non ponet : Aut ſi fortè ponet calicem, ipſe inebriabi-

briatur, ad te nulla stilla descendet. In hoc igitur ritu abrogando plurimum à S. Patribus fuit laboratum. Sane ab Ambrosio eam vetitum, quòd illa parentalia superstitioni gentium essent similima, auctor est Augustinus libr. vi. Confess. cap. ii. Ipse etiam Ambrosius libr. De Helia & Jejunio cap. xvii. hanc consuetudinem his verbis perstringit: Sicut illi qui calices ad sepulcra martyrum deferunt, atq; illic in vesperam bibunt, & aliter se exaudiri posse non credunt. O stultitia hominum, qui ebrietatem sacrificium putant, qui aestimant illos ebrietate placere, qui jejunio passiones sustinere didicerunt. Augustinus de moribus Ecclesiæ Catholicæ cap. xxxiv. Nolite, inquit, consecrari turbas imperitorum, qui in ipsa vera religione superstitiosi sunt. Novi multos esse sepulcrorum & picturarum adoratores, novi multos, qui cum luxuriosissimè super mortuos bibunt, & epulas cadaveribus exhibentes super sepultos seipso sepeliunt. Cyprianus de duplici martyrio: Ferulenta adeo communis est Africa, ut prope modum non habeatur pro crimine. An non videmus ad martyrum memorias Christianum à Christiano cogi ad ebrietatem? An hoc

levi-

levius crimen esse dicimus, quam Baccho hircum immolare? Gaudentius Sermone IV. Nam gula sua causa, primum caeperunt homines prandia mortuis preparare, quae ipsi comederent: post hoc etiam sacrificia ausi sunt eis sacrilega celebrare. quamvis nec ipsi mortuis suis minus sacrificent parentalia, dum super sepulcrorum mensas tremulis ebrietate manibus vina fundentes, spiritum balbutiunt. Videtur tamen hunc ritum Augustinus leniter excusasse libro IX. De Civit. Dei. cap. ult. Quicumque epulas suas eò (ad sepulcra martyrum) deferunt, quod quidem à Christianis melioribus non fit & plerisque terrarum nulla talis est consuetudo, tamen quicumque id faciunt, quas cum apposuerint, orant & auferunt ut vescantur vel ex eis etiam indigentibus largiantur, sanctificari ibi eas volunt per merita martyrum in nomine Domini martyrum. Cui rei etiam subtexo locum Paulini excusantis suos rusticos in Italia, quod usi vel abusi per simplicitatem veteri gentilium more ad sepulcrum ipsum D. Felicis. Sic enim loquitur in Natall Felicis IX.

— Ignoscenda tamen puto talia parvis,
 Gaudia qui dicunt epulis: quia mentibus error
 Incepit rudibus: nec tanta conscia culpa
 Simplicitas pietate caret, male credula sanctos
 Perfusis halante mero gaudere sepulchris.

CAPUT VII.

De cibis Feralibus, ut sunt Faba, Apium, Lactuca,
 Panis, Ova, Lens, Sal. Libum, Carnes, Pulticula, Obba quid est
 vestes alba in funebribus canis.

PENE Cibos præterieram, qui feralibus
 hisce epulis apponebantur. Nam certos
 quosdam cibos mortuali huic cœnæ pro-
 prios fuisse, docet Xiphilinus in Domitia-
 no, ubi de simulato illo sepulchrali epulo lo-
 quitur. Καὶ μετὰ τὸτο πᾶσι δ' ὄσπερ ἐν τοῖς ἐναγίσ-
 μασι καταγίγεται, καὶ ἐκείνοις μέλαινα ἐν σκέυεσιν ὁ-
 μοίως προσκλήθη. Denique quæ in exsequiis mor-
 tuorum adhiberi solita, in vasis eodem modo iis
 apposita fuerunt. Ac generatim quidem Plu-
 tarchus in Problem. monet omnis generis
 legumina circum πείθειπνα ἢ περικλήσεις τῶν
 νεκρῶν fuisse adhibita. Speciatim verò in
 funeralibus hisce epulis mentionem fieri
 Fabarum, Apii, Lactucæ, Panis, Ovorum,
 Lentium ac Salis vel Libi, Carnium, Pultic-
 ulæ, &c. observavimus.

De Faba, Festus: Fabam nec tangere nec
 nominare Diali flameni licet, quòd ea puta-
 tur

tur ad mortuos pertinere. Nam & Lemuralibus jacitur Laruis, & parentalibus adhibetur sacrificiis & in flore ejus luctus litteræ apparere videntur. Quæ à Varrone habet, ut patet ex hoc loco Plinii lib. xviii. cap. xii. Quin & priscoritu fabacia suæ religionis DIs in sacro est, pravalens pulmentari cibo, & hebetare sensus existimata, insomnia quoq; facere. Ob hæc Pythagorica sententia damnata: ut alii tradidere, quoniam mortuorum animæ sunt in ea. Qua de causa parentando utique assumitur. Varro & ob hæc Flaminem ea non vesci tradit, & quoniam in flore ejus literæ lugubres reperiantur.

Apii meminit Plinius libr. xx. cap. xi. Chrysippus & Dionysius dicunt neutrum apium ad cibos admittendum: imo omnino nefas. nam id defunctorum epulis dicatum esse. Cui loco illustrando facit illud Arnobii libr. v. contra Gentes: oblivioni etiam Corybantia sacra donentur, in quibus sanctum illud mysterium traditur: frater trucidatus à fratribus, interempti ex sanguine Apium natum, prohibitum mensis olus illud apponi, ne à manibus mortui in expiabilis contraheretur offensio.

Lactucam etiam τῶν νεκρῶν βρωμα appellat

pellat Eubulus in Astytis apud Athenæum.
lib. II. de lactuca.

Εν τῷ λαχάτῳ ὡς ἴσθαι, οἷς ὁ λόγος ἔστι ποτὲ

Τὸν Ἀδωνίαν ἄνθρον, καὶ ἔχει κούρεϊς

ὡς ἔστι νεκρῶν ἄνθρον. Id est.

In eo quidem olere prædicant Adonim mortuum
à Venere sepultum fuisse. Itaque mortuo-
rum edulium est.

Panem in hoc albo ponit Catullus:

Cum devolutum ex igne prosequens panem

A semivaso tunderetur ustore.

Meminit & Tertullianus, libro VI. Con-
fess. cap. II.

Sed & Ova hîc reperio: Juvenalis.

— dimidio constrictus gammurus ovo

Ponitur exigua feralis cæna patella.

Addo Lentem & salem, hoc est, φαίης
καὶ ἄλας: αἱ νομιζοσι Ρωμαῖοι πένθημα, καὶ προτίθεν-
ται πῶς νέκυσιν, ut ait Plutarchus in Crasso.

A quo tamen dissentit Appianus in Par-
thic, ubi eadem narrans φαίης ἔμαζαν. hoc
est, Lentem & Libum mortuorum cœnis
adsignat. Iudæos quoq; Lente potissimum
in luctu uti solitos, innuit Hieronymus ad
Paulam de Blefillæ obitu his verbis: *Flen-
tes usque hodie Iudæi nudis pedibus in cinere
volutati, sacco induti, ex superstitione Pha-*

risæorum prius cibum lentis accipiunt, signantes quasi quo edulio primogenituram perdidderunt.

Carnem & Pulticulam invenies apud Arnobium lib. vii. Adv. Gentes: *Nam pulticula, thura cum carnibus rapacium alimenta sunt ignium & parentalibus conjunctissima mortuorum.* Tertull; lib. vi. Confess. cap. ii. de Matre sua: *Cum ad memorias sanctorum, sicut in Africa solet, pultes & panem & merum attulisset.*

Atq; hi potissimum cibi, quibus Silicernia non Romæ solùm, sed & alibi constitisse mihi est observatum. Invenio in super in iisdem epulis fuisse usum poculi cujusdam, quod *Obbam* appellabant. Glossarium. *Obva*, ἀμβίξ, ἐν ᾧ τοῖς νεκροῖς σπένδουσιν. Tertullianus in Apologetico: cap. xiii. *Quid differt ab epulo Iovis Silicernium? à simpulo Obba? ab aruspice pollinctor? nam & aruspex mortuis apparet.* Utrumque autem vocabulum & *Obba* & *Simpulum* in sacris Hetruscorum celebre, originem trahit ex Hebræo: *Simpulum* à *Sophel*, & *Obba* ab *Ob*, vase ventricoso, ut notat Scaliger.

Restat accumbentium in feralibus hi-
sce

ſce cœnis veſtitus : qui, ſicut & in aliis con-
 viviiis, erat albus: nam nefas ducebant atra-
 tum ad epulas haſce accedere. Diſcimus
 id ex graviffima Ciceronis Inveſtiva in
 Vatinium, cui tanquam ſcelus quoddam,
 objicit, quod in funebri convivio pullatus
 cœnaverit. Verba ejus hæc ſunt: *Atque il-
 lud etiam ſcire cupio, quo conſilio, aut qua men-
 te feceris, ut in epulo Cn. Arii familiaris mei
 cum togâ pullâ accumberes : quem unquam
 videris, quem audiveris, quo exemplo, quo
 more feceris? Dices, ſupplicationes te illas non
 putaffe : Optimè. Nulla fuerint ſupplica-
 tiones, &c. Quis unquam cœnavit atratus?
 ita enim illud epulum eſt funebre, ut munus
 ſit funeris, epula quidem ipſa dignitatis. Sed
 omitto epulum, populi Romani feſtum diem
 argento, veſte, omni apparatu viſendo : quis
 unquam in luctu domeſtico, quis in funere
 familiari cœnavit cum togâ pulla? Cui de
 balneis exeunti præter te, toga pulla unquam
 data eſt? cum tot hominum millia accumbe-
 rent, cum ipſe epuli dominus Qu. Arius al-
 batus eſſet, tu in templum Caſtoris te cum C.
 Figulo atrato, ceterisque tuis furiis funeſtum
 intuliſti, &c.*

CAP. VIII.

De Ludis funebribus. Quoties illorum apud Livium mentio. In Funeribus indictivis si potissimum usitati, Plautus explicatus.

AB epulis ad Ludos transibimus : quos in funeribus præberi solitos testes mihi sunt, ut cum Græcis dicam, *Ψαμμανέσται*. De causa & origine illorum Tertullianus De spectaculis cap. de munere : *Olim quoniam animas defunctorum humano sanguine propitiari creditum erat, captivos vel malo ingenio servos mercati in exsequiis immolabant : postea placuit impietatem voluptate adumbrare. Itaque quos paraverant, armis quibus tunc & qualiter poterant eruditos, tantum ut occidi discerent, mox edicto die inferiarum apud tumulos erogabant. Hæc muneris origo. In quam sententiam & Servius libr. x. Æneid : Moris erat, inquit, in sepulcris virorum fortium captivos necari : quod postquam crudele visum est, placuit gladiatores ante sepulcra dimicare, qui à busti cineribus Bustuarii dicti. Qui locus Cicero ni præbit ad lucem, scribenti in Pisonianâ : Neque ego cessissem & me ipsa suo complexu patri tenuisset, si mihi cum illo Bustuario gladiatore*

diatore (Clodium putat) & tecum decertandum fuisset.

At verò jam indicem videamus eorum ludorum, quorum à Livio potissimum factam mentionem, jam dudum accuratè annotavit pater omnis eruditionis Just. LIPSIUS: ex cujus Saturnalitia thesauro plæraq; hæc, quod per bonam ejus gratiam mihi liceat, in tabulas nostras referenda existimavi. I. Ac primo quidem Gladiatores publicè dati in Foro Boario à M. & D. Brutis causa mortis patris, anno ab V. Con. ccccxc. Valer. Maximus. libr. II. Cap. IV. *Gladiatorium munus primum Romæ datum est in foro Boario Ap. Claudio & M. Fulvio Coss. Dederunt M. & D. Junii Bruti, funebri memoria patris cineres honorando. Et Epitome Liviana xvi. D. Junius Brutus munus gladiatorium in defuncti patris memoriam edidit primus. Ubi tamen malè scriptoris an exscriptoris culpa omissus Marcus. Hoc amplius verò Aufonius tria paria Gladiatorum à Juniiis data asserit; Poëtice & μεγαλιώωω τρια bella & tres pugnas appellans:*

*Tres primas Thracum pugnas, tribus ordine bellis
Junia de patrio inferias misere sepulcro.*

II. Rursus post annos quinquaginta Livius duo & viginti paria data refert anno ab. V. C. 10XXX. verba ejus è libr. XXIII. *M. Æmilio Lepido, qui bis consul augurq; fuerat, filii tres Lucius, Marcus, Quintius ludos funebres per triduum & gladiatorum paria duo & viginti per triduum in foro dederunt.*

III. Iterum lib. XXXI. interjectis quatuordecim ferme annis P. Sulpitio, C. Aurelio Coss paria viginti quinque: *Ludi, inquit, funebres eo anno per quatrimum in foro mortis M. Valerij Lavini causa à P. & M. Filiis ejus facti: & munus gladiatorum datum ab iis. Paria quinque & viginti pugnauerunt.*

IV. Et libr. XXXIX. P. Licinii funeris causa visceratio data & gladiatores LXX. pugnarunt. Sic enim *L'sixos* ibi legendum putat Lipsius, quod numerus CXX. qui est in vulgatis editionibus, sit grandior, quam conveniat in idævum.

V. Denique anno urbis 13LXX. paria data triginta septem, quod velut primariæ magnificentiæ recensuit libr. XLI. *Munera gladiatorum eo anno aliquot paria alia data. unum ante cetera insigne fuit T. Flamini, quod mortis causa patris sui cum viscera-*

sceratione epuloꝝ & ludis senicis quatrimum dedit. magni tamen muneris ea summa fuit, ut per triduum quatuor & septuaginta homines pugnarent.

Hi sunt ludi funebres, quorum mentio in Livio. Unum adhuc munus restat, quod non Romæ, sed in provincia præbitum à Scipione. de eo sic loquitur, lib. xxix. *Scipio Carthaginem ad vota solvenda Diis, munusꝝ gladiatorium, quod mortis causa patris patruique paraverat, edendum rediit.*

Sed non abs re fuerit, etiam aliorum auctorum testimonia, quæ quidem mihi jam in mentem veniunt, hîc adscribere. Dio libr. xxxvii. *Καὶ τῶ αὐτῷ χρόνῳ Φαῦστος ὁ Σύλλης παῖς ἀγῶνά τε μονομαχίας ἐπὶ τῶ πατρὶ ἐπέποιησε.* *Sub idem tempus Faustus Syllæ F. ludos gladiatorios in honorem patris exhibuit.* Et libr. xxxix. sub initium de Clodio. *ἐν αὐτῇ τῇ Διαψηφίσει ὁ Κλώδιος γὰρ τὸ πλῆθος πρὸς τῷ Κικέρωνος ἐσόμνον. ἑστὶ μονομάχας, ἕς ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς πρὸς ἀγῶνας ἐπιπαφίης ἐπὶ τῷ Μάρκῳ τῷ συγγενεῖ πρὸς παρεσκευάσθη, λαβῶν, ἐστὶ πῆδησεν ἐς τὸ σύλλογον.* h. e. *In ipsa suffragatione Clodius cognito multitudinem pro Cicerone futuram, acceptis gladiatoribus, quos frater suus paraverat ad*

ludos funebres quos Marco propinquo suo instituerat, in concionem insiluit. Plinius libr. xxxvi. Cap. xv. C. Curio, qui bello civili in Caesarianis partibus obiit, funebri patris munere, cum opibus apparatuque non posset superare Scaurum, theatra duo juxta fecit amplissima, &c. Suetonius in Tiberio cap. vii. Munus gladiatorium in memoriam fratris, & alterum in avi Drusi dedit diversis temporibus ac locis. Primum in foro, secundum in Amphitheatro, rudiariis quoque quibusdam revocatis auctoramento centenium millium. Jul. Capitolinus in M. Antonino Philosopho. Hadriano Bais absumpto cum Pius ad vehendas ejus reliquias esset profectus, relictus Roma, auro justa implevit, Et gladiatorium quasi privatus Quaestor edidit munus. Et eodem libro de Marco & Vero Imp. Funebre munus patri dederunt. Ex his igitur constat funebri causa ludos gladiatorios esse datos. Non tamen in omnibus olim funeribus praebere soliti sunt; sed tantum in Indictivis. Cicero suadet lib. ii. de leg. Reliqua sunt in more funus ut indicatur, si quid ludorum. Et Festus: Indictiva funera sunt quibus adhibentur non modo ludi, sed etiam desultores.

In Imperatorum igitur ac principum virorum funeribus noti gladiatores : in aliorum verò minimè. Quo respectans Plautus Mostellaria Sc. *Jupiter*. Tranionem sic jocantem introducit.

*Ludos ego hodie vivo presenti huic seni
Faciám, quod credo mortuo nunquam fore.*

Cui non absimile est illud in Amphitruone, ubi Sofia sic loquitur.

Vivo sit, quod nunquam quisquam mortuo faciet mihi.
Rectissimè enim & examussim optimè ex hoc ritu loca illa interpretatus est singulare Belgii decus. I. Duza P. aliter quàm Lambinus, qui Plautinum acumen hinc non satis intellexit.

C A P. IX.

Ludi ex testamento dati in privatorum quoq; funeribus : nec Virorum modo, sed & Foeminarum. Dominus funeris utebatur pratexta, Licloribus, Accenso, Disignator quis? spectatores funebrium ludorum sedebant parulati. Origo horum ludorum à Grecis. Sella mortuis posita in theatro honoris causa,

QUOD paulò antè in Imperatorum duntaxat & clariorum virorum funeribus Gladiatores dari solitos diximus, id de primis tantùm temporibus intelligendum est. Nam sequentibus hic mos adeo increbuit,

ut vulgò etiam dari cœperint à privatis, & plerisque ea cura fuerit in testamentis; quibus post mortem suam tot & tot paria sibi edi cavebant. Seneca de Brevitate vitæ cap. xx. *Quidam disponunt etiam illa, quæ ultra vitam sunt, moles magnas sepulcrorum & operum publicorum dedicationes & ad regum munera & ambitiosas exsequias.* Horatius lib. ii. Satyr. iii.

Nec si fecissent gladiatorum dare centum.

Damnati paria.

Senex apud Persium :

— *at tu meus heres.*

Quinquis es è turba paulum sanctior audi

Dls igitur genioq; Ducis centum paria ob res.

Egregiè gestas indico.

Cicero pro Sylla : *Ita prorsus interpositi sunt gladiatores, sed quos testamento patris deberi videmus.* Tertullianus : *Privatorum memoriis legatarie editiones parentant.* Scævola D. De Annuis leg. L. xx. §. 3. *Lucius Titius testamento patria suæ civitatis Sebastenorum centum legavit, uti alternis annis ex usuris ejusdem certamina sub nomine ipsius celebrarentur.* Modestinus D. De usu & usufruct. L. xvi. *Legatum civitati relictum est; ut ex redditibus quotannis in ea civitate,*

memo-

memoria conservanda defuncti gratia spectaculum celebretur.

Imò eò usq; mos evasit, ut ditiori aliquo mortuo, populus munus efflagitaret velut debitum, & ex præscripto legis. Exemplum in Suetonio insigne cum Tiberii reprimentis laude. Sic enim historicus cap. xxxvii. *Cum Pollentina tribus funus cujusdam primipilaris non prius ex foro misisset, quàm extorta pecunia per vim heredibus ad gladiatorium munus, &c.*

Nec verò hac fini, aut in virorum saltem funeribus hic mos stetit: transit etiam ad foeminarum. Cujus rei dux & auctor stirps illa Veneris Jul. Cæsar, qui munus populo epulumq; in filiae memoriam pronuntiavit, quod ante eum nemo, teste Suetonio cap. xxvi. Quod & Dio confirmat libr. xl. *Ἡ δὲ τῆς Ἰουλιανῆς καὶ Μελίων σφαγῆς καὶ ἀνδρῶν ὀπλομαχίας ἐποίησεν.* hoc est. *Filia sua & ferarum cades & virorum pugnas exhibuit.* Nec dubium, quin Cæsarias exemplum cupidè imitatus sit vulgus: In Spartiano certè legimus: *Hadrianum præcipuos honores socru sua ludis gladiatoriiis impendisse.*

Hoc etiam observandum, si privati hujusmodi munera mortis causa darent, non tamen dedisse quasi privatos. Nam per omnes dies muneris jus illis erat Prætextæ, Licetorum & Accensi: omninoque imaginem quandam gerebant magistratus. De prætexta Festus, vel potius ejus Abbreviator: *Prætexta pulla nulli alij licebat uti, quàm ei qui funus faciebat.* Cicero in Pisonem: *Sex. Clodium, qui nunquam antea prætextatus fuerat, ludos facere & prætextatum volitare passus es.* Ex quo ritu rectè Suetonium interpretatur magnus ille Lipsius in Claudio cap. II. *Ob valetudinem gladiatorio munere, quod simul cum fratre memoria patris e debet, palliolatus novo more præfedit. Bene, novo more.* Debuisset enim esse prætextatus. Sed palliolum vestis genus, quo in morbo utebantur: quod ex Quintiliano apparet: *Palliolum sicut fascias & focalia sola excusare potest valetudo.* Et ex Seneca lib. IV. Natur. quæst. cap. XIII. *Videbis quosdam graciles & palliolo focali que circumdatos, pallentes & egros.* Prætextæ igitur jus, qui funebres ludos dabant, habuisse ex his clarum est. De Licetoribus & Accen-

Accenso Cicero libr. II. leg. *Reliqua sunt in more, funus ut indicatur, si quid ludorum. Dominusq; funeris utatur Accenso & Victori- bus, scilicet, ut in multitudine coercere possit insolentiores & ferocios. Quo fine etiam Designatores adhibitos funeribus existimo.* Horatius lib. I. Epist. VII.

— cum ficut prima color q;

Designatorem decorat Lucioribus atris.

Quintil. declam. VI. *Lacrimas ipsas novissimè perdo, inanis domi Libitina plangitur, derisus Designator redit, refertur rogos.* Tertullianus de Spectat. *A templis & aris inter tribus & tibias duobus inquinatissimis arbitris funerum & sacrorum Designatore & Auspice.* Erat autem Designator & Dissignator, qui ordinem processuris, aut sessuris locum designabat pro conditione cuiusq; , & in ordinem redigebat, si qui reluctare vellent. Donatus Adelph. Act. Scen. II. *Designare est rem novam facere, in utramq; partem & bonam & malam. Nam Designatores dicti, qui ludis funebribus præsent: credo ob eam causam, quòd ipsis ludis multa fiant nova & spectanda: simul etiam turba retineatur, quæ sunt aut in spectaculis aut litibus.* Modo
quid

quid designavit? puto ego designationem, contractionem aut conductionem populi in unum intelligi. hoc enim contingit ei, qui aliquo flagitio plurimum in se oculos & ora convertit, & spectaculo est vulgo. Quemadmodum Designatores, qui ludis funebribus multitudinem retinent. Internoscebatur autem Designator in Funeribus quidem signo ficus, arboris funereæ, ut patet ex Horatii dicto loco, & altero qui est xvi. Epod. ubi *pullam ficum* appellat. In Ludis verò signo virgæ, ex qua *Βεββαίς* Græcis dictus, Ulpiano teste, L. i v. D. De his qui notant infamia. Plautus in Pœnuli Prologo:

Nec liſtor verbum aut virgæ mutant

Nec Designator præteriens obambulet.

ut annotavit Fr. Junius ad Tertullian. de Spectaculis.

Atq; hæc de domino funeris vel editore munerum. Spectatores verò quod attinet, & illis propria quædam vestis fuit in funebri hoc munere. Nam ut in aliis Ludis togati spectabant: sic in his penulatis Dio lib. LV. *Καὶ τὸ τῶ καὶ Ἰππείφιοι Ἰππὶ τῶ Ἀγρίππῳ ὀπλομαχίαι, Φαιάν ἐσθῆτα τῶν τε ἄλλων; πηλῶ δ' Ἀυγύστῳ καὶ αὐτῶν τῶν ἡέων αὐτὲς λαβόντων;*

καὶ

καὶ ἐπὶ πρὸς ἕνα καὶ ἀλείονων πρὸς ἴσους ἐγένοντο.
 Hoc est, Interea & funebre munus gladiatorium editum cum singulis certantibus, tum pluribus contra pares, quod cum alij omnes spectarent in pulla veste, tum & filij Augusti, solo ipso excepto. Lampridius in Commodo: Contra consuetudinem penulatus jussit spectatores non togatos ad munus convenire, quod funeribus solebat, ipse in pullis vestimentis praesidens. Quod ipsum & Xiphilinus in Commodo memorat: Μέλων αὐτῆς μονομαχίᾳ, παρέγγαλιν ἡμῖν ἐντὶ τῆς σολῆς τῆς ἰπποδάμης καὶ ἐν ταῖς μανδύασι εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν. ὅπερ σὺν ἀλλοῖς ποιῆμεν εἰσίοιτες εἰς τὸ θέατρον, εἰ μὴ τῶν αὐτοκρατόρων ἢς μετὰ λαίξετε. hoc est, Cum rursus esset obiturus munus gladiatorium, jussit nos equestri veste & penulâ indutos in theatrum venire: quo ornatu nunquam ante theatrum ingredi consueveramus, nisi princeps è vita decessisset.

Hæc sunt, quæ de Funebribus Rom. Ludis dicenda habui. Plura & comperitiora qui nosse cupit, eum porrò ego accedere jubeo maximum illum μισσηγέτω JUSTUM LIPSIUM, ex cujus Saturnalibus hæc pleraq; ἀπολεξεῖ exscripsimus. Unum addo, hunc etiam morem, ut multi alij,

Græ-

Græcis ortum videri : quos clarorum viro-
rum funera ludis & certaminibus celebraf-
se, fatis superq; ex Homero discimus, cujus
verba, quod cuivis sunt in promptu, hic ad-
scribere superfedebō. Meminit & Lucia-
nus *ὡς ἐπὶ πένθους : καὶ τοὶ καὶ αἰῶνας ἐνίοι δέδεσται, &c.*
*Sūt verò qui ludos quoq; constituent ad sepul-
crum, &c.* Illorum originē Plinius ad Aca-
stum & Thesea refert; sic enim ille lib. vii.
cap. lvi. *Ludos Gymnicos in Arcadia Lycaon
instituit; funebres Acastus in Iolco: post eum
Theseus in Isthmo.* Ad hanc consuetudinē
respexisse mihi videtur Anaxagoras Philo-
sophus, qui jamjam moriturus, cum inter-
rogaretur à Lampfacenis, ecquid fieri man-
daret, iussisse fertur, ut pueris eo mense, quo
decessisset, quorannis ludendi potestas con-
cederetur. Quem ritum suo etiamnum
tempore durasse, scribit Diog. Laërtius
lib. ii. in Anaxagora, his verbis: *τῶν ἀρχόν-
των τῆς πόλεως ἀξιώντων ἡ βύλεται αὐτῷ γυμνασίου,
φάναι, ὅτι παῖδας, ἐν ᾧ ἂν ἴσποσίανη μίλι καὶ ἔθου
παίξουσιν συγχωρεῖν. καὶ φυλάττεται τὸ ἔθου καὶ νῦν.*
Vide & Plutarch. in πολιτ. *ὡς ἀγγελίμ.*

Nec verò ludi solum in memoriam
mortuorum exhibebantur populo, sed &
ipsis

ipsis mortuis, non aliter quàm vivis publicum in theatris locum assignatum legimus, posita ibi sella, quæ memoriam ejus renovaret. Qui honor tributus M. Marcello defuncto, teste Dione lib. LII. Μαρκέλλω ἡ καὶ εἰκόνα χρυσεῖω ἢ σέφανον χρυσεῖν, δίδουρον τε δρχικόν ἐς τε τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν Ρωμαίων πανηγύρει εἰσφέρεισθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν δρχόντων τῶν τελευτῶν αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε. hoc est, *Marcelli est imaginem auream & coronam auream est sedem curulem Romanis ludis in theatrum inferri jussit, mediâq; illa poni inter sellas editorum.* Sic Pertinaci mortuo non unam sellam, sed res in theatro posuit Severus, ut est apud Xiphilinum: Καὶ χρυσεῖω εἰκόνα αὐτοῦ ἐφ' ἄρματι & ἐλεφάντων ἐς τὸν ἰπποδρόμον εἰσάγεισθαι, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκέλευσε θέσθαι θρόνους τε τρεῖς καὶ κατὰ χρύσεος αὐτῶν ἐσοπιζέσθαι. hoc est, *Precepit ut statua ejus aurea curru ab Elephantis veheretur in Circum, utq; ei tres sella aurea in reliqua theatra perferrentur.*

C A P. X.

Luſu qua gentes abſtinuerint: Maſſilienſium, Lacedæmoniorum, Thracum conſuetudo. Eius legitimum tempus apud Iudaos, Lacedæmonios & Romanos. Fortianas quamdiu maritos lugere oportuit: tam veteri quàm recentiore jure. Anno luſu quot menſes intelligenti.

gendi. *Viri bonemeriti de Rep. annum lugebantur. Cassa
sa luctus uxorum annui investigata, Elugere, prolu-
gere, quid?*

AD Luctum progredimur. De quo
quantò plura nobis superiùs dicta
sunt, tantò hic erimus breviores. Nolo
autem disputare, *Utrum luctu mortui sint
prosequendi*, quod & à nostro instituto est
alienum, & longum foret, quæ hac de re
dici possunt, hic omnia recensere. Vi-
deo enim magnos & excellentes viros om-
nem omnino luctum refugisse: Unde
Seneca Epistol. xcix. *Innumerabilia sunt
exempla eorum, qui liberos Juvenes sine lacri-
mis extulerint: qui in Senatum, aut in aliquod
publicum officium à rogo redierint, & statim
aliud egerint. Imò totæ gentes luctu le-
guntur abstinuisse, ut de Massiliensibus tra-
dit Valer. Maximus libr. ii. cap. vi. Sine
lamentatione, sine planctu, luctus funeris die
domestico sacrificio, adjectoq; necessariorum
convivio, finitur. Etenim quid attinet, aut
humano dolori indulgere, aut divino numini
invidiam fieri, quod immortalitatem suam no-
biscum partiri noluerit? Apud Locros etiam
luctu mortuos prosequi interdum inter-
dictum*

dictum fuisse autor Heraclides in Ponticis:

παρ' αὐτοῖς ὀδύρεσθαι σὸν ἔστιν ἔπι τοῖς τελευτήσασιν,
αἰὲν ἐπιθλῶν ἐκκαμίσωσιν δ' ὠχρῶνται. *Apud hos*

luctu mortuos prosequi vetitum est. sed post-
quam elatum funus est, convivium agitant.

Sed nec Coos viri lugebant. Heracli-

des ibidem: ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ποῖς τελευτῶσιν

ἔδέν ἐστι πένθος ἐν ἀνδράσι ὡς ἐὶ ἐοδ' ἢ ἢ κερσεν, μητέ-

δὲ, νέεσ τελευτῶσιν ἐνιαυτῶς. *In Insula Coo*

viri neq; vestium permutatione neq; capillo-

rum rasura vita defunctos lugere solent: Ma-

tri verò mortuo juvene ad lugendum annus

datur. De Thracibus Val. Max. libr. 11.

c. VI. Thracia verò illa natio merito sibi sa-

pientiae laudem vindicaverit, quæ natales ho-

minum flebiliter, exsequias cum hilaritate ce-

lebrans, sine ullis doctorum præceptis verum

conditionis nostræ habitum pervidit. Vide &

Herodot. lib. v. Quintil. lib. v. c. de exem-

plis. Solin. c. xv. Pomp. Melam. lib. II. c. II.

Contra verò alios non minori pruden-

tia claros viros luctui interdum indulgisse

legimus, nec unquam illis tanta ferri vel

chalybis duricies circa pectus fuit, quin li-

berorum, parentum, aut amicorum mor-

tem sibi lugendam putarint. Memorabi-

lis est M. Antonini Pii vox, qui, cum Marcus Philosophus *mortuum educatorem suum* fleret, revocareturque ab aulicis ministris ab ostentatione pietatis, dixisse scribitur: *Permitte illi ut homo sit: neq; enim Philosophia vel imperium tollit adfectus*: ut ait Capitolinus in ejus vita. Possent plura hujus generis adferri, si multis vellemus philosophari. Unum adhuc adpingam, quod est Catulli, qui impietatis & injustitiæ notam esse asserit, amicos vita functos non lugere. Sic enim inquit:

*Sed postquam cellus scelere est imbuta nefando
Iustitiamq; omnes cupida de mente fugarunt:
Persudere manus fraterno sanguine fratres,
Destitit exstinctos natus lugere parentes,
Optavit genitor primævi funera nati.*

Atque in hanc partem omnes Legislatores, si rem accuratè consideraverimus, videntur propendere, qui luctum non tam planè è medio sublatum voluerunt, quàm certo modo & tempore circumscriptum.

Modo quidem: quia existimabant Manes immoderato luctu & lessò offendi. unde & Charondas statuebat non lamentis & lacrimis colendos esse demortuos, sed pia recordatione & frugum illatione ad tumulum.

lum per singulos annos: *ἤδη δὲ τῶν τελευτῶντων*
ἴπασαν ἡμᾶν μὴ δακρύοις μηδὲ οἴκτοις, ἀλλὰ μνήμη
ἀγαθῆ καὶ τῆ τῶν κατ' ἔτος ἑραίων Ἰπιφορέως ἀχασ-
εστίας ἕως πρὸς δαίμονας χθονίης λύπης ὑπερ τοῦ μέ-
τρον γγνωμῆς. Tibullus lib. i. Eleg. i.

Tu manes ne lade meos, sed parce solutus

Crinibus, & teneris Delia parce gonis.

Narbonæ in veteri lapide incifum legitur:

... TIBI. PRÆTERITO. REDE'AT. FE-
 LICIOR. ANNUS.

... CAPER. ET. FACILI. VITA. RE-
 GATUR. OPE.

... DURÆ. MORTIS. SACRATOS. LÆ-
 DERE. MANES.

ECCE. MONENT. LEGES. ET. LEVIS.
 UMBRA. ROGI.

Stattius lib. v. Sylvar.

Parce precor lacrymis, sevo nec concute planctu

Pœlora, nec crucia fugientem conjugis umbram.

Idem lib. ii. Sylvar.

Quid caram crucias tam sevis luctibus umbram?

Tempore verò etiam luctum circum-
 scripserunt. Nam apud Judæos quidem
 luctus legitimus tempus mense finieba-
 tur, ut patet ex Deuter. cap. xxi. v. xiii. ubi
 Moses sic ait de captiva: *Et deponet vestem*
in qua capta est: sedensq; in domo tua flebit

293

patrem

patrem & matrem suam uno mense, & postea intrabis ad eam, dormiesq; cum illa & erit uxor tua. Qui locus lucem capit à Josepho de eadem re libr. IV. ἀρχαιολογ. cap. VIII. sic loquente : μὴ πρότερον ἐξέσω θνήσκειν ἀπειθοῦς καὶ κριναιῆς πεινὴ ξυρομήλιον αὐτῷ καὶ πένθειον ἄνημα ἀναλαβῶσιν λοιπὸν εὐωχῶσιν συγγενῆς ἢ φίλος, hoc est, Non antè jus esto cubile ejus tangere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deploraverit. Et paulo post : τριάκοντα δὲ ἡμερῶν ἔπι τῷ πένθει διελθῆσα, (αὐτάρκεις γὰρ ἔπι τοῖς δακρύοις αὐτῶν τῶν φιλοτάτων τοῖς φρονίμοις) τότε χωρεῖν ἔπι τὸν γάμον. hoc est, Elapsis autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptiis dare operam liceat.

Lacedæmoniis undecim tantum dies luctus præscripsit Lycurg. teste Plutarcho : χρόνον ἢ πένθους, inquit, ὀλίγον προσώρασαν, ἡμέρας ἕνδεκα. τῆδε δωδεκάτῃ ἡύσαντας, ἴδει δημητρεῖ λύειν τὸ πένθος.

Apud Romanos verò Luctui tempus fuit definitum habita ratione & ætatum & cognationis, idq; ex instituto Numæ regis; qui pueros & minores triennio non lugendos; minores autem natu tot mensibus lugendos statuit, quot quisq; annos vixisset:

set: sed ea conditione ne ultra decimum mensem, quo longissimum luctus tempus fuit terminatum. Αὐτὸς δὲ, inquit Plutarchus in Numa, καὶ τὰ πένθη κατ' ἡλικίας καὶ χρόνος ἔταξεν. οἷον παῖδρα μὴ πένθειν, νεώτερον τριετής, μηδὲ πρεσβύτερον ἡλικίονας μιλῶδας, ὡν ἐβίωσεν ἐνιαυτῶν μέχρι τῶν δώδεκα καὶ ἑξήκοντα μηδεμίαν ἡλικίαν. ἀλλὰ τοῦ μακροτάτου πένθος χρόνον εἶναι δεκαμηνιαῖον. A quo aliquantum dissentit Paulus Jctus, cujus legem ex lib. i. sentent. tit. ult. his verbis recitat Jurisconsultorum nostri temporis Coryphæus, lib. xxi. Observat. cap. xii. *Parentes & filij majores sex annis, anno lugeri possint, minores mense, maritus decem mensibus, & cognati proximoris gradus octo: qui contra fecerit, infamium numero habetur.* In quam sententiam de lugendis parentibus, liberis & cognatis, Ulpianum etiam aliquid scripsisse, libens assentior doctissimo Cujacio, ingeniosè conjectanti, cum ista luctus definitio, quæ infamiae poenam parentibus, liberis & cognatis minabatur, Treboniano rigidior visa esset, vel ejus ætate obsolevisset, ipsum in arbitrio & pietate cujusq; modum luctus posuisse, infamiae

pœna remissa his, qui definitum veteri jure
 tempus non explevissent : ideoq; Ulpiani
 legem suo modo & arbitrato interpolatam
 sic retulisse : *Parentes & liberi utriusq; sexus
 nec non ceteri adgnati vel cognati secundum
 pietatis rationem & animi sui patientiam, pro-
 ut quisq; voluerit, lugendi sunt : qui autem eos
 non eluxerit, non notatur infamia, ut est in
 L. XXIII. D. De his qui not. infam. Repe-
 rio tamen annum luctus spatium plerun-
 que ab heredib. observari solitum. Unde
 Sidonius lib. IV. cap. XXIV. scribit se rogatu
 Turpionis ægrotantis à Maximo Palatino,
 cui ille pecuniam debebat, petiisse, ut ex-
 actorum circumlatrantum barbaram instanti-
 am indultis tantisper induciis moderaretur :
 & si decessisset ager, tribueret heredib. annui
 luctus tempus immune.*

In marito verò lugendo tantum abest
 ut idem arbitrium mulieribus sit permis-
 sum, ut etiam ordinarium illud tempus,
 quo in luctu esse mulierem oportebat, duo-
 bus insuper mensibus auctum legamus.
 Nam ex Romuli constitutione decem
 mensium spacio legitimum luctus tempus
 definiebatur : unde Ovidius lib. I. Fast.

*Quod satis est, utero matris dum prodeat infans :
 Hoc anno statuit temporis esse satis.
 Per totidem menses à funere coniugis uxor
 Sustinet in vidua tristia signa domo.*

Et libr. III. Fast. cum multa de numero denario dixisset, statim addit :

*Assuetos igitur numeros servavit in anno,
 Hoc luget spacio scamina mœsta virum.*

Cicero pro Cluentio : *Qua mulier obtestatione viri decem illis mensibus ne domum quidem ullam, nisi socrus sua nosse debuit, hac quinto mense post viri mortem ipsi Oppianico nupsit. Seneca Consolation ad Helviam c. xv. Ideo Majores decem mensium spacium lugentibus viros dederunt, &c.*

Quia verò Romuli annus decem duraxat constabat mensibus, ut fusè ostendit Macrob. lib. II. c. XII. ideo factum, ut legitimum illud luctus tempus interdum à classicis scriptoribus annum appellaretur. Seneca epist. LXIII. *Annum sceminis ad lugendum constituere majores, non ut tam diu lugerent, sed ne diutius: viris nullum legitimum tempus est, quia nullum honestum.* Apulejus libr. VIII. de Asino Aur. *Adhuc formosus Lepolemus in meo vivit pectore. Boni ergò & optimi consules, si luctu legitimo miserima sc-*

mine necessarium concesseris tempus, quoad residuis mensibus spatium reliquum compleatur anni. Cave enim existimes, de anni dimensione, quæ suis temporibus erat usitata, ut monuerunt ante me alii. Nam et si quidem Numa duobus mensibus annum auxit, teste Livio, Plutarcho, Ovidio, aliis: in luctu tamen nihil immutavit, sed eum intra eorundem mensium limites voluit consistere, bovem fœtam immolare iussis, quæ nupsissent ante exactum legitimum luctus spacium; ut discimus ex Plutarcho in ejus vita: Ἀλλὰ ἔμακροτάτη πένθους χρόνον εἶναι δεκαμηνίαιον. ἐφ' ὅσον καὶ χηρῶσιν αἰτῶν ἀποδιδόντων γυναικας. ἡδὲ πρῶτον γαμηθεῖσα, βῆν ἐγκύμονα καὶ τέξουσιν ἐκεῖναι νομοθετήσασιν. G. h. e. Longissimum autem luctus tempus decem mensibus terminavit: quod spatium à morte viri quoque viduis abstinenti præfinitum est à secundis nuptiis. Quæ antè nupsisset, ea bovem fœtam illius lege immolabat. Sed pœna hæc postea mutata, & infames habitæ, quæ non decurso luctus tempore ad secundas nuptias properarent. ut ex sequentibus patebit.

Atque eodem sensu capio Annum Luctum, quo interdum etiam viri præclare
de

de Repub. meriti à matronis publicè lugebantur. Quem honorem habitum legimus Junio Bruto primo Consuli, ut refert Livius libro I I. *Sed multò majus decus publica fuit mæstitia, eo ante omnia insignis, quia matrona annum ut parentem eum luxerunt, quòd tam acer ultor violata pudicitia fuisset.* Et P. Valerio Poplicolæ, teste eodem Livio libr. II. *De publico est elatus. Luxere matrona ut Brutum.* Menenio Agrippæ, Dionys. Halicarnassæus libr. IX. αἰδε γυναῖκες αἱ Ρωμαίων ἐνιαύσιον ἐπένησαν χρόνον, &c. Et Coriolano, idem Halicar. libr. VIII. Γυναῖκες Ρωμαίων, ἀ νόμου ἐσιν αὐταῖς ἑπὶ τῆς ἰδίας ἔ αναγκαίαις ποιῆν χήδεσι, τὸν ἐνιαύσιον ἐπένησαν χρόνον. Augustum etiam Imp. eodem honore affectum, & quidem ex Senatus consulto, memorizæ prodidit Dio libr. LVI. τὸ τε δὴ πένηθαι, πὲρ μὲν ἐκ νόμου, αἱ μὲν ἄνδρες ἔ ποδαὶς ἡμέραις, αἰδὲ γυναῖκες ἐνιαυτῷ ὀλίγῃ ψήφισμα ἐποίησαν. hoc est, *virī in luctu fuerunt per paucos dies, ut erat consuetudo: matrona verò cum decreto Senatus annum luxerunt.*

Sed ad Luctum, quo maritum prosequi uxor cogebatur, revertamur. Legitimum eius tempus δεκαμηνιαῖον fuisse mon-

stravi-

stravimus : ceterum Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodosius duos adhuc menses adjecerunt, integrum annum lugendo marito præscribentes. Sic enim loquitur Lex, II. Cod. De secundis nuptiis. *Si qua ex fœminis perduto marito, intra anni spatium alteri festinaverit nubere, (parvum enim tempus post decem menses servandum adjicimus, tametsi id ipsum exiguum putemus) probrosis iniusta notis honestioris nobilisque personæ decore & jure privetur.* Ex hoc igitur tempore uxores duodecim mensibus viros suos lugere cœperunt, nisi si vel Senatus consulto, vel Principis beneficio luctus ipsis remitteretur; quod fieri solitum docet Lex. X. De his qui not. infam. Et factum olim, cum Antonius uxorem duceret Octaviam, quæ adhuc mortem Marcelli mariti sui lugebat, auctor Plutarchus in Antonio. Vide Cujac. Lib. VI. Obser. cap. xxxii.

Quid verò causæ fuisse existimandum est, cur veteres mulieribus hanc lugendi necessitatem imposuerint? Una mihi videtur esse publica honestas. Turpe enim & quasi illegitimæ cujusdam intemperantiæ signum judicarunt, fœminam, simul ac à

rogo

rogo mariti reversa sit, de secundis statim
 nuptiis cogitare, & vix dum extincta fune-
 bri face, ad nuptialem è vestigio propera-
 re: Quæ causa etiam viros plerumque mo-
 vere solet, ne lugubribus primo quoque die
 depositis calido adhuc & tantùm non te-
 pescenti à prioris concubitu lecto aliam
 confestim uxorem inducant; quanquam
 id legibus facere non prohibentur. Sic e-
 nim expressè Lex. ix. De his qui not. infam.
uxores viri lugere non compelluntur. Et Se-
 neca Epist. lxxiii. *viris nullum legitimum lu-*
ctus tempus est, quia nullum honestum. Alia
 fuit metus religionis & superstitio; puta-
 bant enim manes offendi, nisi elugerentur.
 Unde Apuleius libr. viii. *Metam. Quæ*
res cum meum pudorem, tum etiam tuæ salutis
commodum respicit, ne fortè immaturitate
nuptiarum indignatione justæ manes acerbos
mariti ad exitium salutis tuæ suscitemus. Quò
 respexit fortè Gratianus Imp. Leg. i. Cod.
 De secundis. Nupt. cum inquit: *Si qua mu-*
lier nequaquam luctus religionem priori viro
nuptiarum festinatione præstiterit. Atque hæ
 duæ causæ tum potissimum locum habe-
 bant, cum maritus nihil commisisset, quo
 luctus

luctus ipsi denegari possit. Erat verò & alia quæ in luctu mulierem perseverare jubebat, etiamsi maritum habuerit, quem more majorum lugeri non oporteret. Eam Ulpianus lib. viii. ad Edict. vocat *Turbationem sanguinis*. hoc est: ne si fortè prægnans à defuncto marito mulier intra legitimum tempus alteri nubat, dubitari possit, cujus sit partus. Plura qui cupit, adeat Jurisconsultorum libros, nec enim nobis eos compilare est animus. Tempus igitur luctus videmus, quod qui complebat, *Elugere* dicebatur. Livius lib. xxxiv. *Quid aliud in luctu, quam purpuram atque aurum deponunt? qui cum eluxerunt, sumunt?* Paulus lib. x. ad edictum: *Quæ virum eluget, intra id tempus sponsam fuisse non nocet.* Ulpianus lib. viii. ad edictum: *Prator enim ad id tempus se revertit, quo vir elugetur: qui solet elugeri propter turbationem sanguinis.* Qui verò solito diutius luctum producebant; ii *Prolugere* dicebantur. Festus: *Prolugere dicuntur, qui solito diutius lugent.*

CAPIT. XI.

In Luctu funebri Iustitium. Consules sedebant vulgari sede in curia, Fasces præferbantur inversi. Lata omnia vitata.

vitata. Abstinebant se publico. Fugiebant convivia. Focum non instruebant.

Reliqua adhuc sunt quædam Luctus signa, quæ supra nobis silentio prætervecta, in hoc caput conjicienda duxi, ut ut quælibet in mentem mihi venerint; non enim de ordine jam possum consilium capere.

Ac in publico quidem Luctu, si quis principum decessisset, Justitium vel sponte sumi solebat, vel à magistratu iudici. Tacitus libr. 1. Annal. de morte Germanici, *Hos vulgi sermones audita mors adeo incendit, ut ante edictum Magistratum, ante Senatus consultum sumpto justitio desererentur fora, clauderentur domus, passim silentia & gemitus: nihil compositum in ostentationem. Et quanquam neque insignibus lugentium abstinerent, altius animis mœrebant.* Lucanus. lib. II.

Ergo ubi concipiunt, quantis sit cladibus urbi

Constatura fides superum: ferale per urbem

Iustitium: latuit plebeio tectus amictu

Omnis honos: nullos comitata est purpura fasces.

Pedo Albinovanus in Eleg. de morte Drusi:

Iura silent, mutaq; jacent sine vindice leges,

Afficitur toto purpura nulla foro,

Juve-

Juvenalis :

Pullati proceres : differt vadimonia prator.

Consules non solita fede , sed humili aliqua , puta Prætorum aut Tribunorum, sedisse, testatur Dio libr. LVI. in funere Augusti : *Εκασθίζοντο ἃ οἱ μὲν παῖδοι ὡς πρὸ ἑκάστου εἰώθει, οἷδ' ὑπατοὶ καί τω ἐν τοῖς βήθοις, ὁ μὲν τῶ τῶν στρατηγῶν, ὁ δὲ τῶ τῶν Δημάρχων.* Tacitus lib. iv. Annal. de Tiberio : *Consulesque sede vulgari per speciem mæstitiæ sedentes honoris locique admonuit, hoc est, sedibus Prætorum aut Tribunorum.* Nam horum, ut omnium Senatorum, sedes humiles erant : altæ verò Consulum & excelsæ, ut observavit Lipsius noster in Tacitum.

Quid multa ? omnia recreationi dicata vitabantur. Eusebius lib. iv. de vita Constantini : *πένθος ἀρχετον ἐπιέντο, λικτρὰ δὲ ἀπέκλειστο, ἔαζορὰ πάνδημοί τε θέαι, καὶ πάνθ' ὅσα ἴπὶ ῥασαίνῃ βίᾳ τοῖς ἐν θυμὸν μένοισι πρᾶπτην ἔθος ἦν.*

Privatim verò quilibet limine ac domo se continebat : qui mos hodieque apud multos in usu est. Tacitus lib. iv. Annal. de morte Germanici : *Tiberius atque Augusta publico abstinuere, inferius majestate sua rati se palam lamentarentur.* Idem lib. iv. de Tiberio :

rio :

rio : Non equidem sibi ignarum posse argui, quod tam recenti dolore subierit oculos Senatus : vix propinquorum alloquia tolerari, vix diem adspici à plerisque lugentium, neque illos imbecillitatis damnandos. Plinius libr. ix. Ep. xiii. Mitto ad Ariam, rogo ut veniat, quia me recens adhuc luctus limine contineret. Ideo in L. Bibulo tanquam signum animi fortis nec dolori succumbentis ponit Seneca libro De Consolat. ad Martiam. cap. xiv. Bibulus tamen, qui toto honoris sui anno, ob invidiam collega, domi latuerat, postero die quàm geminum funus renunciatum est, processit ad solita in publicum officia.

Fugiebant omnes lætos congressus ac festivas solemnitates, ne aliorum gaudia suo luctu macularent, uti ex uno atq; altero Symmachi loco apparet. Sic enim ille libr. iii. Epist. xxi. Neq; enim fas sinit læta officia obire lugentes, fortasse etiam hilaritatem vestram mea tristitudo contraheret. Idem lib. v. Epist. ult. Nunc fortuna mea qualitas in tantum nos à festivis excusat officiis, ut solatia insuper requirat aliena. Ergo quia in manu mea interim non est frequentare lætos conventus, tuæ opis est levare mærentem. Et libr.

IX. Ep. C. III. *Ille ut sit placatus enitere, cui metristis de fratre casus excusat. Nam mihi turpe atq. impetibile est, attonito animo & fronte mœsta letos adire conventus.*

Præcipuè autem abstinabant se à conviviis. Paulus libr. II. Sentent. cap. XXI. *Qui luget abstinere debet à conviviis.* Cicero ad Attic. libr. XII. Ep. *Commovet, & c. dolorem suum de Tullia obitu ostendens: Quod se erit durius, veniam & ipse perpetuum morbum jurabo. Cum enim mihi carendum sit convivio, maloid lege videri facere quàm dolore.* Excusat se obtentu morbi, ne intersit auguralibus cœnis, quibus omnes Augures, ut tum erat Cicero, adesse oportebat honoris causa, uti locum hunc explicat doctissimus mihiq. amicissimus Radulphus Fornerius Gul. F. lib. II. Quotidian. rer. cap. XXVII. Sic apud Senecam libr. IV. Declamat. I. pater quidam tribus liberis amissis assidebat sepulcro, cum inde abductus, convivio interesse coactus esset, eo nomine injuriarum egit: *Credo, inquit, mirari aliquem, quod in forum amissis modò liberis veniam: At ego modo in convivio fui.* Apud eundem lib. IV. declam. in procœmio: *Cum mortuo in Syria*

Casa-

Cæsare, per Codicillos questus esset D. Augustus, quod in tam magno & recenti luctu suo homo carissimus sibi pleno convivio cænasset, rescripsit Pollio, Eo die cænavi, quo Aterium filium amisi. Suetonius lib. iv. cap. xxiv. auctor est Caligulam defunctâ sorore Drusilla, justicium indixisse, in quo risisse, lavisse, cænasse cum parentibus, aut conjuge liberisve, capitale fuit. Et rursus cap. xlv. scribit ab eodem Caligula, Senatum absentem ac populum gravissimo objurgatum edicto, quod Cæsare præliante & tantis discriminibus objecto, intempestiva convivia circum & theatra & amenos secessus celebrarent. Convivia igitur frequentare, aut celebrare in luctu fas non erat. Convivia autem? Imo ne focum quidem lugentes instruebant. Juvenalis Satyra III.

Tunc gemimus casus urbis, tunc odimus ignem:

Ubi vetus interpres: *Nec focum in nostrâ domo fieri patimur, quod & lugentes observare solent. Hinc capiendus Apulejus libro I r. Miles. Abi, inquit, satue, qui in domo funesta cænas & partes requiris, in qua tot jugis jam diebus ne fumus quidem ullus est visus. Ex quo ritu FOCUS noxius dicitur*

liano declam. XII. *Redit in domos vestras, videbitis noxios focos, & ignes tabe cadaverum extinctos & tecta mortibus gravia.* Sic Martialis lib. x Epigram. XLVII. *focum perennem: & Tibullus lib. i. Eleg. i. Ignem assiduum dixerunt, qui propter luctum extinctus nunquam fuit.* Quanquam & paupertatis deprecatio iisdem locis intelligi potest, præeunte nobis adhuc intellectum Artemidoro, qui libro II. Cap. IX. ait, *ignem extinctum inopiam portendere; & si quis in domo egrotat, mortem.* Non absimilem morem observare licet apud Ægyptios, quos ipsos quoque ignem extinxisse, tantisper dum funus esset finitum, tradit Diodorus Siculus lib. XVII.

CAP. XII.

Causa finiti luctus ante tempus decursum. Ob Voia, Megalensia, ludos Iovis Opt. Max. Saturnalia, Sacra Cere- ris luctum minutum monstratur.

Sed jam causas breviter attexemus, cur interdum luctus, tam publicus, quam privatus minueretur. Festus plerasque enumerat, ut non opus sit aliunde eas anxie conquirere: Sic enim ille: *Minuitur Populo luctus ædis dedicatione, cum Censores lu- strum*

strum condiderunt, cum votum publicè susceptum solvitur. Privatis autem cum liberi nati sunt: cum honos in familiam venit: cum parens, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit, cum desponsa est: cum propiore quis cognatione, quàm is, qui lugetur, natus est, cum in Casto est, omnique gratulatione. Vide hic tres causas minuti publici luctus, omnes ab uno eodemque fonte manantes, quòd nimirum nihil magis religionum adversari crederetur ceremoniis, quàm luctus. Duarum priorum testimonia ex Servio & Dione supra attulimus libr. II. Cap. XXI. De Votis autem illustre exemplum est apud Spartianum in Adriano: Denique Commodus accepto largius antidoto, ingravescente valetudine, per somnum periit ipsis Calendis Ianuariis. Quare ab Adriano votorum causa lugeri est vetitus. Eadem tradit in Ælio Vero, qui antea Cejonius Commodus appellabatur. Accepta potione, qua se existimaret juvari, Calendis ipsis Ianuariis periit, iussusque ab Adriano, quia vota interveniebant, non lugeri.

Sed præter has causas reperio etiam ob Ludos publicos justitium exui solitum,

ut ob Megalensia Tacitus libro III. de Funere Germanici : *Et quia ludorum Megalensium spectaculum suberat, etiam voluptates resumerent. Tum exuto Iustitio, reditum ad munia.* Et propter ludos Jovis Opt. Max. Capitolinus de Mar. Antonino Philosopho, qui cum filius ipsi esset mortuus, quia ludi Jovis Opt. Max. erant, interpellari eos publico luctu noluit, jussitque ut statua tantummodò filio mortuo decernerentur. Sic ob Saturnalia etiam minutum luctum colligere est ex Suetonio, qui populi luctum in funere Germanici tantum fuisse ait, ut etiam per festos Saturnaliorum dies duraverit. *Et ut fato functum palam factum est, inquit in Caligula, non ullis solatiis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit : duravitque etiam per festos Decembris mensis dies.* Quod non dixisset historicus, nisi in vulgaribus funeribus propter Saturnalia luctui finis fieri esset solitus. In reliquis verò causis cur privatis luctus minueretur, non opus est, ut diu immoremur : nisi si cui fortè subobscurum videatur : quod dicit Festus : *cum in casto est* : Josephus Scaliger Castum Cereris intelligit & in-

& interpretatur τὸ ἀγνῶσθαι Δημῆτες). Rectè.
 Nam qui Castimoniis Cereris operari vo-
 lebant, eos luctu carere necesse erat: à lu-
 gentibus enim sacra Cereris peragi non
 potuerunt. Atque hanc ob causam Sacra
 Cereris clade Cannensi intermissa scribit
 Livius libro XXII. *Adeo totam urbem ex-
 plevit luctus, ut sacrum anniversarium Ce-
 reris intermissum sit: quia nec lugentibus id
 facere est fas, nec ulla in illa tempestate ma-
 trona expers luctus fuerat. Itaque ne ob ean-
 dem causam, alia quoque sacra publica aut pri-
 vata deferrentur, Senatusconsulto diebus
 XXX. luctus est finitus. Quæ ipsa etiam re-
 petuntur in Oratione L. Valerii con-
 tra legem Oppiam, apud eundem Livium
 libro XXXIV. A quo tamen dissentit Va-
 lerius Maximus libro I. Cap. 1. luctum mi-
 nutum asserens, ne sacra Cereris defere-
 rentur. Quanto nostra civitatis Senatus
 venerabilior in Deos, qui post Cannensem cla-
 dem decrevit, ne matrona ultra trigesimum
 diem luctus suos extenderent, uti ab his sa-
 cra Cereris peragi possent. Eadem omni-
 no religione apud Græcos fuisse sacra Ce-
 reris culta discimus ex Diogene Laërtio,*

qui libr. ix. memoriæ prodidit, Democritum Philosophum, cum jam jam in ipso Cereris festo moriturus flentem conspicaretur sororem, quòd ob luctum sacris Deæ non posset interesse, quotidie panes calidos postulasse, iisque ad nares admotis, tamdiu vitam sibi ipsi prorogasse, donec Cereris celebritas, quæ totos tres dies durabat, transfiret. Verba ejus hæc sunt:

πελοτήσαι δὲ τὸν Δημόκριτον φησὶν Ἑρμιπποῦ τῶ-
 τον τὸν τρεῖσιν. ἡδὴ ὑπερζῆρων ὄντα πρὸς τὸ κατα-
 σρέφειν εἶναι. τίω καλεῖσθαι ἐν λυπεύσει, ὅτι ἐν τῇ
 τῶν θεσμοφορέων ἑορτῇ μέλλοι τεθνήξασθαι, καὶ τῇ θεῷ
 τὸ καθήκον αὐτῶν ἐπιήσειν. τὸν δὲ θάρρειν, καὶ κε-
 λεῦσαι αὐτῷ προσφέρειν ἀρτὴς θερμὰς ὁσήμεραι. τέ-
 τας δὲ ταῖς ῥίσι προσφέρων, διεκράτησεν αὐτὸν τίω
 ἑορτῶν. ἐπεὶ δὲ παρήλθον αἱ ἡμέραι (τρῆς δὲ ἦσαν)
 ἄπολυπῶτα τὸν βίον προήκατο.

Ceterum hoc apud Græcos & Romanos horum sacrorum discriminis fuit; quod ob illa quidem Romæ luctus, tam populo, quàm privatis minui soleret, in Græcia vero non item. uti ex Laërtii testimonio apparet. Hactenus de Luctu.

C A P. XIII.

De Consecratione & ejus origine. Αποθέωσις δι-
 plex: Privata & Publica. Illa ex affectu privatorum erga
 defunctos

defunctos fiebat, hac decreto Senatus. Ritus publica consecrationis ex Herodiano. Fœmine quoque consecrata. Fœnus imaginarium, cuius reliquæ in exsequiis Regum Gallia. Aquila ministerium in Deificatione. Iuratores subordinati, qui animam consecrati in cœlum iussu visam sibi affirmarent. Ex illo Divi vocati Imperatores.

Restat Consecratio sive ἱεροθεωσις, de qua mihi quicquid jam in solum, quod ajunt, venerit, breviter subnectam, clausulam impositurus mortalibus hisce Ceremoniis, quæ me jam satis diu exercuerunt.

Origo Consecrationis est hujusmodi. Mos erat antiquissimis temporibus, ut conditoribus urbium aut aliis de publica re & vita communi benè meritis à morte summi honores decernerentur, qui Ἡρωϊκῶν ἡμαῖ dicebantur: unde etiam τῆς ἀχέναι πμῶν ἡρωϊκῶν vel ἰσοθέων vel ἰσολυμπίων & ἀνιεροδοτου ab antiquissimis Græciæ scriptoribus dici solent, qui hoc honore affecti, ut observavit eruditissimus noster Casaubonus in Animadvers. Suetonianis, & nos longa exemplorum serie demonstrare possemus, si esset tanti. Sed adulatio postea, an superstitio, θεοποιίαν invenit, & paulatim pro Dii haberi cœperunt, quibus antea heroici tantum

tum honores fuerant decreti Plutarchus in mulierum præclaris factis, τῆ Δαμψάκῃ
 κρείττερον ἡρωϊκῶς ἡμῶς δῶκε δίδόντες, ὑπερον ὡς θεῶ
 θύειν ἐψηφίσαντο, Nam deferre heroicos hono-
 res est, quod una voce ἐναγίζειν dicitur &
 longè differt à θύειν, ut notant veteres
 Grammatici. Hanc esse consecrationis
 originem præter Lactantium, Athenago-
 ram, Eusebium, Theodoretum & alios, di-
 fertè tradit Minucius Felix Octavio, his
 verbis: *Similiter verò erga Deos quoq̃ Ma-
 jores nostri improvidi, creduli, rudi simplici-
 tate crediderunt: dum reges suos colunt reli-
 giosè, dum defunctos eos desiderant in imagi-
 nibus videre, dum gestiunt eorum memorias
 in statuis detinere: sacra facta sunt, quæ fue-
 rant assumpta solatia. Deniq̃, & antequam
 commercii orbis patèret, & antequam gentes
 ritus suos moresq̃ miscerent, unaquaq̃ natio
 conditorem suum, aut ducem inclytum, aut re-
 ginam pudicam sexu suo fortiolem, aut alicu-
 jus muneris vel artis repertorem venerabatur,
 ut civem bonæ memoriæ, sic & defunctis præ-
 mium & futuris dabatur exemplum. Lege
 historicorum scripta, eadem mecum recogno-
 sces, ob merita virtutis aut muneris Deos habi-*

tos. Hinc igitur phrasés adulationis plenissimæ *in Deorum numerum referre, in Deos referre*, *ἄπο θεῶν* vel *θεῶν ποιεῖν*. quibus abundant omnia veterum scripta. Atq; hi sunt *Dij animales*, de quibus Labeo libros scripserat: *in quibus agebāt* (Servii verba sunt) *esse quedam sacra, quibus animæ vertantur in Deos, qui appellantur animales, quod de animis fiant*. Ceterum hac adulatione reliquos mortales omnes superarunt Athenienses, ut notum iis, qui ipsorum historiam leviter tantum degustarunt.

Romani verò publicè quidem ante Imp. hanc insaniam parcius insanivère: crebrius privatim, Nam quod observatu dignum, duplicem reperio *ἄπο θεῶν, privatam & publicam*.

Privata erat, quando vel conjugés à conjugibus, vel liberi à parentib. vel parentes à liberis consecrabantur & privata religione colebantur, quod fieri solitum, in veterum scriptis legimus. De conjugum consecratione illustre exemplum habemus in Charite maritum suum insolabiliter lugete apud Apulejum lib. iix. *Metamorph. Dies totasq; noctes insumebat luctuoso desiderio*

Est ima

Et imaginem defuncti, quam ad habitum Dei
 Liberi formaverat, affixo servitio divinis
 percolens honoribus, ipso sese solatio cruciabat.
 ΑΠΟΘΕΩΣΙΝ liberorum per parentes factam
 indicat Lactantius libr. i. cap. xv. ubi Ci-
 ceronem in De consolatione scripsisse af-
 firmat, imaginem filia eodem se modo conse-
 craturum esse, quo illi à veteribus sint conse-
 crati. Deniq; parentes per liberos conse-
 cratos, & domestica religione cultos, ex
 Varrone docet Plutarchus in Quæstionib.
 Romanis.

Publica verò consecratio erat, quando
 publicè in Deorum numerum referebantur,
 publicaq; religione colebantur, quibus
 summos honores habitum ibant, sive ob mi-
 raculum virtutis, ut ait Lactant. lib. i. c. xv.
 sive in adulationem presentis potentia, sive ob
 beneficia, quibus erant ad humanitatem com-
 positi. Tributus hic honor soli è regibus &
 urbis & imperii illius conditori Romulo,
 qui cum Nonis Quintilib. ad Capræ palu-
 dem exercitum recensens, subito ingenti
 coorta tempestate ex suorum conspectu
 raptus, vel, ut alii scribunt, patrum mani-
 bus in minutissima fragmenta discerptus
 & clam

& clam per partes asportatus esset, magno sui desiderio apud populum relicto, Julius Proculus subornatus est, ut renunciaret plebi suae, vidisse se Regem humano habitu augustiorem, eumq; mandasse ad populum, ut sibi delubrum fieret, se Deum esse & Quirinum vocari. Quo facto & ipsi populo persuasit, Romulum ad Deos abisse: & Senatum suspicione caedis regiae liberavit. ut ait Lactantius lib. i. cap. xv. Vide Livium lib. i. Plut. in Romulo. Dionys. lib. i. Minucium Octavio.

Sed post Romulum, cui quidem quamdiu Respub. in libertate fuit, iste honos delatus sit, reperio neminem: postquam verò ad Cæsares omnia deferri cœpta, tunc reditum est ad veterem illum morem, relatiq; inter Deos sunt pleriq; Imperatores, quorum Catalogum vide apud Onuphrium Panviniū lib. ii. Fastor. Primus hoc honore Julius Cæsar affectus est ab Augusto; quem propterea *κοροωνάσιω* Juliani Silenus nominat, & rationem addit: *ἡ γὰρ σὺν ἑωλατίεσσι ἡμῶν, ὡσπερ ἐκείνοι τὰς νύμφας, ὡς Σεβαστέ, θεοὺς ὦν ἕνα καὶ πρῶτον τετονὶ καί τωρα;* Manilius:

*Iam facit ipse Deos, mittitq; ad sidera numen
Majus & Augusto crescit sub principe cœlum.*

Sole-

Solebat autem consecratio decerni à Senatu, penes quem, nisi si Tyranni regnarent, erat hujus rei autotitas. Athanasius advers. gentes; Ρωμαίων σύγκλητος ἔστι πάντες αὐτῶν ἐξ ἀρχῆς αἰρέσαντες βασιλείας ἢ παύσαντες, ἢ ἔσταν αὐτοὶ βύλοντι καὶ κείνωσι, δογματίζουσι ἐν Θεοῖς εἶναι καὶ θρησκείαν Θεῶν χάριτον. Hinc Ael. Spartianus in vita Adriani: *Acta ejus irrita fieri Senatus volebat: nec appellatus est Divus nisi Antoninus rogasset.* Et Jul. Capitolinus aliquoties hujus Senatusconsulti meminit; ut in Antonino Pio; *Cum jucunditate à Senatu Divus appellatus est, cunctis certatim admittentibus.* Et in M. Antonino Philosopho: *Deinde cum gratias ageret Senatui, quod fratrem consecrasset.* Et in Pertinace: *Per Senatum & populum Pertinax in Deos relatus est.* Ritum autem consecrationis fusè descripsit Herodianus libr. iv. cujus verba dabo, uti Politianus reddidit: *Mos est, inquit ille, Romanis consecrare Imperatores, qui superstitibus filiis vel successoribus moriuntur. Quiq; eo sunt honore affecti, relati dicuntur inter Divos. Est autem tota urbe quasi luctus quidam, festa celebritati promiscuus. Quippe functum vitâ corpus ritu ho-*

minum

minum sumptuoso funere sepeliunt. Sed ceream imaginem defuncto quàm similitimam fingunt, eamq; in regia vestibulo proponunt, supra eburneum lectum maximum atq; sublimem vestibus instratis aureis. Et quidem imago illa ad agroti speciem pallida recumbit. Circa lectum verò utrimq; magnam partem diei sedent, à leva quidem Senatus omnis vestibus atris amictus, à dextera verò matrona, quas virorum aut parentum dignitas honestat, harumq; nulla vel aurum gestans vel ornata monilibus conspicitur, sed vestibus albis exilibus induta, merentium speciem præbent. Hac ita per septem dies continuos faciunt, medicis ad lectum quotidie accedentibus inspectumq; velut agrum deterius se habere subinde pronunciantibus. dein ubi jam visus obisse diem, lectum humeris attollunt equestris Senatorijq; ordinis nobiliss. ac lectiss. juvenes, per q; Viam Sacram in Vetus Forum deferunt, ubi Magistratus Romani deponere imperium consueverat. utrimq; autè gradus quidam sunt ad scalarum similitudinem constructi, in quibus altera ex parte puerorum chorus est è nobiliss. atq; Patritiis: altera feminarum illustrium, hymnos in defunctum pæanasq; canentium verendo ac lamentabili carmine

emodulatos. Quibus peractis tollunt iterum
 lectum, atque extra urbem perferunt in Cam-
 pum Martium. ubi, qua latissimè campus pa-
 tet, suggestus quidam specie quadragula, late-
 ribus æquis assurgit, nulla præterquam ligno-
 rum ingentium materiâ compactus in taber-
 naculi formam. Id quidem interius totum
 est aridis fomitibus oppletum, extrâ autem in-
 tentis auro stragulis atque eboreis signis vari-
 isq; picturis exornatum. Supra verò alterum,
 minusculum quidem positum est, sed forma &
 ornatu persimile, portis januisq; patentibus.
 Tertiumq; item & quartum semper inferiore
 contractius: ac deinceps alia donec ad extre-
 mum, quod est omnium brevissimum, perve-
 niatur. Possis ejus adificij formam compa-
 rare turribus his, quæ portibus imminentes,
 noctu igne prælato, naves in tutas stationes
 dirigunt: Pharos vulgò appellant. Igitur
 lecto in secundum tabernaculum sublato, orna-
 menta & suffimenta omnis generis fructus her-
 basq; succosq; omnes odoratos conquirunt, atq;
 acervatim effundunt. quippe neq; gens est neq;
 civitas, neq; qui honore ullo aut dignitate præ-
 cellat, quin certatim pro se quisq; suprema illa
 munera principis honori deferat. Vbi verò
 ingens

ingens aromatum acervus aggestus est, ac locus omnis expletus, tum circa adificium illud adequitant, universis equestris ordinis certâ quadam lege ac recurso motuquè Pyrrichio numeroque in orbem decurrentibus. Currus item decenti similiter ordine circumaguntur, infessi purpuratis rectoribus, qui personas ferant, quæ habent imagines ducum Romanorum omnium, qui gloriosè vel exercitus duxerunt vel regnarunt. Quæ ubi celebratâ sunt, facem capit imperij successor, eamq; tabernaculo admovent. Tum ceteri omnes undiq; ignem subjiciunt: cunctaq; illico, fomitis illis aridis odoramentisq; referta, igni valido corripuntur. Mox ab extremo minimoq; tabernaculo, tanquam è fastigio quodam, simul cum subjecto igni ascensura in ætherem aquila dimittitur: quæ in cælum creditur ipsam principis animam deferre.

Non melius puto hunc ritum pictor penicillo delineaverit, quàm scriptor hic illum describit verbis elegantissimis: in quibus cum nonnulla sint, quæ animadversionem merentur, non abs re fuerit ea breviter indicare: Ac primore quidem periodo quod dicit, illos tantùm Imperatores, qui

superstitibus filiis aut successoribus mori-
untur, in Deorum numerum referri solit-
os, non video quomodo possit ab ἀμαρτήμα-
τῶ μνημονικῶ vel altetius παροσμῶματῶ notâ
vindicare. Nam præterquam quod quos-
dam Imperatores, quantumvis dignitate
sua & regno exutos, divinis tamen post
mortem honoribus affectos legimus, et-
iam ipsas uxores Imperatorum conse-
crari solitas constat. Qui honor tributus
Livix Augustæ à Claudio, effigie ejus in
templo Augusti consecrata, sacrisquè, quæ
Vestales facerent, institutis. Dio lib. LX.
τὴν τε τῆθλιω τὴν Λιβίαν ἑ μόνον ἵππων ἀγῶσιν ἐπί-
μησεν, ἀλλὰ καὶ ἀπιδαν ἀπὸσεν, ἀλλμαῖτε πὲν τῶ Αυγυ-
σειῶ ἰδρύσας καὶ τὰς θυσίας τῆς ἀειπαρθένοισ ἱεροποι-
εῖν προστάξας. Suetonius cap. XI. *Livia Li-
via divinos honores & Cirenfi pompa currum
elephantorum Augustæo similem decernenda
curavit.* Et extant Nummi: DIVUS.
AUGUSTUS PATER. caput radiatum, ara
ante pedes: parte averfa: S. P. Q. R.
DIVÆ. JULIÆ. AUGUSTI. FIL. car-
pentum, cui subjuncti duo muli. Conse-
crata igitur Livia fuit, & in Dearum nu-
merum adscripta: quod tamen antea Ti-
berius

berius vetuerat. Tacitus libr. v. Annal. *Honores memoriae ejus ab Senatu largè decretos, quasi per modestiam imminuit, paucis admodum receptis & addito, ne cœlestis religio decerneretur. sic ipsam maluisse.* Et ut alias Imperatorum uxores omittam, eodem etiam honore affecta Faustina Antonini Philosophi conjux, teste Capitol. in ejus vita: *Divam etiam Faustinaam à Senatu appellatam gratulatus est.* Quid? quod Hadrianus Imp. etiam Antinoum suum inter Deos retulit, ut legimus apud Xiphil. Tertull. libr. i. in Marcion. & multos alios scriptores.

Redeo ad nostrum Herodian. qui paucis interjectis verbis subjūgit, *τὸ μὲν ἴδ' ὁσῶμα, &c.* Quibus verbis non obscurè innuitur, primò quidem corpora illorum, qui consecrabantur more reliquorum hominum sepulturæ fuisse mandata: post sepulturam verò demum subsequutam consecrationem, cerea quadam imagine defuncti corpus repræsentante: quod *Funus imaginarium* appellat Capitol. in Pertinace: qui ipse etiam eundem ordinem nobis videtur voluisse indicare, cum inquit in vita Anton. Philosophi: *Hadriani autem sepulcro corpus*

patris [Antonini Pii] intulerunt, magnifico exsequiarum officio: mox secuto iustitio, publicè quoq; funeris expeditus est ordo. Reliquiæ Imaginarij hujus funeris etiã hodieq; durant in Gallia, quoties quis regiæ profapæ moritur. Tum enim imago ipsius defuncti, vivo quàm similima, regalib. induta vestibus in lecto sublimè solet collocari, ad eam quotidie manè accedunt famuli ac domestici nobiliores, qui circa vivum assueverant, quasi & adhuc dominum salutaturi: medici etiam ut consultatur: de ejus valetudine: & tempore solito posita ante lectum mensa, cibi apponuntur per eos, qui vivo ministrabant, pauperibus tamen mox absoluta ceremonia distribuendi. Et hoc XL. dierum spatio, quo toto tempore Senatus omnis atratus incedit, atq; annum integrum à tripudiis & saltationibus abstinetur: ut rerum Gallicarum scriptores memoriæ prodidère.

Quod verò jam de Aquila dicit Historicus, quæ animum defuncti in cœlum portare existimabatur, id neq; Dio annotare neglexit lib. LVI. in fun. Augusti: καὶ ἡ πνεύμα μὴ ἀναλίσκετο, ἀετὸς ᾗ πρὸς ἐξ αὐτῶ ἀφαιρεῖται, ἀπὸ πύλων
ὁ καὶ

ὁ καὶ δὴ πλεὺς ψυχρῶ αὐτῶ εἰς τὸ ἕρπυλλον ἀναφέρειται.

Testantur etiam nummi, in quorum una parte est effigies Divi Imperatoris: in altera verò Aquila, cum his verbis: CONSEC-RATIO. S. C. Itemque effigies ipsorum Imperatorum aquilæ insidentium. Quod ex veteri ritu proculdubio ortum, quo Reges & Principes viri post mortem aquilæ insidere ab eaque vehi fingebantur pingebanturque. Artemidorus monuit lib. ii. cap. xx.

ὁ χειροῦ αἰετῶ βασιλευσὶ μὲν καὶ μεγιστῶσι καὶ πλεῖστοις ἀνδράσιν ὄλεθρον μαροῦεύει. Εἰθὲ γὰρ παλαιὸν Ἰσπεθνήσκοντας τὰς τὰς πλάσσειν τε καὶ γραφῆν ἐπὶ αὐτῶν ὄχμηλῆς καὶ Ἰσπε τῶν δημικρυμμάτων ἡμῶν. hoc est, *Aquila vehi, regibus quidem & magnatibus ac opulentis viris interitum prædicit. Vetus enim mos est, hos mortuos tum fingere tum pingere Aquila insidentes, & per hujusmodi officia colere.* Fœminæ tamen interdum Pavone vehi fingebantur, ut patet ex antiquis nummis, quos Sambucus habet in fine Problemat.

Nec verò Aquilæ solùm officio in hac consecratione utebantur, sed & hominis alicujus probatæ fidei testimonio. Solebant enim plerunq; quendam subornare,

qui consecratum ivisse in cœlum affirmaret vel etiam juraret. Justinus Apolog. II.
 Καὶ τὴ γὰρ οὕτ' ἀποθνήσκοντες παρ' ἡμῶν αὐτοκράτορας
 αἱ ἀπεθανάτιζασι ἀξιῶντες, καὶ ὁμνῶντα ἵνα περὶ
 ῥατε ἐωρακέναι εἰς τὸν ἕρανὸν τὸν κατὰ καέντα Καίσα-
 ρα; Quem locum acceptum refero erudi-
 tissimis Notis amicissimi mei Johannis à
 Wouuer in Minucii Octavium, Vide Se-
 nec. initio de morte Claudii. In consecra-
 tione Romuli id factum, paulò antè mon-
 stravimus. In Augusti etiam idem memo-
 rat Dio, Liviam scribens decies sestertium
 dono dedisse Numerio cuidam Attico, qui
 juraret se vidisse Augustum in cœlum a-
 scendentem. Sic enim libr. LVI. ait:
 Εκείνη ἣ δὴ Νημερίω πνι Ἀθηκῶ Βαλατῆ ἐσρατηγῶ
 καὶ πέντε καὶ εἰκόσι μυριάδας ἐχαίρεισαστο, ὅτι τὸν Λύ-
 γασον εἰς τὸν ἕρανὸν καὶ τὰ πρὸς τὸν Πρόκλα, καὶ πρὸς
 τὸν Ρωμύλα λεγόμενα, ἀνιόντα ἐωρακέναι ὤμοσε. Id-
 ipsum narrat in consecratione Drusilla,
 libr. LIX. Δικτῶς τε Γεμίνιου Βαλατῆς ἕς τε τὸν ἕ-
 ρανὸν αὐτῶ ἀναβαίνουσι καὶ πῶς θεοῖς συγγιγνομένη
 ἐωρακέναι ὤμοσεν, ἐξώλεσαν ἑαυτῶ καὶ τοῖς πικρῶν, εἰ
 ψεύδοιτο, ἐωρακέναι, τῆ τε τῶν ἀλλῶν θεῶν ἱπι-
 μαρτυρία καὶ τῆ αὐτῆς ἐκείνης. ἐφ' ᾧ πέντε καὶ εἰκόσι
 μυριάδας ἔλαβε. At Livius Geminus Sena-
 tor, vidisse se eam in cœlum ascendentem, ac

cum Dijs conversantem juravit, perniciem sibi liberisq̄, si vanum id asseruisset, imprecatus: vocatisq̄ ad hoc testibus cū alijs Dijs, tum ipsa Drusillâ. ob id donatus est decies sestertium.

Sequitur in Herodiano: Καὶ ἐξ ἐκείνου μετὰ τῶν λοιπῶν θεῶν θρησκύεται. Non igitur antillâ; quod soli Antonino Philosopho contigit. Jul. Capitolinus: *Tantusq̄ illius amor eo die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum censuerit: certis omnibus, quod ab aliis commodatus, ad Deos redisset. Deniq̄ priusquam funus conderetur, ut pleriq̄ dicunt, quod nunquam antea factum fuerat, neq̄ postea, Senatus, Populusq̄ non divisis locis, sed in una sede propitium Deum dixit.* Huc pertinet arguta quidem, sed impia vox Bassiani Caracallæ, qui cum fratrem Getam occidisset, ac vereretur tyrannicam ex parricidio notam, audiretq̄ posse mitigari facinus, si divum fratrem appelleret, dixisse fertur: *Sit divus, dum non sit vivus*, ut est apud Spartianum in Anton. Geta. Post consecrationem igitur Divi deum propriè appellabantur, nomine suo retento: quod primitus quidem relatis in Deos mutari solebat ad tollendam ex ani-

mis hominum mortalitatis opinionem. Nam Romulum post *ἄποθέωσι* Quirinum vocarum, vulgare est negotium.

Hic verò etiam observandum, non consecratos tantùm & rebus humanis exemptos Imperatores esse Divos appellatos, uti nonnulli docti putarunt: sed & adhuc vivos. Quo sensu clarissimus Rittershusius Notis ad Guntheri Ligurinum, libr. VI. cap. I V. cepit illud Horatii: *Præsens divus habebitur Augustus*. Sic Symmachus libr. III. Epist. LXXI. *Solemne est Divo nostro Theodosio in suos exercere censuram*. Et Guntherus libr. V I. in epistola Responsoria Episcoporum ad Papam Adrianum pro Friderico Barbarossa:

*Hæc de responsis Divi, Pater optime, Regis
Salva pace tua, tibi rescribenda putamus.*

C A P. XIV.

De honoribus Consecratorum. Tempia iis erecta: Sacerdotia instituta, Imagines ipsorum in maxima veneratione habita. Juramenta per nomina consecratorum sanctissima. Saliari carmine cani, insigne genus honoris. Similis mos Atheniensium. ἄξιον ἔπειτα.

Consecrationis igitur Ceremoniæ erant hujusmodi: subjungo nunc honores

res ipsos, qui consecratis jam & in Deorum numerum adscriptis solebant exli beri.

Ac primò quidem Tempia ac fana illis, tanquam veris numinibus statuta legimus. ut C. Julio Cæsari, Dio lib. XLVII. *Καὶ ἡρώων οὐκ ἔντε τῆ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ πέτρῳ, ἐν ᾧ ἕκαστος, θεοκατεβάλλοντο.* Neque mirum mortuo id accidisse: cum adhuc vivo ampliora etiam humano fastigio decreta sint, teste Suetonio in ejus vita, cap. LXXVI. Augusto etiam Cæsari, ut ait Tacitus libr. I. Annal. *Sepultura more perfecta, templum & cælestes religiones decernuntur.* At longum foret enumerare omnia illa templa, quæ Augusto non Romæ solùm, sed & alibi erecta fuisse, auctores prodiderunt. Nam & eo loci, quem primum nascens attigerat, sacrarium ipsi constitutum, aliquantò post, quàm excessit, testis Suetonius cap. V. Et Nolæ, ubi mortuus erat, idem Sueton. in Tiber. cap. XL. Dio libr. LVI. extremo. Tacitus lib. IV. Annal. De templo Palatino Augusti vide Plin. lib. XII. Dionem lib. LVI. Sueton. in Tib. cap. XLVII. Hispanos etiam, ut sibi in Colonia Tarraconensi templum struere Augusto liceret, à Tiberio petiisse, auctor Tacitus

tus lib. i. ubi subjungit, exemplo Tarracoenensium monitas omnes provincias, ut idem peterent, impetrarentque. De Graecis, qui Augusto templa ædificarunt, vide Hub. Golzium in Augusto Cap. xxix. Sic Claudio Imp. extructum fuisse templum in Britannia tradit Tacitus lib. xiv. *Ad hæc templum Divo Claudio constitutum, quasi artha æternæ dominationis, aspiciebatur. h. e. quasi pignus & arrabo æternæ servitutis. Meminit hujus templi & Seneca in Menippæa: Parum est, quod templum in Britannia habet, quod hunc barbari colunt, & ut Deum orant.* De Divi Adriani templo Æl. Spartianus: *Templum denique ei pro sepulcro apud Puteolos constituit Antoninus.* Drusillæ etiam, ne fæminas præteream, inter alios honores decretum à Caligula, ut *σικὸς τε ἰδιῶ οἰκοδομηθῆναι καὶ ἱερεῶν εἰκόσιν ἔχειν ὅτε ἀνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες γελοῖων τε,* autor Dio lib. lix.

Deinde verò cum vana fuissent sine sacris templa, ideo etiam Flamines, Sacerdotes ac Sodales instituebantur, qui sacra in memoriam cujusq; peragerent, & cœlesti religione tanquam Deum colerent. Hinc notè passim in historia & lapi-

dibus

dibus Flamines ac Sodales Quirinales, Augustales, Claudiales, Flavii, Trajanales, Hadrianales, Antoniniani, & aliorum Divorum, Divarumq; , qua dere multa testimonia adducerem, nisi viderem fuisse hoc argumentum copiosè tractatum ab Onuphrio Panviniò lib. ii. Comment. Reipub. Rom. cap. De Sacerdotiis. Non autem viri solùm ad Sacerdotalia horum cælitum ascribebantur: sed, quod rideamus, interdum etiam fœminæ, adeo projecti in adulationem mores. Marmor:

P. POSTHUMÆ. P. F. PAULLÆ
SACERD. D. IULI. AVGVST.

Item in Hispaniis: *LYCR. L. F. CAMPANA. FLAM. PERP. DOMVS AVG. h. e. Lucretia L. Filia Flaminica perpetua domus Augusti.* Exemplum hujus rei à Livia, quæ miro exemplo sacerdos sui viri & quidem ex decreto Senatus. Dio libr. L. vi. πτε
 ἡ ἀθανάτων πάντες αὐτῆ καὶ διασώτας οἱ καὶ ἱερεὶ καὶ ἱερείαν τῷ Διῶν ἀπέδειξαν. h. e. *Tunc verò consecrantes Augustum sodales ei & sacra instituerunt & sacerdotem Liviam.* Vellejus Paterc. lib. ii. *Livia Romanorum eminentissima, quam postea conjugem Augusti vidimus, quam*
 trans-

transgressi ad Deos sacerdotem ac filiam. Sic enim rectè emendat istum locum frustra ab aliis tentatum Justus Lipsius, qui hinc lucem dat tenebricoso Ovidii loco lib. iv. de Ponto.

*Nec pietas ignota mea est, videt hospita tellus
In nostra sacrum Caesaris esse domo.*

*Stant pariter natuq; pius, conjunxq; sacerdos
Numina jam facta non leviora Deo.*

*Natus pius Tiberius est : conjux Sacerdos
Livia.* Sic Agrippinam fuisse Claudii sacerdotem indicat Tacitus lib. xiii. *Decreti & à Senatu (Agrippinæ) duo lictores, Flaminium Claudiale.* hoc est, ut esset Flaminica Claudii. Hujus generis fuerunt etiam puellæ istæ alimentariæ, quas in honorem Faustinae uxoris suæ instituit Antoninus Pius, easque Faustinianas appellavit. Julius Capitolinus in M. Antonino Philosopho: *Novas puellas Faustinianas instituit in honorem uxoris mortuæ.* Et alibi: *Puellas alimentarias in honorem Faustinae.* Itemq; puellæ istæ *Mammæanæ*, quas in honorem ac memoriam matris suæ Mammææ instituit Alexander Severus teste Lampridio.

Quid jam de imaginibus loquar eorum, qui in Deos relati? Factas eas ad for-

mam Deorum, iisque signa fuisse apposita, quæ Deorum statuis solent, puta, Radium, Astra, Fulmen intelligimus ex Lucano, qui libr. vii. inter ultiones sanguinis civilis etiam hoc poluit.

— cladis tamen hujus habemus

Vindictam quantum terris dare numina fas est.

Bolla paves superis facient civilia Divos,

Fulminibus Manes radiisq; ornabit & astris,

Inq; Deum templis jurabit Roma per umbras.

Et extant etiam hodie numini, in quibus Augusti radiatum caput. Quanquam & ipsæ effigies numinum tributæ consecratis: ut Jovis Augusto; clarè Prudentius libr. i. Contra Symmach.

Hunc morem veterum docili jam atate secuta

Posteritas mense atq; adytis & Flamine & aris

Augustum coluit. vitulo placavit & agno,

Strata ad pulvinar jacuit, responsa poposcit.

Testantur tituli, produunt Consulta Senatus

Cesareum Jovis ad speciem statuentia templum.

Sic Liviam habitū ac nomine Junonis, consecratam cultamque testis idem Prudentius:

Adiicere sacrum, fieret quo Livia Iuno

Non minus infamis thalami sortita cubile

Quam cum fraterno caluit Saturnia lecto.

Quanquam eo nomine affecta à Poëtis etiam viva. Ovidius:

Cum tibi contigerit vultum Iunonis adire,

Quem-

Quemadmodum autem Livia habitu Junonis : Sic Drusilla à Caio consecrata Veneris cognomento Pantheæ. Dio libr. LIX.

Καὶ οἱ τὰτε ἄλλα, ὅσα τῆτε Λιυία ἐδέδοτο, ἐψηφίσθη, καὶ εἶνα ἀθανάτοισι, καὶ εἰς τὸ Βελῶν θέλον χρυσῆ ἀναπέθη καὶ εἰς τὸ τῆ ἀγορᾶ Ἀφροδίσιον ἀγάλμα αὐτῆς ἰσομέτητον τῷ τῆς θεᾶ Ἰπὶ ταῖς ὁμοίαις πρῶαις ἱερωθῆ.

Et paulò post : τότε ἐν Πανθεάτε ἀνομάζετο καὶ πρῶν δημοσίων ἐν πύλαις ταῖς πόλεσιν ἠξιετο. h. c.

Decreta ei omnia, quæ Livia, insuper ut immortalis haberetur, aureaque in curia effigies ejus poneretur, ut in foro imago Veneris statua ejus æqualis collocaretur, iisdemque honoribus coleretur. Et mox: Itaque tunc Panthea vocata est & divinis honoribus per omnes urbes culta. Atque huc refert Lipsius priscam inscriptionem.

VENERI, CÆLESTI

AVGVSTÆ SACR.

NUMMIA. C. F. DORCAS.

S. P. F. C.

Hujusmodi igitur imagines inter Deos penates collocabant, & vitio datum, cujus domi non conspicerentur: quo cultu habitam Antonini Philosophi imaginem, tradit Capitolinus. *Et parum sanè fuit, quod*

illi

illi honores divinos, omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio ac dignitas dedit: nisi quod etiam sacrilegus judicatus est, qui ejus imaginem in sua domo non habuit, qui per fortunam vel potuit habere vel debuit. Denique hodieque in multis domibus M. Antonini statua consistunt inter Deos penates. Sic narrat Vopiscus cavisse Tacitum, ut Aurelianum omnes pictum haberent. Idem in Probo. Eant & dignitatem Probo derogent, quem Imperatores nostri prudenter vultibus consecrandum judicarunt. Conflare autem Cæsarium imagines consecratas, hoc est, ad informem massam reducere, crimen erat læsæ majestatis: Venulejus Saturninus L. vi. D. ad Leg. Juliam Majest. Qui statuas aut imagines imperatoris jam consecratas conflaverint, aliudve quid simile admiserint, lege Julia majestatis tenentur. Sed nec vendere licuit, nisi nondum consecratas, ut est in L. V. D. eodem. Ideo tanquam crimen objiciebat accusator Fannio quod venditis hortis statuam Augusti simul mancipasset. teste Tacito lib. i. Annal. Quanquam rescriptis ibi Tiberius: Non contra religiones fieri, quod effigies ejus ut alia numinum simula-

simulacra venditionibus domuum & horticulorum accedant: ut ait idem Tacitus.

Præterea per nomina quoq; & numina consecratorum solebant jurare. Nam post Julii Cæsaris cædem, Senatus decrevit *τὴν αὐτῆς τύχην ὁμνῶσαι*, ut refert Dio lib. XLIV. Horatius de Augusto.

*Præsenti tibi maturos largimur honores
Jurandasq; tuum per nomen ponimus aras.*

Tacitus libr. I. Annal. de eodem. *Rubrio crimini dabatur violatum perjurio nomen Augusti.* Et sapiens ille Claudius *jusjurandum neq; sanctius sibi neq; crebrius instituit, quàm per Augustum.* Sic Drusillæ is honos tributus à Cajo, ut *αἱ γυναῖκες αὐτῆς ὁσάκις ἂν μαρτυρῶσι π, ὁμνύωσιν*, mulieres per illam jurarent, quoties aliquid sacramento confirmare vellent, teste Dione lib. LIX. Et libro sequenti tradit idem auctor Claudium Imperatorem jussisse fœminas per Liviæ nomen jurare. *τῆς τε γυναιξίν*, inquit, *ὄρκον τὸ ὄνομα αὐτῆς (Λιβίας) ποιῆσθαι κελεύσας.* Nec dubium est quin aliorum Impp. qui inter Deos relati fuerunt nomina in juramentis sint usurpata: exceptis Tiberio & Caligula, quorum in juramentis & votis concipiendis nullam

iam factam mentionē notavit Dio lib. LX.
 Καὶ ἂν τῶν τῶν μὴ ὄνομα αὐτῶν (Γαίης) ἀπεῖσιν ἐν
 τῶ κατὰ λόγον τῶν αὐτοκροτόρων, ὡν μνήμην ἔπι τε
 ποῖς ὄρθοις καὶ ἔπι ταῖς Ὀχλαῖς ποιούμεθα, ὡσαυτὸν δὲ τὸ
 ἔ Τιβερίας. Hos duos enim Cæsares non
 modò non in Deorum album adscriptos,
 sed etiam vix sepulturæ honorem adeptos,
 Suetonius & alii testantur. Quàm sanctè
 autem habita juramenta illa, quæ per salu-
 tem, per genium, per fortunam principis
 concipiebantur, indicat Tertullianus in
 Apologet. cap. xxviii. *Majore formidine
 & callidiorè timiditate Cæsarem observatis,
 quàm ipsum de Olympo Jovem: citius deniq;
 apud nos per omnes Deos, quàm per unum Ge-
 nium Cæsaris pejeratur. Quæ verba, ut ple-
 raque alia, imitatus Minutius Felix Octa-
 vio: Et est, ait, illis tutius per Jovis Genium
 peierare, quàm Regis. Nec mentiuntur duo
 sanctissimi scriptores. Nam legibus Ro-
 manis, qui per Deum pejerasset, in eum
 nulla erat constituta pœna, nisi quod à
 Censoribus solebat notari, quorum Judi-
 cium, ut ait Cicero lib. v. de Repub. nihil fe-
 rè damnato afferebat, præter ruborem: infamiam certè non irrogabat. Hujus igitur*

juramenti violata religio solum Deum habebat ultorem, ut ait Lex. II. C. De rebus creditis; & *injurias Deorum Dijs cura esse* dicit Tiberius apud Tacitum lib. I. At verò qui per Principem consultò pejerasset, is in legem Juliam majestatis incidebat, corporeq; graviter puniebatur. Ulpianus Leg. XIII. D. De jurejurando: *Si quis jura- verit in re pecuniaria per genium principis, dare non se oportere, & pejeraverit, &c. Im- perator noster cum Patre rescripsit, fustibus eum castigandum dimittere, & ita ei super di- ci* *πεπεωὶς μὴ ὀμνῆς*, *petulanter ne jurato.* Dixi autem consultò: nam si quis inconsul- tò quodam animi motu pejeraret, eum in- legem Juliam majestatis non incurrere, re- scripsit D. Alexander Leg. II. C. De rebus creditis. Vide Cujac. libr. II. observ. cap. XIX. Et B. Briffon. lib. VIII. De Formulis.

Atq; hi præcipui honores, quibus in nu- merum Deorum relati colebantur: reli- quos, qui cum non consecratis communes erant, ut statuas, imagines Circensibus per pompam ferendas, aliaq; honorum genera longum foret hic recensere. Unum hoc nequeo quin attingam, morem fuisse, ut

Salia-

Saliari carmine cantarentur, quos eximio aliquo honore cupiebant affectos. Germanico id contigit teste Tacito lib. II. *Annal.* *Honores ut quis amore in Germanicum, aut ingenio validus, reperti, decretiq; , ut nomen ejus Saliari carmine caneretur.* Quo exemplo etiam M. Antoninus Philosophus mortuo filio Vero jussit ut Saliari carmini nomen ejus infereretur, ut refert Capitolinus in ejus vit. Sed antiquissimum Romæ hunc ritum fuisse constat ex iis, quæ de Mamurio Veturio, & Lucia Volumnia & Mania matre Larum scribunt autores. Ovidius lib. III. *Fastor.*

*Quis mihi nunc dicet, quare cœlestis Martis
Arma ferant Salij, Mamuriumq; canant.*

Varro lib. V. *De Lingua Latina:* *Itaq; Salij, qui cantant Mamurium Veturium, significant veterem memoriam.* Et lib. VIII. *Videmus enim Maniam matrem Larum & Luciam Volumniam Saliorum carminibus appellari.* Vide Plutarchum in Numa & Festum. Clarissimus Casaubonus, cum hac de re mihi cum ipso sermo esset, observasse se dicebat, similem ritum apud Athenienses, qui benè meritos de Repub. peplo Minervæ inte-

xere soliti: ac inde natum apud illos Pro-
 verbium, ἀξιὸς ἐστὶ τῷ πέπλῳ, quod Romanè
 dixeris, *dignus est, cuius nomen Saliari car-
 mine canatur.* Aristophanes in Equitibus:

Ευλογῆσαι βυλόμεθα σὺν πατέρες ἡμῶν, ὅτι
 Ἄνδρες ἦσαν τῆς δὲ γῆς ἀξιοὶ καὶ τοῦ πέπλου.

Commodum hæc scripseram, cum ec-
 ce prodeunt eruditissimi viri in Augustæ
 Historiæ scriptores Notæ, quib. hoc ipsum
 ab eo annotatum video, & plurimum læ-
 tor. Vellem tantum ex infinitis suis sa-
 cris Observationibus hanc unam attexuis-
 set, quomodo Vetus Ecclesia Christiana
 hanc consuetudinem ad suum usum tra-
 duxerit, instituto, ut nomina sanctorum
 Martyrum, Imperatorum, Pontificum
 summorum & aliorum fide ac meritis ex-
 cellentium virorum sacris diptychis inser-
 ta, inter hymnodias recitarentur. De qua
 re scitu digna nec protrita se aliquando di-
 cturum olim promiserat lib. vi. Anim-
 advers. in Athenæum

cap. xiv.

FINIS LIBRI QUARTI ET UL-
 TIMI De Funeribus Romanorum.

JOHAN.

JOHAN. KIRCHMANNI
AD LIBROS
DE FUNERIBUS
Romanorum.

A P P E N D I X.

C A P U T. I.

*Bruta esse sepultura studiosa, probatur exempla
Apum, Hirundinum, Formicarum, Gruum, Elephantorum,
Delphinorum, Accipitrum, Leonum.*

Solemnes Funerum ritus Romanis
Solim frequentatos quatuor libris satis
copiosè, opinor, explicavimus: Jam
verò Superpondii & mantisæ instar erunt
miscella hæc capita, in quæ superiùs nobis
vel per incuriam, ut fieri solet, vel consul-
tò, ne ordo turbaretur, omissa breviter
conjiçiemus.

Maximum fuisse Veterum in sepultu-
ra studium ex dictis liquet. Non autem
id in ipsis literarum ac humanitatis inven-
toribus tantopere mirandum, quod & na-
tura feras bestias, & ratio barbarissimas
gentes docuit.

DE BESTIIS audiamus Ælium, qui lib. v. de Animalibus, cap. XLIX. Ἐπεὶ καὶ τὰ τοῖς ἰδίον τῶν ἀλόγων, inquit, τὰ ὁμογενῆ τε καὶ ὁμοφυῆ τε νεκρῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἀποφέρειν ἴκτιον. *Nam hoc quoque brutis in sevit natura, ut gentiles & cognatas animantes extinctas mox è conspectu amoveant.* Sed quæ hic generatim loquitur politissimus scriptor, operam nihil ludam, si exemplorum appositione paulisper illustravero.

APIBUS id tribuit Plinius lib. xi. cap. XVIII. *Defunctas progerunt, funerantiumque more comitantur exsequias.* Virgilius lib. iv. Georg. de apibus loquens :

— tum corpora luce carentum

Exportant tectis & tristia funera ducunt.

Nec verò de Apibus solum; sed &

DE HIRUNDINIBUS idem tradit Ælianus lib. v. cap. XLIX. καὶ μὲν τοὶ χελιδῶν ἐκβάλλει χελιδόνων νεκρῶν καὶ μέλιττα. *Hirundines & apes quoque suas gregales extinctas ejiciunt.*

FORMICÆ etiam in eadem classe reperio: de quibus idem auctor eodem in loco sic loquitur: καὶ ἐκείνοις ἐκφορᾶς νεκρῶν μέλιτων, καὶ καθάρειν σὺν σφετέραις χηραῖς ἢ σοφωπῆτι φύσις ἰδωκεν. *Formicis etiam naturam tributum est, ut sui generis defunctas ex cavernis esse-*

effervant, quò mundiùs habitent. Plinius libr. xi. cap. xxx. *de formicis: Sepeliuntur inter se viventium sola prater hominem.* Addit verò Ælianus lib. vi. de Animalib. cap. xlii. *eam esse formicarum circa mortuas contubernales prudentiam, ut in granorum folliculis ipsas condant, non aliter quàm homines in tumulis loculisq; parentes suos aut amicos soleant:* Σοφὸν ἢ καὶ ἐκείνο προσεκήκοα, ὅτι αἶρα εὖ τεθνεώτας μύρμηκας οἱ προσήλθοντες ἐν ταῖς τῶν πυρῶν κηδοῦσι συλακίῃσιν, εἰς πατέρας ἢ πᾶν τὸ φίλον ἐν ταῖς σοφοῖς οἱ ἄνθρωποι.

Hoc amplius Plutarchus in lib. cui titulus: Vtrum animalia plus rationis habeant quàm aquatilia; testatur, Formicas habere tres cavernulas, & in illarum una comitium celebrari, in alteram penum annuam recondi, tertiam verò esse mortuarum cœmiterium, εἰς δὲ τρίτῃ κειλότῃσι ἀποπίθεσθαι εὖ θνήσκοντας. Subjungit insuper ex observatione Cleanthis, qui eiusmodi spectaculo ipsemet interfuerit, egressas è cavernulâ formicas venisse aliis obviam ferentibus mortuam: pro qua post varios ultrò citroque commeatus verme tanquam redemptæ mortuæ pretio desuper delato ac de-

penso acceptam mortuam intrò abstulerint. Ο μὲν ἔν Κλεαύθης, inquit, ἔλεγε, καὶ περὶ Φάσκων, μετέχειν λόγῳ τῆ ζωῆς τοιαύτη θεωρία παρτυχῆν. Μύρμηκας εἰλθεῖν ἐπὶ μурμηκίαν, ἑτέραν μύρμηκα νεκρὸν φέροντας : ἀνιόντας ἔν ἐκ τῆς μурμηκίᾳς ἑτέρας, αἶον ἐντυχαίνον αὐτοῖς καὶ πάλιν κατέρχεσθαι, καὶ ἔπο δὲ ἢ τρεῖς γινέσθαι : τέλει ἢ οὐ μὲν κἄταθεν ἀνεσκεῖν, ὡπερ λύτερα ἔ νεκροδ σκώληκα, οὐ ἢ ἐκείνον ἀραμένως, ἀποδόντας ἢ ἔ νεκρὸν οἴχεσθαι.

Eandem fabulam refert Ælianus libr. v. i. de Animalib. cap. l. D. Hieronymus in libro De vita Malchi captivi eadem ferè tradit his verbis : *Aspicio formicarum gregem angusto calle fervere, ferre onera majora, quàm corpora, &c. Illæ ventura hiemis memores, ne madefacta humus in herbam horrea verteret, illata semina precipiebant : hæ luctu celebri corpora defuncta deportabant, quodq; magis mirum est, in toto agmine egrediens non obstabat intranti, &c.*

Quid jam de GRUIBUS loquar, de quibus Ælianus lib. ii. Animal. cap. i. Μεθυσῶν δὲ αὐτῶν ἀρεσθαι, καὶ ἔ παρῶν ἔχεσθαι, ὁ παλαιότατος γέροντος περιελθὼν πῶ πάντων ἀγέλλω, καὶ εἰς τρεῖς, εἴτα μὲν ποι πεσὼν, ἀφίησι πῶ ψυχῶν. ἐν περὶθεν ἔν οἱ λοιποὶ θάπτουσι μὲν ἔ νεκρον. &c. hoc est. *Cum verò proximum est, ut è Thracia migrent,*

grent, & ultra progrediantur, Grus, quæ fuerit extremo tempore ætatis affecta, ter univ-
sum gregem circumeundo emensa cadit, supre-
mumq; diem vita claudit: quam primò sepul-
tura reliquæ afficiunt.

De ELEPHANTIS idem Ælianus scri-
ptum reliquit, ipsorum hanc esse naturam,
ut si quis alterum vita functum conspexe-
rit, ab ipso non prætereatur, quin humum
promuscide hauſtam, vel ramum tanquam
iustis quibusdam mysticis pro natura com-
muni peractis, injiciat, criminis nimirum
piacularis evitandi gratia, quale à se com-
mitti bellæ hujusmodi credunt, eo officio
neglecto. Verba Æliani hæc sunt: λέγεται

ἡ Αἰθιοπῶν λόγος αἰμυλίας τε καὶ κήτους Ἐπιλωικῆ
ἀγέσσι, ὅτι ἄρα Ἐλέφαντα θεασάμενοι ἔλεφας νε-
κρὸν, ὅσκι ἂν παρέλθοι μὴ τῆ περὶ βοσκίδι γλῶ ἀρυσά-
μενοι καὶ Ἐπιβαλῶν, ὅσκιαν ἵνα ἀπόρρητον ὑπὲρ τῆς
κρίσης φύσεως τελῶν, καὶ φάγων ἄγχοι. εἶναι γὰρ τὸ μὴ
δρεῖσθαι ἕτο ἕνα γέσ. ἀπόρρηθι δὲ οἱ καὶ κλάδον Ἐπιβα-
λεῖν καὶ ἀπίσι, τὸ κριτὸν ἀπάντων τέλοισι μὴ ἀπμάσσει.

Nec verò DELPHINOS præteribimus,
quibus eandem virtutem tribuit idem scri-
ptor libr. xii. cap. vi. ἦσιν δὲ ἄρα, inquit,
Δελφῖνες καὶ νεκρῶν μνήμονες, καὶ τῶν σιωνόμων ἀ-
πελθόντων ἕβρις ὑδαμῶς περὶ δόπη. τὸν γὰρ ἑαυτῶν

πεθνεῶτα ὑποδιώτες, εἴτα μὲν τοὶ κομίζουσι Φορσίδου
 εἰς τὴν γλῶττις ἀνθρώποις πρὸς ἄνθρωποις. Καὶ
 Δελφίνου μαρτυρεῖ ἔτο. h. e. Delphini etiam
 mortuorum memoriam non abiciunt ἔτ' eos,
 quibus cum vivis consuetudinem habuerant,
 extinctos quoque non deserunt. Itaque sui generis
 cadavera subeunt, ad summam aquam alle-
 vant, tum ad continentem velut funere illos
 efferentes, hominibus ipsos sepeliendos tra-
 dunt, teste Aristotele. Sed illud de cura se-
 pulturæ: hoc de honore funeris, quod se-
 quitur: ἔπεται ἡ ἀληθὴς ἕτερον οἶονε πρῶντες, ἢ
 καὶ τὴν ἀγῆ ὑπερμαχῶντες, μήπ' ἄλλο κῆτ' ἴσθιδρά-
 μη καὶ τὸ νεκρὸν ἀρπαζῆς καὶ τὴν δαίσηται. hoc est.
 Post verò sequitur magna Delphinorum mul-
 tudo tanquam funeri operam dantium, atque
 in mortuos honorem conferentium, aut certe
 eos ab impetu aliarum belluarum, ne devoren-
 tur, defendentium.

Mira hæc sunt, quæ diximus: at multò
 majori admiratione dignum est, quod et-
 iam ipsis hominibus defunctis sepulturæ
 honorem à brutis animalibus præstitum
 legimus.

ACCIPITRIBUS tale ingenium tri-
 buit Ælianus libr. II. Var. hist. cap. XLII.

Νεκρὸν ἡ ἀνθρώπων ἰεραξὶ ἰδῶν, ὡς λόγῳ, πάντας
 ἴσθιδρά-

Ἐπιβάλλει γὰρ τῷ ἀπέθω. καὶ ἔστο μὲν ἔκειθεν αὐτῷ
 ὁ Σόλων, ὡς Ἀθηναῖος ἐκέλευσε δοῦναι. hoc est.
Hominem mortuum si inhumatum Accipiter
conspexerit, injecta gleba humare dicitur: et si
illum hoc Solon, sicut Athenienses, facere non
jusserit.

DELPHINOS etiam (*homini amicum*
animal ut Plinius vocat lib. IX. cap. VIII.)
 hujusmodi natura præditos ex Plutarcho
 discimus, qui in lib. *Utra animalia pruden-*
tiora &c. memoriæ prodidit, maximâ Del-
 phinorum vim ad Cærani funus celebra-
 dum convenisse, & ad littus, ubi cadaver
 pia propinquorum defuncti cura & officio
 cremabatur, expectasse, donec funeri finis
 fieret. Verba ejus hæc sunt: Ἐπεὶ δὲ ὕπερον
 λοιπὸν αὐτῶν τὸ σῶμα ἀλησίαν τῆς θαλάττης οἱ
 προσήκοντες ἔχαιον, ἐπέφαινοντο πολλοὶ Δελφῖνες πα-
 ρὰ τὸ ἀγαλὸν: ὡς περὶ Ἰπιδεικνύτες ἑαυτῶν ἦγοντας
 ὑπὲρ τὰς ταφάς, καὶ ἀδραμεῖναιτες ἄλλοις ἔσωτε-
 λείθησαν.

PORRÒ LEONES etiam D. Antoni-
 um adjuvissent in sepeliendo cadavere Pauli
 Eremitæ, narrat D. Hieronymus in libro
 De ejus vita. *Et illi quidem* (Leones intel-
 ligit) *directo cursu ad cadaver beati senis*
substituerunt, adulantibusq; caudis circa ejus
 pedes

pedes accubuere fremitu ingenti rugientes, prorsus ut intelligeret eos plangere, quomodo poterant: deinde haud procul caeperunt humum pedibus scalpere, arenamq; certatim egerentes, unius hominis capax locum foderunt: ac statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium, cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedesq; lingentes: at ille animadvertit benedictionem eos à se precari, &c. Cumq; illi recessissent, sancti corporis oneri, seniles curvavit humeros, & deposito eo in fossam, desuper humum congregans, tumulum ex more composuit. Fabulosa autem & creditu difficilia forte an hæc, quæ narravimus, aliquibus videbuntur: Sed quia non nova dicuntur, sed tradita repetuntur, fidem auctores vindicent: nostrum sit inclitis literarum monumentis consecrata, perinde ac vana non refugisse, ut Val. Maximi verbis caput hoc concludam. lib. i. de Miraculis.

C A P. II.

Varii ritus funebres Barbararum gentium: quarum alie mortuos vel morti vicinos devorabant & quidem vel rotas, ut Scythæ, Pontici, Padæi, Hiberni, Massagetæ. Derbices: vel excepto capite, ut Sidones, Elledones, Panc-

Panebi. *Alia aribus vel canibus dilaniandos obiciebant, ut Hircani, Caspij, Bactrij, Barchæi, Indi, Persæ, Parthi. Alia in aquam & paludes projiciebant, ut Pexones, Æthiopes, Hyperborei, Alia ex arboribus vel patibulo suspendebant, ut Colchi, Tibareni, Scythæ. Alia lapidibus obruebant, ut Troglodytæ.*

SED & nulla GENS tam barbara, nullus populus tam immanis, qui non mortuos suos patrio ritu funerandos putârit. Patrio, inquam, ritu. Nam etsi quidem barbarorum sepultura à nostrâ adeo diversa est & aliena, ut nihil minùs nobis quàm sepultura videatur: apud ipsos tamen honestissima semper atq; sancta habita fuit, & qui aliter funerabatur, infelix existimatus: quemadmodum ex aliquamultis auctorum locis, quæ mox adscribam, clarè patebit. Non enim possum committere, quin fastidientis Lectoris nauseam varietate aliqua discussurus, plerosq; istos barbararum gentium funerales ritus, ut mihi in mentem venerint, capite hoc breviter recenseam: quod dum facio, nullam me reprehensionem incursum confido. Atq; ut hinc ordiar, Quibusdam populis propria ac peculiaris fuit ea consuetudo, ut *Amicorum ac familiarium, si quando diem suum obiissent,*
corpo-

corpora non terra mandarent aut comburent, sed frustillatim dissecta devorarent, honestum esse arbitrati, suis in proprio ventre conditorium struere. Petronius Arbitrarius in Satyr: *Apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem ut objurgentur egri frequenter, quòd carnem faciant pejo-rem.* Atq; hunc morem etiam ipse Chry- sippus Philosophus probasse scribitur à Laërtio in ejus vita: ἐν ἧ τῶ γ' οὐκ ἐὶ δικαίη, καὶ οὐδὲ χάλις σίχης καὶ οὐδὲ λυποθανόντας καταθίσιν κε- λούων. Gentes verò, quæ hoc ritu usæ, per- quam multas reperimus: Inter quas præ- cipui.

SCYTHÆ, de quibus Lucianus οὐκ ἐὶ πέν- θης, ubi cum varios plurimarum gentium circa sepulturam ritus enumerasset, sic subjungit: οὐδὲ Σκύθης καταθίσει. Et in Toxa- ri, ex hoc Scytharum more colligit, ipsos non esse amicitia studiosos: τεκμαιρόμεθα, inquit, τοῖς τε αἰθλοῖς, αἳ οὐκ ἐὶ αὐτῶν ἀκούμεθα, καὶ ὅτι καταθίσει οὐδὲ πατέρας λυποθανόντας. Tertullia- nus in Apologet. cap. ix. *Ajunt apud quos- dam gentiles Scytharum defunctum quemq; à suis comedi.*

De PONTICIS populis idipsum memorat idem auctor lib. 1. adversus Marcionem cap. 1. *Parentum cadavera cum pecudibus caesa convivio convorant. qui non ita decefferint, ut escatiles fuerint, maledicta mors est.*

De HIBERNIÆ Insulæ habitatoribus idem tradit Strab. lib. 1V. *Ἡβερνίης (Hiberniam intellige) ἔδδεν ἔχομεν λέγειν σαφές, ὡλίω ὅτι ἀγριώτεροι τῶν Βρετανῶν ὑπάρχουσιν οἱ καλοικῆντες αὐτῷ, ἀνθρωποφάγοι τε οὗτες καὶ πολυφάγοι, σὺν τε πατέρας τελευτήσαντας καποδίειν ἐν καλῷ πθέρμημοι, hoc est. De hac nihil certi habeo, quod dicam, nisi quod incola ejus Britannis sunt magis agrestes, qui & humanis vescuntur carnibus & plurimum cibi vorant, & pro honesto ducunt parentum mortuorum corpora comedere.*

Alii verò non solùm mortuos, sed & saltem cum morbis graviusculè conflictantes caesos comedebant. Nam de PΑDEIS, gente Indicâ, refert Herodotus libr. III. illos hunc morem habuisse, ut quoties aliquis civium aliquave ægrotarit, virum quidem sui maximè familiares interemerint: quòd dicant illum morbo tabescentem
car-

carnes ipsis corrupturum. Et licet ille neget se ægrotare, nihilominus isti non ignoscetes necant eum, epulanturq̄: Mulieri verò suæ maximè necessariæ idem, quod viri viro, faciunt. Qui autem ad senium pervenerit, eo itidem maçtato pascuntur. Ideoq̄; cùm hac de causa, tum quia omnes, qui in morbum incidunt, necantur, non multi sanè eorum ad senectutem perveniunt. Verba Herodoti sunt: ἔς ἂν κάμη τῶν αἰσῶν, ἢ τε ἀνήρ, ἢ τε γυνή, ἢ μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλισα οἱ ὀμιλέοντες κτείνουσι, Φάμηνοι αὐτὸν, τικέμηνον τῆ νῆσω τὰ κρέα σφίσι θλάφθειρεν. ὃ ἦ, ἀπαρνεόμενον ἔστι μὴ μὲν νοσέειν. οἰδὲ, ἔ συγγινωσκόμενοι, ἀποκτείνοντες κατὰωχέοντα. ἢ δὲ γυνή κάμη, ὡσώτως αἱ ἄπικνεόμεναι μάλισα γυναικες ταυτὰ τοῖς ἀνδράσι ποῖουσι. τὸν γὰρ ἦ ἔς θῆρας ἀπικέμηνον ἴδουσιτες, κατὰωχέοντα. ἐκ ἧ τῆς ἔ λόγος ἔ πολλοὶ πνες αὐτέων ἀπικνεόνται. περὶ γὰρ τοῦ τὸν ἐς νῆσον πάντα πίπτοντα κτείνουσι.

Non multùm absimilis, licet paulò mitior, consuetudo fuit MASSAGETARUM & DERBICUM: de illis Strabo lib. xi. θάνατος ἦ νομίζεται παρ' αὐτοῖς ἀείσει, ὅταν θῆρας κατακτείνωσι μὲν περὶ βατείων κρεῶν, ἢ ἀναμιξέβρωθῶσι. ὅταν ἦ νόσω θανόντας εἰτίξουσιν ὡς ἀσεβεῖς ἢ ἀξίους ὑπὸ θῆρων βεβρωθῶσι, h. e. Mortis genus opti-

optimum censent (Massageta) si senio confecti cum carnibus ovillis in frusta concidantur, unaq; devorentur: Qui è morbo decedunt, eos abijciunt tanquam impios & indignos, qui à feris vorentur. D. Hieronymus in Epist. adversus Jovinianum: Massageta & Derbices miserrimos putant, qui agrotatione moriantur, & parentes, cognatos, propinquos, cum ad senectam venerint, jugulatos devorant, rectius esse ducentes, ut à se potius, quàm à vermibus comedantur. Quem locum à Porphyrio mutuatus est: sic enim ille libr. i v. Ἰσραῆντι γῆν Μασσαγετικὴν καὶ Δέρβικες ἀθλιωτάτης ἡγεῖσθαι τῶν οἰκειῶν σὺν αὐπμάτης πελοτήσωντας. διὸ καὶ Φθαῖσαντες κατὰ φύσιν, καὶ ἐσιῶνται τῶν φιλοπαίτων σὺν γεγηροκότας. Strabo hoc amplius, annum addit, quem egredi fenes suos Derbices non permiserint: σὺν δὲ ὑπὲρ ἐβδομηκοντα ἔτη γεγονότας σφάτῃσι, ἀναλίσκουσι δὲ τὰς σάρκας οἱ γῆσαι ἄρας. τὰς δὲ χαῖας ἀπαίγχεσιν, εἴτα θάπτουσι. σὺν δὲ ἐν πρὸς ἐβδομηκοντα ἔτων ἀποθανόντας σὺν ἐοθίκοσιν, ἀλλὰ θάπτουσι. Qui LXX. annum excesserunt, eos jugulant: carnes genere proximi absumunt: vetulas strangulant, inde sepeliunt: qui intra LXX. annum moritur, non editur sed humatur. Eadem Ælianus lib. iv. Variar, cap. i. ubi vitiosè legitur Βερβίκοι καὶ

pro Δερβίικαι. De Massagetis vide Herodot. lib. i. postremo. Theodoret. serm. De Legibus. Chrysoſtom. homil. x. in Matth. Euseb. de præparat Evangel. lib. i. cap. iii. Tertull. contra Marcion.

Notandum etiam, fuisse quosdam, qui mortuos quidem comederint, sed excepto capite, quod inaurabant: quem morem SIDONIBUS tribuit Zenobius Centur. v. Proverb. Νόμοι καὶ χάρις: Οἱ Σιδῶνες, inquit, οὗ γονεῖς ἐσθίεισι, χωρὶς τῆς κεφαλῆς τῷ δὲ κεφαλῷ χρυσῶσι. Sidones parentes devorant, excepto, quod inaurare solent, capite.

ET ESSEDONIBUS Herodotus lib. iv. Νόμοισι ἢ Ἰσσηδόνες ποῖσιδε λέγουσι χρῆσθαι. ἐπιὰν ἀνδρὶ ἀποθάνοι πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσέγχεσι πρόβατα. καὶ ἐπιτὰ τῶν θύουσι καὶ κατὰ τὰ μόντες πρὸ κρέα, κατὰ τὰ μύκησι καὶ τὸν δὲ δευτέρως πεθινῶτα γονεῖα. ἀναμίζαντες ἢ πάντα πρὸ κρέα, δαῖτα προτίθεν. τῷ δὲ κεφαλῷ αὐτῆ ψιλῶσιντες καὶ ἐκκαθήρουντες, ἀποχρυσῶσι καὶ ἐπιτὰ αὐτὴ ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετείουσ ἄπιτελέοντες. hoc est. Issedones porrò talibus moribus uti feruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes ejus propinqui pecora adducunt, qui ubi mactaverunt concideruntque, concidunt et mortuum patrem illius, à quo in convivium accipiuntur, com-

mixtisq; omnibus carnibus convivium exhibent. Caput autem defuncti pilis nudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro sigillo utuntur, agentes illi quotannis majores hostias ceremoniasq;. Videntor & Pomp. Mela lib. II. & Solinus cap. XXV. Idem ferè de PANEBIS Libyæ populis commemorat Stobæus, quos ait Regum corpus sepeliisse, caput verò abscissum & inauratum in templo suspendisse ac consecrasse.

Atq; hi fuerunt Populi, quorum quidem ego jam memini, qui mortuorum corpora ipsimet devorabant: Sequuntur qui defunctos, imò adhuc semivivos, canibus, vulturibus, alijsq; feris aut avibus dilaniandos projiciebant. In eorum numero fuere

HYRCANI & CASPII. De Caspijs Strabo lib. XI. Κάσπιοι ἢ εὐνὴ ὑπὲρ ἑβδομήκοντα ἔτη λιμοκτονήσωτες, εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκλήθεασιν ἀποθνήσκοντες, εἰ μὴ ὑπὸ ὀρνίθων καταπαυμένης δὲ τῆς κλίνης ἴδωσιν, αἰδαιμονίζουσι. εἰ δὲ ὑπὸ θηρίων ἢ κισσῶν, ἢ πῶν. εἰ δὲ ὑπὸ μηδενός, κακοδαίμονίζουσι. h. e. Caspij eos, qui septuaginta amplius annos vixerunt, fame enectos in solitudinem eijciunt: eminusq; spectantes, si à feretro detrabi eos ab avibus videant, predicant bea-

τοί : *sin à feris aut canibus, non item : infelices, si omnino non detrahantur.* Porphyrius, *περὶ τῶν ἐμψύχων διοχῆς.* lib. i v. *Τρκανοὶ δὲ καὶ Κάσσιοι, οἱ μὲν οἰωνοῖς καὶ κυσὶν ἀφραβάλλουσι ζῶντες : οἰδὲ τε θνεώτας.* Quod D. Hieronymus ita interpretatur: *Hyr cani volucris & canibus semivivos projiciunt : Cassij etiam bestiis mortuos.* Sex Philosophus lib. iii. *Pyr rhon.* Hypothes. cap. xxi v. *Hyr cani defunctos canibus devorandos exponunt.* Hinc Diogenem dixisse ferunt, si canes cadaver suū lacerarent, Hyrcanam sepulturā fore; si vultures, Iberam, teste Stobæo ferm. 122. Notatu verò dignum, quod Cicero ait in i. *Tuscul.* canes ab illis in hunc usum fuisse educatos: *In Hyrcania, inquit, plebs publicos alit canes, optimates domesticos. nobile autem genus canum illud scimus esse: sed pro sua quisq; facultate parat, à quibus lanietur, eamq; optimam illi esse censent sepulturam.* Idem tradit Theodoretus ferm. *De Legib.* *ὁπ ἐλὶ δὲ ἔτε Τρκανοὶ ἔτε Κάσσιοι σὺν κυσὶν πῖς τῶν τεθνεώτων ἐκτρέφουσι σώμασιν.* Silius Ital. lib. ii. *Punicor : probatum est Hyrcanis adhibere canes.*

DE BACTRIIS etiam memoriæ pro-
ditum

ditum est, eos hunc morem usitasse. Strabo lib. xi. ex Onesicrito refert, ὅτι ἀπεργηκί-
 τας Διονόσον ἢ γῆρας ζῶντας ἀφραβάλλεσσι τρεφο-
 μένοις κυσίν, ἐπίτηδες ἢ πρὸς ἔτος, ἐς ἐνταφιασῆς κα-
 λουσι τῆ πατρώα γλώττῃ. *Eos qui senio confecti
 sunt aut morbo vivos projici canibus, dedita
 opera ad hoc nutritis, quos sua lingua Enta-
 phiasas, quasi vespillones vocant.* Fuerunt
 autem hujus ritus adeo tenaces, ut cum
 Nicanor barbaram istam consuetudinem
 abrogare vellet, parum abfuerit, quin to-
 tam illam provinciam amiserit. Porphy-
 rius id scribit dicto libro: Καὶ Βακτριοὶ μὲν
 τοῖς κυσὶ ἀφραβάλλουσι ζῶντας ὅτι γεγηρηκίτας: καὶ
 ἔτι ἐπιχρησάσας καταλύσασιν Στασίνοισι ὁ Αλεξάνδρου
 ὑπαρχοῦ, μικροῦ πλὴν ἀρχαῖα ἀπέβαλεν: D. Hie-
 ronymus: *Bactrij canibus ad hoc ipsum nutri-
 tis obijciunt senes: quod cum Alexandri praefectus
 Nicanor emendare voluisset, penè ami-
 sit provinciam.*

Vulturibus autem mortuos projicie-
 bant IBERI: de quib. Silius Italicus lib. ii.
 Punicor:

*Tellure, ut perhibent, in mos antiquus Ibera,
 Exanima obscænis consumit corpora vultur,
 Regia cum lucem posuerunt membra, probatum est
 Hyrcani, adhibere canes.*

DE BARCÆIS idem scribit Ælianus lib. x. Animal. c. xxii. Βαρκαῖοι, γένος δὲ τοῦτο ἰσχυρότερον, τῶν ἀποθανόντων νόσῳ οὐδὲ νεκρῶς ὑβρίζοντες, ὡς ἀναδρώως καὶ μαλακῶς πεθνεύουσι, ἰακίμους περὶ: οὐδὲ ἢ ἐν πολέμῳ βίον κατασφύραστας, ὡς καλῶς καὶ ἀγαθῶς καὶ ἀρετῆς μετεληχότας, γυψὶ περιβάλλουσιν, ἱερὸν τὸ ζῶον εἶναι πεπισθότατες. hoc est, *Barcæj, gens Hesperia, ex aliquo morbo mortuos ut muliebriter & ignaviter defunctos ad notandam mortis ignominiam, igni cremant. Eos verò, qui in bello vitam amiserunt, ut summa virtute ornatos, Vulturibus devorandos obijciunt, quòd eas aves sacras existiment. Ad hanc classem etiam*

INDI referendi sunt, quos ipsos etiam mortuorum corpora vulturibus objecisse, autor est Sextus Philosophus lib. iii. Pyrrhon. hypothes. cap. xiv.

At verò hos ritus feris aut avibus defunctos obijciendi postremis temporibus quoq; apud PERSAS in usu fuisse testatur Procopius lib. i. de bello Persic. Theodoretus serm. de Legib. Agathias lib. ii. quorum loca vide apud Barn. Brissonium lib. ii. De Persar. regno pag. 283. Nam aliàs Persæ antiquissimi mortuos suos hu-
ma-

mabant: nisi quod Magi in Persia illos feris prius laniandos objecerint, de quo ritu Cicero I. Tuscul: *Magorum mos erat non humare corpora, nisi à feris essent antè laniata.* Herodotus lib. I. ἡ πρότερον θάπτεται αἰδρός Πέρσῳ ὁ νεκός, πρὶν ἂν ὑπὸ ὄρνιθος ἢ κυνός ἐλκυθῆ. Μάγῳ μὲν γὰρ ἀτρέχέως οἶδα τὰ πρὸς πνέοντας: ἐμφανέως γὰρ δὴ πνέουσι. Strabo lib. XV. Τὸς δὲ μάγῳς ἡ θάπτεσις, ἀλλ' οἰωνοβρώτης ἐστίν. Quem mox postea PARTHOS etiam usurpasse docet Justinus lib. XLI. *Sepultura vulgò aut avium aut canum laniatus est: Nuda demum ossa terra obruunt.*

Transeo iam ad eos, qui in aquam & paludes vita functos projiciebant: quod PÆONES facere tradit Laertius in Pyrrhone. ÆTHIOPEs quoq; , qui ἰχθυοφάγοι dicuntur, mortuos in paludes conjecisse, piscibus escam futuros, autor est Sextus Philosophus lib. III. Deniq; HYPERBOREOS vitæ saturos semetipsos in mare præcipitasse, literis memoriæq; mandavit Plinius lib. IV. cap. XII. ubi de his populis sic loquitur: *Mors non nisi facietate vitæ epulatis delibutisq; senibus luxu ex quadam rupe in mare salientibus. Hoc genus sepultura beatissimum.*

Reperio etiam quasdam gentes *mortuos, interdum etiam vivos ex arboribus vel patibulo suspendisse*: quem ritum COLCHIS tribuit Nicolaus de Morib. gent. apud Stob. ferm. CXX. Κολχοί σὺν πελάτῃσιν τας ἢ θάπουσιν, αἰθὰ κρεμῶσιν ἐπι δένδρων. Et Ælianus lib. IV. Var. hist. cap. I. Κολχοί δὲ σὺν νεκρῶς ἐν βύρσῃσιν θάπουσιν, καὶ κατὰ ῥῆάψαντες ἐκ τῶν δένδρων ἐξαρτῶσι. hoc est. *Colchi mortuos suos in pellib. sepeliunt & insutos ex arboribus suspendunt.* Idipsum quoq; de TRIBARENIS narrat Porphyrius, loco sæpe laudato: Τιβαρῆνοι δὲ ζῶντας κατὰ κρυμνίσσι σὺν ἐγλυπέτῃς γέροντας. D Hieronymus: *Tibareni quos dilexerint senes suspendunt in patibulis.* A quibus tamen dissentit Theodoretus ferm. de Legib. ubi senes ex altissimo loco fuisse præcipitatos affirmat: καὶ τιβαρῆνοι σὺν πρεσβύτας καὶ κρημνῶν βαθυτάτων εἰθιχότες ὠθεῖν. &c. Et cum hoc convenit Eusebius lib. I. præpar. Evangel. cap. III. Similem autem ritum SCYTHIS quibusdam attribuit Statius lib. XIII.

*At gente in Scythicâ suffixa cadavera truncis,
Lenta dies sepelit putri liquentia tabo.*

Sed quis omnes omnium barbararum gentium barbaros ritus enumerare valeat?
Fini-

Finiam igitur hoc caput oppidò ridicula consuetudine TROGLODYTARUM, quibus morem esse ajunt, ut defunctum in aliquem collem adducant: deinde religato ejus capite ad pedes, saxis non sine risu petant: cum autem aggere jactorum lapidum operuerint, discedunt. ut scribit Sextus Philosophus libr. III. Pyrrhoniæ. Hypotheseon. cap. xxiv. Sed magis signatè hunc ritum depingit Strabo libr. xvi. ubi Κέρας αίχρον capræ cornu mortuis saxorum cumulo coopertis fuisse superimpositum memorat: *Ἰάπηροι δέ πινες τῶν Τρωγλοδύτων ράβδοις παλιερίνοις δήσυντες τὸ αὐχένα τῶν νεκρῶν πρὸς τὰ σκέλη. ἐπιτά αἰγὴς κατὰ λώσιν ἰλαροί, γελῶντες αἶμα, ἕως αὖτ' ἄ σώματι πλὴν ὄψιν ἀποκρύψωσιν. εἰτ' ἄπιθεντες κέρας αίχρον, αἰπίασιν. h. e. Quidam Troglodita sepeliunt suos virgis paliurinis mortui cervicem pedibus alligantes: postea subitò lapidibus obruunt, lati ac ridentes, quousq; corporis faciem occultent: deinde imposito capræ cornu discedunt. Eiusdem ritus meminit Photius in Bibliotheca pag. 738. ex libr. v. Agatarchidis histor. πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν cap. xxx. cujus hæc sunt verba: ὅτι ἡ τρωγλοδύτη πρὸς τὸν μετηλαχότας, φησιν, ἕται πρὸς Ἰάπηροι: ταῦς ἐκ τῶν παλιερίων λύκοις πὴν αὐχένα πρὸς τὰ σκέλη σινέδωσιν.*

εἴτε ἐπ' ὄχθον ἑπιθέντες βάρησιν χειρὸν πληθεύσει λίθοις,
 τῶν πασῶν χρωμάτων καὶ γέλωτι πένθος ἀποκρύψωσι ἕτε-
 πελάθηντες τὴν μαρτυρίαν. Καίπερ τὰ ἀνώθεν ἐπιθέν-
 τες κρέας αἰγός, ἀπαθείς ἀπολύον, καὶ παντὲς ἰλαροί.
 h. c. Troglodyta circa defunctos hac agunt:
 Laqueis ex paliuro contextis colla mortuorum
 eruribus alligant. Tunc colli aut tumulo ali-
 cui impositos manuarum lapidibus obruunt, non
 absq̃ salso joco & derisu, donec de forma ejus
 nihil amplius videatur. Caprea dehinc cornu
 in cippum fixo, sine perturbatione omnino hi-
 lares discedunt, ut reddidit doctissimus An-
 dreas Schottus.

C A P. III.

Sepulturam esse juris gentium & prope divini: cujus
 etiam in bellis accurata ratio habita. Imperatoribus in-
 cumbere curam sepeliendorum militum in bello caesorum.
 Athenienses id neglectum in belli ducibus graviter pu-
 nivisse.

Vetus verbum est, *jura inter arma silere.*
 Quam vocem verissimam esse de jure
 scripto, non autem de non scripto, hoc est,
 de jure gentium & naturali, norunt om-
 nes, qui primoribus saltem labris civilem
 doctrinam gustarunt. Ejus rei multa e-
 xempla coacervare quid opus? en præcla-
 rissi-

rissimum, in ipsa Sepultura, qua hujus interpretationis veritatem stabilivit ipse Dio Chrystostomus in oratione περὶ ἔθους, ubi disertis verbis gravissimus auctor dicit, sepulturam esse juris gentium non scripti, quod ipse ἔθου vocat & in bellis etiam ab infensissimis hostibus observari. Verba ejus hæc sunt. Καὶ τῶν μὲν ἐγγράφων εἶδέν ἐν τοῖς πολεμίοις ἰσχύει. τὰ δὲ ἔθη φυλάττεται ὡσαύτως πᾶσι, καὶ εἰς τὴν ἐχθρῶν ἐχθεραν περιέλθουσι. τὸ γὰρ μὴ κωλύειν σὺ νεκρὸς θάπτειν, εἰδὸς μὴ γέγραπται. περὶ γὰρ αἶν, ὑπήκων οἱ κρατοῦντες τοῖς τῶν ἡττωμένων ἑπιπέγμασιν. Αἰετὶ ἔθου ἐστὶ τὸ ποιῆν τῆς Φιλανθρωπίας τῷ τῆς σὺ κατοιχομένης τυγχάνειν. h. e. *Tum scriptarum legum nulla in bellis valet: consuetudines autem servantur apud omnes, etiamsi ad extremas inimicitias progrediantur. Quippe ne mortui prohibeantur sepeliri, nusquam scriptum est: nam alioqui circa hoc victores succumbentium parerent mandatis: sed consuetudo est, qua defunctos facit ea humanitate potiri.* Sed & Sophocles cadaverum sepulturam juris non scripti aut divini h. e. ut P. Faber in Semestribus interpretatur, juris gentium esse docet, ubi Antigonen Regi Creonti de sepulto ab ipsa contra su-

um edictum Polynice conquerenti, his
verbis respondentem introducit :

ὃ γὰρ π μοι Ζεὺς ἠὲ ὁ κηρύξας τάδε
 εἰδ' ἢ ξυνοικῶ τῶν κάθω θεῶν δίκη,
 οἱ τῶν δ' ἐν αἰθρώποισιν ὤριζαν νόμους,
 εἰδὲ σέθεν ποσῆτον ὠμίω τά σα
 Κηρύγμαθ', ὡς ἀγραπία καὶ σφαλιῆ θεῶν
 Νόμιμα διώκοσσι θνητῶν, ὄνθ' ὑπερδραμῆν.
 εἴ γ' οὐκ ἐπινοῶτε καὶ χθῆρες, ἀλλ' αἰεὶ ποτε
 Ζῆ τῶντα, καὶ δεῖε οἶδεν ἐξ ὅτε φαίνη. h. c. :

*Non enim mihi Iupiter hac mandaverat
 Neq; socia inferorum Deorum vindicta,
 Qui leges has hominibus dederant ;
 Neq; posse tantum putavi tua
 Edicta, ut non scriptas ἔσ certas Deorum
 Leges possit mortalis violare.
 Non enim nunc ἔσ heri, sed semper
 Valent, ἔσ nullus scit, unde edita sint.*

In hanc sententiam extat etiam elegans
Isocratis testimonium in Panathenaico,
ubi narrat Adrastum Argivorum Regem,
cum à Thebanis ad Cadmæam bello superatus
esset, suorumq; cadavera projecta sepelire
per hostes victores non posset, ad Theseum
& Athenienses confugisse, ab ipsisq;
petiisse, ne tales viros inhumatos jacere,
nec veterem consuetudinem patriumq;
jus dissolvi sinerent, quo videlicet
omnes homines tanquam divino uteren-

tur,

tur, auxilio deniq; ab Atheniensibus impetrato, Thebanis invitis, suos tandem tumulasse. Verba Isocratis hæc sunt: τίς γὰρ σὺν αἰδέειν, ἢ περὶ σὺν ἀκήγε τῶν τραγωιδιασκάλων ἐν Διονυσίοις τὰς Ἀδράστω γῆρομίας ἐν Θεβαίοις συμφοράς; ὅτε καὶ ἀγὼν ἐβλήθεισ' Ὀιδίπυ μὲν ἄδον, αὐτῆ δ' κηδεσίω, παμπληθεῖς μὲν Ἀργείων ἀπώλεσεν, ἀπαίτας δ' ἐστὺν λοχαγὸς ἐπειδὴ ἔπιφθάρεντας: αὐτὸς δ' ἐπνειδίως σωθεῖς, ἐπεδὴ σπονδῶν ἔχουσι τὴν τύχην, ἐδιδάκτετο σὺν τετελευτηκότα, ἰκέτης γῆρομίου τῆς πόλεως, ἔπι Θεσέως αὐτὴν διοικεῖσθαι, εἰδείτο μὴ παρεῖναι τοιούτους ἀνδρας ἀπέφες γῆρομίας, μηδὲ παλαιὸν ἔθου καὶ πατρίον νόμον καὶ ἀλυόμυον: ὡ πάντες ἀνθρώποι γῆρομοι ἀρετῆσιν, ἔχως ἴω ἀνθρώπινης κέρμενω δυνάμεως. h. e. *Quis enim ignorat, aut Bacchanalibus è Tragicis auctoribus non audivit, quas Adrastus clades ad Thebas acceperit? Qui Oedipi filium suum generum in regnum restituere conatus, maximas Argivorum copias amisit & omnes Centuriones vidit interemptos, ipse per dedecus servatus. Et quia nec sædus impetrare nec casos afficere sepultura poterat, supplex urbi nostra factus, Theseo adhuc eam gubernante, oravit ne tales viros insepultos jacere aut vetus institutum & patriam legem apud universos homines receptam abrogari sineret, quæ non*

mor-

mortali prodita ingenio, sed à divina potentia imperata videretur. Et paulò post hinc planum fieri ait, quàm potens fuerit urbs Attica, quæ Thebanorum duces eò redegerit, ὡς ἐλέσθαι μάλλον αὐτῶν ἐμμεῖναι τοῖς λόγοις τοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκπεμφθεῖσιν, ἢ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ θεοῦ δαίμονος καταθεθεῖσιν. hoc est. *ut maluerint nostra urbis sermonibus, quàm legibus à Deo latis obtemperare.* Porro Sepulturas esse ex Jure quidem non scripto, sed omnibus scriptis certiore innuit Seneca libr. 11. Controversi. *Affectus nostri in nostra potestate non sunt. Quadam enim jura non scripta, sed omnibus scriptis certiora sunt. Quamvis filius familias sim, licet mihi et stipem porrigere mendico et humum cadaveri.*

Sed quorsum hæc? ut nimirum ostendamus, sepulturam, quæ jûris gentium est, etiam in bellis, ubi leges silent, non fuisse ab antiquis insuperhabitan. Nam cum primùm à pugna respirare licuit, hæc una statim cura tam militibus quàm belli ducibus incumberebat, ut cæsi terræ manderentur. Cujus consuetudinis Athenienses adeo observantes fuere, ut etiam capitibus pœnam infligerint ducibus, qui milites

in

in prælio cæcos non sepelivissent. Valerius Maximus libr. ix. cap. viii. *Jam Atheniensium civitas ad vesaniam usq; temeraria, qua decem universos imperatores suos & quidem à pulcherrima victoria venientes, capitali judicio excepros necavit; quod militum corpora, sævitia maris interpellante, sepultura mandare non potuissent. Vide Xenophontem libr. i. Ἑλληνικῶν. Quæ etiam causa fuit, cur Chabrias Atheniensium Dux Lacedæmonios victos in fugam verfos non fuerit persecutus: Ἀπέχετο παντελῶς ἔδιωγμῶ, ἀναμνηθεὶς τῆς ἐν Ἀργινέσσις ναυμαχίας, ἐν ἣ τὸς νικησουλῶς στρατηγὸς ὁ δῆμοσ ἀντὶ μεγάλης ἄεργασίας θανάτωσ ἐξέβαλεν αἰτιασάμενοσ, ὅτι οὐδὲν τετελεσθηκότασ ἦ τῶν ναυμαχίαν οὐκ ἔθαψαν. Εὐλαβήθη μήποτε τῆς ἐξείσεωσ ὁμοίασ γυρομένησ κινδυνύσῃ παθεῖν παρεσθησίων. Διόπερ ἄπειρα ἔδιώκειν, ἀνελέγητο τῶν πολιτῶν Ἀγνηχομένεσ, καὶ οὐδὲν μὲν ἐπὶ ζῶντασ διέσωσε, οὐδὲν δὲ τετελεσθηκότασ ἔθαψεν.* ut ait Diodorus Siculus libr. xv. Biblioth. Histor. hoc est. *Ab insequendo tamen abstinuit, memor pugnae ad Arginusas olim factæ, in qua ducibus victoria potitis ingens beneficium morie populus compensaverat, hoc tantum illis impropers, quod perexantes in prælio sepultura non affecissent. Veritus igitur ne si quid ejusmodi con-*

tingeret, simile discrimen subiret, omiſſa perſecutione, cives hic illic natantes collegit, & ſervatis, quos adhuc ſuperſtites inveniffet, deſunctos inhumavit. Sed quàm ſtudioſè Græci cæſorum in præliis corpora ſepeli-
verint, notum eſt ex Herodoto, Thucydi-
de, Xenophonte, Diodoro Siculo & alijs. Nec deſunt exempla apud Romanos. Li-
vius lib. xxxix. de pugna L. Manlij Aci-
dini cum Celtiberis: *Incerta victoria di-
ſceſſum eſt; niſi quòd Celtiberi caſtra inde no-
ctè proxima moverunt. Romanis & ſuos ſe-
peliendi & ſpolia legendi ex hoſtibus poteſtas
facta eſt.* Cæſar de Bello Gallico lib. i.
*Cum & propter vulnera militum, & propter
ſepulturam occiſorum noſtri triduum morati,
eos ſequi non potuiſſent.* Commendatur hoc
nomine Trajanus Imperator, quem Xi-
philinus ſcribit τοῖς τελευτήουσι τῶν στραπωτῶν
ἐν τῇ μαχῇ βῶμόντε σῆσιν καὶ κατ' ἔθῃ ἐναγίζεν κε-
λεδοσιν. h. e. *Cæſis in prælio ſtatuiſſe aram, qua
quotannis parentari juſſit.* Apprime verò
notatu dignum eſt, quod Vegetius lib. i i.
de Re Militari cap. xx. memoriæ prodidit,
milites dimidium donativi apud ſigna ſe-
queſtrare conſueviſſe, & ei rei decem fol-
licu;

liculos vel sacculos per singulas cohortes
 positos, additum dein saccum undecimū,
in quem tota Legio particulam aliquā confere-
bat, sepultura scilicet causa, ut si quis ex con-
tubernalibus defecisset, de illo undecimo sacco
ad sepulturam ipsius promeretur expensa.
 Præcipuè tamen hæc cura ad belli Duces
 pertinebat, quibus sæpe fraudi fuit, eos qui
 in prælio occubuerant, sepultura non af-
 fecisse. Quare Antiochus ut Philippum
 Macedonibus invisum redderet, cum ad
 Thessaliæ locum, qui Κνωὸς κεφαλαί nuncu-
 patur, pervenisset, ossa & reliquias Ma-
 cedonum illic à Romanis cæсорum, qui in
 hunc usque diem sepulchri honore carue-
 rant, legi & magnificè tumulari iussit, teste
 Appiano Alexandrino de Bellis Syriacis:
 ὁ δὲ Ἀντίοχος ἤλαυνεν ἐπὶ Θεσσαλίας, καὶ γινόμενος
 ἐν Κνωὸς κεφαλαίς (ἐνθα τὸ πᾶσισμα τοῖς μακεδόσιν
 ὑπὸ Ῥωμαίων γεγένητο) τὰ λείψανα τῶν τότε πεσόν-
 των, αἵ τε φαῖ ἐπ' ὄντι, μεγαλοπρεπῶς ἔταψε, δημοκρο-
 τῶν ἐς μακεδόνας, καὶ Φίλιππον Δισβάδιαν, ἔταψαν
 τε σὺν ὑπὲρ αὐτῶν πεσόντας. h. e. *Antiochus*
autem movit in Thessaliam, & postquam per-
venit ad Cynoscephalas, ubi cladem Macedo-
nes à Romanis acceperant, reliquias cæсорum

insepultos etiam tum, sepelijt magnificè, captans favorem Macedonum & Philippo invidiam faciens, quòd stratos sepeliri non curaverit. Tale quid legimus etiam de Cn. Pompejo, qui cum incidisset in inhumata adhuc cadavera eorum, qui duce Triario infeliciter adversus Mithridatem dimicaverant, ceciderantq; , illos omnes splendide & magnificè tumulavit, quod neglectum militum animos imprimis putatur à Lucullo abalienasse. Plutarchus in Pompejo: pag. 637. Διαλαβὼν δὲ τῆς στρατῶν πλῆθους συχρὶν παρέστη, καὶ τῶν μὲν Τεταρτῶν πρὸς Μιθριδάτην αἰτυχῶς ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων, ἐντυχῶν αἰτίφοις ἔτι τοῖς νεκροῖς, ἔθαψε λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἀπαντᾶς. ὁ δοκεῖ πρὸς ἀλλήλους ἔχειν ἡκίμα Λακκῆδων μίσους αἴτιον γυνόσθαι.

Sed cur tanta sollicitudine mortuos sepulturæ mandandos curare debeant Imperatores, elegantissimè docet Onofander in Strategico cap. xxxvi. περινοσοῦσα δὲ τῆς τῶν νεκρῶν κηδείας, μήτε καιρὸν, μήθ' ὥρα, μήτε τόπον, μήτε φόβον προφασίζομεθα, αὐτὴ τυχῆ νεκρῶν, αὐτὴ ἡπιαμεθα. ὅσια μὲν γὰρ ἢ πρὸς οὐδ' ἀποχομένους ἀσεβείας, ἀναγκασίαι ἢ καὶ πρὸς οὐδ' ζώντας ἀποδείξει. ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν ὡς αὐτὸς ἀπελεύμενος, εἰ πεσὼν ἔτιχθε, παρ' ὀφθαλμοῖς ὄρων τῶν

πλὴ πύχλιον καὶ ὑπὲρ ἑμίποντο καὶ καταμαντευόμενοι,
 ὡς εἰδ' αὐτοὺς, ἐπεβίαιη ταφισόμενοι, ἐπιχθῶς φέ-
 ρει πλὴ ἀπὸ μὲν ὕβριος. hoc est, interprete cl.
 Nicolao Rigallio: *Imperator sive vicerit, si-
 ve victus fuerit, militum occisorum funeribus
 & exsequiis prospiciet, neq̄ incuriam aut oc-
 casionis, aut temporis, aut loci, aut metus no-
 mine pratexat. Sancta enim haec & religio-
 sa circa eos, qui sic abierunt, pietas est, ejuſq̄
 necessaria inter superstites demonstratio. Ete-
 nim unusquisq; militum sibi ante oculos ponit,
 eodem modo se, si fortè in bello ceciderit, ludi-
 brio despectuiq; fore, & insipultum remansu-
 rum praesagiens, mortis honore carere, non se-
 rendam putat contumeliam.*

CAP. IV.

*Inducijs factis corpora caesorum in pralio ad sepultu-
 ram postulata, & ab hostibus non iniquis data. Morem
 hunc ab Hercule originem ducere. Habere jus in cadave-
 ra caesorum victoria signum habitum. νεκρῶς ὑποσπόν-
 δος δέναι, & ἀπολαμβάνειν.*

UTigitur supremum hoc humanitatis
 officium militibus caesis praestarent, si
 fortè illos in sua potestate non habebant,
 solebant magna religione corpora occiso-

rum factis inducijs per præcones ad sepul-
turam postulare. Quem ritum tangit
Virgilius lib. xi. Æneidos, cum inquit.

*Iamq; oratores aderant ex urbe Latina
Velasi ramis olea veniamq; rogantes,
Corpora per campos ferro qua casa iacebant
Redderet, & tumulo sineret succedere terra.
Nullum cum victis certamen & athere cassis.*

Memorable est Niciæ factum, quod reci-
tat Plutarchus in ejus vita, pag. 527. edi-
tionis Francofurtanæ. Εἰς δὲ τὴν Κορινθίαν
δοπιθὰς, ἐνίκησε μάχη καὶ διέφθρε Κορινθίων πολ-
λὰς καὶ Λυκόφρονα τὴν στρατηγόν. ἐνθα δὴ αὐτῷ συνέβη
τῶν οἰκείων δύο νεκρὰς δοπολιπεῖν, δοπολωθόντας πρὸς
τὴν εἰναίρεσιν. ὡς [ἐν ταύτῃ ἐγνώ, τείχεα πὺν σὺλον
Ἰππιδέως, ἐπεμψε κήρυκα πρὸς τοὺς πολεμίους πρὸς
εἰναίρεσεως. hoc est. In fines Corinthiorum fa-
cta descensione, acie victor magnum eorum nu-
merum cum Prætoře Lycophrone occidit. Ibi
ille duos fortè ex suis, dum sustollit cadavera,
mortuos reliquit imprudens, quod ubi resc-
vit, inhibito statim cursu caduceatorem misit
ad hostes recuperandorum cadaverum causa.

Nec verò admodum difficile erat, cæ-
forum cadavera ab hostibus non planè in-
iquis & crudelibus impetrare. Unde ad
Cajum Grachum Licinia uxor de insepul-
to

to Tiberii fratris cadavere apud Plutarchú in Gracchis, p. 84 J. Κεκεράτηκεν ἤδη τὰ χεῖρα, εἰς
 καὶ σιδήρω τοῖς δίκαις ἤδη περιτίκται. εἰ ᾧ Νυμαντία
 ὁ σὸς ἀδελφὸς ἔπεσεν, ὑπόσπονδοι ἂν ἡμῖν ἀπέδοι νε-
 κρὸς. h. c. *Viget improbitas, vis & ferrum do-
 minantur jam in subsellijs. Si apud Numantiã
 frater tuus occubisset, cadaver petitis induciis
 reddidissent nobis. Et Vibulenus gregarius
 quidã miles ad Blæsum castris Pannonicis
 sub Tiberio præfectum in hæc verba erum-
 pit apud Tacitum lib. i. Annal. de patre suo
 per ipsius satellites jugulato: Responde Ble-
 se, ubi cadaver abjeceris, ne hostes quidem se-
 pulturam invident. Sic Achilles Hectorem
 occisum Priamo patri ad sepulturam resti-
 tuit, teste Homero Iliad. ω. De Antigono
 Æmilius Probus in vita Eumenis: Antigon-
 nus autem Eumenem mortuum propinquus e-
 jus sepeliendum tradidit. Hi militari hone-
 stoq; funere, comitante toto exercitu, huma-
 verunt. Crebra hujus ritus mentio est
 apud veteres scriptores. Xenophon. lib. i.
 ἐπιλωκῶν pag. 434. οἰδὲ Ἀθλιωαῖοι σὺ νεκρὸς ἔπο-
 σπόνδως ἄπολαβόντες, ἀπέπληθον ἐς Νοπον. καὶ κεῖ
 θαύσαντες αὐτὸν ἔπεισον ἐπὶ Λέσβῳ καὶ Ἐλληνισόντες.
*Athenienses mortuis per inducias receptis No-**

*tium petivère: ubi illis sepultis, in Lesbium
 & Hellepontum profecti sunt. Et libr. IV.
 pag. 523. Μετὰ μὲν τοίνυν τῆτο οἱ μὲν Κορίνθιοι καὶ
 Ἀργεῖοι σὺν νεκρῶς ὑποσπόνδης ἀπήγοντο. Secun-
 dum hac Corinthij & Argivi per inducias in-
 terfectos auferunt. Et libr. IV. pag. 586.
 Καὶ τότε μὲν τρέσπαλον τε ἔστησαν οἱ Κερκυραῖοι, καὶ σὺν
 νεκρῶς ὑποσπόνδης ἀπέδιδον. h. e. Actum qui-
 dem erecto tropæo Corcyrenses etiam mortuo-
 rum cadavera per inducias reddebant. Et
 libro eodem pag. 597. Ἐπειδὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑπο-
 σπόνδης σὺν νεκρῶς ἀνααιρεῖσθαι, ἔτω δὴ ἐπεμψαν κή-
 ρυκα πρὸς ἀποιδῶν. οἱ μὲν Θηβαῖοι μὲ ταῦτα καὶ τρέ-
 παιον ἐσήσαντο, καὶ σὺν νεκρῶς ὑποσπόνδης ἀπέδοσαν.
 hoc est. Posteaquam omnes censuissent, inter-
 fectorum cadavera per inducias esse tollenda,
 caduceatorem mittunt, qui de inducijs ageret.
 Secundum hac Thebani tropæum excitant, ac
 per inducias mortuos reddunt. Idem in o-
 ratione de Agesilao. pag. 660. οἱ δὲ Θηβαῖοι
 ἐπεμψαν κήρυκα ὑποσπόνδης σὺν νεκρῶς αἰτοῦντες
 ταψαι, καὶ ἔτω δὴ αἰτε σπονδαὶ γίνονται, καὶ ὁ Ἀγι-
 σιλαὸς οἴκαδε ἀπεχώρησεν. hoc est. Thebani misso
 præcone, mortuorum cadavera per inducias
 ad sepulturam poscunt. Itaq; fiunt induciae
 & domum Agesilaus discedit. Thucydides
 lib. V. pag. 395. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρὸς τέρμους*

τῶν πολεμίων νεκρῶν τὰ ὄπλα. τρῶπαιον εὐθὺς ἴσασσι,
καὶ οὐτὸ νεκρὸς ἐσκήλευον, καὶ οὐτὸ αὐτῶν αἰνεί-
λον τοῦ κήραρον εἰς Τεγεαν, ἔπερ ἐτάφησιν. Καὶ
τοῖς τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπέδωκεν. hoc est.
Post pugnam Lacedaemonii hostium interfe-
ctorum arma in medium conferebāt, & statim
tropeum erigebant atq; casorum corpora spolia-
bant: suorum autem sublata auhebant in
Tegeam, ubi & sepulta sunt: casorum verò
ex hostium numero factis ad id induciis red-
debant.

Morem verò hunc hostibus inter-
emptorum in proelio cadavera ad sepul-
turam concedendi ab Hercule ortum esse,
autor est Plutarchus in Theseo pag. 14.
ὅτι δὲ Ἡρακλῆς πρῶτον ἀπέδωκε νεκρὸς τοῖς πολε-
μίοις ἐν τοῖς περὶ Ἡρακλέους γέγραπται. hoc est.
Verum Herculem hostibus principem mortuo-
rum cadavera concessisse, in ijs, qua de Her-
cule prodita sunt, invenies. Ælianus ali-
quantò clarius lib. xii. Var. Hist. c. xxvii.
ἡμερῶτα φασι τὸ Ἡρακλίῳ προσενεχθῆναι τοῖς ἐ-
αυτῆ πολεμίοις. πρῶτον γὰρ τῶν ἐξ αἰῶν ὁ νεκρὸς ὑπο-
σπόνδους δόποδῆναι ταφισομήνης. εἰωθότων τῶν τότε ὀ-
λιγωρεῖν τῶν ἀνηρημένων, καὶ δόπολείπειν αὐτοῦ κινῶν
δῆπνον εἶναι. h. e. Singulari mansuetudine fe-
runt Herculem in suos hostes fuisse. Primum

enim ante hominum memoriam mortuos suis sepeliendos reddidisse, ac liberè securèq; cadavera permisisses, cum eo tempore parùm occisos curare solerent & canibus ad vescendum relinquere,

Erat autem antiquitus, ut hoc quoq; moneamus, certissimum victoriæ signum, jas & potestatem habere in cadavera peremptorum in aciè: quod Diodorus Siculus testatur libr. XIX. Bibliothecæ p. 677. ubi de Eumene sic ait: Ευμένης μὲν ἐν ἐπιχείρῃ ἀναζωγύον ἔπι τῶν νεκρῶν, ἀσβύδων κρεττεῖν τῆς τέτων ἀναερέσεως: καὶ πλὴν νίκῃ ἀναμφισβήτητον περὶ πῆσαι. h. e. Ibi Eumenes ad casus regredi proposuerat, tollere eos maturans, ut ancipitem hæctenus victoriam certò sibi assereret. Et de Antigono paulò post: ἐβιάσατο μὲν τὸ πλῆθος ἔπι τῶν νεκρῶν στρατοπέδου. Κύριος δὲ γρόμῳ τῆς τέτων τάφῃς, ἀμφισβητεῖ τῆς νίκης διαφανόμενος, πρὸς ἡμῶν ἐν ταῖς μάχαις εἶναι τὸ τῶν πεσόντων κρεττεῖν. h. e. Antigonus verò viturbam compulit, ut prope interfectos castra ponerent. Et sepultura ipsorum potitus, controversam hoc modo victoriam reddidit, potiri mortuis præstabilius in pugnis esse confirmans. Ea propter qui cadavera occiso-

TURA

rum in pugna abs alio petebat, is se ab eodem superatum profitebatur: quod expressè dicit Plutarchus in Nicia, ubi narrat ipsum quantumvis victorem, tamen quia duos milites insepultos reliquerat, mississe ad hostes caduceatorem, qui mortuorum cadavera ad sepulturam peteret, καίτοι καὶ νόμον ἵνα καὶ συνίθειαν ἐδόκην οἱ νεκρῶν ὑποσπείνδων λαβόντες ἀναίεσθαι, ὁπολέροσθαι τῶν νικῶν. καὶ τρέπαιον ἰσάναι σὺν τῷ τυχόντι, σὺν εἰθεσμονίῳ. Νικᾶν γὰρ σὺν κρατῶντας, μὴ κρατεῖν δὲ σὺν αἰτοδντας, ὡς λαβεῖν μὴ δισσαμύξας. ἀλλ' ὁμῶς ἐκοῖν ὑπέμεινε μάλλον πείροσθαι τὸ νίκημα καὶ τῶν δόξαν, καὶ κατὰ λιπὴν ἀτάφως δύο τῶν πολιτῶν. hoc est, quamvis de more est usum, qui per inducias caesorum corpora petissent, renunciare viderentur victoriae. neque legitimum erat, ut id qui fecissent, erigerent tropaeum. Quippe victores esse eos, qui praevalerent, nec praevalere qui peterent, quod capere non possent. Maluit tamen profundere ille lauream est decus, quam duos cives relinquere inhumatos. Justin. lib. vi. In eo praelio Archidamus Dux Lacedaemoniorum vulneratur: qui cum cadi suos jam ut victor videret, per praconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Graecos victoria tradita.

Qua confessione contenti Thebani, signum parcendi dedere. Diodorus Siculus lib. xvii. Bibliothecæ, ubi de Alexandri copiis ab Ariobarzane fufis agit: p. 542. *Αιχρὸν εἶναι νομίσας αἰτάφης δολοπιεῖν σὺν τελευτῆς τῆς κείνης, καὶ τὴν αἴτησιν τῶν νεκρῶν ἔχειν ὀρεῶν αἰχμήμονα, καὶ περὶ ἐλέχθωσιν ἢ τῆς ὁμολόγησιν, προσέταξεν ἀπαγαγεῖν ἀπαντας σὺν αἰχμαλώτους. h. e. At Rex turpe sibi ducens, si militum cadavera insepulta relinqueret, eaq; ad sepulturam expetere ignominiosum sibi ac manifestam victoriæ concessio- nem fore, animadvertens, quotquot tum captivi adessent, ut ad se adducerentur, imperavit. Hinc Pausaniæ vitio datum fuit, quòd ὑποσπόνδως, ἀλλ' ἔμειχῆ ἐπέβρατο σὺν νεκρῆς ἀναγεῖσθαι. h. e. per inducias, non commissa pugna tollere mortuorum cadavera conatus fuisset, teste Xenophonte libr. iii. Ἐπιλωικῶν extremo.*

Ex his verò autorum locis clarum est, νεκρῆς ὑποσπόνδως δέναι vel δολοπιεῖναι de victori- bus dici: At verò ὑποσπόνδως δολοπιεῖναι seu ἀναγεῖν σὺν νεκρῆς de victis: quia mos erat apud Græcos pactis cum victore induciis & fide publica ab eo accepta, cæsos terræ mandare.

CAP. V.

Cæforum in prælio cadavera etiam ab ipsis hostibus sepultura mandata, probatur variis exemplis.

NON autem ἑποταόνδης solum δέναι mortuos solebant antiqui: sed & ipsimet hostibus in prælio occisis sepulturæ honorem exhibere, vel sponte sua vel precibus aut literis rogati. Ab Atheniensibus autem olim Medos sepulturæ honore affectos, tradit Pausanias in Atticis, ubi de pago Marathonio agit: Τὰς ἢ Μήδης Ἀθλωαῖαι μὴ θάψαι λέγουσιν, ὡς πάντως ὅσπον αἰθρῶπε νεκρὸν γῆ κρύψαι. hoc est. *Ac Persæ quidem in pugna cæsi ut humarentur se curasse dicunt Athenienses, quod semper pium esse existimarint, mortuos terra mandare.* Philippum Alexandri Magni patrem tanta humanitate & clementia usum erga superatos ad Cheronæam Athenienses, ut sine ullo redemptionis prælio captivos dimitteret, peremptorum sepulturam curaret, ossibus Antipatro commendatis, autor est Polybius libr. v. Alexandrum quoq; Philippi filium post superatum Darium sepultis cum cura militibus, quorum corpora invenerat, Persarum quoq; nobilissimis eundem honorem haberi iussisse,

sisse, matrisq; Darij permisisse, quos vellet, patrio more, sepelire, memoriae proditum est à Qu. Curtio lib. 111. Sic Demetrius Poliorcetes Antigoni F. fuso fugatoq; navali prælio ad Salamina Ptolomæo, ipsaq; urbe, navibus ac toto exercitu in suam potestatem redacto, hanc adeo claram & insignem victoriam multò magis facilitate & humanitate sua decoravit, dum hostes, qui occiderant, magnificè funerari captivosq; dimitti jussit: ἔτα ἡ λαμπρὰ καὶ καλὴ γρομένη ἐπὶ μαῦλον Ἑπηρεσµῶν ὁ Δημήτριος ἀγνωμοσύνη καὶ φιλανθρωπία. σὺ νεκρῶς τῶν πολεµίων ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς καὶ σὺ αἰχµαλώτης ἀφῆκεν, ut ait Plutarchus in Demetrio pag. 896. Celebratur ob hanc facilitatem & clementiam etiam Antigonus Demetrii F. qui cum filius Alcyoneus caput Pyrrhi hostis à Zopyro milite abscissum attulisset, atq; ad pedes ejus abjecisset, confestim filium scepro percussum abegisse, eumq; barbarum & scelere contaminatum appellasse: tum verò Demetrii patris & Antigoni avi, (quæ domestica habebat commutatæ fortunæ exempla) recordatus, chlamyde oculis admota, illacrumasse, corpusq; Pyrrhi

una cum capite honestè exornatum cremavisse, scribitur à Plutarcho in vita Pyrrhi: θεσπιάμενον ἢ γὰρ ὁ Αντήγονος τὸν μὲν ἦν εἰ-
 πήλασε τῇ βακκτηρίᾳ παλίων καὶ καλῶν ἐναυγῆ καὶ
 βάρβαρον. Αὐτὸς ἢ τὴν χλαμύδα περιθέμενον τοῖς
 ὀμμασιν ἐδάκρυσεν, Αντήγονος δὲ πάππος μνηστῆρας καὶ
 Δημητρίους πατρὸς, οἰκείων παρὰ δαδευμάτων εἰς τύχης
 μέτροβολίῃ. Τὴν μὲν ἐν κεφαλῇ καὶ τὸ σῶμα δὲ
 πύρρην κασμῆσας ἔκαυσεν. Nec omittendus hic
 Pausanias Lacedæmoniorum Rex, qui cum
 victo & in prælio occiso Mardonio Lam-
 pson è primoribus Æginetarum suaderet,
 ut hostis cadaver in crucem ageret, sicut
 ipse Leonidæ fecisset; ὡς εἶνε Αἰγινήτῃ, inquit
 Pausanias, τὸ μὲν ἄνοεῖν τὲ καὶ περὶ οὐρανὸν ἀζαμασ-
 σεῦ. γνώμης μὲν τοι ἡμάρτηκας χρηστῆς. ἐξ ἄρας γὰρ μὲν
 ὑψὲ καὶ τὴν πύργῳ καὶ τὸ ἔργον, ἐς τὸ μηδὲν κατέβαι-
 λες, παρὰ δαδίων νεκρῶν λυμαίνεσθαι. καὶ ἡ τῶν ἄλλων ποιῶν
 Φαῖς αἰμεινον με ἀκρίσεσθαι, τὴν πέπετῃ μάλλον βαρβά-
 ροισι ποιέειν ἢ περὶ Ἑλλήσσι, κακῆνοισι ἢ ἑπιφθονέομεν.
 Εγὼ δὲ ὡν τῆσιν εἵνεκα μήτε Αἰγινήτῃσι ἄδοιμι μήτε
 τοῖσι τῶν ἄλλων ἀρέσκεται. Δοτοχρῆ δὲ μοι, Σπαρτήτῃσι
 δόξοκόμενον, ὅστω μὲν ποιέειν, ὅστω ἢ καὶ λέγειν. hoc est.
 Tuam, hospes Ægineta, benevolentiam at-
 que providentiam amplector: tamen ab
 equitate judicandi deeras. Nam et me
 et patriam tuam, quos in altum extulisti

ob hæc gesta ad nihilum redigis, quum suades mihi scire in mortuum, aisq; me auditurum melius, si istud fecero, quod barbaros decet potius facere, quàm Græcos, quodq; in illis exprobamus. Quare ego neq; Aeginetis, neq; iis, quibus ista probantur assentior, contentusq; sum Spartiatis placere, ut honestè agam honesteq; dicam. Herodotus in Calliope pag. 618.

Sed jam Romanorum quoque exempla advocabimus, quos ipsos etiam huic virtuti studuisse historici memoriæ prodiderunt. Ac recuperata urbe, quam Galli Senones possederant, ipsos ossa Gallorum coacervasse, & in media urbe condidisse, testatur ipse locus, qui *Busta Gallica* dictus fuit, apud Varronē lib. iv. de Lingua Latina. Hanc humanitatem L. Cornelius Consul Hannoni Carthaginensium Duci præstitit. Nam cum is pro Olbia oppido fortissimè dimicans occubisset, corpus ejus è tabernaculo suo amplo funere extulit, nec dubitavit hostis exsequias ipse celebrare, tum demum victoriam & apud homines minimum invidia habiturum credens, cum plurimum humanitatis habuisset, ut ait Valer. Maximus. lib. v. cap. i. Quid Cn. Pompejum referam? qui
missum

missum ad se Mithridatis cadaver à Pharnace non modò humanum, sed & regiis Sinopensium sepulchris sumptu etiam suo inferri iussit : quod Appianus his verbis memorat : Πομπήϊο δ' εἰ μὲν τὸ σῶμα ἔμιθριδάτε χρησίαν ἔδωκε, καὶ τοῖσι βασιλείω πέφει τῆς Περσικῆσιν αὐτῆς προσέταξε, καὶ ἐν Σινώπῃ τοῖς βασιλείοις ἐνθάδε τοῖσι πέφοις : ἀγάμην αὐτὸν τῆς μεγαληρίας, ὡς τῶν καθ' αὐτὸν βασιλέων αἰεσον. in Mithridaticis. & Dio lib. xxxvii. Nec Antonium præterire possum, qui hac eadem humanitate etiam in Archelai corpore ad regium modum funerando usus est. Plutarchus in eius vita : ἐδέλαθε δὲ σὺν πολλοῖς ἐδὲ ἢ πρὸς Ἀρχέλαον αὐτῆς πεθνηέτα Φιλανθροπία. γεροῦς γὰρ αὐτῶ σαυήτης καὶ ξένου ἐπολέμα μὲν ἀναγκάσιως ζῶντι. τὸ δὲ σῶμα πεσόντου ἐξ ὄρων καὶ προσμήλας βαπλικῶς, ἐκνήδωσεν. h. e. *Nec verò obscura ad vulgus humanitas ejus adversus Archelauum defunctum extitit. Nam quum familiaritas ei cum illo & jus hospitij intercessisset, bellum cum vivente gessit necessario, corpus interfecti requisitum regio cultu funeravit. Eodem animo idem erga Brutum hostem affectus fuit : cujus occisi corpus liberto suo sepeliendum tradidit : quòq; honestius cremaretur, iniijci ei suum paludamentum iussit,*

*sit, jacentem non hostem, sed civem deposito
 estimans odio. Cumq; interceptum à liberto
 paludamentum comperisset, ira percitus protin-
 nus in eum animadvertit, hac antè præfatione
 usus: Quid? tu ignorasti cujus tibi viri sepul-
 turam commiserim? ut ait Valer Max. lib. v.
 cap. i. Videndus & Plutarchus in ejus vita
 & Appianus Alexandrinus lib. iv. extremo.
 De M. Antonini Imp. Philosophi mansue-
 tudine erga Cassium imperium affectan-
 tem simile quid narrat Jul. Capitolinus in
 ejus vita: Cassius statim interfectus est: ca-
 put ejus allatum ad Antoninum. Marcus ta-
 men non exultavit interfectione Cassij, caputq;
 ejus humari jussit. Julianus quoq; Impera-
 tor post Argentoratensem pugnam sollicitus,
 ne diræ volucres consumerent corpora perem-
 ptorum, sine discretionem cunctos humari man-
 davit, teste Ammiano Marcellino lib. xvii.
 Extat etiam insigne pietatis hujus exem-
 plum in Cornelij Taciti Annalib. lib. i. ubi
 sermo de clade Variana, quam perpeffi Ro-
 mani in Germania: Romanus exercitus, in-
 quit, sextum post cladis annum trium legio-
 num ossa, nullo noscente aliena an suorum hu-
 mo tegeret, omnes ut conjunctos, ut sanguineos
 aucta*

aucta in hostem ira mæsti simul ac offensi condebant.

Nec verò Pœnos ab hac humanitate alienos fuisse legimus. Nam & Hasdrubal quantumvis infensissimus Romanorum hostis, nihilominus tamen Tribunos Romanos, qui in pugna occubuerant, rogatu Scipionis tumulavit, sive quod rem humanam & in bellis administrandis communem existimaret, sive Scipionis gloriam coleret, præclaramq; hominum de ipso existimationem vereretur: εἴτε τὸ ἔργον αὐθρόπρον καὶ κρινὸν ἐν τοῖς πλέμοις, εἴτε τὴν Σκιπίωνος δόξαν ἤδη δεδιώστε καὶ φοβησάτων, ut ait Appianus in Libyeis. Eandem mansuetudinem Annibal quoq; Romano nomini præstitit, de qua audiamus Val: Maximum lib. v. cap. 11. *Annibal Æmiliij Pauli apud Cannas trucidati questum corpus, quantum in ipso fuit, inhumatum jacere passus non est. Annibal Tiber. Gracchum Lucanorū circumventum insidijs cum summo honore sepultura mandavit & ossa ejus in patriam portanda militibus nostris tradidit. Annibal M. Marcellum in agro Brutio, dum conatus Pœnorum cupidius, quàm consideratius speculatur, inter-*

*emptum legitimo funere extulit, Punicoq; sa-
gulo & corona donatum laurea, rogo imposuit.
Vide & Livium libr. x x i i. & libr. x x v. &
Plutatchum in Marcello.*

C A P. VI.

*Sepultura honorem exhibitum etiam bestiis, puta
Equis, Canibus, Corvis, Cornicibus, Anseribus, Gallis
gallinaceis, Luscinia, Pisibus.*

AT verò, si rem diligenter considere-
mus, quid causæ sit, cur hominibus,
quantumvis hostibus, sepultura denegari
debuerit, cum inventi sint, qui etiam a-
nimalibus omni ratione destitutis eam
præstiterint? Cujus rei testimonia pluri-
ma passim occurrunt, quorum nonnulla, ut
laborem quærendi occupatis labor noster
nonnihil minueret, capiti huic illinenda
dixi.

Ordiam autem ab **E** **Q** **U** **I** **S**, quos qui
sepultura affecerint, inter eos facile prin-
cipem invenio Alexandrum Magnum,
quem exquisitissimis exequiis equum su-
um Bucephalum honorasse, urbe insuper
ejus nomini dicata, autores sunt Plutar-
chus in ejus vita, Diodorus Siculus lib. xvii.

Cur-

Curtius lib. v. Arrianus lib. v. Justinus lib. xii. Plinius libr. vi. cap. xx. & libr. viii. cap. xlii. Agellius lib. v. Attic. Noct. cap. ii.

Post hunc autem D. Augustum Imp. quem equo tumulum fecisse, de quo Germanici Cæsaris carmen est, memorat Plinius lib. viii. cap. xlii.

Sequitur Adrianus Imp. qui Boristheni equo, quo plurimum inter venandum usus fuerat, mortuo & monumentum ædificavit, & columnã erexit, inscripto epigrammate: sic enim Xiphilinus in ejus vitã:

Ἀποθανόντι γὰρ αὐτῷ καὶ τίφρον κατεσκεύασε, καὶ σήλιω ἔθηκε καὶ ἑπιγράμματα ἐπέγραψεν. Et Ælius Spartianus in Adriano: *Equos sic amavit ut eis sepulturam constitueret.* Idem etiam factitavit Commodus Verus Imp. Adriani adoptivus filius, de quo Jul. Capitolinus:

Equo Prasino mortuo sepulcrum in Vaticano fecit. Porro Agrigentinam regionem eorum sepulcris frequentem fuisse, tradit Solinus cap. xlvii. Imò complurium Equorum tumulos ibi Pyramides habuisse testis est Plinius libr. viii. cap. xxii.

Extat etiam Ausonii Poëtæ carmen in Bosphorum equum:

*Hunc titulum vani solatia sume sepulcri,
Et gradere Elyfios.*

Pertinent hæc inscriptiones equorum, videlicet Abigei, Cotyni, Galatæ, Parati: quæ extant in Thesauro Smetiano pag. 47.

Apud Græcos verò etiam EQUAS, quæ ter ad Olympiam curuli certamine victoriam erant adeptæ, si non publico suffragio, privato tamen præstantissimorum Ducum studio in Ceramico Athenis terrâ fuisse conditas, narrat Ælianus libr. XII. de Animalibus cap. XL. ubi de Miltiadis & Evagoræ equabus sic scribit: *Μιλτιάδης δὲ τὴν ἵππον τὰς τρεῖς Ὀλύμπια ἀνελομφίας ἔθαψεν ἐν Κεραμικῷ. Καὶ Εὐαγόρας ὁ Ὀλύμπιον καὶ ἐκεῖ Ὀλυμπιονίκας ἵππους ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς. Miltiades tres equas Olympia victrices sepultura honore in Ceramico affecit. Evagoras Laconitidem Olympionicas Equos magnificè sepelivit. De Cimonis equabus idem tradit Plutarchus in Catone Censorio: τῶν δὲ Κίμωνος ἵππων, αἷς Ὀλύμπια τρεῖς ἐνίκησεν καὶ ἄφαι ἀληθινόν εἰσι τῶν ἐκείνων μνημάτων.*

Referrî huc debet M U L A, cui à Pub. Crasso monumentum positum cum Inscriptione, quæ hodieq; Romæ visitur. Ea verò talis:

D I S.

DIS. PEDIBUS. SAXUM.

CHIUCHIÆ. DORSIFERÆ. ET. CLU-
NIFERÆ AC PESSUETÆ. ET. MAN-
SUETÆ. CUIUS. UT. INSULTURA.
DESULTURÆ. COMMODETUR.
PUB. CRASSUS. MULÆ. SUÆ. CRAS-
SÆ. BENE. FERENTI. SUPPEDANEUM.
HOC. CUM. RISU. POS.

VIXIT. ANN. III. MENS. XV. DI. ET.
NOCT. II.

Quidjam CANES memorem? de quo-
rum sepultura elegans locus est Pollucis
libro v. cap. v. *Ἐὶ κυῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς*
ubi inter alia de Cane Gargittio: *καὶ ἔχει*
μνήμα ἐν Ἰβηρίᾳ. Xantippi canem sepultum
& locum istum *Κνωσσημα* appellatum, me-
morat Plutarchus in Themistocle & in
Catone Censorio. Affecit etiam canes
hoc honore ipse Imp. Adrianus, teste Spar-
tiano: *Equos & canes sic amavit, ut eis sepul-*
cra constitueret. De Poliarcho quodam
idem tradit Ælianus lib. viii. Var. histor.
cap. i v. cuius verba modicò post adscribe-
mus. Theophrastus hoc factum inter
τῆς μικρολογίας notas refert: *καὶ κνωαίρις ἡ πελο-
πέωντι, αὐτῶ μνήμα ποιῆσαι, καὶ ἐπιθίδιον ποιῆσαι,*

Ἐπιγραφή: Κλάδος Μελιταῖος. *Quumq; illi
parvulus aliquis canis fuerit mortuus, monu-
mentum ei faciet, adscriptis etiam in columella
his verbis: Soboles Melitenfis.*

Ad Avium sepulturam me confero, in-
ter quas hunc honorem CORVIS & COR-
NICIBUS tributum observavi. Statius
lib. 11. Sylvar. in Epicedio Pileti:

— gemit inter bella peremptum

Parthus equum, fidosq; canes flevère Molossii;

Et voluere habuere rogos, corvumq; Maronis.

Corvum aliquando præcedente tibicine
& coronis exornatum ac Æthiopum hu-
meris esse elatum asserit Plinius lib. x.
cap. XLIII. De Cornicis, quæ sic edocta,
ut literas quaquaversus, indicio tantum lo-
ci factò, præpete volatu deferret, sepulcro
à Marrhe Ægypti Rege exstructo Ælianus
lib. VI. Animal. c. VII. in hæc verba scribit.

Ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ὡς πρὸς τὴν λίμνην τὴν καλεσμένην Μύ-
ειδον, ὅπου κροκοδείλων πόλις, κερώνης τὴν δει-
κνυται. Καὶ τὴν αἰτίαν ἐκείνῃ Αἰγύπτιοι Φασί. Τῷ
Βασιλεῖ τῶ τῶν Αἰγυπτίων, Μάρρης δ' ἔτι ἐκαλεῖτο,
τῷ κερώνης θρέμμα παινήμερον: καὶ τῶν ἑπισηλῶν,
ὡς ἐβόλετο οἱ κροκοδείλων αἵποι, Ἰατρίον ἐπέμισεν αὐτῷ,
καὶ τῷ ἀγγέλων ἀκίση. Καὶ αἰκίσσασα, ἠδὲ ἐνθα ὀφύ-
ναι δεῖ τὸ πτερόν, καὶ ἵνα χρησθῆται δραμῆν χῶρον, καὶ
ὅπως ἤκαστον ἀναπύξασθαι. Ἀπὸ τῶν ἀποθανόντων ὁ

Μάρρης

Μαίρρης ἐπίμησιν αὐτῶν καὶ σήλη καὶ τέφω. hoc est. *Ad nuncupatum lacum Myridis, ubi Crocodilorum oppidum est, Cornicis sepulcrum ostenditur: cujus causam Ægyptiæcam afferunt; quod eorum Rex, Marrhes nomine, cornicem valdè cicurem habuerit: quæ postquam audisset, quò perferenda esset Epistola, mox quò volatus dirigendus & quamquam regio transeunda & ubi terrarum requiescendum esset, cognoverit, eoque Regis literas ocysus, quàm quivis nunciatus, perferre solita sit. Eam mortuam & sepulcri honore & cippi à Rege affectam ajunt. Vide Suidam.*

De ANSERE, quem Lacydes Philosophus effusis lacrymis elatum sepeliverit, Ælianus lib. vii. Anal. cap. xli. sic loquitur. Λακίδη τῷ περὶ πατηκῶ κλήμα ἰὼ χλωός π χερῆμα θωμάσιον. ἐφίλη γὰρ τὴν προφῆαν ἰαχυρῶς, καὶ βαδίζοντι μὴ σιωπαίει, καθημένους δὲ ἀνεπαύετο, ὅτε ἀπελείπετο δὲ αὐτῶν ἐν βραχέαι. Ὅνπερ καὶ ὁδοφανότα ὁ Λακίδης ἔθαψε καὶ πανυ φιλοτίμως. ὡπερὲν ἢ ἡὸν ἢ ἀδελφῶν ἐκείνου. Διάπων. *Lacidem Peripataticum altorem suum Anser tantopere amavit, ut & cum ipso simul ambularet, & cum ille sederet, hic quoque ab ambulando quiesceret, nec ipsum unquam relinqueret. Eum igitur Lacidas mortuum non mi-*

nus ambitiosè quàm aut filium aut fratrem sepultura honore affecti.

Sic GALLOS publicè extulisse Poliarachus scribitur ab Æliano libr. viii. Var. cap. iv. cujus verba superiùs promissa hæc sunt: Πολιάρχον, Φαστ, ἡ Αθλιωαῖον εἰς ποσῶν παρελθεῖν τρυφῆς, ὡς τε καὶ κωῦας καὶ ἀλεκτερούνας, ἐκείνας οἷς ἔχαιρεν, ἐκκομίζεν ἀποθανόντας δημοσίᾳ. καὶ ὅτι τιῶ ἐκφορᾶν αὐτῶν παρεκάλει σὺν φίλοις, καὶ ἔθαπτεν αὐτοὺς πολυτελῶς, καὶ ὅτι στήματα αὐτοῖς ἀναστήσας, ὅππῃ ἀμματα κατ' αὐτῶν ἐνεθέλαπτεν. h. e. Poliarachum ferunt ad eam mollitiem pervenisse, ut canes etiam & gallos, si quibus delectatus fuisset, mortuos esseret publicè, & amicos suos convocaret ad funus, splendideq; eos sepeliret, atq; erigeret in illorum monumentis columnas, quibus epitaphia eorum insculperet.

Penè præterieram LUSCINIÆ tumulum, de quo Martialis lib. vii. Epig. lxxxvi. sic canit:

Lusciniæ tumulum si Telefina dedit.

Deniq; inter PISCES, qui sepultura sint affecti, MURENAM reperio, quam Crassus non solum atratus luxit, sed etiam terra condidit, si fides habenda vulgi sermonibus, quos refert Ælianus libr. viii. Animal. cap. iv. Ταύτην [μύραν] καὶ ἔκλαυσεν ὁ Κρασ-

ὁ Κράσος & , ὡς ἀκέρως , τὸ Βίον κατασπέρσασιν καὶ ἔθαψε. Καὶ ποτε Δομετίος πρὸς αὐτὸν εἶπεν τὸ : ὦ μωρεῖ, μύραναν ἐκλαύσας τεθνεώσωι : ὁ δὲ ἐξέπολαβὼν : Ἐγὼ θνητὸν , ἔφατο : σὺ δὲ τρεῖς γυναικὰς θάψας ὡσα ἐκλαύσας. *Hanc ille mortuam flevit atq; ut audio, honore sepultura affecit. Et cum aliquando Domitius in hunc dixisset : Stulte Crasse, Muranam flevisi mortuam: Ad hac respondens Crassus; Equidem, inquit, ob bestia mortem flevi; tu verò ne quidem ob tres uxores, quas terra mandasti. Eadem tradit Plutarchus Libello De Capienda ex hostibus utilitate. p. 89. Sed & Delphinum illum, qui pueri, quem amaverat, mortui desiderio tabuit & examimatus fuit, ab ijs, qui rem cognoverant, in sui pueri sepulchro humatum esse, ex Appione refert Agellius libro VII. Noct. Attic. cap. IIX.*

De ritu Ægyptiorum, qui boves, feles, canes, urfos, lupos & alias bestias sepeliebant, vide Herodotum lib. II.

C A P. VII.

Sepultura quibus denegata, ac primò de Hostibus patria & qui sub horum appellatione comprehendebantur. Romanorum severitas in Imp. Tyrannos, Atheniensium in Sacerilegos & Proditores. Alio crimine damnatus sepul-

ita concessa à Magistratibus aequioribus, ab iniquioribus denegata; quod etiam Christianis olim contigit.

Sed nunc de illis etiam aliquid dicemus, quibus ipsæ Leges sepulturam denegaverunt. Horum tria potissimum genera reperio: Hostes patriæ, Suspendiosos & *Αυτοχθόνας*; quos ipsos olim lugeri non fuisse solitos, docet nos Neratius Jurisconsultus in L. Liberorum. D. De ijs qui not. infamia: *Non solent, inquit ille, lugeri hostes vel perduellionis damnati, nec suspendiosi, nec qui sibi manus intulerunt, non tadio vita, sed malâ conscientia*: Nam ut rectè Ælianus ait lib. iv. Var. Histor. cap. vii. *ὄχι μὲν ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἐδὲ τὸ λοιπὸν αἰεὶ κέρδιον, ἕπει μὴδὲ τότε ἀνομιλῶντων: ἀλλ' ἢ καὶ τελευτῆς ἀμοιβῆσι τῶ φθῆς, ἢ καὶ ἐαυτοφθῆσιν ταφέντες, ὁμῶς καὶ ἐκ τῆς τελευταίας πμῆς καὶ ἔκ τῶν πάντων σωμάτων ὄρμα καὶ ἐκείθεν ἐκπίπτωσι.* hoc est. *Ne in morte quidem scelerosis hominibus aliquid lucri propositum est, quoniam neque tunc possunt quiescere. Sed aut prorsus destituuntur, aut quamvis sepeliantur, tamen supremum honorem & communem omnium corporum partem amittunt.*

Hostes patriæ appello perduellionis & læsæ majestatis reos, pacis publicæ perturba-

turbatores, proscriptos & quicquid est huius farinae, quorum poenae ad exemplum aliorum pertinebant. Hos sepultura olim prohibitos, clarum est exemplo Gracchorum, de quibus Valerius Max. lib. vi. cap. iii. *Viguit in nostra civitate Tiberij & Caij Gracchorum summa nobilitas ac spes amplissima. Sed quia statum civitatis conati erant convellere, insepulti cadavera jacuerunt, supremusque humana conditionis honos filijs Gracchi & nepotibus Africani defuit. Nec non militum illorum, qui Rhegium injusto bello occupaverant, mortuoque duce Jubellio M. Casium scribam ejus sua sponte Imperatorem delegerant: quos omnes Senatus Romanus carceri inclusit, quinquagenos per singulos dies virgis casos, securi percuti jussit, eorumque corpora sepultura mandari, mortemque lugeri vetuit, teste Valer. Maximo lib. ii. cap. vii. Hinc Cloantillae tanquam crimen obiectum, quod virum, qui inter rebellantes fuerat, sepelivisset, refert Quintilianus lib. iix. cap. v. Et ex hoc jure T. Fl. Vespasianus adhuc Praetor poena conjuratorum addendum censuit, ut insepulti projicerentur. teste Suetonio in ejus vita cap. ii. Qui tamen lo-*

cus non obscure indicat, sepulturam interdum conjuratis fuisse concessam: quod testatur exemplum Lentuli & Catilinaræ conjurationis consciorum, quos quidem jussu Ciceronis in carcere securi percussos, at sepultura non esse prohibitos, disertè scribit Plutarchus in Antonio: ἔδει, inquit, εἰρησθῆ τῆ φῆς τῶν τότε ἠγλασθέντων ὑπο Κικέρωνος. Nisi fortè id ideo factum, quòd de indemnatis deq; inauditis, licet fontibus, extraordinem sumptum fuit supplicium. Nam alias majestatis vel perduellionis rei post ultimum supplicium in Gemonias scalas abjici & unco in Tiberim pertrahi solebant: quod M. Clodio, circa annum Urbis 10 x vii. accidisse testatur Valerius Max. lib. vi. cap. iiii. *M. Clodium Senatus Corsis, quia turpem cum his pacem fecerat, deditit: Quem ad hostibus non acceptum, in publica custodia nocari jussit. Semel hæsæ majestate imperij, quot modis ira pertinax vindex: fæctum ejus rescidit, libertatem ademit, spiritum extinxit, corpus contumelia carceris & detestanda Gemoniarum scalarum nota defædavit.* Eadem pœna circa annum ab V. C. 648. affectus & Qu. Cœpio, qui etsi quidem præ-

tura

turæ splendore, triumphī claritate, consulatus decore, maximi pontificatus sacerdotio, ut Senatus patronus diceretur, affecutus erat: tamen cū ejus culpa exercitus Romanus à Cimbris & Tevtonibus delētus videretur, *in publicis vinculis spiritū deposuit, corpusq; ejus sine sti carnificis manibus laceratum, in scalis Gemoniis jacens, magno cum horrore totius fori Romani conspectum est*, teste eodē Valerio Max. lib. vi. cap. ix. De Seiano ejusq; familiaribus in Gemonias abjectis uncoq; tractis, vide Sueton. in Tiberio cap. lxi. & Dionem lib. lviii.

Nec immunes fuere ab hac pœna ipsi Imperatores, si in tyrannos degenerassent: id quod non obscure indicat Antonius in oratione, quam habuit in Senatu pro actis Cæsaris, apud Appian. Alexandrinum lib. ii. de Bellis Civilibus pag. 509. Δόξαντες δ' ἢν βία τυραννῆσιν, τὸ τε σῶμα ἄταφον τῆς πατρίδος ὑπεροίξεται. hoc est. *quod si ut tyrannus damnabitur, cadaver insepultum extra patriam exterminabitur.* Et paulò post in alia oratione pag. 512. τὸ ἢ σῶμα ἢ καί ποτε σουργόμενον ἢ αἰκίζόμενον ἢ ἄταφον ῥιπτόμενον, (ἢ ὅτι πῶτα ἐκ τῶν Ῥωμαίων τοῖς τυραννοῖς ἤπιτέλειται) πεισίσσο-

εἰοφροδῆν νομίζετε ὅτι ἐπαῖδα μένεις αὐτῶ. hoc est.
Putatis neglectim spectaturos lacerum Caesaris
corpus trahi unco (sic enim legibus in tyrannos
animadvertitur) in Tiberim? quasi id nihil
ad se quondam ejus milites pertineret.
 Tale quid minitabatur populus Tiberio
 Imp. teste Suetonio in ejus vita cap. LXXV.
 Et Vitellium Imp. post varia ludibria, quibus
 affectus fuit, tandem apud Gemonias minutissimis
 ictibus excarnificatum atq; confectum, & inde unco tractum
 in Tiberim, tradit Suetonius, cap. xvii. Quod
 iudicium Senatus fuerit de Commodo Imp. unco
 trahendo Lampridius, & de Maximino eadem
 pœna afficiendo Jul. Capitolinus videndus est.
 Heliogabalus præter hæc etiam in cloacam
 missus est, testibus Sex. Aurelio Victore &
 Lampridio, cujus hæc sunt verba: *Solus omnium*
Principum & tractus est & in cloacam missus & in
Tyberim precipitatus: Quod odio communi omnium
contigit, à quo speciatim cavere debent Imperatores:
siquidem nec sepulchra mereantur, qui amorem
Senatus, Populi ac militum non merentur.
 Sic Alexandri primi Pheræorum tyranni, ab uxore
 sua Thebe sublatis; cada-

cada-

cadaver cum contumelia à Pheræis projectum conculcatumq; narrat Plutarchus in Pelopida: τῷ μὲν πύχρῃ τῆς τελευτῆς, πρὸ πρῶτον ἰσως ἢ προσηύχον ἢ ἀποθανόντα τῷ ᾧ μόνῳ, πρῶτον τύραννον ὑπὸ γυναικὸς ἰδίας ἀποπέθετο, καὶ τῇ μὲν θάνατον αἰκία τοῦ σώματος, ἐπιφέρει καὶ πικρὸν τῶν ὑπὸ τῶν Φεραίων, ἀξία πεποιθέναι δόξαν τῶν ἀδρανισμῶν. hoc est. Sic mortis quidem celeritate citius fortasse, quam oportuit, defunctus est: Uno verò hoc, quòd primus omnium tyrannorum à propria sis uxore sublatus, & post obitum cadaver cum contumelia projectum à Pheræis conculcatumq;, dignum facinoribus suis exitum visus est invenisse.

Eadem severitate Athenienses etiam in Proditores & Sacrilegos usi sunt, quos nefas fuisse in terra Attica sepeliri, discimus ex Xenoph. libr. i. ἐπιλωικῶν, ubi Euryptolemus in oratione pro Ducibus, qui in pugna ad Arginusas naufragorū rationem non habuerant, sic loquitur: τῶν δ' εἰ βέλεται καὶ ἔσταν τὸν νόμον κείνατε, ὅς ἐστιν ἔπι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις, ἐάν τις ἢ τὴν πόλιν προδώῃ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπῃ, κερδέεται ἐν δικαστείῳ, ἀν κατὰ γνώσῃ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀθηνῶν, ταῖς δὲ χρεῖματ' αὐτῶν δημόσια εἶναι. h. e. Si id vultis, eadem illos lege judicate, quæ contra sacrilegos & proditores lata

lata est, qua nimirum ij, qui civitatem prode-
 re, vel sacra clepsisse judicari solent in foro, &
 si convincantur, non sepeliuntur in Attica &
 illorum bona publicantur. Atque hæc est
 causa, cur Themistoclis Magnetiæ mortui
 ossa clam ab amicis in terra Attica se-
 pulta sint, quoniam legibus non conce-
 debatur, quod proditionis esset damna-
 tur, teste Thucydide libro i. & Æmilio
 Probo in ejus vita. Idem accidisse Anti-
 phonti & Hyperidi tradit Plutarchus in vi-
 ta Decem Rhetorum. De Phocione prodi-
 tionis damnato idem narrat Plutarchus:
 Ἔδοξε δὲ τὸ σῶμα Φωκίαν ἐξοίσαι, καὶ μὴδὲ πῦρ
 ἐναῦσαι μηδένα πρὸς τὴν τιφίω Ἀθλωαίων. Διὸ Φι-
 λῶ μὴ ἐδραῖς ἐπέλησεν ἀΐσασθαι τοῦ σώματος.
 hoc est. *visum est, ut etiam corpus Phocionis
 extra fines projiceretur, ac ne quis Athenien-
 sis rogum funeri incenderet. Quamobrem
 nemo amicorum corpus fuit ausus attingere.
 Vide Æmil. Probum. Imò si quis post
 mortem aut sepulturam primùm prodi-
 tionis damnatus fuerat, ejus ossa erui &
 extra Atticam transferri solita, clarum est
 ex oratione Lycurgi contra Leocratem,
 ubi disertissimus autor de Phrynicho prodi-
 tio-*

ditionis post exsequias damnato in hæc verba scribit: Καὶ ψηφίζεσθαι ὁ δῆμος Κελπίῃ ἐπιπύσει τὸν μὲν νεκρὸν κείνῳ προδοσίας, καὶν δόξῃ προδότης ὢν, ἐν τῇ χώρᾳ μὴ τετίφθαι, τῷ τε ὅσα αὐτὸν ἀνορύξαι καὶ ἐξολεσθαι ἐξω τῆς Ἀττικῆς. *Causam* verò, cur proditores Athenis non sepelirentur, Dio Chrysostomus in Ρωδιακῷ hanc esse ait, ne quod scelerati & nefarii hominis indicium posteritati relinqueretur: Καὶ γὰρ οἶμαι, inquit, τὸ μὴ θάπτεσθαι σὺν προδότας, ὅπως μηδὲν ἢ σημεῖον εἰσώδης αὐτῶν πονηρῶν.

Lacedæmonios quoque eandem pœnam statuisse in Pausaniam, amicitia cum Persis clanculum initæ atq; adeo proditoris Peloponensium manifestum, memoriæ prodidit Ælianus lib. iv. Var. hist. cap. vii. Λακεδαιμόνιοι γὰρ Πausάνιαν Μηδίσωντα ἢ μόνον λιμῶν ἀπέκτεναν, ἀλλὰ καὶ τὸ νεκρὸν ἐξέβαλον αὐτῶν ἐκτὸς τῶν ὄρων, φησὶν Ἐπιμηδῆς. hoc est. *Lacedæmonij Pausaniam cum ad Medorum partes animum deflexisset non solum fame ad mortem adegerunt: sed insuper etiam cadaver ipsius extra terminos ejecerunt, ut refert Epitimes.* Quanquam Diodorus Siculus libro ii. Bibliothecæ ait, ipsum cognatis esse concessum, ut terra obrueretur: τὸ μὲν σαίμα, inquit ille, τὸ πθηκότεν συνεχωρήθη τοῖς

προσήκασι κατὰ χῶσιν. Quod ipsum etiam,
 ut tunc erant mores, ignominiosum fuit
 habitum: nec enim terra condebant, sed
 igne consumebant corpora mortuorum.
 Arcades etiam Aristocratem proditorem
 lapidibus obrutum extra fines suos infe-
 pultum abjecisse, tradit Pausanias in Mes-
 senicis: Τὸν ἢ Αἰλκυκρίτῳ οἱ Ἀρκάδες κατὰ λιθῶ-
 σσιτες, ἢ μὴ τῶν ὄρων ἐκτὸν ἐκβάλλουσιν αἰτῶρον.

In huiusmodi igitur sceleratos tali modo
 fuit animadversum: Qui verò alio crimi-
 ne se adstrinxerant, eorum corpora pro-
 pinqui à magistratibus æquioribus ad se-
 pulturam non difficulter impetrabant.
 Ulpianus D. De Cadaveribus punitorum:
*Corpora eorum, qui capite damnantur, cogna-
 tis ipsorum neganda non sunt. Et id se ob-
 servasse etiam D. Augustus lib. x. de vita sua
 scribit. Hodie autem eorum, in quos animad-
 vertitur, corpora non aliter sepeliuntur, quàm
 si fuerit petitum & permissum. Et post tria,
 quatuor verba: Eorum quoq; qui exurendi
 damnantur, peti possunt, scilicet ut ossa & ci-
 neres collecta sepultura tradi possint. Quod au-
 tem Augustum Imp. de se scripsisse ait Ul-
 pianus, id aliter de ipso narrat Suetonius*
 cap.

cap. XIII. *Nec successum victoriae (Philippensis) moderatus est, sed capite Bruti Romam missō, ut statuae Caesaris submitteretur, in splendidissimum quemq; captivum non sine verborum contumelia servijt: ut quidem simpliciter uni sepulturam precanti respondisse dicatur, jam istam involucrum potestatem fore. Sed saepe fit ut irae vehementia nobis duriora quaedam verba extorqueat, quae tamen non statim res ipsa consequitur.*

Nec verò cognatis solum corpora animadversorum, sed & quibuslibet petentibus ad sepulturam danda esse monet Paulus lib. I. Sententiar. Quo pertinet humanissimum illud Diocletiani & Maximiani Imp. Rescriptum, quod extat in L. XI. C. De Religiosis: Obnoxios criminum digno supplicio subjectos sepulturae tradi non vetamus. Ex quo ritu Postumius Junior Declamat. VI. Dicendum est, quod hoc ipso admoneor exemplo, in honorem pietatis etiam damnati sepeliuntur. Sed & in Concilio Moguntiensis definitum, ut Cadavera punitorum post peractam Deo confessionem telluri mandarentur: Si de omnibus peccatis suis, inquit Concilium, puram confessionem agentibus

Et dignè pœnitentibus communio in fine secundum Canonicum jussu danda est, cur non eis, qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt? Scriptum est: Non vindicat Deus bis in idipsum. Vide Decreti causam XIII. quæst. II. cap. XXX.

Dixi autem superius, à magistratibus æquioribus, capitis damnatos ad sepulturam facilè impetrari solitos. Nam quibus animus erat crudelior, ij sine ulla scelerum distinctione omnes animas adversos sepultura arcebant. Ob quam rem inhumanitatis accusant Locrenses Plemnium Scipionis legatum, qui tribunos militum laceratos omnibus, quæ pati corpus ullum potest, suppliciis interfecit, nec sauciatus vivorum pœna, insepultos projecit, ut ait Livius lib. XXX. Et Cicero sepeliendorum liberorum potestatem pretio à parentibus redemptam Verri in Sicilia Prætori exprobrat his verbis in Verrina V. Nam illorum liberi cum erunt securi percussi ac necati, corpora feris obijcientur. hoc si lætuosum est parentibus, redimant pretio sepeliendi potestatem. Onasum Segestanum hominem nobilem dicere audistis, se ob sepulturam Heraclij

Nauar-

Nauarchi pecuniam Timarehidi numerasse.
 Ideo etiam quasi novum in Tiberij sævitia
 notat Suetonius cap. LXI. *Interdictum ne
 capite damnatos propinqui lugerent.* Et de
 eodem Tacitus in Annalibus: *Damnati pu-
 blicatis bonis sepultura prohibebantur.* Atq;
 hanc crudelitatem Christiani antiquitus
 crebro experiebantur, quos corpora mar-
 tyrum nullis precibus impetrare potuisse
 ad sepulturam legimus. Lugdunensium
 & Viennensium martyrum corpora sub
 Vero Imp. cum sex dies sub diu jacuissent,
 diligentissimè observata, ne à fidelibus sur-
 riperentur, neq; precibus, neq; magna pe-
 cuniæ vi obtineri possent, tandem ab im-
 pijs illis & facinorosis carnificibus exusta inq;
 cineres redacta, in Rhodanum fluvium, qui
 illic in proxima defluit, spargebantur, quo
 nullæ quidem illorum reliquiæ super terram
 amplius extarent. teste Eusebio lib. v. cap. i.
 Quod cum ægerrimè ferrent Christiani
 reliqui, martyrum corpora feris avibusq;
 objecta, si quando minùs accuratè custodi-
 rentur, etiã capitis periculo noctu solebant
 surripere, ut annotavit Marcus Velserus
 Commétario ad passionè S. Afræ & sociarû.

CAP. IX.

Sepultura prohibiti Suspendiosi & Αυτοχθες. Suspendiosi qui? Tadio vita se interficientibus sepultura concessa. non illis, qui mala conscientia. Αυτοχθεια omnis damnata à Christianis.

HActenus de primo : sequitur alterum genus eorum , qui legibus à sepulturæ honore excludebantur. Eos Neratius dicto loco *Suspendiosos* vocat , hoc est, ut Petrus Faber in Semestribus interpretatur, cruciarios vel in patibulo suspensos vel cruci affixos. Nam qui hoc supplicio afficiebantur, illos tabo diffluere & à Sole ac pluvia corrumpi sinebant , ut docuit Lipsius lib. II. de Cruce cap. xv. Imò hoc fine custodes à magistratu additi, qui viderent, ne cadavera ad sepulturam detraherentur. Clarum id ex Petronii Satyrico , ubi lepidissimus auctor sic ait : *proxima ergò nocte cum miles , qui cruces asservabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret. Et aliquantò post : Ut postero die vidit unam sine cadavere crucem, veritus supplicium, mulieri quid accidisset, exponit : nec se expectaturum judicis sententiam , sed gladio jus dicturum ignavia sua : Hinc igitur videre est, ex indulgentia potius*

potiùs & clementia quadam præsidis Pilati, quàm ex veteri Romanorum more corpus Servatoris nostri in cruce suspensi Josepho Arimathæo & Nicodemo ad sepulturam esse concessum, ut est apud SS. Evangelistas. Nisi fortè præfes Romanus satisfacere voluit Judæorum juri, quod extat Deuteronomij cap. xxi. *Quando peccaverit homo, quod morte plectendum est, & adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo: non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur.* Nostris verò moribus etiam in exemplum relinquuntur cadavera suspensorum ac rotæ supplicio affectorum: contra quos mores Petrus Ravennas Jctus ut improbatos invehitur in fine Compendij Juris Canon. & in Dictis Notabil. Extravag. in princip.: Quem duobus libris confutat Hochstraten Provincial Monachor. Prædicator in Justificatione Principum Aleman. ut notat Georgius Erhardus in Symbolis Annotationum ad Petron, Arbitrum.

Tertij generis sunt *Αυτίχθες*, h. e. qui ipsi sibi manus violentas intulerunt. Hos apud antiquissimos Græcos non crematos,

qui tunc mos erat, sed terra obrutos, supra lib. i. cap. iii. ostendimus. Ignominia certe affectos scribit Aristoteles lib. v. Ethic. extremo: ὁ δὲ δὴ ὀργῶν ἑαυτὸν σφάττων, ἐκὼν ἔπο δρᾶ ὡς τὸν ὀρθὸν νόμον, ὃ ἄρκ ἐὰν ὁ νόμος. Et mox: διὸ καὶ ἡ πόλις ζημιοῖ, καὶ πρὸς ἀπειρίαν πρὸς τῷ ἑαυτὸν ἀγαθὴν θείραται, ὡς τὴν πόλιν ἀδικῶντι. id est. *Qui per iram seipsum jugulat, lubens contra rectam legem id agit, quod lex non permittit. Et mox: Unde etiam ipsum civitas mulctat, eiq; ignominia quadam irrogatur, qui seipsum necavit, quasi civitatem injuria affecerit.* Romani verò hujusmodi αὐτόχθρας, & potissimum eos, qui ex se literam longam, ut Plautus ait, fecissent, collum suum laqueo obstringentes, primis illius Reipub. temporibus, sepultura omnino prohibuerunt: Servius ad illud Virgilii libro xii. Æneid. Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta: *Sanè sciendum, inquit, quod cautum fuerit in Pontificalibus libris, ut qui laqueo vitam finisset, insepultus abijceretur: unde bene ait, Informis lethi, quasi mortis infamissima.* Origo hujus ritus à Tarquinio Prisco, qui αὐτοφονδοῦται non solum insepultos abijci; sed & corpora eorum cruci affigi jussit.

Sic

Sic enim Plinius libr. xxxvi. cap. xv. ubi de cloacis ab ipso primùm structis: *Cum id opus Tarquinius Priscus plebis manibus faceret, essetq; labor incertum longior an periculosior, passim conscita nece, Quiritibus tadium fugientibus, novum & inexcogitatū antea posteaq; remedium invenit ille Rex, ut omniū ita defunctorum figerentur crucibus corpora, spectanda civibus simul & feris volucribusq; devoranda.* Eadē tradit Servius, nisi quod id Tarquinio Superbo adscribit. Sic enim pergit dicto loco: *Cassius Emilia ait Tarquinium Superbum cum cloacas populum facere coegisset, & ob hanc injuriam multi se suspendio necarent, jussisse corpora eorum cruci affigi. Tunc primum turpe habitum est mortem sibi consciscere.* Verè autem Plinius id remedium neque antea neq; postea usurpatum scribit. Nam eos qui suspendio se necassent, funeratos fuisse testatur exemplum D. Silani, qui cum à patre M. Manlio Torquato abdicatus esset, etsi tam tristi patris sententia percussus lucem ulteriùs intueri non sustinuit, suspendioq; se proxima nocte consumpsit, funus tamen ipsi ductum esse scribit Valer. Maximus lib. v. cap. iix. Mitigata enim fuit

hæc pœna & restricta ad eos, qui facinoris alicujus sibi conscii è medio se sustulissent. Nam alijs qui mortis accersitæ justam causam habuisset, ille gloriosè & honestè obiisse putabatur. Erat autem justa causa accersendæ mortis tædium vitæ, quod tam ex secunda quàm adversa fortuna oriri potest. Utriusq; meminit Strabo lib. xv. ubi cum enumerasset dona à Poro Indorum Rege per Legatos Augusto Cæsari missa, subjūgit: Σωλιῶ δε, ὡς φασὶ, καὶ ὁ Αθλιῶσι κατὰ καύσας ἑαυτὸν, ποιεῖν ἢ ἔπι τὸς μὲν ἔπι καιροπραγία ζήεντας ἀπαθῶνα γλυτῶν παρόντων, τὰς ἢ ἐπ' ἄπραγία, καὶ ἴπερ ἔπον. Ἀπαύτα δ' ἔπι γυμνω πρᾶξαστα μέχρι νυῶ, ἀσπένου δειν, μή τι τῶν ἀβελήτων χρονίζοντι συμπέση. Καὶ δὴ καὶ γελῶντα ἀδραστη γυμνὸν ἐπιληλέμμενον ἐν πᾶσι ζώματι ἔπι πλω πνεγίν. h. e. Aderat etiam ille, ut ajunt, qui se Athenis concremavit. quod alij in rebus adversis facere dicuntur, ut presentia mala effugiant; alij in rebus secundis, quemadmodum hic. Nam cum omnia ex sententia adhuc successissent, abeundum sibi è vita censuisse, ne quid adversi accideret immoranti. Adeoq; ridentem eum ἔπι nudum ἔπι unctum in regum isse. Apud Massilienses quoq; ob utramq; causam sine infamia quis mortem acce-

accelerare potuit, si eam Senatui probasset. Valerius Max. libr. II. VI. *Venenum cicutæ temperatum in ea civitate publicè custoditur, quod datur ei, qui causas Sexcentis (id enim Senatus ejus nomen est) exhibuit, propter quas mors sit illi expetenda. Cognitione virili benevolentia temperata, quæ nec egredi vitæ temerè patitur, & sapienter excedere cupienti celerem fati viam præbet: ut vel adversa, vel prospera nimis usis fortuna (utraq; enim finiendi spiritus, illa ne perseveret, hæc ne destituat, ratione præbet) comprobato exitu terminetur.*

Quam consuetudinem etiam in Cæo Græciæ insula observari testatur idem Valerius d. I. Et Strabo libr. X. citat versus Menan-

δρι hunc ritum prædicantes: Περὶ τῆς δὲ
δοκεῖ τεθλιῦναι ποτὲ νόμου, ἔμνηται καὶ Μένανδρος:

Καλὸν τὸ Κείων νόμιμον ἐστὶ Φανία,

Ὁ μὴ δυνάμην ζῆν καλῶς, ἢ ζῆ κακῶς.

περὶ ταύτης ᾧ, ὡς εἶπεν ὁ νόμος, οὗ ἕπερ ἐξήκοντα
ἔτη γεγονότας κωνιάζουσι ἔ διαρκεῖν ποῖς ἄλλοις πλεῖ
πεφύ. h. e. Apud hos videtur lex fuisse posi-

ta, cujus Menander etiam meminuit:

Cejensum hoc bonum institutum est Phania,

Qui non potest vivere bene, non moritur malè,

Mandato enim, ut apparet, legis qui sexaginta
annos excessissent, cicutam bibebant, ut reliquis

victus

victus sufficeret. Meminit & Heraclides Ponticus De Politicis: ἡ ἐπιθυμία τῶν ἡμετέρων περὶ τὴν ἀθανάτησιν ἢ πρὸς βιωταίῃσι, οἱ μὲν μηχανῶν, οἱ δὲ κενεῶν ἐαυτοῦ ἐξάγουσι. hoc est. *Senio confecti mortem non expectant, sed antequam adversa valetudine corripiantur, alij papavere, alij cicuta sibi ipsis mortem accersunt.* Ceterum qui fortunam secundam spontanea morte finiverint, priusquam in adversam inciderent, pauciores reperiuntur. Ex hoc tamen more intelligendum est illud Plauti in Pœnulo. Act. i. Sc. ii. v. xcvi.

— AG. *Abi domum, ac suspende te.*

MI. *Quamobrem?* AG. *quia nunquam audibis verba tot tam suavia.*

Quid tibi opus est vixisse? ausculta mihi modò ac suspende te.

Et illud Terentij in Eunucho Act. iii. Sc. v. ubi Chærea loquitur:

Iam nò erumpere hoc licet mihi gaudium? pro Jupiter

Nunc est profectò interfici, cum perpeti me possim.

Ne hoc gaudium contamineat vita aegritudine aliqua.

Eorum verò qui ob res adversas, hoc est, vel dolorum corporis adversæq; valetudinis impatientia, vel æris alieni aut violatæ pudicitæ aut alio aliquo pudore, vel amoris & desiderij vehementia, vel metu imminentis periculi, vel ira & furore, vel alia a-

nimi

nimi perturbatione vel deniq; aucupatione gloriæ & immortalis nominis ferro aut quovis alio lethi genere se trucidarunt, tot exempla passim in priscorum monumentis extant, ut qui ea colligere velit, videatur oleo & opera abuti. Cum his igitur mitius actum; quemadmodum & Chorus Troadum captivarum censet apud sapientissimum poëtam Euripidem in Hecuba:

Σύγγνωθ' ὅταν τις κρείσσον' ἢ παθεῖν κακὰ
 Πάθη, παλαιῆς ἑξαπαλαίξαι ζωῆς. hoc est.
 Ignoscite huic, si quis constilians cum malo
 Majore quàm pro viribus sese nocet,
 Vitaq; ab arumosa semet extrahat.

Nam non solum sepulturæ honore afficiebantur, lugebanturq;: sed & testamenta illorum valebant, donationes conjugum factæ morte confirmabantur & si intestati decederent, bona eorum ordinario successori relinquebantur, nec à fisco inquietabantur. At verò qui sceleris conscientia obstricti, ut supplicium de se sumendum anteverterent, ipsi de se statuerunt, & quasi αὐτοκατάκρητοι sententiam tulere, his sepulturæ honorem plerumq; denegatum puto. Id enim non obscure indicat illud

Quin.

Quintiliani. Declam. IV. *Qui causas voluntariae mortis in Senatu non reddiderit, in sepultus abijciatur.* Et vulgatum illud in scholis Rhetorum: *Homicida sui insepultus abijciatur.* Et Cedreni: *Κατέεινον ἄτακτον πικτασι, καὶ τὸ βιοβανάτων νόμον.* Atque ideo tanquam novum in Tiberij sævitia notat Tacitus libro VI. Annal. *Promptas ejusmodi mortes metus carnificis faciebat & quia damnati, publicatis bonis, sepultura prohibebantur, eorum qui de se statuebant, humabantur corpora, manebant testamenta, pretium festinandi.* De his etiam capio verba Josephi apud Hegesippum libro III. de Bello Hierosolymitano cap. XVII. *Hæc non solum moribus hominum, sed etiam legibus interdicta accipimus. Namque alij insepultos projici jubent eos, qui se in ferrum dejecerunt. Dignum est enim, ut qui patris imperium non expectaverunt, priventur quasi quodam matris gremio, terra sepulchro. Alij dextram manum abscindunt defunctis, ut separent à membris sui corporis, quod adversum corpus suum vesano militavit furore. Quod autem hic de manu abscissa scribit Hegesippus, id apud Athenienses usitatum fuisse, colligere est*

est ex oratione Æschinis contra Ctesiphontem non procul à fine: καὶ γὰρ ἂν εἴη δεικνόν, ὡς Ἀθλωαῖοι, εἰ τὰ μὲν ξύλα καὶ σίδηρος καὶ λίθος καὶ τὸν σιδηρον τὰ ἀφανὰ καὶ ἀγνώμονα, εἰάν τις ἐμπρόσθεν ἑσπεύσῃ ὑπεροείζομεν καὶ εἰάν τις αὐτὸν ἀφελῆσθαι τὴν χεῖρα τὴν ἑτοίματον χεῖρα τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ. hoc est. *Absurdum enim fuerit, nos ligna, lapides, & ferrum, quæ voce & mente carent, si quem delapsa occiderint, exterminare: & si quis seipsum occiderit, manum qua id fecit, seorsim à reliquo cadavere sepelire.*

Quod si fortè sepulturæ participes fiebant, reperta tamen alia pœna fuit, qua huiusmodi ἀτόχῃς afficerentur. Unde Seneca libr. viii. Declam. vi. *Nescio cuius criminis conscius confugit ad mortem. cuius inter scelera etiam hoc est, quod damnari non potest. Contra hos inventum est, ut aliquid post mortem timerent, qui nec mortem timent: nihil non ausurus fuit, qui se potuit occidere.* Veteri quidem jure nullam pœnam fuisse constitutam in reos, qui ante latam sententiam se interficerent, testatur exemplum C. Licinij Macri, qui repetundarum reus, dum sententiæ diriberentur, in Mænia-

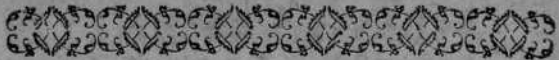
niannum conscendit, & cum M. Cicero-
 nem, qui id iudicium cogebat, pratextam
 ponentem vidisset, misit ad eum qui diceret, se
 non damnatum, sed reum perijisse: nec sua bo-
 na haste posse subjici. Ac protinus sudario,
 quod forte in manu habebat, ore ac faucibus
 coartatis, incluso spiritu pœnam morte præcur-
 rit. Qua cognita re Cicero de eo nihil pro-
 nunciavit, ut ait Valer. Maximus. libr. i x.
 cap. xii. Sub Imp. verò horum omnis
 tam ex testamento, quàm ab intestato
 cessabat successio, & bona heredibus ere-
 pta in fiscum redigebantur, ut videre est
 ex Fragmentis priscorum Jurisconsulto-
 rum, qui, quòd ferè Stoicorum doctrina
 imbuti essent, mitius egère cum ijs, qui
 ipsi se rebus humanis eximebant. Sed
 Christianæ religionis antistites facti hujus
 atrocitatem ad sacrarum literarum obruf-
 sam exigentes, omnem *αὐτοχθείαν*, quæ con-
 sultò fit, damnant & eadem, quod dicitur,
 pertica metiuntur omnes, qui semet ipsos
 exanimât, sive conscientia sceleris, sive tæ-
 dio vitæ ad mortem sibi accelerandam ad-
 ducantur. Damnata igitur est omnis *αὐτο-
 χθεία* à Concilio Braccarensi i. quod Canone

HE XXXIV. ita statuit, *Item placuit, ut, qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per precipitium, aut suspendium aut quolibet modo violentia inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neq; cum psalmis ad sepulturam eorum cadavera deducantur.* Quam pœnam etiam Romani Pontifices ad eos extenderunt, qui velitando vel ambitionis ergo decurrendo vulnerati in ludicro certamine caderent, ut videre est ex C. I. Libri V. Decretal. Greg. tit. XIII. De Torneamentis. & C. II. libri ejusdem tit. XVII. De Raptoribus.

Atq; hæc sunt, quæ libris de Funeribus Romanorum addere volui, cujus generis quidem plura habebam, sed illa aliorum industriæ relinquo.

F I N I S.

JOHANNES
KIRCHMANNUS

Benevolo Lectori,
S.

ECCE tibi BREVIARIUM OPERIS,
in quo sub uno oculi ictu habes, quid quo-
que libro & quo ordine tractetur. Ut minuta
folia omnia, quæ sub istis arbusculis adhuc la-
tent, persequeremur, nimis quam laboriosum
fuiſſet; Ideoq; maluimus Cosmographos imi-
tari, qui terrarum orbem unius tabule ambitu cir-
cumſcribunt aliquanto detrimentomagnitudinis, nullo
diſpendio veritatis, ut ait Aufonius. Non pote-
rit quidem te hoc docere, à memoria ta-
men futurum confido. Hoc
volui neſcius ne
eſſes.

BRE.

BREVIARIUM OPERIS.
 IN LIBRO PRIMO DE FUNERIBUS
 Romanorum

Ostenso, & quodnam Sepulturae genus Roma-
 ni potissimum usurparent. Cap. 1. 2. 3. &
 quae fuerint Funerum discrimina. 4. expli-
 cantur.

RITVS, quibus Romani usi sunt olim

Ante fune- ratio- nem circa	Morientes & in vici- nia mortis constitutos, quibus	Oscula dabant. Annulos digitis detrabebant. Oculos clauderent. c. 6.	} c. 5.
	Mortu- os, ubi notanda	Lotio & Vnctura: ad quam adhibiti Pollin- tores & Libitinarij. c. 7. 8. 9. Vestitus. 10. Corona. 11. Collocatio. 12. Conclamatio. 13. Indicia domus funestae.	
In funera- tione: cu- jus duo ca- pita,	Elatio cadaveris. A. Sepultura. B.		
Post Funerationem.	C.		

IN LIBRO SECUNDO.

A. E. LATIO, in qua observat precipue

Diem, quo-
to se. post
mortem Fu-
nus sit cla-
tum, c. 1.
Tempus,
nocturnum
ne id fuerit,
an diurnum.
Vbi de Fac-
ibus & Cereis
c. 2. 3.
Personas,
qua Funus
sive sponte
sive mercede
conducta vel

Præces-
serunt.

Can-
tores

Siti-
cines

Tubici-
nes, c. 4.
Tubici-
nes, c. 5.

Præfica, c. 6.

Ludij & Mimi, Ser-
vi manumissi, itemq,
Latores lectorum, ima-
ginum, &c. c. 7.

Lacrimis, plan-
ctu, Laceratio-
nibus genarum
& lacertorum,
c. 11.

Convitiis &
quærelis in De-
os, capillis pas-
sis, laceratis,
pulvere sparsis,
c. 12.

Extulerunt

c. 8, sive

Lectica

Sandapila

c. 9.

Capillis modo
promissis, modo
tonsis, c. 13. 14,
& mortuo obla-
tis, c. 15.

Prosequuta sunt, videlicet tam
Viri quam Fæmina, c. 10, luctum
restantes

Inusitato incef-
su, c. 16.

Depositione or-
namentorum &
vestium muta-
tione ac lacera-
tione, c. 17.

Locum

Per quem Funus
efferebatur, qui
erat Forum, ubi
habite orationes
in laudem

Virorum, c. 18.

Mulierum, c. 19.

In quem
& is qui-
dem erat

Ordinarie
extra ur-
bem, c. 20,
21.

Privatus in agris vel hor-
tis propter vias publicas,
c. 22, 23.

Publicus { Pauperum c. 24.
Illustrium & cla-
rorum hominum,
c. 25.

Extra ordinariè verò & rarè intra urbem,
cap. 26. 27.

IN

IN LIBRO TERTIO.

{ Rogi extructio. Cap. 1.
 { Rogi incensio. c. 2.
 { Decursio circa rogam c. 3.
 { Animalia ad rogam mactata. c. 4.
 { Dona in rogam coniecta. c. 5.
 { Rogi extinctio & Ossilegium. c. 6. 7.
 Reliquiarum vel Corporis integri compositionem;
 in Ossuaria & Sepulcra. c. 8. 9.

B. SEPLYTVRA, in qua observo

Monu-
menta,
qua du-
plicia

{ Qui Sepulcra extruxerint, videlicet
 { Quibus extruxerint
 { Cujusmodi fuerint, videlicet
 { Religio Sepulcri
 { Cenotaphia. c. 27.

{ Vivi ipsi c. 10.
 { Vltro. c. 11.
 { Heredes { Ex Testamē-
 { 10. c. 12.
 { Sibi solis, qua Singu-
 { laria voco. c. 13.
 { Aliis etiā, qua Com-
 { munita c. 13. 14.
 { A Edificia subterra-
 { nea. c. 15.
 { Modo altiora, modò
 { humiliora. c. 16.
 { Sepimentis circum-
 { vallata, & ex qua
 { materia. c. 17.
 { Or- { Simulacris
 { na- { variis. c. 18.
 { ta. { Inscriptioni-
 { bus. c. 19. 20.
 { Quando cœperit Se-
 { pulcrum esse reli-
 { giosum, & quate-
 { nus se extenderit.
 { c. 21.
 { Quot modis viole-
 { tur. 22. 23. 24. 25.
 { Que poena violatō
 { sepulcri. c. 26.

C.
 POSTFUNERATIONEM, certi
 quidam dies e-
 rant, quibus
 mortuos paren-
 tabant. cap. 1.
 Hic nota,

Inferias: quæ constabant Li-
 quoribus & Victimis. c. 2.
 harum Appendix Coronæ
 & Flores, quibus sepulcra
 sparsa. c. 3.

Epulas { Privatas { c. 4. 5. 6.
 { Publicas { 7.

Ludos Funebres. c. 8.

Luctus { Tempus. c. 9.
 { Signa c. 10.
 { Causas, cur minue-
 retur. c. 11.

Consecratio-
 nis { Ceremoni-
 { as. c. 12.
 { Honores.
 { c. 13.

INDEX AUCTORUM,

Qui in Libris de Funeribus Romanorum & Appendice laudantur, illustrantur, emendantur.

A

Accius. pag. 205.	387. 391. 464. 467. 550
707 713.
Acron Horatij interpres
82. 208. 244. 287. 290.
487.	Ageannus Urbicus 289
Ado Viennensis. 517	Aimoinus 360
Ælianus. 3. 44. 53. 83. 86.
116. 118. 277. 318. 333.
334. 337. 370. 452. 484.
626. 663. 664. 666. 668.
677. 678. 680. 695. 708.
710. 711. 712. 714. 721.	Albinus Flaccus 82
Æmilius Probus 64. 306.
693. 720	Alcæus 444
<i>Æmilius Portus</i> 246.	<i>Aldus Manusius</i> 404. 436
503.
Æschylus 150. 182. 221
554.	Alexand: Aphrodisæus 134.
Æschyli Scholiastes 117
150. 511.	Alfenus Ictus 281. 407
408. 412. 474
Æschines 753.	Amalarius Fortunatus 82
Æsopus 148	Ambrosius 121. 129. 216
Afranius 567	Ammianus Marcellinus 26
169. 271. 359. 367. 380
390. 437. 501. 704
Agathias 221. 380. 434
533	Ammianus Poeta 380
Agellius 42. 135. 142. 153
209 254. 267. 280. 327	Anacreon 56. 59. 563
	<i>Andr: Schottus</i> 682
	<i>And: Tiraquellus</i> 355
	Antipater 130. 206. 444
	<i>Ant: Augustinus</i> 48
	<i>Ant: Muretus</i> 66. 124
	Apollonius Rhodius 326.
587.
	Apulejus 26. 31. 52. 54. 57.
Aaa 4 75. 77.

I N D E X

75. 77. 78. 98. 105. 109
 128. 146. 174. 182. 183
 184. 239. 240. 244. 261
 271. 345. 352. 394. 398
 433. 441. 496. 497. 546
 553. 558. 580. 607. 621
 627. 635.
 Appianus Alexandrinus 81
 137. 157. 177. 245. 250
 274. 293. 319. 322. 328
 378. 593. 689. 703. 704
 705. 717
 Aristænetus 41. 42
 Aristophanes 38. 91. 114.
 361. 660.
 Aristophanis Scholiastes.
 202. 376.
 Aristoteles 144. 185. 520. 553
 728.
 Arnobius 2. 65. 75. 193. 308
 432. 592. 594.
 Arrianus Differt. Epicteti
 200
 Arrianus Historicus 707
 Artemidorus 16. 70. 84. 92
 99. 118. 136. 140. 194
 197. 207. 210. 212. 241
 325. 392. 461. 581. 588
 628. 645
 Asconius Prædianus 273
 Astrampsyclus 210. 232
 Athenæus 56. 63. 80. 144.
 152. 211. 435. 459. 477.
 545. 554. 586. 593
 Autor de Viris illustribus
 27. 467. 584
 Augustinus 241. 388. 546
 576. 588. 589. 590
 Ausonius 24. 37. 39. 108. 418
 517. 535. 543. 559. 570
 597. 707.
 Athanasius 638.
 B.
 Barnabas Briffonius 224. 420
 463. 658. 678
 Baruch Propheta 585
 Basilus 198
 Bion 49. 202. 240
 Bonas: Vulcanius 467.
 Broiffardus 458
 C.
 Cæcilius 567. 573. 579
 Casar Baronius 67. 68.
 Cajus Jctus 418. 421. 422
 442. 451.
 Callimachus 225. 381. 465
 534.
 Calpurnius Flaccus 128.
 Capitolinus 14. 36. 37. 51
 158. 260. 274. 414. 415
 470. 557. 600. 612. 630
 638. 643. 647. 652. 654
 659. 704. 707. 718
 Cassianus Bassus 111
 Cassiodorus 390. 394. 507
 509. 514
 Catullus 201. 303. 351. 565
 480. 516. 578. 593. 612
 Celsus Jctus 482. 488
 Cedrenus 108. 500. 734
 Chari-

A V C T O R V M.

- Charifius. 13. 387
 Chion. 92
 D. Chryſoſtomus. 131. 148
 155. 189. 190. 491. 674
 Chronicorum liber. 300
 518.
 Cicero 2. 10. 18. 29. 31. 39.
 60. 64. 76. 87. 91. 116. 120
 123. 135. 141. 149. 151. 159.
 160. 183. 185. 186. 195
 202. 207. 244. 253. 256
 259. 264. 266. 272. 273
 275. 292. 295. 302. 314.
 117. 320. 333. 340. 344
 358. 386. 388. 390. 391
 443. 444. 458. 461. 462
 453. 466. 468. 480. 483
 488. 489. 493. 494. 502
 513. 520. 540. 544. 549
 550. 551. 557. 558. 579. 582
 587. 595. 596. 600. 602
 604. 605. 607. 626. 657
 676. 679. 724.
 Cintius Alimetus. 573
 Claudianus. 199.
 Claudius Guichardus. 160.
 414
 Clemens Alexandrinus. 39
 298. 331. 537
 Codex Juſtiniani. 98. 157
 260. 310. 403. 414. 418
 421. 422. 481. 488. 495
 406. 501. 512. 513. 515. 522
 524. 723
 Codex Theodoſij. 127. 310
 521. 530.
 Columella. 550.
 Concilium Braccarenſe.
 311. 747
 Concilium Toletanum.
 522.
 Concilium Moguntienſe.
 723
 Cornel. Celfus. 107
 Cornel. Nepos. 28. 175. 277
 Cornel. Tacitus. 12. 24. 28
 35. 36. 59. 60. 123. 128
 133. 159. 160. 161. 163. 164
 166. 168. 175. 176. 180. 208
 227. 229. 234. 256. 268
 289. 300. 336. 342. 360
 365. 381. 445. 446. 497
 535. 557. 580. 623. 624
 630. 643. 649. 650. 652
 655. 656. 658. 659. 693
 704. 725. 734.
 Corippus. 65. 132. 154. 192
 Cornutus Perſij Interpres.
 22. 135. 281
 Crinagorus. 368. 452
 Conrad: Ritterſhuſius. 94.
 109. 132. 152. 155. 571
 648
 Curtius. 86. 201. 700. 767
 Cyprianus. 41. 234. 271.
 589

D.

Daniel Heinfus. 110. 385

David Chimchi. 349.

A a a 5

David

I N D E X.

- David Hæschelius* 190.
 David Regius vates 392
 Demosthenes 95. 123. 188.
 297.
Desider. Heraldus 53. 361. 555
 Dio Cassius 28. 32. 33. 97
 98. 160. 161. 162. 164. 165
 179. 180. 203. 230. 234
 242. 256. 262. 268. 269.
 293. 294. 314. 320. 322.
 328. 338. 354. 374. 385. 426.
 437. 448. 469. 477. 497
 513. 547. 552. 571. 583. 599
 603. 606. 609. 619. 621
 629. 642. 644. 646. 649
 650. 651. 654. 656. 657. 702
 717.
 Dionys. Alexand. 21.
 Dio Chrysostomus. 146. 291
 683. 721
 Digella juris. 25. 74. 78. 168
 186. 232. 281. 283. 366. 388
 404. 407. 408. 409. 411
 412. 419. 420. 421. 422
 442. 444. 449. 454. 474.
 481. 482. 488. 489. 492
 493. 494. 508. 509. 530. 655
 714. 722.
 Diodorus Siculus 44. 60.
 61. 215. 226. 333. 336. 352
 565. 628. 637. 696. 698
 706. 721.
 Diogenes Laërtius. 3. 12. 13
 33. 42. 49. 86. 107. 226.
 265. 298. 371. 372. 434.
 458. 466. 490. 516. 538
 608. 631. 670. 679
 Diomedes 150.
 Dionysius Halicarnassæus.
 26. 71. 89. 90. 122. 136
 158. 159. 164. 168. 175
 186. 219. 231. 234. 236. 243
 244. 245. 248. 254. 255
 258. 259. 261. 302. 303
 319. 347. 365. 369. 375
 486. 584. 619. 637.
 Dioscorides 63. 65. 554. 563
 Donatus 115. 116. 121. 129
 544. 546. 572. 574. 576. 605
 E.
 Ecclesiastes 580.
 Edylus 561.
 Egesippus 509. 734
Elias Vinetus 504
 Ennius 18. 66. 74. 77. 394
 Epictetus 136
Erasmus Roterodamus 151.
 588.
 Etymologici Magni Autor
 347. 361. 368. 435. 555
 567. 586.
 Eunapius 62. 117.
 Euripides 25. 46. 48. 52. 84
 96. 97. 114. 183. 203. 205
 218. 220. 221. 240. 270
 379. 561. 566. 733
 Euripidis Scholiastes 90. 205
 315. 474.
 Eusebius 21. 80. 194. 334
 674. 680. 725

Eusta-

A V C T O R V M.

<p>Eustathius. 4. 5. 9. 12. 124. 144
196. 223. 228. 362. 554. 575
586</p> <p>Eutropius 169. 278. 304. 367
447. 624</p> <p>Ezechiel 585</p> <p style="text-align: center;">F.</p> <p>Festus 17. 29. 30. 31. 37. 58. 103
110. 122. 142. 147. 149. 169
174. 195. 233. 237. 267. 288
300. 302. 304. 312. 357. 358. 371
384. 387. 464. 480. 481. 142
545. 548. 549. 554. 555. 570. 573
574. 577. 582. 591. 600. 604
622. 628. 630. 659.</p> <p>Florent: I Caus 387.</p> <p>Florus 85. 442</p> <p>B. Fulgentij vita 172.</p> <p>Fulvius Ursinus 76. 87. 88.</p> <p>Franc. Duzza 100.</p> <p>Franc. Junius 74. 170. 570. 606.</p> <p>Fruider. Lindenbruchius 150. 573</p> <p>Frid. Morellus 511.</p> <p>Frontinus 567.</p> <p>Fulgentius Placiades. 16. 74
174. 176. 573.</p> <p style="text-align: center;">G.</p> <p>Galenus 62. 65. 144.</p> <p>Gaudentius. 590.</p> <p>Georg. Fabricius 439. 440. 454.</p> <p>Georg. Ratall. 561.</p> <p>Glossarium vetus 74. 147. 150
170. 171. 176. 314. 315. 352
570. 594</p> <p>Glossæ Isidori. 95. 170. 546
554.</p> <p>Gregorius Nissenus. 233.</p> <p>Gregorius I. Pontif. Max. 217</p> <p>Guntherus. 648.</p> <p style="text-align: center;">H.</p> <p>Hadrianus Junius. 112. 134. 196
211.</p> <p>Harmenopolus. 530. 548</p> <p>Harpocration, 398. 517. 555</p> | <p>Heraclides Ponticus 7. 117. 127
611. 732</p> <p>Hermogenes. 394.</p> <p>Heliiodorus. 220.</p> <p>Herodianus. 201. 208. 222. 239
319. 329. 366. 562. 638. 647</p> <p>Herodotus. 13. 60. 62. 63. 64
65. 77. 102. 111. 194. 211. 214
217. 218. 342. 573. 611. 671. 672
674. 678. 702. 713</p> <p>Hesy chius 114. 144. 151. 152. 175
215. 264. 497. 506. 543. 550
574.</p> <p>Hieremias Propheta. 349. 299</p> <p>D. Hieronymus 81. 154. 172
228. 336. 366. 435. 465. 568.
572. 393. 664. 667. 673. 676
677. 680.</p> <p>Hieron. Mercurialis. 55. 107.</p> <p>Hieron. Maginus. 14. 143. 145. 472
566</p> <p>Homerus. 45. 46. 56. 79. 84. 99
125. 191. 196. 202. 203. 222. 227
240. 323. 326. 331. 332. 343. 350
352. 354. 352. 367. 459. 520
576. 586. 608. 693.</p> <p>Homeri Scholiastes 8. 366</p> <p>Horatius. 68. 115. 148. 167. 177
244. 288. 289. 357. 365. 413
414. 478. 479. 483. 486. 531
602. 605. 606. 656.</p> <p>Hubertus Goltzius. 630.</p> <p>Hyginus. 133.</p> <p style="text-align: center;">I.</p> <p>Iamblichus. 13. 537.</p> <p>Ianus Duzza. 601.</p> <p>Ianus Gruterus. 174.</p> <p>Ianus Gulielmus. 46. 52. 74. 579</p> <p>Iacobus Cujacius. 82. 171. 482. 492
519. 824. 548. 570. 618. 620. 653</p> <p>Iacob. Scheekius. 224.</p> <p>Iavolenus Ictus. 407. 412. 444</p> <p>Inscriptiones Antiquæ. 27. 33.
65. 126. 181. 235. 276. 279. 282.
283. 284.</p> |
|---|--|

I N D E X

283. 284. 285. 286. 287. 292
 296. 297. 309. 314. 316. 365
 366. 378. 379. 380. 388. 396. 397
 398. 399. 400. 401. 402. 403
 404. 405. 406. 407. 409. 410
 411. 413. 417. 418. 423. 424
 425. 426. 427. 428. 429. 430
 431. 432. 437. 446. 448. 449
 451. 453. 454. 463. 464. 469
 470. 471. 472. 473. 475. 493
 495. 508. 512. 513. 514. 525. 526
 528. 529. 531. 532. 553. 558. 562
 564. 582. 613. 642. 651. 654
 709.
- Iohannes Evangelista.** 58, 263
Iohan. à VVouuer. 646.
Iohan. Caselius. 92.
Iohan. Metursius. 392. 498. 555. 568
Iohan. Passeratius. 564.
Iohan. Bernartius. 239.
Iohan. Gulselmius Stuckius. 124.
Iornandes. 214. 330. 460
Iosephus. 60. 225. 228. 509. 586
 614
Ioseph. Scaliger. 21. 30. 37. 101. 107
 113. 150. 311. 352. 341. 548. 567.
 570. 574. 594. 630
Isaac Casaubonus. 19. 50. 107. 114
 143. 158. 253. 343. 357. 363. 372
 374. 415. 448. 545. 635. 639.
Iidorus. 82. 100. 129. 173. 174
 230. 272. 389. 392. 447.
Iraus. 427.
Hocrates. 685.
**Iulianus Archiepiscopus To
 leranus.** 38.
Iulianus Imper. 379. 412. 418
Iul. Firmicus. 215. 438.
Iul. Obsequens. 580.
Iul. Paulus. 266.
Iul. Pollux. 96. 114. 150. 151
 176. 709
Iustinianus Imp. 157. 171. 418
 547
- Iustinus.** 13. 34. 85. 679. 697. 707
Iuvenalis. 16. 38. 78. 117. 163.
 169. 176. 193. 211. 234. 279
 346. 380. 391. 448. 476. 552.
 581. 593. 624. 627.
 L.
Labienu. 465
Lactantius. 80. 140. 161. 394.
 460. 499. 500. 520. 633. 637
Lavinus Torrentius. 442.
Lampridius. 262. 520. 533. 607
 692. 718
Leonidas. 275. 559
Leo Imp. 171. 260
Levitic. 272
Lex XII. tabul. 12. 76. 87. 159
 254. 259. 317. 320. 340. 357
 358. 507
Lex Caroli M. 310
Lex Mœnia. 48
Lex Numæ. 17. 351.
Libanius. 193
Lipsius. 17. 18. 55. 89. 100. 130. 139
 152. 162. 178. 229. 234. 236
 240. 263. 268. 290. 340. 351
 535. 580. 581. 597. 598. 604
 608. 624. 652. 654. 726
Livius. 26. 69. 81. 85. 157. 185
 200. 207. 231. 248. 251. 257. 258
 264. 271. 273. 301. 327. 329
 543. 546. 583. 584. 598. 599. 618
 619. 622. 631. 637. 688. 706
 724
Livii Epitome. 25. 160. 293. 597
Lucanus. 46. 58. 109. 113. 134
 165. 169. 177. 314. 319. 328. 348
 385. 447. 499. 501. 623. 653.
Lucas Fruterius. 16. 18. 19. 169
D. Lucas Evang. 236
D. Lucas in Actis. 53. 213. 263
Lucianus. 6. 49. 58. 61. 77. 96
 192. 196. 201. 215. 270. 333
 340. 490. 502. 556. 561. 562
 587. 608. 670

A V C T O R V M.

Lucillius. 43. 348. 174. 202. 466
 Lucretius. 5.
 Lycophron. 208. 390. 393. 446
 520

Lysias. 97. 187
 M.

Macrobius. 14. 42. 77. 234.
 325. 465. 551. 607. 133. 134. 325
 551. 617.

Macer. 54. 449. 523

Maccianus. 187.

Maffeus. 66.

Manilius. 104.

D. Marcus Evangelista. 451

Marc. Antonin. Imper. 222
 193. 414.

Marcus Vvellerus. 65. 512.

Marius Victorinus. 548

Marlianus. 438.

Martialis. 54. 78. 116. 128. 177
 178. 235. 274. 278. 279. 316
 352. 356. 359. 378. 379. 380
 381. 461. 467. 472. 476. 491
 502. 628. 712

Mattianus Ictus. 442. 496
 508. 511. 538

D. Mattheus Evangelista. 58
 140. 194. 263. 299. 438

Maximus Tyrius. 101. 219

Meleager. 129. 379

Minutius Felix. 15. 60. 93. 271
 568. 634. 637. 657

Mofchius. 245. 367. 484

Moses. 56. 282. 613. 727.

N.

Nzvius. 148. 231

Nemesianus. 347

Niarchus. 176. 339

Necandri Scholiastes. 62

Nicod. Frischianus. 361.

Nonius Marcellus. 74. 149
 174. 205. 213. 238. 441. 579

Nonnus. 58. 74. 485

Nicolanus Rigaltus. 691.

O.

Onosphrius Panvinius. 309. 588
 637. 651

Onofander. 690

Oppianus. 152. 315

Optatus Afer. 392

Origenes. 537

Ovidius. 8. 10. 36. 46. 47. 48
 103. 112. 128. 131. 136. 141. 143
 176. 183. 187. 191. 192. 193. 197
 200. 201. 219. 220. 231. 232. 235
 261. 318. 319. 350. 355. 359. 383
 393. 419. 433. 452. 461. 462
 465. 467. 477. 537. 540. 543
 544. 559. 560. 581. 616. 618.
 652. 653. 659.

P.

Papinianus Ictus. 404. 408

Passio Afræ. 725. 66

Paul. Diaconus. 441. 536

Paulus Ictus. 78. 235. 408. 426
 482. 512. 518. 522. 615. 622. 616.

Paulinus. 590

Parthenius. 474

Pausanias. 34. 265. 448. 536
 699. 722

Paulus Vvarnefridus. 209

Pedo Albinovanus. 40. 47. 49
 50. 166. 200. 437. 623

Persius. 57. 99. 101. 117. 128. 135
 167. 380. 569. 602

Petronius Arbitr. 3. 116. 136
 197. 201. 213. 219. 352. 389. 436
 442. 448. 571. 670. 726

Petrus Arvernus Veneçab. 136

Petrus Colvius. 78.

Petrus Daniel. 313.

Petrus Faber. 151. 683. 726

Petrus Victorius. 50. 91. 137. 188
 308. 560

Phædrus. 69. 506.

Philo Carpathiorum Episco-
 pus. 64

Philo Iudæus. 228. 334

Phle-

I N D E X

- Phlegon Trallianus.** 3. 436.
Philostratus. 23. 298. 564
Philip. Camerarius. 181
Phocylides. 484. 531
Pindarus. 315. 446
Pindari Scholiaſtes. 35. 361
Plato. 6. 42. 67. 95. 214. 221. 258
 275. 443
Plautus. 73. 75. 76. 116. 148. 152
 153. 174. 290. 291. 503. 579. 581
 600. 606. 732
Plinius Hiſtoricus. 7. 9. 10. 11
 16. 27. 43. 49. 55. 56. 62. 63. 72
 87. 80. 90. 99. 103. 124. 107. 110
 113. 118. 130. 140. 161. 167. 169
 186. 195. 215. 225. 258. 263. 277
 278. 317. 321. 331. 335. 337. 338
 344. 351. 363. 381. 389. 292. 299
 400. 441. 242. 452. 463. 467
 469. 470. 474. 478. 560. 565
 570. 578. 592. 600. 608. 627. 649
 662. 667. 671. 707. 710. 729
Plinius Secundus. 28. 54. 209
 250. 281
Plutarchus. 3. 11. 24. 26. 36. 68.
 69. 70. 76. 79. 82. 86. 105. 116
 128. 137. 139. 145. 146. 167. 168
 175. 182. 185. 187. 192. 195. 200
 205. 207. 214. 215. 218. 221. 223
 224. 225. 226. 227. 218. 233.
 239. 242. 244. 245. 247. 249
 251. 252. 254. 255. 258. 265. 290
 293. 302. 303. 305. 306. 307. 320
 323. 324. 327. 340. 341. 343. 354
 367. 371. 445. 458. 459. 462
 469. 508. 543. 544. 552. 565. 566
 567. 591. 593. 608. 614. 615
 618. 620. 634. 636. 659. 663
 667. 690. 692. 693. 695. 697
 700. 701. 704. 705. 708. 709
 713. 716. 719. 720
Polybius. 34. 81. 165. 245. 248.
 307. 699
Polyenus. 34. 81. 165. 245. 248
255. 307 (320)
Pomponius ICTus. 412. 493.
Pomponius Mela. 60. 334. 611
 675.
Porphyrio Horatii interpreſ.
 149. 159. 276. 546. 673. 676
 677. 680 (291)
Poſſidonius in vita Cypriani.
Prifcianus. 18.
Procopius. 337. 396. 678
Propertius. 37. 43. 44. 83. 103
 117. 128. 136. 137. 160. 176. 193
 219. 232. 234. 236. 280. 323. 333
 345. 352. 347. 354. 356. 363
 368. 373. 378. 381. 462. 464.
 476. 499. 559
Prudentius. 64. 280. 300. 464
 499. 540. 568. 653
Pythagoras. 13. 477
- Q.
- Quintilianus.** 8. 13. 118. 149. 197
 225. 232. 250. 254. 262. 336. 382
 395. 419. 480. 484. 496. 506
 604. 605. 611. 628. 715. 734
Q. Smyrnaeus Calaber. 214
 326. 331. 350. 364
- R.
- Ravardus.* 18. 19. 169. 352
Regum libri. 272. 299. 584
Rufinus. 103
Radulph. Fornertius. 513. 526.
Rutil. Geminus. 16
- S:
- Salvianus.** 233
Scavola ICTus. 409. 602
Scipio Gentili. 539
Seneca Pater. 47. 276. 336. 439
 521. 626. 686. 735
Seneca Philoſophus. 26. 35. 36
 37. 38. 39. 40. 72. 73. 108. 140
 182. 185. 200. 210. 211. 232
 268. 354. 356. 357. 389. 395. 465
 471. 474. 502. 504. 610. 617
 621. 646.
- Seneca

A V C T O R V M.

Seneca Tragicus, 40, 222, 343
650

Servius, 7, 8, 50, 67, 74, 82, 101
103, 104, 110, 112, 113, 118, 119
121, 122, 123, 127, 129, 136, 140
159, 166, 167, 170, 174, 195
224, 225, 233, 258, 260, 262
270, 302, 313, 315, 317, 318, 322
333, 339, 344, 373, 376, 387, 447
460, 467, 553, 556, 574, 583, 596
629, 635, 728

Servius Sulpitius, 264, 453

Sextus Philosophus, 60, 306
676, 678, 619, 681

Sex. Aurelius Victor, 277

Sicalus Flaccus, 275

Sidonius Apollinaris, 68, 73
170, 172, 235, 390, 616

Silius Italicus, 6, 8, 61, 129, 164
183, 198, 203, 242, 295, 318, 319
339, 435, 558, 676, 677

Solinus, 335, 420, 611, 707

Sophocles, 212, 220, 221, 331
554, 561, 683

Sophoclis Scholiastes, 485,
497.

Sozomenus, 318

Spartianus, 36, 44, 277, 280, 367
396, 603, 629, 638, 647, 650
797, 709

Statius, 23, 63, 140, 144, 148
151, 155, 199, 219, 239, 242, 277
278, 318, 327, 339, 345, 346, 351
377, 450, 497, 539, 547, 613,
680, 710

Statij Interpres, 140, 460

Strobus, 94, 484, 585, 675, 676
680

Strabo, 63, 64, 102, 365, 193, 314
334, 385, 434, 450, 452, 671
672, 673, 675, 676, 681, 730, 731

Suetonius, 28, 29, 32, 37, 39, 43
50, 71, 81, 98, 120, 131, 140, 156
337, 168, 169, 177, 199, 206

267, 218, 214, 225, 229, 242
249, 256, 274, 278, 279, 289
293, 304, 314, 330, 338, 341, 344
354, 355, 365, 374, 396, 400, 419
426, 435, 445, 449, 450, 454
462, 477, 519, 532, 533, 541, 552
557, 562, 572, 583, 600, 603
627, 630, 642, 649, 715, 717
718, 722, 725

Suidas, 94, 114, 116, 152, 153, 236
297, 376, 379, 432, 533, 552, 565
711

Symmachus, 325, 625, 648

Symphosius, 27

Synesius, 9, 189, 506,

T.

Terentius, 30, 182, 183, 184, 187
191, 206, 330, 377, 419, 503

Tertullianus, 15, 16, 53, 59, 93
139, 227, 228, 254, 332, 382, 389
391, 395, 442, 500, 578, 579
593, 594, 596, 602, 605, 640
657, 670, 671, 674

Thallus, 366

Theocritus, 116, 123, 276, 361

Theocriti Scholiastes, 134

Theodorus Marfilus, 18, 22, 76
97, 133

Theodoretus, 103, 216, 271, 308
330, 523, 640, 674, 676, 678
680

Theophrastus, 272, 466, 565
709.

Thucydides, 5, 305, 369, 694
720

Thucydidis Scholiastes, 5, 305
370, 372

Tibullus, 43, 201, 321, 339, 353
356, 378, 381, 382, 390, 453, 467
476, 499, 560, 578, 613, 628

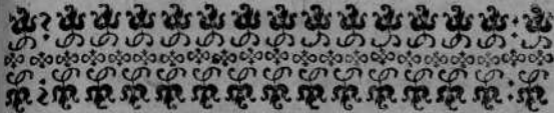
Trebellius Pollio, 445, 461
469.

Tricli-

INDEX AVCTORVM.

Triclinius. 212	316. 318. 319. 321. 322. 326. 332
Turnebus. 21. 74. 76. 321. 328. 151	332. 339. 344. 346. 351. 361. 365
263. 414. 491. 549. 553. 578	368. 375. 376. 377. 383. 390. 419
V.	447. 450. 459. 462. 464. 468
Valer. Flaccus. 328. 338. 433	520. 539. 546. 555. 556. 560. 562
Valer. Maximus. 27. 32. 44. 47	577. 662. 692
69. 72. 80. 81. 99. 105. 160. 167	Vlpianus Icus. 25. 74. 232
177. 225. 227. 254. 308. 334. 335	260. 272. 281. 283. 366. 404
345. 391. 393. 420. 433. 484	407. 411. 419. 420. 421. 449
597. 610. 631. 668. 687. 702. 704	454. 488. 489. 493. 494. 509
705. 715. 716. 729. 731. 736	515. 538. 603. 622. 658. 722
Valer. Probus. 383. 398. 404	Vopiscus. 437. 445. 457. 653
Varro. 7. 30. 48. 63. 75. 104. 153	X.
237. 238. 274. 287. 288. 301. 317	Xenophon. 69. 113. 305. 337.
341. 453. 483. 543. 549. 566. 550	536. 687. 693. 694. 698. 700.
611. 659. 702	Xiphilinus. 32. 33. 35. 98. 141
Vegetius. 51. 688	319. 322. 329. 339. 368. 395. 396
Vellejus Patereulus. 86. 180	471. 478. 490. 591. 607. 690
419. 651	591. 607. 509. 643. 688. 707
Victor Vticensis. 354	Z.
Virgilius. 10. 40. 47. 83. 98. 116	Zenobius. 153. 674.
118. 123. 125. 127. 136. 165. 166	Zonaras. 180. 228.
183. 197. 203. 224. 242. 277	

INDEX RERUM ET VERBORUM memorabilium, quæ in his quatuor libris de Funeribus Romanorum & Appendice continentur.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p>A Cerra mortuo apposita pag. 58</p> <p>Accipitres studiosi sepultura 666</p> <p>Aegyptij sepeliebant boves, felos, canes, &c. 713</p> <p>Aegyptij detestabantur cremationem & quare 11.</p> <p>mortuos ungebant 60</p> <p>mensis adhibebant unctos mortuos 62</p> <p>eosdem creditoribus oppignorabant 61</p> <p>se se radebant in luctu 215</p> <p>nigris vestibus omnium primi in luctu usi 233</p> <p>Aegyptiorum sepulturae 194</p> <p>Aethiopes gypso condiebant mortuos 65</p> <p>ad regis sui rogam se interficiebant 336</p> <p>Aethiopes Ιχθυοφάγοι in</p>	<p>paludes conijciebant mortuos 679</p> <p>Aetatis habita ratio in funeribus 24</p> <p>in Agrum pedes tot 482</p> <p>Alexander M. melle conditus 63</p> <p>Alba vestes faeminarum in luctu 238</p> <p>Amarantho sepulcra sparsa 564</p> <p>Amomum in rogam conijci- batur 345</p> <p>Αμύσσει παρειαί 196</p> <p>Αμφιδρυφείσ παρειαί 196</p> <p>Animalia varia ad rogam mactata 330</p> <p>Animam in primo ore, vel in primis labris tenere 40</p> <p>Antigenida iudicium de Siticinibus 146</p> <p>Annuli morientibus detracti 43</p>
---	---

INDEX RERUM

<i>Annuli mutati in luciu</i>	229	<i>mortuis</i>	63
<i>Annuli cum mortuo combu-</i>		<i>Assyrij collocabant desperatos</i>	
<i>sti</i>	44	<i>ante januas</i>	102
<i>Anser sepulcris</i>	711	<i>Atheniensium mos 2. 3. 190</i>	
<i>Antigenida dictum de sitici-</i>		<i>271. 205 & passim alibi.</i>	
<i>nibus</i>	146	<i>Atra vestes in luciu</i>	232
<i>Ἄσπερος Πόντος</i>	38	<i>Aurelys quomodo mortui ef-</i>	
<i>Apio sepulcra sparsa</i>	565	<i>ferantur</i>	19
<i>Apium in caena fimbri</i>	592	<i>Aurum positu in luciu</i>	230
<i>Ἀποφειδες</i>	552	<i>Ἄξιον ἔσπεωλα</i>	675
<i>Σπονήματα</i>	554	<i>Aurum cum mortuis reon-</i>	
<i>Apum pietas erga defunctos</i>	662	<i>ditum</i>	503
<i>Aqua lustralis ante fores fu-</i>		<i>Αυτοχειρες apud Græcos</i>	
<i>nestas</i>	114	<i>non cremati</i>	23
<i>Aqua aspergebantur rede-</i>		<i>Αυτοχειρες quidam sepul-</i>	
<i>untes à funere</i>	375	<i>tura prohibiti 728. 734</i>	
<i>Aqua inferis libatum</i>	554	<i>Αυτοχειρων pena</i>	735
<i>Aquila in virginem nutrici-</i>		<i>Αυτοχειρα omnis à Chri-</i>	
<i>am suam amor</i>	338	<i>stianis damnata</i>	736
<i>Aquila vehi consecratorum</i>			
<i>anima existimabatur</i>	644		
<i>Are in sepulcris</i>	558		
<i>Arca</i>	442		
<i>Ἀρδαίσιον</i>	114		
<i>Argens ab Hercule crematus</i>			
	3		
<i>Argenti</i>	301	<i>Babyloniorum mos</i>	63
<i>Arteria, Arterial</i>	554	<i>Βατρῆς canibus objiciunt mor-</i>	
<i>Ἀρτεμὴν ἡμέρας</i>	124	<i>tuos</i>	676
<i>Arma in rogu coniecta</i>	343	<i>Balsamo conditi mortui</i>	65
<i>Arma sepulcris affixa</i>	459	<i>Barba rasa in luciu</i>	210
<i>Arsipices sepeliebant fulgu-</i>		<i>Barbara gentes studiosa sunt</i>	
<i>ricos</i>	21	<i>sepultura</i>	669
<i>Asphaltis usus in condiendis</i>		<i>Barchi mortuos vulturibus</i>	
		<i>objiciabant</i>	678
		<i>Barginnæ</i>	171
		<i>Bruta sepultura studiosa</i>	
			661
		<i>Bustum</i>	313
			Bulla

ET VERBORUM

Busta Gallia	301	pulvere aspergebant	203
Bustuarie moechæ	491	mortuis offerebant	218
Busta frequentabant	vene-	Capite operio Dij salutaban-	
fica	498	tur	224
Bustirapi	579	Capitib. velatis filij paren-	
prope Bustum quam diu du-		tum funera comitabant	
rarint qui funus profe-		223 & filia apertis	224
quebantur	375	Captivi ad rogam maculati	
			332
		Capulum	174
		Capulus	45E
		Capularis	174
		Carum consuetudo	151. 369
		Καεῖναι	151
		Καελη Μῆσοε	151
		Καεληωαι	210
		Christiani ungebant mortuos	
			59
		Christianis sepultura dene-	
		gata ab Imp. Ethnicis	
			725
		Carbasa	238
		Carnifices extra urbem ha-	
		bitabant	29E
		Carmen sepulcri	462
		Καταγεωτες	264
		Casia in rogam coniecta	
			345
		Castellum S. Angeli	396
		Castri mortuos bestiis obijci-	
		unt	676
		Καταμύδν pro mori	49
		Καθεδραι	550
		Calcus usus in condiendis	
			mor-
		Bbb 2	

INDEX RERUM

<i>mortuis</i>	65	Cineraria	366
<i>Cecrops Athenis humatus</i>	2	Cinerarij	366
<i>Cedri usus in conditura mortuorum</i>	62	<i>Cibi in epulis funerib.</i>	591
<i>Ceraulæ monumentarij</i>	146	<i>Collato ere elati viri clari sed pauperes</i>	26
<i>Cerei funeribus pralati</i>	127	<i>Collocato mortuo custos appositus</i>	98
<i>Cera conditi mortui apud Persas</i>	64	<i>Collocatio mortuorum, quibus ceremonijs peracta</i>	95. seq.
<i>in Ceramico publicè sepeliebantur Athenis viri clari</i>	297	<i>Columna in sepulcro</i>	447
<i>in Ceo insula sexagenarij cutam bibebant</i>	731	<i>Colchi suspendebant mortuos è patibulo</i>	680
<i>Celta busta frequentabant</i>	500	<i>Combustio vide Crematio</i>	
<i>Cenotaphia</i>	533	<i>Comam nutriebant viri in luctu</i>	207
<i>Cenotaphia quibus extrusolita</i>	533	<i>Coma rasa in luctu</i>	209
<i>Cenotaphia Pythagoreorum</i>	537	<i>Commodare lacrymas alteri</i>	584
<i>Cenotaphij indicium apud Athenas</i>	535	<i>Comitare funus</i>	182
<i>Cenotaphia an religiosa ob Cereris sacra luctus minuebatur</i>	631	<i>Componere</i>	365
<i>Χθόνια λυγρὰ</i>	554	<i>Conclamati mortui & quare</i>	103
<i>Χοαί</i>	553	<i>Convitijs onerabant Deos in luctu</i>	298
<i>Χερνιψ</i>	554	<i>Conditorium</i>	389
<i>Cineres & ossa combustorum quomodo dignosci poterint à cineribus lignorum</i>	362	<i>Conditivum</i>	389
<i>Cineres & ossa in urnas condita</i>	366	<i>Contrectare cadaver sepulcro illatum nefas</i>	496
		<i>Coorum mos</i>	611
		<i>Convivijs abstinebant inluctu</i>	626
		<i>Consecrationis origo</i>	633
		<i>Consecratio pub. & privata</i>	635
		<i>Con-</i>	

ET VERBORUM

Consecrata etiam femina	642	Cremationis causa	7.8.10
Consecrationis publica ritus	636	Crematio quando desita	14
Consecratorum anima ab aquila vehi existimabantur	644	Crines vide Capilli	
Consecratus quis honor habitus	649	Crocus in rogam conjectus	345
Consules vulgari sede sedebant in luctu	624	Cupressus indicium domus funesta 110. & quare 113	
Corinthiorum mos	261	de Cupresso fabula	111
Κορινθίων	170	Cupresse rogam circumdatus	317
Corpus mortui condebatur in in arcam cum omni ornatu funebri	369	Calina quid	289
Corpora in sepulcris an ad orientem posita vel occasum	370		
Corpora supina ponebantur in sepulcris	372	D.	
Coronati mortui s7. & quare	93	Dalmatica	82
Coronis sparsus lectus funebri	88. 89	Dardaniensium mos	53
Cæna funebres vide Epula		Dapes in rogo combusta	346
Cæmeteria extra urbem	317	Decrepitus quis?	
quando cæperint esse in urbe	309	Deliorum sepulcra ubi	265
Cænam è rogo rapere	578	Democriti de servandis in melle mortuis opinio	7
Corvus sepultus	710	Decursio funebri circa rogam quo ritu celebrata	326.337
Corvici sepulcrum	710	usurpata etiam in parentalibus	330
Crematio antiquissima	5	Demoliri sepulcrum nefas	488
Crematio quibus gentibus usitata	10	Denicales feria qua? quid ijs factum. Ibidem	548
		Desperati qui	100
		Desperatos ad januam penetrare quibus gentibus usitatum	101
		Deos convitijs onerabant in luctu	198
		Ebb 3	Deo

INDEX R E R U M

Delphini student sepultura 665, 667	Elatio mortuorum 115
Delphini sepulchrum 713	Elati interdum reviviscunt 104
Derbices senes cadunt & comediunt 672	Elationis dies 119. tempus nocturnum & diurnum 121
Deorum templa lapidabant aras subvertebant in lustru 199	Elugere 622
Deus viduus extra urbem cultus 271	Elephantes studiosi sepultura 665
Diei raptus 125	ΕΥΤΑΦΙΑ 339
Digitus mortuo abscissus & quare 357	Επιγραφή 461
Dignitatis ratio habita in funerib. 25. 26	Epula funebres publica & privata 569. quando celebrata 580. Christianorum luxuriosa 588
D. M. S. 463	in Epulis funerib. cenabant albati 595
Designator 605	Epula funebres Iudaorum 584 & Graecorum 586. in Epulis funebribus laudes mortui recitata 587
Divi Imperat 648	Epularum funebrium cibi qui? 591
Domus funesta indicia 110	Equi in lustru rasi 267
Domus an sepulta funera 258	Equi honorifice sepulti 706
Domus æterna 390	Equi in magnatum exsequijs 190
Domus pro sepulchro Ibid.	Essedones capita mortuorum inaurant 674
Dona in rogam conjecta 338	Extra Exquilinam portam sepulti pauperes 288. supplicia sumi solita 289
Δώρεα 339	Exsequias ire, venire 182
Δεῦναι παρειαῖς 196	Exsequi funus Ibid.
Ducere 118	Exse-
Ducere funus, exsequias 117. 118	
E.	
Ευχυτείσπια 555	
Εκπέμπειν 182	
Εκκομίζειν 116	
Εκφέρεται 116	
Efferre 115	

ET VERBORUM.

Exsequias ignoto homini ire, vitio datum 185	Femina & Virgines apud priscos Christianos non i- bant exsequias 189
Exuvie hostium sepulcris af- fixa 460	Feralia 543
Exverriator, Exverræ 548	Feraliorum origo, dies, men- sis 543
Εὐαγγελίου 390	Filij velatis capitibus fane- ræ parentum comitaban- tur, filiae apertis & quare 223.
F.	Flaminica non licitum mor- ticinas soleas habere 207
Faba in cœna funebri 391	Flamini Diali nefas audire tibiae funebres 142
Faces in funeribus 128	non licebat bustum ingre- di aut mortuum attingere 267
in parentalibus 131	Floribus sparsus lectus, quo mortuus offerrebat 38
à Christianis cur usurpa- te 131	Focum non instruebant in lectu 627
Facere pro vivere 474	Formica student sepultura 602
Facultatum habita ratio in funeribus 25	in Foro sepeliebantur viri clari apud Græcos 305
Fasces cum honorum insigni- bus lectum mortui ante- ferrebantur sed inversi 165	per Forum ducebantur Fun- era 243.
Fasces inversi lectus signum 106	in Fronte pedes tot 482
Februario mense celebrata parentalia 545	Fulguriti non combusti sed humati 16. quibus cere- monijs 17. 22
Femina clara in honestissi- veste elata 83 in funus co- gnati prodire solita Roma & Athenis 187 cum viris combusta 333	Fulminis pro fulmen 17
Feminarum vestis lugubris quo colore 236	Funeris stymon 129
Femina Græcia in lectu an semper tonsa 205. faciem velabant in publico apud varias gentes 226	Funera cum cantu clara 132

ET VERBORUM.

H.		Hyperborei visa satiri pra-	
Habitare in sepulcro dolo		cipitabant se in mare 679	
malo nefas	489	Hircani semivivos vultu-	
D. Hadriani sepulcrum	396	rib. & canibus obijciunt	
Heraclitus & Heraclides			676
Ponticus cremationē mor-		I.	
tuorum probarunt	7	Ιαλεμ⊙	152
Hercules cremationis autor	3	Ιαλεμωλη	153
Herulorum faemina ad tu-		Ιαλέμω ψυχοτε⊙	153
mulos maritorum se su-		Iberi parvulos desperatos o-	
spendebant	337	stiatim circūferebant	102
H. E. T. F.	404	Iberi mortuos vulturibus ob-	
Hic jacet	466	ijciunt	677
Hic situs est	466	Ιηλεμλζβ	152
Hirundinas sepultura stu-		Ιηλεμισρια	153
dent	662	Ilicet	373
Hibernia insula habitatores		Imagines damnatorum fra-	
devorant mortuos	671	cta	163
Hostibus caesorum cadavera		Imagines in funeribus pra-	
ad sepulturam concessa		lata 159 qua & qua nō	161
primum ab Herculo	695	Imagines consecratorum in	
Hostibus non denegata sepul-		magna veneratione habi-	
tura	692	ta	652
Hosles ipsi hostibus sepultura		Imperatores in urbe sepulti	
honorem praestiterunt	699		293
Hostibus patria sepultura de-		Imperatoribus incumbit cu-	
negata	714	ra sepeliendorum militum	
Homicidis sui manus abscissa		in bello caesorum 686. &	
	734	quare	690
Homicida sui non sepulti	733	Incantatores mortuos muti-	
Hoc monum. heredes non		labant	496
sequitur	423	Indorum faemina cum viris	
Humeris elata funera	167	mortuis comburi opta-	
Humatis quis	483	bant	333
Hymni cantati in funeribus		Indi vulturibus obijciunt mor-	
Christianorum	154	Bbq s	1105

INDEX RERUM

<i>mos</i>	678	Iohan. Duns Scotus ecclasi-	
Inducijs factis casorum corpo-		corruptus offertur	117
ra ad sepulturam postula-		Ire exsequias	182
ta	501	Ismeria iudicium de Sicicini-	
Inferia unde dicta	552	bus	146
constabant liquoribus &		Iter ad sepulcrum	492
victimis	553	Iudai ungebant mortuos	58
Infantes non combusti sed hu-		Iudai extra urbem sepelie-	
mati	16	bant mortuos	203
Inferendi ius impetrandum		Iudaeorū sacerdotibus non li-	
ab aliis si quis proprium		cibat ad mortuos accedere	272
monumentum non habe-			
ret	431	Iudai observabant discrimen	
Inferre in sepulcrum alie-		locorum sepulcro destina-	
num nefas	492	torum	299
Inscribendorum sepulcrorum		Iudai aromata super lectos	
mos	461	Regum comburebant	348
Inscriptionum formula so-		Iuramenta per nomina conse-	
lennes	463	cratorum sanctissima	665
Inscriptiones cavebant in-		Iustitium iudici solitum in	
terdum de personis qua in-		luctu	623
ferri debebant, & qua		L.	
non	422	Lacedamonij in purpura effe-	
Inscriptiones continebant de		rebant mortuos	82
functi nomen	464	Lacedamoniorum virgines	
parentes, patriam & famili-		aperta facie nupta velata	
am	465	in funus prodibant	228
elogia & res ge-		Lacedamonij in urbe sepelie-	
stas	468	bant mortuos	306
spatium vite	471	Lacedemonij parcus uteban-	
conjugii annos	473	tur in inscriptionibus monu-	
mortis		mentorum	461
causam	476	Laceratos lacerabant in luctu	
testamenta			192
& legata, &c.	478	Lacryma funus prosequenti-	
Inscriptiones concipiebantur		um	191
vel prosa oratione vel		Lacry-	
verso	462		
Insignia magistratus in luctu			
posita	229		

ET VERBORUM

Lacrymas commodare al-	Libitina quid?	88
teri	571	Libitina funerum Dea ibid.
Latus, Latura pro feretro	173	in Libitina ararium mortuo
Lacte inferis libatum	566	aliquo nummus conijcia-
Lactuca in cœna funebri	592	batur ex instituto Servij
Laqueo qui vitam finerunt		Tullij
non sepulti	728	in Libitina templo τὰ θεῶν
Laudata funera pro rostris	244	ταφᾶς venalia & quara
		69
Laudus	151	Libitinarij homines viles
Lata omnia vitata in luctu	625	Libitinarij numerum mori-
		entium observabant
Lectica elati mortui honestio-	175	Libitixensis porta qua
res		Liberti novi funebrem le-
Lectica à quot hominib. por-	178	ctum domini sui precede-
tata		bant
Lectica hæc interdum erant	179	Libum in cœna funebri
aperta interdum lecta		Libitores in fascibus precede-
Lecticarij Ecclesia Constanti-	171	bant luctum mortui
nopolitane		Loerensas luctu abstinebant
Lecti plures uni mortuo pra-	159	
lati		Loca sepulcrorum privata
Lectus, quo mortuus effereba-	88	in hortis vel agris propter
tur, floribus & coronis		vias publicas
sparsus		237
Leones studiosi sepultura	667	Loca publica sepulcrorum
Lessus	151	dium generum
Lens in cœna funebri	593	448
Lex Solonis de matutina fu-		Loculis conditi in sepulcra
nerum elatione	123	subterranea collocaban-
Lex Juliani contra diurnas		tur mortui.
elationes	127	441
Lex Severi contra credito-		Longobardi perticas statu-
res, qui debitoribus suis se-		bant in sepulcris
pulturam denegant	120	538
		Lotio mortuorum
		152
		Lucerna in sepulcra
		372
		Luctus legitimus tempore
		pub

INDEX RERUM

<i>pud Iudeos</i>	613	<i>mortuos à feris laniatos</i>	679
<i>Lacedæmonios & Romanos.</i>	614	<i>Massageta senes cadunt & comedunt</i>	672
<i>Luctus muliebris tempus annum & quare</i>	610	<i>Mafsiliensibus publica funera usitata</i>	34
<i>Luctus qua gentes abstinerint</i>	61	<i>Mafsil. duo genera feretorum habebant</i>	177
<i>Luctus ob quas causas minus solitus</i>	628	<i>Mafsil. luctu abstinebat</i>	610
<i>Luctus amat inusitata</i>	225	<i>Massilienses à Roxdejanis probarunt</i>	730
<i>Ludi in funeribus Indiævis</i>	600	<i>Manus abscissa homicidæ sui</i>	734
<i>Ludorum funebriũ origo</i>	596	<i>Matutino tempore elati mortui</i>	123
<i>Ludi ex testamento dati in funeribus privatorum</i>	602	<i>ob Megalensia luctus minutus</i>	630
<i>Ludi in funeribus mulierum</i>	603	<i>Melle conditi mortui</i>	63
<i>Ludorum funebrium spectatores sedebat penulati</i>	606	<i>Memoria</i>	387
<i>ob Ludos Iovis Opt. Max. luctus minuebantur publicè</i>	630	<i>Mensa in sepulchris</i>	538
<i>Ludij & Mimi funeribus adhibiti</i>	156	<i>Meretrices stabant in sepulchris</i>	491
<i>Lugubria coloris nigri</i>	232	<i>Messeniorum mulieres non prodibant in funus</i>	188
<i>Lugubria sumere, ponere, induere, exuere</i>	232	<i>Metia porta qua</i>	290
<i>Luscini & tumulus</i>	712	<i>Milites ad tubam elati</i>	139
<i>Lustrabantur aqua redeuntes à funere</i>	375	<i>Monumentum</i>	387. vide sepulchrum
<i>Lydia harmonia lugubris</i>	145	<i>Mortuaha pro vestibus lugubribus</i>	231
<i>M.</i>		<i>Mortui in honestissima veste elati</i>	80
<i>Majestatis læsæ rei non sepulcra</i>	714	<i>Mortuis collocatis pueri muscas abigebant, vel ventulum faciebant</i>	98
<i>Magi cremabant mortuos</i>	13	<i>Mortuorum vita redditorum</i>	exciv.
<i>Magi Persarum humabant</i>			

ET VERBORUM

exempla	104	Naufragi radebantur	212
Mortui à quibus gentibus devorentur	669	Νεκροεἰδίω	454
de Mortuis sive in urbe sive extra urbem sepeliendis		Νεκρὰς ὑποσπασθῆς δῆ- vai. καὶ ἀπολαμβάνειν	
lex Leonis Imp.	260	de quibus dicatur	698
Mortuos in urbe sepelire quando licuerit	260 & 307	Nenia	149
Mortuum sepulcro illatum nefas contrectare	496	Nenia nugis plena	143
mutilare 496 spoliare 501 transferre	511	Nenia an vox Phrygia	150
Mortuorum anima ab inferis evocari credita	499	Nenia ad tibiā cantata	149
Mortuorum translatio	511	Νηνεῖζεοῦται	150
Mula monumentum	708	Nigra vestes in luctu usurpata	232
Mulieres lavabant mortuos	67	Nitri usus in conditura mortuorum	62
Mulieres funereæ	ibid.	Noctū elata funera acerba & quare	121
Muliebres vestes induere turpe habitum	225	Novemvialis qua	554
Munera	338		
Munera in rogū coniecta	338	O.	
Murana sepulta à quo	712	Obba quid	594
Myrrha usus in condiendis mortuis	64	Oculi morientibus clausi, & à quibus 45. & quare 50 in rogū positus referari	321
Myrrha in rogū coniecta	345	Oculorum pupilla morituris albescere solita	51
Myrto sepulcra sparsa	566	Odores in rogū coniecti	344
Mysi funebribus pompis adhibiti ad luctum sciendum	150	Olla sepulcrales donata, etiam interdū publicè	286 297
		Ὀμφακίαι νεκροῖ	38
		Ὀφθαλμοῖς καθαρῆν, συγκλείειν, σωμαρο- τήν	45
N.		Orationum funebrium origo	245
Nardus in rogū coniectus	345	Orationes funebres à quibus habitæ	
Nasamonæ busta frequentabant	500		

INDEX RERUM

<i>habita</i> 248. <i>feminis quando decreta</i> 251	<i>Parentalia annua factibus honorata</i> 131
<i>Orationibus funebrib. historia vitata</i> 236	<i>Pavone vehi fingeantur foemina consecrata</i> 644
<i>Orciniana sponda</i> 173	<i>Παρεμπύπτιν</i> 182
<i>Oscula data morientibus & quare</i> 39. <i>item mortuis & in rogam ponendis</i> 43	<i>Parentare atro die nefas</i> 551
<i>Ossilegy ceremonie</i> 352 & se.	<i>Parentalia quibus diebus celebrata</i> 542
<i>Ossilegium</i> 352	<i>Pax sepultis</i> 383
<i>Ossa militia & peregrè mortuorum lecta & in patriam reportata</i> 359	<i>Pectora lacerabant in luctu</i> 192
<i>Ossa & cineres quomodo dignosci potuerint ab ossibus animalium</i> 362	<i>Pecunia cum mortuis recedita</i> 503
<i>Ossa & cineres in uras condebantur</i> 366	<i>Πελαδρομή</i> 326
<i>Ossuaria</i> 366	<i>Περίδειπνον</i> 586
<i>Ὀσθήκαι</i> 366	<i>Πελαδειπήσιν</i> <i>ibid.</i>
<i>Ὀσδοχεῖα</i> <i>Ibid.</i>	<i>Perse detestabantur cremationem</i> 12
<i>Ova in caenis funeb.</i> 593	<i>Perse cera mortuos oblinunt</i> 64
P.	<i>Perse postremis temporibus mortuos feris obijciebant</i> 678
<i>Paidei egrotos cadunt & devorant</i> 671	<i>Perduellibus sepultura denegata</i> 715
<i>Pæones in aquam projiciebāt mortuos</i> 679	<i>Pheretrorum discrimen pro qualitate defunctorū</i> 175
<i>Page quid?</i> 447	<i>Pheretrum</i> 175
<i>Panabi Libya populi regum capita inaurata suspendunt in templis</i> 675	<i>Phryges pompis funebribus adhibiti ad ciendum luctum</i> 150
<i>Panis in caena funebri</i> 593	<i>Phryges tibias funebres invenerunt</i> 151
<i>Papyrus rogo adhibita</i> 316	<i>Picea indicium funesta domus</i> 110
<i>Parthi avib. & canibus obijciunt mortuos</i> 679	<i>Pica</i>

ET VERBORUM

<i>Plea tubicinum sonos imitata</i>	257	<i>Christianorū, & quartē</i>	154
<i>Pix rogo adhibita</i>	316	<i>Psalteria in funerib.</i>	<i>Ibid.</i>
<i>Plañctus in luctu</i>	192	<i>Υυχαγωγίας religio</i>	361
<i>Polire agros</i>	74	<i>Publico abstinere luctus si-</i>	
<i>Polincoo. Polingo</i>	74	<i>gnum</i>	624
<i>Pollinctores mortuos unge-</i>		<i>Publicum funus</i>	31
<i>bant</i>	74	<i>Pueri muscas abigebant à</i>	
<i>Pollinctor pro ustore</i>	<i>Ibid.</i>	<i>collocato mortuo</i>	98
<i>Πολυάνδριον</i>	432	<i>Pulticula in cœnis funebrib.</i>	
<i>Pontici populi decorant mor-</i>			694
<i>tuos</i>	671	<i>Purpura mortuorum</i>	82
<i>Pontifici Max. an licitum</i>		<i>in Purpura elati viri clari</i>	
<i>intueri mortuos</i>	268	<i>Lacedamone</i>	83
<i>Porca præcidanea Cereri ma-</i>		<i>Purpuram in luctu gestare</i>	
<i>clata</i>	549	<i>nefas</i>	230
<i>Porho sepulcra sparsa</i>	564	<i>Paticulæ vel Puticuli</i>	287
<i>Præficæ</i>	147	<i>in Puticulis sepulti pauperes</i>	
<i>Præfica nemã cantabãt</i>	149		287
<i>Præfica dicente, Ihcet, domi-</i>		<i>Puticuli extra portam Ex-</i>	
<i>tionem parabant</i>	373	<i>quilinam</i>	288
<i>Præfica modum plangendi a-</i>		<i>Pyra</i>	315 <i>vide Rogus</i>
<i>lijs dabant</i>	194		Q.
<i>Præcidaria vel Præcidanea</i>		<i>Quereles venerabant Deos in</i>	
<i>porca</i>	594	<i>luctu</i>	198
<i>Prætexta mortuorum</i>	81	<i>Quius mortuorum</i>	382
<i>Πραμαθιων</i>	215	<i>Quietem optabant mortuis</i>	
<i>Proditoribus sepultura dene-</i>			382
<i>gata</i>	719		R.
<i>Prolugere</i>	622	<i>Rasura virorū lugubris</i>	209
<i>Ρεσπέμπτω</i>	182	<i>Rei capillū submittebant</i>	209
<i>Prosequi funus, qui soliti</i>	184	<i>Religiosus locus quis</i>	418
<i>Prosequi funus</i>	182	<i>Reliquia quomodo condi so-</i>	
<i>Ρεσρεσις</i>	95	<i>liza</i>	365
<i>Psalmi cantati in funeribus</i>		<i>Requitorium</i>	389
		<i>Reviviscentiū exempla</i>	104
			<i>Abodio.</i>

INDEX RERUM

<i>Rhodiorum mos de carnifico</i>	291	<i>Sandapila à quot hominib.</i>	
<i>Ricina</i>	237	<i>portata</i>	178
<i>Rogus ex quibus lignis</i>	316	<i>Sanguine parentatum infe-</i>	
<i>in modum ara extruebatur</i>	318	<i>ris</i>	556
<i>pingi solitus</i>	317	<i>Sarcophagus</i>	391
<i>cupresso circumdatus &</i>		<i>sacrificare funere pollutus</i>	
<i>quare</i>	317	<i>nefas</i>	270
<i>à quibus incensus</i>	322	<i>Sacerdotia instituta conse-</i>	
<i>vino respergi solebat</i>	350	<i>cratis</i>	650
<i>modo altiores, modo hu-</i>		<i>ob Saturnalia lucius minu-</i>	
<i>miliores</i>	319	<i>tus</i>	630
<i>Rogos quàm propè alienus</i>		<i>Scurra funeribus indiciuis</i>	
<i>ades extruere licitum</i>	320	<i>adhibiti</i>	156
<i>Rosis sparsa sepulcra</i>	561	<i>Scythæ cum amicis mortuis</i>	
<i>pro hostris collocabantur fi-</i>		<i>sepeliri optabant</i>	336
<i>nera</i>	244	<i>Scythæ devorant mortuos</i>	670
S.		<i>Scythæ quidam suspendunt</i>	
<i>Sacrilegis sepultura denega-</i>		<i>mortuos</i>	680
<i>ta</i>	719	<i>Sella posita mortuis in thea-</i>	
<i>Sal in cœna funebri</i>	593	<i>tro honoris gratia</i>	609
<i>Salis usus in conditura mor-</i>		<i>Sedes pro sepulcro</i>	390
<i>tuorum</i>	62	<i>Sepulcra à vita</i>	419
<i>Saliari carmine cani insignis</i>		<i>communis</i>	418
<i>honor habitus</i>	699	<i>familiaris</i>	421
<i>Salve & Vale clamabant</i>		<i>gentilia</i>	419
<i>discessuri à funere</i>	376	<i>gentilitia</i>	419
<i>Sacra aspectu contactuq; rei</i>		<i>hereditaria</i>	418
<i>funestæ contaminabantur</i>	267	<i>patria</i>	418
<i>Sandapila</i>	176	<i>privata</i>	417
<i>Sandapelones</i>	170	<i>singularia</i>	417
<i>Sandapilarii</i>	ibid.	<i>Sepulcra à quibus extrui so-</i>	
<i>Sandapila elati homines vi-</i>		<i>lita</i>	395
<i>les & servi</i>	176	<i>ab heredibus extructa ul-</i>	
		<i>trò</i>	409
		<i>ex testamento facta</i>	405
		<i>modò humiliora, modò al-</i>	
		<i>tiora</i>	

ET VERBORUM

<i>ziora extruebantur</i>	443	<i>Tarentinorum in urbe</i>	306
<i>hostium non sunt religiosa</i>	438	<i>quare</i>	306
<i>lapidea</i>	451	<i>Sepulcra clarorum hominum</i>	
<i>marmorea</i>	453	<i>videre gratum est</i>	384
<i>testacea</i>	452	<i>alienare nefas</i>	494
<i>sancta & sacra quo sensu</i>		<i>demoliri nefas</i>	488
<i>dicta</i>	481	<i>in Sepulcra incidere omen</i>	
<i>solitudinis causa frequen-</i>		<i>inauspiciatum</i>	270
<i>tata</i>	490	<i>in Sepulcra erecta columna</i>	447
<i>coronis & floribus sparsa</i>		<i>ara</i>	558
	560	<i>domuncula</i>	447
<i>sepeli solita</i>	449	<i>mensa</i>	558
<i>varijs simulacris ornata</i>		<i>statua</i>	446
	454	<i>in Sepulcra liberti jubeban-</i>	
<i>Sepulcra in agris</i>	273	<i>tur morari</i>	489
<i>in domibus</i>	258	<i>stabant meretrices</i>	491
<i>in hortis</i>	273	<i>habitare dolo male nefas</i>	489
<i>in montibus vel ad radi-</i>			
<i>ces</i>	447	<i>in Sepulcrum alienum in-</i>	
<i>in templis</i>	300	<i>ferre aliquem nefas</i>	492
<i>in urbe quorū fuerint</i>	306	<i>in Sepulcrum sumptus item-</i>	
<i>in vijs publicis</i>	274	<i>que modus interdum te-</i>	
<i>Sepulcra communia in sub-</i>		<i>ramento definitus</i>	408
<i>terraneis adificiis conca-</i>		<i>interdum arbitrio hereditē</i>	
<i>meratis</i>	436	<i>permissus</i>	412
<i>Sepulcra singularia olim in</i>		<i>Sepulcri carmen</i>	462
<i>cavernis vel fossis</i>	435	<i>Sepulcri etymon</i>	386
<i>Sepulcra in certas partes di-</i>		<i>Sepulcri locus in alieno fun-</i>	
<i>spertita</i>	427	<i>do emptus</i>	281
<i>Sep. publica pauperum extra</i>		<i>etiam donatus</i>	283
<i>portam exquilinam</i>	288	<i>Sepulcri religio quando inci-</i>	
<i>Sep. publica virorum illu-</i>		<i>piat</i>	483
<i>strium in Campo Martio</i>		<i>quot modis violata</i>	488
<i>vel Exquilino</i>	292	<i>Sepulcri spaciū definitum</i>	482
<i>Sepulcra Spartanorum &</i>			

INDEX RERUM

<i>Sepulcri vox metaphorice usurpata</i>	392	<i>Silicernium duplex</i>	575
<i>Sepulcrorum amplitudo Athenis prohibita non Roma</i>	443	<i>Silicernium</i>	570
<i>area communes</i>	430	<i>Simulacra gentium & urbium subactarum in funebus prelata</i>	164
<i>janua</i>	437	<i>Sine querela, offensa, &c.</i>	474
<i>janitores</i>	438	<i>Siticines</i>	335
<i>inscribendorum mos</i>	462	<i>de Siticinibus Antigenida</i>	
<i>sepimenta ex qua materia</i>	449	<i>judicium</i>	146
<i>Sepulcro eodem conditi amici</i>	433	<i>Smyrnæorum mos</i>	264
<i>Sepulcri violati pœna sex</i>	521	<i>Solium</i>	442
<i>Sepultura duo genera Romanis & Græcis usitata</i>	9	<i>Sonus gravis feralis</i>	145
<i>Sepulti ex are collatio</i>	26	<i>Σοφῆδευ</i>	175
<i>Sepultura est juris gentium & prope divini</i>	683	<i>Σοφοκλῆς</i>	176
<i>Sepultura est ex jure non scripto, sed omnibus scriptis certiore</i>	686	<i>Σοφοκλῆς</i>	176
<i>Sepultura ratio in bellis habita</i>	686	<i>Sponda orciniana</i>	177
<i>Sepultura honor quibus denegatus</i>	714	<i>Spartani in urbe sepeliebant mortuos, & quare</i>	306
<i>Sequi funus</i>	182	<i>Spolia ab hostib. capta lectū mortui antelata</i>	164
<i>Servi ad rogam maculati</i>	332	<i>Stabula cadaverum</i>	391
<i>Sestertium</i>	290	<i>σεπρωτιᾶ</i>	192
<i>Sicyoniorum mos</i>	265	<i>Strava Gothorum</i>	466
<i>Sidones mortuos comedunt, excepto capite quod inaurant</i>	674	<i>de suo</i>	411
<i>Sil.</i>	570	<i>de sua pecunia</i>	411
<i>Silitum</i>	570	<i>Suggrundarium</i>	16
<i>Silicernij etymon</i>	570	<i>Supercilia rasa in lectu</i>	216
		<i>Supra genua tollere</i>	18
		<i>Supplicio affectorum cadaverum sepulta</i>	722
		<i>Suspendiosi qui?</i>	726
		<i>Suspendiosi sepultura prohibiti</i>	726
		<i>Συμεν Φίλεδν</i>	374

ET VERBORUM

Syracesanorum mos	265	Τιθεῖν τὴν κήρυξιν	202
T.		Titulus monumenti	462
Tadio vita qui se exanimaverunt, sepulti	730	Toga amici mortui	78
Tarentini in urbe sepeliebant mortuos & quare	307	Toga anthracinae	238
Τάφῳ	386	Tonsus lugubris foeminarum	204
Τάφῳ ἔμψυχῳ	394	Troglodita mortuos saxi operiunt	681
Teniarū usus in sepulcris	566	Τρύχῳ	80
Templa Deorum lapidata in luctu	199	ad Tubam elata funera	135
Templa erecta cōsecratū	649	& qua	139
Templorum origo à sepulcris	308	Tuba funebres latiores & longiores reliquis	143
in Tēplis sepulti mortui	310	Tumulus	391
T. E. I. H. F. C.	404	Τυμβάδες	498
Terram levem vel gravem mortuis precabantur	378	Τυμφωρύχοι	506
Terram ter inyciebant mortuis in via oblatis	483	Tyrannis sepultura donegata	717
Thesaurus orcius	391	V.	
Thracēs luctu abstinebāt	611	Vale inclamabant discessuri à funere	376
Thracum foeminae cum viris comburi optabant	333	Varsij in Aquitania reperta arca plumbea, in qua condita bracteola aurea cum mirabili inscriptione	504
Thus in rogam conjiciebatur	345	Venire exsequias	182
Tibareni suspendebant mortuos è patibulo	680	Ventos optabant rogo incenso	321
Tibia an in omnibus funeribus	141	Venefica in sepulcris crebro versabantur	498
Tibicinum numerus à Decemviris definitus	141	Vespillones	170
Tibias funebres audire an Flamini Diali licitū	142	à Vespillonibus qui elati	169
Tibiae funebres latiores & longiores reliquis	143	Vestales in urbe sepulta	301
		Vestis atra luctus indicium	232
		Vestiebantur mortui	77
		C c c 2	Vestas

INDEX RER. ET VERBOR.

<i>Vestes funebres sibi & suis in vita solebant conficere</i>	83	<i>vestiebant</i>	82
<i>Vestes scindere in luctu</i>	241	<i>Vivi sepulcra sibi extruebāt,</i>	
<i>Vestes in rogam coniecta</i>	339	<i>& quare</i>	395
<i>Vestis in luctu mutata</i>	230	<i>Vivus fecit</i>	397
<i>in Vestibus albis elati mor- tui</i>	79	<i>se Vivo fecit</i>	398
<i>sed non pauperes</i>	79	<i>Vltima voluntatis habita ra- tio in Funeribus</i>	28
<i>Via publica sepulcris nobiles</i>	277	<i>Vnctura mortuorum</i>	54
<i>in Vijs publ. sepulcra & qua- re</i>	276	<i>Vnctura servilis</i>	76
<i>Victimis parentabant mor- tuis</i>	556	<i>Vncti mortui ante exsequias & quare</i>	58
<i>Victoria signum erat, habere potestatem in cadauera peremptorum in acie</i>	696	<i>Vngendi mos ab Aegyptiis</i>	60
<i>Viduus Deus extra urbem cultus</i>	271	<i>Vnguenta in rogam coniecta</i>	344
<i>Vino rogam respersus</i>	350	<i>Vnguenta sepulcris affusa</i>	559
<i>Vino inferis libatum</i>	555	<i>ob Vota luctus minuebatur</i>	629
<i>Virgines in funus cognati prodire solita</i>	187	<i>Vrna mortales</i>	366
<i>Viri in luctu comam nutrie- bant</i>	207	<i>aurea</i>	367
<i>ijdem interdum se rade- bant</i>	209	<i>argentea, anea, fictiles, marmorea</i>	367
<i>aperitis capitiibus incede- bant</i>	228	<i>extra Urbem sepulta funera</i>	258
<i>cum Viris decem combureba- tur una tantum mulier & quare</i>	324	<i>apud quas gentes</i>	263
<i>Vivi ad mortem splendide se</i>		<i>quare</i>	266
		<i>in Vrbe sepulcra quorum fu- erint</i>	300
		<i>in Vrbe sepeliebant mortuos Spartani & Tarētini</i>	306
		<i>Ultrina, Ultrinum</i>	314
		<i>X.</i>	
		<i>Ευγενίαν & Ζεῦ</i>	212

F I N I S.

FUNUS
PARASITICUM,

SIVE

L. BIBERII

CVRCVLIONIS
PARASITI,

Mortualia.

Ad ritum prisci funeris.

Autore

NICOLAO RIGALTIO.

LUBECÆ,

Sumptibus MARTINI JANOVII;

Anno M. DC. XXXVII.

PARASITICUM

SINE

I. BIBERD

CAROLINENSIS

PARASITI

Mortalis

Ad vitam profici faciens

AUCTOR

NICOLAO RIGLITIO

LUBECÆ

Sumptibus CAROLINI CAROLINENSIS

Anno M. DC. XXXVII

F U N U S
 P A R A S I T I C U M
 S I V E
 C U R C U L I O N I S
 P A R A S I T I,
 Mortualia.

Ad ritum prisce Funeris.

ATLANTES, ut veterum scripto-
 rum memoriæ narrant, placida
 & facili fruuntur quiete, nec in-
 somnia vident, qualia reliqui mortales.
 Equidem apud eos esse nimis aliquando
 vellem, ita me noctornæ terrent imagines:
 ex earumq; rerum, quas vigilans egi aut co-
 gitavi, reliquijs inhærentibus, iisq; permi-
 stis ac turbatis, mirabiles existunt species
 somniorum, adeoq;

Levi somna mens, sonorinas imagines

Adfatur, somno non umbrantur pupula.

Id ex mei corporis austeriore tempera-
 tura oriri Medici putant: atq; ita adfe-

ctos, ingeniosos, ac πλυφαντίσους esse gravissimi Philosophi adseverant. Itaq; iam ferè discussa noctis caligine, aureus ille totius orbis oculus, singula quæque paulatim ac sine sensu colore reddito distinguens, pulcerrimam nostris oculis varietatem proponebat, ecce in ipso crepusculi momento, personæ terribiles, sive larvæ sint, sive, ut Græci dicunt, μορμολυκεῖα, naturales diurni laboris inducias violare visæ. Item tumultum quasi circumstrepentium unguularum, sonitum etiam asperum dixisses ruditum, inaudivi.

— ὦ πότνια χθῶν,

Μελανοπτερυγῶν μάτερ ὀνείρων

Ἀποπέμπομαι ἔννουχον ὄψιν.

Horror extemplò me pavidum invasit, & obtrulere se mihi Lucius Apulejus & Lucianus, numerosa cincti monstrorum cetera. Ludebant autem, ut mihi tum videbatur, Harpasto, sive ludo cœlesti. Pilam scilicet.

— ἔπερθε εἰπῆσθε ποτὶ νέφεω σκιέντα

Ἰδνωθεὶς ὀπίσω, ὃ δὲ λοιπὸν χθονὸς ὑψὸς αἰεθεῖς,

Ρηιδίως μετέλεθε πῆρθε ποσὶν ἔδαε κέοστω.

Atq; in eo ludo is demum Rex audiebat,
qui

qui pilam veluti de cœlo alteri præripiebat, qui nec rapere poterat, Asinus habebatur. Quæ quidem ludendi ratio huc ad nos usq̄, puto, transit. Res enim divinas, quæq̄; cœlum proximè attinent, plæriq̄; quasi pilas sparsivas habent, & vicariâ operâ dant, reddunt; easq̄; qui subtilius arripit, is admodum quàm sollers, & egregiè cordatus existimatur, ceteri ignavi, stolidi, Asini deniq̄; censentur. Sed facile & æquo animo Lucius meus Asini appellationem inter Asinos ferebat. Nam ut arquatis, quæ lurida non sunt, æquè ut lurida videntur,

*Et contage suâ palloribus omnia pingunt,
Sic illis perfectis Asinis Lucius videbatur.*
Asinus, quum tamen animo esset verè humano, ac pœne divino. Interea dum hæc mecum attentius confidero, visus mihi philosophari Lucius ad hunc ferè modum.

*Prò DI immortales! Etiamne stolidum
Asinorum pecus per terras grassatur, & humanam naturam, quam summus ille rerum opifex
mentis altae capacem, & cognatam sideribus
fecerat, ignava præcordia deformant? At enim
nim primæva beatitatis fructus, quasi perenni
posse-*

possessione, & naturali potius quàm legitima
 successione, derivandus in posteros, si nec ipsi
 sese in vitium, sponte atq; exitum induissent,
 adeoq; in post-futuros innumeram monstrorum
 turbam trajecissent. Nam ex inde corrupta
 natura nullis elegantioris vitæ fulta præsi-
 dijs, imò fœda mancipata inertia, tandem in Asi-
 ninam indolem degeneravit. Atq; ut de oliva
 nucleo exsurgit oleaster, ita & parentum no-
 strorum ætas, cum jam veluti silvestris, à ma-
 joribus suis defecisset, tulit

No: nequiores, mox daturos

P. ogeniem vitiosorem.

Scio misertum humana miseria Prometheum,
 (& sanè is mihi magis quam Epimetheus arri-
 det, ejusq; exemplo prudentia quadam & so-
 lertia vitam meam omnem rego) scio eum den-
 sissimam ignorantia caliginem artium fulgore
 illustrare voluisse. Nam, ut rumor est, in cæ-
 lum quondam admissus, igneum solis vigorem
 diligentius inspexit, eumq; ob mirabiles effe-
 ctus recreandis Asininis hominibus usui sibi
 fore putavit. Ferulam igitur quam ad hos
 usus secum tulerat, admovit, ignemq; ipsa con-
 cepit ac celavit. Redijt postea Prometheus ad
 suos Asinos, & Φιδαν δεξιῶν ἰσὶν ἰσὶν ferulam illis
 obje-

objecit: ut quo pacto γλυκύπικρα medentium pocula summas oras melle circumlita invalidis egrotantium sensibus imponunt, interim tamen adflitam valetudinem restituant, ita illi, simul ac ferulam, Asinorum delictum, adspexissent, avidè eam adpeterent, & simul igneo flore quem intus cluserat, languidos & ignavos spiritus excitaret. Sed irritus Promethei conatus, nec ulterius ad speratum eventum potuit adspirare. Nam è vestigio conspèctâ ferulâ, Asini, quasi satias eos cepisset, fastidire, & nauseare cœperunt: quomodo & ὄνυξ ἐν μίγρῳ excandescit, & porcus margaritas rostro protegit. Ea re iratus Jupiter, & cœlestia dona tam nequiter abusa agrè ferens, Prometheum diris exemplis, & ἀπὸ θεῶν πόντος, Caucasò adfigi jussit, bis pedes, bis brachia. Atq; etiamnum penderet, nisi eum à maxima mala cruce Hercules exemisset.

Paufam querelæ fecerat Lucius, quum ego, licet in ipsa somni nebula, confidentior paullo interpellans, Quisnam Deorum, inquam, aut hominum es? Quam rem oratum huc venisti. Ille cum murmure: Tuus sum Lucius, inquit, & fato nescio quo, sive dolo malo, ad Asinos divor-
 4 teram.

teram. adsum tandem, atq; advenio Ono-
crene insulâ, vel ipsi Herculi invisâ: quip-
pe quæ est ultra Gades. Nec audiendus
Pindarus qui, *τὸ πέρας εἰ σοφοῖς ἀβανὸν καὶ σο-
φοῖς*, putat. Cum enim terrenum hunc or-
bem Hercules obiret, & quicquid homi-
num commodis nocivum erat, conficeret,
aut certè porrò abigeret, infinitam vim A-
sinorum, quæ tum fortè succreverat, ani-
madvertit omnia vastantem, ac veluti fi-
licem felicibus agris innatam. Diu mul-
tumq; sudavit in subole nequam extir-
panda, sed frustra. Tentavit igitur si eiice-
re, atq; ad inculta & inhospita loca detru-
dere posset. nec malè id illi processit. Nam
quicquid in orbe toto erat Asinorum, coe-
git, & in insulam, ex qua nihil aliud nisi
χάθη καὶ ζόφον, & immensos æquoris tractus
prospicere licebat, relegavit: eamq; insu-
lam ignobilem & sine nomine esse volue-
rat; scilicet, ut quasi cæcis immergi tene-
bris, enavigare unquam posse desperarent,
& vicinorum consortio commercioq; ca-
rerent. Enimverò exorti tandem Curio-
nes & mendaciorum loquacissimi Cosmo-
graphi, quibus cùm in his locis venas auri
argen-

argentiq; apparuisse renuntiatum esset, tanta fuit audentia, ut hominibus inde novi aliquid apportaturi, in Oceanum simul atque in insulam inquisiverint, viamque Asinis in has oras monstraverint. Hinc ignorantiae, hinc stultitiae, hinc desidia, hinc asininae colluvionis facta divortia: hinc deniq; insulae nomen inditum Onorene.

Plura narraturum oppressit Lucianus, qui & ipse Asinus aliquando fuerat, imò etiam tum Asinis quoque favebat. Itaq; ut animo erat vario & versipelli, sophisticam enim, struendi ac destruendi artificem, callebat, multa in humanam curiositatem, Philosophico supercilio vultuq; , dicere visus est, & si rectè commemorari, ejus hæc fuit oratio.

Sapienter & consideratè Jovem opt. max. fecisse arbitror, quum in Scythicam rupem Prometheus damnavit, tum audaciae puniendae, tum ceterorum curiosa libidini coercendae. Tam enim curiositas humana genti familiare vitium erat, & liberior inquisitio animas hominum perpruriscens immodestè titillabat. Unde primùm accuratiùs inspecta tellure, mi-

rari cæperunt tantam frugum ubertatem, florum varietatem, herbarum abstrusas & reconditas vires. universa terra mare superfusum & circumfluum. Hinc ubi Thaumantis singula perlustravit, indagatio nata initiorum, unde omnia sint orta, generata, concreta: Quæ ratione mare terram undiq; allambendo, & per ejus planitiem veluti pedibus progrediendo, modò caput efficiat, inde in brachia digitosq; ad commune usum diffindatur. Quæsitum etiam qui fiat ut in ijs quæ terra producit, alia nunquam honorem deperdant, semperq; vernantia opes ostentent suas: alia, veluti mutuâ officij præstatione, invicem sibi succedant, alia rursus, ut homo rei suæ inimicus, postquam omnia sua semel bene præbuerint, nuda deinde & deposita prostent. Quæsitum cur ipsa tellus modo vallibus depressa subsidat, modo montibus gibbosa consurgat. Vesuvium ipsum arenas & flammarum globos eructantem, anxia cogitatione sollicitior Plinius quum incautè inspiceret, vapore sulphureo præfocatus concidit exanimis. Ventum jam ad ipsa magna Matris viscera, & effossa subinde metalla lucem adspexerant, quum tandem quotidianus usus contemptum peperit: & sordebat jam homini-

minibus terra, quum altiùs sese erigentes, cœlestia illa sidera considerarunt: & qua ratione Sol oriatur & occidat, multiplices illius effectus perscrutari voluerunt. Qua etiam ratione Luna, uti homo, sæpenumero immutetur. eaq̃ sola, OI boni! quam multiformi ambage torfit ingenia contemplantium. Sed & universam cœli machinam, homulli simia, temerario ausu, humano artificio construxerunt. Constat Archimedem spheram vitream confecisse, qua Solis annuos & Luna menstruos labores, astrorum præterea conversiones mirè exprimeret. Neq̃ hîc etiam humana cogitationi posita meta, imò itum ulterius, & tentata divina naturæ cognitio. Sic accidit, ut non nemo divina omnia humano & audaci animo metiens, supremam illam & dominatricem mentem, quia videre non est, esse neget:

— & quam non invenit usquam,
Esse putet nusquam. —

Atq̃ inde gliscente sciendi ardore, alius superstitiosa curiositate vls omnia repleverat. eratq̃ jam Deorum numerus auctior quam hominum. Sed tanta copia & turba satietatem & fastidium cito attulit, & quod superstitiosè colebatur, malitiosè cœpit irrideri. Quin-

etiam

etiam vesana illa cupiditas eò processit audacia, ut Deorum numen nomenq̄ adrogare sibi voluerit. Quis enim non rideat luctuosam Empedoclis ambitionem? qui cum suorum aliquando se surripisset oculis, ardentem Ætnam insluit, ut nullibi terrarum inventus, in Deorum abreptus concilium crederetur.

Alia multa Lucianus cum Asinis suis nequicquam loquebatur. Illi ridere aut ruderere (nec enim qualitatem soni discriminare poteram) & risu sive ruditu horrendum nescio quid adclamare. Interea temporis catus Lucius meus, in cetera Asinorum turba & rutuba, notabat Asino Parasitico celebres exsequias parari. Rem totam, quâ fide ille acceptam mihi tradidit, eâdem publico reddam. non tamen sine mercede, nam aurea fabella est. Continuo igitur excitatus Lucius, hæsitabundum me, anxiamq̄ cogitatione sollicitum admonuit: Heu nescis! Olim ille piscem suum, hodie verò Heliogabulus Imperator Parasitum suum luget atratus. Quis iste, malum, Parasitus? inquam. Subjecit Lucius: L. Biberius, M. F. Curculio, nova scitamenta Aurelio Antonino Heliogabalo opi-
parè

parè concinnabat, ideoque summus ejus
Coëpulonus audiebat. Ego adducta fonte
contractoque vultu: Nempe mali seculi
mala cupiditas hæc tropica fecit.

— ἢ ᾧ ἐτ' ἀνδρες ἐκ' ἔργοις, ὡς παρ' Ἑ, ἐοδ' λοῖς
Αἰνέσθησιν ἀπ' Ἰδονῆ —

Scio, inquit Lucius, sed inter istos mus-
fare tutius quàm muttire. Age verò, vides
indictivum istud funus? O capitulum in-
ficetum, inquam ego, An quenquam inlu-
strem virum tam flagranti desiderio cele-
braret? Iterum mihi ridenti Lucius: Ta-
ce tacesis, adhibuit Heliogabalus μεταποσιό-
ως: Et circumspiciens ne quis nostra au-
ribus verba cleperet, Vidésne hæc laurum,
inquit, (ea erat in proximo) Festucam de-
cerpito, & folia si sapis admordeto. Pru-
dentis, est animum suum, ubi usus venit,
oris confusione posse inumbrare. Simul
ipse, ramo ex arbore defracto, prensam me-
renitentem, lenta manu in forum Cupe-
dinis, ubi L. Biberij ædes, ducit. Quum
aliquantulum processissemus, ne essem
nescius quid ille nebulo testamento cavis-
set, totum in aurem meam his ferè verbis
insusurravit.

Ego L. Biberius Curculio, D. Aurelij Antonini Hellogabali adsecula, quum mihi angina vinaria reciprocam spiritus auram, atq; adeo vocem occluderet, Testamentum meum quantum pote examussim condidi scribsique. Si quid tamen inibi admissum ommissumq; obrepperit, Codicilli vicem subire volo sive jubeo. Postquam mortem aptus ero, meamq; animulam agnatus meus M. Lurconius Musca ore suo legerit, tu colenda mihi semper & culta congerronum meorum familia ex semisse heres esto, ea tamen lege, uti accuratè caveatur, ne quid nomini vestro profuturum diu lateat. Ea re, uti familia nostra tres in ordines disspernatur, mando: quos ordines ita indigetare lubet, Gelasimos, Lacones, Laudicenos. Ac singuli è quoque ordine principes legantur, fiantq; tres viri, penes quos summa rerum vestrarum sit; qui discaveant ne quis officio suo desit supersitve: ipsique etiam D. Aurelio delicias perpetuò faciant dicantq;. Hoc amplius, Agnatum meum M. Lurconium Muscam, qui solus omnibus propinquis meis superfuit, mihi etiam superfuturus, ex parte reliqua heredem esse volo, si suprema erga me munera fungatur arbi: - tu D. Aurelij Antonini. Saturnioni liberto, ex
fun-

fundis meis, ad mearum reliquiarum tutelam, do lego agri jugera XX. Columellam meum Damam, item Leonidam, Libanum, strobilum, Crucifalum, & Argyrippum, liberos esse volo. Hoc amplius. Agyrippo propter festivitatis vernulae elegantiam, vestes meas omnes, speculum, calamistrum, dentifricium, ac pulveris Arabici uncias decem, quis pridianas converrat reliquias, ut festivior appareat, dari donari jubeo. Elaphio fugitivo, hoc Testamenti mei kaput, in morem epigrammatis stigmate per totam faciem ducatur: L. Biberius Curculio, Elaphio clavom in morte dimitto. restim induito. ejusq; clavi appendix esto. Si quid manes sentiunt, rogo vos, amici mei, hac omnia ita servetis, uti quum scriberem affuistis, favistis, obsignavistis.

L. Sorbilus Venter, signavit.

Sp. Trachelius Cancer, signavit.

M. Edacius Peniculus, signavit.

M. Obsenius Mus, signavit.

C. Macrobius Labrax, signavit.

L. Volturius Capito, signavit.

M. Gnathonius Cynicus, signavit.

Ventum in forum Cupedinis erat; & iam ædes Biberij propius à nobis aberant,

ut

ut prospiceremus funebri signo destitutas
ante januam ferales Ditis arbores. Vide-
mus intrantes plufculos, pullis vestibibus, sed
prætextu tantum adsumptis, atratos; la-
crymæ illis quasi in summo pectore super-
natantes, in imò verò cordis penetrali
gaudium gaudebant genuinum atq; inti-
mum. Ego conversus ad Lucium, dic so-
des, inquam, Quinam isti, & quò? Ille lo-
cum ab arbitris observans, Particulones,
inquit & Volturij ad cadaver. nempe mor-
tui fortunas habebant. Nos quoq; paulò
post accessimus, intravimus, vidimus è fu-
nesta familia medicum re infecta disce-
dentem. Lurconem alioquin & νεγοτεάπε-
ζον, nobilem virum ac primarium crederes,
ita funebris pompa struebatur. Nec enim
Vispillones aut Sandapilarios, sed & Libi-
tinarios, Pollinctores, Llecticarios locave-
rant. Quumque jam animam L. Biberius,
quam pro sale habuerat, fædo & obsceno
vomitu eructasset, putiscebatur fœtidum ca-
daver. Æmilium Catulli diceres è ster-
quilinio effossum, adeo domus extremo
odore & anhelitu replebatur,

Gutturæ sulfureas lentè exhalante Mephites.

Acce-

Accedunt Pollinētores, corpus aqua perspergunt, quam olim, dum vivebat, non senerat, adeoque insolita elementi aspergine exsanguē cadaver non nihil commotum videbatur. Dein odoro unguentorum suffitu nasorum pestem interficiunt, simul & honori cadaveris, cinnamomum, thus, casiamq; acervatim congerunt, totumque Biberium, medicatis condimentis circumlitum, in hexaphoro purpureis vestibis constrato, repositum, & floribus coronatum, solita collocatione, pedibus in publicum versis, ad vestibulum ædium rite admovent. Ac tandem dum cætera exequiarum parantur solennia, jubetur præco populum ciere; qui actutum succinctus contenta voce quiritabat: EXEQUIAS L. BIBERIO M. F. CURCULIONI, QUIBUS EST COMMODUM IRE, IAM TEM-PUS EST. OLLUS EX ÆDIBUS EC-FERTUR. Derepente audita præconis voce convolant in Biberij domum frequentes. Adest Dissignator: jubet præcedere expressas cera majorum purpuratas imagines. & sanè longo illæ ordine incedebant. Itaque erectior ego, ipsos cerarum apices in-

dicēsq;

dicesq; percurrens, animadverti nomina,
 M. Coquini Trullæ, Q. Popinij Lurconis,
 C. Avidij Incitegæ, Q. Bilbitij Profundi,
 L. Abdominij Dentati, T. Placentarij Carpi.
 Et continuo ad Lucium, Eugepæ! ad-
 óne nobilis hujus familiæ vena? & tam nu-
 merosos proceres, ac longa decora præfe-
 rentes produxit viros? Mihi Lucius subri-
 dens. Fuge suspicari: Simios purpuratos
 vides, non viros. Surras enim, homines
 emtos de lapide, induebat Imp. Scipionum
 persona. quos si penitiùs inspexisses, a-
 liud nihil, nisi clunas in purpura, depre-
 hendisses, & μήηκ⊙ ὁ μήηκ⊙, καὶ χρῖστα ἔχη
 σύμβολα. Rubori mihi fuit Purpuram im-
 punè violari. Et mecum erat fortè muste-
 us Poëta, qui eam in delicijs habebat, ac
 pleniore ore non ineptissimis versibus
 claudabat:

*Purpura Fieria non est reticenda corona,
 Quando sacri Pater ipse chori, qui lampade clara
 Purpureas dat purpureis de sedibus ignes,
 Pectora purpureo fulget velatus amictu.
 Et qua plena rosis venturi nuntia Phœbi
 Tecta aperit, dubio dispellens lumine noctem,
 Purpureus cubat ante fores Aurora, Poëtas
 Inq; sacros mentem & cœlestia semina rorat.
 Est etiam annorum latè revolubilis ordo
 Purpureus. Nam vere novo, Zephyroq; secundo,*

*Purpureis varia vernantia floribus Hora
 Et tessellatâ distingunt prata nitelâ.
 Sic Canis astitit sidus dum rura perurit,
 Florida maturos ostendit Purpura fructus,
 Pomaq; Purpureo fulgent variata colore;
 Et qui Poma legit, non qua Venus aurea legit,
 Ridet Purpureo felix Autumnus lacche,
 Et si tristis Hiems latos vastaverit agros,
 Tum ni ve purpureâ fulget tamen obruta tellus.
 Cœrulea regnator aqua, qui seva tridente
 AEquora compefcit, bipedes si forte timendus
 Egredietur equos, adversa vocans in pralia ventos,
 Ebullit, glaucas & turbine Purpurat undas.*

*Sacra cohors Veneris, Charites, Ritusq; locustq;
 Purpureis hilares rosea sub fronte labellu.
 Totaq; Purpurea est ridens Ericyna: Rosamq;
 Dum fortasse legit, nec sat sibi provida, molles
 Fertq; refertq; manus, eduxit spina cruorem
 Vix summâ tremulum delibans cuspide corpus:
 Erubuit lasissa Deam Rosa, moxq; colorem
 Sumpsit Purpureum, tanta sibi conscia culpa.
 Hinc etiam sua fata gemens Venus alma, protervum
 Verbere seva nimis roseo dum cœdit Amorem,
 Purpureum rursus cepit Rosa dibapha fucum.*

*Purpureus ni vea splendet cervise Cupido:
 Purpureas gerit ille faces, & plurima torquet
 Spicula, Purpureo jam dudum incta cruore.
 Et Regina Paphi curru sublimis eburno,
 Ardua Purpureis vehitur super athera cycnis.
 Imò & Purpurea clauduntur lumina morte,
 Et Majâ genitus, nulli qui fata recludit,
 Purpureas animas virga compellit in Orcum.*

*Pelle ferox rigida Alcides clavaq; superbus
 Errabat, scopulos & inhospita littora lustrans,
 Num fera fulmineo saviret bellua dente,*

Aut mala letifera vibrarent spicula flatu,
 Forte canis Tyrio rapta de litore concham
 Elisit, tenuemq; sub st cui Purpura venam,
 Olli Purpureo maduerunt libra colore,
 Et color Alciden tenuit, namq; igneus atro
 Flor micans, dici poterat tinxisse viriles
 Heroum Di vumq; animas, & mascula corda.
 Hinc sibi Purpureum fecit thoraca, furente
 Prælia Marte ciens, oculos ut flammæ horror
 Terreret, fulgor paridas & pelleret umbras.

Nec sine purpureâ puerorum candidus umbo
 Maiestate fuit, quia prætextata pudore

Facta darent pueros, ut verba innupta puellas,

Purpurei Reges, & lato Purpura clavo
 Cingebat gemino Patres splendore verendos.

Inque triumphali radiabat plurimus auro

Purpureus tenui textus sub tegmine pannus,

Splendida filices exornat Purpura chartas :

illa socos, risusq; , sales, & carmina velat,

Verbaq; jam madidus qua scripsit vernula vates.

Indice Purpureo libri frons lata refulget,

Auctoremq; operis tituli rubrica tuetur.

Phœbum hîc toto pectore Poëta con-
 cutiebat, & justo dolori meo, simul & iræ
 suæ vehementius indulgere mihi videbatur.
 nam Asinos maledicere versibus asperis co-
 gitabat. Repressi furentis impetum; Et,
 Poëta, inquam, parum tutus inter Asinos
 istos ambulas. Videne te funeri suo infe-
 rias mittant. Eumolpum te esse puta & ta-
 ce. Dam hæc moneo, pergite porro pompa
 funebris; & Præfica muliercula quædam
 demif-

demissis antijs, ac fluitantibus capronis, miserabiles querelas femineo ululatu iterabat. Item monumentarij ceraulæ feralli tibia mœstissima suspiria concinebant. Et jam producitur ipse Biberius, qui lectica hexaphoro Romanorum è nupero foetu civium subnixis cervicibus ferebatur. Ipsa deniq; plebes centuriatim candelis, funalibus, ac facibus undiq; collucentibus exsequias capitibus casantibus sequebatur. Et nos quoque turbæ adjungimur extremum fabulæ actum spectaturi. Deducitur funus in forum, eò loci video paratum nescio quem è Laconum familia, cujus in capite oculi locus apparebat, qui L. Biberium Curculionem corâ Imp. pro rostris & concione laudaret. Ego frontem hominis miratus, rogavi Lucium, Quodnam oratori nomen? Parasitus est, inquit, L. Volturius Capito. veredurus capito. nam multæ olim in ejus caput quassæ aulæ, & solus oculus ereptus. Id enim est parasiticæ disciplinæ, ac

— nisi qui colaphos perpeti

Potis parasitus, frangiq; aulas in caput,

Vel extra portam ire Trigeminam ad sac-
cum licet.

Interea dum hæc intra meipsum volvo, noster orator ad dicentium morem compositus, perparum quidem, nec id sine mendacio, in demortui laudem dixit, sed logis ridiculis Principis auribus fecit insidias. Silentium igitur orat, & Asinis aliquantisper quiescentibus, inſit.

Multa mecum cogitanti, Quirites, & accuratiùs ſingula humana vitæ munia diſquirenti, auro contra æſtimandi videntur ij, qui poſthabitis artibus ceteris ancillaribus, Paraſitica ſcientiâ ſtuduerunt, operamq; ſuam Principibus utendam præbuerunt. Et quidem certè quando omnia noſtra beneficio Principis retinemus, quando ille patriam, libertatem, vitam mortemq; juxta in acie linguæ portat, annè iniquum videbitur ejus commodis ſtudere, ejus ubiq; nutibus obedire? Is fuit L. Biberius Curculio. Sed eum, proh dolor! nobis invitæ ſati violenta ſeries eripuit. Vixit, dum vixit, Principi abundè feſtivus, nobis cariffimus, poſteris æternum colendus ac deſiderandus. Sciebat, homines, licet in artes vitasq; varias diſpalati ſint, non ſibi, ſed vicina ſideribus majeſtati natos eſſe. Ut enim ſupera omnia Deorum immortalium voluntati pronæ ſunt; ita inſimam iſtam terrarum molem im-

peratoris arbitrato regi & gubernari decet. *DI* sibi cælorū subices substraverunt: nostro Principi terras, Principem nostrū terris reliquerunt. Imò & eundem, postquam serus in cælum redierit, cælesti nectare ambrosiaq̄, & Deorum cibo participabant. *Vive tu Augustissime Princeps. Maeste ter maxime Imperator. Salva Roma, si tu semper salvus. Et si qui austeri horridiq̄, Lucumones, sacratissima majestatis jura violare cogitent, eos de podio, ut obscænas infestasq̄ volucres, sagittis transverbera: aut, si mavis, angineum istud genus, quod præpotentis tuæ virtutis vires viperino morsu vellicare & sugillare audeat, clava cruribus supernatis, terræ audacter applode, tuoq̄ & spectantis populi genio ita litabit. His gradibus viam in cælum adflectavit Hercules. His artibus majores tui, quos factis & virtute longè superas, *DI* facti sunt. Et vos ite, *Quirites*, securi vivite. & *L. Biberio*, quem olim amavit imperator, suprema ferte munera, ejusq̄ reliquias sperata in sede reponite atq̄ condite.*

Consumpta hac oratione, quumq̄; *Hellogabalum* parasiticis adsentatiunculis ita ductasset *Capito*. Imperator parasito suo *pyram ingentem* construi jussit; imò ipse

cum ceteris Asinis, amicissimi sui iusta est exsecutus. sed enim adfectata mollicie, testudineo gradu pedetentim progrediebatur; ideoque morbo aliquo præpediri ac distringi suspicabar. Et continuo prehensens Lucium, Euge, inquam, ut valet ille? aut enim incessum mentitur, aut lente admodum gradus suos metitur. Risit Lucius curiosulam meam quæstionem, Et, Asinus, inquit, à se ipso tardigradus, laborat eo morbo quo Claudium Cæsarem adfectum fuisse nosti. exhaustit hodie Onopordon, quod Asinis ajunt crebros excutere crepitus: eoq; pharmaco alvum suam, aut parat, aut purgat. Sanè quum ille propius ad nos accessisset, deprehendi strepitu obscæno simul atq; odore viam implentem, & si minus ore eloquentem, aut certè inferiore gutture valde loquentem. Tunc itaq; mirari desij, cur omnes sponte illi de via decederent. Nam ut Romanis mulieribus unio, sic Heliogabalo crepitus pro lictore apparebat. Imò nec Dictatorij fasces tam placidè turbam submovissent. Risit iterum Lucius: at nostrum interea *fatida anima nasum oppugnat*. Pervenit Imperator,

totumque cum eo funus, atque adeo ingens multitudo, in campum Martium. Illius jussu Doctores & Lanistæ paria quattuor & viginti gladiatorum lectissima præbuerunt. Interim alij pyram arduam, evinctam cupresso ædificant, lectulum, ipsumque cadaver pro more ornatum, quibus id muneris incumbebat, rogo imponunt: imposito clamaverunt omnes, VALE, VALE, VALE, NOS TE ORDINE QUO GULA AUT VENTER IUSSERIT, CUNCTI SEQUEMUR. Statim accensa face, M. Lurconius Musca averfus flammam subjiciens rogam incendit. Commodam ignem pyra conceperat, ecce solitâ sequioris sexus flendi facilitate, pectus suum ad luctus iritans Præfica, dum quisque certatim in rogam dona cumulat, & partim trullas, cantharos, lances, alij struices patinarias, cyathos, ciboria, coquinaria omnia flammæ committunt, ferale istud carmen pronuntiavit.

Abiit L. Biberius Curculio, Antonini delictium, quo cum sæpissimè ludendo dies integros comburebat condebatque. Abiit parasitus lepidus, elegans, facetus. Scalas conscendere, Ca-

panem : plagas concoquere, *In us* : vesci thymo, oleribus, *Eruca* : cæli injurias pati, *Merula* : sole fervido linguâ prodigâ & infreni garriendo cantillare, *Cicada* : nudis pedibus matutinis horis inambulare, *Grus* : ne paxillum dormire, *Vespertilio* : pugnitus occallari, *Massa candens* : ferire. *Fulmen* : eccæcare, *Fulgetrum* : inaccessa evadere, *Ventus* : cœnare absq; vocatione, *Musca*. *Abijt pallidulus, frigidulus, vagulus, ad Orci templa horridula, nec ultrâ, ut solebat, dabit jocos :*

Finierat lugubrem cantionem Præfica, adfuit Threcum Myrmillonumq; manus valentissima, quæ L. Biberij manibus, volente Imperatore, dedit inferias. Ac dum bustuarij gladiatores mutuis sese conficiunt vulneribus, collabenti jam cineri parentantes, extrui jussit silicernium Helio-
 gabalus suis parasitis. Omnes illico advolant invocati: nec tergiversantur, accumbunt. Helio-
 gabalus interior in medio, qui tamen jam erat ventre bellulè suffarcinato, super eum M. Lurconius Musca, in summo L. Volturius Capito, ceterique deinceps. Sed adposita cœna invisa prius & inaudita. Pro gustatione & promulside, inferri

ferri voluit lactucas olivasq; , sed Samias. quæ tamen minimè ad gustum Agathoclis: nam præter nomen, cetera lactucis ab similes. Cœna ipsa capiebat patinam suminis, lepores, querquedulas, anates, Asinum integrum instar Apri aut Bovis, quamplurima alia quæ ab ingenioso & docto gulæ artifice curata videbantur. Verùm & patinæ, & cibi ipsi, solido ex auro, nec dentes, nec ferrum recipiebant. Mensa deniq; pomorum allata est, in quâ bellaria lignea affabrè sculpta, quæ provocare esuriginem posse putabantur: verùm aspera signis omnia: nec, etsi calceatis dentibus venisses, hilum profecisses. Ac quod minimè prætereundum fuit, haudquaquam illi *florem anclabant Liberi ex carchefsjs*, sed è pleno ænoforo sardois herbis expressus liquor, mandragorâ medicatus, affundebatur. Et Parasiti nostri, belli homines, inter hæc lautitias, funus silicernio facere nequiverunt, ventrisq; esuritoris inanias minimè repleverunt. Ridere quidem cogebantur, ac crudeles in utero experiebantur verminationes. Et jam in ulstrina deficiente rogo legendi cineres, vino ut matre natum erat,

per-

perspersos, urnâ aureâ tegeret. Jussit præ-
 terea in foro Cupedinis, marmoreum cum
 cippo usque ad H S. centum extrui sepul-
 crum, inque ipsum marmor litteris aureis
 quadratis, sub persona Biberij, incidi mo-
 numentum istud.

DIONYSO SAC.

HOC. AGITE. SULTIS. VIA-
 TORES. QUI. VOS. HOMI-
 NES. ESSE. NOSTIS. QUÆ. HO-
 MINI. HUMANITUS. CONTI-
 GERUNT. HUMANITER. SPE-
 CTATE. SI. NEC. VULTIS. FA-
 CESSITE. LAUDIS. RUMOREM.
 SEMPER, PARVIFECI. QVOD.
 RUMEN. IMPLERET. VOLVI.
 VAH. SOLENS. MORE. MEO. FE-
 CI. DIXI. MENDACIUM. NAM.
 NUNQUAM. UT. VOLVI. RU-
 MEN. IMPLEVI. ET. NUNC.
 QUOQUE. SI. ME. VOCAS. I. PRÆ.
 INANIS. UMBRA. SUM. SE-
 QUAR. RIDETIS? SUMMA.
 INGENIA. IN. OCCULTO. LA-
 TENT.

TENT. EA. VOS. FLORE. VINI.
 EDENTULLI. FORAS. PROLICIT-
 TE. PLUSCULA. JAM. AUDIVI-
 STIS. NON. TAMEN. QUOD. CA-
 PUT. EST. QUODQUE. MAXI-
 ME. SCIRI. OPORTUIT. PRO-
 INDE. AUDITE. VELS I. MA-
 VULTIS. SEPULCRUM. HOC.
 ADITE. HEM. QUID. EXCIDIT.
 MENTIUNTUR. QUI. VERITA-
 TEM. IN. VINO. ESSE. ADSEVE-
 RANT. NAM. QUI. FIERI. PO-
 TEST. UT. ME. ELINGUEM.
 LOCA. SOLA. ET. NUDA. GI-
 GNENTIUM. INCOLENTEM.
 AUDIATIS? NEGANT. MEDICI.
 SINE. LINGUA. ORE. DENTI-
 BUS. ALIQUEM. LOQUI. POS-
 SE. LEGITE. IGITUR. QUI.
 LITERAS. SCITIS. H. C. S. CINE-
 RES. L. BIBERII. CURCULIO-
 NIS. PARASITI. FESTIVISSIMI.
 QUI. AURELIUM. ANTONI-
 NUM. HELIOGABALUM. AMOE-
 NITATE. AMOENA. ONERA-
 VIT. SINGULIS. SUPPARASI-
 TA.

TATUS. EST. ET. DUM. QUEM-
 QUE. TANGIT. VRBANATIM.
 EUM. NIGRA. DIVA. TETIGIT.
 RUSTICATIM. ATQUE. HOC.
 TANDEM. NE. ERRETIIS. VE-
 RISSIME. SVM. VOBIS. ELO-
 QVVTVS. B. F. VERBA. HÆC.
 MEA. UT. SERVETIS. POSTU-
 MA. QUI. CUPEDIARUM. ALI-
 QUID. EX. FORO. PRÆSTINA-
 TURUS. VENERIS. DOMUM.
 NE. REPETITO. QUIN. PRIUS.
 FALERNO. INFERIO. MANI-
 BUS. MEIS. FECERIS. FAXO. E-
 GO. UT. TE. SEMPER. AMBIAT.
 RISUS. LUDUS. JOCUSQUE.
 ET. OMNIA. HUMANA. SUSQUE.
 DEQUE. HABEAS. SIREMPSE. LE-
 GEM. MULIERIBUS. ESSE. VOLO.
 QUÆ. SUNT. MULTILOQUÆ.
 MULTIBIBÆ. MEROBIBÆ. SIN.
 SECUS. VENEREM. FACIAM.
 EAS. UT. FACIAT. ITA. DARE.
 UT. NIHIL. SUPRA. HAVE. VIA-
 TOR. NEC. MORARE. NON. MO-
 RABOR. ULTRA.

Collectis conditisq; cineribus, & cunctis solenni more peractis, pronuntiavit Præfica, ILICET. Paravit quisq; domuitionem. Hærebat autem Lucius, & Asinos Suos abeuntes, oculis sequebatur. Tandemq; ad me conversus, O! boni, inquit. quales hîc Asinos reperi! & memini me esse aliquando Asinum: sed quamvis essem Asinus, sensum tamen retinebam humanum: at verò isti corpore humano, asinum vehunt animum. Atq; hîc Lucio monendi, mihi notandi FINIS.

N. R. P. Scribebam Augustoriti Pictorum Liberalibus A. S. cl. Io. xcvl.

UNED

KIRCHMANNI
DE FUNERIBUS
ROMANORVM

F.A.
042